

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Dimanche 1 Janvier 1950 Կիրակի 1 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
26րդ ՏԱՐԻ — 26 Année No 6041–Նոր շրջան թիւ 1452
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

1950

Նոր Տարի։ Միեւնոյն ատեն կէսը դարու մը որ իր ետին կը ձգէ ահաւոր բեռ մը աշխարհա–ւաւան արհաւիրքներու։

Աւելի լաւ օրեր պիտի տեսնե՞նք այս տար–ուան ընթացքին։

Գոնէ պիտի փարատի՞ համաշխարհային ա–նստուգութեան մղձաւանջը։

«Մեծ»երը պիտի յաջողի՞ն լեզու գտնել, խաղաղութիւնը ապահովելու համար։

Անոնց գոյնզգոյն մունետիկները աւելի պայ–ծառ պիտի տեսնե՞ն հորիզոնը, փոխանակ մէկը միւսէն քամնելի սպառնութիւններ թխելու «Եր–րորդ»ի մը եւ ուրիշ սարսափներու մասին։

Գիտնականները պիտի բարեհաճի՞ն փակել մահուան ճառագայթներու, մանրէներու, հիւլէ–ներու եւ ուրիշ հրէշային գիւտերու զինարշաւը։

Գրագէտ ու բանաստեղծը — մանաւանդ ա–նոնք որ յեղափոխական կը կոչուին — պիտի հա–մարձակի՞ն ձայն բարձրացնել բոլոր տեսակի բռնութեանց եւ կեղծիքներու դէմ, ծառայելով իրենց բնական կոչումին։

Կրնաք ուրիշ հարցումներ ալ շարել, համա–ձայն ձեր հայեցողութեան կամ հմտութեան։

Ինչպէս ամէն Ամանորի, այս անգամ ալ հրա–պարակ իջած են միջազգային գուշակները, նախա–տեսելու համար տարուան չարն ու բարին։

Մեր գործը չէ գուշակել այդ կարգի խաղերով։ Մեր մամիկները [illegible] աւելի փորձուած են, այդ [illegible] մէջ։ Մանաւանդ որ, ամէնէն [illegible] [illegible] կը [illegible], ոչ թէ [illegible] դի–տելիքներու ...

Նոր տարի, նոր բաղձանք, — [illegible]

[illegible] 1950ը։ [illegible] ապահովելու համար։ [illegible] էր ծննդեան բոլոր բարեմաղթութեանց վրայ յարգելով հանդերձ ընկալեալ սովորութիւնները։

Այո, նոր տարի, նոր բաղձանք, բայց ոչ թէ [illegible] աղօթելով, հառաչելով կամ յո–րանջելով, այլ բազմապատկելով մեր ճիգերը։ Մնալով միշտ աչալուրջ։ Արթուն եւ իմաստուն։

Յերուցան՝ աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ, մենք ալ ենթակայ ենք միջազգային փոթո–րիկներուն։

Ուրեմն, ամէն բանէ առաջ, մեր պարտակա–նութիւնը պիտի ըլլայ խուսափիլ կասկածելի եւ արկածալի մարզանքներէ։ Զգուշանալ որեւէ ձեռնարկէ որ կրնայ վնասել մեր համրանքին ու ապահովութեան։

Այս մտահոգութիւնը կը թելադրէ միացեալ ճակատ՝ հիմնական հարցերու մէջ։

Տեսակէտներու տարբերութիւններ միշտ ալ պիտի ունենանք։ Ինչպէս ունէինք երէկ։ Ինչպէս ունին բոլոր ժողովուրդները։

Սայթաքումը կը սկսի այնտեղ, երբ սեւ շու–կայի կը վերածեն հայրենասիրութիւնը, ճակատ–ներու բաժնելով զայն։

Հայկական Արտասահմանի համար չկան ա–ռանձնաշնորհեալներ եւ բայաներ կամ ղօլամներ։ Չկայ վերի եւ վարի արտի ցորեն։

Կ'ուզէինք որ Երեւանը վերջապէս ըմբռնէր այս տարրական ճշմարտութիւնը, այնքան դառն դասերէ վերջ։

Երկուքի բաժնել արմատախիլ բազմութիւն–ները՝ կը նշանակէ ջուր հոսեցնել թշնամիներու ջաղացքը։

Տարրական իմաստութիւնը, հայրենասիրու–թիւնը կը պահանջեն մէկ ամբողջութիւն համա–րել Հայկական Արտասահմանը։

Ուշադիր ականջ դնել անոր տեսակէտներուն եւ պահանջներուն՝ կը նշանակէ բարձրացնել, խորացնել հայրենիքի գաղափարը։

Զարաչար կը սխալին անոնք որ կ'անտեսեն այս ճշմարտութիւնը, Երեւանէն խօսին թէ օտար ափերու վրայ։ Գրեն թէ ճառեն։

Հայաստանի ժողովուրդը ինք ուրիշ բան չու–զեր, եթէ փորձեն, բարեհաճին լսել անոր հա–րազատ ձայնը։

Ան պէտք չունի կոչնակներու եւ խօսնակնե–րու ժխորին։

Շատ աւելի պերճախօս է իր լռութիւնը։

Շ.

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

«ՅԱՌԱՋ» լաւագոյն օրեր կը մաղթէ իր բո–լոր ընթերցողներուն, ընկերներուն եւ բարեկամ–ներուն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ը 25 ՏԱՐԵԿԱՆ

Արդէ՞ն, պիտի ըսեն բոլոր անոնք որ քառորդ դար առաջ տեսան ծնունդը Յառաջին, Օգոստոսի արեւոտ օր մը, 1925։

Քսաներորդ դարուն Բ. կիսուն սեմին ենք այսօր։ Շատերուն համար վիճելի է այս պարա–գան։

Այդպիսի բծախնդրութեան մը պատճառով, «Յառաջ» խմբագրութիւնն ալ թերթին հրատա–րակութիւնը վերսկսած ատեն, չորս տարի ընդ–հատումէ վերջ, այս թիւերէն ... Չէ՞ որ հրատարակութիւնը դադ–րեցուցած էր պատերազմի ընթացքին։

Եւ սակայն, ո՞վ կրնայ իր տարիքը ետ տանիլ, բռնի անշարժութեան, հիւանդութեան եւ տա–ժանելի տագնապներու շրջանը պակսեցնել։ Մա–նաւանդ երբ այսպէս մէկ սերունդի համար եր–կու արիւնաշատ պատերազմներ իրարու յաջոր–դեն։

1925ին երկու փոքր էջերով ճամբայ ելաւ այս թերթը եւ հասաւ մեծածաւալ ու գեղեցիկ օրա–թերթի մը բարձրութեան, այնպէս ինչպէս էին Փարիզի ֆրանսերէն թերթերը։

Ի՞նչ օրեր էին առաջին ամիսները, Ռիւ Փաս–քալի խեղճուկրակ տպարանին մէկ անկիւնը, ուր երկու աթոռ միայն ունէինք բոլորին համար։

Ո՞վ կը մտածէր թէ քանի մը տարիէն «Յա–ռաջ»ը պիտի դառնայ [illegible], դառ–նալով եւրոպական մեծ կեդրոնի մը վայել օրա–թերթը։

1945ին ալ երկու փոքր էջերով, կէս ծաւալով հրապարակ իջաւ [illegible] ջուն հոգիները։ Եւ եղաւ որ ձեռքէ ձեռք 50—60 ֆրանքի ծախուեցաւ առաջին թիւը, Մարսէյլի մէջ։

Նոր տարի է այսօր, 1950ի առաջին օրը։ Կը կարծեմ թէ արդար է որ իրեն վերադարձուին իր կամաւոր լռութեան չորս տարիները եւ իր ճա–կատը զարդարուի բուն տարեշրջանով, 26ՐԴ։

Ո՞վ գիտէ թերեւս այն ատեն, նախանձով նա–յի նախապատերազմեան մեծածաւալ հաւաքածո–ներուն եւ գերագոյն ճիգ մը փորձէ հասակ նետե–լու, թեւերը տարածելու աստիճանաբար։ Մինչեւ որ արժանի ըլլայ երթալ հասակակցեղ շարունակելու նախընթաց 20 տարիներու հաստատիր հաւաքո–ծոներուն քով։

ՍՕՍԻ

ՈՂՋՈՅՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

Մեր համակրելի բարեկամուհին, Տիկին Օ–ւէթ Միքայէլեան (Ֆրանսուհի), Նոր Տարուան առթիւ շնորհաւորելով «բոլոր ընկերվարական Դաշնակցական ընկերները, կը մաղթէ բարեբաս–տիկ փոփոխութիւն մը։ Թող ձեր դարաւոր դըժ–բախտութիւններն ու տառապանքները դառնան պարզ յիշատակ մը, ի փառս ձեր պանծալի նախ–նիքներուն Մեծն Տիգրանի, Արտաշէսի, ինչպէս եւ ձեր ժամանակակից հերոսներուն որոնք իրենց քաջութեամբ, զոհաբերութեամբ վերահաստատե–ցին անկախութիւնը վաղեմի Հայաստանի, — քաղաքակրթութեան օրրանը Ասիոյ։ Այսօր աւելի քան երբեք ընկերները եղբայրօրէն միացած, պէտք է ըլլան համբերաշխ եւ վստահ՝ ապագայի մասին»։

ՏԽՐՈՒՆԻ. — «Ցուսաբեր»ի դեկտեմբեր 16ի թիւէն խորին ցաւով կ'իմանանք թէ Դեկտ. 6ին յանկարծամահ եղած է հին ռազմիկ մը, Կարօ (Մօրուք), Հալէպի մէջ։ Ողբացեալ ընկերը կը պատկանէր Աղբիւր Սերոբներու եւ Գէորգ Չաւուշներու սերունդին, քաջածանօթ՝ Սասունի շրջանին մէջ։

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ արձակուրդին առթիւ Յառաջի յա–ջորդ համարը լոյս կը տեսնէ չորեքշաբթի օր։

Ազգ. Ժողովը կը քուէարկէ նոր տուրքերը

ԴԱՀԼԻՃԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ 18 ՁԱՅՆՈՎ

Կառավարութիւնը շահեցաւ «տուրքերու պա–տերազմը», որ կը շարունակուէր օրերէ ի վեր, դահլիճին եւ աջակողմեան խմբակցութեանց մի–ջեւ։ Ուրբաթ օր ուշ ատեն երկու անգամ քուէ–արկութիւն կատարուեցաւ, մէկը՝ արտադրու–թեան տուրքի յաւելման (13ուկէս առ հարիւր փոխան 12ուկէս առ հարիւրի) եւ միւսը՝ ընկե–րութեանց չբաշխուած շահաբաժիններու տուրքին համար։ Այս երկու տուրքերով կառավարութիւ–նը կը յուսայ 62 միլիառ ֆրանք ճարել։ Առաջինը քուէարկուեցաւ 287ի դէմ 305 ձայնով, երկրորդը՝ 288ի դէմ 306 ձայնով։ Ուրեմն կառավարութիւնը երկու պարագաներուն մէջ ալ վստահութիւն շա–հեցաւ 18 ձայնով։

Այս արդիւնքը կարելի եղաւ ձեռք բերել վեր–ջին պահուն կատարուած զիջումներով, որոնց ա–մէնէն կարեւորներէն մէկն էր փոխադրութեանց տուրքին ջնջումը։ Եւմտացոյցը ամբողջովին քուէարկուած չէ տակաւին, վասնզի 37 միլիառ ֆրանքի բաց մը կը մնայ։ Երէկ վիճաբանու–թիւններ շարունակուեցան, այս բացն ալ գոցե–լու եւ եւմտացոյցը հաւասարակշռելու համար։ Ուստի կառավարութիւնը առժամեայ նախահա–շիւ մը պիտի առաջարկէ, քանի որ Յունուար մտած ենք արդէն։

Ուրբաթ օրուան քուէարկութենէն առաջ, Պ. Պիտօ ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ տուրքերը ծանր են, բայց ոչ այնքան անտանելի որքան կարգ մը երկիրներու մէջ։ Ֆրանսայի մէջ ազգային ե–կամուտին 32 առ հարիւրը միայն կը սպառի ազգային եւ տեղական տուրքերով եւ ընկերային ապահովութեամբ։ Ֆրանսա աւելի քիչ դրամ կը ծախսէ իր ազգ. պաշտպանութեան համար, բաղ–դատելով Մ. Նահանգներուն եւ ուրիշ երկիրնե–րու հետ։ Նոյնիսկ փոքր Զուիցերիան 30 առ հա–րիւր կը ծախսէ։ Խ. Միութիւնը իւրաքանչիւր բնակչի վրայ քառապատիկ աւելի կը ծախսէ պաշտպանողականութեանց համար քան Ֆրանսա։

Այս բացատրութիւններէն վերջ, վարչապետը յայտարարեց թէ նիւթական դժուարութիւնները հետեւանք են երկու մեծ պատերազմներու։ Յե–տոյ, Ֆրանսան հարկադրուած է [illegible] արդիւ–նաբերական կազմակերպութեամբ, որպէսզի կարենայ հաւա–սար զէնքերով պայքարիլ աշխարհի մրցակիցնե–րուն հետ։ Եզրակացնելով, Պ. Պիտօ նորէն հան–[illegible] կոչ մը ուղղեց, որպէսզի Ազգ. Ժողովը դիւրացնէ կառավարութեան գործը։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, համայնա–վարները նորէն քննադատեցին դաշնակից քաղա–քականութիւնը, պահանջելով «ժողովրդավար կա–ռավարութիւն մը»։

Հակաբոլշեւիկ ճակատ մը Ծայր. Արեւելքի մէջ

Քանի մը օրէ ի վեր միջազգային մամուլը տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Մ. Նահանգներու նոր քաղաքականութեան մասին։

Այդ լուրերուն համաձայն, նախագահ Թրու–մըն թելադրած է իր նախարարներուն եւ խոր–հրդականներուն՝ ծրագիր մը մշակել, խափանե–լու համար համայնավարութեան տարածումը Ծայր. Արեւելքի մէջ։ Այս առաջադրութեամբ, անմիջապէս պիտի զօրացուի Խաղաղականի ամե–րիկեան տորմիղը։ Արդէն իսկ ճամբայ հանուած է վիթխարի օդանաւակիր մը։ Ուրիշ մարտանա–ւեր ալ պիտի ղրկուին։

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, Մ. Նա–հանգները ճանչնալով հանդերձ Չինաստանի նոր կառավարութիւնը (համայնավար), կ'ուզեն պա–հել Ֆորմոզա կղզին, իբրեւ զինուորական խա–րիսխ։ Միւս կողմէ, որոշած են փութացնել Ճա–փոնի հաշտութեան դաշնագիրը, բարեկամու–թեան կապեր հաստատել Հնդկաստանի, Փաքիս–տանի, Հնդկաչինի (Վիէթ–Նամ) եւ Ինդոնեսիոյ հետ որոնք անկախ պետութիւններ են այժմ։ Մի–եւնոյն ատեն դրամական աջակցութիւն պիտի ըն–ծայեն։

Մ. Նահանգներու միացեալ սպայակոյտին չորս անդամները մօտերս Ճափոն պիտի երթան, կարգ մը ուսումնասիրութիւններ կատարելու հա–մար։ Ասկէ առաջ քննական պտոյտներ կատար–ուած են արեւմտեան Գերմանիոյ, Եւրոպայի եւ Ալասքայի մէջ։ Զօր. Մաք Արթըր, Ճափոնի ամե–րիկացի հրամանատարը, ծանրակշիռ տեղեկագիր մը ուղղած է նախագահ Թրումընի, ազդարարե–լով որ Փիլիպեան կղզիները, ուրիշ ամերիկեան ստացուածքներ եւ նոյնիսկ Ճափոնը պիտի վտան–գուին, եթէ կարմիր Չինաստանը գրաւէ Ֆորմո–զա կղզին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ

ՄՆԱՑԵԱԼԸ ԵՒ ՄՆԱՑԵԱԼՆԵՐԸ

Անբուժելի ծուլութեանս մորակի հարուած մը տալու համար, որպէսզի հարկադրուիմ գրել կաղանդի առթիւ, Միսաքեան «Օրը Օրին»ի մը մէջ կը պատմէ, թէ ի՞նչպէս, Մանզումէի մէջ, Քայզէրին Պոլիս այցելութեան առթիւ կառուցուած «յիշարձան»ին Ց չարաճճի տառը մեքենային մէջ կոտրելով, կամ իյնալով, վերածուած էր հրէշային ձեւի մը՝ «իշարձան»ի: Եւ կը հրաւիրէր զիս չարունակութիւնը պատմելու:

Այդ լուրը խմբագրողը ես էի Մանզումէի մէջ: Փոխանակ ընդունուած «յուշարձան» բառը գործածելու, ո՞ր սատանան բերաւ դրիչիս տակ դրաւ այդ եղերաբախտ «յիշարձան»ը:

Եւ ահա յաջորդ առաւօտ, փոթորիկը փրթաւ: Քասիմէն սկսեալ մինչեւ տէր եւ տնօրէն Յովհաննէս Ֆէրիտը (Գայսէրլեան) որ ահաբեկած ինչ ընելը չէր գիտեր: Թերթը փակեցին, եւ զիս ալ առաջնորդեցին Ոստիկանութեան Դուռը ուր քանի մը վանդակապատ դուռներ բանալ փակելէ վերջը, սենեակ մը հրեցին:

Առաջին անգամ էր որ բանտի մկրտութիւնը կ'ընդունէի: Թէեւ մտահոգ՝ բայց չէի սպասեր յոռեգոյն հետեւանքի մը:

Ինչպէս աւանդութիւն է՝ սենեակին քանի մը հոգիները շուրջս բոլորուեցան յանցանքս ստուգելու եւ վճիռներ արձակելու համար: Ինչպէս աւանդութիւն է, խուցին պետը կամ բնակալը յոյն ապպատակ մըն էր, Արեւելեան Երկաթուղիին վրայ եղած յարձակման մը իբրեւ մեղսակից: Մէկ երկու Թուրք, երկու Ականցի տարեց որ միշտ քիթ քիթի էին, եւ օր մը, լաւ կը յիշեմ, մէկը միւսին կը բացատրէր թէ ամուլ այր մը զաւակ ունենալու համար հաւկիթի սաչափ դեղնուցին, սաչափ մեղր ու չեմ գիտեր քանի տեսակ համեմ խառնելէ եւ ամէն առտու, ամիս մը զայն ուտելէ ետքը՝ անվրէպ հայր կրնար ըլլալ: Կը ցաւիմ որ այդ դեղագիրը այն ատեն չարձանագրեցի, հիմա, Հայ – Բոյժին տալով, շատերը հայրութեան կը մղէի, նոր սերունդը բազմացնելու ազգասիրութեամբ:

Ինծի համար բանտին ամէնէն շահեկան դէմքը՝ Հանրին էր: 18—20 տարու նիհար պատանի մը, ծնունդով ընկեցիկ եւ կարծեմ ալ Յոյն, որ մինչեւ այդ տարիքը խնամուած էր սէօռերու կողմէ: Ֆրանսերէն կը խօսէր, եւ կ'անիծէր իր անանուն ու վատոգի ծնողները, որոնք իրենց հաճոյքի մէկ րոպէին համար կեանք տուած էին իրեն եւ ապա՝ չան ձագի պէս փողոց նետած:

Շատ ընկերական էր, խօսուն, սրամիտ, համակրելի, եւ պատմելու, առածաբանելու հաճելի եղանակ մը ունէր: Այնպէս որ, երբ բանտէն ելայ, անկէ տպաւորուած, յօդուած մը գրեցի «Մանզումէի» մէջ, Փրանսական եւ մեր հնօրեայ դաստիարակութեան բաղդատականն ընելով եւ պահանջելով որ մեր ընտանիքներուն մէջ տղոց ձայնն ալ յարգուի:

Շաբաթ մը բանտարկութենէ վերջը ազատ ձգուեցայ եւ անցայ կրկին գործիս գլուխը, բնականաբար ուշադիր ըլլալու բազմադիմի յորդորներ ստանալով:

Յովհաննէս Ֆէրիտ ինքնատիպ մարդ մըն էր, կարճ, գէր, կունտ ու կլոր արարած մը որ Թուրքերէնի գրավաճառութենէ հայ լրագրութեան եկած էր առանց հայերէն բառ մը գիտնալու, Քասիմի թելադրութեամբ եւ առաջնորդութեամբ:

Կը քալէր այնպէս ինչպէս կը քալեն լարուած խամաճիկները, աջ եւ ահեակ տատանելով, կարծես կլոր կլոր կը դառնար՝ քան թէ կը քալէր: Բայց արթուն մարդ էր, կեսարացի էր, բաւ է: Թուրք բարեկամներ ունէր եւ վարուելու այնպիսի եղանակ մը որ թէ զուարճութիւն եւ թէ արդահատանք կը պատճառէր: Կ'երթար Տպագրական Տեսուչին կամ Ներքին Նախարարի խորհրդականին մօտ, ներս մտնելուն պէս կը վազէր, գետին կը գլտորուէր, եւ մարդուն ծունկերուն փաթթուելով· ոտքերը կը համբուրէր, «մեռայ, կորայ, դուն պիտի փրկես զիս» եւայլն: Միւս կողմէ Րոպէր էֆէնտիի պէս ազդեցիկ հայ պետական մարդոց միջնորդութեան կը դիմէր, եւ այսպէս կը փրկէր կացութիւնը՝ թերթը շարունակելու համար, չմոռնալով ամէն դադարումի պատճառը վերագրելու Սուրիանդակի տիրոջ: Դոնէ դուռ, խանութէ խանութ կը շրջէր թութակելով.

— Սա կաթոլիկի թերթն է այս փորձանքը գլուխս բերողը: Աչքերնին կուրնայ ...

Այսպէս ի նպաստ իրեն կը շահագործէր նոյն իսկ տրուած պատիժը: Ըսի, չէ՞ որ կեսարացի էր:

Իմ պատճառովս ուրիշ անգամներ ալ թերթը դադարումներ ունեցած է, բայց քիչ տեւած են եւ առանց բանտի:

Անգամ մը՝ Պոսնայի աւստրիական հիւպատոսին դէմ մահափորձ մը կատարուած էր: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէր թէ՝ հիւպատոսը մեռած է ո՛չ թէ ստացած վէրքէն, այլ դարմանումի ընթացքին առաջ եկած թոքատապէ մը: Այս բառին արաբերէնը չգիտնալով, զանց առած էի զայն, խորհելով որ մարդը վերջ ի վերջոյ մեռեր է: Ի՛նչ գիտնայի որ դիւանագիտական այնքան նրբութիւն կար՝ սպաննուածին եւ թոքատապէ մեռածին միջեւ, քանի որ հիւանդութիւնը ուղղակի հետեւանքն էր վէրքին:

Ունիմ նաեւ Պուլկարիոյ Ֆէրտինանտ «Թագաւոր»ին մեղքը: Յայտնի է թէ Ֆէրտինանտ «իշխան» էր եւ ոչ թէ թագաւոր, ու ենթակայ Թուրքիոյ: Ֆրանսերէնէ լուր մը թարգմանած պահուս, Son Altesse Royale (S.A.R.)ը կարճուկ մը վերածած էի «Թագաւոր»ի, այն պահուն իսկ երբ խնդիրներ կային այդ մասին: Ես անփութօրէն զայն արքայական գահը բարձրացուցած էի՝ առանց Սուլթանին հաւանութեան...: Կ'երեւակայէք փոթորիկը:

Բայց ամէնէն նշանաւորը այդ մեղքին կրկնութիւնն էր: Մօքի պարապութիւններ ունիմ, կամ աւելի ճիշդը անգիտակից կրկնութիւնը ոեւէ բանի: Այսպէս քանի մը օր ետքը նոյնպէս գործածեր եմ, առանց անդրադառնալու, «Պուլկարիոյ Թագաւորը» բառը: Գրաչարապետ Հէքիմեան Յակոբը ձեռագիրս Քասիմին տարած էր, ան ալ Ֆէրիտին յանձնած: Ի՞նչ կը մնար իրենց. ճամբել զիս: Բայց ոչ. անոնք վստահ էին ուղղամտութեանս եւ գոհ էին աշխատանքէս: Կ'ուզէին այնուամենայնիւ պահել զիս թերթին մէջ: Օր մը ինծի ըսին որ յաջորդ առաւօտ երթամ տեսնեմ դատաւոր Յարութիւն էֆէնտի Մոստիչեանը իր բնակարանին մէջ: Գացի, անտեղեակ ոեւէ բանէ: Պատկառելի մօրուքով այդ պատուական Հայը պարզեց խնդիրը եւ հարցուց թէ ինչո՞ւ կրկնած էի մեղք մը որուն ծանրութեանը ծանօթ էի: Կարկամեցայ եւ հաւաստեցի թէ նպատակաւոր չէր:

— Կը հաւատամ խօսքիդ, բայց սա Աւետարանին վրայ ձեռք դնելով երդուիր որ չպիտի կրկնես եւ խիստ ուշադիր պիտի ըլլաս:

Բարի Մոստիչեան, ինք ջերմահաւատ մը՝ ինծի պէս սկեպտիկէ մը հաւատքի արարք մը կը սպասէր ...:

Եւ այսպէս անցաւ այս փորձանքն ալ:

★

Սխալները, ախ, սխալի այն վախերը ի՛նչ սարսափելի էին Ապտիւլ Համիտի օրով: Թղթախտ ըլլալը շատ դիւրին էր այն ատենները քան թէ թերթ սրբագրելը կամ յօդուածի մը մէջ քիչ մը ազատական շունչ դնելը:

Վեհափառ Սուլթան, Ն. Վեհափառութիւն, կայսր, ձար, (որ կրնար [illegible] բառերը եւ անոնց նախորդ ու յաջորդ նախադասութիւնները ի՛նչ սրտատրոփ անձկութեամբ ու գերագրական ուշադրութեամբ տասնիցս աչքէ անցընելէ վերջը, մինչեւ յաջորդ կէսօր սարսուռ մը կ'ապրէր մեր երակներուն մէջ: Քանի քանի անգամներ, խեղճ Գեղամ Բարսեղեանը կէտիկ փաշայի իր բնակարանէն, գիշերանց, լապտերը ձեռքը տպարան վերադարձած էր, կասկածելի մէկ բառին ուղղագրութիւնը վերստուգելու համար:

(Այս աղէտէն մասամբ խուսափելու համար կարծեմ թէ Բիւզանդ Քէչեան իր Բիւզանդիոնին համար միաձոյլ շինել տուած էր կայսր, սուլթան, վեհափառ եւ նման քանի մը բառ):

Այն ատենի լրագրութեան մէջ եթէ քիչ մը գոհունակութիւն ունէինք, այն ալ մեր գրաքննիչներու ազնուութիւնն էր: Մեր գրաքննիչները՝ Մինաս, Երուանդ Եուսուֆեան եւ Լեւոն Սուրէնեան էֆէնտիները լրտեսներ չէին, ոչ ալ մատնիչներ: Ընդհակառակն բարեկամներ եւ յաճախ բարեխօսներ: Այս կամ այն յօդուածին մէջ սպրդած, աւելի ճիշդը մեր սպրդեցուցած ակնարկութիւններուն կամ ազատական աննշմար ելոյթներուն համար, դուրսէն եղած լրտեսութեանց վրայ, անոնք յանդիմանութեանց կ'ենթարկուէին եւ կու գային գանգատիլ մեզի եւ խնդրել որ զգուշանանք: Խղճի խնդիր մը ունէինք մենք անոնց հանդէպ: Երբեմն անուշադրութեամբ եւ երբեմն մեզի վստահելով կը ստորագրէին փորձերը: Անոնց երթալէն վերջը, խնայելու համար զանոնք ոեւէ սաստէ, մենք ինքնին կը ջնջէինք «վնասակար» համարուած տողերը կամ բառերը:

Եւ սակայն, հակառակ այս բոլոր տագնապներուն, վտանգներուն եւ վախերուն, մենք կը շարունակէինք սիրել մեր գործը, հակառակ նիւթական համեստ պայմաններուն, երջանիկ էինք կարծես «ինչպէս ձուկերը ջուրին մէջ», եւ բռնապետական ժամանակի մեր զգայնութեանց «հաճոյքը» ի զուր կ'որոնենք այժմ՝ «ազատ» կոչուած սա կարգուսարքին մէջ:

★

Բայց ո՛ւր էինք, ուր եկանք:

Յառաջ կաղանդի առթիւ «ուրախ պատշաճի» գրութիւն մը ուզեց, իսկ ես գրեցի հասարակ յօդուած մը:

« Կը խնդրուի իբր այն ընդունիլ զայս»:

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

«Մահ Բաջորդւոյն»

Տղան գլուխը նետած էր դէպի ետ, ու կը դիտէր երկինքը: Եթէ հԸԼԼ°ը սաւառնակին ջարդուփշուր իրանը ժանտաժուտ գետի ափին վրայ՝ ոչ ոք պիտի համոզուէր թէ մեռած էր ան, առյաւէտ անջատուած կեանքէն: Աչքերը կապոյտ էին ու մազերը խարտեաշ: Երեկոյեան հովը կը խաղար անոնց հետ, անոր անշնչացած մարմնին տալով կենդանութեան պատրանքը:

Քիչ առաջ դեռ կը սաւառնէր մեր դիրքերուն վերեւ, գրեթէ կատակելով խրամատներէն բարձրացող կրակին հետ, տարօրինապէս օրօրուելով լայնածաւալ երկնի մէջ:

Ցանկարծ տեսեր էինք օդապարիկին ձախ թեւին խորտակուիլը, անջատուիլը հաստամեստ իրանէն, գահավիժիլը Օսսումի ջուրերուն մէջ, իր փեռեկտուած ծայրամասերէն ժայթքելով մուխ ու բոց:

Հիմա, այդ սքանչելի երիտասարդութենէն մնացեր էր ոչինչ: Մահը, սակայն, խնայեր էր անոր առոյգ մարմնին տխուր այլափոխման: Մեր առջեւն էր, երկնցած փխրուն հողին վրայ, իր անոյշ աչքերը ուղղած հեռուհեռէ կարմրող կապոյտին, որ նուրբ կամար մը ձեւացնելով կ'իջնէր հողմառատ կատարներու վրայ:

Լեռնային Թնդանօթաձիգները, իրենց հրացաններուն բերանները խոնարհած դէպի հողը՝ կը դիտէին մեռեալը: Դէմ յանդիման անխուսափելիին՝ անոնք անկեալին մէջ այլեւս չէին տեսներ արիւնարբու թշնամին, այլ ռազմիկը, որ մէկ ժամ շարունակ սաւառներ էր իրենց դիրքերուն վերեւ, իր անվեհերութիւնը տանելով մինչեւ մահուան սահմանները:

Ցուրտ լռութիւն մը կը տիրէր մեր շուրջ: Խորունկ ցաւ մը, որ մարմնական տառապանք մըն էր նոյն ատեն՝ կը սեղմէր մեր սիրտը: Կը դիտէինք մեռեալը, որուն ամբիծ ճակատը՝ ճակատն էր երիտասարդութեան, երբ երազները կը դեղեցկացնեն կեանքը ու սիրոյ դեռափթիթ յուզումները աստղերու նման կը բոցկլտան մեր ներսիդին:

Հազիւ քանի անցած ըլլալու էր. ու այս պատրազմ ամէնէն հզօր ազդակն էր մեր ցաւին մեր [illegible] եւ զութի զգացումներուն, [illegible] մեր ներսիդին, որովհետեւ երիտասարդ [illegible] մահը մեզի կը թուէր [illegible] [illegible] ու ամէն [illegible]: [illegible] անոր մարմնին վրայ՝ քննած էի սրտի [illegible] պատկերակը: Չէի յաւած հզօր արտին տրոփիւնը, եւ ոչ ալ բազկերակին մեղմ ու նրբաշնական թրթռացումը: Հանդարտ քայլերով մօտեցեր էի դնդապետիս, բարեւած էի զայն, ձեռքս տանելով սաղաւարտիս, ու շշնչած. — «Այլեւս չապրիր»:

Հրամանատարս ոչինչ չէր պատասխանած, բայց ես նշմարեր էի անոր աչքերուն թրջիլն ու շրթունքներուն պրկուիլը: Անտարակոյս, այն պահուն մտովի փոխադրուած էր դէպի Ափրիկէի տափաստանները, ուր գիշերային ընդհարման մը ընթացքին, իր տասնըինը տարեկան զաւակը ինկած էր թշնամիին դէմ, նետուելով դուրս թաքստոց – խրամատէն, իր կեանքով լեցուն հասակը ծռած սուինաւոր հրացանին վրայ:

Ամէն ինչ տեղի ունեցած էր կայծակնային արագութեամբ, որովհետեւ, ինչպէս կ'ըսէ մեր երիտասարդ բանաստեղծը՝ մահը շատ չախորժիր ցոյցերէ: Երկու երիտասարդներուն մահը եղած էր վայրկենական, մին՝ երկինքի մէջ, երբ արեւը հեռուհեռէ իջնելով բարձրաբերձ լեռնաշղթաներու անտառապատ գագաթներուն ետին՝ երկնակամարին վրայ դեռ կը թողուր իր կարմրախայտ լոյսը. միւսը՝ Ափրիկէի աւազներուն վրայ, աստղազարդ երկնի տակ, ուր, խաղաղ օրերուն, ովասիսին արմաւենիներուն տակ Պետեւին ու Ֆելլահը կ'երկննան իրենց ուղտերուն կողքին, յանձնուելով աննման երազներու:

Դողդոջ ձեռքով, մեռեալին կաշիէ պարեգօտին գրպանէն հանած էի աղջկան մը լուսանկարը: Փոքրիկ լուսանկար մըն էր, որուն կենսուրախ ժպիտը դէմ յանդիման իր սիրածին անշնչացման՝ մեր մէջ կ'արթնցնէր այնպիսի զգացումներ՝ զորս ես պիտի չփորձեմ արտայայտել հոս, որովհետեւ ամէն ոք գիտէ կշռել անկշռելի ցաւը, ու պէտք չունի իմ գրչիս:

Դիտած էի լուսանկարը, որուն վրայ կարգացած էի շատ պարզ նախադասութիւն մը. — « With all my love». (Իմ անհուն սիրով):

Թարգմանած էի զայն հրամանատարիս, զինակից սպայ բարեկամներուս եւ զինուորներուն, ու ապա առանձնացած վրանիս տակ: Բոլոր դիչերը չարչարուած էի մղձաւանջային երազներու

ՏՈՒՆԻՆ ԲԺԻՇԿԸ (Հայ – Բոյժ) յաճախ ձեզ կ'ազատէ բժշկական ծանր ծախքերէն:

Կաղանդի օրով

Ջուր է այրիացնել անտառը, եւ վաճառանոցները լեցնել եղեւնիներով, որոնք հմայք չունին այլեւս, վասնզի վաղուց է որ «Նորածին տարին» կը տառապի վաղահաս ծերութեամբ, եւ մանուկները այլեւս չեն հաւատար խղճի աղնիւ սուտին՝ դիմակաւոր Կաղանդին :

Մթնոլորտն իսկ կը գլանայ իր սովորական ձիւնի երազանքը, եւ նաւահանդիստը կորսնցուցած՝ յուսախաբ ճամբորդի մը պէս կը մոմռայ օրերէ ի վեր մռայլ եւ անհրապոյր, ձիւնել թէ՝ չձիւնել :

Սովորութեան մաշած անիւը կը Թաւալի փողոցներու մարդկային ալիքին վրայ եւ անոր ժանգոտած ճռինչը կը լսուի մեծափարթամ ապակեպատ խանութներու դուրսն ու ներսը:

Իրկուն չեղած կեանքը պիտի առանձնանայ ամուր փակուած դռներէ ներս: Բայց անհամար բազմութիւններ, դեռ մութին մէջ պիտի սողոսկին, երբ սրբազան խորհուրդի մը կոչնակները պիտի չարունակեն անվերջ զանգահարել: Ո՞ւր պիտի երթան այն ատեն սա մայթերուն վրայ սլքտացող «զող» տղաքը:

Նպարանոցի կշռողները իրենց բոլոր Թեթեւսեփականութիւնները, դրամի ծանր կապոցներու վերածելու վարպետութեամբ զբաղած՝ ժամանակ իսկ չունին ընկերութենէն լքուած՝ այս տղաքը տեսնելու: Ահա մէկը իբրեւ գնորդ կը ներկայանայ ներսը, իսկ ընկերները դուրսը ցուցադրուած առատ կողովներէն ու պարկերէն կը Թոցնեն սովալլուկ Թռչուններու պէս ինչ որ կրնան, ուռեցնելով իրենց ամքած կուրծքը :

Ո՞ւր պիտի երթան եւ, կեղտոտ ցնցոտիներով պարուրուած բազմութիւններէն սա երկու աղջնակները որոնք օրն ի բուն լուսաշարժ ստուերներու ցուցանակները դիտել կը կեղծեն, ու մաղիլներու նմանող մատներով, իրենց օրերով անլուայ խոպոպները կը քԹուրտեն :

Մշտավառ լապտերով պաշտօնատան մը առջեւ արտօնուած Թափառական մը փաստաբանութիւն կը փորձէ: «Պանդոկները բռնուած են — կ'ըսէ — Ս. Տօնի ուղեւորներէն, եւ ինք հաւատացեալ մը, իրիկուան աղօթքէն վերջ ապաստանարանը կ'ուզէ ապահովել բանտի խցիկներուն մէջ, Կաղանդի պատմութիւններով զուարճացնելու խոստումով»:

Փողոցին ծայրը, ճաշարանի խոհանոցին շոգիին մէջ՝ ցնդած ծերունի մուրացկան մը մըրցումի ելած է «Փրկութեան բանակի» երգչուհիներուն հետ իր ջութակի կտորով ու դժգոհ ծամածռութեամբ մը կ'երգէ ու կը նուագէ «կեռասներու եղանակն է»: Ապիկարը կեանքին մէջ կեռասի ծառ տեսա՞ծ է արդեօք :

Մաշած փայտէ սրունքով, մօրցուած ռազմիկ մը փայտը սալայատակին զարնելով կ'անցնի նախանձով ու երբեմն կանգ կ'առնէ ու իր կարճլիկ մատներով կը զարնէ կուրծքի շքանշաններուն, եւ մշտնջենական «մենք հիներս...» նախաբանով ճառ մը կ'արտասանէ :

Անօթութենէ՞ թէ գինիէ արբեցած այրեր ու կիներ արդէն տաք անկիւններ գտած՝ կը խոկան Թափառական [illegible] սարսափեցնելով :

[illegible] փորով քանի մը «տունի տղաներ» իրենց նուէր ստացած հրացաններով դէպի պատեբ[illegible] կը խաղան եւ անոնցմէ մին մղձաւանջի պէս իր դրեթնած հակառակորդը խեղդելու կ'աշխատի, իբրեւ «պատերազմական գերի» :

Թաղէ Թաղ ու մայթէ մայթ նոյնիսկ կը փոխուի երեւոյթը :

Լուսաւոր պողոտաներէն յամրաքայլ կ'անցնին արտօնեալ բազմութիւնները գունաւոր կապոցներով, չատեր ընկերակցութեամբ իրենց Թանկագին շուներու որոնք մարդկային անուններ ունին :

Ցուցադրութեան չարժուն բեմ մըն է կարծես, անոնց մէջ կան՝ ջուրի եւ ցամաքի բոլոր կենդանիներու մորթով զգեստաւորեալներ, սպիտակ արջէն մինչեւ Թշուառ խլուրդը, պօս վիշապէն մինչեւ մողէսը, մանաւանդ ճագարներ ու նապաստակներ :

Որքան զուարճալի է ճանչնալը, ահա իրական արջենի մուշտակաւոր մը, քովէն կ'անցնի նոյնքան սոնքացող աղնուաշուք մը անդիտանալով որ իր հագածը կեղծուած ճագարի մըն է յովազի վերածուած: Ու այսպէս անհամար հակասութիւններ, հակասութիւններ, մաղձի եւ ատելութեան հողը պարարտացնելու երեւոյթներ :

Կէս գիշերէն վերջ օրէնքը պիտի աւլէ փողոցները :

Ներսը երջանիկները պիտի ողջագուրուին եւ Կաղանդին հետ պիտի զուարճանան: Իսկ դուրսը մնացած խեղճ բազմութիւնները անծանօթ մութ խոռոչներու մէջ, կամուրջներու եւ փլատակ պատերու տակ, պիտի Թունաւորեն վաղուան օրը : Կաղանդի անստոյգ առաւօտը պիտի սկսի մռայլ ու ցաւագին, որովհետեւ մանուկներն իսկ իրաւունք ունին չհաւատալու մեծ զաւեշտին:

Խ. ՎՇՏՈՒՆԻ

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻԾԱՂ

ԿԷՍ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԸՆ ԱԼ ԿԵՐՏԵՆՔ...

Ի՜նչ զուգադիպութիւն:

Քրիստոնէական «Սրբազան Տարի»ն եւ Ստալինեան «եօթնեւտասնամեակ»ը:

Հոգիի եւ մարմնի տօներ :

Առաջինը կենդանիներու մսուրին հետ կապուած, երկրորդը ցարական պալատներու շքեղանքէն հովանաւորուած :

Մարդիկ, նորութեան կիրքը ունին: Հինցած Աստուած մը լքած՝ նոր մը շինելով զբաղած են: Օր մը զայն ալ լքելու համար:

« Կրօնքը մորֆին է»: Հապա մի՞սը : Միթէ կրօնք չէ՞ ան ալ :

Միսով ոսկորով կրօնք ...

Քրիստոնէական խնկարոյր տաճարներուն կը յաջորդեն մխոտ – ծրոտ գործարանները:

Ցեռ մահու երկնից Ս. Արքայութեան մը խոստումը, փոխարինուած երկրային հեռու ապագայի մը նիւթական բարօրութեան երազով :

Սիրտն ու հոգին տիրապետուած ստամոքսէն ...

Առաջինը — Քրիստոնէութիւն — կը պատգամէ խաչին վրայէն, երկրորդը — համայնավարը — Թագաւորական պալատներու ոսկեզրուագ սրահներէն կ'արձակէ հրամանագիրներ :

Քրիստոնէական « Սրբազան Տարի»ն , փակուած դրան բացումի արարողութիւնն է:

«Եօթանասունամեակը» կարգ մը երկիրներու դուռներուն փակումի եւ պատնիշումի նախատօնակն է:

Մարքսի աթոռը կը մրցի Ս. Պետրոսի աթոռին հետ :

Քրիստոնէութեան հիմնադիրները իրենց արիւնով ոռոգած են իրենց հիմնած կրօնքին անդաստանները :

Մարքսականները, ուրիշներու արիւնը գործածած են կարմիր վարդապետութեան արտերը ջրդեղելու :

Մինչ քրիստոնէական տօնը կուգայ ուրախացնել մանուկները՝ անոնց աղուոր նուէրներ տալով, «եօթանասունամեակի» տօնը ինք կ'առնէ անհամար նուէրներ :

Մեր հառաջդիմականներն ալ քանի որ մասնակցեցան այս «Եօթանասունամեակին»՝ պէտք է խրկեն նաեւ իրենց մէկ խմբանկարը, մակագրուած «գԹա, հայր, ողորմէ մեզի: Ուժ տուր պայքարելու սա Դաշնակներուն դէմ»...

Վերջապէս: Քրիստոնէութիւնը կ'ըսէ . — « Սիրէ քու Թշնամիդ եւ բարիք ըրէ քու ատելիներուդ »:

Կարմիր կրօնքն ալ կը քարոզէ.— «Սիրէ քու բարեկամդ եւ ընկերդ այսօր, վաղը զայն կախելու համար իբրեւ լրտես ու դաւաճան ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

մէջ: Տեսած էի սաւառնորդը իր սիրածին հետ, շրջուն՝ աշնանային գունագեղ պարտէզի մը մէջ, երբ ջուրերը անշարժ [illegible] ու դեղնած տերեւներուն մահը այնքան [illegible] :

Առաջնորդուած իմ [illegible] հետաքրքրութենէս՝ բարեկամացած էի [illegible] հետ, յայտնած էի անոր իմ [illegible] դրականութիւնը, բորբոքուն եւ խանդավառ շեշտով արտասանած էի քառեակներ Մուրէն, Շէլլիէն եւ Քիթսէն, ու զարմացած էի որ անոնք չէին լսեր ձայնս, այլ կը քալէին իմ կողքին լուռ ու մունջ, նման անմարմին ստուերներու, որոնք այլեւս չեն պատկանիր երկրի, այլ՝ եւկնքին ու մութին, ճիշդ յար եւ նման այն քաղցր ու անոռոչ էակին՝ որ իմ շուարած հոգիիս խորէն անդադար կը մրմնջէր ինձ.— «With all my love, with all my love...»:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, 27 տարի Թիւ 11 (286), 1949 Նոյեմբեր: Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: Տարեկան բաժնեգին 8 տոլար:

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

— Երդում կ'ընենք, որ մենք դաչաք չենք, պատասխանեցին. մենք եկանք երկու կեավուրները բռնելու, որոնք մեր ձեռքէն փախան :

Հրամայեցի զինաթափ ընել զիրենք եւ կապելէ ետքը մէրքէզ(**) տանիլ :

Հարցուցի նաեւ :

— Ձեր կողմը տակաւին կեավուրներ մնացի՞ն, Թէ բոլորն ալ վտարուեցան :

— Բոլորը, բոլորը ... Կեավուրը կատղած է. Վան, Մուշ եւ Զէյթուն խլամ չԹողուցին, մենք ալ պէտք է զիրենք բնաջինջ ընենք :

Անոնք պատմեցին իրենց կատարած սպանութիւնները, խօսեցան փախցուցած հայ կիներու մասին եւ ուրիշ սարսափելի մանրամասնութիւններ: Այնքան վախցած էին, որ չէին հասկնար մեր ով ըլլալը: Քիւրտերուն վրայ տեսայ մեր ընկերներուն դաշոյնը եւ իրենց կողոպտած իրերը : Անոնք կը շարունակէին պատմել, Թէ Հայերը մեծ խումբերով կը տանէին եւ ձորերու մէջ կը սպաննէին: Վերջապէս որոշեցինք իրենց գործը վերջացնել: Երբ ամէն ինչ հասկցանք, մէջտեղ հանեցինք այն տղաքը, որոնց ձեռքէն հացը կողոպտեր էին:

— Ասո՞նք են ձեր փնտռած մարդիկը :

— Այո:

— Ձեր փնտռած կեավուրները մենք ենք, գռացի, դուք միայն քաջ էք անզէն կիներու եւ մարդոց դիմաց. մեզ հետ կռուեցէք, եԹէ կրնաք:

Երբ իմացան, Թէ մենք Հայեր ենք, սարսափէ գունատուեցան. իրենցմէ մէկը ըսաւ .

— Օլան, պիզի էօլտիւրճէքլէր(*) :

Տղաքը հեռացուցին զիրենք: Եղօն չատ վարպետ էր դիակները Թաղելու մէջ(**): Մենք մեզի հետ ունէինք Թի եւ բահ: Ատոնք պէտք էին դիրք շինելու եւ սպաննուածները Թաղելու համար :

Երկրորդ օրը Հայրապետը կրկին ղրկեցինք հաց բերելու համար. մէկ օր ամբողջ խոտ կերած էինք. Հայրապետը վերադարձին իր հետ բերաւ երիտասարդ մը, որ մաուզէրով զինուած էր. անիկա առաջարկեց, որ մեզ մօտ պահենք իր երկու քոյրերը եւ հօրեղբօր աղջիկը, որովհետեւ վախ ունէր. որ Քիւրտերը կը տանին զիրենք: Անիկա բարեկիրթ եւ ուսեալ երիտասարդ մըն էր եւ կը պատկանէր յայտնի բարեկեցիկ ընտանիքի մը. Հայրը եւ հօրեղբայրը սպաննուած էին, մէկ հօրեղբայրը ազատեր էր Թրքութիւն ընդունելով, բայց իր աղջիկները առեւանգեր էին: Իր առաջարկութիւնը ընդունեցինք :

Հայրապետը յաջողեր էր միայն քիչ մը հաց բերել. յոյսերնիս կտրեցինք. Վարդավառի կիրակի օրը խոտ կերանք: Մեր գտնուած տեղը չատ գեղեցիկ էր. անհամար եւ գոյնզգոյն ծաղիկներ բացուած էին ամէն կողմ, բայց մեր սրտերը սուգի մէջ էին: Անդադար կը դիտէինք հեռադիտակով ճամբաները, ուրկէ կ'անցնէր տեղահան եղած ժողովուրդը փոշիի ամպի մը մէջ :

Մեր բռնելիք ուղղութիւնը որոշելու համար ժողով մը ըրինք: Ընկերները կ'առաջարկէին գնալ Տիվրիկ, անկէ Խարբերդ, Մուշ եւ անցնիլ սահմանագլուխը: Ես հակառակ էի, որովհետեւ Թէ հաց չունէինք եւ Թէ առաջնորդ. ամբողջ ժողովուրդը տեղահան եղած ըլլալով՝ լերկ եւ ամայի լեռները մնացած էին:

Գիտէինք, որ Վարդան Շահպազը իր խումբով լեռը բարձրացած էր, բայց ոչ մէկ միջոց ունէինք զինքը գտնելու. այսու ամենայնիւ փորձեցինք եւ այդ նպատակաւ քանի մը օր Թափառեցանք, բայց անհնարին եղաւ իրենց հետքը գտնել :

ՃԱՊԻԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(*) Տղայ, մեզ պիտի սպաննեն :

(**) Անհրաժեշտ էր թաղել եւ լաւ թաղել՝ իրենց հետքը կորսնցնել տալու համար:

(**) Պաշտօնատեղի, ժանտարմաներու, ոստիկաններու պահակետ :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԶԷՆՔ ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ նախագահ Թրումըն զինուորական օգնութիւն խոստացած է Պարսկաստանի Շահին, ինչպէս եւ աջակցութիւն՝ որպէսզի փոխառութիւն մը ստանայ Միջազգային Դրամատունէն։ Նախագահին յայտարարութիւնը հրատարակուեցաւ Շահին մեկնումէն քանի մը ժամ վերջը։ Զեկոյցը կ'ըսէր թէ Մ. Նահանգները խոստացած են նաեւ լայն բաժին մը յատկացնել Պարսկաստանի, յետամնաց երկիրներու բարգաւաճման համար տրամադրուած վարկերէն ։

Պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, Մ. Նահանգներուն քաղաքականութիւնն է օգնել բոլոր ժողովուրդներուն, պահպանելու համար իրենց անկախութիւնը։ Այս առթիւ մասնաւորապէս կը կը յիշուի թէ իր ուժը կը պահէ Թէհրանի համաձայնութիւնը, որ կնքուեցաւ 1943ին, Րոզվէլթի, Չըրչիլի եւ Ստալինի միջեւ, երաշխաւորելով Պարսկաստանի անկախութիւնը ։

Ամերիկեան օգնութիւն խոստացած ատեն, զեկոյցը կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգները չեն կրնար անտարբեր մնալ, եթէ ծանրակշիռ վտանգ մը սպառնայ միջազգային խաղաղութեան, որեւէ տեղ ։

★ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Շահը Նիւ Եորքէն մեկնեցաւ 161 կտոր բեռներով, եւ ընկերակցութեամբ իր կրտսեր քրոջ՝ Ֆաթիմէի։ Տասնրեօթր հեծելանաւորդ ոստիկաններ կը հսկէին գոյքերուն վրայ, խկ վեց ինքնաշարժներ կը հետեւէին Իրանի վեհապետին, մինչեւ օդակայան ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ԼԵՀԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ դէմ կատարուած յարձակման առթիւ, զոր հաղորդած էինք երէկ, տեղական թերթերը կը գրեն թէ ռումբը պայթեցաւ ուրբաթ առտու կանուխ, հաստատութեան սեմին վրայ, ջարդուփշուր ընելով ապակիները եւ երկաթ ձողերը ։ Շէնքին մէջ կային միայն գիշերապահը եւ երկու տնտեսուհիներ։ Ոստիկանութեան վերատեսուչը անմիջապէս դէպքին վայրը գնաց, քննութիւն կատարելու համար։ Կառավարութիւնը ցաւակցութիւն յայտնեց դեսպանին, որ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.— «Չեմ կարծեր թէ յարձակման հեղինակները Ֆրանսացիներ են ։ Թերեւս այնպիսի մարդիկ են որ կ'ուզեն սաստկացնել Ֆրանսայի եւ Լեհաստանի յարաբերութեանց լարումը»։ Վարչական անթելը «ահաբեկչական աւազակութիւն» կը կոչէ այս յարձակումը։ Կը կարծուի թէ աջակողմեան Լեհեր են դաւադիրները ։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Թագաւորը Դեկտ. 30ին պաշտօնապէս իր երկրին կցեց Պաղեստինի արաբական մասը։ Պաշտօնաթերթը հռովարտակ մը պիտի հրատարակէ այս առթիւ, Միեւնոյն ատեն լուծելով Յորդանանի ներկայ խորհրդարանը, որպէսզի նոր ընտրութիւններ կատարուին միացեալ թագաւորութեան համար։ Յորդանանի կցուած Պաղեստինը կը պարունակէ Երուսաղէմի հին քաղաքամասը։ Պաղեստինի բնակիչներն ալ միեւնոյն իրաւունքները պիտի վայելեն ։

ՍՈՒՐԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը հարցումի մը պատասխանելով, յայտարարեց թէ «Թոյլ պիտի չտան որ վարկաբեկուին Հանրապետական կարգուսարքին պաշտպանները, ուժ տալու համար ուրիշ վարչաձեւի մը»։ Թայմզ ձախողած կը նկատէ Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը (միացում Իրաքի եւ Յորդանանի հետ), մանաւանդ որ բանակը հակառակ է։

ՑԿԵԱՆՍ ԹԻԱՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ, գոյքերու գրաւման եւ իրաւազրկութեան դատապարտուեցաւ Փէթէնի կառավարութեան օրով հաստատուած բացառիկ ատեանին ընդհ. դատախազը, գնդ. Փոլ Ֆարժ, հակառակ շարք մը բարի վկայութեանց ։

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱԿԱՆ կեղծ 100 ֆրանքնոցներ հրապարակ հանուած են։ Կարգ մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան ։

ՕԹԻԼ ՏԸ ՎԻԼ վաճառատան պաշտօնեաներէն վեցը ձերբակալուեցան, այն ամբաստանութեամբ թէ տասը միլիոն ֆրանքի ապրանքներ գողցած եւ ծախած են տարիներու ընթացքին։ Կ'ըսուի թէ պաշտօնեաներէն մէկը 1500 վառարան եւ ուրիշ բազմաթիւ առարկաներ գողնալով ծախած է ։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ տեղեկատու դիւանը կը ծանուցանէ թէ զինեալ հրոսախումբեր կը ղրկուին, ահաբեկումներ կատարելու եւ խլրտումներ յարուցանելու համար ։

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Վեր. Գ. Սիմեան, հովիւ Փարիզի Հայ Աւետ. եկեղեցւոյ, կը քարոզէ այս կիրակի, յունուար 1, ժամը 10.45ին, 58 rue Madameի ժողովարահը, 'métro N. D. des Champs։ Բնաբան՝ «Մեր օրերը համրել սորվեցուր»։ Նոյն օրը, նոյն վայրը, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Ծնունդի տօնածառը ։ Մուտքը ազատ է։

Թէյասեղան Անկէնի մէջ

ԱՆԿԷՆԻ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին թէյասեղանը Յունուար 8ին, կիրակի, ժամը 3—7, Hôtel Beau Séjourի սրահը, rue Général de Gaulle.

Պիտի խօսի Ատամնաբոյժ ՊԱՐՈՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն։ Ծախսերու մասնակցութեան համար 200 ֆրանք։

Կառ. տիւ. Նորէն շոգեկառքը կը մեկնի 14.29ին։ Անկէն հասած կողմէն դուրս ելլել ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

1950 — ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Պատկերազարդ եւ ճոխ բովանդակութեամբ, նուիրուած է Հ. Յ. Դ. 60ամեակին ։

ԳԻՆ 150 ՖՐԱՆՔ

Դիմել Պարսամեան գրատուն, 46 rue Richer։ Բալուեան գրատուն, 43 rue Richer։

ԽՆՋՈՅՔ – ԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կաղանդի եւ Ծնունդի առթիւ Համախարբերդցիական միութեան կողմէ, իրենց 16րդ տարեդարձին առթիւ 8 Յունուար, կիրակի ցերեկին, ժամը 3.30էն 10, Յոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi։ Մուտքը ազատ է։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Ֆրանսայի շրջանի կեդր. վարչութիւնը կը շնորհաւորէ Նոր Տարին իր բոլոր մասնաճիւղերուն եւ կը մաղթէ եռանդուն եւ բեղնաւոր գործունէութեան շրջան մը ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ վարժարանին համար կը փնտռուի կարող խոհարարուհի մը։ Գոհացուցիչ ամսական։ Նմանապէս շաբաթական երեք օրուան համար սպասուհի մը, նոյնպէս գոհացուցիչ պայմաններով։

Դիմել՝ ամէն օր վարժարան, 1 Bld. du Nord Le Raincy, ժամը 9—12, կամ 2—4 ։

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԿԱՂԱՆԴԷՔ ՄԸ

Մ. ՄԻՆԱԽՈՐԵԱՆԻ

1915Ի ԹՈՒԱԿԱՆԸ

(Արհաւիրքի օրեր)

ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ՍԱՄՍՈՆԻ ԵՒ ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ ՀԱՅԱՋԻՆՋ ՍԱՐՍԱՓՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅԼԱԶԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒ ։ 470 մեծադիր էջ, վիեննական չքեղ տպագրութեամբ։ Գին հազար ֆրանք ։

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան ։

DISTRIBUTEUR OFFICIEL
PHILIPS RADIO PICK-UP
DISQUES ARAX

Ժ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

30, rue des Dominicaines, Marseille, Tél. Colbert76-33

Հայաստանէն եւ Արեւելքէն ռատիօն լաւ առնելու համար, կը յանձնարարենք PHILIPS վաճառանիշով ռատիօները։ Հայերը, իրենց իսկ շահուն համար պէտք է դիմեն մեզի, առանց վարանելու, եւ կատարելապէս գոհ պիտի մնան։ Օրինական գիներ, առանց յաւելումի ։ Վստահելի հայ յաճախորդներուն վճարումի դիւրութիւններ կ'ընծայենք ։

Ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ եկած եւ Ֆրանսայի մէջ պատրաստուած 12 նոր սկաւառակներ, ՔԱՅԼԵՐԳՆԵՐ, ԽՄԲԵՐԳՆԵՐ, ՄԵՆԵՐԳՆԵՐ, ՊԱՐԵՐ, եւայլն։

Պատրաստած ենք նաեւ Ֆրանսայի մէջ եւ գուած ՍՈՆԻԱ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆԻ հայերէն արեւելեան զուարթ երգերը, ընկերակցութեամբ քանոնի, ուտի, ջութակի եւայլն։

Այս սկաւառակներու վաճառումին համար կը փնտռենք որեւէ քաղաքի մէջ մեծաքանակ ապրսպրող ներկայացուցիչներ ։

Մասնաճիւղ՝ KAPA, 60 rue Lafayette, Paris (9)։

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Անիէռի մէջ.— Ընդարձակ վիլլա մը ազատ, 10 սենեակ, խոհանոց, հողին տարածութիւնը՝ 460 քառ. մեթր, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, հինգ վայրկեան կայարանէն։

Դիմել հեռաձայնով ամէն օր 8էն 1 եւ 4—8, Dan. 83-46։

Օր. ՎԱՐՍԵՆԻԿ ԱՍԼԱՆԵԱՆ (Սանուհի)
ՊՕՂՈՍ ԵՐԵՄԵԱՆ (Նոր Սերունդէն)
Նշանուած

La Talaudière 26 Դեկտ. 1949, St. Etienne

ՆՈՐ ՏԱՐԻԷՆ

վերջ, կը դադրին անվճար բաժանորդագրութիւնները։ Փութացէք փակել ձեր հաշիւները ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԱՄ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի անդամներէն կը խնդրուի երկուշաբթի 9 Յունուարին, երեկոյեան ժամը 8.30ին ներկայ ըլլալ Ազգ. տան մէջ, 32 rue de Trévise, ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ յիշատակի երաժշտական հանդէսին երգի փորձերուն համար։

Այս առթիւ կը հրաւիրուին նաեւ բոլոր այն երգողները որոնք կը փափաքին մասնակցիլ այս հանդէսին ։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբի Գ. դասախօսական ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, «Օհանջանեան» Ակումբին մէջ։ Կը դասախօսէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ։ Կը հրաւիրուին համակիրները եւ սանուհիները ։

ԱԸ ԳՆՈՒԻՆ

Ամէն տեսակ ապրանքներ soldés, նորաձեւութենէ ինկած, նոյնիսկ պակասութիւններով (défaut)։

Դիմել Թերթին վարչութեան ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՆԱՄԱԿՈՎ ՄԸ։

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆԸ

Օժտուած կատարելագոյն եւ նորաձեւ մեքենաներով

ՓԱՐԻԶԻ ՃԻՇԴ ԿԵԴՐՈՆԸ

12 Rue Rochambeau — Tru. 64-57 Métro Cadet

Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—7.30, բացի կիրակիէն ։

COMPTOIR DES THÉS

YAVROU

23 rue Senac, Marseille

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1880 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

Կը յայտարարէ յարգոյ հասարակութեան թէ, ըստ առաջնոյն կրնան գտնել Ֆրանսայի ամէն նպարավաճառներու մօտ իր ծանօթ ՀԱՄԵՂ ԵՒ ՀՈՏԱՒԷՏ խմկական՝

Thé Yavrouի (Ceylan)

Ծրարները, ի՞նչ քանակով որ կը փափաքին։

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

SOCATEX ձեզի պիտի հայթայթէ ինչ որ կ'ուզէք ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Doublure — Toiles — Mercerie եւն. դերձակի **toile**ի մասնագիտութիւն — բուրդ — ապահովուած Décaties et irretrecissables — marque **ELEPHANT**

Բաց է ամէն օր ժամը 9էն 14։ Հեռաձայնով լուր տուէք, անձամբ կը յանձնենք տուներուն։

Բաց է երկուշաբթի օրերը, ժամը 9էն 19 ։

Առաքում գաւառները ։

10 Rue N. D. de Lorette, Paris (9) TEL. Tru. 37-92
Métro N. D. de Lorette, St. Georges Autobus No.
Le Peletier — Cadet 26, 43, 49, 32, 74,67

իջ նել Carrefour Chateaudun 5 վայրկեան միայն Gare de l'Est, du Nord եւ St. Lazareէն։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925
R. C. S. 376.280
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P.Paris 1678–63
Mercredi 4 Janvier 1950 Չորեքշաբթի 4 ՅՈՒՆՎ.

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6042–Նոր շրջան թիւ 1453

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒՐՈՊԱՆ 1949ԻՆ

Չափազանց համառօտ ակնարկ մը, իբրեւ ընդհանուր պատկեր: Ի հարկին առանձին կը զբաղինք իւրաքանչիւր գաղութով:

Տժգոյն անցաւ տարին արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, իսկ աւելի քան կսկծալի՝ կարմիր գիծէն անդին:

Շատոնց յոգնութեան նշաններ կը ցուցնեն կարգ մը գաղութներ, հակառակ իրենց վայելած առաւելութեանց:

Այսպէս, տարիներէ ի վեր թանձր մշուշ մը նստած է մշուշապատ Անգլիոյ երկու հայկական կեդրոններուն, Լոնտոնի եւ Մանչեսթրի վրայ:

Պատահաբար ձայներ կը լսուին մայրաքաղաքէն, որ այս տարի վերջապէս հայերէնի դասընթացք մը հաստատեր է շնորհիւ երիտասարդ վարդապետի մը: Տեղեկութիւն չունինք թէ իրենց զաւակները դասընթացքին կը ղրկե՞ն գոնէ անոնք որ չարունակ բարեպաշտութեան եւ հայրենասիրութեան դասեր կուտան ուրիշներու:

Ակներեւ թուլութիւն մը կը տիրէ նաեւ Պելժիոյ մէջ (Պրիւքսէլ եւ Անվերս): Մանաւանդ երբ նկատի կ'առնենք իրենց բարեկեցութիւնը:

Ներշնչումի աղբիւրնե՞րն են որ ցամքած են, թէ աշխատանքի տրամադրութիւնը պակսած է:

Եթէ 1925ի գործօն տարրերը ծերացած են, ի՞նչ կը բանին անոնց յաջորդները: Քանի՞ն պարտք սեպեցին գոնէ տարրական հայերէն մը սորվեցնել իրենց զաւակներուն, իբրեւ խօսուն ապացոյց մը հայրենասիրութեան:

Եթէ շատ նեղ է տեղական հորիզոնը, ինչո՞ւ չեն փորձեր ակնարկ մը նետել ծովերէն անդին, դէպի Միջին Արեւելք, ուր այնքան կենդանի գործեր եղբայրական աջակցութեան կը սպասեն: Ուր խոնաւ խաներ կամ խանութներ դասարանի, դպրոցի են վերածուած, թղթապատ լուսամուտներով:

Նոյն պատկերը՝ Իտալիոյ եւ Զուիցերիոյ մէջ: Երկուքն ալ հանգստեան կոչուած հարուստներու կը նմանին:

Ըսել չենք ուզեր թէ անտարբեր են հանրօգուտ շարժումներու հանդէպ: Մանաւանդ առաջինը — իտալականը — միշտ ալ պատրաստ է դիմաւորելու ներքին թէ արտաքին պահանջներ:

Եւ սակայն, չափազանցութի՞ւն է աւելին սպասել, նկատի առնելով իրենց տնտեսական դիրքը: Նաեւ մտաւոր մակարդակը:

Սակաւաթիւ է Զուիցերիոյ հայ գաղութին քանակը: Իսկ իր որա՞կը: Իր ուժէն վե՞ր են կարգ մը պարտականութիւններ: Առ նուազն իբրեւ մշակոյթի կեդրոն:

Միւս գաղութներէն արեւմտեան Գերմանիոյ տարագիրները հաստատուն վիճակ մը չունին, ինչպէս բացատրած ենք արդէն:

Խօսած ենք նաեւ Յունաստանի մասին:

Աւստրիոյ գաղութը, իր անկայուն մասէն զատ, ունի հաստատուն համրանք մը, ենթակայ չորս տարբեր իշխանութեանց (մինչեւ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը):

Ասկէ անդին կը սկսի այն սահմանագլուխը որ կը կոչուի «երկաթեայ վարագոյր»:

Որ եւ է վաւերական տեղեկութիւն չունինք Հունգարիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ «ուղիղ գծէն շեղած» Եուկոսլաւիոյ հայկական համրանքներու մասին: Լսած ենք խումբ մը Հայերու արտաքսումը՝ Փեշթայէն, գոյքերու հաշուեյարդարով (ինչպէս ամէն ուր որ կը բանի մուրճ – մանգաղը):

Միւս երկու հայաշատ գաղութներէն Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ երեւութական պատկերը կը ներկայացնեն երկու ճրճռան թերթեր, իսկ բուն իրականութիւնը ...

Երկուքին մէջ ալ, իշխանութեան, դիրքի, փառքի հասած են գոյնզգոյն դիմակաւորներ: Մեծ մասով՝ ոչինչ է պիտոյ թութակներ, որոնք ե՛ւ դպրոց կը վարեն ե՛ւ հանրային կարծիք:

Պուլկարիոյ մէջ արդէն ծաղրանկարի մը վերածեր են հայերէնը, նոյնութեամբ օրինակելով բոլշեւիկեան ուղղագրութիւնն ու բառադիտութիւնը: Իսկ Ռումանիոյ մէջ ճամբայ կը բանան յուշիկ – յուշիկ: Սողալով եւ սողոսկելով:

Երկուքին մէջ ալ աւերներ կը գործէ լրտեսախոը:

Եւ ահաւասիկ մեր գաղութը,— Ֆրանսա, որ կը կարօտի առանձին քննութեան: Շ.

Սեւ Ծովու բնակիչները փախեր են՞ Վանեն

«ԿԱՐԵԼԻ ԷՐ ՄՈՒՇԻ ԴԱՇՏԸ ՏԵՂԱՒՈՐԵԼ ԶԱՆՈՆՔ»

Թուրք թերթերը կը շարունակեն վրդովիչ տեղեկութիւններ հրատարակել Սեւ Ծովու բնակիչներու թշուառութեան մասին, որուն լուրերը հաղորդած էինք անցեալ շաբթու:

Իրազեկ մը, Մազհար Արէն, երկար ուսումնասիրութիւն մը հրատարակելով, կը հաստատէ թէ 15—20 տարի առաջ տեղահանութիւններ կատարուած են Սեւ Ծովու շրջանին մէջ (Լազեր, Չէրքէզներ եւն.):

Յօդուածագիրը նախ կը յիշեցնէ Բ. համաշխարհային պատերազմի օրերուն Տրապիզոնցիներուն դառն գանգատները նախկին վարչապետ Հասան Սագայի, իրենց ապրուստի նեղութեան մասին: Յետոյ կ'անդրադառնայ 15—20 տարի առաջ կուսակալի մը ըրած անճարակ փորձին, Սեւ Ծովու բնակչութիւնը Վան փոխադրելու մասին: Մինչդեռ այնտեղի խիստ կլիմային չվարժուելով, այս խեղճերէն շատեր հիւանդացած, վերապրողներն ալ խոյս տուած են:

Մինչդեռ, կը շարունակէ յօդուածագիրը, մեր արեւելեան նահանգները, Վանի կլիմայէն շատ խիստ վայրերու մէջ, հազարաւոր Սեւ Ծովցի ընտանիքներ զետեղուած ու կրցած են ընտելանալ իրենց նոր միջավայրին: Պայպուրտի (Բաբերդ) Սիպերիոյ չափ ցուրտ եւ ծովէն 1700 մեթր բարձր հարթ շրջանը լեցուն է Օֆցիներով եւ Սիւրմէնէցիներով:

Աւելի հեռուն, Արտահանի, Կարսի նոյնիսկ Գարաքէօսէի դաշտերուն մէջ հաստատուած Սեւծովցիներուն թիւը խիստ շատ է: Ինչո՞ւ այս տեղափոխութիւնը դիպուածով եւ ըստ բախտի կատարուի: Օրինակ ինչո՞ւ Սեւծովցիները չզետեղուի՞ն դրախտանման Մուշի դաշտը:

Արդարեւ տասը քիլ. լայնութեամբ եւ մինչեւ Վանայ լճին ափը Նեմրութ լեռը երկարող 75 քիլոմեթր երկայնութեամբ այս դաշտը կ'ոռոգուի Քարասու եւ Մուրատ (Արածանի) գետերով: Այս դաշտը պարապ մնացած է Հայերուն գաղթէն վերջ: Ոչ միայն Մուշի, այլեւ երկրին հարաւային նահանգներուն մէջ ալ կան բերրի հողեր որոնք կրնան միլիոնաւոր բնակիչ ապրեցնել: (Ժամանակ, 21 Դեկտ.):

ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Դեկտ. 25, 27) կ'իմանանք թէ թաղ. խորհուրդներու ընտրութիւնները վերջանալու վրայ են:

Դեկտեմբեր 25ին կատարուած են Բերայի (Պէյօղլու), Ֆէրիգիւղի եւ Գուզկունճուքի ընտրութիւնները, եւ երեքին մէջ ալ շահած է ժողովրդային ցանկը, տեղապահ Արսլանեան արք.ի ցանկին դէմ, ինչպէս կը գրէ Մարմարա:

Թուրք թերթերն ալ հաղորդելով ընտրութեանց արդիւնքը, կը գրեն թէ ոստիկանութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած էր եկեղեցիներուն շուրջը, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար: Կարգ մը թերթեր ալ կը հաւաստեն թէ մօտերս պիտի կատարուի Պոլսոյ պատրիարքին ընտրութիւնը:

★ Պոլսոյ նորընտիր երեսփոխան Էքրէմ Ամաճ, որ վերջերս Անգարա գացած էր, վերադարձին հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է «Ժամանակ»ի խմբագրին.— Խորհրդակցութիւն մը ունեցանք դատական, ներքին, արտաքին գործավարութեանց եւ վարչապետութեան խորհրդականներուն հետ եւ որոշուեցաւ անփոփոխ պահել ձեր համայնքին հին կանոնագիրը, ապահովելով անոր գործադրութիւնը:

Պոլսահայ թերթը այս յայտարարութենէն կը հետեւցնէ թէ «1862ի Ազգ. Սահմանադրութիւնը անփոփոխ կը մնայ շնորհիւ հանր. կառավարութեան արդարադատութեան եւ բծախնդրութեան»:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ անհանգիստ ըլլալով, Պէյրութի ամերիկեան հիւանդանոցը փոխադրուած է, ինչպէս կը գրէ Մարմարա (26 Դեկտեմբեր): Իր տկարութիւնն է սրտի թէթեւ անկանոնութիւն մը որ վրդովիչ հանգամանք չունի:

Ֆրանսայի նորերը հոգերը

1950Ի ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՒ ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐՈՎ

Ազգ. ժողովը երկուշաբթի օր վաւերացուց 1950ի ելմտացոյցը, 43 օրուան բուռն պայքարէ մը վերջ որ կը մղուէր տուրքերու յաւելման դէմ: Դահլիճը վստահութեան քուէ պահանջեց երեք անգամ եւ յաջողեցաւ ընդունիլ տալ իր նախահաշիւը, թէեւ տկար մեծամասնութեամբ:

Առաջին քուէարկութեամբ, ուր միայն չորս քուէ շահեցաւ, Ազգ. ժողովը կ'ընդունէր 34 միլիառ ֆրանքի նոր տուրքեր, որոնք մեծ մասով պիտի գանձուին ճամբու փոխադրութեանց, հանրային պայմանագիրներու եւ ընկերութեանց շահաբաժիններուն վրայ:

Կառավարութեան մեծամասնութիւնը 13ի բարձրացաւ երկրորդ քուէարկութեամբ, որ կ'երաշխաւորէր թէ ելմտացոյցը տակնուվրայ պիտի չըլլայ նոր առաջարկներով: Իսկ երրորդ քուէարկութեամբ, ելմտացոյցը ամբողջութեամբ ընդունուեցաւ, 284ի դէմ 305 ձայնով: Ուրեմն մեծամասնութիւնը բարձրացած էր 21ի:

Քուէարկուած ելմտացոյցը կը ներկայացնէ 2.225 միլիառ ֆրանքի պատկառելի գումար մը: Ծախքերը կը հաշուեն 2245 միլիառ: Կառավարութիւնը պիտի ջանայ 20 միլիառի բացը գոցել խնայողութիւններով, մինչեւ Յունիս 1:

Առաջին վստահութեան քուէն տրուեցաւ երեք ժամուան վիճաբանութենէ մը վերջ, 296ի դէմ 300 ձայնով: Երկրորդ քուէարկութիւնը կը ներկայացնէր 291ի դէմ 304 ձայն: Արմատականներէն շատերը քուէ տուած չէին: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ վարչապետը պնդելով նոր տուրքերու վրայ, վտանգաւոր աստիճանի մը իջեցուց իր մեծամասնութիւնը: Փոխադրութեանց (ծանր ինքնաշարժներ) տուրքին փոխարէն, կ'առաջարկէին ծանր տուրք մը հաստատել «փասթիս»ի վրայ, որ չափազանց շատ կը սպառի, թէեւ արգիլուած է:

★ Վիճաբանութեանց ընթացքին, կառավարութիւնը ընդունեցաւ բանաձեւ մը, որուն համաձայն հարկատուները այլեւս պարտաւոր չեն առհաշիւ տուրք վճարելու երկու անգամ, Նոյեմբերին եւ Մարտին, ինչպէս կը պահանջուէր 1949ին:

Յետոյ, ժողովը մերժեց շարունակել ամսական 3000 ֆրանքի պարգեւը, որ հաստատուած էր ամսական 15.000էն պակաս ստացող աշխատաւորներու համար: Ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ այդ խնդիրը կապ չունի ելմտացոյցին հետ:

ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Մաղթասիրական ճառեր խօսուեցան աշխարհի բոլոր կեդրոններուն մէջ, Նոր Տարուան առթիւ:

Հանրապետութեան նախագահը աւանդական ընդունելութիւնը կատարեց Ելիզէի պալատին մէջ, ընդունելով օտար դեսպանները: Այս առթիւ բացատրեց թէ «ոչ մէկը կրնայ հաւատալ թէ կարելի է աշխարհի գործերը կարգադրել բռնութեամբ կամ բռնութեան սպառնալիքով: Երկու համաշխարհային պատերազմները առ նուազն ապացուցին թէ ազատութեան ուժերը աւելի զօրաւոր են քան յարձակման ուժերը եւ թէ պատերազմը խնդիրներ չի լուծեր, այլ նոր խնդիրներ կը յարուցանէ: Այո, ժողովուրդները եթէ ապրիլ կ'ուզեն, դատապարտուած են խաղաղութեան»:

Վարչապետը, Պ. Պիտօ, նոյնպէս ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, ակնարկ մը նետեց դարուս առաջին յիսնամեակին վրայ եւ թելադրեց «չվախնալ ապագայէն, փնտռելով անցեալ երանելի օրերը»:

Ունէսքոյի ընդհ. տնօրէնը, Տոքթ. Թորրէս Պոտէթ բացատրեց թէ այս դարը առաջինն է որ փորձեց «համաշխարհային եղանակով լուծել մարդկային խնդիրները»:

Ուրիշ երկիրներու մէջ ալ նոյնիմաստ ճառեր խօսեցան օրուան վարիչները:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մասին նոր ճառ մը խօսելով, Իսրայէլի արտաքին նախարարը յայտարարեց խորհրդարանին մէջ.— «Մենք վճռապէս որոշած ենք պահել Երուսաղէմը իբրեւ մայրաքաղաք Իսրայէլի, ընդունելով հանդերձ որ ուրիշ ազգեր ալ սրբավայրեր ունին քաղաքին մէջ: Մենք պատրաստ ենք ամէն պատասխանատուութիւն ստանձնելու»:

ՍՈՒՐԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, զօր. Ապտուլլահ Աթֆէ, եւ անցեալ Օգոստոսի յեղաշրջումին հեղինակը՝ զօր. Սամի Հինաուի, որ բանտարկուած է, հանգստեան կոչուեցան: Սպարապետ նշանակուեցաւ գնդ. Էնվէր Պաննուտ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ երեսփ. ընտրութիւնները տեղի ունեցան երէկ: Բոլոր հոսանքներն ալ իրենց գլխաւոր պահանջներուն մէջ դրած էին Սուտանի միացումը Եգիպտոսի եւ անգլ. զօրքին վերջնական հեռացումը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՐՔԱԳԱՏՈՒՄ

Նորութիւն մը չէ իմանալ, անշուշտ, թէ Թուրքիա հայրենիքն է ոճիրներու:

Իրենք, Թուրքերը, չեն ծածկեր՝ թէ մարդասպանութեան համեմատութիւնները, իրենց երկրին մէջ, կը գլեն – կ'անցնին համաշխարհային բոլոր մրցանիշները:

Այս անգամ, սակայն, այս իրողութիւնը կը փաստուի պետական հրատարակութեամբ մը, որ կը կրէ «Մարդասպանութեանց շուրջ ոճրավեր – լուծական վիճակագրութիւն» անունը, եւ լոյս տեսած է 1949 Յուլիսին, Պոլսոյ համալսարանի Իրաւագիտական Ֆաքիւլթէին կից «Ոճրագիտական Ինսթիթիւ»ի կողմէ՝ 1944 – 1945, — 5 տարուան մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւններէ վերջ: :

Այս հատորի պատրաստութեան եւ վիճակագրական ցուցակներու դասաւորման համար, կազմուած են մասնաւոր մարմիններ, որոնց իրենց գործակցութիւնը բերած են իրաւագիտական, տնտեսական, գրական, բժշկական եւայլ ֆաքիւլթէներու շրջանաւարտներ:

Քննութիւններ կատարուած են Իմրալըի համբաւաւոր բանտին, Թուրքիոյ բոլոր արգելարաններուն եւ դատարաններու մէջ, գործակցութեամբ ընդհանուր դատախազութեանց, դատաւորներու եւ իրաւաբաններու:

Տարբեր խօսքով՝ Թուրքիոյ ոճրաթաթաւ կեանքին վկայած են ոչ թէ անպատասխանատու կամ անիրազեկ մարդիկ, այլ ամէնէն աւելի լիազօրուած ՊԵՏԱԿԱՆ մարմիններ եւ մարդիկ:

«Մարդասպանութեանց Շուրջ Ոճրավերլուծական Վիճակագրութիւն» հատորէն կը պարզուի՝ թէ 20 Յուլիսի 1944 — 20 Յուլիսի 1945, մէկ տարուան ընթացքին, Թուրքիոյ մէջ դատապարտուած են 6386 մարդասպաններ, որոնք իրենց ոճիրները գործած են 94 տեսակի դրդապատճառներով:

Այս գումարին մաս չեն կազմեր այն մարդասպանները, որոնք չեն ձերբակալուած կամ անծանօթ կը մնան բոլորովին:

Մարդասպաններուն ուղղուած են մօտ հարիւր հարցումներ, որոնցմէ կ'արտագրենք յատկանշական նմոյշներ.

— «Ուսման մակարդա՞կ», «աշակերտութեան կամ ուսանողութեան շրջանին՝ կանոնաւորաբար կարգ կը փոխէի՞ք», «վարժարանէն փախուստ կուտայի՞ք», «ի՞նչ տեսակ ֆիլմեր կը նախասիրէք», «երաժշտութիւնը կը սիրէ՞ք», «ձեր քունը բնականո՞ն է», «երազ կը տեսնէ՞ք յաճախ», «խաղամո՞լ էք», «պատերազմի մասնակցա՞ծ էք», «զղջացա՞ծ էք ձեր ոճրին համար», եւայլն, եւայլն:

Վիճակագրութիւններէն կը պարզուի, թէ 6386 մարդասպանութեանց 84 առ հարիւրը գործուած են կանխամտածութեամբ:

Մարդասպաններու մեծամասնութիւնը 30-31 տարու այրեր եւ կիներ են. իսկ փոքր մաս մը՝ 60 — 65:

Ոճիրներու 90 առ հարիւրը՝ վերջ գտած է մահուամբ. իսկ տասը առ հարիւրը՝ ծանր վիրաւորումով:

Մարդասպաններու 71 առ հարիւրը՝ հրազէնով կամ հրացանով գործած են իրենց ոճիրները:

Կին մարդասպաններու 15 առ հարիւրը՝ հրազէնով, 14 առ հարիւրը՝ թոյնով, իսկ 17 առ հարիւրը՝ առանց որոշ գործիքի գործած են իրենց ոճիրները: Իսկ այր մարդասպաններու 48 առ հարիւրը՝ հրազէնով, 31 առ հարիւրը՝ դաշոյնով, եւ տասը առ հարիւրը՝ թոյնով:

6386 ոճիրներէ 4609ը՝ գործուած են գիւղերու մէջ. 599ը՝ գաւառներու, 628ը՝ գիւղաքաղաքներու, եւ 550ը՝ քաղաքներու: Կը հետեւի, թէ որքան կը հեռանանք քաղաքներէն, այնքան կը բազմանան մարդասպանութիւնները:

21—30 տարեկան 1905 այր մարդասպաններու դէմ՝ կան նոյն տարիքի 65 կին մարդասպաններ:

30 — 40 տարեկան 1701 այր մարդասպաններու դէմ՝ կան նոյն տարիքի 47 կին մարդասպաններ:

6386 մարդասպաններու 6367ը Իսլամներ են, իսկ 19ը՝ Քրիստոնեաներ:

Ոճրագործներու 50 առ հարիւրը մեծ հակում ցոյց տուած են դէպի չարժանկար եւ թատրոն, 10 առ հարիւրը՝ դէպի գինեմոլութիւնը 8 առ հարիւրը՝ դէպի հանրատուները: 4938ը՝ անգրագէտներ են, 1448ը՝ ուսումնական: 6386 մարդասպաններու 4874ը կը զբաղին երկրագործութեամբ, 738ը՝ ճարտարարուեստով եւ փոքր արհեստներով:

Գիրքը կուտայ նաեւ այլ մանրամասնութիւններ, զորս աւելորդ կը նկատենք համառօտել:

Հատորին յառաջաբանը գրի առած է «Ոճրաբանական Ինսթիթիւ»ի ուսուցչապետներէն փրոֆ. Թահիր Թանէր:

Ահաւասիկ ամփոփումը այդ յառաջաբանին.

— «Եթէ նկատի ունենանք մեր երկրի բնակչութեան թիւը, ու մանաւանդ համեմատենք զայն այլ երկիրներու բնակչութեան եւ գործուած ոճիրներու թիւին հետ, կը տեսնենք՝ թէ կը գտնուինք աղիտալի երեւոյթի մը առջեւ:

«Կ'արժէ որ խորհինք այդ ոճիրներու թիւին, բնոյթին թէ պատճառներուն շուրջ, — ինչ որ մեզ պիտի առաջնորդէր խոր մտատանջութեան:

«Ի՞նչ միջոցներ պէտք է ձեռք առնել, սահմանափակելու համար ոճիրները, ու, մանաւանդ, ստեղծելու համար ընկերային թէ տնտեսական այնպիսի պայմաններ՝ որոնք նպաստեն ժողովուրդի կարգապահութեան, մոլութիւններու բարձումին եւ տիպար մարդկային ընկերութեան մը հաստատումին:

«Պէտք է, ամէն բանէ առաջ, բարեկարգել մեր բանտերն ու արգելարանները, որպէսզի դատապարտեալները շատ աւելի չապականին, եւ բանտարկութիւնը նպաստ մը դառնայ իրենց դաստիարակութեան համար»:

Մեկնութիւններ աւելորդ են:

(Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Արեւելեան Գերմանիան ինչպէս որ է

Նախորդ յօդուածով մը հարեւանցի պարզած էինք՝ արեւմտեան Գերմանիոյ Դաշնակցային պետութեան կազմութեան շարժառիթները:

Այսօր ան իր թեւարկութեան տակ ունի աւելի քան 45 միլիոն գերման քաղաքացիներ:

Յիշած էինք նաեւ Խ. Միութեան յարուցած կեղծ ցասումը ու իբրեւ հետեւանք՝ արեւելեան Գերմանիոյ «ազատ կառավարութեան» հաստատումը, անոր ղեկավարներուն իսկական դիմագիծերը եւ համայնավարական առաջադրութիւնները, քաղելով անգլեւամերիկեան աղբիւրներէ:

Ստորեւ այլապէս շահեկան տեղեկութիւններ, արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան մասին:

Համայնավար ուղեկից «Ժողովուրդի խորհուրդ»ը, ճիշդ է որ անցեալ Մարտին հրատարակեց սահմանադրութեան մը նախագիծը, որուն համեմատ պիտի կազմուէր խորհրդարան մը, ժողովրդային ազատ ու գաղտնի ընտրութիւններով:

Հոկտեմբեր 7ին «Ժողովուրդի Խորհուրդ»ը, որ նշանակուած էր խորհրդային զինուորական իշխանութեան կողմէ, ինքզինքը հռչակեց «Ժողովրդային Խորհրդարան»: Ինքն իրեն տուաւ իրաւունք՝ նշանակուելի ընտրելու եւ վաւերացնելու դահլիճն ու հանրապետութեան նախագահը:

Օրինական ընտրութիւնները յետաձգուեցան 1950 Հոկտեմբեր 15ին:

Այս առթիւ էր որ նշանակալից յայտարարութիւն մը բրաւ Խորհրդ. Գերմանիոյ ընդհ. գործերու բուն կազմակերպիչը՝ զօր. Տուլբանով, ըսելով թէ «ընտրութիւնները հիմակ շատ վտանգաւոր հետեւանքներ կրնան ունենալ»:

Բացայայտ է թէ արեւելեան Գերմանիոյ նոր կառավարութիւնն ու խորհրդարանը չեն ներկայացներ ժողովուրդը, քանի որ անոր կարծիքին չեն դիմած:

Այդ երկու մարմիններուն,— կառավարութիւն եւ խորհրդարան — այսպէս ստեղծումը, բռնաբարում մըն է ոչ միայն Փոցտամի եւ միւս բոլոր միջազգային յանձնառութիւններուն, այլեւ սահմանադրութեան հիմնական յօդուածներուն:

Իսկ այն կարգ մը իրաւունքներն ու առանձնաշնորհները, զորս Մոսկուա հաճած է տալ իր ներկայացուցիչներուն, բրած է պարզապէս իբրեւ կեղծ շպար մը: Որպէսզի չըսուի թէ Կրէմլինի խամաճիկներն են Պերլինի նոր իշխանաւորները:

Մինչդեռ որեւէ կասկած չկայ անոր իրականութեան մասին:

Արդարեւ, հազիւ իշխանութեան գլուխն անցած, անոնք ժողովուրդին ուղղած յայտարարութիւններով, սկսան գովաբանել ու պաշտպանել Օտէռ – Նայսէի «խաղաղութեան սահմանագլուխ»ը անփոփոխ պահելու պարագան: Շնորհիւ այդ կարգադրութեան, Գերմանիա կը կորսնցնէր հողագործական արտադրութիւններով հարուստ իր նահանգները, ուր իրենց նախահայրերէն սկսած՝ հազարաւոր տարիներ քրտինք են թափած, հերկած ու մշակած:

Այս պետութեան Հանրապետութեան նախագահը, Վիլհելմ Փիք, 73 տարեկան, նախագահն է նաեւ Պերլինի համայնավար կուսակցութեան: Մոսկուա ապրած է 1933էն մինչեւ 1945 եւ դարձած խորհրդային հպատակ: 1948էն ի վեր անդամ է Կոմինֆորմի:

Վարչապետը՝ փառամոլ Օթթօ Կրոթվոլ, երբեմնի ներքին նախարարը եւ Րայխստակի անդամ, մէկն է այն քանի մը ընկերվարականներէն, որոնք ձուլուեցան ռուսական շրջանի համայնավար փորրամասնութեան մէջ:

Մասնաւոր ուշադրութիւն է դարձուած, նըրչութեան թիւը, ու մանաւանդ համեմատենք զայն

չանակելու համար իրենց գործակիցները, համաձայն մենատիրական սկզբունքներու, որպէսզի անոնք ըլլան կուսակցութեան անդամ:

Ժողովուրդին զայրոյթն ու ընդվզումը կանխելու եւ զայն լռութեան մատնելու համար, կաշառուած են շատեր:

Պօննի կառավարութիւնը արտաքին նախարար չունի տակաւին: Ընդհակառակն, սովետները արտօնեցին որ իրենց ստեղծած կառավարութիւնը ունենայ իր արտաքին նախարարը եւ հետեւաբար վարէ արտաքին քաղաքականութիւն, որ պիտի հետեւի անշուշտ խորհրդային կառքին եւ անոր արբանեակներուն:

Խորհրդային զինուորական կառավարութեան ջնջումը եւ արեւմտեան Գերմանիոյ նման վերստուգիչ յանձնախումբի մը կազմութիւնը, ինչպէս նաեւ արեւելեան Գերմանիոյ ամբողջ պատասխանատուութեան փոխանցումը նոր կառավարութիւն՝ ոչ մէկ նորութիւն կը ներկայացնեն, քանի փաստօրէն ան կը հանդիսանայ Մոսկուայի կազմակերպութեան մէկ մասնաճիւղը:

Խորհրդային զինեալ ուժերուն երկրէն քաշուելու մասին շրջած զրոյցները, որ ըստ պաշտօնական յայտարարութեան, համախմբում մըն է լոկ, ուրիշ բան չի նշանակեր՝ բայց եթէ ամբողջացումը պաշտօնէութեան, մարզելու եւ զինելու համար 500 հազար համայնավարական գաղափարներով սնած զինուորները, սքօղուած «Ժողովրդային ոստիկանութիւն» անունին տակ:

Ժողովուրդը թէեւ արտօնուած է երգելու գերման ազգային հին երգը եւ պարզելու միեւնոյն դրօշը՝ սեւ, կարմիր, ոսկեգոյն, ինչպէս 1848ին, բայց աչքերը յառած է Պօննի կառավարութեան: Որովհետեւ արեւելեան կողմը չի տեսներ որեւէ յուսալից փոփոխում իրեն համար:

Ան տակաւին ենթակայ է պարտադիր աշխատանքի՝ խրանիոմի հանքերուն համար: Վճարումները կը կատարուին արեւելեան մարքով եւ ստիպուած է վճարել 5·80 մէկ արեւմտեան մարքին փոխարէն:

Պարենաւորումի բաժնեչափը շատ անբաւարար է.— բացառութիւն ըլլալով հանքագործները — քիչ ճարպեղէն, գետնախնձոր եւ հաց: Կտոր մը միս, հազիւ ամիսը մէկ անգամ:

Ճիշդ է որ կը բանին տակաւին իր գործարանները, շնորհիւ հում նիւթերուն՝ զորս ձեռք կը ձգեն պատահաբար, ռուսական սեւ շուկայէն:

Խ. Միութեան համար յարմար պատրուակ մը ծառայեց արեւմտեան պետութիւններուն գերմանական գործարանները քանդելու որոշումը: Խ. Միութիւնը հիմա կ'ամբաստանէ Պօննի կառավարութիւնը, «իբրեւ գործիք մը ռազմասէր դրամատիրական պետութիւններուն»:

Հակառակ այս բոլորին, սակայն, իրենց չարքերէն անպակաս են դասալիքները: Ժողովուրդին բացայայտ ընդդիմութիւնը՝ հանդէպ իշխանութեան եւ ազատ ընտրութիւն կատարելու պահանջը:

Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

Երէկ եւ այսօր

Ուրիշ էին այն օրերը Նոր Տարուան եւ Ծընունդին:

Այն գիւղերը եւ քաղաքները հոծ հայութեամբ ոտքի էին դուռնէ ի դուռ:

Ուրախ էին եւ բոլորը մեծով պզտիկ, էրիկ, կնիկ:

Եռանդ կար ամենուրեք, չէն էին մարդիկ:

Դպրոցներ կային եւ եկեղեցի ամէն թաղի մէջ, ոգեւորութիւն եւ ամէն դի:

Տարբեր էին այնտեղի սուրբերն իսկ եւ մարդիկ հաւատքով լի:

Հապա երբ ըլլար կնունք, հարսնիք կամ Ս. Յակոբ, Սարգիս, Թորոս, Ստեփաննոս, ամէն մէկը կ'ըլլար հերոս ...

Ինչ սեղաններ կը սարքէին ու համադամներ, միրգեր պէս պէս: Աշխարհը իրենց կ'ըլլար, մինչեւ առտու ալ քուն չկար ...:

Հաղուադէպ էին աղմուկն ու վէճը: Սէր, միութիւն կը տիրէր: Ընտանիքներ բաժան, բաժան չէին:

Այսպէս կ'անցնէին այդ օրերը հայրենի գաւառներու մէջ: Օտար հողի վրայ ի՞նչպէս կ'ուզէք որ արմատ բռնենք:

Մեր զաւակները ի՞նչ կը տեսնեն, ի՞նչ կը լսեն ամբողջ օրը, դպրոցին մէջ կամ դուրսը:

Պզտիկներէն զատ մեծերն ալ վարակուած են եւ խանգարուած է խաղաղութիւնը շատ մը տուներու, ընտանիքներու մէջ: Դեռ չեմ յիշեր աշխատանքի ծանր լուծը, դրուած ուսին երկու սեւին ...

Հալումաշ կեանք մը առտուն մութէն մինչեւ իրիկուն, առանց հաշուելու գիշերային աշխատանքը, մինչեւ առտու, ի խնդիր օրապահիկի մը:

Տուներ, տեղեր ունեցողներ ալ պակաս չեն,

Գաղութէ գաղութ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Ուսանողական Միութեան շարքերը մտնելու համար երդման արարողութիւն կատարած են 25 երիտասարդ ուսանողներ: Ներկայ եղած են ստուար թիւով մտաւորական ընկերներ: Կնքահայրութիւնը ստանձնած է ընկեր Լ. Շանթ: Յաջորդաբար խօսած են ընկեր Տոքթ. Աշուր Գապազեան, ընկեր Ղազար Զարըդ, ընկեր Կարօ Սասունի եւ ընկեր Դրօ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԵՐԸ ապաստանած են Փիլիպեան կղզիներուն մէջ, պատերազմին հետեւանքով: Ասոնք մօտ հարիւր հոգի, դիմած են Անչային, որպէսզի Ամերիկա փոխադրուին: Տիկ. Ճօրճ Մարտիկեան այս առթիւ տեսակցութիւն մը ունեցած է զօր. Քարլոս Ռոմուլոյի հետ (Նախագահ Ազգաժողովի եւ ներկայացուցիչ Փիլիպեան կղզիներու) որ խոստացած է հարկ եղածը կարգադրել: Պ. Ճորճ Մարտիկեան ալ դիմած է Մ. Նահանգներու կառավարութեան: Փիլիպեան կղզիները ապաստանող այդ Հայերուն մեծ մասը Շանկայի շրջանէն են եւ իրենց բոլոր հարստութիւնը կորսնցուցած ըլլալով, թշուառութեան մատնուած են:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՆՈՒԷՐ ՄԸ.— Տիկին Սօֆիա Լեւոն Ցակոբեան՝ Հայ Օգն. Միութեան ատենապետուհին նկատի ունենալով որ Ֆրէզնոյի եւ շրջանի մասնաճիւղերը, Հ. Յ. Դ. կոմիտէները եւ Հայ Երիտասարդներու Դաշնակցութիւնը ո՛չ ընդարձակ սրահ ունին, ո՛չ ալ դաշտահանդէսի տեղ, գնած եւ Օգն. Միութ. նուիրած է Ֆրէզնոյէն վեց մղոն հեռու, Venturaյի Logan դպրոցական շէնքը իր յարակից երեքուկէս հեկտար հողով, ի յիշատակ իր ողբացեալ ամուսնոյն: Շէնքին մէջ կան երկու մեծ սրահներ, եւ երկու ուրիշ սենեակներ, խոհանոց, կեդրոնական տաքութիւն եւ զովութիւն: Այս շէնքը շինուած է 1930ին, կարմիր կղմինտր է եւ ծախսուած է 30 հազար տոլար:

Շէնքէն «Հայ կեդրոն» մը պիտի կրնան օգտուիլ բացի վերոյիշեալ կազմակերպութիւններէն, ուրիշ հանրային եւ յարանուանական միութիւններ ու մարմիններ: Տիկին Սօֆիա Ցակոբեանի նուիրած շէնքը պիտի կոչուի իր ամուսնոյն Ընկեր Լեւոն Ցակոբեանի անունով:

Ողբացեալ ընկերը մեռաւ հինգ տարի առաջ: Հայրենասէր եւ առատաձեռն, նախ կ՚ուզէր հրատարակել Ռուբէնի «Յեղափոխականի մը յուշերը», բայց յետաձգեց պատերազմի պատճառով եւ տպել տուաւ Կոստան Զարեանի «Նաւը լերան վրայ» վէպը:

բայց ի՞նչ օգուտ որ հիմ չունին: Փուշի վրայ ենք միշտ կարծես ...

Չէ՞ որ էքրանժէ ենք, ինչպէս կեավուր էինք Թուրքի քով ...

Իսկ երբ դառնանք հիւսիսային կողմն աշխարհի, հոն ալ աւելի ուրիշ չարժանկար մենք կը տեսնենք:

Այնտեղ ալ ազատութիւնն է որ կը պակսի:

Շնորհաւոր Նոր Տարի, միայն այն ատեն երբ վերջնապէս կ՚ազատինք այս բոլորէն...

ՄԷՆ - ՍԷ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՕԳՆ. ԽԱՉԻՆ Հալէպի մասնաճիւղը յանձն առած էր սրահ մը շինել Քառէն Եփփէ ճեմարանին մէջ: Սրահը պիտի կրնայ առնել աւելի քան 200 հանդիսականներ: Շինութիւնները վերջացած են եւ մօտերս պիտի կատարուի բացումը: Միութիւնը (Կ. Խաչ) տրամադրած է 3000 ս. ոսկի: Ասկէ զատ կը պահէ ճեմարանին մէջ հինգ սաներ, եւ շրջաններէ եկած ուրիշ հինգ սաներ ալ կը պատսպարէ իր Պատսպարանին մէջ:

Նոր աւարտեցաւ նաեւ նորոգութիւնը Ս. Օ. Խաչի Աղջկանց Ուսանողական Տան: Ուսանողուհիները փոխադրուած են նոր շէնքը: Այս տունը եւս նախկին Քառէն Եփփէ Դանիական Հաստատութեան կողմէ փոխանցուած էր ազգ. իշխանութեանց, որոնք իրենց կարգին տրամադրեցին զայն Ս. Օ. Խաչին:

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 29Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ, Լիբանանի գրեթէ բոլոր ազգ. վարժարաններն ու հաստատութիւնները բաց մնացին ու շարունակեցին իրենց աշխատանքները, ինչպէս կը գրեն Պէյրութի թերթերը: Բաց էին Ս. Նշանի, Էշրէֆիէի, Հայաշէնի, Քարանթինայի, Նոր Մարաշի, Նոր Սիսի, Թրաթի, Ռմէյլի, Թրիփոլիի, Այնճարի, Շթորայի, Սին Իլ Ֆիլի ազգային վարժարանները, Հայ կաթոլիկ եւ Հայ բողոքական վարժարանները եւ ճեմարանը: Գոց էին միայն Թիրօ Թաղի վարժարանը, Սահակեան եւ Բարեգործականի Դարուհի Ցակոբեան վարժարանները:

Եգիպտոսի մէջ ալ բաց մնացած են դպրոցները, առաջնորդին կարգադրութեամբ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ արքայատոհմի հիմնադրին՝ Մոհամմէտ Ալիի մահուան հարիւրամեակին առթիւ Եգիպտոսի առաջնորդը շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղած ըլլալով Թագաւորին, պալատական սենեկապետը Ն. Վեհափառութեան գոհունակութիւնը յայտնած է հեռագրով մը: Նոյն առթիւ հեռագիրներ ստացած են նաեւ Գ. Լազեան եւ Մելքի Գիրճեան, որոնք նախագահած էին Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ կատարուած տօնակատարութեանց:

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՀԱՄԱՆՈՒԱԳ մը պատրաստած է երաժշտագէտ Պ. Օննիկ Պէրպէրեան: Նարեկի գործին վրայ «օրաթօրիօ» մըն է երգէոնի, յօրինուած երգչախումբի եւ մեներգողներու համար: Կ՚իմանանք թէ մօտերս պիտի ներկայացուի Փարիզի մէջ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ ԵՒ ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ ՄԸ

Մուրատի պատմութեան (Թերթօն Թիւ 18) մէջ կ՚ըսուի թէ, Մէհրալի անունով աւազակապետ մը նախորդ Թուրք - ռուս պատերազմին Բաբերդի, Դերջանի, Երզնկայի եւ Անդրէասի շրջանները աւերելէ վերջ եկեր տեղաւորուեր էր այդ գիւղին մէջ եւ գրաւելով շրջակայ հողերը, բնակչութիւնը իրեն կը ծառայեցնէր:

Մէհրալի պէյը այդ կողմի բոլոր Բաբախներուն վրայ հազարապետ կարգեց արիւնարբու Դ. բանակի Միւշիր Զէքին, երբ Համիտիէ գունդը կը կազմէր: Մինչեւ 1906 թուականը իր ձեռքին տակ գտնուած հարիւրաւոր ձիաւորները շրջակայ ճամբաները անանցանելի դարձուցած էին, կռթնած իրենց պետին: Մէհրալին ալ իր կարգին Սեբաստիոյ կուսակալները զանազան նուէրներով կաշառելով անվախ համարձակ կը գործէր:

Երբ 1906 - 7 թուականներուն ծագումով ալպանացի Րէշիտ Աքիֆ փաշան Սեբաստիա եկաւ իբրեւ կուսակալ, Մէհրալի պէյը ըստ իր նախկին սովորութեան սիրուն արաբական նժոյգ մը միատեղ առած տեսակցութեան եկաւ: Պատուհանէն տեսնողները կուսակալին աւետեցին թէ Մէհրալի պէյը այցելութեան կուգայ գեղեցիկ արաբական ձիով մը:

Երբ ներս մտաւ եւ յարգալից բարեւեց, կը սպասէր որ վալին նստելու հրամցնէ: Մինչդեռ Րէշիտ Աքիֆ փաշան լսած ըլլալով անոր արարքները, չափազանց պաղ ընդունելութիւն մը ըրաւ, Մէհրալին երբ տեսաւ թէ շատ պաղ գնաց գործը, ըսաւ.

— Փաշաս, ձեզի նժոյգ մը բերի որպէսզի տուն երթալ գալու ատեն շնորհ ընէք հեծնելու:

Վալին, այս անգամ աւելի, խիստ ըսաւ.

— Այդ ձին տար Հաճի Հասան փաշային (նախորդ վալին) գերեզմանին վրայ կապէ: Կրնաս մեկնիլ:

Այդ վայրկեանէն կոտրեցան Միհրալիին թեւերը: Բոլոր ճամբաները անվտանգ անցանելի դարձած էին: Բայց վալին առով չգոհացաւ: Այդ թուականին Օսմ. կառավարութիւնը կը կռուէր ապստամբ Եէմէնին դէմ: Քանի մը օր վերջ Աքիֆ փաշա Միհրալին հրաւիրեց որպէսզի Եէմէն երթայ իր բանակով: Աւազակապետը եւ իր զինուորներուն մեծ մասը չկրցան դիմանալ անապատի սաստիկ տաքին եւ իրենց վերջին հանգիստը գտան հրակէզ աւազներուն մէջ: Քիչեր վերադարձան:

Ուրեմն 1915ի Մուրատի պատմութենէն 8 տարի առաջ մեռած էր Մէհրալին, իր զաւակը բաւական քաղաքավար հայամերձ եւ նուազ վնասակար էր:

Վ. ԳԱՐԱԵԱՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Յարգելի Տիկիններ.— Հաճոյքով կարդացի ձեր նամակը (Դեկտ. 12), որով կը յայտնէք. «Դեկտեմբեր 4ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Ալֆորվիլի Թաղապետական սրահին մէջ, մասնաճիւղիս նախաձեռնութեամբ, շատ յաջող խաղարկութեամբ ներկայացուեցաւ սքանչելի «Արմենուհը», խոր յուզումի մատնելով ներկայ հասարակութիւնը»:

Չէի կասկածեր յաջողութեան մասին, քանի որ ղեկավար Պ. Հապէշեանը յայտներ էր թէ սիրողներով կազմած իր խումբի անդամները շատ գովելի եռանդով՝ բարեխղճօրէն պատրաստեր էին իրենց դերերը:

Բայց ինչ որ անակնկալ մը եղաւ ինծի համար — արժանի հրապարակային շնորհակալութեան — այն էր, որ վարչութիւնդ փափկանկատութեամբ մը մտածեր էր նաեւ հեղինակի իրաւունքի մասին, եւ փոքրիկ գումար մը, ներփակեր էր յիշեալ նամակին հետ:

Բացառիկ երեւոյթ մըն էր իրականութեան մէջ:

Վստահ կրնաք ըլլալ, սիրելի Տիկիններ, որ «ոչ միայն կը գնահատեմ ձեր դիտաւորութիւնը», այլ եւ կ՚աւելցնեմ որ «ձեր այդ դոյզն գումարը» պիտի նպաստէ նոր գործի մը, օր առաջ լոյս աշխարհ գալուն:

Յարգանքներով՝ Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Վերջնականապէս որոշեցի Խարբերդի ուղղութեամբ չերթալ, գիտնալով, թէ դէպի կորուստ գացած կ՚ըլլանք: Եղօն յամառեցաւ եւ համոզեց բոլոր տղաքը. չէ կարելի պատմել, թէ այդ անմիտ յամառութիւնը ինչ դժուարութիւններ կը ստեղծէր. բայց ես գիտէի ընելիքս եւ աւելի զիրենք չոյելու համար խորհուրդ կը հարցնէի. վերջապէս վիճակ ձգեցինք, եւ իմ կարծիքս շահեցաւ: Ես կ՚ուզէի դէպի ծով երթալ:

Հազիւ թէ ճամբայ ելած էինք, հանդիպեցանք 50 - 60 սայլաւորներու, որոնք կառավարութեան համար աշար (տասանորդ) տարած էին Զառա եւ կը վերադառնային: Տեղերնիս յարմար էր եւ, եթէ ուզէինք, ամբողջովին կը կոտորէինք, բայց ես արգիլեցի անօգուտ տեղը սպանութիւն գործել, մանաւանդ որ տակաւին կը կարծէինք, կարող ենք այդպիսով մեր ժողովուրդին խնայել: Միայն երեք տղայ եւ Ալօն ոստիկաններու հագուստներով գացին եւ հաց ուզեցին:

— Եթէ հաց ունենանք, մենք կ՚ուտենք, կ՚ըսէին, բայց միեւնոյն ատեն պարկերով պուլղուր կը նետէին մեր կողմը:

Շարունակեցինք մեր ճամբան եւ առաւօտուն հասանք Թէճէր, նոյն տեղը, նոյն դիրքը: Կեօչերը միշտ շարան - շարան կ՚անցնէին. ճանապարհին վրայ հրացան մը արձակուեցաւ, երկրորդ մըն ալ. մեր պահակները իմաց տուին եղելութիւնը, եւ հեռադիտակները առնելով՝ տեսանք, որ երկու դիակներ ինկած են ճամբուն վրայ: Երեկոյին լրտեսներ ուղարկեցինք եւ հասկցանք սպանութեան պատճառը. մարդը Պինկէօլ գիւղացի մըն էր, որ ճամբուն վրայ կ՚աշխատէր իբրեւ զինուոր. անցնող ժողովուրդին մէջ իր կինը տեսնելով, կ՚երթայ, կը գրկուի, եւ կուլան իրարու կուրծքի վրայ: Ժանտարմաները կը զարնեն մարդը եւ կինը: Հետեւեալ օրը ոստիկանները թաղեցին զիրենք: Այսպէս կային հազարներ, հարիւր հազարներ աղբին, անդին զարնուած ու թաղուած:

Այդ միջոցին ճամբուն վրայ կար 5000 հոգիէ բաղկացած ժողովուրդ մը. զատեր էին այրերը եւ երախաները, եւ անոնք իրարու կապելով, շղթայ մը կազմած էին. կեօչուորներուն դիմաց նստեցուցած՝ մէկ - մէկ կը զարնէին, եւ ով որ հրացանի գնդակէն ողջ մնար, կ՚երթային, քարով գլուխը կը ջախջախէին. ամբողջ ժողովուրդը սոսկումի աղաղակ մը բարձրացուց, իսկ իրենց կարգին մահուան սպասողկապկպուած զոհերը աղիողորմ ճիչեր կ՚արձակէին:

Մենք վազեցինք զարվար՝ խելագարներու նման եւ յանկարծ կանգ առինք. ինքզինքնիս անկարող կը զգայինք ոեւէ շարժում ընելու՝ ոչ թէ որովհետեւ քանի մը հոգի էինք հազարներու դէմ, այլ որովհետեւ կը վախնայինք, որ մէկ հարուածով պատճառ կ՚ըլլանք, որ բնաջինջ ընեն անխընայ կերպով նաեւ կիները ու ծերերը:

Մութը տակաւին չտարածուած՝ ճամբայ հանեցին մնացեալ սգաւոր ժողովուրդը եւ մենք գացինք Մազրա՝ ոճրագործներու բնակավայրը: Երեկոյին Թուրք ոստիկաններու տարազով ձերբակալեցինք ոճրագործներէն երեքը եւ առաջարկեցինք, որ մեզ բերեն մէկ քանի կեավուր կիներ:

Անթիւ են, ըսին, եւ ինչ կիներ... կան, որ կը խօսին ֆրանսերէն, անգլիերէն ...:

Պատմեցին իրենց գործած ոճիրները. մանրամասն ըսին, թէ ինչպէս հրացաններ արձակեր էին եւ քարերով ջախջախեր մահամերձներու գլուխները:

Տղաքը չկրցան համբերել, կ՚ուզէին ողջ - ողջ ուտել զիրենք, բայց ես կ՚ուզէի գիտնալ ամէն ինչ. Արեմնակը չհամբերեց եւ հայհոյանքներով ըսաւ.

— Տինսիզ Թուրքեր, կեավուրները մենք ենք՝ ահա ձեր դէմը կեցած. միթէ՞ դուք պատիւ, զգացում չունիք, որ այդպէս կարող էք վարուիլ անպաշտպան մարդոց եւ կիներու դէմ:

Թուրքերը գունատուեցան, լեզունին բռնուեցաւ: Ըսի.

— Տղերք, ասոնք վերցուցէք:

Կտոր կտոր ընելով, սպաններ էին. դիակները թաղեցինք եւ հեռացանք:

Լուսնկայ գիշեր էր. նորէն բարձրացանք Թէճէր: Շարունակ, շարունակ տեղահան եղած ժողովուրդին կարաւանը կ՚անցնէր մեր աչքերուն առաջքէն:

ՋԱՊԻԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԲԱԽՏ ՖԻՆԼԱՆՏԱՆ, որ միշտ ազդարարութիւններ կը ստանայ Խ. Միութենէն, այս անգամ ալ կ'ամբաստանուի թէ 300 պատերազմի ոճրագործներ կը պահէ, կեղծ անուններով եւ կեղծ թուղթերով: Այս մեղադրանքը ուղղուեցաւ Խ. Միութեան արտաքին նախարարի փոխանորդին՝ Կրոմիքոյի կողմէ, երբ Ամանոր կը տօնէին հարեւան երկրին մէջ: Ֆինլանտայի նախագահը իր ճառին մէջ առանց յիշելու այս բողոքագիրը, յայտարարեց թէ «Խ. Միութեան թշնամիներ պէտք չէ գտնուին Ֆինլանտայի մէջ, այլ միայն բարեկամներ»: Բայց եւ այնպէս քննութիւններ կը կատարուին :

ՍԷՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻՆ ՏՈՒՐՔԵՐԸ 15 — 20 առ հարիւր պիտի աւելնան, եկմտացոյցին բացը գոցելու համար: Համայնավարներն ալ քուէարկեցին 1950ի նախահաշիւը: — Ջուրին խորանարդ մեթրը, 16 ֆրանքէն 18ի բարձրացած է Յունուար 1էն սկսեալ :

ՊԱՅՄԱՆԱՒՈՐ ԱՐՁԱԿՈՒՄ ստացաւ ծանօթ գիտնական Ժոռժ Քլոտ, որ 79 տարեկան է: Ցկեանս բերդարգելութեան, զոյքերու գրաւման եւ ազգկութեան դատապարտուած էր 1945 Յունիս 26ին, իբրեւ գործակից Գերմանիոյ, բայց յետոյ տասը տարուան իջեցուցին պատիժը, նկատի առնելով իր գիտական ծառայութիւնները: Պայմանաւոր ազատութեան օրէնքով, ներումը կրնայ ջնջուիլ, եթէ կրկնէ նախկին յանցանքները: Յետոյ պարտաւոր է որոշ տեղ մը բնակիլ: Նոյն արձակումը կը սպասուի ծանօթ հրապարակագիր եւ դրագէտ Անրի Պէռոյի համար, որ մահուան դատապարտուած էր 1944 Դեկտեմբեր 29ին, բայց պատիժը տասը տարի բերդարգելութեան փոխուեցաւ զօր. տը Կոլի կողմէ :

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ նախագահը, Մաօ Ցէ Թունկ, որ դեռ բաւական ատեն պիտի մնայ Մոսկուայի մէջ, բանակցութիւններ կը կատարէ հետեւեալ հարցերու մասին.— 1. Նոր եւ աւելի լայն դաշնագիր մը Խ. Միութեան հետ, փոխան 1945ի դաշինքին.— 2. Խորհրդային վարկեր Չինաստանի համար.— 3. Առեւտրական դաշնագիրմը երկու երկիրներուն միջեւ.— 4. Ուրիշ խնդիրներ: Մաօ – Ցէ – Թունկ պիտի այցելէ Խ. Միութեան կարգ մը նահանգները եւ քաղաքները, Չինաստան վերադառնալէ առաջ :

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ընտրութիւնները ժամանակէն առաջ պիտի կատարուին,— Փետրուարի վերջը կամ մարտի սկիզբները, նկատի առնելով քաղաքական կացութիւնը: Ամանորի առթիւ ազնուականութեան տիտղոսներ ստացան երեք աշխատաւորական նախարարներ, որոնք այսուհետեւ պիտի նստին Լորտերու ժողովին մէջ: Համայնավարները հարիւր թեկնածուներ պիտի ներկայացնեն ընտրութեանց առթիւ :

ՆՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ օդանաւային պիտոյքներ պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն, ինչպէս եւ ուրիշ դիւրութիւններ :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ հռչակաւոր աստղը, Էմիլ Եանինկս (Գերման), մեռաւ Աւստրիոյ մէջ, լեարդի խլիրդէ: 63 տարեկան էր, եւ միջազգային համբաւ կը վայելէր թէ համր եւ թէ հնչուն շարժանկարի մէջ, թէեւ կը խորշէր փառքէ եւ դրամէ: 1927ին 1600 սթերլին շաբաթական առաջարկեցին Հոլիւուտի մէջ, բայց նախընտրեց իր հայրենիքը վերադառնալ, առաջին հնչուն շարժանկարը ներկայացնելու համար (Կապոյտ Հրեշտակը) : Ամէն տարի նոր շարժանկար մը կը ներկայացնէր: Պատերազմէն վերջ դատուեցաւ եւ անպարտ արձակուեցաւ, հաստատուելով թէ Նացի չէ եղած:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ թերթերը խստօրէն կը քննադատեն օտար թղթակիցները, մեղադրելով թէ զարմանազան պատմութիւններ կը ղրկեն իրենց թերթերուն, քանի մը օր մնալէ վերջ (ակնարկ Թագաւորին նշանախօսութեան վերաբերեալ զրոյցներու):

ՄԱՆՐԷԱԿԱՆ պատերազմի փորձերուն առթիւ ամբաստանուած 12 ճափոնցի սպաները, որոնք կը դատուէին Մանչուրիոյ մէջ, Ռուսերու կողմէ, դատապարտուեցան երկուքէն 25 տարի բանտարկութեան: Ընդհ. դատախազը, Սմիթնով, այս առթիւ յայտարարեց թէ «սաղայելական փորձեր կատարուած են: Ձոհերը նախ կը չարչարուէին, յետոյ կը ներարկուէին ժանտախտի, կաղի, փտախտի եւն. մանրէներով »:

ՇԱՎԻԼԻ դպրոցի հոգաբարձութիւնը, ողբացեալ Ալեքսան Անդրէասեանի յուղարկաւորութեան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Նուպար Յովհաննէսեաններէ, փոխան ծաղկեպսակի, հազար ֆրանք :

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

Թէյասեղան Անկէնի մէջ

ԱՆԿԷՆԻ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին թէյասեղանը Յունուար 8ին, կիրակի, ժամը 3—7, Hôtel Beau Séjourի սրահը, rue Général de Gaulle.

Պիտի խօսի Ատամնաբոյժ ՊԱՐՈՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն: Ծախսերու մասնակցութեան համար 200 ֆրանք:

Կառ տիւ Նորէն շոգեկառքը կը մեկնի 14.29ին: Անկէն հասած կողմէն դուրս ելլել :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

1950 – ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Պատկերազարդ եւ ճոխ բովանդակութեամբ, նուիրուած է Հ. Յ. Դ. 60ամեակին :

ԳԻՆ 150 ՖՐԱՆՔ

Դիմել Հրանտ Սամուէլ գրատուն, 51 rue Mr. Le Prince:

Պարսամեան գրատուն, 46 rue Richer:

Բալուեան գրատուն, 43 rue Richer:

ԽՆՋՈՅՔ – ԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կաղանդի եւ Ծնունդի առթիւ Համախմբերդցիական միութեան կողմէ, իրենց 16րդ տարեդարձին առթիւ 8 Յունուար, կիրակի ցերեկին, ժամը 3.30էն 10, Յոյներու սրահը, 5 rue Bonnefoi: Մուտքը ազատ է:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ վարժարանին համար կը փնտռուի կարող խոհարարուհի մը: Գոհացուցիչ ամսական: Նմանապէս շաբաթական երեք օրուան համար սպասուհի մը, նոյնպէս գոհացուցիչ պայմաններով:

Դիմել՝ ամէն օր վարժարան, 1 Bld. du Nord Le Raincy, ժամը 9—12, կամ 2—4 :

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԳԻՐՔ ՄԸ

Մ. ՄԻՆԱԽՈՐԵԱՆԻ

1915Ի ԹՈՒԱԿԱՆԸ

(Արհաւիրքի օրեր)

ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ՍԱՄՍՈՆԻ ԵՒ ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ ՀԱՅԱՋԻՆՋ ՍԱՐՍԱՓՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅԼԱԶԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒ : 470 մեծադիր էջ, վենետիկեան շքեղ տպագրութեամբ: Գին հազար ֆրանք, թղթատարով 1100 ֆրանք:

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան :

ՀԱԶՈՒԱԳԻՒՏ ԳԻՐՔԵՐ

Տիեզերական Երազահան **800** փր., Բախտագուշակ **1100**, Կախարդագիրք **500**, Սեռագիտակ 2 հատոր **1200**, Անին ծախուեցաւ 450, 101 Պատմուածքներ 300, Քաղաքական Տնտեսութիւն 300, Լեռնային Պատերազմ 150 փրանք:

Ստանալու համար դիմել՝ ԾԵՐԻԿԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ, G. Tzerikiantz, 13 rue des Dominicaines, Մարսէյլ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի մանուկներու օրուան հանդէսը, 12 Յունուար, հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Միեւնոյն ատեն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները: Կարեւոր խորհրդակցութիւն :

ՆՈՐ ԱՐԱԲԿԻՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոր Արաբկիրի հիմնադրութեան 24րդ տարեդարձը պիտի տօնուի Յունուար 28ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

51 rue Grignan, Club Républicainի շքեղ սրահին մէջ: Մասնաճիւղի վարչութիւնը ջանք չէ խնայած, որպէսզի այս տօնակատարութիւնը գերազանցէ նախորդները :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՅԻ կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Սօսիէթէ Սավանթ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը խիստ պարտաւորիչ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի անդամներէն կը խնդրուի երկուշաբթի 9 Յունուարին, երեկոյեան ժամը 8.30ին ներկայ ըլլալ Ազգ. տան մէջ, 32 rue de Trévise, ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ յիշատակի երաժշտական հանդէսին երգի փորձերուն համար:

Այս առթիւ կը հրաւիրուին նաեւ բոլոր այն երգողները որոնք կը փափաքին մասնակցիլ այս հանդէսին :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբի Գ. դասախօսական ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, «Օհանջանեան» Ակումբին մէջ: Կը դասախօսէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ: Կը հրաւիրուին համակիրները եւ սանուհիները :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի վարչութիւններու ընդհ. ժողովը Յունուար 14ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ:

ՀՈԳԵՀԱԳԻՍՏԻ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Տիգրան Մուրատեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ իրենց վաղամեռիկ զաւկին եւ եղբօր՝ յաւէտ անմոռանալի ԳՐԻԳՈՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, առտուան ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Մուրատեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Նոր Սերունդի «Հայաստան» թերթի տարածման ֆոնտին: Հազար ֆր. ալ Փարիզի Հանգստեան Տան :

10.000 ՖՐԱՆՔ ՆՈՒԷՐ.— Անկէնէն Տիկին Լիւսի Պոյաճեան Նոր Տարուան առթիւ կը նուիրէ — Աղքատախնամին, Կապոյտ Խաչին, Կարմիր Խաչին, Հանգստեան տունին, Կապոյտ Խաչի Ուս. ֆոնտին 2000ական ֆրանք, համագումար 10.000 ֆրանք: Ստանալ Յառաջէն:

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՖՈՆՏԸ շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Մկրտիչ Աչճեանի աղջկան՝ Օր. ՍՕՆԻԱ ԱՇՃԵԱՆԻ եւ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ նշանախօսութեան առթիւ 6600 ֆրանք, հաւաքուած ներկաներէն :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

« ԱԶԴԱԿ » շաբաթօրեակի բացառիկ թիւը, նուիրուած՝ Դաշնակցութեան Օրուան: Առաջին եւ վերջին էջերուն վրայ՝ Անդրանիկի եւ Նիկոլ Դումանի գունաւոր նկարները: Այլազան բովանդակութեամբ եւ պատկերազարդ: Գին հարիւր ֆրանք: Դիմել Հ. Յ. Դ. մարմիններու :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH · Fondé en 1925 · R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր·, Արտ· 10 տոլ· կամ 3 անգլ·

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր· C.C.P.Paris 1678–63

Jeudi 5 Janvier 1950 Հինգշաբթի 5 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6043–Նոր շրջան թիւ 1454

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԸ 1949ԻՆ

Նոյն ընդհանուր ակնարկը նետելով Ֆրանսահայ գաղութին վրայ, կ'ուզէինք մանաւորապէս յիշեցնել կարգ մը կարեւոր պարագաներ :

Ինչպէս ուրիշ վայրերու, մեր գաղութին մէջ ալ կը պակսին վիճակագրական տեղեկութիւններ :

Այսպէս, գոց եղած թիւեր, թերթէ թերթ, բերնէ բերան փոխանցուած գիտելիքներ են որ կը կրկնուին, տարիներէ ի վեր :

Քսանըհինգ տարի վերջն ալ, չունեցանք քիչ-չատ վաւերական մարդահամար մը, ճշդելու համար մեր համրանքը, զոր միշտ կը հաշուենք 70 — 75,000 :

Բազմաթիւ փոփոխութիւններ տեղի ունեցան 25 տարուան ընթացքին, առանց հաշուելու ծնունդները եւ մահերը :

Ներգաղթին համրանքը գիտենք, օրը օրին հրատարակուած ըլլալով: Իսկ արտագա՞ղթը, որ կը վերսկսի պարբերաբար, առանց արձանագրութիւն մը ձգելու :

Յետոյ տեղափոխութիւնները՝ քաղաքէ քաղաք, նահանգէ նահանգ:

Եւ փոփոխութիւններ ընկերային վիճակի, — երէկ բանուոր, այսօր ինքնապահ արհեստաւոր կամ խանութպան :

Բազմութիւն մը կը կազմեն անոնք որ բանուկ արհեստի մը, առեւտուրի մը կապուած էին երէկ, իսկ այսօր անգործ են:

Երէկ այր եւ կին կը աքնէին գիշերը ցերեկին խառնած, ի խնդիր ապրուստի: Այսօր՝ գրեթէ հանգստեան կոչուած են, շնորհիւ իրենց զաւակներուն :

Միջանկեալ կը յիշենք այս քանի մը պարագաները, որոնք լուրջ քննութեան կը կարօտին, իբրեւ հում նիւթ :

Կարելի՞ է որոշ գաղափար կազմել մեր կացութեան եւ մանաւանդ վաղուան մասին, առանց ուսումնասիրելու այս խնդիրները:

Դժուար է աշխատանքը, բայց ոչ անկարելի :

Եթէ միայն ազգային կոչուած իշխանութիւնները չարժէին, ճամբուն կէսը կտրուած կ'ըլլար:

Դժբախտաբար անոնք ալ — Առաջնորդարան, եկեղեցիներու վարչութիւններ եւ զանազան Միութիւններ — վարակուած են սովորամոլութեամբ:

Այն աստիճան որ, յաճախ թերթերու թղթակիցները աւելի չատ գործ կը տեսնեն, քան պաշտօնական հաստատութիւններ :

Կրնա՞ք յիշել բացառիկ պարագայ մը այս ճակատին վրայ, 1949ի ընթացքին :

Գոնէ աւելի լաւ կազմակերպուեցա՞ւ կրթական գործը, նախաձեռնութեամբ Փարիզի, Մարսէյլի եւ ուրիշ հայաշատ շրջաններու ազգ· իշխանութեանց:

Աւելի զարկ տրուեցա՞ւ կատարուած աշխատանքին: Յառա՞ջ գացինք թէ ետ:

Թերեւս չատեր չեն գիտեր որ այս ճակատին վրայ ալ իրար կը խաչաձեւեն ազգ· իշխանութիւնները եւ... Բարեգործականը :

Որքան կրցած ենք ստուգել, Բարեգործականը 475·000 ֆրանքի գումար մը կը ծախսէ Մարսէյլի մէջ, հովանաւորելու համար 11 դպրոցներ (4 — 500 աշակերտ):

Անշուշտ ազգ· առաջնորդարանն ալ որոշ յանձնառութիւններ ստանձնած է, կրթական գործին համար: Եւ կան ուրիշ դպրոցներ՝ նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչին եւ տարբեր Միութեանց :

Ի՞նչ կը ներկայացնեն այս բաժան – բաժան ձեռնարկները, իբրեւ աշխատանք՝ նոր սերունդին փրկութեան համար: Քանի՞ աշակերտ ունին եւ ո՞րքան ծախք :

Նոյն հարցումները՝ Փարիզի, Լիոնի, Վալանսի եւ ուրիշ քաղաքներու համար:

Դժուա՞ր է տարեկան տեղեկագիր մը պատրաստել, փաստերով եւ թուանշաններով :

Բուն «առաջնորդական» աշխատանքներն ալ նոյն տժգոյն պատկերը կը ներկայացնեն :

Փարիզի ջոջերը յաջողեցան մէկ տարի եւս ձգձգել ընտրութիւնները, տարօրինակ մտավախութեամբ մը :

Շ·

Եւրոպայի հայ տարագիրները տեղաւորումը

Երէկ պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու այցելութիւնը Պ· Արամ Զէվէեանի, որ եօթը ամիսէ ի վեր արեւմտեան Գերմանիա կը գտնուէր, հայ տարագիրներու տեղափոխութեան գործով, իբրեւ անմիջական աջակիցը զոր· Շէքէրճեանի: Այցելած է նաեւ Աւստրիա եւ Իտալիա ուր նոյնպէս տարագիրներ կը գտնուին:

Իր հաղորդած տեղեկութեանց համաձայն, Շթութկարտէն եւ ուրիշ գաղթակայաններէ հազիւ 200 տարագիրներ փոխադրուած են Հարաւ· Ամերիկա, — 70ական՝ Պրազիլիա եւ Արժանթին, փոքրաթիւ մաս մըն ալ Վենեզուէլլա եւ Չիլի: Մօտ 1600 հոգի փոխադրուած պիտի ըլլան Մ· Նահանգները: Մեծ մասը ղրկուած է արդէն, եւ միւսներն ալ իրենց «էֆիտէվիթ»ները ստացած ըլլալով, պիտի փոխադրուին մինչեւ Յունիս: Նոյնպէս «էֆիտէվիթ» ստացած են 42 տարագիրներ Վենետիկէն, 32 Պարիէն, 30 Վիէննայէն, 70 Լինցէն (Աւստրիա):

Երբ տեղափոխութիւնը վերջանայ, գաղթակայաններու մէջ (մեծ մասով Շթութկարտ) մնացած պիտի ըլլան 1200 հոգի, (նախապէս 2500), իբրեւ հիւանդ, անկար եւն·: Կան ալ որ մերժուած են քաղաքական պատճառներով, կամ D.P. չհամարուելով :

Անշուշտ «Անչա»ն պիտի աշխատի այս դժբախտներուն համար ալ ելք մը գտնել, փրկելով զանոնք անստուգութեան մղձաւանջէն :

ԿԵՑՑԷ՛ «ՌԵՎՈԼԻՒՑԻԱ»Ն

Պուքրէշի « Հայաստանեան Ճակատ»ի Կեդր· Կոմիտէն կը յայտարարէ իր թերթով (31 Դեկտ·)·

« Ներկայիս կը յայտարարենք թէ՝ նախապէս առնուած որոշման մը գործադրութեան համար կատարուած նախապատրաստութիւնները բաւարար համարելով, Կեդր· Կոմիտէի օրկան « Հայաստանեան Ճակատ » թերթը, 1950 Յունուարի առաջին թիւէն սկսեալ պիտի հրատարակուի Սովետ Հայաստանեան արդի ուղղագրութեամբ : (27 Դեկտ· 1949):

ՍԵՒԱՆԳԻՍԸ ՎԵՐՋԱՑԱԾ

Սեւանի ելեկտրակայանը (Սեւանգէս) վերջացած ըլլալով, բազմաթիւ աշխատաւորներ շքանշան ստացած են, ինչպէս կը գրեն Մոսկուայի «Իզվեստիա»ն եւ «Փրաւտա»ն: Այս առթիւ հրատարակուած հրամանագիրը կ'ըսէ թէ այդ աշխատաւորները կը պարգեւատրուին ,—

« Յաջողութեամբ շահագործման մէջ դրած ըլլալով Սեւանի Ջրաելեկտրակայանը, որ չինուեցաւ դժուարին պայմաններու մէջ եւ որ կոչուած է մեծ դեր մը կատարելու, ապահովելով Խ· Հայաստանի արդիւնաբերութիւնը ելեկտրական ուժով »:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ քանի մը հարիւր ուսանողներ ցոյց մը կատարեցին ի նպաստ հանրապետութեան, բողոքելով միապետական քարոզութեանց եւ Սուրիոյ ու Իրաքի միացման ծրագրին դէմ :

ՔԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ նախկին նախարարներէն Լամսման արեւմտեան Գերմանիա փախաւ: Ուրիշ լուրի մը համաձայն, ձերբակալուած է նախագահ Պենէշի նախկին քարտուղարը, իսկ Լոնտոնի չեխական հիւպատոսարանի պաշտօնեաներէն եօթը հոգի անգլ· կառավարութեան պաշտպանութիւնը խնդրած են, իրենց երկիրը չվերադառնալու համար :

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ծանուցագիր մը ուղղելով Հունգարիոյ, պահանջեցին մինչեւ յունուար 15 փակել իրենց հիւպատոսարանները, Նիւ Եորքի եւ Քլիվլէնտի մէջ: Պատճառը այն է որ Հունգարացիները Ամերիկացի մը բանտարկած են նոյեմբեր 18էն ի վեր եւ ուրիշ նեղութիւններ կը պատճառեն :

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁՔԻ ԽՆԴԻՐԸ ՆՈՐ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ՊԱՏՃԱՌԷ

Ազգ· Ժողովը Գչ· օրէն ի վեր կը զբաղի հաւաքական պայմանագիրներու վերահաստատման օրինագծով, որ մեծ դժուարութիւններ կը պատճառէ: Թերթերը կը գրեն թէ վարչապետը նորէն վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ, իր ծրագիրը ընդունիլ տալու համար :

Ինչպէս յայտնի է, աշխատավարձքերը են – թակայ են պետութեան հակակշռին, պատերազմէն ի վեր: Նոր օրինագծով, այսուհետեւ արհեստակցական միութիւնները եւ գործատէրերը պիտի կրնան ազատօրէն բանակցիլ, աշխատավարձքերը եւ ռոճիկները որոշելու համար: Բայց կառավարութիւնը կարգ մը պայմաններ կը դնէ, որոնք մեծ դժուարութիւններ կը պատճառեն:

Այսպէս, օրինագիծը կը տրամադրէ պարտաւորիչ իրաւարարութիւն հաստատել պետական օրկանի մը միջոցաւ ,որեւէ գործադուլ յայտարարելէ առաջ: Այս յօդուածէն դժգոհ են թէ աշխատաւորները եւ թէ գործատէրերը :

Բանուորները կ'առարկեն թէ այս պայմանը կը կաշկանդէ գործադուլի իրաւունքը, որ արձանագրուած է սահմանադրութեան մէջ: Գործատէրերն ալ դիտել կուտան թէ պետութիւնը չատ լայն իրաւասութիւններ կը ստանայ այդ յօդուածով եւ թէ կրնայ անփորձ մարդիկ նշանակել իբրեւ իրաւարար :

Ուրիշ կարեւոր խնդիր մըն ալ դուռ բացած է բուռն վիճաբանութեանց: Կառավարութիւնը կ'առաջարկէ «երաշխաւորեալ աշխատավարձք մը» հաստատել, որմէ վար վճարում պիտի չընդունի ոեւէ աշխատաւոր: Իր առաջարկած գումարն է ամսական 9600 ֆրանք, որ չի համապատասխաներ ապրուստի ներկայ սղութեան: Ուրիշներ կը պահանջեն նուազագոյն ամսական մը, աւելի քան 15·000 ֆրանք: Իսկ մինչեւ այդ՝ կը պահանջեն չարունակել ամսական 3000 ֆրանքի բացառիկ պարգեւը այն աշխատաւորներուն համար որոնք 15·000 ֆրանքէն պակաս կը ստանան:

Գործատէրերը կ'առարկեն թէ Արհեստակցական Միութեանց առաջարկած սակերը եթէ ընդունուին, գիները մեքենաբար պիտի բարձրանան 25 առ հարիւր, նոյնիսկ 30—40 առ հարիւր, երբ ընդհանուր յաւելում կատարուի: Այդ պարագային արտածումներն ալ պիտի պակսին եւ հետեւանքը պիտի ըլլայ ընդհանուր գործազրկութիւն:

Այս հարցերուն քննութեան առթիւ, իրազեկներ դիտել կուտան թէ կառավարութեան դիրքը չատ աւելի վտանգաւոր է, քան ելմտացոյցի քուէարկութեան ատեն :

160,000 Գերմաններ

ԲՌՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցութիւնը յուշագիր մը հրատարակեց, որուն համաձայն 160·000 Գերմաններ եւ Գերմանուհիներ բռնի աշխատանքի դատապարտուած են Սաքսոնիոյ լեռներուն մէջ, ուրանիոմ հանելու համար մօտ 150 հանքերէ, ընդ հսկողութեամբ հինգ հազար խորհրդային զինուորներու :

Յուշագիրը կ'ըսէ թէ այս աշխատաւորներուն 30 առ հարիւրը կիներ են, մեծ մասը 18էն 45 տարեկան, հաւաքուած՝ տեղին վրայ: Յետոյ կը պատմէ թէ նողկալի խառնակեցութիւն մը կը տիրէ հանքագործներու տաղաւարներուն մէջ եւ թէ խեղճերը այնքան կատղած են որ, համայնավար պաշտօնեաները եւ ոստիկանները չեն համարձակիր երեւալ իրենց պաշտօնին յատուկ նշանակներով, որովհետեւ կը վախնան որ ծեծ կ'ուտեն :

Հանքերը շրջապատուած են ցից պատնէշներով, երկու մեթր բարձրութեամբ, ինչպէս եւ փշաթելերով եւ դիտարաններով ուր գնդացիրներ դրուած են: Ռուսական գաղտնի ոստիկանութենէն զատ, խորհրդային զինուորներ հսկողութիւն կը կատարեն զրահապատ կառքերով: Քիչ անդին կը գտնուի ռազմանիւթի շտեմարան մը:

Միչտ համաձայն նոյն յուշագրին, հանքագործներուն ինքնութեան թուղթերը գրաւած եւ անոնց տեղ տուած են ռուսերէն անձնագիրներ : Անկէ զատ, գերմանական մասնաւոր ոստիկանութիւն մը կազմուած է, փախստականներ փնտռելու համար նոյնիսկ Պերլինի արեւմտեան շրջանին: Ձերբակալուած բանուորները կը դատուին խորհրդային ատեանի մը կողմէ եւ յաճախ կը դատապարտուին աշխատելու թիարաններու մէջ որոնք գնտաններու կը նմանին :

Յուշագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ չատ մը կիներ յղի մնացած են ռուս զինուորներէ, թէ յաճախ բանուորները հարկադրուած են մինչեւ ծունկերը ջուրին մէջ մնալ ութ ժամ աշխատելով, թէ հիւծախտը մեծ աւերներ կը գործէ եւ թէ ամիսը 800 հոգի կը մեռնի: Տեղեկագրի մը համաձայն, 1281 հոգի մեռած, 3467 հոգի վիրաւորուած են վեց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՐԱՒ · ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

(ԵՒ ՀԻՆ ՅՈՒՇԵՐ)

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ .— Պատերազմէն վերջ, արտագաղթ մը սկսած է Եւրոպայի զանազան երկիրներէն, Յունաստանէն եւ պալքանեան երկիրներէն: Այնպէս որ այս 2—3 տարիներու ընթացքին նորեկ գաղթականներու թիւը կը հասնի մօտաւորապէս 7—800 անձի, մեծ մասով Յունաստանէն: Եկողները արհեստաւորներ, մասնագէտներ եւ փոքր առեւտրականներ են:

Իբրեւ նորեկ մը, կ'ուզեմ գրել տեսածներս, զգացածներս, առանց գոյները խտացնելու:

Նորեկի մը համար առաջին հոգը բնակարան ճարելն է: Նոր շինուած եւ ամէն օր սունկի պէս բուսած բնակարաններու համար սուղ գիներ կը պահանջուին: Այս մասին մասնաւոր օրէնք չկայ: Երկու – երեք սենեակնոց յարկաբաժնի մը վարձքն է, համաձայն թաղամասին, ամսական 500էն մինչեւ 7 — 800 փեսօ, իսկ 2—3 անդամէ բաղկացած ընտանիքի մը միջակ ապրուստը տան վարձքին կէսը կը բռնէ: Անշուշտ հին տուները աւելի աժան են եւ ենթակայ մասնաւոր օրէնքներու:

Ամէն ամսու այս երկիրը մտնող հազարաւոր գաղթականներու շնորհիւ, Պուէնոս Այրէսի երկու միլիոն բնակչութիւնը բարձրացած է չորս միլիոնի:

Գործաւոր մը, արհեստաւոր մը, կամ մասնագէտ մը ըստ իր աշխատութեան ամսական կրնայ շահիլ 6—700 փեսօ կամ աւելի: Եթէ ընտանիքով է եւ միակ աշխատաւորը, իր շահածը հազիւ կը բաւէ տան վարձքին, իսկ ապրուստի համար 3–400 փեսօ կը պակսի:

Առեւտուրի կամ արհեստանոց բանալու համար խանութ գտնելը տուն գտնելու պէս բան մըն է: Խանութ կարելի է գտնել 20, 30, 40 եւ աւելի հազար փեսօներ «օդի դրամ» տալով կամ ուրիշէ վարձելով: Իսկ նոր շինուած տուներու տակի խանութները տէրին համաձայն կարելի է վարձել առանց «օդի դրամ»ի, ուղղակի տանտէրէն, ամիսը 500 — 1000, 3 — 4 հազար փէսօ վճարելով: Միջակ եւ բաւարար գործ մը սկսելու, լաւ ապրելու, շահելու եւ բան մըն ալ աւելցնելու համար իբրեւ դրամագլուխ անհրաժեշտ է 8—10 հազար տոլար: Խեղճուկ դրամագլուխով գործեր պարզապէս ապրուստ մը եւ տան վարձքը կ'ապահովեն:

Երկրին օրէնքները մեղմ են, բաղդատելով եւրոպական երկիրներու խիստ ձեւակերպութեանց հետ:

Չեմ գիտեր թէ ե՞րբ կը սկսի Արժանթինի գաղութին պատմութիւնը: Միայն գիտեմ որ բուն հայաշատ գաղութը սկսած է քէմալական առաջին շրջանէն վերջ, երբ Կիլիկեցիներ, Մարաշցիներ, Հաճընցիներ եւն. հոս լեցուած են, գործի ձեռնարկած են: Այսօր Պ. Այրէսի հայ գաղութի մեծ մասը Կիլիկեցի կը համարուի: Առեւտրական ասպարէզին մէջ ալ փայլուն դիրքերու հասած են շատ շատեր: Պոլսեցիներ եւ Իզմիրցիներ ալ ունին մեծահարուստ առեւտրական տուներ: Վասպուրականցիները, համեմատաբար փոքրաթիւ, բայց որակով կարեւոր տեղ ունին գաղութին մէջ ոչ միայն նիւթապէս, այլեւ ազգային, կուսակցական գործերու մէջ:

Անմիաբանութիւնը կարծես աւելի շեշտուած է այստեղ: Շարունակ վէճեր կը ծագին եկեղեցական, կուսակցական, մշակութային դետնի վրայ, ջլատելով խաղաղ զարգացումը:

Հայաշատ թաղերու մէջ կան հայկ. դպրոցներ, կարող ուսուցիչ – ուսուցչուհիներու հսկողութեան տակ: Բայց մեծ մասին զաւակները կ'ուսանին օտար դպրոցներու մէջ: Երիտասարդութիւնը դժուարաւ կը խօսի մայրենի լեզուն: Մէկ երկու տասնեակ տարի վերջ արդէն մայրենի լեզուն ի սպառ պիտի մոռցուի:

Արժանթինի մեծահարուստ գաղութը կը հաշուէ քանի մը բարերարներ: Քանի մը տարի առաջ Պ. Հ. Նիքոթեան շինել տուած է փառաւոր եկեղեցի մը, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ, որ իր շրջապատին մէջ ունի նաեւ «Հայ. Կեդրոն» մեծ սրահը, դպրոց եւ գրադարան:

Երեք տարի առաջ, հայկական ուրիշ թաղամասի մը մէջ Տիրապէքիրլեան եղբայրներու նուէրով շինուած է Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին, յարակից մասերով: Տիարպէքիրլեան Եղբ. հիւսուածեղէնի մեծ հաստատութեան գլխաւոր վարիչները, տնօրէնները եւ պաշտօնեաները Հայեր են, նաեւ շատ մը գործաւորներ եւ մասնագէտներ:

Վերջերս թերթերէ իմացանք թէ անոնք որոշած են հայկ. եկեղեցի մը շինել Միլանոյի կարեւոր մէկ թաղամասին մէջ եւ թէ հողը գնուած է արդէն: «Երանի՛ եկեղեցի շինողաց»,— ինչպէս կը կրկնուի միշտ մեր եկեղեցական աղօթքներու մէջ: Տասնապատիկ երանի՝ դպրոցներ, գրադարաններ շինողաց: Երանի անոնց որ լոյս աշխարհ կը հանեն տաղանդաւոր հեղինակներու տքնաջան վաստակները, իբրեւ մեկենաս:

Ժամանակին «Իզմիրլեան մրցանակ» մը կար Պոլսոյ մէջ, հայ հեղինակներու գործերը վարձատրելու, քաջալերելու համար:

Միլանի բախտաւոր գաղութը, որ կարծեմ 200 – 300էն աւելի չէ, պիտի ունենայ իր փառաւոր եկեղեցին շնորհիւ բարերար Տիարպէքիրլեաններու: Տարիներու ընթացքին այդ գաղութը ալ աւելի պիտի պակսի եւ կրճատուի, բայց եկեղեցւոյ նիւթական շէնքը պիտի մնայ, իբրեւ յիշատակի կոթող մը: Բայց գաղութին մէջ պիտի գտնուի՞ն զաւակներ, հայ պատանիներ, հայերէն շարականներ երգելու, հայերէն աղօթքներ կարդալու համար:

Անդին Վենետիկի եւ Վիէննայի Մխիթարեան Հայրերու տքնաջան աշխատութեամբ դիզած հայագիտական ձեռագիրները կը մնան անտիպ: Միջին Արեւելքի մէջ հարիւրաւոր մանուկներ ուսում կ'առնեն մթերանոցներու, ախոռներու մէջ:

Ա. Աբեղեան գրախօսականով մը Եօզէֆ Ստրժիգովսքիի մասին (Հանդէս Ամս. Օգոստոս 1949) կը նկարագրէր այս մասնագէտին երկհատոր ուսումնասիրութիւնը Հայկ. ճարտարապետութեան մասին: (Գերմաներէն): Եւ կը հարցնէր թէ ի՞նչ եղաւ եկեղեցիներու միջնադարեան պատկերներով լեցուն այս գործին հայերէն թարգմանութիւնը Վիէննայի Մխիթարեան Հայրերու կողմէ: Տարիներ առաջ լոյս պիտի տեսնէր հայութեան փառքի եւ պարծանքի այդ վկայութիւնը եւ ամէն Հայ հպարտութեամբ պիտի կարդար հեղինակին հետեւեալ տողերը.—

« Արուեստի հետազօտիչները պարտաւոր են վերջապէս միանգամ ընդ միշտ հրաժարիլ իրենց այն գաղափարէն թէ բարբարոս եղած են Հայերը, իբրեւ թէ անոնք Հռոմէն եւ Բիւզանդիոնէն ժառանգած են մշակոյթը: Հայերը համայնքի տուներ սնեղծեցին տակաւին այն ժամանակները, երբ դեռ սկիզբը չէր դրուած միջերկրականեան քրիստոնէական արուեստին: Հին ասիական արիական մշակոյթը յաղթական մնաց Հայաստանի մէջ: Եւ ատով ալ պէտք է բացատրել այն իրողութիւնը որ այնտեղ, Հայաստանի մէջ կրցաւ տիրական դառնալ ոչ թէ կաթողիկէ (բազիլիկ) այլ գմբէթաւոր կառուցումը եկեղեցւոյ, որ այնուհետեւ այդ երկրէն՝ Հայաստանէն սկսելով նուաճումներ կատարեց Եւրոպայի մէջ:

Ամբողջ 888 էջերէ բաղկացած այս գրքին հայերէնի թարգմանուած ձեռագիրներու հետ դեռ ո՛րքան հատորներ Մխիթարեանց վանքերու կամ հայ հեղինակներու քով կը սպասեն մեկենասներու...

★

Դառնանք մեր նիւթին, Պոլսոյ վրայով:

Նորեկ հայ գաղթականներու մէջ հանդիպեցայ քանի մը Պոլսեցի երիտասարդ Հայերու:

Պատասխանելով հարցումներուս, ըսին թէ Թրքական կառավարութիւնը ոչ միայն չարգիլեր Հայերու մեկնումը, այլեւ կը քաջալերէ:

Ցիշողութիւնս գիս տարաւ տարիներ ետ, մինչեւ 1895 — 96 թուականները, երբ Սուլթան Համիտ նոր հնարք մը մտածեց, Հայերը երկրէն պարպելու համար: Ամէն մարդ կրնար երկրէն մեկնիլ, եթէ հրաժարէր Օսմ. հպատակութենէն, հողերը եւ կալուածները ծախելու կամ լքելու եւ անդարձ մեկնելու պայմանով: Այսպէս շատեր հեռացան երկրէն, մեծ մասով դէպի Ամերիկա: Վասպուրականի Արծիւը, Հայոց Հայրիկը, թէեւ սահմանէն անդին, արթուն կը հսկէր, եւ սոսկաց այս նոր աղէտը տեսնելով: Երկիրը կը պարպուէր, հայ ազգաբնակչութիւնը կը նօսրանար: Հայրիկը իրար անցաւ, անհատական նամակներ, մասնաւոր պատուիրակներ, թախանձագին դրութիւններ, յորդորներ եւ խրատներ ուղղեց ժողովուրդին,— Մի գաղթէք: Նոյնիսկ բեռներ կապած, տուն – տեղ ծախած ընտանիքներ լսեցին Հայրիկին ձայնը եւ մնացին:

Նոյն այդ Հայրիկը վաթսունական, եօթանասունական թուականներուն, երբ դեռ իր արծուեբոյնին մէջ էր, կը յորդորէր, կ ըստիպէր,— hող առէք, *տունի – տեղի, արտի, ագարակի տէր եղէք: Հայրիկը իր ժողովուրդը իր երկրին, իր հայրենիքին կապել կ'ուզէր ամէն գնով:*

Իսկ հիմա՞: Յաճախ թերթերու մէջ կը կարդանք.— Մի գաղթէք, Հարաւ. կամ Հիւսիս. Ամերիկա: Բայց չեն կրնար գտնել հետեւեալ հարցումին պատասխանը.— Ի՞նչ ընեն Պալքանեան երկիրներու կամ Արեւելեան Եւրոպայի աննկարագրելի բռնութեան եւ անորոշութեան մէջ ապրող մեր հայրենակիցները, տնտեսական թէ քաղաքական տագնապներուն զոհերը, երբ հայրենիքը տեղ չըլլար իր տարագիր զաւակներուն:

Չեմ խրատեր, չեմ քաջալերեր որ այս կողմերը գան: Բայց ելք ալ չեմ տեսներ, դժբախտաբար:

Ա. ՏԱՊԱՂԵԱՆ

Կարսը ձմեռ ատեն

ԽՄԲ.— Ատնան Չաքմաքճըօղլու անուն Թուրք մը հետեւեալ նկարագրութիւնը գրի առած է Կարսի մասին. (*Մարմարա*, 24 Դեկտ.)։ Ինչպէս կը տեսնէք, բռնագրաւիչները տակաւին չեն վարժուած բերդաքաղաքի խստամբեր կեանքին.—

Ձմրան կեանքը Կարսի մէջ աւելի շահեկան է: Երբ փրկուիք ձիւնամրրիկէն եւ ձեր տունը ապաստանիք, կը զգաք թէ ձեր այտերը կակաչի պէս կարմրեր են: Տարին տասներկու ամիս է, մինչ այստեղ տասներեք ամիս կը ձիւնէ: Եւ գիտէ՞ք ինչպէս: Մայիսի վերջերն անգամ կը քալէք սառոյցներու վրայ:

Հոս ու հոն կ'երեւին դալարներ ու կենսունակ հողաշերտեր, սառերու կողքին: Այստեղ գարունը ձմրան հետ պար կը բռնէ:

Ոչ մէկ տեղ հողը այնքան խմաստուն է, որքան Կարսի մէջ: Տաք է, լուացուած եւ կեանքով լի: Դարձուցէք ձեր աչքերը դէպի Արեւմուտք, քաղաքին աղքատ թաղին:

Պլպուլներու թաղը հողին հաւասար է գրեթէ: Թրիքի ծուխերը յոգնած գուլաններով կը բարձրանան, շուներու երգը կը խառնուի այս ծուխին: Մարդիկ տարբեր աշխարհ մը կը ձեւացնեն այստեղ: Կիներ, որ առատ փէշեր ունին եւ իրենց գլուխները զարդարած են արծաթէ դրամներով, կը մաքառին ձիւնամրրիկին դէմ եւ ջուր կը գտնեն:

Իւրաքանչիւր աղբիւրի առջեւ զոյգի աղմուկներ եւ կռիւներ կը լսուին: Այդտեղ սասմուքսը, ձեռքն ու ոտքն են որ կը տիրապետեն: Խիղճ, նըրկարագիր եւ պարտաճանաչութիւն կը հալին կ'երթան ձմեռնային պայքարին հետ: Այս էակները անպատասխանատու են եւ յաճախ կը մեղքնաք իրենց:

Ահա գիշեր մըն ալ, պարզկայ գիշեր մը, իր մերկութեամբ եւ աստղերով: Լուսնկան կ'իջնէ սառոյցներուն վրայ, եւ երբ պլլուած ձեր վերարկուին մէջ, կը հասնիք քառուղիին առջեւ, քամին ձեր երեսը կը հարուածէ պաղ քարի մը պէս: Շունչին որ կ'ելլէ ձեր բերնէն, պահ մը վերջ սառոյց կը կապէ ձեր թարթիչներուն վրայ, եւ ամէն անգամ որ ձեր աչքերը բացխփէք, կը զգաք թէ ձեր թարթիչները կը նուաղեն: Յանկարծ ձեր քովէն սահնակ մը կ'անցնի եւ կը հոսի ու կ'երթայ ձըրկնորսի մը նաւակին պէս:

Պաղ է, բայց չէք մսիր, այլ կը զգաք տարօրինակ բան մը, եւ եթէ ձեր վերարկուն որեւէ տեղէ մը բաց մնայ անուշադրութեամբ, կրնաք յամրաբար սառիլ:

Գիշերները փողոցներու ցեխերը կը սառին: Տեղ տեղ ձիւնը մաքուր սաւան մը կը փռէ, եւ ամէն ոք, մեծով պզտիկով, սահնակներով կ'երթեւեկէ: Աղքատ թէ հարուստ, ամէն ոք իր մասնաւոր սահնակը ունի: Փոքր տղաք, մինչեւ իրիկուն անով կը զբաղին: Իւրաքանչիւր գաւիթայր ձմ շկումի հրապարակ մըն է:

Եւ գարունը կուգայ ափ մը դալարով, պատուհանի թաղարը առաջին ծիլը կ'արձակէ, վըտիտ ծաղիկներ ձիւնը կը ծակեն ու դուրս կը ժայթքեն, եւ ձմրան համանուագը վերջ կը գտնէ այսպէս: Առտու մըն ալ կ'ելլէք եւ կը դիտէք ամբողջական ձիւնհալը, ու կը տեսնէք սարերը որ կանաչցեր են:

Օրերով կը շարունակուի այս դղրդիւնը, գառներ, ոչխարներ երեւան կ'ելլեն: Արեւուն տակ դաշտերը կը պարզուին, յետոյ կը սկսի հողին առատաձեռնութիւնը: Խոտերը արագօրէն կը ժայթքեն, դալարիքը շունչի մը պէս կը գգուէ լեռները:

Ալ հօտերը խումբ առ խումբ կը կայտռեն, գառնուկներ նոր կեանք մը կ'աւետեն: Կապոյտը պատուհաններէն ներս կը մտնէ, ամառը իր տաք ալիքը կը թափէ բերդէն, եւ սակայն ափսոս, ձմրան կեանքը վերսկսած է, ժողովուրդը արդէն իսկ ձեռնարկած է ձմեռնային պատրաստութեանց: Թրիքները խումբ առ խումբ կը դիզուին տնակներու, տուներու առջեւ, բլրակներ կը կազմեն, այլեւս ամենուրեք թուխ է եւ դեղին:

Այստեղ մտաւորական կեանք մըն ալ կայ, հերոսական ոգի մը, որ թափանցած է քարերուն, հողերուն: Ահա Կարսի բերդը, որ այդ ոգին կը խորհրդանշէ: Հայերը Կարսէն փախչելէ առաջ, այրեր են այս բեկորները, բայց ամբոյը մայրական հոգածութեամբ կը հսկէ անոնց քով:

Քահանան.— *Ի՞նչպէս է վիճակս:*

Բժիշկը.— *Բուժուելու մէկ միջոց կայ, ջերմուկ երթալ գոնէ մէկ ամիս:*

Քահանան.— *Չեմ կրնար թեմս ձգել եւ ջերմուկ երթալ:*

Բժիշկը.— *Ուրիշ ճար չկայ, կա՛մ ջերմուկ, կա՛մ երկինք:*

Քահանան.— *Կը նախընտրեմ ջերմուկ երթալ ...:*

ՏՈՄՍԵՐ

ԶՈՒԱՐԹ ԵՂԷՔ

Եթէ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներէն եկաւ «ճէզ»ը (ճազ) եւ ոտքերը սեղանին վրայ տնկելու սովորութիւնը եւ եթէ բառերը բերնին մէջ լողլողացնելը եւ «տալըր»ի մեծամտութիւնը ցուցադրուեցան ամէն տեղ, ըմբոստացնելով Եւրոպայի ժողովուրդները, չի նշանակեր թէ լաւ բաներ ալ չունին Ամերիկացիները: Լաւ եւ օրինակելի բաներէն մէկը կը համարիմ խնդումերես երեւալու սովորութիւնը :

Բացէք որեւէ ամերիկեան պատկերազարդ եւ պիտի գտնէք միայն խնդումերես մարդիկ: Քաղաքապետէն մինչեւ մեռելաթաղը, տանտիկինէն մինչեւ կիսամերկ դերասանուհին, ծիծաղուն արտայայտութիւն մը ունին: Նախագահ Թրումընը միշտ կը ծիծաղի, նոյնիսկ երբ Խորհրդարանը մերժէ իր առաջարկած օրինագիծը··· To smile (ժպտիլ):

Կ'երեւայ թէ Ամերիկայի մէջ մարդիկ իսկապէս շատ հարցեր «թեթեւ կ'առնեն»: Չէ՞ որ յաճախ կրկնուած ասութիւն մըն է՝ «take it easy» : Յարմարէ՛, զուարթ եղիր:

Ահա այս երեւութական լաւատեսութիւնն է որ օրինակելի կը համարեմ մեր ազգին համար:

Արեւելքի մէջ խնդումերես մարդիկը յաճախ ապուշի տեղ կը դնեն եւ յարգի են լրջադէմ, խոժոռ, անժպիտ մարդիկը՝ որոնք խոհեմ եւ քանքարաթաքոյց կը համարուին: Նոյնիսկ « խենդ » բառին ստուգաբանութիւնը՝ ըստ մեր ուսուցչին՝ խինդ արմատին կը տանի, քանի որ խենդերը կը խնդան տեղի եւ անտեղի :

Բայց ահա ամբողջ քառորդ դար մը ապրելով Եւրոպայի մէջ, քիչ մը մեր հոգեբանութիւնն ալ փոխուեցաւ եւ եկանք այն եզրակացութեան թէ՝ խոժոռ եւ ամպամած դէմքով մարդիկ անպայման լուրջ, խորախորհուրդ եւ խելացի մարդիկ չեն :

Դարուս հոսանքը կը պահանջէ որ, եթէ ներսդ այրի անգամ, ժպտիս կամ առնուազն քաղաքավարի պարտադիր քմծիծաղը ունենաս դէմքիդ: Որովհետեւ քու ուրախ տրամադրութեամբ կ'ազդես ոչ միայն շուրջիններուդ, այլեւ քու վրայ :

Այսպէս՝ նոր տարուան առթիւ կը մաղթեմ իմ ազգիս խոժոռադէմ եւ յօնքերը պոստող քաղաքագէտներուն, կիսակուշտ բանաստեղծներուն, անվճար գրողներուն, հայհոյարերան իմաստակներուն, սրբագրիչ խմբագիրներուն եւ համայն ճակատագրի արկածեալներուն՝ հաւատալ խնդումերեսութեան հոգեբոյժ արժէքին եւ ժպտիլ ու «թեթեւ առնել»··· Smile and take it easy!

ՏԻՐԱՅՐ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՈՎ ՈՐ ՀԻՆԳ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՏՆԷ, «ՀԱՅ-ԲՈՅԺ»Ի, ՁՐԻ « ՅԱՌԱՋ » ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ ՎԵՑ ԱՄԻՍ :

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅԵՐԸ ՍՈՒՏԱՆԻ ՄԷՋ

Սուտանի մէջ Հայերը հազիւ 800 հոգի են, ցրուած Խարթումի, Օմտուրմանի, Կետարէքի, Պատ Մէտանի մէջ:

Գաղութը տասը տարիէ ի վեր զրկուած էր հոգեւոր հովիւէ, Եգիպտոսի առաջնորդ Մամբրէ արք· Սիրունեանի կողմէ վերջերս ղրկուեցաւ Պարգեւ վրդ· Վրթանէսեանը: Գաղութին առաջին այցելու հոգեւոր հովիւը եղած էր դարձեալ Երուսաղէմի միաբաններէն՝ Տիրան վրդ· Ներսոյեան (այժմ եպիսկոպոս եւ առաջնորդ հիւսիս· Ամերիկայի), որ 1932ին այցելած էր այս գաղութը: Երկրորդը եղած է հանգուցեալ Խորէն Ա· քհնյ· Մելիքշահ, 1939ին:

Պարգեւ Ծ· Վ· եւ հայ գաղութի վարչութեան անդամները այցելած են Սուտանի ընդհ· կառավարիչին, ինչպէս եւ Խարթումի եւ շրջականերու կառավարիչ Պ· Ուօլըսի որ խոստացած է ամէն դիւրութիւն ընծայել: Գաղութին ամէնէն հրատապ եւ արդիական խնդիրն էր հայ եկեղեցիի մը շինութիւնը: Կառավարիչը ըսած է· — «Ոչ միայն ես, այլեւ տեղւոյս Կէյսթրօփ Ս· եպիսկոպոսը Հայերը կը սիրենք, որովհետեւ Սուտանի մէջ անոնք հաւատարիմ, օրինապահ եւ աշխատասէր գաղութ մըն են եւ մեր սիրոյն արժանի են: Պարգեւ վրդ· եւ գաղութի վարչ· անդամները այցելած են նաեւ Անկլիքան եւ Ղպտիներու Առաջնորդներուն, որոնք ջերմ ընդունելութիւն ըրած են եւ ըսած են թէ երբ որ ուզէք մեր եկեղեցիները միշտ տրամադրելի են: Պարգեւ վրդ· Սուտան գտնուած միջոցին ամէն կիրակի, երբեմն Անկլիքաններու եկեղեցին, երբեմն Ղպտիներու եկեղեցին ժամերգութիւն եւ պատարագ մատուցած է եւ քարոզած :

Սուտանի գաղութը խնդրած է վարդապետէն որպէսզի ընդհանուր ժողով մը գումարէ եկեղեցիի մը շինութեան համար: Այս առթիւ գործնական քայլեր առնուած են: Գաղութին բոլոր անդամները խոստովանած եւ հաղորդութիւն առած են :

Պարգեւ վրդ· այցելած է Խարթումի եւ Օմտուրմանի ընտանիքներուն եւ երկար տարիներէ ի վեր չօրհնուած տուները օրհնած: Կատարած է կնունք, մկրտութիւն, նշանտուք Խարթումի մէջ եւ աշխատած գլուխ հանել եկեղեցին:

Եկեղեցիի շինութեան համար կարեւոր գումար մը հաւաքուած եւ ի պահ դրուած էր դրամատան մէջ :

Պարգեւ վրդ· այցելած է նաեւ Կէտարէք քաղաքը, որ Խարթումէն 24 ժամ կը տեւէ: Կէտարէք ունի իր վարչութիւնը: Այցելած է կառավարիչին: Ի պատիւ հոգեւոր հովիւին կառավարութիւնը հրամայած է մասնաւոր հականեխական դեղեր դնել անոր տան մէջ, նկատելով որ կարգ մը հիւանդութիւններ յաճախադէպ են քաղաքին մէջ :

Սուտանի այս հեռաւոր գաղութին մէջ միշտ վառ են Հայ· Եկեղեցւոյ սէրը, ինչպէս եւ կրօնական եւ ազգային զգացումը: Պարգեւ վարդապետը այցելած է նաեւ Պատ Մէտանի քաղաքը, ուր քանի մը տուն Հայեր կան :

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Փոքրիկն Վարդունի Նորոյեան, Լիոնէն, այս տարի եւս մէկ տարեկան Յառաջ կը նուիրէ Նիւ Ճըրսի, իր քեռայրին, Պ· Ճիվան Կոփոյեանի :

★ Մարսէյլէն Պ· Սուրէն Արզումանեան նոյնպէս կը նորոգէ իր նուէրը, մէկ տարուան Յառաջ, Պ· Կիրակոսեանի, Մ· Նահանգներ :

★ Կարտանէն Տիկին Սողոմոն Յովհաննէսեան մէկ տարուան Յառաջ կը նուիրէ Ամերիկա Պ· Նշան Պետրոսեանի, Նոր Տարուան առթիւ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՌՈՄԱՆ.— Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի միացեալ ներկայացումը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 29ին, Սէն Պէոնարի սրահին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ: Սրահը լեցուն էր հայրենասէր հասարակութեամբ: «Յառաջ»ի թղթակիցը հանդէսը բանալով, յանուն զոյգ մասնաճիւղերուն, խորին շնորհակալութիւններ յայտնեց հանդիսականներուն: Առաջին անգամ ներկայացուեցաւ՝ Աւետիս Ահարոնեանի «Արիւնոտ Թըթխմորը» զոր թատերգութեան վերածած էր, ընկ· Ազգին Մարտիրոսեան, Կապոյտ Խաչի երեկոյեան դասընթացքին վաստակաւոր ուսուցիչը: Դերակատարները՝ Խաչուհիներ Ն· Շէհէրլեան (Դաւիթ դաւաճան), Հ· Ասատուրեան (Նարգիզ), ընկեր Մարտիրոս Քաղանեան (Սաքօ), Նոր Սերունդէն Գրիգոր Շէհէրլեան (վրէժխնդիր զինուոր) եւ փոքրիկն Զաթրեան իրենց դերերը լաւ կատարեցին: Միւսներուն խաղարկութիւնը միջակ էր : Միջնարարին, Պ· Ճէնտէրէճեանի (Անգարացի, աշակերտ Փարիզի Մուրատեան վարժարանի), յաջող արտասանութիւնը ծափերու արժանացաւ :

Ռոմանի առեւտրականներէն նուիրուած առարկաները վիճակախաղի դրուեցան:

Ամէն գովեստի արժանի են Խաչուհիներ Ժանին Պուրսիէն եւ Ժընըվիեւ, որոնք վիճակախաղին համար 50է աւելի առարկաներ հաւաքած էին ֆրանսացի առեւտրականներէն:

Միջնարարէն վերջ ներկայացուեցաւ զաւեշտը, «Հնարամիտ վարձակալը»: Դերակատարներն էին ընկեր Մարտիրոս Քաղանեան (Նոր Սերունդի խմբապետը), Խաչուհիներ Շէհէրլեան, Ժընըվիեւ Պիլալեան, Օր· Հայկանոյշ Ասատուրեան: Հանդէսէն գոյացաւ տասը հազար ֆրանք հասոյթ: — Պիլալի

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲՈՒԺԱՐԱՆ, պատրաստուած՝ բուժարանի յոբելինական կեդր· յանձնախումբին կողմէ: 200 մեծադիր էջ, բազմաթիւ պատկերներով, հաշուեկշիռներով եւ վիճակագրական տեղեկութիւններով: Պէյրութ: Տպ· Onibar : Գին 5 լիր· ոսկի կամ 3 տոլար: Հասցէ·— Sanatorium Liban. B. P. 1366, Beyrouth (Liban) :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ: Ա· մաս: Սկիզբէն մինչեւ 1700: Ա· հատոր, սկիզբէն մինչեւ 1300: Գրեց՝ Հ· Կ· Քիպարեան, Վենետիկ, Մխիթարեան տպարան :

«ՅԱՌԱՋ«Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Ղրկեցինք Կիւրինցի Սարգիսը, որ նոր եկած էր մեզ մօտ եւ խսկական Թուրքի կը նմանէր եւ ինքն ալ Թրքախօս էր· գնաց եւ տեղեկութիւն բերաւ ամէն կատարուած բաներու մասին: Բայց այդ խեղճ ու չարչարուած ժողովուրդը յոյսը կտրած չէր եւ մեզի քաջալերանքի խօսքեր կը ղրկէր: Հարցուցի մեր տանը մասին· կինս օր մը առաջ անցեր էր՝ սայլին վրայ պառկած: Ոստիկանները հարցուցեր են ժողովուրդին, թէ ո՞ւր է Մուրատի կինը· իսկ ժողովուրդը, պահպանելու համար կինս, ըսեր էր, թէ մեր եաւէն եկողներուն մէջն է:

Այս իմ վերջին տեղեկութիւնս էր կնոջս մասին :

Հեռադիտակով տեսանք, որ մէկը ինկած էր ճամբուն վրայ, կիսամեռ էր եւ երբեմն գլուխը կը բարձրացնէր: Երեկոյին ղրկեցինք Մաղարացի փախստականներէն երկուքը, որ երթան, տեսնեն եւ եթէ Հայ է, մեզ մօտ բերեն, բայց անոնք շատ չէին մօտեցեր եւ լաւ դիտած չըլլալով, վերադարձան ու ըսին, թէ մեռած է: Միւս օրը առաւօտուն տեսանք, որ նորէն գլուխը կը բարձրացնէ· մեր մօտը կար փոքրիկ տղայ մը, ան ղրկեցինք· իմացանք, որ դեռատի հարս մըն է, որ պատիւը պաշտպանել ուզելուն զարկեր ու թողեր էին ճամբուն վրայ, եւ երկու օր է, որ մահամերձ վիճակի մէջ անօգնական մնացեր էր: Օդը սաստիկ տաք էր, ջուր չի կար եւ սոսկալի կերպով տառապեր էր խեղճը: Անհնար էր զինքը մեզ մօտ տեղափոխել այդ վիճակին մէջ· ճամբուն վրայէն կ'անցնէին հայ սայլապաններ· տղան ղրկեցինք անոնց մօտ, որպէսզի իմաց տայ եւ մահամերձ խեղճ կինը վերցնեն· սայլ մը բերին ու վերցուցին, տարին· երբ սայլապանները ոստիկաններուն իմացուցեր էին կնոջ վիճակը, անոնք պատասխաներ էին·

— Թող երթայ սատկի :

Մեր ղրկած նախորդ սուրհանդակները ետ չդարձան· քաղաքին հետ կապերը խզուած էին այլեւս· մօտակայ գիւղերէն մէկը, որուն բնակիչները քաջ էին եւ մեզի հաց կը ղրկէին, մեզ ղրկեց նաեւ Ալմաս անունով կին մը, որ յայտնի էր իր ճարպիկութեամբ եւ գեղեցկութեամբ· անիկա յանձն առաւ մեր նամակը տանիլ Ծարուայ գիւղը, ուր Դաշնակցական ընկերներ կային· անոնք բոլորը զարմացած մնացեր էին Ալմասին քաջութեան եւ յանդգնութեան վրայ, որովհետեւ հազար վտանգի մէջէն անցնելով՝ մեր նամակը անվնաս հասցուցեր էր իր տեղը:

Ծարուայ գիւղի ընկերներուն հետ էր Օրիորդ Թանումը՝ 18 տարեկան· անիկա փոքրիկ աղջիկն էր Սեբաստացի Շահինեանի: Նախապէս կը ճանչնայի զինքը, սիրուն եւ առողջ կազմուածքով օրիորդ մըն էր, լրակեաց եւ ամչկոտ: Անիկա քանի մը անդամներ խնդրեր էր, որ մեր տեղըյայտնեն իրեն, որովհետեւ կ'ուզէր գալ եւ մեզ միանալ: Անոր եօթը եղբայրները տարած էին եւ սպաննած, եւ փոքրիկ օրիորդը վրէժով վառուած էր :

Ընկերները կը պատրաստուէին մեզ մօտ գալ, գիշերը կը պատահէին, «տէվրիէ»ին եւ կը բաժնուէին երկու մասի: Օրիորդ Շահինեանը վեց ընկերներով կ'ապաստանի Դարպու Պօղազի քարայրին մէջ· կը ծարաւին եւ իրենցմէ երկուքը կ'երթան ջուր բերելու· այդ միջոցին կառավարութեան ժանտարմաները կը տեսնեն զիրենք ու կռիւը կը սկսի այդ երկուքին հետ: Օրիորդը մաուզէր ատրճանակը կ'առնէ եւ տղոցմէն առաջ կը թռի կ'երթայ կռիւի բռնուած ընկերներուն օգնութեան: Հանում Շահինեանը, որ մազերը կտրած եւ տղամարդու հագուստներ հագած էր, դիրք կը բռնէ առուին մէջ եւ մինչեւ ծունկերը ջուրին մէջ ընկղմած՝ կը սկսի կրակել : Կռիւը կը տեւէ երկու ժամ, մինչեւ որ օրիորդը հինգ տեղէ զարնուելով՝ կ'իյնայ անշնչացած միւս ընկերներուն հետ, որոնցմէ երկուքը Սանասարեանի աշակերտներ էին· երրորդն էր Քրիստոստուր, քաջ եւ գործունեայ Դաշնակցական մը, որ հակառակ Թուրք կառավարութեան սարսափելի ճնշումներուն եւ յառաջ բերած սոսկումին, իր ընկերոջը՝ Արութիւնին հետ չէին յանձնած ոչ մէկ զէնք եւ ոչ մէկ փամփուշտ :

Այդ խումբէն կ'ազատին Խաչատուր Կրտոտեանը՝ Սանասարեանի սան եւ Սեբաստիոյ Կեդր· վարժարանի տեսուչ եւ ուրիշ՝ Սանասարեանի աշակերտ մը :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ամսուան մէջ, իսկ 16·560 հոգի վտառողջ վիճակ մը ունին: Նոյնպէս 11·376 հոգի փախած, 534 հոգի դատապարտուած են եւն·:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ազգայնական կառավարութեան նախագահ, Ջանկ Քայ Շէք, դրամ, զէնք եւ խորհրդականներ խնդրեց Մ· Նահանգներէն, պաշտպանելու համար իր վերջին խարիսխը·— Ֆորմոզա կղզին:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ բողոքագիր մը ուղղեց, դանգատելով թէ «Ֆրանսա կը փորձէ թշնամութեան մթնոլորտ մը ստեղծել» իր դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն դէմ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան մարզպանը պատասխանելով բոլշեւիկներու քարոզութեանց, առաջարկեց անմիջապէս ազատ ընտրութիւններ կատարել արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, դիւրացնելու համար երկու շրջաններուն միացումը :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ երեսփ· ընտրութեանց առաջին արդիւնքը նպաստաւոր կ'երեւայ «Վաֆտ» կուսակցութեան համար, որ շահած է Գահիրէի 31 աթոռներէն 19ը, նաեւ յաղթած՝ Աղեքսանդրիոյ մէջ: Վերջնական արդիւնքը պիտի ճշդուի յունուար 10ին: Թեկնածուներուն թիւը հազարը կ'անցնի: Ընտրողներու թիւն է հինգ միլիոն : Ազգ· ժողովը կը բաղկանայ 298 անդամներէ:

ՄԵԹՐՈՅԻ ԵՒ ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ գիներու յաւելումը պիտի յայտարարուի Յունուար 15ին, ինչպէս կը հաւաստեն տեղական թերթերը: Տետրակով տոմսակները պիտի արժեն 120 — 130 Ֆր:

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ ճարտարարուեստական դրամատուն մը հաստատուեցաւ, շնորհիւ Միջազգային դրամատան փոխառութեան (20 միլիոն տոլար):

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ կառավարութիւնը որոշեց պարտադիր չհամարել ռուսերէնը, ազատ ձգելով ուսանողները սորվելու ֆրանսերէն, անգլերէն, գերմաներէն կամ ռուսերէն:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Քաղաքի Կապոյտ Խաչի Տարեկան մեծ պարահանդէսին, 4 Փետրուար, 1950ին, «Au Club»ի շքեղ սրահին մէջ:

Orchestre Gomez et ses Virtuoses, Փարիզէն մասնաւոր հրաւիրուած են Օր· ՌԵԺԻՆԱ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ de l'Opéra Comique (1er prix du Conservatoire) եւ իր հայրը՝ ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ):

Երաժշտագէտ Պ. Ն. Սերգոյեանի

կողմէ երգուած 8 եկեղեցական երգերու երգապնակները հրապարակ ելած են եւ կը ծախուին Պարսամեան գրատունը, 46 rue Richer, Paris (9):

Կամ հեղինակին՝ Պ· ՍԵՐԳՈՅԵԱՆի մօտ, 27 rue Victor Hugo, Rosny s/Bois:

Մեր հոգեզմայլ շարականները պէտք է լըսուին նաեւ հայ տունէն ներս եւ անոնցմով լեցուին մեր նոր սերունդի պատանիներուն հոգին: Յարգելի երաժշտապետի ձեռնարկը լաւագոյն առիթն է այդ նպատակին հասնելու:

Ահա եւ երգերը·—

1.— ՈՒՐԱԽ ԼԵՐ (հարսանեկան եւ ԴԱՐՁ ԱՆՁՆ ԻՄ (յուղարկի): 2.— ՅԱՐԵՒԵԼԻՑ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻՔ, ԱՆԵՂԱՆԵԼԻ: 3.— ՃԱՆԱՊԱՐՀ, ԴՈՒՌՆ ԿԵՆԱՑ: 4.— ՃԱՆԱՊԱՐՀ (յորդորակ), ԴՈՒՌՆ ԿԵՆԱՑ (յորդորակ): Վերջին երեքը Արեւադալի մեղեդիներ են :

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

Թէյասեղան Անկէնի մէջ

ԱՆԿԷՆԻ Ֆ·Կապ· Խաչի մասնաճիւղին թէյասեղանը Յունուար 8ին, կիրակի, ժամը 3—7, Hôtel Beau Séjourի սրահը, rue Général de Gaulle·

Պիտի խօսի Ատամնաբոյժ ՊԱՐՈՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն: Ծախսերու մասնակցութեան համար 200 ֆրանք:

Կառ տիւ Նորէն շոգեկառքը կը մեկնի 14·29ին: Անկէն հասած կողմէն դուրս ելլել :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Ֆր· Կ· Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի մանուկներու օրուան հանդէսը, 12 Յունուար, հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Միեւնոյն ատեն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները: Կարեւոր խորհրդակցութիւն :

ՏՕՆԱԾԱՌ ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, Միւթիւալիթէի սրահին մէջ: Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ· Յ· Դ· «Խաժակ» խումբի: Ծօխ յայտագիր, Կաղանդ պապա, մուտքը ազատ է:

ՎԻԷՆ·— Հ· Յ· Դ· Կոմիտէի սարքած վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը ·— 75, 121, 132, 189, 146, 71, 118, 150 : Ստանալու համար դիմել տոմսերը ծախող ընկերներուն :

ՇԱՎԻԼԷՆ Սարաֆեան եւ Արսլանեան ընտանիքները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն նաեւ այն բոլոր հեռաւոր բարեկամներուն եւ ազգականներուն որոնք հեռագիրով կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ քրոջ՝ ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆի ցաւալի մահուան առթիւ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

Վալպառէյի եւ շրջանի հոգաբարձութեան կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, Վալպարէյի կաթոլիկ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Պ· ՍՏ· ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Կը խօսին դպրոցի ուսուցիչ Պ· Տ· ՓԻՐԱՆԵԱՆ եւ հոգաբարձութեան ատենապետ ԱՍՏԻԿ ԱՇՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական ու թատերական բաժին : Կը մասնակցի Սէնթ Անի ՍԻՓԱՆ խումբը, ղեկավարութեամբ Պ· ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի: Կը բեմադրուի խիստ քրքջալիր զաւեշտ մը, ՀԻՒԱՆԴՏԵՍ:

Մէջ ընդ մէջ ջութակով կը մասնակցի յայտնի երաժշտագէտ Պ· Կ· ՊՕՂՈՍԵԱՆ:

Այս առթիւ ըստ վիճակահանութեան ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՅԻ ձեռքով աշակերտներուն պիտի բաժնուին զանազան նուէրներ :

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ 19ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի 5 Մարտ, կէսօրէ վերջ, ժամը 2·30-ին Salll de la Chimie, 28bis, rue St. Dominique: Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ· Յ· Դ· ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէին ընդհ· ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Սօսիէթէ Սավանթ :

ԼԻՈՆ·— Հ· Յ· Դ· Վարանդեան կոմիտէն ընդ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը խիստ պարտաւորիչ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԻՍԻ·— Հ· Յ· Դ· «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Խրիմեան ակումբը :

ՌՈՄԱՆ·— Հ· Յ· Դ· «Քեռի» խումբին դասախօսական ժողովը՝ այս ուրբաթ, ընկեր Գալուստ Թիքեանի բնակարանը: Նիւթը՝ «Հ· Յ· Դաշնակցութիւնը դրօշակիր ազատութեան»: Դասախօս ընկեր ՍԱՐԳԻՍ ՊԻԼԱԼԻ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ·— Հ· Յ· Դ· Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, դպրոցի սրահը: Կը խնդրուի ներկայանալ անդամատետրով :

Հ· Յ· Դ· «Փոթորիկ» խումբի առաջին դասախօսական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 19a rue Caumartin: Կը հրաւիրուին Փարիզի շրջանի բոլոր ընկերները :

ՎԻԷՆ·— Հ· Յ· Դ· կոմիտէն ընդհ· ժողովի կ ըհրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: (Շար· նախորդ ընդհ· ժողովին):

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Արամ ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը՝ երկուշաբթի, 9 Յունուար, ժամը 9ին, Պանեէօյի դպրոցի սրահին մէջ (Salle Jean Jaurès): Պիտի խօսի ընկեր Ս· ԹՈՐՈՍԵԱՆ: Նիւթը՝ «Կիլիկիոյ թագաւորութեան անկումէն վերջ»: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները :

ՄԱՐՁԱԿԱՆ·— Coupe de Provenceի ֆութպոլի մրցում: Այս կիրակի ժամը 2·30ին, Մարսէյլի Հ· Մ· Ը· Մ·ը ընդդէմ Պուլ· Օտտոյի «Արծիւ» մարզական միութեան, Հ· Մ· Ը· Մ·ի մարզադաշտին վրայ (Սթատ Աթլանթիք):

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի անդամներէն կը խնդրուի երկուշաբթի 9 Յունուարին, երեկոյեան ժամը 8·30ին ներկայ ըլլալ Ազգ· տան մէջ, 32 rue de Trévise, ԳՈՒՐԳԷՆ Մ· ԱԼԷՄՇԱՀԻ յիշատակի երաժշտական հանդէսին երգի փորձերուն համար:

Այս առթիւ կը հրաւիրուին նաեւ բոլոր այն երգողները որոնք կը փափաքին մասնակցիլ այս հանդէսին :

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Շրջ· Կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ·—

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը, 5 Յունուար, հինգշաբթի, ժամը 8.30ին:

Այս ժողովին ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Ց· ՊԱՊԻԿԵԱՆ:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն 7 Յունուար, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն 7 Յունուար շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան իրենց սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ· կոմիտէի ներկայացուցիչները: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

(Շար·)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Vendredi 6 Janvier 1950 Ուրբաթ 6 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6044–Նոր շրջան թիւ 1455

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ ՄԻԱՅՆ ՏԱՌԸ, ԱՅԼԵՒ ՈԳԻՆ

Անշուշտ կարդացիք աւետաբեր լուրը.— Պուքրէշի «Հայաստանեան Ճակատ» շաբաթաթերթն ալ 1950 Յունուարէն սկսեալ «պիտի հրատարակուի Սովետ. Հայաստանեան արդի ուղղագրութեամբ»:

Տակաւին քանի մը օր առաջ էր որ դիտել կու տայինք, տարեկան տեսութեան մը առթիւ.

— «... Պուլկարիոյ մէջ արդէն ծաղրանկարի մը վերածեր են հայերէնը, նոյնութեամբ օրինակելով բոլշեւիկեան ուղղագրութիւնն ու բառագիտութիւնը: Իսկ Ռումանիոյ մէջ ճամբայ կը բանան յուշիկ – յուշիկ: Սողալով եւ սողոսկելով»: (4 Յունուար):

«Հայաստանեան Ճակատ»ը ինքն ալ կը խոստովանի, նոյն զեկոյցին մէջ.— «Նախապէս առնուած որոշման մը գործադրութեան համար կատարուած նախապատրաստութիւնները բաւարար համարելով», եւայլն:

Արդարեւ, ամիսներէ ի վեր, Երեւանեան ուղղագրութեամբ գրութիւններ կ'երեւային նոյն թերթին մէջ, միտքերը պատրաստելու համար:

Միւս կողմէ, յօդուածաշարք մը հրատարակուեցաւ, բացատրելով Երեւանի բարբարոսական ուղղագրութեան «առաւելութիւնները»:

Եւ ահաւասիկ տրամաբանական եզրակացութիւնը.— Պուքրէշի «յառաջդիմական» պաշտօնաթերթն ալ պիտի հրատարակուի նոր ուղղագրութեամբ, ինչպէս իր լուսաղբարը, Սոֆիայի «Երեւան»ը:

Շուտով կ'իմանանք միւս աւետաբե՛ր նորութիւնն ալ,— Երեւանեան ուղղագրութիւն՝ բոլոր դպրոցներուն մէջ: Հրաման մը զոր պուլկարահայ դպրոցները կը գործադրեն երեք տարիէ ի վեր, թերթին եւ բոլոր թղթակցութեանց հետ:

Արդէն դասագիրքեր ալ փոխադրուած են Խ. Միութենէն, որոնք թարգմանուելով պիտի գործածուին բոլոր դպրոցներուն մէջ:

Կարճ եւ ազդու միջոց մը՝ «յառաջդիմական եւ սոցիալիստական ոգիով դաստիարակելու համար մեր նոր սերունդը»: Լենին – Ստալինեան սաներ հասցնելու համար, օր առաջ:

Պարապ տեղը չէ որ երբեմնի հայկական դպրոցներն ալ կը կոչուին — «դասաւանդութիւնը հայերէնով պետական երկսեռ վարժարան»:

Բարեմիտներ պիտի տրտնջան.

— Ինչո՞ւ այսքան սեւ կը տեսնէք: Այդքան մեծ չարի՞ք մըն է Երեւանեան ուղղագրութիւնը: Մայրենի լեզուին մուխը չի մարիր, քանի մը տառերու փոփոխումով:

Դժբախտաբար քանի մը տառերու փոփոխութիւն չէ այն ինչ որ կը կոչուի «Երեւանեան ուղղագրութիւն» եւ կը գործադրուի 1921էն ի վեր (կարգ մը բարեփոխումներ կատարուեցան շատ ուշ, 1941ին):

Կատարեալ բարբարոսութիւն մըն է այդ ուղղագրութիւնը, գիտական, լեզուական թէ քերականական տեսակէտով:

Միայն տառեր չեն որ կը փոխուին — կը ջնջուին կամ կը բարդուին: Հայերէնի ուսուցումը դիւրացնելու պատրուակով, ամբողջ ոգին է որ կ'այլանդակեն, կ'աղճատեն, ծաղրանկարի կը վերածեն:

Ինչպէս բառերը, տառերն ալ ունին իրենց պատմութիւնը, փիլիսոփայութիւնը: Կարելի չէ քմահաճօրէն խաղալ անոնց հետ, առանց քաոս մը ստեղծելու (ինչպէս ըրած են արդէն):

Երբ այնքան պարզ եւ բնական «յետոյ»ն կը դարձնեն «հետո», երբ կը ձուլեն «սէր»ը եւ «սեր»ը (կաթնեղէն), երբ իրար կը խառնեն «յարկ»ն ու «հարկ»ը, երբ «թէ»ն կը վերածեն «թե»ի, երբ կը գրեն աղետե, կմերժե, հառաջդիմական, կփորձին եւ ուրիշ խայտառակութիւններ, մեր լեզուն ոչ թէ կ'արդիանայ, այլ կը քրտանայ: Կը դառնայ խառնածին բարբառ մը: Անպաշտպանելի՝ որեւէ տրամաբանութեամբ կամ գիտութեամբ:

Իւրաքանչիւր հնչումին մէկ տառ հոլովել եւ վեր ի վայր շրջել դարաւոր գիտելիքներ, կը նշանակէ մեղանչել տարրական տրամաբանութեան եւ գիտութեան դէմ:

Տառը միայն հնչիւն չէ, այլեւ տեսք: Խօսուն պատկեր:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՏԱՆՏԻՐՈՒՀԻՆ

Վերջապէս քուէարկուեցաւ 1950ի ելմտացոյցը, մօտ երկու ամսուան տաղնապալի վիճաբանութիւններէ վերջ, որու ընթացքին օրուան կառավարութիւնը քանի մը անգամ մահուան քըրտինքներ թափեց:

Շիտակը, դիւրին ալ չէր: Մենք մեր վրայ չափենք: Ո՞վ կը համարձակի ըսել թէ իր տան ամսական — ոչ թէ տարեկան — ելմտացոյցը կրնայ նախ որոշել, ու յետոյ հաւասարակշռել:

Ամէն օր նոր փոփոխութիւն մը կը ստիպէ տանտիրուհին որ իր հաշիւը վերաքննէ. յարմարցնելով շուկայի գիներուն: Հազիւ կարգադրած դէշ – աղէկ, յանկարծ տան վարձքը գլուխն առած կ'երթայ:

Ի՞նչ ընել, զեղչել կարգ մը երկրորդական ծախքեր եւ տեղ բանալ նոր փորձանքներուն:

Ու այսպէս ամէն ամիս առ նուազն նոր ելմտացոյց կազմել, քանի որ կարելի չէ նախատեսել փոխադրութեան յաւելումները, ջուրին, կազին, ելեկտրականութեան քմահաճոյքները, ոչ իսկ շաքարին կամ սուրճին պատճառած անակնկալները:

Կարծեմ ժողովուրդը խելօք ելք մը գտած է այս բոլորին մէջէն ելլելու համար.— Բնաւ «պիւտճէ» չի կազմեր: Ինքզինքը ձգած է հոսանքին.— «Ի՛նչ կ'ուզէ ըլլայ»:

Անշուշտ շատ աւելի դժուար է պետութեան մը գործը, մանաւանդ որ մեր տունին պէս խառնուածը երկու հոգի չէ: Աւելի քան 600 երեսփոխաններ, կէսին չափ ալ ծերակուտական:

Դեռ կան իւրաքանչիւր կուսակցութեան վարչական խորհուրդները, անոնցմէ վեր, պարբերաբար գումարուած շրջանային կամ ընդհ. ժողովները:

Ասոնց բոլորը խօսք ունին ըսելիք համաձայն իրենց հայեցողութեանց: Որքան դժուար եթէ ոչ անկարելի է բոլորը գոհացնել եւ ելմտացոյցին երկու ծայրերը իրար բերել:

Եթէ հազար դժուարութիւններէ եւ տասնեակ մը անքուն գիշերներէ վերջ, կարենան իսկ օրուան իշխանութեան ձեռքը բան մը տալ, մէկ տարուան կամ քանի մը ամսուան համար, կրնա՞ն երաշխաւորել անոր անձեռնմխելի ըլլալը: Նոր գործադուլներ, զանազան դժգոհութիւններ ու պահանջներ, յաւելումներու եւ «նուէրներ»ու նոր առաջարկներ վերէն վար կը խախտեն զայն:

Ափսո՛ս որ տանտիկիններուն ոչ ոք խորհուրդ հարցուց այս բոլորին դարմանը գտնելու համար:

Վստահ եմ որ ճարը կը գտնէին անոնք եւ կամ... արմատական կարգադրութիւն մը կ'առաջարկէին — մեզի պէս ըրէք, «պիւտճէ» մի շինէք, գործը ինքնիրեն կը քալէ»:

ՍՕՍԻ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ երեսփ. ընտրութեանց մասին հասած վերջին լուրերը կը հաստատեն «Վաֆտ» կուսակցութեան ջախջախիչ յաղթանակը: Առաջին քուէարկութեամբ կուսակցութիւնը շահած է 123 աթոռ, անկախները՝ 14, Սաատ փաշայի կուսակիցները՝ 12 եւն.: Ընկերվարականները՝ միայն մէկ աթոռ: «Վաֆտ»ը, որ գործօն կեանքէ քաշուած էր 1944էն ի վեր, կը խոստանայ ընկերային բարենորոգումներ կատարել, միեւնոյն ատեն պայքարելով համայնավարութեան դէմ, արեւմտեան ճակատին հետ:

ՍՈՒՐՃԻՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ ազատ պիտի ըլլայ 10 — 15 օրէն: Վախ կայ որ գինը աւելնայ 50 առ հարիւր: Բաժնեչափի ենթարկուած վերջին նիւթն էր սուրճը, որ կ'արժէ 650 — 750 ֆրանք: Կառավարութիւնը կը յուսայ գիները աժանցնել, Ֆըրանսա փոխադրելով Մատակասքարի մէջ մթերուած 30.000 թոն սուրճը:

ԱՆԳԼԻՈՅ ելմտական նախարարը ուրախութեամբ յայտարարեց թէ պետական գանձին տոլարի եւ ոսկիի պահեստին բացը 131 միլիոն սթերլինէն իջած է 11.000.000ի, վերջին արժեզրկումէն ի վեր (երեք ամիս առաջ): Պահեստը բարձրացած է 416 միլիոն սթերլինի (նոր սակով՝ 603.000.000):

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան Բ. էջի Բ. յօդուածի խորագիրը պիտի ըլլայ Ձմեռը ԿԱՐՍԻ մէջ:

Ազգ. ժողովը մերժեց պարտաւորիչ իրաւարարութիւնը

Ազգ. ժողովը շարունակելով հաւաքական պայմանագիրներու քննութիւնը, առջի գիշեր մերժեց պարտաւորիչ իրաւարարութիւնը, 176ի դէմ 417 ձայնով: Կառավարութեան վստահութեան խնդիր չէր յարուցած այս անգամ: Վարչապետը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ վիճաբանութեանց ընթացքին.

— «Կառավարութիւնը պարտի պաշտպանել պարտաւորիչ իրաւարարութեան սկզբունքը, որովհետեւ այդ պայմանը երբեք չի ջնջեր գործադուլի սահմանադրական իրաւունքը, այլ պարզապէս կարգ – կանոնի կ'ենթարկէ զայն: Գործադուլի իրաւունքով աշխատաւորները իրենք իրենց կը գործադրեն արդարութիւնը, իբրեւ դերագոյն ատեան, ինչպէս որ ժողովուրդները բռնութեան, այսինքն պատերազմի կը դիմեն: Արդ, խուսափիլ բռնութեան դիմելու վտանգէն — այդ բռնութիւնը գործադուլ կոչուի թէ գործարանի փակում (լոք – աութ) — առաջին պարտականութիւնն է պետութեան, որ պարտաւոր է ապահովել խաղաղութիւնը քաղաքացիներու միջեւ: Պարտաւորիչ իրաւարարութիւնը կը ծառայէ ընկերային յառաջդիմութեան, ինչպէս կ'ապացուցանէ 1936 – 38ի փորձառութիւնը: Լքել զայն՝ կը նշանակէ ընկրկիլ յառաջդիմութեան ճամբուն վրայ»:

Այս խօսքերը մեծ տպաւորութիւն չգործեցին ժողովականներուն վրայ որոնք շատոնց ճշդած էին իրենց դիրքը: Մանաւանդ որ, թէ Արհեստակցական Միութիւնները եւ թէ գործատէրերու ազգ. խորհուրդը հակառակ են պարտաւորիչ իրաւարարութեան: Առաջինները այդ պայմանը կը նկատեն կաշկանդում գործադուլի իրաւունքի, միւսները՝ կառավարական միջամտութիւն:

Յետոյ քննուեցաւ բուն աշխատավարձքի խնդիրը, որ շատ աւելի փշոտ է: Կառավարութեան օրինագծով, բոլորովին ազատ պիտի չըլլայ աշխատավարձքի ճշդումը, այլ պիտի կապուի ապրուստի գիներուն հետ:

★ Պարտաւորիչ իրաւարարութեան սկզբունքը մերժուած էր Տնտեսական Խորհուրդին կողմէ, 0ի դէմ 137 ձայնով: Վիճաբանութեանց ընթացքին, ընկերվարական ներկայացուցիչը բացատրեց թէ այդ սկզբունքը կրնայ կարգ մը առաւելութիւններ ներկայացնել երբեմն, բայց աւելի շատ կը նշանակէ պետութեան տիրական միջամտութիւնը բանուորներու եւ գործատէրերու փոխադարձ յարաբերութեանց մէջ, ինչ որ վնասակար է: Համայնավար ներկայացուցիչն ալ այս տեսակէտը պաշտպանեց:

★ Ընկերվարական խմբակցութիւնը բանաձեւ մը առաջարկեց, որով կը պահանջէ ստիպողաբար քննել ամսական 3000 ֆրանքի պարգեւին վերանորոգման խնդիրը:

Թրումընի նոր ծրագիր աշխարհի խաղաղութեան համար

ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵԼ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ.— Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՏԱԿՈՉԸ:

Մ. Նահանգներու խորհրդարանին վերաբացման առթիւ, կարդացուեցաւ նախագահ Թրումընի պատգամագիրը, որ կը բաղկանայ 4000 բառերէ:

Ինչպէս ինքն ալ կը խոստովանի, նորութիւններ չկան իր ծրագրին մէջ: Նախագահը այս անգամ աւելի բացորոշապէս կը հիմնաւորէ իր տեսակէտները, «ապահովելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը եւ յառաջդիմութիւնը»: Իր քաղաքականութիւնը կ'ամփոփուի հետեւեալ եօթը կէտերուն մէջ.—

1.— «Սրտագին աջակցութիւն Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան»:

2.— Պահպանել զօրաւոր եւ հաւասարակշռուած ազգային պաշտպանութեան կազմակերպութիւն մը, ցորչափ աշխարհի գործերը չեն կարգադրուած, յանուն մեր եւ ազատ աշխարհի ապահովութեան:

3.— Համաձայն Միացեալ Ազգերու դաշինքին, շարունակել հաւաքական պաշտպանութիւնը ազատ ազգերու՝ ընդդէմ նախայարձակման: Խորհրդարանը իր վերջին նստաշրջանին մէջ հիմը դրաւ այդ գործին, (վաւերացնելով Ատլանտեանի դաշինքը եւ արեւմտեան Եւրոպայի վերազինման ծրագիրը): Այժմ պէտք է գործադրենք հաւաքական պաշտպանութեան ծրագիրները:

4.— Շարունակել Եւրոպայի վերականգնումի ծրագիրը (նիւթական օգնութիւն, համաձայն Մարշըլի ծրագրին):

5.— Զարկ տալ համաշխարհային առեւտուրին:

6.— Օգնել յետամնաց երկիրներու:

7.— Ընդլայնել տարագիրներու (D. P.) օրէնքը, ջնջելով խտրութիւնները:

★ Նախագահը շատ լաւատես կ'երեւայ Ամերիկայի ապագայի մասին: Արտաքին քաղաքակա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը «Յուսաբեր» բացառիկ թիւ մը հրատարակեց Դեկտ. 17ին,— 12 էջ եւ պատկերազարդ, ամբողջովին նուիրուած երիտասարդական շարժումին: Խորապէս գնահատելի է որ յօդուածագիրները մեծ մասով երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ են, անդամ Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան:

Այս առթիւ կ'արժէ ներկայացնել այդ Միութեան գործունէութիւնը՝ եգիպտահայ գաղութին մէջ: (Պիտի խօսինք նաեւ ուրիշ գաղութներու մասին).—

Հինէն ի վեր Եգիպտոսի մէջ գոյութիւն ունեցած է երիտասարդական կազմակերպութիւն, Դաշնակցութեան շունչով տոգորուած, որ գործած է մայր կուսակցութեան անմիջական ղեկավարութեան տակ, նպատակ ունենալով գաղութի երիտասարդական կեանքին տալ ազգային ուղղութիւն եւ հայրենասիրական ոգի:

1938ին հիմը դրուեցաւ այսօրուան Եգիպտոսի Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան: Ներկայիս Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութիւնը արդէն բոլորած է 11 տարիներ, որոնց ընթացքին հարիւրաւոր երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ ստացած են ազգային եւ գաղափարապաշտ կրթութիւն:

1948 — 49 տարեշրջանը յատկանշական է իր բեղմնաւոր, բազմակողմանի եւ ճիւղաւորուած գործունէութեամբ: Պատանեկան խումբերը Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, բազմապատկուած են թուապէս: Այսպէս՝ Գահիրէի «Ֆէտայի» խումբին կից կազմուած են «Հայդուկ» եւ «Սասուն» նոր խումբերը, պատանիներու ընդհանուր թիւը հասցնելով 120ի: Նոյն խրախուսիչ երեւոյթը կ'երեւայ նաեւ Աղեքսանդրիոյ մէջ:

Յատուկ մշակուած ծրագիրով պատանեկան այս խումբերուն դասախօսուած են, ձեռնհաս երիտասարդ ընկերներու կողմէ, ազգային պատմութեան մասին, ծանրանալով մասնաւորաբար վերջին յիսնամեակի ազատագրական պայքարի դէմքերուն եւ դէպքերուն վրայ: Նոյնպէս ոգեւորիչ են երիտասարդական եւ օրիորդաց խումբերը իրենց գործունէութեամբ: Հիներու կողքին կը կազմուին նոր խումբեր: Այսպէս՝ Գահիրէի «Նայիրի» խումբին կից ստեղծուած է «Պայքար-Անահիտ» կրտսեր օրիորդաց խումբը, իսկ Աղեքսանդրիոյ մէջ, աղջկանց «Սօսէ»ին կողքին կազմուած է փոքրերու նոր խումբ մը: Որով այս շրջանին հարիւրէ աւելի երիտասարդ եւ նոյնքան մըն ալ պատանի տարրեր մուտք գործած են Դաշնակցական մեր երիտասարդական կազմակերպութենէն ներս, հոն գտնելով բացառաբար հայ-ազգային տոհմիկ մթնոլորտ, ինչպէս եւ ազգային առողջ գիտակցութիւն:

Ուշադրութեան արժանի են դասախօսուած նիւթերու, թէ քանակը եւ թէ որակը: Գահիրէի «Ռոստոմ» խումբը մանաւոր ձեւով քննած է Հայկ. Դատի երկհարիւրամեայ պատմութիւնը: Աղջկանց «Նայիրի» խումբը ուսումնասիրած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութիւնը, առարկայօրէն քննած է հայ ազատագրական պայքարը, իր քաղաքական իմաստով եւ հետեւանքներով: Աղեքսանդրիոյ «Սօսէ» օրիորդներու խումբը ունեցած է նոյնպէս մեծապէս կրթիչ արժէք ներկայացնող դասախօսութիւններու շարք մը: Պարապած են առօրեայ հայ հանրային կեանքը յուզող հարցերով: Մեծ չափով ընթերցումներ կատարած են գաղթաշխարհի հայ մամուլէն: Ունեցած են նաեւ վիճաբանական ասուլիսներ քաղաքական եւ ազգային հարցերու շուրջ:

«Զաւարեան» խումբը եւս ի յայտ բերած է նոյն բեղմնաւոր եւ դաստիարակիչ գործունէութիւնը:

ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ

Զոյգ մասնաճիւղեր օժտուած են լաւապէս կազմակերպուած գրադարաններով: Գահիրէի գրադարանը ունի 1300 գիրքեր, ինչպէս նաեւ «Հայրենիք»ի, «Վէմ»ի, «Թէոդիկի տարեցոյց»ի, «Բազմավէպ»ի, «Նայիրի»ի, «Մասիս»ի, «Ուսանող»ի եւայլ գրական եւ քաղաքական բովանդակութեամբ հրատարակութեանց հաւաքածոներ: Այս շրջանին գրադարանին մէջ աւելցան 300 նոր հատորներ, եւ ձեռնարկուեցաւ բոլոր գրքերը կազմելու գործին: Ձեռնարկուեցաւ նոյնպէս «քէմբէյն»ի մը, նպատակ ունենալով հնարաւոր չափով ճոխացնելու գրադարանի բովանդակութիւնը: Այս շրջանին կարդացուած են շուրջ 400 հատոր գիրք, առաւելաբար վիպական, ապա քաղաքական, գրական եւայլ կարգի գործեր: Դիտուած է, որ մեր երիտասարդութեան մէջ վառ է ընթերցասիրութիւնը: Գրադարանը օժտուած է ընթերցասրահով, ուր կանոնաւորաբար կը ստացուին արտասահմանեան հայ թերթեր եւ պարբերաթերթեր:

Գալով Աղեքսանդրիոյ գրադարանին, ան ունի 1500 հատորներ: Կարդացուած գիրքերու քանակն ու որակը աւելի քան գոհացուցիչ են: Մեծ թիւով պատանիներ կանոնաւորաբար կը հետեւին պարբերաթերթերուն, կը կարդան առաւելաբար յեղափոխական գիրքեր: Աղեքսանդրիոյ մէջ եւս այս տարի բացառիկ աշխատանք տարուած է գիրքերու թիւի յաւելման համար:

ԼՍԱՐԱՆՆԵՐ

Երեք տարիէ ի վեր, Հ. Յ. Դ. Երիտասարդաց Միութիւնները Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի մէջ նախաձեռնարկ եղած են գիշերային լսարաններու կազմակերպման: Նպատակն է գաղութին երիտասարդութեան ջամբել օգտակար ազգային ընկերային կամ գիտական ուսուցում: Ուրախութեամբ պէտք է արձանագրել, որ երիտասարդութեան վերաբերումը հանդէպ գիշերային լսարաններու՝ աւելի քան քաջալերական է: Այս տարի, թէ Գահիրէի եւ թէ Աղեքսանդրիոյ մէջ, դասախօսուած են ազգային եւ պատմական բազմաթիւ նիւթեր: Միջին հաշուով ներկայ եղած են Գահիրէի մէջ ամէն դասախօսութեան 120 — 150 ներկաներ, իսկ Աղեքսանդրիոյ մէջ՝ 200է աւելի: Դասախօսութիւնները ունկնդրուած են մեծ ուշադրութեամբ եւ դիտուած է, հարցարաններու միջոցաւ, որ տրուած դասախօսութիւնները եղած են օգտաշատ:

Մօրուք Կարօ

(ԷՋ ՄԸ ԵՂԵՐԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԷՆ)

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք, Դեկտեմբեր 6ին Համատանի մէջ (Պարսկաստան) յանկարծամահ եղած է Հ. Յ. Դ. անդրանիկ սերունդի անձնուէր ռազմիկներէն Կարապետ Աւոյեան, որ ծանօթ էր «Մօրուք Կարօ» անունով:

Թեհրանի «Ալիք»էն կը քաղենք հետեւեալ կենսագրական տեղեկութիւնները (14 Դեկտ.).—

Հանգուցեալ ընկերը շուրջ 80 տարեկան էր, ծնած՝ Սասնոյ Գելիէգուզան մեծ գիւղում:

Երկուսից երեք տարի սովորել է Մշոյ Առաքելոց (Թարգմանչաց) վանքի դպրոցում, ուր իրենից առաջ աշակերտել էին Գէորգ Չաւուշը, Շէնիկցի Գրրգօն, Ալիզնանցի Լեւոնը, որոնք հետագային դարձան կարկառուն դէմքեր՝ մեր ազատագրական շարժման մէջ:

1890ին, դեռ եւս 18 — 19 տարեկան պատանի հասակում Կարօն անցնում է Թիֆլիս: Այդ օրերին նոր էր հիմնուած Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը. Հայրենասէր երիտասարդն իրեն դնում է նոր կազմակերպուող կուսակցութեան ղեկավար մարմնի տրամադրութեան տակ եւ կատարում նրա հրահանգները:

Մի քանի տարի վերջ Կարօն ուղարկւում է Վասպուրական՝ կուսակցական գործով, կրկին վերադառնում Թիֆլիս, եւ երկրորդ անգամ լինելով՝ մեկնում Վան, ուր հանդիպում է Գէորգ Չաւուշին, որին ծանօթ էր Առաքելոց վանքից:

Կազմակերպական գործով Գէորգ Չաւուշն անցնում է Արճէշի շրջանը եւ Վարդգէսի յանձնարարութեամբ իր հետ վերցնում Կարոյին:

Արճէշում տարած աշխատանքից յետոյ Կարօն վերադառնում է Վան, մեկնում Կովկաս, որտեղից 1902 — 3ին Բաշէնի վրայով անցնում է Տարօն, հաստատւում Սասնոյ շրջանում եւ վերջնապէս միանում Գէորգ Չաւուշի խմբին: 1904ին մասնակցում է Սասնոյ ապստամբութեան եւ վիրաւորւում: Այնուհետեւ, միշտ Գէորգ Չաւուշի հետ, մասնակցում է մի շարք այլ կռիւների, եւ անտրտունջ տանում յեղափոխականին վիճակուած ծանր պարտականութիւնները եւ տառապանքները: 1907ին, Սուլուխի կռուից յետոյ, երբ Գէորգ Չաւուշն սպանւում է, Կարօն ուղարկւում է Տիգրանակերտի շրջանը՝ քրտախօս Հայերի մէջ գործելու համար:

Օսմանեան սահմանադրութիւնից յետոյ վերադառնում է Սասուն, նուիրւում հանրային գործունէութեան եւ ընտրւում Մշոյ Քաղաք. Ժողովի անդամ: Սակայն, քաղքենի կեանքին անընտել լեռնցի հայդուկը շուտով ձանձրանում է իր նոր պարտականութիւնից եւ վերադառնում Սասուն:

Առաջին համաշխարհային պատերազմին, Մեծ Եղեռնի ահաւոր օրերին, Կարօն իր խմբով մնում է ժողովրդի հետ, մասնակցում օրհասական կռիւների եւ բարձրանում Անտոք, կապ պահում այլ շրջաններում կռուող ուժերի հետ: Մինչեւ վերջ մնում է աննկարագրելի տառապանքների ենթակայ տարագիր զանգուածների հետ, ապաւինած լեռների ծերպերին, մինչեւ որ 1916 Յունուար 26ին տեղեկանում է, որ ռուսական բանակը մտել է Մշոյ դաշտը: Գեհենից ազատուած ժողովրդի մնացորդացի հետ Կարօն առաջանում է Երիցանք (Տափըք): Նոյն օրը Դրօն Մուշ է մտնում իր կամաւորական գնդով:

Այնուհետեւ Կարօն մասնակցում է համաշխարհային պատերազմին, ղեկավարելով Սասունցի 150 մարտիկներից կազմուած մի հետախուզական խումբ, մեկնում է Բոնաշէնի շրջանը, ուր մէկ եւ կէս ամիս կռւում է Մուսաբէկի դէմ, ազատագրում է շուրջ 250 գերի կանանց ու երեխաների, որոնց փոխադրում է Մուշ: Ապա անցնում է Սասուն, Անտոքի շրջանը, հետագային Մուրատ գետի շրջանը, ուր եւս գերութիւնից փրկում է շուրջ 500 Հայերի եւ փոխադրում Խնուս: Մինչեւ վերջ մնալով ժողովրդի հետ, նահանջում է 1918 Փետրուար ամսին միայն, եւ Խնուսի ու Ալաշկերտի վրայով անցնում Արարատեան դաշտ, ուր նոյնպէս անբաժան է մնում իր սիրելի ժողովրդից:

Հայաստանի խորհրդայնացումից յետոյ, 1921ին տարագիրների հետ անցնում է Թաւրիզ: Յայտնի հայդուկ Զօլոյի հետ մեկնում է Համադան: 1922ին երկու հայդուկներն անցնում են Հալէպ եւ այդտեղից՝ Յունաստան: Շուտով Զօլօն վերադառնում է Իրան եւ անցնում Խ. Հայաստան, ուր մեկնում է նաեւ Կարօն, 1924ին, յունահայ ներգաղթողների հետ:

Երկիր վերադառնալուց յետոյ եւս, դժբախտաբար, Կարօն զրկւում է խաղաղ կեանքի հնարաւորութիւնից: Ենթարկւում է համայնավար իշխանութեան հալածանքին: Կարոյից պահանջւում է «դեկլարացիա» ստորագրել, բայց նա ամենայն խիզախութեամբ մերժում է, յայտարարելով, որ երկիր է եկել խաղաղ ու ստեղծագործ աշխատանքի նուիրուելու համար եւ քաղաքական ոչ մի գործի հետամուտ չէ եւ չի լինելու: Այնուամենայնիւ, 1927ի զանգուածային հալածանքի օրերին Չեկան փորձում է ձերբակալել նաեւ Կարոյին, բայց նա կարողանում է խոյս տալ եւ մի խումբ հալածական յեղափոխականների հետ բարձրանալ լեռները: Շուրջ երկու տարի ստանդղական կեանք վարելուց յետոյ 1930ին ապաստանում է Իրան: Անցնում է Համադան, մի կարճ ժամանակ ապրում Թաւրիզում, ապա վերջնապէս հաստատւում Համադանում, ուր տեղի է ունենում իր մահը, խոր վիշտ պատճառելով բոլոր ընկերներին,

1949ի կարեւոր դէպքերը

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 7.— Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար կը նշանակուի Պ. Էչիսըն, յաջորդելով Պ. Մարշըլի:

8.— Անգլ. զինուորներ ցամաք կը հանուին Անդրյորդանանի մէջ:

17.— Լոնտոնի մէջ կը բացուի Անգլեւֆրանքեւամերիկեան խորհրդաժողովը, քննելու համար Գերմանիոյ գրաւման կանոնագիրը:

19.— Չինաստանի ազգայնական կառավարութիւնը կ'առաջարկէ համայնավարներուն անմիջական եւ անպայման զինադադար մը կնքել եւ կ'որոշէ Քանթոն քաշուիլ:

20.— Ֆրանսական կառավարութիւնը կ'որոշէ այլեւս հացի կտրօն չպահանջել:

21.— Չանկ Քայ Շէք կը հրաժարի Չինաստանի նախագահութենէն եւ կը հեռանայ Նանքինէն:

22.— Փէքինի պահակազօրքը անձնատուր կ'ըլլայ: Ազգայնական կառավարութիւնը պատուիրակութիւն մը կը նշանակէ, բանակցելու համար համայնավարներուն հետ:

24.— Արեւելեան Եւրոպայի վեց պետութիւններ Տնտեսական փոխադարձ օգնութեան խորհուրդ մը կը կազմեն:

25.— Առաջին ընդհանուր ընտրութիւնները կ'ըկատարուին Իսրայէլի մէջ:

27.— Կ'որոշուի Եւրոպայի խորհուրդ մը կազմել, Իտալիան ալ հրաւիրելով եւ ճանչնալ Իսրայէլի պետութիւնը:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 2.— Սթալին հեռագրական գործակալութեան մը միջոցաւ Ռուսիա, Լեհաստան կամ Չեխոսլովաքիա կը հրաւիրէ նախագահ Թրումընը, տեսակցելու համար, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Էչիսըն, կը յայտարարէ թէ այդպիսի տեսակցութիւն մը կրնայ տեղի ունենալ միայն Ուաշինկթընի մէջ:

3.— Նախագահ Թրումըն կը հաստատէ Պ. Էչիսընի յայտարարութիւնը. — «Մ. Նահանգները չեն կրնար բանակցութիւններ կատարել Խ. Միութեան հետ, Ազգաժողովէն դուրս:

4.— Յոյն համայնավարներուն հրամանատարը, զօր. Մարկոս, պաշտօնանկ կ'ըլլայ:

6.— Խ. Միութիւնը կ'առաջարկէ Նորվեկիոյ ոչ-յարձակման դաշինք մը կնքել:

8.— Հինգ օրուան դատավարութենէ մը վերջ, Հունգարիոյ կաթոլիկներուն հովուապետը, կարդինալ Մինծենթի ցկեանս բանտարկութեան կը դատապարտուի, իբրեւ հայրենադաւ:

— 4280 միլիոն տոլար կը պահանջուի Մ. Նահանգներու խորհրդարանէն, ի գործադրութիւն Մարշըլի ծրագրին, 1949ի համար:

10.— Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդը կը մերժէ Խ. Միութեան առաջարկած զինաթափութիւնը:

22.— Չինաստանի համայնավար կառավարութիւնը կը հաստատուի Փէքինի մէջ:

24.— Հռոդոսի մէջ զինադադար կը կնքուի Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի միջեւ:

25.— Խուզարկութիւններ եւ ձերբակալու –

ԵՐԵՒԱՆ Է ԽՕՍԻՄ

«ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ»ի առթիւ, որ կը կառուցուի Քանաքեռի բարձունքին վրայ, նա-խագծի հեղինակ՝ ճարտարապետ Իսրայէլեան յայտնած է թէ՝ մէկ տարի վերջ Երեւանի բոլոր բնակիչները քաղաքի ամէն կողմէն պիտի տեսնեն այս փառահեղ յուշարձանը, որ իր դիրքով պիտի իշխէ քաղաքի վրայ։ Ճամբորդը եթէ կայարանէն դուրս ելլէ երկնքի կապոյտ խորութեան մէջ պի-տի տեսնէ վերասլաց յուշարձանը ։ Ճարտարա-պետական հետաքրքրական կառուցուածք ունի ։ Յուշարձանին չորս կողմերը կը գտնուին աստի-ճանները՝ իսկ 20 մեթր բարձրութեան վրայ դահլիճներ, ուր պիտի ցուցադրուին Ստալինի կեանքի դրուագները ներկայացնող նկարներ ։ Պատուանդանի բարձրութիւնը 32 մեթր է եւ Ստա-լինի պղնձեայ արձանը 16 մեթր, զոր պիտի քան-դակէ Ստալինեան մրցանակի պսակաւոր քան-դակագործ Մերկուրով։ Այս յուշարձանի հանդի-սաւոր բացումը տեղի պիտի ունենայ Սովետական Հայաստանի 30րդ տարեդարձի օրը ։

★ Երեւանի «Մոլոթով» պետական համա-լսարանի մէջ տեղի ունեցաւ գիտական նիստ նը-ւիրուած Ստալինի 70ամեակին։ Դահլիճին մէջ հաւաքուած փիլիսոփաները, պատմաբանները, լեզուաբանները, դրագէտները, ուսանողները հե-տաքրքրութեամբ լսեցին Ստալինի յեղափոխա-կան գործունէութեան զեկուցումները։ Խօսք ա-ռին պրոֆէսէօրներ Պետրոսեան, Օզաջեան ։ Մուշեղ Սանդրոսեան ։

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ լոյս պիտի ընծայէ «Ստալինը Սովետահայ Պոէ-զիայի մէջ» մեծածաւալ ժողովածուն, ուր ամ-փոփուած են Նայիրի Զարեանի, Սարմէնի, Գե-ղամ Սարեանի, Յովհ. Շիրազի, Գ. Բորեանի բա-նաստեղծութիւնները՝ նուիրուած Ստալինի ։

★ Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, Երեւանի Պետական Օփերային մեծ դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ Երեւանի քաղաքային պատուիրակներու եւ բանուորներու հանդիսաւոր նիստը, Ստալինի ծննդեան 70ամեակին առթիւ։ Ահաւասիկ այն շնորհաւորական նամակը զոր կարդաց բանաս-տեղծ Գուրգէն Բորեան ․

— «Հայ ժողովուրդը սիրով Քեզի կը գրէ եւ կ'ուղարկէ իր սրտագին ողջոյնի խօսքը։ Դարեր շարունակ հայ ժողովուրդը երազեր էր լոյս եւ գիտութիւն, բայց ոսոխները կողոպտեցին մեր ժողովուրդը, ան դարձաւ ցիրուցան, անպաշտ-պան ։Արեւմուտքէն սպասեցինք գթութիւն եւ մարդասիրութիւն, բայց նենգօրէն խաբեցին մեզ։ Թշնամին կը կոտորէր մեր ժողովուրդը։ Վայում էր Հայաստանը։ Բայց լսուեցան ձեր ազատագրա-կան խօսքերը՝ պէտք է փրկել Հայաստանը եւ որ-քան կարելի է շուտ։ Հայ ժողովուրդի անսասան բարեկամը Ռուս մեծ ժողովուրդը ազատութեան, եղբայրութեան, մարդկութեան նոր աշխարհ մը բացաւ եւ հայ ժողովուրդը ոտքի կանգնեցաւ, որպէս ազատ Սովետական ժողովուրդ։ Քու օգ-նութեամբ, մեծ բարեկամ, խորտակեցինք սար-կութեան շղթաները, մեր լեռները եւ համայնա-կան դաշտերը դարձան բուրաստաններ ։ Մեր կեանքը դարձաւ ուրախ եւ երջանիկ, մենք հան-գիստ եւ անվրդով կը կերտենք համայնավարու-թիւնը, որովհետեւ Խորհրդային Մեծ Միութեան զաւակներ ենք։ — Ո՛վ Ստալին, Քո փառապանծ 70ամեակին առթիւ կը մաղթենք երկար կեանք ։ Քու անունը յաւերժ պիտի մնայ մեր սրտերուն մէջ ։

★ Խ. Հայաստանի Գրողներու Միութեան լիագումար նիստին մէջ ալ շարունակուեցան փառաբանութիւնները։ Բացման խօսքը կատարեց Դ. Դեմիրճեան։ «Ստալինը Լենինի գործերուն մեծ շարունակողը» նիւթի մասին խօսեցաւ Հա-մազասպեան։ «Ստալին եւ Սովետական գրակա-նութեան»ը նիւթի մասին՝ Հրաչեայ Քոչար ։

★ Ստալինի 70ամեակին առթիւ եղած են շատ մը նուէրներ։ Արծաթագործներ՝ Գարան-Փիլեան եւ Այվազեան պատրաստած են՝ արծաթէ մեծ գաւաթ մը, որուն վրայ փորագրուած է Ե-րեւանի Լենինի հրապարակը։ Մարտիրոս Սարեան նկարած է Արարատեան դաշտի գարունը, քան-դակագործ Արա Սարգիսեան մարմարի վրայ քանդակած է Ստալինի կիսադրին։ Ուրիշ նկար-ներ, կը ներկայացնեն Ստալինի հանդիպումը Սուրէն Սպանդարեանի հետ, Լենինի, Ստալինի եւ Ստեփան Շահումեանի հանդիպումները են.։

թիւններ կը կատարուին Փարիզի կարգ մը հա-մայնավար թերթերու խմբագրատուններուն մէջ։

ՄԱՐՏ 3.— Նորվեկիա կը մերժէ Խ. Միու-թեան առաջարկած ոչ յարձակման դաշինքը։

5.— Վիշինսկի Խ. Միութեան արտաքին նա-խարար կը նշանակուի, յաջորդելով Մոլոթովի ։

14.— Լոնտոնի մէջ կը բացուի հինգերու ժո-ղովը, Ատլանտեանի դաշինքին համար։

18.— Սուրիա կ'ընդունի բանակցիլ Իսրայէլի հետ, զինադադար կնքելու համար ։

20.— Պերլինի արեւելեան շրջանի «Գերման ժողովուրդի խորհուրդը միաձայնութեամբ կ'ըն-դունի սահմանադրութեան նախագիծը, ի հեճուկս արեւմտեան Գերմանիոյ սահմանադրութեան ։

26.— Մաքսային միութիւն մը կը կնքուի Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ ։

29.— Զինուորական յեղաշրջում Դամասկոսի մէջ։ Գնդ. Հիւսնի Զայիմ ինքզինքը դիկտատոր կը հռչակէ ։

31.— Խ. Միութիւնը յուշագիր մը ուղղելով արեւմտեան պետութեանց, կը դատապարտէ Ատ-լանտեանի դաշինքը ։ (Շար.)

ՊԱՂՏԱՏԻ ՏԱՆՐՈՒԹԻՒՆ վերցնելու եւ գե-ղեցիկ մարմինի մրցումները տեղի ունեցած են Պաղտատի Արքայական Մարզական ակումբին մէջ։ Նոյեմբեր 18ին տեղի ունեցած է «Mr. Bagh-dad»ի գեղեցիկ մարմնի ընտրութիւնը։ Հանդէսը հովանաւորած է Արքայական պահակագունդի ընդհ. հրամանատարը։ Եօթը դատաւորներ ընտ-րած են միակ Հայը, Ժիրայր Գայեան, որ ստա-ցած է 247 կէտ, 280 կէտի վրայ. երկրորդութիւն շահողը ստացած է 210 կէտ միայն։

Այս մրցումին Պաղտատի Հայ. Ե. Միու-թիւնը շահած է երրորդութիւն, ստանալով 9 կէտ երեք մարզիկի մասնակցութեամբ, մինչդեռ ա-ռաջնութիւն եւ երկրորդութիւն շահող ակումբ-ները ունեցած են 20 մասնակցող մարզիկներ ։

«ՄԵՐ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ ԴԷՊԻ ՓԼՈՒԶՈՒՄ Կ'ԸՆԿԵՐԱՆԱՅ»

Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տե-ղեկութիւնները (28 Դեկտ.) .—

Եւրոպայի տնտեսական կացութիւնը ուսում-նասիրելու համար, կարգ մը երեւելի վաճառա-կաններ արտասահման գացած էին։ Առեւտրա-կանները վերադարձած են եւ յատկանշական գա-ղափարներ կը յայտնեն Եւրոպայի վաճառականա-կան եւ տնտեսական գործառնութեանց մասին։ Ա-նոնք կը յայտնեն թէ գործառնութիւնները չա-փազանց պակսած են եւրոպական հրապարակնե-րու վրայ, եւ մասնաւորաբար Արեւմտեան Գեր-մանիոյ մէջ, արտադրութեանց գիները մեծա-պէս ինկած են, ստեղծելով անօրինակ աժանու-թիւն մը։ Դրամատէրերը ահագին գումարներ կը տրամադրեն պատահական գործերու, շատ ճըղ-ճիմ շահ մը ակնկալելով, հազիւ հարիւրին վեց։ Կը հետեւի թէ շահու համեմատութիւնները իջած են առեւտրական եւ ճարտարագործական արտա-դրութեանց մակարդակին, ինչ որ առիթ կուտայ որ արդիւնաբերութիւնը աւելնայ եւ միւս կողմէ արժեգիները իջնեն։ Թէ սպառող եւ թէ արտա-դրող դասակարգերը միեւնոյն շահերը կ'ընեն այս կերպով ։

Եւրոպայէ վերադարձող վաճառականները կ'ըսեն թէ Փարիզ կամ Մարսէյլի մէջ մեթրը վեց ոսկիի կը ծախուին այն կերպասները, որոնք իբր պերճանքի նիւթ կ'անցնին մեր հրապարակը ։ Ցանձնակատարները ըսած են թէ կրնան այդ կեր-պասները մեթրը հինգ ոսկիէն ծախել Թուրքիոյ։ Մինչդեռ այդպիսի կերպասներ 22 — 25 ոսկիի կը ծախուին մեր երկրին մէջ։

Անգլիոյ, Գերմանիոյ, Ֆրանսայի եւ Դա-նիոյ մէջ արտադրութիւնները շարունակ կ'ա-ւելնան, բայց զարմանալի է որ արժեգիներն ալ բարձրանալու տեղ կ'իյնան արագօրէն։ Կարելի է ըսել թէ հարիւրին յիսուն անկում մը կայ Եւրո-պայի մէջ արտադրական գիներուն վրայ, բաղ-դատմամբ երկու տարի առաջուան գիներուն։ Պատճառն այն է որ ճարտարարուեստական նա-խանիւթերը կը ծախուին չափազանց աժան, եւ գիներու այս անկումը ուշ կամ կանուխ պիտի ցն-ցէ Թրքական փոքր ճարտարարուեստը ։

Այս վաճառականներու համոզումը այն է թէ մեր հրապարակը այս ընթացքով դէպի փլուզում կ'երթայ. վերջին արուեստական կարգադրու-թիւնները, ներածումներու սահմանափակումը եւ կամ մաքսատուրքերու բարձրացումը չեն կր-նար փրկել մեր հրապարակը այս փլուզումէն ։

Հետեւաբար անհրաժեշտ է որ մեր գործի մարդիկը իջեցնեն ապրանքներու արտադրական գիները, եւ քիչ շահով աւելի շատ գործառնու-թիւն ընեն ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԱԼՊՈՄ, Թիւ 6։ Հրատ. Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր պատանեկան Միութեան ։ Բազմաթիւ պատկերներով, կողքին վրայ՝ Աղբիւր Սերոբի գունաւոր լուսանկարը։ Հասցէ .— Peintre Avo, Alep (Syrie):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԼՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Ոստիկանները, որ 40 ձիաւորներու խումբ մը ունէին, կռուէն ետքը կուգան եւ դիակները կը կողոպտեն. կը գտնեն 200 ոսկի, որուն հարիւրը կը գտնեն Հանումին քովէն եւ այդ առթիւ կը հասկնան, որ անիկա աղջիկ էր։ Հանում Շահին-եան իր տունէն վերցուցած էր հարիւր ոսկին, իսկ մնացեալ հարիւրը իրենց յանձնած էր Կէօզիւզ-եան անունով 17 տարեկան պատանի մը, որպէսզի մեր խումբին հասցնեն իր նուէրը։ Այս դէպքը պատահեցաւ Յուլիս 13ին։

Անջատուած խումբը, Արութջանը եւ ընկեր-ները հասեր էին Թէճիրի հիւսիս-արեւելեան կող-մը գտնուած քիւրտ գիւղ մը։ Հազիւ թէ լոյսը բացուած էր, այդ կողմէն լսեցինք հրացանա-ձգութիւն. հետաքրքրուեցանք. հոն կային քիւրտ փախստականներ եւ կարծեցինք, որ անոնց հետ էր կռիւը։ Երկու Հայերը փախեր եւ մտեր էին ցախերու թուփերու ներքեւ, ուրկէ կրակեցին, մինչ ոստիկանները չէին համարձակեր մօտենալ. եթէ մենք գիտնայինք, որ Հայեր էին, կրնայինք օգնութեան հասնիլ, քանի որ շատ մօտ էինք։ Պայքարը տեւեց ամբողջ օրը, բայց մութը սկսե-լուն պէս ոստիկանները փախան. այդ միջոցին մենք ալ մեր տեղերը փոխեցինք նախազգուշու-թեան համար ։

Արութջանը մեր ապաստանած անկիւնը չէր գիտեր, միայն գիտէր, որ այդ լերան վրայ էինք. անիկա կը բարձրանայ եւ մեզ կը փնտռէ. ընկերը կը սկսի յուսահատիլ, երբ վերջապէս կը հանդի-պին մեր հաց բերողին. համոզուած ըլլալով, որ այդ բարձունքին վրայ կան միայն Հայեր եւ ար-ծիւներ, հայերէն լեզուով կը սկսին խօսիլ։ Ա-րութջան կ'ուրախանայ եւ մեզ կը հարցնէ. տղան տեսնելով, որ անոնց զէնքերը նման են մեր զէն-քերուն, կը վստահի եւ զիրենք կ'առաջնորդէ մեր թաքստոցը, ուր այլեւս չկայինք։ Երկար փնտռելէ ետքը մեզ կը գտնեն։ Լոյսը բացուած էր արդէն, երբ իրարու գիրկ նետուեցանք. մեր ուրախու-թեան չափ չկար. կարծես թապուր (*) մը զօրք մեզ օգնութեան հասած էր։

Այս բոլոր անցուդարձերու միջոցին անդա-դար կը տեսնէինք տեղահան եղած ժողովուրդին անվերջ շարքը ճամբաներուն վրայ։ Անցան Սամ-սոնի, Մարզուանի, Թոքատի, Կեսարիոյ, Կիրա-սոնի Հայերը. ոչ գրելով, ոչ խօսքով կարելի է նկարագրել խեղճ ժողովուրդին կրած չարչա-րանքները ։

Յուլիս 19ին եկան Ղազու Մաղարացի եւայլ հայ փախստականներ եւ մեզ հրաւիրեցին, որ եր-թանք, իրենց ապաստանած տեղերը աչքէ անցը-նենք։ Ես անմիջապէս ընդունեցի, բայց Եղօն ար-գելք եղաւ. երկար խօսելէ ետքը վերջապէս հա-մաձայնեցանք եւ երեկոյին ճամբայ ելանք։ Լու-սին գիշեր էր. Բաթրին գիւղէն դէպի քաղաք գա-ցող ճամբուն վրայ հանդիպեցանք հինգ ձիաւոր-ներու։ Երբ զիրենք նկատեցինք հեռուէն, անմի-ջապէս նստանք, բայց մեր երեք յառաջապահնե-րը չտեսան եւ ձիերը քշեցին անոնց վրայ. յան-կարծ թշնամին գոռաց .

— Անձնատուր եղէք ։

Բոլորս մէկէն կրակով պատասխանեցինք ե-րեք հոգի եւ մէկ ձի սպաննուեցան. մէկը վիրա-ւորուեցաւ, իսկ միւսը կը պոռար.

— Ձեր վրայ չենք գար, մի կրակէք ։

Ասոնք Մէհրալիի Չէրքէզներն էին, որ Հայ որսալու ելած էին. առինք իրենց հրացանները եւ մեր ճամբան շարունակեցինք ։

Երկրորդ օրը հասանք Ղազը Մաղարացի փա-խստականներու խրճիթները. անոնք մեծ յարգան-քով մեզ ընդունեցին. իրենք չէին ուտեր, մեզի կը կերցնէին. խեղճերը այնքան ուրախ էին, որ կար-ծես արդէն իսկ ազատուած էին։ Քննութիւնս ընե-լէ ետքը դիրքերնին անյարմար գտայ եւ բարձրա-ցանք ամուր դիրքերը, դէպի Դէլուկ - Խայա։

Այդ փախստականները պատմեցին թէ ինչ-պէս ոստիկանները Ղուրթլու Ղայայէն տաւու-զունայով, հրացանաձգութիւնով տարեր էին ի-րենց հաւանած հարսերն ու աղջիկները դէպի ի-րենց միւտիւրլէքը։ Իրենց գործած գազանու-թիւններուն չափը անցած էր. հազար տեսակ վը-րէժխնդրական արարքներ կը մտածէինք — յար-ձակում գործել իրենց վրայ, գիւղը բնաջինջ ը-նել եւ այլն։

ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(*) Գունդ։

նութեան մասին խօսած ատեն, մասնաւորապէս կը ծանրանար հետեւեալ կէտերուն վրայ.

— «Մենք երբեք չենք կրնար հանդուրժել հարստահարման կամ բռնութեան։ Այս սկզբուն-քով ալ, վճռած ենք ի կատար ածել մեր խաղա-ղութեան ծրագիրները։ Պիտի շարունակենք մեր սրտագին աջակցութիւնն ընծայել Միացեալ Ազ-գերու կազմակերպութեան։ Մենք կը հաւատանք թէ ան ի վերջոյ պիտի կրնայ ստեղծել միջազգա-յին իրաւասութիւն մը եւ բարոյական կարգու-սարք մը առանց որոնց մարդկութիւնը չի կրնար ապրիլ։

«Տակաւին շատ մը բարդ խնդիրներ ունինք մեր առջեւ. բայց տեղի տուած է ամենամեծ վը-տանգը — այն վախը թէ Եւրոպայի մեծ մասը եւ Միջերկրականի շրջանը կրնան իյնալ համատի-րական ճնշումին տակ։ Այսօր աշխարհի ազատ ազգերը նոր ուժ եւ նոր յոյսեր ունին խաղաղու-թեան մասին»։

Ակնարկելով վերջին 50 տարիներու ընթացքին կատարուած յառաջդիմութեանց — գիտական, ճարտարագործական եւն. — Նախագահը պարզեց նաեւ Մ. Նահանգներուն կրած փոփոխութիւննե-րը։ «Յիսուն տարի առաջ մենք մեծ մասով ամ-փոփուած էինք մեր ներքին գործերուն մէջ։ Այ-սօր կրկնապատկուած է մեր ժողովուրդը։ Մեր արտադրութիւնը տարեկան 50 միլիառ տոլարէն բարձրացած է 255.000.000.000 տոլարի։ Վերջին 50 տարիներու ընթացքին միջին ընտանիքի մը ե-կամուտը այնքան աճեցաւ որ իր գնելու կարո-ղութիւնը կրկնապատկուեցաւ։ Աշխատանքի ժա-մերը շաբաթական 60էն իջան 40ի, իսկ ժամական արտադրութիւնը եռապատկուեցաւ»։

Պարզելով ամերիկեան հանրապետութեան ո-գին, Թրումըն յայտարարեց. — «Բոլոր մարդիկ հաւասար ստեղծուած են, հաւասարապէս իրա-ւունք ունին կեանքի, ազատութեան, բարօրու-թեան։ Արտաքին քաղաքականութեան մէջ պար-տաւոր ենք մեր ուժը տրամադրել աւելի մեծ ա-զատութիւն եւ բարօրութիւն ապահովելու բոլոր ժողովուրդներուն»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼՃԻՈՅ ընկերվարական երեսփոխանները կը սպառնան խմբովին հրաժարիլ, պայքարելով Լէօփոլտ Թագաւորին համար ծրագրուած հանրաքուէն։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետը ղե-կուցում տալով մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, պարզեց երկրին անապահով կացութիւնը։ «Քառասունեւութ միլիոն Գերմաններ անհան-դուրժելի վիճակի մը մէջ կ՚ապրին, ինկած ըլլա-լով մէկ կողմէ Խ. Միութեան եւ իր արբանեակ-ներուն, միւս կողմէ Դաշնակիցներուն միջեւ։ Որ եւ է երաշխիք չունին թէ պիտի չքշուին Ջրապտոյ-տին մէջ»։ Վարչապետը անհրաժեշտ կը գտնէ որ արեւմտեան Դաշնակիցները երաշխաւորեն երկ-րին ապահովութիւնը, ինչպէս եւ մեծագումար վարկեր տրամադրեն։ Կառավարութիւնը որոշած է 250.000 նոր բնակարաններ շինել այս տարուան ընթացքին։

ՀԱՅ ՄԸ, Սերժ Խօքխիզեան, 24 տարեկան, իր ընկերոջ՝ Ֆրանսացի Փիէռ Տոռէի հետ առջի օր յարձակեցաւ Տիկին Ռիթա Հուլանի վրայ, որ վիճակահանութեան տոմսեր կը ծախէ (Ռիւ Լա-ֆայէթ թիւ 146) եւ ծնած է Թուրքիա, 1912ին։ Կնոջ ադամանդներուն վրայ, դրացիները օգնու-թեան հասած ըլլալով, երկու չարագործները փախան։ Խօքխիզեան ձերբակալուեցաւ երբ շէն-քի մը մէջ ապաստանած էր, Պուլվառ Մաճենթա-յի վրայ, քանի մը ժամ վերջն ալ՝ մեղսակիցը, Լըվալուայի մէջ։ Ոստիկանութիւնը կը կարծէ թէ ուրիշ չարագործութիւններ ալ կատարած են, մէկը՝ Նիսի մէջ, ուր Անգլուհի մը կողոպտուած եւ ճամբուն վրայ ձգուած էր կիսամեռ։

ՍԱՆ ՖՐԱՆՑԻՍԿՈՅԷՆ նամակ ունի Պ. Հայկ Աճէմեան (ղրկողը՝ Ա. Սարգիսեան)։

Թէյասեղան Անկէնի մէջ

ԱՆԿԷՆԻ Ց.Կապ. Խաչի մասնաճիւղին թէյա-սեղանը Յունուար 8ին, կիրակի, ժամը 3—7, Hôtel Beau Séjourի սրահը, rue Général de Gaulle.

Պիտի խօսի Աստամնաբոյժ ՊԱՐՈՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն։ Ծախսերու մաս-նակցութեան համար 200 Ֆրանք։

Կառ մը Նորէն շոգեկառքը կը մեկնի 14.29ին։ Անկէն հասած կողմէն դուրս ելլել։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ցր. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնա-ճիւղի մանուկներու օրուան հանդէսը, 12 Յուն-ուար, հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին եկե-ղեցւոյ կից սրահին մէջ։ Միեւնոյն ատեն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիները։ Կարեւոր խորհրդակցութիւն։

ՏՕՆԱԾԱՌ ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, Միւթիւալիթէի սրահին մէջ։ Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի։ Ձոխ յայտագիր, Կաղանդ պապա, մուտքը ա-զատ է։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

Վալպառէլի եւ շրջանի հոգաբարձութեան կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, Վալպարէլի կաթոլիկ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Պ. ՍՏ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Կը խօսին դպրոցի ուսուցիչ Պ. Տ. ՓԻՐԱՆ-ԵԱՆ եւ հոգաբարձութեան ատենապետ ԱՍՏԻԿ ԱՇՃԵԱՆ։

Գեղարուեստական ու թատերական բաժին։ Կը մասնակցի Սէնթ Անի ՍԻՓԱՆ խումբը, ղեկա-վարութեամբ Պ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի։ Կը բեմա-դրուի խիստ քրքջալիր զաւեշտ մը, ՀԻՒԱՆԴՏԵՍ։

Մէջ ընդ մէջ ջութակով կը մասնակցի յայտնի երաժշտագէտ Պ. Կ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ։

Այս առթիւ ըստ վիճակահանութեան ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՅԻ ձեռքով աշակերտներուն պիտի բաժնուին զանազան նուէրներ։

ՑՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի վարչութիւնը շը-նորհակալութեամբ ստացած է հազար Ֆրանք Տի-կին Գ. Գաբոյեանէ, ի նպաստ իր դպրոցին։

ՆՈՐ ԱՐԱԲԿԻՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Նոր Արաբկիրի հիմնադրու-թեան 24րդ տարեդարձը պիտի տօնուի Յունուար 28ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս։

51 rue Grignan, Club Républicainի շքեղ սրա-հին մէջ։ Մասնաճիւղի վարչութիւնը ջանք չէ խնայած, որպէսզի այս տօնակատարութիւնը գերազանցէ նախորդները։

Օր. ԷԼԻԶ ՏԷՐՄԱՆԵԱՆ
Ընկեր ԱՐԱՄ ԹԱԹՈՒԼԵԱՆ
Նշանուած (Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ)
Լիոն 1 Յունուար 1950

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կո-միտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն 7 Յունուար, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն 7 Յունուար շա-բաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբ 8 Յունուար, կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին։

ԽԱԺԱԿ խումբ 8 Յունուար, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին։

ՄՈՒՐԱՏ խումբ 8 Յունուար, կիրակի կէս-օրէ վերջ, ժամը 3ին։

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէ, 9Յունուար, երկու-շաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին։

ԻՇԽԱՆ խումբ, 9 Յունուար երկուշաբթի ե-րեկոյեան ժամը 8.30ին։

Ժողովները տեղի կ՚ունենան իրենց սովորա-կան հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Կարեւոր օրա-կարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւո-րիչ։

(Շար.)

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՅԻ կոմիտէին ընդհ. ժո-ղովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Սօսիէ-թէ Սավանթ։

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուր-բաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրա-հը, 78 rue Rabelais։ Բոլոր ընկերներուն ներկա-յութիւնը խիստ պարտաւորիչ։ Կը խնդրուի ճըշ-դապահ ըլլալ։

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժո-ղովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Խրիմ-եան ակումբը։

ՌՈՄԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Քեռի» խումբին դա-սախօսական ժողովը՝ այս ուրբաթ, ընկեր Գա-լուստ Թիքեանի բնակարանը։ Նիւթը՝ «Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը դրօշակիր ազատութեան»։ Դա-սախօս ընկեր ՍԱՐԳԻՍ ՊԻԼԱԼԻ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը։ Կը խնդրուի ներկայանալ անդա-մա[illegible]տոմսով։

Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի առաջին դասա-խօսական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը հրաւիրուին Փարիզի շրջանի բոլոր ընկերները։

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրի-կուն ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ (Շար. Նախորդ ընդհ. ժո-ղովին)։

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Արամ ենթակոմի-տէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւո-րիչ ներկայութիւն։

ՊԱՆԵՋՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը՝ երկուշաբթի, 9 Յունուար, ժամը 9ին, Պանեչօյի դպրոցի սրահին մէջ (Salle Jean Jaurès)։ Պիտի խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Կիլիկիոյ Թագաւորութեան անկումէն վերջ»։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիր-ները։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 — Գին 6 ֆր. — C.C.P.Paris 1678-63
Samedi 7 Janvier 1950 — Շաբաթ 7 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6045–Նոր շրջան թիւ 1456 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Վերջերս յաճախադէպ դարձած են Թուրք մամուլին եւ պետական վարիչներու պերճախօս յայտնութիւնները՝ համատարած թշուառութեան մասին։

Դեկտեմբեր 22ին արտատպեր էինք Թուրքիոյ փոխ–վարչապետին խոստովանութիւնները, որոնց համաձայն «Սեւ Ծովու ժողովուրդին վիճակը իսկապէս ցաւալի է»։

Այս խոստովանութիւնը տեղի կ'ունենար Դեկտեմբեր 13ին, կառավարական կուսակցութեան ժողովին մէջ, ուր շատ աւելի բաց խօսեցաւ Տրապիզոնի երեսփոխանը.

— «Աւելի ներսերը, այս թշուառութիւնը ողբերգութիւն մըն է կատարելապէս։ Այրերը, կիները եւ տղաքը բոլորն ալ բոպիկ են։ Կիները անտառներէն փայտ կը գողնան, շալկելով քաղաք կը բերեն ու կը ծախեն։

Շարունակելով իր յայտնութիւնները, նոյն երեսփոխանը կը պատմէր թէ Ճորոխի, Րիզէի, Տրապիզոնի, Կիրասոնի եւ Օրտուի բնակիչները կը ստիպուին երկրին միւս կողմերը գաղթել, ապրուստ ճարելու համար»։

Այս պարագան կը հաստատէր ուրիշ երեսփոխան մը.

— «Գաւառակի մը 8000 բնակիչները այլուր գաղթած են։ Գիւղեր կան ուր միայն կին կը գտնուի։ Ճամբայ չկայ։ Կան մարդիկ որոնք հող կը փոխադրեն լեռնալանջերը, զանոնք դաշտի վերածելու համար»։

Յունուար 4ին ուրիշ լուր մը կ'երեւար այս էջերուն վրայ, քաղուած՝ պոլսահայ թերթէ մը։

Խնդիրը կը վերաբերի ուսումնասիրութեան մը, զոր կատարած է Մազհար Արէն, Սեւ Ծովու շրջանէն կատարուած տեղափոխութեանց մասին։

Թարգմանութիւնը շատ համառօտ ըլլալով, դժուար է ամբողջական գաղափար կազմել այդ ուսումնասիրութեան մասին։

Ինչպէս կ'երեւայ հրատարակուած ամփոփումէն, 15 — 20 տարի առաջ փորձեր կատարած են Սեւ Ծովու բնակչութիւնը Վան փոխադրելու։

— «Մինչդեռ այնտեղի խիստ կլիմային չվարժուելով, այս խեղճներէն շատեր հիւանդացած, վերապրողներն ալ խոյս տուած են»։

Յօդուածագիրը կը դանգատի որ տեղափոխութիւնները կատարուած են ըստ բախտի։ Եւ կ'ողբայ.

— «Օրինակ, ինչո՞ւ Սեւ Ծովցիները չզետեղուին դրախտանման Մուշի դաշտը։ Արդարեւ, տասը քիլ. լայնութեամբ եւ մինչեւ Վանայ լճին ափը՝ Նեմրութ լեռը երկարող 75 քիլոմեթր երկայնութեամբ այս դաշտը կ'ոռոգուի Քարասու եւ Մուրատ (Արածանի) գետերով։ Այս դաշտը պարապ մնացած է Հայերու գաղթէն վերջ։ Ոչ միայն Մուշի, այլեւ երկրին հարաւային նահանգներուն մէջ ալ կան բերրի հողեր որոնք կրնան միլիոնաւոր բնակիչներ ապրեցնել»։

Ուրեմն, Հայաջինջ Սարսափներէն եւ Թրքական «յաղթանակ»էն 35 տարի վերջն ալ, «արեւելեան նահանգները» կը մնան աւերակ եւ ամայի։

Անոնք որ Վան փոխադրուած էին, հիւանդացեր կամ փախեր են։ Իսկ «դրախտանման Մուշի դաշտը պարապ մնացած է Հայերու գաղթէն վերջ»։

Թուրք յօդուածագիրը գիտական ուսումնասիրութեան մը ձեռնարկած է, առանց զանազանելու «գաղթ»ն ու «ջարդ»ը։

Բայց ոչինչ։ Կարեւորը իր խոստովանութիւնն է, որ բաղդատելով միւս յայտնութեանց հետ, կը կազմէ պատմական վաւերագիր մը։

Դեռ ո՛րքան պերճախօս փաստեր ու վկայութիւններ, որոնք աւելորդ անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ կարելի չէ երկիր շէնցնել արեան բաղնիքներ սարքելով։ Ժողովուրդներ կոտորելով եւ անոնց դարաւոր հարստութիւնները աւարի տալով։

Վանի կլիման երէկ ալ խիստ էր, բայց մարդիկ ոչ կը հիւանդանային, ոչ ալ խոյս կուտային։ Հայկական միտքն ու բազուկը հրաշքներ կը գործէին այնտեղ, հազար ու հազար տարիներ։

Մուշը, այսօր ամայի, «դրախտանման» դարձած էր Հայկական քրտինքով։ Ինչպէս այն միւս նահանգները ուր բուերն անգամ չեն ուզեր ապաստանիլ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷ՛Մ, ԵՐՈՒՍԱՂԷ՛Մ ...

Խաչակիրներէն մնացած աւանդութիւն մըն է կարծես պարբերաբար «իմս է՛, քուկդ չէ՛»ի խնդիր մը հանել։

Եթէ միջազգային չըլլար, փառք Աստուծոյ մերինները «պարտքերու» խնդիր մը մէջտեղ կը նետէին։ Տարտամ կերպով կը յիշեմ թէ որքա՜ն մելան սպառած է ժամանակին պոլսահայ մամուլը։ Տարիներով մնայուն, քլիշէ խորագիր մը ունեցած են,— «Երուսաղէմի պարտքերու խնդիրը»։ Այդ քաղաքին հետ կապուած հռչակաւոր Ղեւոնդ վարդապետին հետ հերոս եպիսկոպոս մըն ալ ունէինք, Երէցեան սրբազան, որ նոյքան խօսեցուցած է իր մասին որքան հռչակաւոր «պարտքերը»։

Օրուան հոգը ուրիշ բան է։

Նորաստեղծ պետութիւնը՝ Իսրայէլի, մայրաքաղաք ընտրած է Երուսաղէմը։ Առ այժմ նոր քաղաքամասը։ Յորդանանն ալ տեղաւորուած է հին քաղաքամասին մէջ։ ՄԱԿը, իբրեւ միջազգային կազմակերպութիւն, կարգի կը հրաւիրէ երկուքն ալ,— «Ոչ քեզի, ոչ անոր, այլ Ամէնուն։

Չէ՞ որ ինք «Ամէնուն» ներկայացուցիչն է։

Վայրկեան մը կարծեցինք թէ խնդիրը լուծուած է եւ Քրիստոսի գերեզմանը պիտի պահէ իր տիեզերական հանգամանքը, մնալով անձեռնմխելի, ի փառս քրիստոնեայ, իսլամ եւ հրեայ աշխարհին։

Որքա՜ն սխալ։ Երկու կողմերն ալ նոյն եռանդով ու յամառութեամբ կը պնդեն։ Եւ միացեալ ճակատ մը կազմած՝ կը մերժեն քաղաքին միջազգայնացումը։

Մե՛ղք մեր անչափելի զոհողութիւններուն։ Միլիոններ ծախսել եւ այդ պարոններուն տարին չորս անգամ աշխարհի չորս կողմերը փառաւոր պտոյտներ կատարել տալ։ Իւղով մեղրով կերակրել։ Քանի մը տարին անգամ մը լիճերու կամ ովկիանոսներու ափերուն վրայ շքեղ պալատներ կառուցանել, ամէն հանգիստ ու վայելք ապահովել։ Եւ այս բոլորին փոխարէն մէկ Երուսաղէմի խնդիրը չկարենալ կարգադրել ...

Ճիշդ ինչպէս Ս. Յակոբեանց վանքին պարտքերու խնդիրը ...

ՍՕՍԻ

ՆՈՐ ՕՐԷՆՔ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնը (29 Դեկտ.).—

Ազգ. Ժողովին Դեկտեմբեր 28ի նիստին, խօսք առաւ Պոլսոյ երեսփոխան Էքրէմ Ամաչ եւ հետեւեալ կարեւոր յայտարարութիւններն ըրաւ.

— Իսթանպուլի մէջ, հայ հայրենակիցներու միջեւ տարակարծութիւն մը կայ, պատրիարքական ընտրութեան խնդրին առթիւ։ Չեն կրնար ընտրել իրենց պատրիարքը եւ տարակարծութիւնը ասկէ կը ծագի։ Պէտք է առաջքը առնենք այս պայքարին, որ կապ ունի երկրին ապահովութեան եւ անդորրութեան հետ։ Ըստ մեր սահմանադրութեան եւ աշխարհական սկզբունքներուն, պէտք է որ հայ համայնքը իր կրօնական ու հոգեւորական գործերը վարէ իր միջոցներով եւ ժողովրդապետական կանոններու համաձայն։ Կառավարութիւնը ի՞նչ ըրած է Հայոց անհամաձայնութեան վերջ տալու համար։

Ներքին գործավարը պատասխանեց.— Հայոց պատրիարքի ընտրութեան խնդիրը քննուեցաւ։ Ի ձեռին ունինք 1285 թուակիր Հայոց Հիմնական կազմակերպութիւնը, որուն համաձայն պատրիարքին ընտրութիւնը տեղի կ'ունենայ ոչ միայն կրօնաւորներու, այլեւ աշխարհականներու կողմէ։ Այս վէճը հարթելու համար չորս օրէն օրինագիծ մը պիտի յղենք Ազգ. Ժողովին։

ԱՆԱՄՕԹ ՍՈՒՏԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Դիմացի խուժանավարները նորէն լայն բացած են իրենց գարշահոտ բերանը։

Երկու օրէ ի վեր, քնարեր պատմութիւններ եւ խմբագրականներ կը հրատարակեն, համոզելու համար թէ Դաշնակցական «տղերք» խանգարած են Հ.Մ.Ը.Մ.ի Իսիի պարահանդէսը (25 Դեկտեմբեր)։

Նոյնութեամբ իրենց վերադարձնելով իրենց բոլոր քսութիւններն ու յերիւրանքները, միանգամ ընդ միշտ կը յայտարարենք թէ մատնանշուած տղաքը հեռաւոր կապ անգամ չունին ոչ Դաշնակցութեան, ոչ ալ անոր ուղեկից կամ ենթակայ որեւէ կազմակերպութեան հետ։ Մնաց որ, իրենք ալ շատ լաւ գիտեն թէ ինչպէս ծագած է կռիւը եւ ի զուր մասալներ կը պատմեն, ծիծաղելի դառնալով իրադեկներուն եւ թաղեցիներուն առջեւ։

Ազգ. Ժողովը վաւերացուց հաւաքական պայմանագիրները

ԱՐՀԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԳՈՀ ՉԵՆ

Ազգ. Ժողովը Եշ. օր 185ի դէմ 331 ձայնով քուէարկեց այն օրինագիծը որ կը վերահաստատէ աշխատավարձքի ազատ սակարկութիւնը, հաւաքական պայմանագիրներով։ Ժողովը տեւեց ամբողջ գիշերը։ Օրինագիծը անմիջապէս ղրկուեցաւ Հանրապետութեան Խորհուրդին։ Չի կարծուիր որ մեծ փոփոխութիւններ առաջարկուին։

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ժողովը ստուար մեծամասնութեամբ մերժեց պարտաւորիչ իրաւարարութեան սկզբունքը։ Քուէարկուած օրէնքին համաձայն, աշխատավարձքերը եւ աշխատանքի պայմանները պիտի որոշուին գործատէրերու եւ աշխատաւորներու ազատ սակարկութեամբ։ Եթէ բանակցութիւնները ձախողին, երկու կողմերը պիտի դիմեն հաշտարար Խորհուրդի մը, որուն մէջ ներկայացուցիչ պիտի ունենայ Աշխատանքի Նախարարութիւնը։ (Կառավարութիւնը կ'առաջարկէր նաեւ պարտաւորիչ իրաւարարութիւն, բայց մերժուեցաւ, նկատելով որ հակառակ են թէ գործատէրերը եւ թէ բանուորները)։

Արհեստակցական Միութիւնները կը պահանջէին որ հաւաքական պայմանագիր մը կնքուելէ վերջ, մեքենաբար պարտաւորիչ դառնայ նոյն ճարտարագործութեան վերաբերող բոլոր խանութներուն եւ գործարաններուն մէջ։ Ժողովը քուէարկեց կառավարութեան տեսակէտը, որուն համաձայն այս հարցին կարգադրութիւնը կը ձգուի աշխատանքի Նախարարութեան։

Ժողովը քուէարկեց նաեւ կառավարութեան ուրիշ մէկ պահանջը։ Ինչպէս արհեստակցական Միութիւնները, կառավարութիւնն ալ համաձայն է որ նուազագոյն օրապահիկ մը հաստատուի, հիմ բռնելով ապրուստի սղութիւնը, եւ երաշխաւորուի օրէնքով։ Բայց մինչ կառավարութիւնը կ'ուզէր ինք նշանակել նուազագոյն աշխատավարձքը, արհեստակցական Միութիւնները կը պահանջէին այդ իրաւունքը վերապահել ոչ-կառավարական յանձնաժողովի մը, ուր ներկայացուցիչներ պիտի ունենային բանուորական կազմակերպութիւնները։ Ազգ. Ժողովը մեծամասնութեամբ վաւերացուց կառավարութեան տեսակէտը։

Տրուած որոշման համաձայն, նուազագոյն աշխատավարձքը պիտի որոշէ կառավարութիւնը, մասնաւոր հրամանագրով, ամէն անգամ որ նշանակելի փոփոխութիւն մը տեղի ունենայ ապրուստի գիներուն մէջ։

Արհեստակցական Միութիւնները նուազագոյն 15.000 ֆրանք ամսական կը պահանջեն անմիջապէս (կամ 13.750 ֆրանք), փոխան 11.400 ֆրանքի զոր հաստատեց կառավարութիւնը 15 ամիս առաջ։ Կառավարութիւնը այժմ կը նախատեսէ ամսական 9500 ֆրանք, բայց վերջնական գումարը պիտի ճշդուի հաւաքական պայմանագիրներու գերագոյն յանձնաժողովին ուսումնասիրութենէն ետք եւ պիտի յայտարարուի մասնաւոր հրամանագրով։ Նուազագոյն օրապահիկի խնդիրը քննած ատեն նկատի պիտի առնեն տնտեսական ընդհանուր պայմանները, միջազգային մրցակցութիւնը, ինչպէս եւ բանուոր ընտանիքի մը ապրուստը։

Օրինագիծը Հանրապետութեան Խորհուրդին կողմէ քննուելէ վերջ, պիտի վերադարձուի Ազգ. Ժողովին, երկրորդ ընթերցումը կատարելու համար։

Չինական թնճուկը

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՅ ՆՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԸՆԾԱՅԵԼ։

Անգլիական կառավարութիւնը որոշեց ճանչնալ, Չինաստանի համայնավար կառավարութիւնը։ Մ. Նահանգները դեռ կը ձգձգեն, զանազան հաշիւներով։

Նախագահ Թրումըն առջի օր յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները «զինուորական օգնութիւն կամ խորհուրդ պիտի չտան Ֆորմոզայի չինական ուժերուն»։ Ըսաւ նաեւ թէ «որեւէ դիտում չունին մասնաւոր իրաւունքներ կամ առանձնաշնորհներ ստանալու կամ զինուորական խարիսխներ հաստատելու Ֆորմոզայի մէջ ներկայիս։ Ոչ ալ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՋԱՆԱԶԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ա.

ՀԻՒՍ. ԱՄԵՐԻԿԱ

ՀԱՅ ԵՐԻՏ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Կազմակերպութիւնը հիմնուած է 1933ին, բուռ մը հաւատացեալներու կողմէ: Այսօր անոր 63 մասնաճիւղերը («ուխտ»եր) ցանցապատած են Միացեալ Նահանգները եւ Գանատան :

Միութիւնը ունի շուրջ 2300 անդամ, որոնց մէջ վառ է հետաքրքրութիւնը դէպի ազգային եւ քաղաքական հարցերը եւ մասնաւորաբար դէպի Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութիւնը :

Անցած Յունիսին տեղի ունեցած է Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան 16րդ պատգամաւորական ժողովը:

Ամերիկահայ Դաշնակցական Երիտասարդութիւնը իր գիտակից աշխատանքով եւ տեւաբար արթուն հսկողութեամբ միշտ բարձր կը պահէ Հայուն վարկը Միացեալ Նահանգներու թէ ժողովուրդին եւ թէ կառավարութեան աչքին:

Շեշտենք այստեղ կրկին, որ բացառաբար Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան յամառ աշխատանքներուն շնորհիւ էր, որ անցած տարի Թրքասէր զօր. Օլիվըր պաշտօնանկ եղաւ կառավարութեան կողմէ՝ Թուրքիա ղրկուած զինուորական առաքելութեան պետի իր դիրքէն :

Այս տարի մեր երիտասարդները կազմակերպուած աշխատանք տարին Թրքական երաժշտութիւնը վերցնելու համար հայ տուներէ եւ ակումբներէ: Եւ արդէն արձանագրուած են շօշափելի արդիւնքներ :

Բացառիկ շուքով տօնուած է Միութեան 16րդ Ողիմպիականը: 2500 հանդիսատեսներ, եկած երկրի բոլոր կողմերէն, ներկայ գտնուած են երիտասարդութեան կողմէ կազմակերպուած այս բարդ, նիւթական մեծ զոհողութեանց կապուած եւ իր տեսակին մէջ աննախընթաց հանդիսութեան :

Այլազան մարմնակրթական մրցումներէ եւ խաղերէ ետք տեղի ունեցած է հանդիսաւոր տողանցք ամերիկեան դրօշի եւ հսկայական Եռագոյնի մը առաջնորդութեամբ, խոր յուզում եւ անսահման խանդավառութիւն ստեղծելով :

1934էն ի վեր Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան օրկան «Հայրենիք Ուիքլի»ն, անգլիերէն լեզուով, Ամերիկայի եւ Գանատայի անգլիախօս հայութեան կը հրամցնէ ընտիր գրութիւններ Հայոց պատմութեան, գրականութեան, երաժշտութեան, ճարտարապետութեան, քաղաքական կեանքի, մշակոյթի եւ աւանդութիւններու մասին: Անգնահատելի է անոր կատարած դերը եւ, անխտիր բոլորի վկայութեամբ, ան կարեւոր ազդակ եղած է երիտասարդութեան ազգային գիտակցութեան ստեղծման ու պահպանման գործին մէջ :

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱ

« ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ. — Միութիւնը հիմնուած է 1941ին մեր տարաբախտ ընկեր Արսէն Միքայէլեանի կողմէ: Ունի 12 խումբեր 1400 անդամներով: Մեր երիտասարդները կը կազմակերպեն հերթական դասախօսութիւններ, ասուլիսներ, գրական դատեր: Ունին առաջնակարգ երգչախումբ եւ մէկէ աւելի գրադարաններ :

Այս տարի «Արմենիա» Երիտասարդաց Միութիւնը սկսաւ հրատարակել «Կամք» անունով պատկերազարդ պարբերաթերթ մը հայերէն եւ սպաներէն բաժիններով, բաղկացած 48 էջերէ: Պարբերաթերթին հիմնական մտահոգութիւնն է անարատ պահել հայ երիտասարդի ազգային դիմագիծը եւ զարգացնել անոր մէջ առողջ քաղաքական գիտակցութիւն :

Հարաւային Ամերիկայի մէջ դգալի վերելքով մը կը գործէ նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը, որ այժմ ունի 600 անդամներ: Այս միութիւնը զանազան կեդրոններու մէջ կը հանդիսանայ իբր մարզական առաջնակարգ կազմակերպութիւն, արժանանալով տեղացի բնակչութեան եւ օտարներու խոր գնահատանքին: Միութենէն ներս վառ կը պահուի ազգային հպարտ գիտակցութիւն եւ անդամները տեւական հետաքրքրութիւն ցոյց կուտան դէպի մեր ազգային հասարակական կեանքը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ իր ճիւղաւորումները ունի մայրաքաղաքի գլխաւոր երեք արուարձաններուն եւ Մակեդոնիոյ մայրաքաղաքին՝ Սելանիկի մէջ :

Տեղի կ'ունենան շաբաթական կանոնաւոր դասախօսութիւններ երէց եւ կրտսեր մտաւորականներու կողմէ, ազգային, պատմական, գրական, գիտական, արուեստի եւ առողջապահական նիւթերու շուրջ:

Երիտասարդացը ունի երկու գրադարան, տարբեր շրջաններու մէջ, եւ երեք ընթերցասրահներ :

Հակառակ տիրող աննպաստ պայմաններուն, Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի 1100 անդամ եւ կը հանդիսանայ Յունաստանի հայկական միակ մարզական կազմակերպութիւնը :

Այս տարի Միութեան վարչութիւնը յուր ղրկած է Սուրիոյ – Լիբանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. վարչութեան, որ կ'ուզէ միանալ այս մեծ ու շքեղ կազմակերպութեան, անոր մէկ մասնաճիւղը դառնալու համար :

ԿԻՊՐՈՍ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ. — Հիմնուած 1934ին, այս Միութիւնը ներկայիս ունի աւելի քան 200 անդամներ, Կիպրոսի հայկական համեստ գաղութին մէջ: Ունի երկյարկանի ակումբ մը, ուր կը հաւաքուին իր անդամները եւ ուր կայ ճոխ եւ բացառիկ խնամքով պահուած գրադարան մը:

Միութիւնը ունի իր մշակութային եւ մարզական վարչութիւնները, որոնք տեւական գործունէութեամբ մը կենսունակութիւն կը ստեղծեն գաղութին մէջ: Հիմնական կեդրոնը Նիկոսիոյ մէջ կը գտնուի, սակայն կան մասնաճիւղեր նաեւ Լառնաքա եւ Ֆամակուսթա:

Լառնաքայի մէջ, նմանապէս, Միութիւնը ունի իր ակումբը եւ գրադարանը :

ԼԻԲԱՆԱՆ

Հ. Յ. Դ. «ԶԱՒԱՐԵԱՆ» ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ. — Հիմնուած է 1904ին Հ. Յ. Դաշնակցութեան առաքեալներէն Սիմոն Զաւարեանի կողմէ :

Այժմ Միութիւնը ունի աւելի քան 85 համալսարանական երիտասարդ – երիտասարդուհիներ: Ամէն 15 օրը կը կազմակերպուին հանդիպումներ, նուիրուած՝ հայ գրականութեան, մշակոյթին եւ պատմութեան:

★ 1928 Մայիս 28ին Գահիրէի մէջ հիմը կը դրուէր «Հայ Կրթական եւ Հրատարակչական Համազգային Ընկերութեան»: Այս կազմակերպութիւնը 1930 Փետրուարին Պէյրութի մէջ հիմնեց գաղթաշխարհի առաջին հայ ճեմարանը, որ հինգ տարի ետք տուաւ շրջանաւարտներու իր առաջին հունձքը: Այժմ այս շրջանաւարտներէն 30 — 35 հոգի կարեւոր դիրքեր կը գրաւեն մեր ազգային, կրթական եւ գրական ասպարէզներուն մէջ :

Ճեմարանի շրջանաւարտները 1936էն ի վեր ունին իրենց յատուկ միութիւնը, որ, բացի դասախօսական երեկոյթներէ եւ գրական մշակութային հանդէսներէ, իր անմիջական միջոցներով յաջողած է հրատարակութեան տալ, «Երգիծական ժողովածոյ» եւ «Պատմուածքներու Ժողովածոյ» անունով հատորներ, որոնք կը պարունակեն մեր գրականութենէն առնուած ընտիր կտորներ :

Միութիւնը 1944էն ի վեր, ունի նաեւ իր պարբերաթերթը՝ «Ակօս», 128 էջերէ բաղկացած, որ կը հանդիսանայ գաղթաշխարհի հայ գրական պարբերաթերթերու մէջ լաւագոյններէն մին:

Հ. Յ. Դ. ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ. — Այս միութեան նպատակն է ազգային դաստիարակութիւն ջամբել նոր սերունդին, պատանի տարիքէն սկսած: Աշխատանքներ կը տարուին ձեռնհաս երիտասարդներու կողմէ, համաձայն կանխապէս մշակուած ծրագիրներու :

Հ. Մ. Ը. Մ. — 1949ին լրացաւ մեր երիտասարդական ամենախանդավառ կազմակերպութեան՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի 30ամեակը :

Այս շքեղ Միութիւնը Լիբանանի մէջ ունի 2500 անդամ՝ առողջ, գիտակից եւ խանդավառ երիտասարդներ, որոնք, տոգորուած իրենց ազգային անցեալով եւ ապագայի յոյսերով ու հաւատքով, մեր բովանդակ գաղթաշխարհի հպարտանքը կը հանդիսանան :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի կից կան 2050 սկաուտներ եւ գայլիկներ եւ 189 արենուշներ :

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Մեր տօները երէկ եւ այսօր

Ծնունդ եւ Նոր Տարի, ներկայ շրջանին մէկը միւսէն ըմբոստացուցիչ: Ամբողջ շաբաթ մը անցուցինք քօղարկուած ուրախութեան եւ տխրութեան մէջ:

Մեծ քաղաքներու մէջ ուր այս տօնական օրերուն համատարած թշուառութիւն մը կը խորտակէր մարդկային սիրտն ու հոգին ի տես բաղմաթիւ անտէր մանուկներու, հիւանդներու, կարօտ ուսանող – ուսանողուհիներու եւ տկար ծերերու, Նոր Տարին կը ներկայացնէր այնքան յուղիչ երեւոյթ մը, որքան տպաւորիչ էր մեր Ծնունդը, զոր տօնեցինք օտար վանքի մը Սուրբ խորանին առջեւ: Քաղաքէն 7 քիլմ. դէպի հարաւ արեւելք, ծառախիտ բլրակի մը ստորոտը, խորհրդաւոր ապառաժներու կողքին Ste. Croix Ս. Խաչ վանքն էր, որ մեզի տրամադրուեցաւ ազնիւ քահանային յօժարութեամբ: Լեռներու մէջ կորսուած ափ մը Հայերս մեր տկար եղբայրներուն եւ քոյրերուն հետ, լուսապայծառ արշալոյսին գացինք այնտեղ հայկական հոգեշունչ շարականներով եւ կուռ հաւատքով խնկաբոյր մթնոլորտի մը մէջ Ս. Ծնունդը փառաբանելու :

Ժամանակին երբ մարդկային ցաւն ու տառապանքը այնքան չէին խորացած եւ զգացումներն ու բարոյականը չէին ստորնացած այս կրօնական եւ աշխարհական երկու մեծ տօները երջանկութիւն եւ օրհնութիւն կը սփռէին ամէն կողմ :

Քրիստոնէական կրօնքը հիմնուած բուն համայնավարական փիլիսոփայութեանց սկզբունքին վրայ՝ հոգեկան աղբիւր մըն էր յարգանքի, պատուի եւ սիրոյ, որոնցմէ բոլորովին շեղած, մոլորած մարդիկ ներկայիս կը փնտռեն իրենց դարչելի ցանկութիւնները արեան եւ արցունքի ծովերուն մէջ: Վերջին երկու զարհուրելի պատերազմները յեղաշրջելով մարդկային կեանքը՝ այլափոխեցին նաեւ կրօնական եւ բարոյական զգացումները :

Այժմ մարդիկ տմարդօրէն անձնատուր իրենց հաճոյքներուն, բոլորովին շեղած կրօնքէն եւ խիղճէն Ծնունդը կը տօնեն դժբախտաբար կղզիացած մթնոլորտի մը, կամ պարասրահներու եւ գիշերային տուներու մէջ, առանց կարեկցութեան ակնարկ մը նետելու դժբախտներուն վրայ, որոնք փոխանակ ուրախանալու, խոր սարսուներու ենթարկուած կը տառապին հիւանդանոցներու յրքուած մէկ անկիւնը, փողոցներու եւ կամ իրենց ցուրտ սենեակներուն մէջ :

Մինչ առենօք, մանաւանդ մեր Հայրենի հողերուն վրայ, որոնց կարօտը այս տօնական օրերուն կը բոցավառէ մեր սրտերը անդիմադրելի բաղձանքներու մէջ, Ծնունդն ու Նոր Տարին կը տօնուէին եղբայրական գիտակցութեամբ, ընտանեկան տաք շրջանակներու մէջ: Այն ատեն խղճին եւ գութին ձայնն էր որ կ'արձագանգէր եւ օրուան մեծ նշանակութիւնը յարգելով հարուստ եւ աղքատ միասին կը վայելէին այդ աստուածային երջանկութիւնը :

Տեղացիները իրենց մայր երկրին մէջ այնքան չեն ազդուիր այս տօնական օրերէն որքան մենք որ դարերէ ի վեր մահաբոյր մրրիկներէ անցած, քաջօրէն տառապած ժողովուրդ մը՝ ահաւոր անցեալի մը ծանր լուծին տակ տակաւին կը տառապինք բարոյապէս թէ ֆիզիքապէս Եւրոպայի սրտին վրայ :

Յանուն կրօնքի եւ քաղաքակրթութեան մարտիրոսաբար խաչուած ժողովուրդ մը, որ ուրիշներէ շատ աւելի պէտք ունինք իրերօգնութեան :

Ծնունդին սրբութիւններուն, խորհուրդներուն եւ կամ մեր խղճին հետեւած կ'ըլլանք միայն այն ատեն երբ, ոչ թէ այս մռայլ օրերուն, այլ միշտ մեր ունեցածէն համեստ բաժին մըն ալ հանենք ճակատագրի դժբախտ զոհերուն համար:

Ազգային եւ մարդասիրական զգացումն ու գիտակցութիւնը այս կը պահանջեն մեզմէ :

ԼԵՌՆԱԿԱՆ

Հակասութիւններ

Փարիզէն մինչեւ հեռաւոր Ամերիկա, Եգիպտոսէն Սուրիա եւ Լիբանան, նոյն ազդանշանը. — « Հայը՝ Հայ պահել» :

Որքան շատ արծարծուի այս կենսական հարցը, այնքան լաւ: Իրապէս փրկարար գործ մը կատարած պիտի ըլլանք, եթէ աշխատանքի փարինք լրջօրէն :

Այս տարի ալ Կաղանդի ծառերը ճոխ կերպով զարդարուած եւ անոնց ճիւղերը գեղեցիկ նուէրներով ծանրաբեռնուած էին ինչպէս ընտանիքներու, նոյնպէս Թաղային ծաղկոցներու մէջ: Կարգ մը մասնախումբեր՝ միացած ուսուցչական կազմին, ջանք չէին խնայած, աւելի արդիւնաւոր դարձնելու համար թէ փորձը եւ թէ նպատակը:

Հանդէսներու բացումը կատարողներ ըսին սրտցաւ խօսքեր եւ թելադրեցին ծնողներուն գործնական միջոցներ, մայրենի լեզուն սիրցնելու համար իրենց զաւակներուն :

Աշակերտները անհամբեր կը սպասեն նուէրներուն, աչք պտտցնելով անոնց վրայ, ջանալով ընել լաւագոյն ընտրութիւնը : Ոմանք պուպրիկ մը, ոմանք կառք մը կամ օդանաւ, ուրիշներ խորանարդի տուփ մը՝ պատկերներ կազմելու համար, մին Թարզանի հաստակազմ գիրք մը, ուրիշ մը Միքէ եւ դեռ ուրիշ մը գունաւոր պատկերներով զարդարուած ալպօմ մը կը ստանան, բոլորն ալ ֆրանսերէն:

Տղաքը գոհ են, բոլորն ալ ուրախ:

Բաշխումը կ'աւարտի եւ սրահին մէջ կը սկսի փսփսուքը, գզոյշ եւ սակայն արդարացի վրդովումով: Տեղական դպրոցները խրաւմբ կը շլացնեն իրենց աշակերտները Ֆրանսերէն գիրքերով, որոնք կը պարունակեն մանկական պատմութիւններ, գրական – գիտական եւ լաւագոյն

ՏՈՄՍԵՐ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԵՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջերս պոլսահայ թերթ մը, «Ժամանակ» իր սիւնակներուն մէջ տեղ տուած էր լրագրական պարկեշտութեան չքնաղ օրինակի մը:

Անցեալ տարի Հոկտեմբեր 17ին Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ տեղի ունեցաւ Ֆրանքեւհայկական Միութեան տարեկան հանդէսը: Պոլսահայ թերթը այս առթիւ չնդալից նկարագրութիւն մը կը հրատարակէ: Կը գրէ՝ «Միջազգային ընտրանի բազմութեան մը ներկայութեան», մինչդեռ մատի վրայ կը համրուէին օտարականները:

Եւ ի՜նչ շռայլ ածականներ, սկիզբէն մինչեւ վերջը: Օրինակի համար.— Մեծարժէք, ականաւոր, մեծ, ամէնէն նշանաւոր, մեծահռչակ, անօրինակ փայլով, եւայլն: Շրջուն վաճառորդի պերճախօսութիւն, ամէն գնով հիացում ստեղծելու համար:

Ճաշակի խնդիր, պիտի ըսէի: Բայց սաով չի վերջանար զուարճալիքը:

— «Այս բացառիկ ցերեկոյթին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին հայ եւ փրանսացի ականաւոր արուեստագէտներ, նախկին նախարար Լուի Մառէնի հովանաւորութեան ներքեւ»: Քոմէտի Ֆրանսէզի մեծ արուեստագէտ Մօրիս Էսքանը արտասանեց երկու մեծ հեղինակներէ մէկմէկ գործեր:

... «Օփերա Քոմիք»ի նշանաւոր պարուհի Օր. Ռէժին Յովհաննէսեան պարեց հայկական պարեր, խանդավառութիւնը հասցնելով իր գագաթնակէտին»:

Աւա՜ղ, այդ օրուան հանդէսին ոչ Պ. Լուի Մառէնը, ոչ Պ. Մօրիս Էսքանը եւ ոչ ալ Օր. Ռ. Յովհաննէսեան ներկայ էին:

Քիչ մը չափ եւ լրջութիւն, պարոններ, յանուն ճշմարտութեան եւ վարկին: Ապա թէ ոչ, պիտի նմանիք, գիւղացիները խուճապի մատնելով «գայլ կայ» պոռացող փոքր խաշնարածին, եւ օր մը ընթերցողները կրնան հաւատք չընծայել ձեր թերթին պարունակութեան:

Երբ օր մը գրի առնուի Փարիզահայ գաղութի մշակոյթին պատմութիւնը, ի՜նչ փորձանքներ պիտի բանան այս կարգի նկարագրութիւնները ...

Գ. Ք.

Գաղութէ գաղութ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՄԱՏԹԷՈՍ ԶԱՐԻՖԵԱՆԻ մահուան քսանըեւհինգամեակի առթիւ, Դեկտ. 11ին Լիբանանի ձայնասփիւռի պետական կայանը քառորդ ժամ տրամադրած է անոր յիշատակին: Խօսնակը ըսած է թէ Մ. Զարիֆեան հայ բանաստեղծ մըն էր որ այցելած է Լիբանան եւ բանաստեղծութիւններ գրած այս երկրի գեղեցկութիւններուն եւ յիշատակներուն շուրջ: Խօսած է Մ. Զարիֆեանի քոյրը, Տիկին Սէդա (խմբագրապետուհի «Երիտասարդ Հայուհի»), որ ըսած է թէ 1929 Ապրիլ 9ին առ յաւէտ կը փակէր իր աչքերը հոգիի լոյսերուն եւ բնութեան բոյրերուն սիրահար բանաստեղծը: Ան բանաստեղծն է երիտասարդութեան, սիրոյ, երազի, հպարտ՝ թախիծի եւ ազնուական տառապանքի իր երգերով: Անոր քերթուածները նոր եւ գրաւիչ պարզութեամբ կուտային ապրումներ որոնք յատուկ են հովերէն ու բոյրերէն երազ հիւսող բոլոր հոգիներուն եւ անոնց որ կեանքի տառապանքը կը վերածեն մարդկային ճակտին ինկող լոյսի կաթիլներու...»: Ապա կարդացած է «Երկու Աւերակներ» քերթուածը, գրուած՝ Լիբանանի մէջ:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԸՆԿԵՐ ԺԻՐԱՅՐ ՊԱԼԱՍԱՆԵԱՆ Պասրայի հայկ. վարժարանին ուսուցիչներէն անձնասպան եղած է անծանօթ պատճառներով: Ծնած է Վան: 55 տարեկան էր եւ անդամ է Հ. Յ. Դաշնակցութեան:

ՀԱՅԵՐԷՆ ձեռագիրներու ընդհ. թիւը (ըստ Հ. Ներսէս Ակինեանի) կը հասնի 22.750, հանրային մատենադարաններու թէ անձնական հաւաքածոներու մէջ: Ասոնցմէ 9300ը կը գտնուին Երեւանի Պետ. Մատենադարանը եւ Էջմիածին, 8700ը Երուսաղէմի Հայոց պատրիարքարանը, երեք հազարը Վենետիկի, իսկ 1500ը՝ Վիէննայի Մխիթարեանց վանքերը: Մնացեալը Սուրիոյ եւ Լիբանանի, Թուրքիոյ, Իտալիոյ, Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Իրանի, Ռումանիոյ, Հունգարիոյ, Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան մէջ, հանրային եւ անձնական հաւաքածոներու մէջ:

ՀԱԼԷՊԻ ՈՒՍՈՒՄՆ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ կ'ուսումնասիրէ պետական հաստուցման օրէնքը որ պիտի պատշաճեցուի Ազգ. իշխանութեանց կողմէ հաստատուած 13րդ ամսականներու դրութեան: Դասագիրքերու հեղինակութեան եւ տպագրութեան գործը եւս յառաջ կը տարուի: Հրատարակելի կրօնի եւ մարդակազմութեան դասագիրքերու պատրաստութեան համար բազմաթիւ դիմումներ կատարած են Սուրիայէն, Կիպրոսէն եւ Պոլսէն: Ուսումն. Խորհուրդը շուտով թեկնածուներուն պիտի ղրկէ հրատարակելի դասագիրքերու ծրագիրները:

Ձեռնարկուած է նաեւ «Շողական»ներու ընթերցարաններու Գ. եւ Ե. հատորներու վերհրատարակութեան եւ Զ. հատորի տպագրութեան, Գ. եւ Ե. հատորներու վերհրատարակութիւնը պիտի կատարուի անհրաժեշտ բարեփոխութիւններէ վերջ: Վերհրատարակուած հատորները պիտի ունենան բառագիտական, ուղղագրական կանոններու, քերականական եւ այլ անհրաժեշտ բաժիններ:

«Շողական»ներու վերամշակութեան համար եւս մրցում մը պիտի յայտարարուի շուտով: Մօտերս պիտի ձեռնարկուի կրթական ծրագրի բարեփոխման:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ կազմակերպած ցուցահանդէսը տեղի ունեցած է, Դեկտեմբեր 17ին նախագահութեամբ Տիկին Վ. Զագըճեանի: Ներկաներուն մէջ գտնուած են հայ եւ օտար անձնաւորութիւններ, որոնք իրենց հիացմունքը յայտնած են հայ կնոջ ճաշակին եւ ձեռարուեստին մասին:

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՀՈԳԵՒՈՐ հովիւ Կարապետեան քահանայէն՝ Գահիրէի Հայր. Միութեան ուղղած նամակէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.— «Այստեղ գրեթէ ամէնքն ալ բախտակորոյս հայ մնացորդներ են՝ բոլորուած Ս. Լուսաւորիչի հովանիին շուրջ: Զոր ու ցամաք ապրուստի մը համար իբրեւ ծառայ կ'աշխատին: Աշխատեցայ ու պիտի աշխատիմ ազգ. կրթարան մը բանալու: Կարեւոր է փրկել հայ մանուկը տգիտութենէ եւ ընտանեկան անբարոյութենէ, որ մեծ աւերներ կը գործէ: Եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ ունինք բախտակորոյսներու եւ աննեցուկ անկարներու համար պատսպարան մը, ուր անոնց օրական կանոնաւոր ճաշ կը տրուի: Եկեղեցիին մէջ ունինք երգեցիկ դպիրներ, աւելի քան 40 — 50 փոքրիկներ, որոնք առանց հասկնալու կ'երգեն պատարագի արարողութիւնները: Տաճարը վերածած ենք փոքրիկ դպրոցի մը, իբրեւ նախապատրաստութիւն

ՅԱՌԱՋԻ ՖՈՆՏԻՆ

Aubenasէն Պ. Բիւզանդ Ժամակոչեան 500 Ֆր. կը տրամադրէ Նոր Տարուան առթիւ, ՅԱՌԱՋԻ տարածման ֆոնտին:

հեղինակներու գործեր, նկատի առնելով անոնց տարիքը եւ զարգացումի աստիճանը:

Մենք կը սպասենք որ մեր զաւակներուն տրուին հայերէն գիրքեր որոնք պարունակեն փոքրիկ պատմութիւններ, հէքեաթներ, զանազան հեղինակներու գործեր, երգարաններ: Անշուշտ մեր հայ գրատուններու մէջ այդպիսի գիրքեր չեն պակսիր:

Համբերութեամբ մտիկ կ'ընենք օրուան բանախօսը, որ կէս ժամ եւ նոյնիսկ աւելի կը ներբողէ հայ լեզուին կատարած նուաճումները: Այս բոլորը լաւ:

Արդ, ի՞նչ է այս հակասութիւնը:

Երբ կոկորդ կը պատռենք, գրիչ կը մաշեցնենք, որպէսզի հայ տղան քիչ մը աւելի շատ ժամանակ յատկացնէ, հինգշաբթիէն վերջ եւ գոնէ կիրակի օրերն ալ կէս ժամ իր հայկական երգերով եւ հայերէն պատմութիւն մը կարդալով զբաղի, ի՞նչ կը նշանակէ «Թարզան» եւ «Միքէ» նուիրել:

Երբ կ'ուզենք որ տղան փոքր առիթները օգտագործէ մշակելու համար իր մայրենի լեզուն, միւս կողմէ ձեռքը կուտանք օտարալեզու անշահ գիրքեր, իբրեւ զուարճալիք: Հազիւ հիմերը դրած, կը սկսինք քանդել:

Այստեղ, Փարիզ ամէն տան մէջ ուր տղայ մը կայ, անպատճառ կան նաեւ պատկերազարդ ֆրանսերէն թերթեր, որոնք կը պարունակեն գաղտնի ոստիկաններու, լեռնային աւազակներու, վհուկի եւ նման արտառոց պատմութիւններ: Տղան զանոնք կարդալով այնքան կը տպաւորուի, որ գիշերուան քունը կը խռովի, կը զառանցէ:

Ողջամիտ ծնողներ կը ջանան արգիլել այդ կարգի հրատարակութեանց ընթերցումը, իսկ մենք հրապարակաւ կը նուիրենք զանոնք գնահատելու եւ խրախուսելու համար տղուն ուշիմութիւնը եւ աշխատասիրութիւնը:

Նոյն վտանգը կը ներկայացնեն գրգռիչ շարժանկարները:

Կարճամտութիւն չէ՞ այսպէս հոսանքն ի վեր թիավարել:

Ն. ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԼՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Դեռ արեգակը չէր խոնարհած երկնքին վրայ, երբ տեսայ սպիտակ ձիաւոր մը, որ դաշտերուն մէջ կը պտտէր: Ես հասկցայ, որ մեր հետքերը կը փնտռէր: Երկու տղաք ղրկեցինք հասկնալու համար իր դիտաւորութիւնը, բայց անոնք մարդը չգտան. իմացեր էին միայն, որ քիւրտ յայտնի աւազակապետ պէկերէն մէկն էր. ես փորձուած մարդ եմ, հասկցայ ամէն ինչ:

— Վաղը կռիւը կը սկսի, ըսի:

Հետեւեալ առտուն, Յուլիսի 25, ժամը 10ին մեր պահակը իմացուց, թէ խումբ մը ձիաւորներ կուգան. ես անմիջապէս հեռադիտակը առի եւ մեր դիմացը գտնուող ժայռը վազեցի. տեսայ որ իրաւամբ ձիաւորներ կուգան դիմացէն եւ բացի ասոնցմէ ուրիշներ արդէն իսկ դիրք բռնած էն մեր աջ ու ձախ կողմերը. աջ կողմէն միայն հարիւր քայլ հեռու էին եւ պոռացին հայհոյելով.

— Գարը օղլու(*) կեավուրներ, անձնատուր եղէք:

Եւ միեւնոյն ժամանակ բազմաթիւ գնդակներ արձակեցին մեր պահակին վրայ, որ կուչ էր եկած ձորակի մը մէջ. մենք կազմ ու պատրաստ՝ թաղնուած էինք Թէճէր (**) լեռէն հինգ վեց ժամ հեռու, Տէլիք աղայ ըսուած տեղն էինք: Անոնք անդադար կը կրակէին եւ կը պոռային.

— Անձնատուր եղէք:

Որպէսզի աւելի վստահ ըլլան եւ մօտենան, ես տղոցմէ մէկուն՝ Վարդանին յանձնարարեցի, որ ըսէ.

— Աղա, մենք անձնատուր ենք, ձեր չոլուխին չոճուխին (***) խաթերը մեր կեանքին խնայեցէք:

— Հնգըրներ, հրացաններնիդ վար դրէք եւ մօտեցէք, պատասխանեցին:

Վարդանը կրկնեց.

— Հրացան չունինք. ի սէր Աստուծոյ, մեր կեանքին խնայեցէք:

Թուրքերը կը կարծէին, թէ մենք պարզ փախստականներ ենք եւ քանի այդպէս կը ճուայինք ու կ'աղաղակէինք, այնքան աւելի խրոխտաբար կը խօսէին եւ կրակելով սկսան յառաջանալ:

Այդ միջոցին մենք ձախ կողմէն անոնց եռեւը կտրեցինք. Թուրքերը տակաւին չէին տեսած մեր խումբը, երբ տեսայ, որ ժանտարմա մը մեզի կը նայի. իսկոյն կրակեցի եւ գլտորեցաւ. դեռ ողջ էր, երբ վրան խուժեցինք.

— Ի սէր Աստուծոյ, խնայեցէք ինձ, ըսաւ անիկա, ես ձեզ կեավուր կարծեցի, մինչդեռ չէ–թա էք եղեր:

Մէկ քանի անգամ հրացանի կոթով զարկին գլխին եւ երբ վերջացաւ, տղաքը անոր հրացանը եւ փամփուշտները առնելով գացին միւսներուն վրայ: Թուրքերը կատաղի կերպով կը դիմադրէին. մեր թիկունքն ալ պաշարուած էր, բայց մենք ուզեցինք նախ մաքրել մեր մէջ պաշարուածները եւ յետոյ դառնալ մեր թիկունքին. բայց տեսնելով, որ զոհ պիտի տանք եւ մեր թիկունքի թշնամին լաւ դիրք բռնած է, այն պահուն, որ անոնց ամբողջ ուշադրութիւնը մեր խումբին վրայ կեդրոնացած էր, այդ բանէն օգուտ քաղելով, ես մինակս շուրջը դարձայ աննկատելի կերպով եւ իրենց կռնակը անցայ: Մէկիկ – մէկիկ զարնուեցան եւ նոյն իսկ չգիտցան, թէ գնդակները ուրկէ կուգան:

Այս բոլորը հազիւ տասը վայրկեան տեւեց. մօտեցանք զարնուածներուն, երեքը տակաւին կենդանի էին. մեզ հետ եղող փախստականները ճանչցան զիրենք. ասոնք այն սրիկաներէն էին, որոնք Ղուրտլու գայլէն տաւուլ զուռնայով հայ կիներ տարած էին եւ անպատմելի չարիքներ գործած էին: Տղաքը վրէժի կսկիծով լեցուած՝ հրացանի կոթերով սկսան վերջացնել զանոնք այնպիսի կատաղութեամբ, որ չորս հրացանի կոթեր կոտրեցին:

Ճանապարհին վրայէն եկող ձիաւորները տեսնելով անցուդարձը, սկսան կրակել. պատասխանեցի, եւ երկու հոգի իրենցմէ ինկան հեռաւորութեան մէջ. Մելիքը նոյնպէս զարկեր էր երեք հոգի ձախ թեւի վրայ գտնուողներէն. մնացեալները այլ եւս փախնելով՝ չմօտեցան, բայց հաւաքը երթալով շատցաւ, եւ մօտ 400 հոգի հաւաքուեցան, որոնք լուռ ու ապշած մտիկ կ'ընէին եւ միեւնոյն ատեն ինքզինքնին հրացանի սահմանէն հեռու կը պահէին: Թուրքերը դադրեցուցին կրակը:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(*) Կնկան որդի:

(**) Թէճէրի լեռն:

(***) Զաւակներուն:

յառաջիկային բացուելիք կրթարանին։ Կան աւելի քան 400 ընտանիքներ, օրէ օր բազմանալու վրայ։ Սեփական գործի տէր կամ խանութպան չունինք, բոլորն ալ կը պատկանին բանուոր դասակարգին։ Մեծ մասով կ՚աշխատին քաղաքէն կէս ժամ հեռու Գարբուզ Աթայի ապուխտի գործարաններուն մէջ։ Ուրախ ենք որ Ամերիկայի եւ Փարիզի Հայր. Միութիւնները պատրաստակամութիւն ցոյց կուտան օգնելու »։

միտք չունինք մեր զինեալ ուժերը գործածելու, միջամտելով ներկայ կացութեան »։

Նախագահը իր այս յայտարարութիւնը կարդաց լրագրական ասուլիսի մը մէջ, իբրեւ պատասխան Ջինաստանի ազգայնական կառավարութեան օգնութեան կոչերուն։ Միեւնոյն ատեն հաւաստեց թէ տնտեսական օգնութիւնը պիտի շարունակուի։ Ուրեմն Ջանկ Քայ Շէք ստիպուած է իր գլխուն ճարը նայիլ, օրհասական պայքար մը մղելով համայնավար ուժերուն դէմ որոնք մեծ պատրաստութիւններ տեսած են, Ֆորմոզան ալ գրաւելու համար։

Վերջին լուրերու համաձայն, կարմիրները 4000 նաւերէ բաղկացեալ տորմիղ մը կազմած են, զարնելու համար Հարաւ. Ջինաստանի ազգայնական վերջին միջնաբերդը, Հայնան։ Այս նաւերէն 2000ը զինուորներ պիտի փոխադրեն։

★ Նախագահ Թրումըն մերժեց պատասխանել կարգ մը հարցումներու, բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Մ. Նահանգները որոշած են օգնել Հնդկաչինի Ֆրանսական ուժերուն, որպէսզի համայնավարական արշաւանք մը չկատարուի։ Միւս կողմէ, պիտի զօրացնեն Ճափոնի եւ Քորէայի ամրութիւնները, տնտեսական եւ զինուորական օգնութիւն պիտի ընծայեն նորակազմ Ինդոնեսիոյ եւն.։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲ ՄԸ ՊԻՏԻ ՊԱՅԹԻ չաբաթ կէս գիշերին, Խ. Միութեան մէջ, եթէ հաւատանք նոր մարգարէի մը, անգլիացի Քաուրսիի, որ թերթ մը կը հրատարակէ եւ որ անցեալ տարի Յունուարին գուշակած էր ռուսական առաջին ռումբին պայթիլը։ Սակայն « Եթէ անհրաժեշտ համարուի փոփոխութիւն մը կատարել, գործողութիւնը պիտի յետաձգուի Յունուար 10ին» — Անգլիոյ Հիւլէական Գիտութեանց ընկերակցութեան թերթը կը յայտարարէ թէ Խ. Միութիւնը բաւական ռումբ պիտի ունենայ մէկ-երկու տարիէն, հիւլէական պատերազմ մղելու համար եւ եթէ յարձակին արեւմտեան Եւրոպայի բազմամարդ շրջաններուն վրայ, հետեւանքը պիտի ըլլայ կործանում քաղաքակրթութեան։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ դահլիճը հրաժարեցաւ, իբրեւ հետեւանք երկու նախարարներու հրաժարման։ Նախապէս հրաժարած էր սպարապետը, մառեշալ Փափագոս, վշտանալով փոխ-վարչապետ Ցալտարիսի մէկ ճառէն։

ՈՐԵՒԷ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ կատարուած ատեն Մ. Նահանգները պիտի օգնեն Եուկոսլաւիոյ, ինչպէս յայտարարեց Պելկրատի ամերիկեան նոր դեսպանը, Պ. Ճորճ Ալէն։ «Եուկոսլաւիա վտանգի տակ է, եւ ուրեմն գործադրելի է ամերիկեան ընդդիմութիւնը՝ նախայարձակման դէմ։ Ամերիկա լիովին կը գնահատէ Եուկոսլաւիոյ ճիգերը՝ պահելու համար իր անկախութիւնը եւ ազատութիւնը»։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ երեսփ. ընտրութեանց առթիւ, հազարաւոր կուսակիցներ պարարտ հորթ մը մորթեցին օրուան յաղթականին, «Վաֆտ» կուսակցութեան վարիչ Նահաս փաշայի բնակարանին առջեւ։ Նախկին վարչապետը յայտարարեց. — « Իսլամները երկու տօներ ունին, մեծ Պայրամ եւ Փոքր Պայրամ։ Այսօր Փոքր Պայրամն է։ Շնորհիւ Աստուծոյ, երբ գայ Մեծ Պայրամը, պիտի կատարենք ժողովուրդին բաղձանքը, — ազատութիւն եւ միութիւն Նեղոսի հովիտին»։ (Սուտան)։

ՓԱՐԻԶԻ ՕՓԵՐԱՆ 75 ՏԱՐԵԿԱՆ եղաւ Յունուար 5ին, բայց երաժիշտները գործադուլ հռչակած են աւելի քան մէկ ամիսէ ի վեր, որով կարելի չեղաւ տօնել տարեդարձը։ Օփերան 12 տարբեր թատրոններ փոխած է, երբ առաջին անգամ հաստատուեցաւ կարդինալ Ռիշըլիէօյի կողմէ, 1671ին։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ խորհրդարանը վստահութեան քուէ յայտնեց, վաւերացնելով կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը։ Վարչապետը այս առթիւ ալ յայտարարեց թէ Երուսաղէմը Իսրայէլի մայրաքաղաքն է, «Դաւիթի թագաւորութենէն ի վեր»։

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր վարչապետը, Խալիտ էլ Ազմ, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պիտի առաջնորդուի «հանրապետական աւանդութիւններով եւ ազգին դերազոյն շահերով»։

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

ՀԵՏԶՀԵՏԷ ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԻՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԱՆՎՃԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ։ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ ՓԱԿԵԼ ԲՈԼՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

«Յառաջ»ի գինը 7 ֆրանք

1950 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ. — Ֆրանսա եւ գաղթավայրեր վեցամսեայ 800, տարեկան 1600 ֆրանք։

Ուրիշ երկիրներ. — Տարեկան 2500 ֆրանք։

Թէյասեղան Անկէնի մէջ

ԱՆԿԷՆԻ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին թէյասեղանը Յունուար 8ին, կիրակի, ժամը 3—7, Hôtel Beau Séjourի սրահը, rue Général de Gaulle.

Պիտի խօսի Ատամնաբոյժ ՊԱՐՈՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն։ Ծախսերու մասնակցութեան համար 200 ֆրանք։

Կառ մը Նորէն շոգեկառքը կը մեկնի 14.29ին։ Անկէն հասած կողմէն դուրս ելլել։

ՏՕՆԱԾԱՌ ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, Միւթիւալիթէի սրահին մէջ։ Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի։ Ճոխ յայտագիր, կաղանդ պապա, մուտքը ազատ է։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

Վալպառէյի եւ շրջանի հոգաբարձութեան կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3ին, Վալպարէյի կաթոլիկ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Պ. ՍՏ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Կը խօսին դպրոցի ուսուցիչ Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ եւ հոգաբարձութեան ատենապետ ԱՍՏԻԿ ԱՇՃԵԱՆ։

Գեղարուեստական ու թատերական բաժին։ Կը մասնակցի Սէնթ Անի ՍԻՓԱՆ խումբը, ղեկավարութեամբ Պ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի։ Կը բեմադրուի խիստ քրքջալիր զաւեշտ մը, ՀԻՒԱՆԴՏԵՍ։

Մէջ ընդ մէջ ջութակով կը մասնակցի յայտնի երաժշտագէտ Պ. Կ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ։

Այս առթիւ ըստ վիճակահանութեան ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՅԻ ձեռքով աշակերտներուն պիտի բաժնուին զանազան նուէրներ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Օրտուցի Աւագ Զօրպաճեան որ 1925ին Գավալայէն Ֆրանսա փոխադրուած որբերուն մէջ գտնուած է եւ Մարսիլիայէն նամակ գրած է 1926ին, որմէ ետք իրմէն տեղեկութիւն չկայ։ Կը խնդրուի իմացնել իր եղբօր՝ Վահէ Զօրպաճեանին «Յուսաբեր»ի միջոցով։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Վիրօֆլէէն Պ. Գէորգ Էմիրճանեան կը փնտռէ Լիբանան բնակող իր հօրեղբօր որդին, Պրուսայի Կիւրլէ գիւղէն Գաբրիէլ Էմիրճանեանը, որմէ երկար ժամանակէ ի վեր լուր ստացած չէ։ Կը խնդրուի իր մասին լուր ունեցողներէն իմացնել «Յառաջ»ին։

SALLE GAVEAU, 45 rue la Boëtie métro Miromesnil

Շաբաթ 4 Փետր., ժամը 21ին

Նուագահանդէս՝ Ծանօթ դաշնակահարուհի

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Յայտագրին մաս կը կազմեն. — Bach, Mozart, Schuman, Chopin, Liszt, Roger – Ducasse եւ Գոհարիկ Ղազարոսեան։

Տոմսերը 100էն 500 ֆրանք։ Դիմել Salle Gaveau – Durand (4 Place de la Madeleine) S. V. P. Agenceներուն կամ Bouchonnet, 45 rue la Boëtie։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾԷ

ՄՋԿԻԹԻՆ ԲԱՂՆԻՔԸ

ԿԻՆԵՐՈՒՆ համար հինգշաբթի, շաբաթ

ԱՅՐԵՐՈՒՆ՝ Ուրբաթ եւ կիրակի ամբողջ օրը

Métro Place Monge կամ Jussieux

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄԷՆ
ԹԷ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ Եւ
ԹԷ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

բոլոր պիտոյքներու համար անյապաղ դիմեցէք՝

63 Rue de MAUBEUGE

Հեռ. Tru. 12-05 métro Poissonniere

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՑԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի դասախօսական ժողովը։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն 7 Յունուար, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն 7 Յունուար շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբ 8 Յունուար, կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին։

ԽԱԺԱԿ խումբ 8 Յունուար, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին։

ՄՈՒՐԱՏ խումբ 8 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին։

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէ, 9Յունուար, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին։

ԻՇԽԱՆ խումբ, 9 Յունուար երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին։

Ժողովները տեղի կ՚ունենան իրենց սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

(Շար.)

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՅԻ կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Սօսիէթէ Սավանթ։

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Խրիմեան ակումբը։

ԿՐԸՆՈՊԼ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը։ Կը խնդրուի ներկայանալ անդամատետրով։

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ (Շար. նախորդ ընդհ. ժողովին)։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը՝ երկուշաբթի, 9 Յունուար, ժամը 9ին, Պանեէօյի դպրոցի սրահին մէջ (Salle Jean Jaurès)։ Պիտի խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Կիլիկիոյ թագաւորութեան անկումէն վերջ»։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»Ի ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական նիստը Յունուար 9ին, Café Régent, մէթրօ Քատէ, ժամը 8.30ին, սովորականին պէս։ Դասախօս Մկրտիչ Պարսամեան։ Նիւթը՝ «Արտասահմանեան հայ գրականութիւնը եւ մամուլը»։ Մուտքը ազատ է։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ. — Coupe de Provenceի ֆութպոլի մրցում։ Այս կիրակի ժամը 2.30ին, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ընդդէմ Պուլ. Օտտոյի «Արծիւ» մարզական միութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին վրայ (Սթատ Աթլանթիք)։

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի անդամներէն կը խնդրուի երկուշաբթի 9 Յունուարին, երեկոյեան ժամը 8.30ին ներկայ ըլլալ Ազգ. տան մէջ, 32 rue de Trévise, ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ յիշատակի երաժշտական հանդէսին երգի փորձերուն համար։

Այս առթիւ կը հրաւիրուին նաեւ բոլոր այն երգողները որոնք կը փափաքին մասնակցիլ այս հանդէսին։

Քորսիքայի առաջնակարգ ճերմակ պանիր

Միակ Ներկայացուցիչը

DELAKUPEIAN FILS AINÉ

48 rue Puvis de Chavannes, Marseille Tél. Co. 58-99

Կ՚ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐ

LE DOME ARARATի ճաշարանապետ Սուրէն Գարախանեան ՆԻՍ այցելող հայրենակիցներուն կ՚ապահովէ պանդոկ, արձակուրդի դիւրութիւններ եւ հայկական կերակուրի խնամեալ սպասարկութիւն։ Ararat le Dôme, 1 Ave. Thiers – Nice, կայարանին դիմացը։ Բաց է առտուան ժամը մինչեւ 2 —— Tél. 890.38։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH · Fondé en 1925 · R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Dimanche 8 Janvier 1950 Կիրակի 8 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6046– Նոր շրջան թիւ 1547 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՅՐԵՆԻՔԸ՝ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

Բանավէճը կը շարունակուի միջազգային մամուլին մէջ,— Քսաներորդ դարու առաջին կէսը լրացա՞ւ 1949ին, թէ պիտի վերջանայ 1950ին:

Միեւնոյն ատեն իրար կը հրմշտկեն բազմազան տեսութիւններ՝ յիսնամեակի նուաճումներու մասին, — գրական - գեղարուեստական, ընկերային, քաղաքական, տնտեսական, փիլիսոփայական, կրօնական, եւայլն:

Եւ կ'արձանագրուին կարեւոր դէպքերու թուականները, սկսելով 1900էն :

(Տեղական թերթ մը երէկ հրատարակած էր 1915 — 1919ի քաղաքական դէպքերը, պատերազմ եւ ուրիշ եղելութիւններ, բայց ոչ մէկ խօսք Հայաջինջ Սարսափներու մասին: Անշուշտ «մանրամասնութիւններ» են ասոնք, ինչպէս նոյնքան եղերական դէպքեր ...):

Դառնանք մեր ածուն: «Մեր եղիկ, մեր ալրիկ»:

Ի՞նչ նուաճումներ կատարեց արեւմտահայ աշխարհաբարը, 1900էն ի վեր:

Անհրաժեշտ է երկարաշունչ եւ գիտական ուսումնասիրութիւն մը, գտնելու համար հարցումին ամբողջական պատասխանը:

Մենք պիտի գոհանանք արձանագրելով քանի մը լուսաւոր կէտեր, «ի պէտս զարգացելոց »:

Ցուսատու մակարդակի մը հասած էր մեր աշխարհաբարը, Պոլսոյ մէջ, դարուն սկիզբը: Հետզհետէ կը թափէին դեղնած , թօշնած տերեւները, ինչպէս եւ գրաբարի կապանքները:

Քերականութիւններ ալ հրապարակ հանուած էին, գործնական կեանքի մէջ կատարուած նուաճումները ձեւակերպելու, կարգ - կանոն հաստատելու համար:

Եւ սակայն, թեւեր կը պակսէին, յառաջ խաղալու համար ազատ եւ համարձակ:

Սահմանափակուած էին մշակումը եւ բարեշրջումը: Ամէնէն առաջ՝ իբրեւ հետեւանք դաժան բռնակալութեան մը, որ թոյլ չէր տար մտաւոր յարաբերութիւններ մշակել արտասահմանի հետ: Սակաւաթիւ բախտաւորներու վիճակուած էր գաղտնի կարդալ Կովկասէն, Պալքաններէն, Փարիզէն կամ Ժընեւէն հասած գիրքեր եւ թերթեր :

Յետոյ, շատ խոր արմատներ ձգած էին թրքաբանութիւնն ու ֆրանսաբանութիւնը: Առաջինը՝ հետեւանք սովորամոլութեան , երկրորդը՝ տհասութեան (թերխաշ գիտելիքներ հայերէնի եւ ֆրանսերէնի):

Առաջին ոստումը տեղի ունեցաւ Օսմ. Սահմանադրութենէն վերջ (1908), երբ իր աչքերը լոյսին կը բանար նոր սերունդ մը: Երբ վերանորոգիչ շունչ մը կը հոսէր բոլոր ճակատներուն վրայ, շնորհիւ արտասահմանէն հասած այլազան ուժերու, արեւմտահայ թէ արեւելահայ :

Ինչպէս հանրային - քաղաքական, նոյնպէս լեզուական ճակատին վրայ տեղի կ'ունենար խոր յեղաշրջում: Արդիացում, աշխուժացում՝ արտայայտութեան ճոխութեամբ եւ կենդանութեամբ :

« Ազատամարտ »ը եւ ուրիշ յառաջդիմական թերթեր — բառին վաւերական իմաստով — լոյս կը ցանէին ոչ միայն իրենց անմիջական շրջապատին վրայ, այլեւ շատ աւելի հեռուները: Ամէնէն պահպանողական գրիչներն ալ կ'ազդուէին հոսանքէն, գիտակցօրէն կամ անզգալաբար :

Ինչ որ Ջերմանոցի գրականութիւն կը կոչէինք, միայն բովանդակութիւն չէր, այլեւ բարբառ: Երկուքն ալ տեղի տուին գլխիկոր : (Սահմանադրութենէն առաջ, որոշ ճեղքեր բացած էր «Գաւառի» կամ «Վաղուան» գրականութիւնը, ուր իրար կը լրացնէին ոգին եւ լեզուն):

Հակառակ այս բարենշան իրողութեան, տակաւին ծանր կը կշռէին թրքաբանութիւնները : Խմբագիրներ, գրագէտ - բանաստեղծներ , մինչեւ անգամ քերականագէտներ կը սիրէին հոլովել ինքզինքերնուն, ձեռքերովնին, ուրախութիւններնին, թշնամիներնին եւ ուրիշ բարբարոսութիւններ որոնք մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուին արտասահմանի մէջ:

Պոլիսը հետզհետէ կը դառնար կենդանի, վարակիչ վառարան մը: Թիֆլիսն ալ՝ իր կարգին : Երկուքին մերձեցումը, գործակցութիւնը, գրիչներու եւ գիրքերու փոխանակութիւնը կը պարզէին փայլուն հեռանկար մը, երբ պայթեցաւ առաջին Աշխարհամարտը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՐՑՆՈՂ - ՓՆՏՌՈՂ ՉԿԱՅ

« Աչքէ հեռու, սրտէ հեռու», կ'ըսէ մեր իմաստուն ժողովուրդը :

Ո՛րքան ճիշդ: Մանաւանդ օտար ափերու վրայ :

Վերջին պատերազմին հետեւանքով, քանի մը հազար դժբախտներ ալ ապաստանեցան արեւմտեան Գերմանիա :

Ամէնէն ստուարաթիւ գաղթակայանը կազմուեցաւ Շթութկարտի մէջ: Շատեր ալ տեղաւորուեցան Միւնիխի, ուրիշ գերմանական քաղաքներու, Աւստրիոյ (Վիէննա եւ Լինց) եւ Իտալիոյ մէջ (Միլան, Պարի եւն.):

Աւելի քան երկու տարիէ ի վեր ձեռնարկներ կը կատարուին, այս տարագիրներուն տեղափոխութեան համար:

Մօտ 1600 հոգի արտօնութիւն ստացած են Մ. Նահանգներուն մէջ տեղաւորուելու :

Այս առթիւ , ի՛նչ գուրգուրանք, բարոյական եւ նիւթական զոհողութիւն՝ անոնց խնամատարութեան համար, նախաձեռնութեամբ նոր կազմակերպութեան մը որ կը կոչուի ԱՆՉԱ:

Երկու տարուան ընթացքին, քանի մը տասնեակ հայրենակիցներ ալ փոխադրուեցան Ֆրանսա, աշխատանքի պայմանագիրներով :

Որեւէ ատեն լսեցի՞ք ձայն մը, ձեռնարկ մը, աշխատանք մը անոնց մասին:

Գոնէ իմացա՞ք թէ ո՛ւր տեղաւորուած են:

Երէկ պատահաբար տեսանք հոգին վառած հայ մը՝ երկու աղջիկներով եւ բախտակիցներով : Ագարակ մը ինկած են Փարիզէն 20 քիլոմեթր հեռու, ճակնդեղ մշակելու համար: (Բոլորը միասին՝ 21 հոգի):

Փարիզ եկած էին, եկեղեցի երթալու եւ հայկական Ծնունդը տեսնելու համար :

— Մէկ տարի է որ եկած ենք: Զարաչար կ'աշխատինք օրն ի բուն, չափահաս եւ անչափահաս աղջիկներով: Գիշերը իբրեւ ննջարան ունինք ցորենի շտեմարանները... Բարոյական մխիթարութենէ անգամ զրկուած ենք: Հարցնող-փնտռող չկայ ...

Մասնաւոր կոչէ՞ մը կը սպասեն Հայր. Միութիւնները , Կ. Խաչերը, ազգային կամ եկեղեցական հաստատութիւնները:

Համրանք չե՞ն ասոնք ալ :

Երէկ այսպէ՞ս կը դիմաւորէինք մեր ցիրուցան բեկորները ...

ՎԱՀԷ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ Լիոնի վարչութիւնը ցաւով կը հաղորդէ գանձապահ Պ. Կարպիս Ծընկըտրեանի ինքնաշարժի արկածը, որուն հետեւանքով աջ ոտքէն ծանրապէս վիրաւորուած է եւ ներկայիս կը դարմանուի մասնաւոր բուժարանի մը մէջ :

ԱՆԳԼԻԱ ԻՐԱՒԱԳԷՍ ՃԱՆՉՑԱՒ Չինաստանի նոր կառավարութիւնը (համայնավար), Յունուար 6 թուակիր ծանուցագրով մը: Մ. Նահանգներն ալ տրամադիր են ճանչնալու , բայց քանի մը ամիս վերջը: Ֆրանսան ալ սպասողական դիրք մը բռնած է, նկատի առնելով Հնդկաչինի կացութիւնը եւ ուրիշ խնդիրներ: Անգլ. կառավարութիւնը հաղորդելով ճանաչումը, անմիջապէս գործակատար մը նշանակեց : — Չինաստանի ազգայնական կառավարութիւնը, որ Ֆորմոզա կղզին ապաստանած է, ուժգնօրէն բողոքեց Անգլիոյ բռնած դիրքին դէմ, խզելով իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները այդ երկրին հետ :

ՉԵԽԱԿԱՆ կառավարութիւնը երեք օր պայմանաժամ տուաւ չորս արեւմտեան թղթակիցներու որպէսզի հեռանան երկրէն: Թղթակիցներէն մէկը ներկայացուցիչն է Ֆրանսայի հեռագրական գործակալութեան, երկրորդը՝ անգլիական , միւս երկուքը՝ ամերիկեան գործակալութեանց :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց չեխական հիւպատոսարանին նախկին դիւանապետը, Զէյն , որ ամբաստանուած է թէ կ'ուզէր դասալքութեան մըղել Օտարլեգէոնի մէջ արձանագրուած Չեխերը: Խնդիրը յանձնուած է զինուորական ատեանի :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ մէջ ձերբակալուեցան 46 պաշտօնեաներ, որոնք ամբաստանուած են թէ «կատարեալ զանցառութիւն գործելով, կարեւոր կորուստներ պատճառած են միսի պարենաւորման վարչութեան մէջ»:

Աշխատավարձի խնդիրը եւ ուրիշ հոգեր

Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը ուրբաթ օր վարչապետին ներկայացաւ մասնաւոր պատուիրակութեան մը հետ, իր տեսակէտները պարզելու համար աշխատավարձքի եւ ուրիշ խնդիրներու մասին: Պատուիրակութիւնը առաջարկեց 1949 Նոյեմբերի բացառիկ պարգեւը, ամսական 3000 ֆրանք, շարունակել բոլոր այն աշխատաւորներուն համար որոնք ամսական 15.000 ֆրանքէն պակաս կը ստանան: Իր պահանջին համաձայն, այդ պարգեւէն պէտք է օգտուին նաեւ հողագործական բանուորները եւ պետական պաշտօնեաները: Այս վճարումները պէտք է կատարուին, մինչեւ որ սկսի հաւաքական պայմանագիրներու գործադրութիւնը :

Ընդհ. քարտուղարը, Պ. Մոլէ, այս առթիւ հասկցուց թէ ընկերվարական կուսակցութիւնը կրնայ քաշուիլ դահլիճէն, եթէ անմիջապէս գոհացում չտրուի :

Վարչապետը ուշադրութեամբ լսելէ վերջ, խոստացաւ գրաւոր եւ վերջնական պատասխան մը տալ երեքշաբթի օր: Տեսակցութիւնը տեւեց երկու ժամ :

★ Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ սկզբունքով համաձայնութիւն գոյացած է վարչապետին եւ ընկերվարական պատուիրակութեան միջեւ, մասամբ շարունակելու համար 3000 ֆրանքի բացառիկ վճարումը: Այսպէս, աշխատանքի նախարարը համաձայն է որ այդ բացառիկ պարգեւէն օգտուին հողագործական բանուորները, կարգ մը վերապահումներով: Միւս կողմէ, ելմտական նախարարն ալ համաձայն է որ պետութեան փոքր պաշտօնեաները եւս օգտուին: Կը մնայ ճշդել վճարելի գումարին քանակութիւնը եւ օրէնքին գործադրութեան եղանակները:

Տեսակցութեան միջոցին, քննուած է նաեւ նուազագոյն օրապահիկի խնդիրը, որ նոյնպէս մեծ դժուարութիւններ կը ներկայացնէ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ընկերվարական պատուիրակութիւնը յայտարարած է վարչապետին թէ տեղի պիտի չտան երկու խնդիրներու մէջ,— 1. Պահպանել իրաւարարութեան կամաւոր (ոչ թէ պարտաւորիչ) հանգամանքը .— 2. Մասնաւոր սակագին մը որոշել նուազագոյն եւ երաշխաւորեալ աշխատավարձքի համար: Վարչապետը պատասխաներ է.

— Ես վստահութեան խնդիր չյարուցի Ազգ. ժողովին մէջ եւ որեւէ ճնշում պիտի չբանեցնեմ Հանրապետութեան Խորհուրդին վրայ: Խորհրդարանին կ'իյնայ հաստատել օրէնքին վերջնական բնագիրը :

Խլրտումներ՝ Եւրոպայի վերազինման ծրագրին դէմ

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան Քաղաք. Բիւրօն իր վերջին նիստին մէջ նորէն զբաղեցաւ «խաղաղութեան պայքարով»: Այս առթիւ քուէարկուած բանաձեւը կ'ողջունէ «նաւահանգստի աշխատաւորները (տօքըր), նաւաստիները, երկաթուղիներու եւ մետաղագործութեան բանուորները որոնք ընդդիմանալով զինամթերքի պատրաստութեան եւ շինութեան, աւելի բարձր մակարդակի մը կը հասցնեն խաղաղութեան պաշտպանութեան պայքարը »:

Յետոյ կը հրաւիրէ կուսակցութեան անդամները, բոլոր Ֆրանսացիները եւ Ֆրանսուհիները, ընդ առաջ երթալ Խաղաղութեան եւ Ազատութեան Ռազմիկներու կոչին: Այդ ռազմիկները «մեծ պայքար մը կը կազմակերպեն հիւլէական ռումբին եւ աշխարհակալ պատերազմի բոլոր պատրաստութեանց դէմ՝ ընդդէմ Խ. Միութեան, ռամկավար ժողովրդապետութեանց եւ միջազգային բանուորական շարժման »:

★ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ հաւանական է որ համայնավար կուսակցութիւնը իր ամէնէն կարեւոր յարձակողականին ձեռնարկէ յառաջիկայ հինգ շաբաթներու ընթացքին, գործադուլներ եւ ուրիշ ձեռնարկներ սարքելով Մ. Նահանգներու զինական օգնութեան դէմ: Ինչպէս վերի կոչն ալ կը յայտնէ, գործադուլները պիտի կազմակերպուին բոլոր նաւահանգիստներուն, երկաթուղիներուն, գործարաններուն եւ զինարաններուն մէջ :

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, նաւահանգիստներու մէջ խափանարար ձեռնարկները կրնան սկսիլ փետրուարի կիսուն կամ քիչ վերջը, երբ հասած պիտի ըլլան ամերիկեան զինամթերքի առաջին բեռները: Միեւնոյն ատեն գործադուլներ կրնան սկսիլ զինարաններու եւ մետաղագործական հաստատութեանց մէջ, խանգարելու համար արեւմտեան պետութեանց պաշտպանողական ծրագիրները :

Անշուշտ գաղտնի կը պահուին գործունէութեան ծրագիրները: Իրազեկներու կարծիքով ,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՌՈՍՏՈՄ

ԽՄԲ. — 1949 Յունուար 18ին լրացաւ ողբացեալ Ռոստոմի մահուան 30ամեակը: Այս առթիւ անոր կեանքն ու գործը ուսումնասիրելու փորձ մըն է որ կը կատարէ ընկեր Վրացեան :

Անշուշտ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը պիտի օգտուի այս տարուան տարեդարձէն, յիշատակի երեկոյ մը սարքելու համար: (Յունուար 28ին ալ Արամի մահուան տարեդարձն է (1919) :

Մեր կուսակցութեան մէջ չի եղել ու չկայ մէկ ուրիշը, որ իր մէջ այնպէս հարազատօրէն մարմնացրած լինէր Դաշնակցութիւնը, որքան Ռոստոմը: Ռոստոմը նոյն ինքն Դաշնակցութիւնն է: Մեծ ու բազմակողմանի, ինչպէս Դաշնակցութիւնը :

Եւ սակայն, ահա երեսուն տարի է անցել նրա մահից, բայց նրա մասին դրեթէ ոչինչ չի գրուել: Մի - երկու թռուցիկ յուշ — եւ վերջացաւ: Նոր սերունդը, նրանք, որոնք բախտ չեն ունեցել ճանաչելու Ռոստոմին, ոչինչ չգիտեն նրա մասին :

Ինչո՞ւ այդպէս :

Պատճառն, ի հարկէ, Ռոստոմի ընկերների անփութութիւնը չէ: Պատճառն աւելի խորն է — Ռոստոմի անհատականութեան ուրոյնութիւնը, նրա կեանքի եւ գործունէութեան առանձնայատկութիւնները :

Ռոստոմը Դաշնակցութեան մէջ ամէն բան էր. ուր որ լինում էր, իր շնչով լեցնում էր ամէն ինչ: Բայց այդ անում էր այնպէս, որ ոչ մի տեղ չէիր տեսնի նրա հսը: Ռոստոմը ամէն տեղ էր եւ բոլոր գործերի մէջ, եւ միեւնոյն ժամանակ Ռոստոմ չկար: Չէր սիրում երեւալ եւ նիւթական հետքեր թողնել իր յետեւը: Ճառախօս չէր, յօդուածներ չէր սիրում գրել, նրա նամակները կարճ էին ու միայն առօրեայ խնդիրների նուիրուած: Իր գործերի մէջ դնում էր հոգին, բայց երբեք անունը: Անձամբ երեւում էր այն ժամանակ միայն, երբ կարելի չէր խուսափել, այլապէս միշտ մնում էր ստուերի մէջ եւ առաջ էր քաշում ուրիշներին:

Եւ, հետեւաբար, զարմանալի չէ, որ Ռոստոմի մասին նիւթական յիշատակներ քիչ են մնացել: Նրա մտքերն ու ապրումները, նրա կատարած գործի մեծ մասը, նրա նմանը չունեցող դերը Դաշնակցութեան եւ հայ հասարակական մտքի զարգացման մէջ — այդ բոլորի մասին կարող են ասել միայն նրա ողջ մնացած ընկերներն ու աշակերտները: Եթէ նրանք այդ պարտականութիւնը չկատարեն, Ռոստոմի եզական դէմքը կը մնայ բոլորովին չպարզուած, եւ հայ պատմագրական պատմութիւնը կը զրկուի իր սքանչելի մէկ էջից:

Բայց հեշտ չէ գրել Ռոստոմի մասին: Ճիշդ է ասում Ռոստոմի մտերիմ վաստակաւոր ընկերներից մէկը — « Ինչքան փորձում եմ գրել Ռոստոմի մասին, դուրս է գալիս Ռոստոմի առթիւ »: Ռոստոմի առթիւ շատ բան կարելի է ասել, բայց Ռոստոմի մասին — դժուար է: Այդ է պատճառը, որ Ռոստոմին նուիրուած գրուածք չկայ: Քրիստափորի, Զաւարեանի մասին որոշ գրականութիւն գոյութիւն ունի, թէեւ նոյնպէս անբաւարար, բայց Ռոստոմը մնում է մեր նոր սերունդի եւ լայն հասարակութեան համար, թէեւ խորհրդաւոր, բայց անյայտ մի մեծութիւն :

Այս կենսագրական ուրուագիծը՝ մի թոյլ ճիգ է տալու համար Ռոստոմի կեանքի պատկերը (*) :

Ինչպէս եւ Քրիստափորը, Ռոստոմն էլ Գողթնեցի էր: Նրա բուն անունը Ստեփան Զօրեան էր: Ծնուել էր Ցղնա գիւղում, 18 Յունուար 1867 թուին, նահապետական մի ունեւոր ընտանիքի մէջ: Նոյն գիւղում էլ անց կացրեց իր մանկութիւնը :

Գունտ ու կլոր, առողջակազմ, ուշիմ ու խելօքիկ երեխայ էր, որ վաղ մանկութիւնից սովորել էր դիտել ու մտածել: Գիւղի ծխական դպրոցում, ուր ստացաւ իր նախնական կրթութիւնը, աչքի էր ընկնում իր ընդունակութիւններով ու ջանասիրութեամբ եւ դէպի գրաբար լեզուն ցոյց տուած սիրով. բազմաթիւ գրաբար կտորներ գիտէր անգիր եւ սիրում էր եկեղեցական երգերն ու շարականները :

Առանց ծխական դպրոցն աւարտելու, ծնողների որոշումով, մանուկ Ստեփանը տեղափոխուեց Թիֆլիս՝ Ներսիսեան դպրոց մտնելու նպատակով: Բայց տեսնելով, որ Ներսիսեան դպրոցը պետական իրաւունքներ չի տալիս, վճռեց մտնել Թիֆլիսի ռէալական դպրոցը: Դրա համար որոշ ժամանակ պատրաստուեց Բեգլարեանի մասնաւոր ռէալական դպրոցում, ապա, 1882ին, տեղափոխուեց պետական ռէալական դպրոցի 3րդ դասարանը :

Ռէալական դպրոցում էլ Ռոստոմը աչքի ընկաւ իբրեւ լաւ սովորող եւ ընդունակ աշակերտ, մանաւանդ մաթեմատիկական առարկաների մէջ: Նրա դպրոցական ընկերները վկայում են, որ հանդիստ ու խոհուն պատանի էր. չէր սիրում վազվզել ու խաղերին մասնակցել. շատ կարդում ու շատ մտածում էր:

Արդէն դպրոցական նստարանից նա սկսել էր հետաքրքրութիւն ցոյց տալ դէպի հասարակական խնդիրները: Զարն ու բարին, մարդկային անհաւասարութիւնը, արդարութեան ու ճշմարտութեան գաղափարը, որ յափշտակում էին այն ժամանակների ռուս առաջաւոր մտաւորականութեան մտքերը, յուզում էին եւ Ռոստոմին, որ դեռ գիւղում եղած ժամանակ յայտնաբերել էր հասարակական ջիղ: Նրա մասին անում են հետեւեալ բնորոշ պատմութիւնը. —

Ցղնա գիւղի միջով հոսում է մի փոքր գետակ, որի ջուրը ամառները չէր բաւականանում ամէնքի այգիները ջրելու համար: Ռոստոմ յաճախ լսում էր, թէ ինչպէս գիւղի չքաւոր բնակիչները տրտնջում են, թէ ամբողջ ջուրը գնում է հարուստներին, իսկ իրենց այգիները փճանում են առանց ջրի: Եւ ահա մի օր, հազիւ 10 — 11 տարեկան, Ռոստոմը՝ իրեն հասակակից մանուկների գլուխն անցած՝ գնում քանդում է գետակի ամբարտակը եւ ջուրը ուղղում դէպի աղքատ գիւղացիների այգիները: Երբ նրան նկատողութիւն են անում, աներկիւղ պատասխանում է.

— Հարուստները առանց այդու էլ կարող են ապրել: Ջուրը չքաւորին է հարկաւոր, որ ապրուստի միջոց ունենայ...

Աւելի սքանչելի մի օրինակ, որ պատմում է Ռոստոմի մայրը :

Զատկի օրը, 4 — 5 տարեկան Ստեփանը, նոր հագուստով ու նոր կօշիկներով դուրս է գալիս փողոց խաղալու ընկերների հետ: Բայց քիչ յետոյ վերադառնում է ոտաբոպիկ :

— Այ տղայ, ո՞ւր են քոշերդ, զարմացած հարցնում է մայրը :

Ռոստոմը բացատրում է, թէ տուել է մի աղքատ ընկերոջ :

— Հայրիկդ կը ծեծի, սպառնում է մայրը:

— Չի ծեծի, պատասխանում է Ռոստոմը:

— Կը ծեծի, պնդում է մայրը :

— Ծեծում է, ծեծի, հօ նոր կօշիկներ կ'առնէ, լինում է տղի պատասխանը :

Թիֆլիսում Ռոստոմը մտնում է աշակերտական ինքնազարգացման խմբակների մէջ, շփւում է յեղափոխական շրջանների հետ եւ մասնակցում նարոդովոլցիների գաղտնի գործունէութեան :

Այդ ժամանակից արդէն ընկերների շրջանում նա յայտնի էր Քոթոթ անունով, երեւի, իր քոթոթի նման կազմուածքի պատճառով: Քոթոթը մինչեւ վերջ էլ մնաց նրա կեղծ անունը:

1886 թուին Ռոստոմը աւարտեց ռէալական դպրոցը եւ աշնանը մտաւ Նովօ - Ալեքսանդրիայի գիւղատնտեսական ճեմարանը, Վարշաւայի մօտ :

Ռէակցիայի մռայլ օրեր էին Ռուսաստանում: Ալեքսանդր երրորդի անհեթեթ ինքնակալութիւնը ճզմում էր հասարակական կեանքի ամէն արտայայտութիւն: Լորիս — Մելիքեանի չափաւոր - ազատական իշխանութեան փոխարէն Պոբեդոնոսցեւի կղերա - կայսերաբռնապետութիւնն էր տիրապետողը : Բնականաբար, ռուս հասարակութիւնը յուզւում ու դժգոհութիւն էր ցոյց տալիս: Ուսանողութիւնը առաջին արտայայտողներից էր այդ դժգոհութեան :

1887ին Մոսկուայում, համալսարանական մի հրապարակային հանդէսի միջոցին, ուսանող Սինեաւսկին ապտակեց համալսարանի տեսչին : Սինեաւսկին աքսորուեց Սիբիր, եւ ամէն կողմ սկսուեցին ուսանողական խռովութիւններ ու բողոքի ցոյցեր կառավարական խստութիւնների դէմ : Խռովութիւններ տեղի ունեցան եւ Նովօ - Ալեքսանդրիայում, Ռոստոմը խռովարարների առաջին շարքերում էր: Եւ շատերի պէս հեռացուեց դպրոցից եւ աքսորուեց ծննդավայր՝ «դայլի վկայական»ով, այսինքն՝ առանց իրաւունք ունենալու ուրիշ դպրոց մտնելու :

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

(*) Բոլորովին վստահ չենք, որ այս ուրուագծի մէջ էլ սխալներ չկան, իսկ պակասները շատ շատ են: Շնորհակալ կը լինէինք, եթէ Ռոստոմի կեանքին ծանօթ ընկերները ու բարեկամները գրի առնէին իրենց նկատած սխալները, լրացնէին պակասը եւ ուղարկէին մեզ: Շնորհակալ կը լինէինք նաեւ, եթէ Ռոստոմի գործունէութեան վերաբերող զանազան նիւթեր ունեցողները ուղարկէին մեզ, օգտուելու եւ վերադարձնելու պայմանով :

Կիսադարեան հաշուեկշիռ

Թեւակոխելով 1950 թուականը՝ կը փակուի քսաներորդ դարու առաջին կէսը: Ան տակաւին հեռու է պատմութեան յանձնուելէ: Դերակատարներէն շատեր կ'ապրին, այստեղ, այնտեղ յուշեր, դիւանաթղթեր՝ ամբողջացնելու համար պատմութեան տրամը :

Հայ ժողովուրդի կեանքն ալ յիսուն տարի աւելցաւ. ծնունդ, զարգացում, բայց ոչ վախճան: Մեր թշնամիներն ալ տեսան որ հայ ժողովուրդը չի մեռնիր կոտորածներով: Հայութիւնը կ'ապրի, եւ ցորչափ ապրի, անոր դերը չէ աւարտած պատմութեան մէջ:

Վերլուծական պատմութիւնը կը սորվեցնէ պատմութեան ինչպէ՛սը, *համադրականը՝* ին - չո՛ւն :

Ինչո՞ւ այս կերպ ընթացան դէպքերը, եւ ոչ այլ կերպ: «Վասն ո՞յր պատճառանաց», պիտի հարցնէր հայ պատմիչը :

Հայաստան առաջին անգամ կը յիշուի պատմութեան մէջ Քրիստոսէ չորս դարեր առաջ: Եթէ ուզենք Հայասայի ժողովուրդը Հայեր համարել, այն ատեն անոր գոյութիւնը աւելի երկարած կ'ըլլանք: Առանց ատոր ալ հայ ժողովուրդը պատկառելի տարիք մը ունի. — շուրջ երկուքուկէս դար: Այս տարիքին վրայ աւելցուած կէս դարը՝ մեծ բան մը չէ: Հայը ծերացած է տարիքով, սակայն առոյգ է, ինչպէս բոլոր նորածին ժողովուրդները:

Եթէ գիտութիւնը պէտք ունի փորձառութեան, հայ ժողովուրդն ալ կը կարօտի պատմութեան դասերուն :

Անցեալը իր լոյսը կը սփռէ ներկային վրայ: Անցեալով միայն կարելի է բացատրել ներկան :

Զանց առնելով մանրամասնութիւնները, որոնք կ'ողողեն իրականութիւնը, անցնելով մացառներու եւ ծառերու վրայէն, որոնք կը խափանեն կատարները, բարձրէն տեսնենք մեր յիսնամեայ պատմութեան գագաթները :

Հայոց պատմութիւնը գրուած է չորս պատերու, յաճախ վանքի մը խուցին մէջ: Զայն գրած են մարդիկ, կանգնած չէնքի մը կամ տեսակէտի մը վրայ, ուրկէ դիտած են դէպքերը:

Ինչպէս իւրաքանչիւր մարդ դէպքերը ըմբռնելու իր ոճը ունի, այնպէս են նաեւ ժողովուրդները եւ ազգերը: Հայ ժողովուրդը իր պատմութիւնը կը դիտէ իր սեփական աչքերով, հակառակ անոր որ մենք կ'ապրինք մեր աշխարհէն դուրս, քաղաքի մը մէջ ուր ժողովուրդներու գաղափարները իրարու կը բախին ու իրարու կը խառնուին :

Ի՞նչպէս կազմուեցաւ Հայութիւնը: Քանի քանի ցեղեր ապաստանեցան հայկական լեռնաշխարհը, ապրեցան դարեր ու դարեր, երբեմն անտեղեակ իրարու գոյութեան: Երբեմն՝ մրցակից, երբեմն՝ դաշնակից՝ ընդդէմ հասարակաց թշնամիին, մինչեւ որ այդ տարրերը միախառնուեցան եւ առին անունը իրենցմէ ամէնէն կենսունակ ցեղին:

Հայոց պատմութիւնը պատմութիւնն է տոհմերու, որոնք կը զարգանային ձգտելով դէպի վերջնական ազգային — քաղաքական միաւորում: Այդ միաւորումը տեղի չունեցաւ: Հայաստան չունեցաւ իր տեւական մշակութային եւ քաղաքական կեդրոնը, ինչպէս Հռոմը, Բիւզանդիոն, Տիզբոնը կամ Պաղտատը:

Թէեւ Տարօնը կամ Արարատեան դաշտը դարձան ժամանակ մը մշակոյթի վառարաններ, սակայն ոչ մին, ոչ միւսը չկրցան դառնալ քաղաքական եւ մշակութային մտքի փարոսները: Հայաստանի պատմութիւնը չունի որոշ, թանձրացեալ, (կոնկրէտ) քաղաքական շրջանակ :

Ե. դարուն անոր շրջանակը աւելի մշակութային է քան քաղաքական, իսկ անկէ առաջ թագաւորութիւնն է որ իրարու կը կապէ մրցակից եւ անհաշտ իշխանական տոհմերը, բայց ոչ մշակոյթը :

Քրիստոնէութիւնը պատճառ եղաւ որ հայութիւնը խզէ իր մշակութային կապերը Արեւելքի հետ: Եկեղեցին դարձաւ ազգային միութեան դիծը: Ժամանակ մը, Ժ. դարուն, եկեղեցին, Անիի մէջ իր կաթողիկոսական աթոռով, կը ջանար վերին հեղինակութիւն դառնալ, հայ իշխանական եւ թագաւորական տուներուն վրայ տարածելով իր հմայքը :

Մինչեւ Քրիստոնէութեան մուտքը՝ Հայաստան համր մնաց, հակառակ Միջագետքի եւ Կապադովկիոյ հետ իր դրացնութեան, ան չունեցաւ սեպագիր արձանագրութիւններ, թէեւ փաստօրէն, որպէս քաղաքական ուժ յայտնուեցաւ՝ պարսկական կայսրութեան Աքեմէնեան շրջանին, (Դ. դար Ք. Ա.) :

Հազիւ իր մշակութային եւ ազգային գիտակցութեան մէջ ամրանալու վրայ էր, երբ քանդուեցաւ Առաջաւոր Արեւելքի քաղաքական դրութիւնը (système): *Ի՞նչ էր այդ դրութիւնը :*

Հռոմ եւ Իրան, աւելի վերջը՝ Բիւզանդիոն եւ Պարսկաստան, համաձայնած էին ամբարտակներ կանգնելու բարբարոս ցեղերու դէմ: Հայաստան կ'ապրէր քաղաքակիրթ աշխարհի շրջանակին մէջ, ապահոված իր գոյութիւնը եւ պաշտպանուած աշխարհաւեր արշաւանքներու դէմ :

Ահա այս դրութիւնն է որ քանդուիլ սկսաւ Ե. դարէն, հիւսիսէն գերման ցեղերու (Է. դարուն), հարաւէն՝ արաբ - սեմական ցեղերու արշաւանքներովը:

Պատմութեան ճակատագիրն է այս: Բարբարոսներ միշտ ալ քանդած են քաղաքակրթութիւն-

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻՏԱՂ

Ի՛ՆՉ ՕՐԵՐՈՒ ՀԱՍԱՆ …

Խոտ կ'ուտեն, տերեւ կ'ուտեն եղեր, Սեւ Ծովի գաւառման Թուրք բնակիչները :

Կը զարմանամ : Փոխանակ բակլավա, ճէպապ ուտելու, խոտ ու տերեւ կ'ուտեն : Ի՛նչ օրերու հասան :

Թուրք երեսփոխանները իրենք են որ կը խոստովանին թէ Սեւ Ծովու Թուրքերը խոտ ու տերեւ կ'ուտեն այծերու պէս :

Ի՛նչ ընեն : Ներքին հայկական գաւառները չորցուցին : Այդ տեղուանքը ոչ խոտ մնաց, ոչ տերեւ : Հող ու փա՜յտ ուտէին :

Նորէն Հայերն են անշուշտ, այս բոլորին պատճառը :

Անոնք միասին տարեր են հերկելու, ցանելու, հնձելու արհեստին գաղտնիքը, իրենց ջարդուելուն վրէժը լուծելու համար :

Ի՛նչ անգթութիւն : Ապերախտութի՛ւն…

Երանելի՜ օրեր .— Հայը կը հերկէր, կը ցանէր, կը հնձէր : Հացը պատրաստ կը հրամցնէր Թուրքին, որ ազնուօրէն, կլլելու յոգնութիւնը յանձն կ'առնէր :

Թուրքը, ժամանակ չունէր, աշխատելու պէս չպիտոյ բանով զբաղելու : Ան, իր նախահայրերէն, Ճինկիզներէն եւ Լէնկթիմուրներէն ժառանգած էր կողոպտելու, ջարդելու, առեւանգելու պէս չահաբեր արհեստներ :

Բայց երբ Հայերը հեռացան իրենց հողերէն, աղա Թուրքերը իրենց չահաստանը կորսնցնելով՝ բացը մնացին :

Թէ աշխատիլ, թէ ուտել : Կարելի՞ բան է :

Եւ հիմա, վրէժ լուծելու համար, խոտ ու տերեւ կ'ուտեն : Վաղը, տերեւներէն ետքը, ծառերն ու հողն ալ կրնան ուտել, որպէսզի Հայերը հողային պահանջներ չունենան :

Կօշիկ ալ չունին եղեր շատ մը գիւղերու բնակիչները եւ բոպիկ կը քալեն եղեր : Թող չարուխները, ապա իրենք քաղաքակրթուելով, իրենց կարգին ուրիշ բարբարոս ցեղերու կողմէ քանդուելու համար :

Հայաստան ի՜նչպէս կրցաւ դիմադրել արաբական ղարաւոր գրոհներուն : Ասիկա պատմութեան հրաշքներէն մէկն է : Ինչ կերպով ալ մեկնենք երեւոյթը, կ'ապացուցանէ հայկական մշակոյթի տոկունութիւնը :

Հազիւ Արաբները քաղաքակրթութեան ճամբու մէջ մտած էին, ահա սկսաւ անոնց տկարացումը, ու ասիական վաչկատուն ցեղեր, բաց դոներով արեւմուտքի քաղաքակիրթ աշխարհին դռները, սկսան ներխուժել, նախ փոքր խումբերով ապա չարունակական մեծ արշաւանքներով :

Սելճուք – Թուրք ցեղեր, Մոնկոլ – Թաթարներ, Ճինկիզխանի յաջորդները, Լէնկթիմուր — այս բոլոր արշաւանքներուն կուրծք պիտի տար Հայ ժողովուրդը : «Ամբակք երիվարաց մաշեցին գլերինս եւ զբլուրս մեր», կը հառաչէ պատմիչը :

Հակառակ այս աւերածութեան՝ Հայ ժողովուրդը ապրեցաւ :

Ու թեւակոխեց 20րդ դար :

(Մնացեալը յաջորդով) Վ. ԱՐԵՒ

հաղնին՝ եթէ մորթ գտնեն :

Հայերը կօշկակարութի՞ւնն ալ միասին տարած են : Վա՛յ անշնորհներ…

Գիւղեր ալ կան եղեր, ուր էրիկ մարդ չէ մնացեր !!

Կ'երեւայ, կեավուրի աղջիկ – կնիկ առեւանգելու գացած են հեռուները, քանի որ Հայուհիներ չեն մնացած իրենց մօտիկը :

Այս բոլորը տեսնելով, երեսփոխան էֆէնտի մը, հոնգուր – հոնգուր լաց է եղել …

Վա՛խ պէյս, վա՛խ : Կարծես, Տրապիզոնի առջեւ Թուրքերուն կողմէ սնտուկներով Սեւ Ծովը թափած հայ մանուկներուն վրայ կուլայ …

Ժամանակին, երբ մենք արիւն – արցունք կուլայինք, դուք, ձեր փորը վեր տնկած, քահ–քահ կը խնդայիք : Կը զուարճանայիք՝ անմեղ Հայուհիներ լլկելով, մանուկներ յօշոտելով :

Մենք չենք խնդար ձեր խոտաճարակութեանը վրայ : Պարզապէս կը բացատրենք :

Ատեն մը, ձեր ջարդած Հայերուն աւելցուքները կերաք – խմեցիք : Անապատի վերածեցիք Հայոց արգաւանդ հողերը :

Կտրեցիք ձեր նստած ճիւղը՝ Նասրէտտին հօճային պէս եւ ինկաք կռնակի վրայ…

Զորցուցիք ակը կեանքի պիտոյքներուն եւ հիմա, առ ի չգոյէ ծամելիքի, ստիպուած էք խոտ ու տերեւ ճաշակել :

Այս բոլորին մէջ սակայն, գիս զարմացնող երեւոյթը, Թուրք երեսփոխանին լացն է :

Չեմ կրնար երեւակայել Թուրք մը, որ գաղափար ունենայ արցունքի մասին :

Հայկական զարհուրանքներն իսկ, առանց արցունքի, քաջաբար գործադրեցին եւ դիտեցին անոնք :

Այժմ, իբրեւ նորոյթ, կ'երեւայ թէ, Թուրքը լալու արհեստն ալ մշակել սկսած է :

Ուրեմն այսուհետեւ արցունք եւ քրտինք բառերն ալ պիտի արձանագրուին Թրքական պատմութեան մէջ :

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՅՈՒՇԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

Պոլսահայ վաստակաւոր դաշնակահարը, Ստեփան Բաբելեան, կարգ մը յուշեր գրի առած է Ժամանակի մէջ, «Կոմիտաս Մտերիմն» խորագրով : (27 Դեկտ. 1949) : Քանի մը հատուածներ.

Կոմիտաս «քէրթէնքէլէ» կը կոչէր աշխատող եւ ինքնօգնութեամբ բարձրացող անձերը :

Այս անունով կոչելուն պատճառը այն էր որ հակառակ քիչ մը երկիւղազդու իր կերպարանքին, մողէսը սիրելի, համակրելի կենդանի մըն է : Ան կը հաստատէ իր բնակութիւնը պատերու ծերպերուն մէջ եւ հոնկէ կը ճարէ իր սնունդը, խոտ եւ հող, առանց մէկու մը վնաս հասցնելու :

Փայփայիչ էր Կոմիտասէն «քէրթէնքէլէ» յորջորջուիլը :

Սակայն այս պատուանունին արժանացած նեղմիտ մը, սրտմտած, խնդրեց օր մը որ այլեւս այդ անունով չկոչէ զինքը :

Կոմիտաս նշանակիչ նայուածք մը նետեց անոր վրայ ու յարեց քաղցր թօնով :

ՍԹԱԼԻՆԱՊԱՏՈՒՄ

ԽՄԲ.— Տարիներէ ի վեր Ստալինափառ գրականութիւն մը կը մշակուի Խ. Միութեան բոլոր ժողովուրդներու եւ ցեղերու լեզուներով, գետնաքարշ երկրպագութեան, շողոքորթութեան սեռ մը որու նմանը ոչ մէկ միապետ վայելած է :

Այս կռապաշտութիւնը գագաթնակէտին հասաւ սպարապետին ծննդեան 70ամեակին առթիւ :

Նմոյշ մը՝ հազարաւորներու մէջէն .—

Ստալի՛ն , դու բշնամու ամրո՛ցն ես քանդում.
Սիրելի՛դ իմ, Ստալի՛ն, բնակիչդ իմ հոգու :
Ջե՛ն գտնի ժիրշիները(1) , ոչ մի համեմատում :
Հանդի մեր վարպետ երգիչները, ակին (2) ,
Չունե՛ն այդ խօսքերը — քարերն այդ անգին :
Ուզեցի մարգարէի հետ, քեզ, համեմատեմ.
Ջե՛մ կարող մարգարէի՛ հետ, քեզ, համեմատեմ.
Չի՛ խօսել ճշմարիտ եւ ո՛չ մի մարգարէ …
Ուզեցի ովկիանի հետ, քեզ, համեմատեմ.
Ջե՛մ կարող ովկիանի հետ քեզ համեմատել ,
Նախ. ովկիանումը երբեմն, նաւեր՝
Ճեղքուած յատակով կործանուել են յաւէտ…
Բեւեռային աստղի հետ, ասի համեմատեմ.
Բեւեռային աստղի հետ, քեզ, ո՞նց համեմատեմ.
Կարծես թէ հսկայ մի մեխով է գամուած —
Նա միշտ միեւնոյն իր տեղումն է կանգնած …
Ասի՝ լեռների հետ ես քեզ համեմատեմ.
Բայց թէ՝ լեռների մէջ, կա՞յ քեզ հաւասարը.
Չէ՞ որ մենք տեսնում ենք բոլորի կատարը …
Ասի՝ քեզ լրիւ լուսնեակի՛ն համեմատեմ .
Ջե՛մ կարող, քեզ, լրիւ լուսնեակին համեմատեմ.
Երկնքում նա սա՛ռն, գունատ է, հիւա՛նդ —
Իր լոյսը շողում է գիշերը միայն…
Նախ. արեւի հետ, ասի՝ համեմատեմ.
Բայց եւ արեւի՛ հետ, քեզ ո՞նց համեմատեմ.
Երբեմն արեւն էլ խաբում է. գիտես.
Միայն պարզ օրերին է նա լոյս տալիս մեզ :
Ստալի՛ն, ծերունիս չունի՛ համեմատում …
Ստալի՛ն, դու վառւում ես, որպէս անշէջ հուր.
Կ'առնեմ իմ դոմփրան, տափաստանը կ'երթամ —
Խօսքեր թանկարժէք ինձ ժողովո՛ւրդը կըտայ :
Կը ցանեմ երգերս յուզւող սրտերում :
Անին թող երգերը երգչիս այս ծերուկ :
Կը գտնեն նրանցում սերունդները անուանի
Մի նո՛ր համեմատութիւն — Ստալի՛նին արժանի :

Երեւան ՋԱՄԲՈՒԼ

(1) Ժիրշիներ — այդպէս կը կոչուին Ղազախստանի ժողովրդ. երգիչները : (2) Ակին — բանաստեղծ – երգիչ :

— Ես քէրթէնքէլէներն միայն ինձ եղբայր եմ համարում եւ սիրում եմ նրանց հետ ապրել այստեղ : Դա է պատճառը որ քեզ էլ այդպէս էի կոչել …:

★

Կոմիտաս արագ կը քալէր :

Պատմեց որ քանի մը օր առաջ այդպէս արագաքայլ գացած պահուն, իր դէմը ելլող ստահակ տղոց մին՝ «օթօմօպիլ»… կը ձայնէ ու միւսները կը խնդան :

— Գոմէշի կառք… կը պատասխանէ վար –

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (27)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՉԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ, ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Մեզի հետ եղող փախստականներուն մէջ կար պառաւ կին մը, որ անվախ եւ համարձակ հաց կ'եփէր. կարծես իր տան մէջ ըլլար խաղաղ ժամանակ. տղոցմէ մէկ քանին կով մորթեցին, կերակուր կը պատրաստէին, կ'երգէին, կը պարէին : Վրէժխնդրութեան յագեցումը մեզ կ'ուրախացնէր. նոյնիսկ տարտամ ժպիտ մը տեսանք պառաւ մայրիկին թոռան դէմքին վրայ, որ փոքրիկ տղայ մըն էր եւ երբեք չէր ժպտեր, մայրիկը տարած էին եւ անիկա աղէն անդին թափառելով ու մայրիկը փնտռելով եկած՝ մեզ գտած էր :

Թուրքերը լուռ էին եւ չէինք գիտեր՝ ինչ դիտաւորութիւն ունէին. կէս օրը անցաւ. սիրտս չէր համբերեց. քարի գլուխը ելայ եւ ըսի .

— Գացէք ձեր տուները, լաչակներ առէք ու կնկան պէս նստեցէք. ձեր տեղը հոս չէ :

Իրենցմէ մէկը զիրենք խրախուսեց :

— Մեզի կը վայելէ՞, որ 200 հոգիով բուռ մը մարդոց դէմ չկարենանք երթալ. յառաջ անցէք :

Այս խրախոյսին վրայ քանի մը քայլ առին եւ իրենց դիրքերէն դուրս ելան, բայց երբ մէկ քանին ինկան, այլեւս առանց ետեւ դառնալու փախան գացին : Իրիկնամուտին լեռը դատարկուած էր : Անոնք իմաց տուեր էին Ուլաշ եւ Սեբաստիա : Ուլաշցիք վախերնուն ըսեր էին, թէ կռիւը մեր սահմանէն դուրս է եւ մենք չենք գար. իսկ Սեբաստիոյ կուսակալը, հարիւրի չափ սայլ լեցուն զինուորներ, 7 թնդանօթ եւ միթրալեօզ կը ղրկէ մեզ դէմ կռուելու : Մեր մասին առասպելական բաներ կը պատմէին եւ սարսափէ անկարողութեան մատնուած էին. կը պատմէին, թէ 700 զինուած մարդիկ էինք, մինչդեռ 9 զինուած մարդ կար մեր մէջ :

Ճամբայ ելլելէ առաջ մեզ հետ եղող 40ի չափ փախստականները առաջնորդով մը ղրկել ուզեցի Բաթրին գիւղի թաղստոցները : Ես կ'ուզէի երթալ Գարտաշլար լեռը, ուրկէ՝ գիտէի թէ զինուորներ պիտի անցնին. դիտաւորութիւնս էր կտրել անոնց ճամբան, քանի մը հոգի ալ անոնցմէ սպաննել, որպէսզի սարսափը մեծնայ, բայց ժողովուրդը թախանձեց եւ չուզեց մեզմէ բաժնուիլ :

Երեկոյին ուշ ատեն խումբը կարգի դրինք, ոչնչացուցինք թամբերը ու ձիերը, վերցուցինք սպաննուած Թուրքերու զէնքերը, հագուստները եւ ժանտարմաներու «ղօքիման»ները եւ ճամբայ ելանք. ոչ ոք կար մեզ արգելք եղող եւ ճամբաները բաց էին : Առաւօտուն լուսաբացին հասանք Բաթրին գիւղի գետնայարկ թաղստոցները եւ երեք մասի բաժնուելով, պատսպարուեցանք : Երկու օր մնացինք այնտեղ, եւ մեզ հետ եղող փախստական ժողովուրդը ապահովուած զգալով՝ մնաց. իրենցմէ միայն վեց հոգի վերցնելով, կրկին գացինք Թէճէր : Մեր հոն հասնելէն երկու ժամ ետքը մեզ պաշարեցին զինուորներով եւ թնդանօթներով : Լոյսը նոր բացուած էր. զինուորները կուգային, մեր մօտէն կ'անցնէին, մեզ չէին տեսներ, թնդանօթները ուղղած էին մեր դիրքերուն, բայց մենք լաւ ապաստան ունէինք եւ տեղերնիս ամուր էր. մտադրեցինք կրակել թնդանօթաձիգներուն վրայ եւ սարսափ ձգել ու շուարումի մատնել զիրենք, բայց մօտակայ գիւղ մը կար, որ տեղահան չէր եղած, եւ ստիպուած էինք զգոյշ ըլլալ : Չենք գիտեր՝ ինչո՞ւ նախայարձակ չէին ըլլար Թուրքերը . եօթը օր չարունակ առաւօտուն կուգային, կը հետախուզէին եւ իրիկունը կ'երթային : Ութերորդ օրը տեսանք, որ Սեբաստիոյ ճամբան բռնեցին ու հեռացան : Մերձակայ Հայ գիւղը չվտանգելու համար մենք ալ որոշեցինք հեռանալ, բայց գիւղացիք խնդրեցին, որ մնանք : «Մեր բոլոր ունեցածը ձերն է», կ'ըսէին. նոյնիսկ առաջարկեցին մեզ, որ որոշ կարգախօսի վրայ իրենց գիւղը երթանք, հոն գտնուող ձիաւոր ու հետեւակ 70 ժանտարմաները միացած ուժերով զինաթափ ընենք, զիրենք եւ քորտոններ խզելով, արշաւենք դէպի քաղաք : Գիւղացիները համոզուած էին, որ զիրենք պիտի կոտորեն եւ նախամեծար կը համարէին կռուիլ : Համաձայնեցանք եւ սպասեցինք որոշուած նշանին. տեղեկութիւն չկար : Երեկոյին լուր եկաւ, որ կայսերական հրաման ելած է՝ այլեւս ոչ մէկ Հայ չբանտարկել, ժողովուրդը վերադարձնել իր տեղը, եւ նոյնիսկ կողոպտուած ապրանքներէն մաս մը վերադարձուցին : Կառավարական այս սովորական խաբէութեանը հաւատալով, գիւղացիք ետ կեցեր էին իրենց որոշումէն :

ՉԱՊԻԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

դապետը հանդարտօրէն, միանգամայն ապահով քայլերով՝ ճամբան շարունակելով։

Օր մը միասին կ՚երթայինք, երկուքս ալ արադընթաց։ Ակամայ, ինքնաբերաբար մրցում մըն էր որ կը կատարէինք։ Եկաւ վայրկեան մը ուր մեր քայլափոխերը հասեր էին իրենց արագութեան բարձրակէտին եւ որովհետեւ աւելի երիտասարդ էի, գլուխ քիչ մը նեղն էի դրեր։

— Կարծեմ այսօր ալ, բսաւ քիչ մը հեւալով, դուն պիտի կոչուիս օթօմօպիլ, բայց ոչ պարապ օթօմօպիլ··· պատասխանեց նրբամտօրէն։

հաւանական է որ բողոքի գործադուլներ սարքուին 24 ժամուան համար, կամ աւելի երկար տեւողութեամբ, արծարծելով բանուորական պահանջները։

Տարակոյս չկայ թէ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը կը գործէ համախորհուրդ արեւմտեան Եւրոպայի բոլշեւիկեան կազմակերպութեանց հետ։ Ուրեմն հաւանական է որ գործադուլներ սարքուին նաեւ միւս պետութեանց նաւահանգիստներուն մէջ։

Անգլեւասաքսոն մամուլը այս առթիւ դիտել կուտայ թէ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը ուժի փորձ մըն է որ կը կատարէ կառավարութեան հետ եւ եթէ յաջողի, լման երկու տարի պիտի ուշացնէ երկրին վերականգնումը։ Իսկ եթէ ձախողի, ոչ միայն կրնայ կորսնցնել իր ազդեցութիւնը բանուոր դասակարգին վրայ, այլեւ ներքին ցնցումներու մատնուիլ· մանաւանդ որ կարգ մը ծանր պարտութիւններ կրեց անցեալ տարուան ցոյցերուն եւ գործադուլներուն մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նոր դահլիճը կազմեց Պ. Թէոտոքիս, նախկին վարչապետի մը որդին, որ ագարակապան էր Քորֆուի մէջ։ Նոր դահլիճը առժամաբար պիտի վարէ գործերը, մինչեւ ընդհ. ընտրութիւններ։ Խորհրդարանը պիտի լուծուի մօտերս։ Իր հրաժարականը ետ առաւ սպարապետը, մառէչալ Փափագոս։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը նոր ծրագիր մը մշակած է, զարկ տալու համար քաղաքացիներու բարօրութեան։ Այդ ծրագրին համաձայն, երկիրը կրնայ գործ ճարել 61 միլիոն քաղաքացիներու՝ 1950ին, իսկ 64 միլիոնի՝ հինգ տարիէն, «կատարեալապէս անհետացնելով չքաւորութիւնը»։ Նոյն ժամանակաշրջանին ամերիկացի ընտանիքի մը տարեկան եկամուտը պիտի աւելնայ հազար տոլար։ Ծրագիրը միեւնոյն ատեն կը թելադրէ օգնել ամբողջ աշխարհի բարօրութեան, դրամ եւ ուրիշ դիւրութիւններ տրամադրելով, մաքսային պատնէշները քանդելով եւն.։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ դայթակղութիւն մը կը գրաղեցնէ պելժիական կառավարութիւնը։ Ամբաստանեալները մեծ մասով կը պատկանին աջակողմեան կուսակցութեանց։

60 — 80 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ խարդախութիւն մը երեւան հանուեցաւ Փարիզի մէջ։ Զեղծարարները միլիոնաւոր դահեկաններ փոխադրելով Հնդկաչինէն, տոլար կը գնէին 400 ֆրանքէն եւ Սայկոնի մէջ կը ծախէին 680 ֆրանքէն։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Երիտ. Միութեան (Կոմսոմոլ) ընդհ. քարտուղարը արձակուեցաւ իր պաշտօնէն։

ՁԻԻՆ – ՁՄԵՌԸ աւերներ կը գործէ Պերլինի, Մոսկուայի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ։

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՀՄՈՒՏ ԱՆՁ ՄԸ տրամադիր է շաբաթը մէկ օր յատկացնել վաճառատան մը մէջ իբրեւ թարգման կամ խմբագրող։ Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

ՀԵՏԶՀԵՏԷ ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԻՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԱՆՎՃԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ։ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ ՓԱԿԵԼ ԲՈԼՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ։

«Յառաջ»ի գինը 7 ֆրանք

1950 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Ֆրանսա եւ գաղթավայրեր վեցամսեայ 800, տարեկան 1600 ֆրանք։

Ուրիշ երկիրներ.— Տարեկան 2500 ֆրանք։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Արմընոնվիլի սրահին մէջ, կիրակի 15 Յունուար ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր։

Գեղարուեստական բաժին՝ հաճելի անակնկալներով։ ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌ, խնջոյք եւ եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։ Տաճ սրահ։ Կաղանդ Պապան նուէրներ պիտի բաժնէ ներկայ երախաներուն։

Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սարաֆեան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ

ԳԷՈՐԳ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Հրապարակով իմ ջերմ շնորհակալութիւնը կը յայտնեմ «Յառաջ»ի եւ «Հայ – Բոյժ»ի խմբագրութեանց, Ֆր. Կապոյտ Խաչին եւ բոլոր այն սրտցաւ հայրենակիցներուն, որոնք թէ բարոյապէս իրենց այցելութիւններով եւ թէ իրենց զանազան նուէրներով չզգացուցին տօնական օրերուն իմ հիւանդ եւ անտէր ըլլալը Սէնթ Անթուանի հիւանդանոցին մէկ անկիւնը։

Ս. Հ. Salle Broussais, Սէնթ Անթուան

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Լեւոն Մուրատեանի ընդ. Օր. Էլիզա Զաթալեանի նշանախօսութեան առթիւ ընկեր Կ. Մուրատեանէ հազար ֆրանք, Պ. Գ. Զաթալեան երկու հազար, Օր. Տէրվիշեանէ, Օր. Զապէլ Մանուկեանէ, Յ. Արքլեանէ, եւ Ալեանաքեանէ 500ական, Վիէնի Նոր Սերունդի ընկերներէ 400 ֆր., Պառաւեան ընտանիքէ հազար ֆրանք։

★ Տէսինի դպրոցի Կրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յարութիւն Ղազարեանի ընդ. Օր. Ա. Պալպալեանի նշանախօսութեան առթիւ Սէն Ժիւլիէն (Արտէշ) Ս. Պալպալեանէ, Յ. Ղազարեանէ, Ղազար Ղազարեանէ 500ական ֆրանք։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերունդի կողմէ։ 27 Յունուար ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8·30ին, Սալ տէ Ֆէթ (Մէզօն տիւ Փէօփլը) Ave. Victor – Cresson, Իսի լէ Մուլինօ։

Կը ներկայացուի՝

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ (Շիրվանզատէի)

մասնակցութեամբ «Ադամեան թատերախումբի»

Ղեկավար՝ Շահան Սարեան։

Հաղորդակցութիւն.— Մէթրօ Մէրի տ՚Իսի։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ 19ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի 5 Մարտ, կէսօրէ վերջ, ժամը 2·30ին Salll de la Chimie, 28bis, rue St. Dominique։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի վիճաբանական հաւաքոյթը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, 19a rue Caumartin։ Նիւթ՝ «Տատրագոմի հարսը»։ Կը վարէ՝ ընկեր Հ. Բալուեան։ Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէ, 9Յունուար, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8·30ին։

ԻՇԽԱՆ խումբ, 9 Յունուար երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8·30ին։

ԹԱԹՈՒԼ խումբը 12 Յունուար հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8·30ին։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբ 12 Յունուար, հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8·30ին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթակոմիտէ 14 Յունուար շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին։

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթակոմիտէ, 15 Յունուար կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէ, 15 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին։

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթակոմիտէ 15 Յունուար, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3·30ին։

ԱՐԱՄ խումբ 15 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին։

Ժողովները տեղի կ՚ունենան իրենց սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը՝ երկուշաբթի, 9 Յունուար, ժամը 9ին, Պանեէօյի դպրոցի սրահին մէջ (Salle Jean Jaurès)։ Պիտի խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Կիլիկիոյ Թագաւորութեան անկումէն վերջ»։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»Ի ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական նիստը Յունուար 9ին, Café Régent, մէթրօ Քատէ, ժամը 8·30ին, սովորականին պէս։ Դասախօս Մկրտիչ Պարսամեան։ Նիւթը՝ «Արտասահմանեան հայ գրականութիւնը եւ մամուլը»։ Մուտքը ազատ է։

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի անդամներէն կը խնդրուի երկուշաբթի 9 Յունուարին, երեկոյեան ժամը 8·30ին ներկայ ըլլալ Ազգ. տան մէջ, 32 rue de Trévise, ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԵՄՇԱՀԻ յիշատակի երաժշտական հանդէսին երգի փորձերուն համար։

Այս առթիւ կը հրաւիրուին նաեւ բոլոր այն երգողները որոնք կը փափաքին մասնակցիլ այս հանդէսին։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.

Tél. GOB. 15-70 — Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 10 Janvier 1950 Երեքշաբթի 10 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6047 — Նոր շրջան թիւ 1458

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Միջին Արեւելքի մամուլը լայնօրէն կ'արծարծէ խնդիր մը, որ հրատապ հանգամանք ունի եւ համազգային արժէք :

Այս անգամ, խնդիրը կը վերաբերի ոչ թէ Ս. Յակոբեանց վանքի Միաբանութեան մեղքերուն կամ հռչակաւոր պարտքերու պատմութեան, այլ հայկական իրաւունքներու, դարաւոր առանձնաշնորհներու փրկութեան :

Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը, «Յուսաբեր», հարցը կը լուսաբանէ երեք ընդարձակ եւ մանրակրկիտ խմբագրականներով :

Եւ, իբրեւ եզրակացութիւն, կը բանաձեւէ կարգ մը հիմնական տեսակէտներ, որպէսզի Հայկական Արտասահմանը «ժամ առաջ կատարէ անհրաժեշտ ձեռնարկները, վերստին ազգը տէր դարձնելու համար Հաստատութեան մը, որ ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԻՆ ՍԵՓԱԿԱՆ է», համաձայն Պոլսոյ ազգ. սահմանադրութեան :

Շուտով մեր ընթերցողներն ալ պիտի կարդան այդ խմբագրականները, որոնք ամբողջական ուսումնասիրութիւն մը կը կազմեն, դիւրացնելով մամուլին եւ պատասխանատու իշխանութեանց գործը :

Առ այժմ, քանի մը պատմական տեղեկութիւններ, իբրեւ յուշարար :

Յետին բարեպաշտն ալ գիտէ որ, դարերէ ի վեր Հայ. Եկեղեցին հաւասար դիրք, անձեռնմխելի առանձնաշնորհներ եւ իրաւունքներ կը վայելէ Երուսաղէմի մէջ, կաթոլիկ եւ օրթոտոքս Եկեղեցիներուն հետ :

Այսօր ալ կը պահե՞նք այդ հաւասարազօր դիրքն ու անձեռնմխելի առանձնաշնորհները: Պիտի կրնա՞նք պահել վաղը, քանի որ արմատական փոփոխութիւններ կատարուեցան Պաղեստինի, եւ մասնաւորապէս Երուսաղէմի կացութեան մէջ: Եւ դեռ կրնան կատարուիլ :

Ահա բուն խնդիրը, որուն հանդէպ անտարբեր չեն կենար մնալ Հայկական Արտասահմանի ազգ. իշխանութիւնները:

Հարցին լուծումը սերտ կապ ունի Երուսաղէմի Հայոց Նոր պատրիարքին ընտրութեան եղանակին հետ :

Ի՞նչ կը տրամադրէ Ազգ. Սահմանադրութիւնը (Յօդ. 21).

— «Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքը Կոստանդնուպոլսոյ Ազգային Ժողովներուն կողմէ կ'ընտրուի: Բայց Միաբանութիւնը իրաւունք ունի իր կարծիքը յայտնելու ընտրելեաց արժանաւորութեան աստիճանին վրայ՝ ներկայացմանցուցակի մը» :

Ուրեմն ընտրութիւն համաձայն ժողովրդապետական սկզբունքներու, ինչպէս մեր բոլոր պատրիարքական եւ կաթողիկոսական ընտրութեանց առեն :

Երուսաղէմի ընտրութիւնն ալ, իր հիմնադրութեան թուականէն (638) մինչեւ 1931, մինչեւ Թորգոմ արք. Գուշակեանի ընտրութիւնը, տեղի կ'ունենար նոյն հիման վրայ: «Այս 1293 տարիներու երկարաձիգ ճանապարհին, 91 պատրիարքներ գրաւած են Երուսաղէմի աթոռը, գրեթէ բոլորն ալ ընտրութեամբ»: (Յուսաբեր):

Վերջին «ազգընտիր» պատրիարքն էր Եղիշէ արք. Դուրեան: Թորգոմ, Մեսրոպ եւ Կիւրեղ պատրիարքներն ընտրուեցան միայն Միաբանութեան քուէներով :

Այս շեղումին գլխաւոր պատճառն այն էր որ Պաղեստին կը գտնուէր բրիտանական հոգատարութեան տակ եւ մասնաւոր կանոններ սահմանուած էին: Նոր կանոնագիրը կը տրամադրէր Մեծն Բրիտանիոյ վեհապետին վաւերացման ենթարկել պատրիարքին ընտրութիւնը :

Բրիտանական հոգատարութիւնը վերջացաւ 1948 Մայիս 15ին: Այժմ Պաղեստինը բաժնուած է երկու մասի,— արաբական եւ հրէական (Իսրայէլ): Երուսաղէմն ալ կը գտնուի երկու տարբեր իշխանութեանց տակ,— հին քաղաքամասը՝ արաբական, նորը՝ հրէական: Իսկ բոլորին վերեւ կանգնած է Ազգաժողովը, որ կը պահանջէ միջազգայնացնել քաղաքը:

Ի՞նչպէս պիտի ընտրենք նոր պատրիարքը, եւ մանաւանդ ի՞նչպէս պիտի փրկենք մեր դարաւոր ժառանգութիւնը, այս վերիվայրումներուն մէջ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵԹԷ ԿԱՐԵՆԱՆ ...

Բարեմիտ եւ անկուսակցական իրաւագէտ մը, պարզելով շրջադայութեան (tourisme) առաւելութիւնները՝ բարոյական թէ տնտեսական տեսակէտէն, կը խորհրդածէ .

— «Եթէ մեր Հայաստանը երթեւեկութեան դիւրութիւններ կարենար ընծայել, ո՞վ գիտէ որքան հայրենաբաղձ Հայեր, հետաքրքիր, սրտատրոփ, ուրախ զուարթ խումբերամ պիտի խուժէին Արարատի ստորոտը, խոկալու Արաքսի ափերուն վրայ, ձորերու, անտառներու մէջ, ճաշակելու քաղցրահամ ծիրանին ու խաղողը, ըմպելու աստուածային քոնեակը, հանդիսատես ըլլալու հայրենիքի վերելքին: Ազատ երթեւեկութիւն. ազգապահպանման անուրանալի, ամենազօր ազդակը: Անուշ ու յուսալից տպաւորութիւններու ներքեւ ներգաղթի փափաքը պիտի զօրանար Հայու սրտին մէջ:

Ափսո՜ս, թէ՛ բնաշխարհի թէ գաղթաշխարհի համար անդարմանալի կորուստ է այս՝ ամէն տեսակէտով»: (Ա. Սալմասլեան, «Արեւմուտք», 25 Դեկտեմբեր, 1949):

Հազա՜ր ափսոս, Մոկաց Միրզէ:

«Ազատ եւ անկախ հայրենիք ունիս : Վեհաշուք լեռներ: Ծաղկաւէտ սարեր ու ձորեր : Հրաշալի անտառներ: Կարկաչուն գետեր ու լիճեր: Աննման ջերմուկներ: Կենսատու ջուր եւ օդ: Համով - հոտով պտուղներ եւ «աստուածային » քոնեակ: Եւ դեռ ի՜նչ բնական, անմահական բարիքներ :

Եւ սակայն, տեղէդ չես կրնար շարժիլ, գէթ երկու - ամսուան օդափոխութեան համար: Եթէ նոյնիսկ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը բարեխօսէ եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսն ալ վկայէ :

Կրնաս հիւրընկալ երկրիդ որեւէ մէկ շրջանը երթալ բոլորովին ազատ: Առանց որեւէ ձեւակերպութեան: Ամառ թէ ձմեռ,

Կրնաս ուշ - կանուխ անցագիր հանել որեւէ երկրի համար, աննշան բացառութիւններով :

Իսկ թէ կ'ուզես Հայաստան երթալ, պիտի սպասես որ Մոսկուան բարեհաճի վերահաստատել ներգաղթը, եւ դուն ալ «վստահելի»ներու ցանկը մտնես :

— Սեւանի ջուրերը կը ցամքի՞ն, եթէ առժամեայ անցագիր տրուի ամառնային արձակուրդի առթիւ: Եւ կամ տարեչափ (քոթա) հաստատուի, որուն համաձայն ամէն տարի որոշ թիւով տարագիրներ ընդունուին իւրաքանչիւր նահանգէ:

= Անսկիզբին (Սթալինի) գաղտնիքները ոչ դուն գիտես, եւ ոչ ալ ես...

ՎԱՀԷ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք թէ ընկեր Մինաս Ալթունեան դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր կինը, ընկերուհի Ռամելա: Ողբացեալ ընկերուհին եռանդով կը մասնակցէր Կապոյտ Խաչի եւ ուրիշ հանրօգուտ ձեռնարկներու, հակառակ իր վատառողջ վիճակին: Մեր խորին ցաւակցութիւնները :

ՎՐԻՊԱԿ.— «Յառաջ»ի նոր շրջանի կիրակի օրուան թիւը պիտի ըլլայ 1457 (ոչ թէ 1547):

★ Իսկ Վ. Արեւի յօդուածին մէջ, վերէն վար 24րդ տող, 2ուկէս դարը՝ 2500 տարի:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱՅԷՆ հասած տեղեկութեանց համաձայն, համայնավար իշխանութիւնները աստիճանաբար կը գեղչեն փաստաբաններու թիւը : Երկու տարի առաջ, 1948 Փետրուարին, 1200 փաստաբաններ եւ օրէնսգէտներ կը հաշուէին Փրակայի եւ շրջականերուն մէջ, այժմ հազիւ 600 հոգի մնացած են: Այս կրճատման հետ զուգընթաց, կ'աւելնայ համայնավար փաստաբաններու թիւը: 1948 Փետրուարին Փրակայի փաստաբաններէն միայն հինգը համայնավար էին, այսօր կան 600 բոլշեւիկ փաստաբաններ: Ծնունդէն ի վեր փաստաբաններու ընկերակցութիւնը փակած է 120 իրաւագիտական գրասենեակներ Փրակայի, 80 հատ ալ գաւառի մէջ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ երեսփ. ընտրութիւնները պիտի կատարուին Փետրուար 19ին, այս անգամ առանց օտար դիտողներու :

Եւրոպայի պաշտպանութեան խնդիրը

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶՕՐՔԸ ԱՌԱՋԻՆ ԳԾԻՆ ՎՐԱՅ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ վերջացած է արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան ծրագիրը: Անշուշտ մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին: Միջազգային մամուլին մէջ հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ֆրանսական բանակը դիրք պիտի բռնէ առաջին գիծերուն վրայ :

Ատլանտեանի դաշինքին Խորհուրդը կը հաստատէ թէ ուրբաթ օր վաւերացուած են ռազմագիտական ծրագիրները՝ ամբողջ շրջանին համար: Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգներն ալ գինուոր պիտի ճարեն, օգնելու համար Ֆրանսայի ցամաքային բանակին, ինչպէս եւ ծովային ու օդանաւային ուժեր պիտի տրամադրեն: Մ. Նահանգներուն վրայ կ'իյնայ զինամթերքի հայթայթումը, որուն համար 1 միլիառ տոլար քուէարկուած է: Առաքումը պիտի սկսի յառաջիկայ ամսու: Այս առթիւ յայտարարութիւն մը պիտի ընէ նախագահ Թրումըն, անգամ մը եւս բացատրելով թէ արեւմտեան Եւրոպան մէկ ամբողջութիւն կը կազմէ եւ թէ զինամթերք ստացող ութ պետութիւնները պէտք է անջատ համաձայնութիւններ կնքեն Մ. Նահանգներուն հետ:

Բացի Անգլիայէն, բոլորն ալ ընդունած են պայմանները եւ շուտով պիտի ստորագրեն: Ուաշինկթընի բրիտ. դեսպանատունը նոր հրահանգներ ստացած է, բանակցութիւնները շարունակելու համար :

★ Փարիզի համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», իր կարգին ծանուցանելով պաշտպանութեան ծրագրին վաւերացումը, կը գրէ թէ «կնքուած համաձայնութիւններուն նպատակն է փութացնել հակախորհրդային պատերազմին պատրաստութիւնները», թէ պիտի վերակազմուի գերմանական բանակը, եւայլն:

Լեհ պաշտօնեայ մը պատուհանէն վար նետուեցաւ

Լիլի լեհական հիւպատոսարանի գանձապահը, Շքրոպալա, 26 տարեկան, վար նետուեցաւ հաստատութեան Բ. յարկէն եւ հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, ծանրապէս վիրաւորուած ըլլալով: Անմիջական դարմաններէ վերջ, արիւն ալ ներարկուեցաւ:

Հակառակ խիստ գաղտնապահութեան, թերթերը կը գրեն թէ Շքրոպալա կ'ուզէր անձնասպան ըլլալ, վախնալով որ պիտի ձերբակալուի, լրտեսութեան ամբաստանութեամբ: Վիրաւորը պաշտօնի կոչուած էր փոխ - հիւպատոս Զերպինսկիի միջոցաւ որ ձերբակալուած է Նոյեմբեր 27էն ի վեր:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Շքրոպալա նախկին հանքագործ մըն է, երկու անգամ ձերբակալուած՝ իբրեւ խռովարար եւ անդամ Լեհերու համայնավար երիտասարդական Միութեան (Կրունվալտ): Ապահովութեան տեսչութիւնը վերջերս ուշադրութեամբ կը հետեւէր իր գործունէութեան :

Հիւանդանոց փոխադրուած ատեն, վիրաւորը յայտարարեց թէ ձանձրացած էր կեանքէն : Հիւպատոսարանի պաշտօնեաները կ'ըսեն թէ կը տառապէր ստամոքսի սուր ցաւերէ եւ ջղասպառութենէ :

Դէպքը մեծ յուզում պատճառեց Լիլի մէջ, ուր ստուարաթիւ գաղութ մը կը կազմեն Լեհերը:

Ֆրանսական իշխանութիւնները կը կարծեն թէ Շքրոպալա կ'օգտագործէր լեհական հիւպատոսարանը, իբրեւ խարիսխ լրտեսական եւ քարոզչական գործունէութեան մը, ի հաշիւ Խ. Միութեան: Հաստատուած է թէ ան համայնավարական բջիջներ կազմած էր հանքագործներուն մէջ, ուր մեծ թիւ մը կը կազմեն լեհ բանուորները :

Վիրաւորը թէեւ Լեհաստան ծնած, Ֆրանսայի մէջ կրթուած է, հոս փոխադրուած ըլլալով ծնունդէն քանի մը ամիս վերջը, իր ծնողքին հետ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Վաֆտ կուսակցութիւնը այժմ ունի 171 աթոռ երեսփ. ժողովին մէջ, 319ի վրայ: Եօթը ազատական եւ մէկ անկախ երեսփոխան միացան Վաֆտին, որ կը յուսայ 200ի բարձրացնել իր երեսփոխաններուն թիւը, համեմատական մնացած ընտրութիւններով :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար կառավարութեան ներկայացուցիչը պահանջեց Ազգաժողովէն հեռացնել ազգայնական կառավարութեան պատուիրակները, քանի որ իրենք են իշխանութեան տէրը: Տիկին Չանկ Քայ Շէք, որ Ամերիկա կը գտնուէր, դառնօրէն բողոքեց Անգլիոյ ճանաչման դէմ, ըսելով թէ «Մեծն Բրիտանիա ծախեց ազգի մը հոգին, փոխան քանի մը արծաթի»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՌՈՍՏՈՄ

Բ.

Այդ օրերի Ռոստոմի հոգեկան պատկերը գեղեցիկ կերպով բնորոշում է հետեւեալ դէպքը. Նովօ – Ալեքսանդրիայից նա ճանապարհ է դրւում մի ծերունի ժանդարմի ուղեկցութեամբ: Ժանդարմը պէտք է նրան հասցնէր Յղնա եւ գիւղապետից վկայական ստանար:

Հինգ վեց օր տեւող ճանապարհորդութեան ընթացքին Ռոստոմն ու ժանտարմը բաւական մտերմանում են: Ռոստոմը շատ լաւ տպաւորութիւն է թողնում ծերունու վրայ:

Երբ գնացքը մօտենում է Աղստաֆա կայարանին, Ռոստո՞մը դիմում է ժանդարմին, թէ.

— Գիտես, քեռի. հիմա մենք պէտք է թողնենք երկաթուղին եւ 4 — 5 օր էլ փոստային սայլակով ճամբորդենք: Ինչո՞ւ ի զուր տեղը դու էլ յոգնութիւն կրես: Աւելի լաւ չէ՞ ինձ թողնես մենակ, իսկ դու գնաս քո գործին:

— Ո՞նց թէ, ապշում է ծերունին, հապա որ փախչե՞ս, գիտե՞ս ինձ ինչ կ՚անեն:

— Չեմ փախչի, քեռի, պատասխանում է Ռոստոմը, ազնիւ խօսք եմ տալիս, չեմ փախչի:

— Հապա որ խոստանաս ու խոստումդ չկատարե՞ս... ինձ պաշտօնից կը դրկեն ու կը պատժեն, ընտանիքս էլ կը մնայ սոված:

Ու պահանջում է, որ Ռոստոմը երդուի:

— Ես երդուելու սովորութիւն չունեմ, պատասխանում է Ռոստոմը, իմ երդումը ազնիւ խօսքս է: Ես կ՚երթամ եւ կը ներկայանամ գիւղի ոստիկանութեան:

Ժանտարմը հաւատում է: Բաժանւում են բարեկամաբար: Ժանտարմը գնում է Թիֆլիս, Ռոստոմը՝ Յղնա, ուր ստանում է պահանջուած վկայականը եւ ուղարկում ծերունի ժանտարմին:

Յղնայում Ռոստոմը երկար չմնաց: Ճարեց Աբրահամեան անունով մի անցագիր եւ մեկնեց Թիֆլիս, ուր նորից մտաւ յեղափոխական խմբակների մէջ: Քրիստափորը իր յուշերում պատմում է, որ 1887ին Ռոստոմի հետ Թիֆլիսում փորձել են հիմնել գաղտնի տպարան, բայց յաջողութիւն չեն ունեցել «նիւթական միջոցների պակասութեան պատճառով: Միջոցներ հարկաւոր էին ոչ թէ տառեր գնելու համար — տառեր մենք ժառանգել էինք «Ազատութեան Աւետաբեր»ի հիմնադիրներից, — այլ որպէսզի պահենք բնակարանը եւ մի ընկերոջ, որին տեղաւորել էինք այդ բնակարանում աշխատանքի համար: Այդ ամէնը մենք (Քրիստափոր եւ Ռոստոմը. Ս. Վ.) փորձեցինք պահել անձնական միջոցներով, բայց մեր միջոցները բաւական չեղան. մենք ապրում էինք մասնաւոր, կոպէկնոց դասերով»:

Այդ ժամանակ արդէն Թիֆլիսի երիտասարդութեան որոշ շրջաններ, որոնք մինչեւ այդ կանգնած էին համապետական, ռուսական տեսակէտի վրայ, սկսել էին ձեւակերպուել իբրեւ ազգային, հայկական երեւոյթ: Ռոստոմն էլ, Քրիստափորի եւ ուրիշների հետ, ազգային – յեղափոխական կազմակերպութեան գաղափարի պաշտպաններից եւ իրականացնողներից էր:

Նոյն օրերին, Թիֆլիսում, Ռոստոմը ծանօթացաւ Օր. Լիզա Մելիք – Շահնազարեանի՝ իր ապագայ կնոջ հետ:

Թիֆլիսից Ռոստոմը անցաւ Բաքու, Աբրահամեան անունով, յաջողութեամբ աւարտական քննութիւն տուեց ռէալական դպրոցում եւ 1889ին գնաց Մոսկուա ու մտաւ Պետր. Ռազումովսկայա գիւղատնտ. ճեմարանը, որ առաջաւոր ու ազատական դպրոցի հռչակ էր վայելում: Յեղափոխական եւ ըմբոստ ուսանողութիւն ունէր: Հակակառավարական ցոյցերի ու կազմակերպութեան խնդրում նա, Մոսկուայի համալսարանի ուսանողութեան հետ միասին, միշտ ընթանում էր առաջին շարքերում: Ուսանողութիւնը եւ պրօֆէսօրութեան որոշ մասը տոգորուած էին ժողովրդասիրական ու յեղափոխական գաղափարներով: Ճեմարանի հանրակացարանը, ուր ապրում էին հարիւրաւոր ուսանողներ, միշտ լիքն էր եռ ու զեռով — անվերջ երեկոյթներ, ժողովներ եւ ամէն տեսակ հաւաքոյթներ:

Ռոստոմը (Աբրահամեան) այստեղ էլ մտաւ յեղափոխական խմբակների մէջ եւ դարձաւ պայքարող յեղափոխութեան գործօն անդամներից մէկը: 1890ին, ուսանողական մի ցոյցի ժամանակ, ձերբակալուեց ու նորից աքսորուեց Կովկաս: Դրանով էլ փաստօրէն փակւում էր Ռոստոմի ուսանողական շրջանը:

Նոյն 1890ի ամառը, Թիֆլիսում գումարուեց Իւժնի – Նոմերականների նշանաւոր ժողովը: Դաշնակցութեան առաջին գործիչները զանազան կողմերից հաւաքուեցան «Իւժնիա–Նոմերա» հիւրանոցում: Եւ այդ հաւաքոյթը դարձաւ Դաշնակցութեան հիմնադիր ժողովը, որի անունից մի կոչ էլ ուղղուեց ուսանողներին՝ հրաւիրելով նրանց մեկնել Թուրքիա, յեղափոխական գործունէութեան մասնակցելու համար: Ժողովից յետոյ, Ս. Զաւարեանը գնաց Մոսկուա՝ ուսանողութիւնը կազմակերպելու եւ կամաւոր գործիչներ արձանագրելու նպատակով:

Այս ժողովն ու կոչը զուգադիպեցին Ռոստոմի աքսորին: Թիֆլիս հասնելուն պէս, նա ոտքով – գլխով նետուեց յեղափոխական գործերի մէջ եւ անմիջապէս ուսուցչի պաշտօնով մեկնեց Թաւրիզ:

Թաւրիզից հեռացաւ 1891ին եւ մինչեւ 1893 աշխատում էր Թիֆլիսում, ուր նախապատրաստւում էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան առաջին ընդհանուր ժողովը: Լուրջ փորձ էր կատարուած. շատ գործիչներ — Ս. Զաւարեան, Յ. Իւսուֆեան, Յ. Արղութեան, Ա. Արամեան, Ռոստոմ եւ ուրիշներ — այցելել էին Թիւրքահայաստանի զանազան վայրերը՝ Վան, Էրզրում, Տրապիզոն, ոմանք մնացել էին բաւական երկար, ուսումնասիրել երկրի վիճակն ու յեղափոխական աշխատանքի պայմանները: Կար Կուկունեան խմբի արշաւանքի փորձը: Աչքի առջեւ էր Հնչակեան կուսակցութեան կազմակերպութեան օրինակը: Միւս կողմից, Կովկասում էլ կատարուած էր որոշ աշխատանք, պարզուած էին մի շարք տեսական ու կազմակերպական սկզբունքներ, պատրաստուած էր կուսակցութեան ծրագրի նախագիծը: 1890 եւ 91 թուականներին հրատարակուած էր երկու համար «Դրօշակ Թռուցիկ Թերթ»ը: 1891ին Թիֆլիսում հրատարակուել էին «Դրօշակ»ի առաջին եւ երկրորդ համարները, իսկ 1892ին Ռումանիայում՝ «Դրօշակ»ի 3րդ համարը: Ընդհանուր ժողովը ահագին գործ ունէր կատարելիք:

Ռոստոմը այս բոլոր աշխատանքներին մէջ անմիջական ու գործօն մասնակցութիւն ունէր: Մասնաւորապէս «Դրօշակ»ի հրատարակութիւնը նրա գործն էր, ինքն էր վարում տպագրական մասը, ինքը նիւթ էր հայթայթում, շարում ու տպում էր: Պատահում էր, որ ոստիկանութիւնը առնում էր տպարանի հոտը, Ռոստոմը տեղից տեղ էր փախցնում տառերն ու գործիքները: Եւ հէնց այդ շրջանում երեւան բերեց կազմակերպչական եւ գաղտնի յեղափոխական աշխատանքի արտակարգ տաղանդը, որ նրան չդաւաճանեց մինչեւ մահ:

Հ. Յ. Դ. առաջին ընդհանուր ժողովին, 1892 թուին, Ռոստոմը մտցրեց իր անհատական ոգին նորաստեղծ կուսակցութեան ծրագրի եւ կազմակերպութեան ձեւի մէջ: Ծրագրի տնտեսական մասը պատկանում է նրա գրչին, մի քիչ մարքսեան մտածողութեան: Այդ գիծը նա յայտնաբերեց եւ հետագայ գրած յօդուածներում եւ գործունէութեան ասպարէզում:

Ընդհանուր ժողովից յետոյ Ռոստոմը Թիֆլիսում երկար չմնաց: 1893ի սկիզբին նա արդէն արտասահմանում է, ուր մեկնում է Բիւրոյի որոշումով «Դրօշակ»ի հրատարակութիւնը կազմակերպելու համար: Այստեղ նա ծանօթացաւ Օր. Լիզա Շահնազարեանի հետ, որ հետագային դարձաւ նրա կինը:

Առաջ Ռոստոմը անցնում է Ռումանիա, ուր լոյս է հանում «Դրօշակ»ի 3րդ համարը: Ռումանիայի պայմանները, սակայն, հնարաւորութիւն չէին տալիս մի յեղափոխական կուսակցութեան պաշտօնաթերթի կանոնաւոր հրատարակութեան, եւ Ռոստոմը տեղափոխւում է Ժընեւ — այն ժամանակուայ Եւրոպայի ամենաազատ վայրը, ուր համախմբուած էին ռուս յեղափոխականները:

Չորրորդ համարից «Դրօշակ»ը սկսում է կանոնաւոր կերպով լոյս տեսնել Ժընեւում: Ռոստոմը նրա եւ խմբագիրն էր, եւ թղթատարին յանձնողը եւ ամէն ինչ: Գրաշարանոցն ու խմբագրատունը նրա ուսանողական համեստ սենեակն էր: Ցերեկը յաճախում էր համալսարան, ուր լսում էր տնտեսական եւ ընկերային գիտութիւնների դասախօսութիւններ, ազատ ժամերին կամ գիշերը խմբագրում, շարում, սրբագրում ու փոստին էր յանձնում «Դրօշակ»ը: Այդ շրջանի «Դրօշակ»ների գլխաւոր նիւթերն էին թղթակցութիւնները Երկրից եւ «Այբ ու բեն» (ծրագրի բացատրութիւն) խիստ հետաքրքրական յօդուածաշարքը: «Այբ ու բեն»ի առաջին մասը գրել են Քրիստափորն ու Զաւարեանը միասին, Թիֆլիսում: Ռոստոմը ամսէ ամիս ստանում եւ թեթեւ սրբագրուելուց յետոյ տպում էր «Դրօշակ»ում: Շարունակութիւնը («Դրօշակ»ի 1894 թուի համարներում) գրել է Ռոստոմը ինք: Այստեղ նա երեւան է բերում ուժեղ քննադատի եւ սրամիտ բանավիճողի կարողութիւն: Առանձնապէս սաստիկ հարուածներ է հասցնում Հնչակեան կուսակցութեան, որի մէջ նա տեսնում էր «հայեացքների քաոս, խառնաշփոթութիւն եւ ինքնուրոյնութեան կատարեալ բացակայութիւն»: Հեգնում է նրա մարքսիզմը, պրոլետարացման սկզբունքը, գաղափարական հասկացողութիւններն ու հայ իրականութեան անծանօթութիւնը:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

Կիսադարեան հաշուեկշիռ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երկու կայսրութիւններու մէջ բաժնուած էր Հայոց աշխարհը, Օսմանեանի եւ Ռուսաստանի միջեւ: Բաժնուած իր քաղաքական ճակատագրով, բաժնուած՝ մշակոյթով,— Թրքահայ եւ Ռուսահայ հատուածներով:

Օսմանեան կայսրութիւնը, ԺԷ. դարուն իր փառքի գագաթնակէտին հասնելէ վերջ, անկումի մէջ է. ռուսականը՝ մեծնալու եւ տարածուելու վրայ:

Շատ մը ցեղեր թօթափելով օսմանեան լուծը, տիրացած են իրենց անկախութեան: Հայ ժողովուրդը իր սեփական հայրենիքի մէջ, եւ քիչ մըն ալ տարածուած ամբողջ կայսրութեան գաւառներուն մէջ, կ՚ապրի իր տեսակ մը մշակութային ինքնավարութեամբ: Դպրոց, եկեղեցի, առաջնորդական վիճակներ, ազգային ժողով, Պատրիարքարան:

Եթէ մինչեւ 1895 թուականները Թուրքիոյ հայութիւնը կապուած էր Սան Ստեֆանօ – Պերլինի դաշնագրի յօդուածով ստեղծուած յոյսերու հետ,— այն է, դիւանագիտական ճանապարհով ստեղծել Հայաբնակ նահանգներու համար մասնաւոր մարչաձեւ մը, 1895էն վերջ ան կը ձգտի յեղափոխութեան ճանապարհով հասնիլ այդ նպատակին: Եւ կը դիմէ գործնական քայլերու:

Հետզհետէ կը նսեմանայ Ազգ. երեսփ. ժողովի եւ Պատրիարքարանի դերը, իբրեւ առաջնորդ հայ քաղաքական կեանքի: Յեղափոխական կուսակցութիւններն են որ ձեռք կ՚առնեն քաղաքական ղեկավարութիւնը, Թուրքիոյ թէ Կովկասի մէջ. եւ անոնց ամէնէն առոյգը, ամէնէն կենսունակն է որ իր ձեռքին մէջ կը պահէ դէպքերու նախաձեռնութիւնը:

Եթէ քսաներորդ դարու առաջին քառորդը ուզենք կոչել իր անունով՝ Ազատագրական պայքարի շրջան, ապա ուրեմն պիտի կոչենք զայն այդ պայքարը վարող ուժին եւ շարժումի անունով: Կարելի չէ այս շրջանին պատմութիւնը գրել առանց Հ. Յ. Դաշնակցութեան դիւանաթուղթերուն:

Այս է պատճառը որ մեր ժամանակներու անցքերը քննողները նախ պիտի դառնեն այդ կուսակցութեան գործերը: Մեր հերոսութիւնները եւ ձախողանքները, որքան ալ հայ ժողովուրդի պատկանին, գործերն են այդ միակ եւ մեծ կուսակցութեան:

1907ին Դաշնակցութիւնը կը փորձէ բարենորոգումներ ապահովել գործակցելով Օսմ. պետութեան բոլոր ընդդիմադիրներուն հետ: Մէկ տարի վերջ կը վերահաստատուի Օսմ. Սահմանադրութիւնը, եւ Թուրքիա կուգան կուսակցութեան վարիչները, մինչ ցարական իշխանութիւնը կը հալածէր զանոնք:

Շատ չանցած կը լարուին հայեւթուրք յարաբերութիւնները: Պալքանեան պատերազմը աւելի կը պղտորէ մթնոլորտը:

Ամէն անգամ որ Թուրքիա պատերազմի մը ձեռնամուխ կ՚ըլլայ, հայ ժողովուրդին համար կը ծնին յոյսեր: Թուրքիոյ տկարացման մէջ է որ հայութիւնը կը յուսայ տեսնել իր դարաւոր երազներու իրականացումը:

Եւ ահա ճակատագրական անկիւնադարձը: Նիքոլա Բ. կը փոխէ իր քաղաքականութիւնը, կը թելադրէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ Ե.ի, որպէսզի հայ ժողովուրդի անունով դիմէ Լոնտոնի դեսպանախորհուրդին:

Կը կազմուի Պօղոս Նուպարի պատուիրակութիւնը (1912):

Ի՞նչ կ՚ուզեն Հայերը, — գործադրութիւնը դաշնագրով խոստացուած բարենորոգումներու:

Գիտենք թէ ինչպէս վերջացան ծրագրուած բարենորոգումները: Երկու եւրոպացի մարզպանները հազիւ իրենց պաշտօնատեղին հասած, ծագեցաւ Մեծ Պատերազմը: Այդ միջոցին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ընդհ. ժողով գումարած էր Էրզրումի մէջ, եւ Թուրքերը առաջարկեցին գործակցիլ, Կովկասի վրայ քալելու համար, բայց Դաշնակցութիւնը մերժեց:

Ու պատերազմը վերջացաւ ահռելի աղէտի մը մատնելով հայ ժողովուրդը: Թուրքիան ալ կորսնցուց կայսրութեան մը մեծ նահանգները, Արաբիան, Իրաքը, Պաղեստինը եւ Սուրիան:

Մինչ Օսմ. կայսրութիւնը կ՚անդամատուէր 1918ին, անդին ռուսական կայսրութիւնն ալ կը քայքայուէր յեղափոխութեան մը պայթումովը:

Հայոց աշխարհի մէկ մասը աւերակ, Կովկասի մէջ հայ ժողովուրդը ձեռք առաւ իր ճակատագիրը ղեկավարութեամբ Դաշնակցութեան, — միակ կուսակցութիւնը, որ կրնար զանգուածներուն պարտադրել անհրաժեշտ կարգապահութիւնը եւ ռազմական ոգին: Իր սեփական ուժերուն կրթնած հայութիւնը հիմնեց իր պետութիւնը, որ կորիզը պիտի դառնար մեծ Հայաստանի մը:

Սեւրի դաշնագրի ստորագրութիւնը, Հայաստանի Հանրապետութեան ճանաչումը դէպքեր են

գորս կարելի չէ ջնջել մեր պատմութենէն։

Մինչեւ Թուրքեւխորհրդային բարեկամութեան Թուականը մեծ էին Հայաստանի պետութեան վրայ դրուած յոյսերը։ Իրենց բախտին ձգուած, Կովկասեան հանրապետութիւնները, մէկը միւսին ետեւէ մտան Միութեան շրջագծին մէջ։ Այլեւս չունեցան իրենց սեփական պատմութիւնը, որ ընկղմեցաւ Խորհրդային Միութեան պաշտօնական պատմութեան մէջ։

Հայաստանի խորհրդայնացումով, եւ այլ կարգ մը պատճառներով Սեվրի դաշնագիրը չգործադրուեցաւ։

Կարելի է ըսել որ 1895էն մինչեւ 1921 Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն էր գլխաւոր գործօնը Հայոց պատմութեան։ Թէ այլեւս «անելիք չունի»,— կը հակասէ պարզ տրամաբանութեան։

Դիալեկտիկան» մեզի կը սորվեցնէ թէ ամէն երեւոյթ կամ գոյութիւն ունի սկիզբ եւ վախճան, Հ. Յ. Դ.ը փաստօրէն գոյութիւն ունի եւ կը գործէ։ Կարելի չէ վճիռ արձակել շարժումի մը մասին, ցորչափ ան չէ վերջացուցած իր գործը։ Դաշնակցութիւնը դեր մը ունի կատարելիք մեր պատմութեան մէջ։

1920էն մինչեւ այսօր, հակառակ վերջին աշխարհամարտին, չէ փոխուած հայ ժողովուրդի վիճակը։ Սփիւռքի եւ Հայաստանի մէջ մեր ժողովուրդի երկու հատուածները կ՚ապրին ու կը զարգանան անջատաբար։

Իր աշխարհագրական միութեան կապը խորտակուելէ վերջ, հայութիւնը իր չունչը կրնայ երկարել եւ պատմութեան մէջ դեր մը կատարել միայն այն ատեն, երբ պահէ իր ազգային — գաղափարական միութեան կապը։

Այսօր ազգերու պատմութիւնը դուրս եկած է իր նեղ սահմաններէն, խառնուելու համար աշխարհի պատմութեան հետ։

Ճիշդ է որ մեր հարցը չի լուծուիր առանց մեծ ժողովուրդներու կամքին։ Բայց ան չի լուծուիր նաեւ առանց հայ ժողովուրդի կամքին։ Հայ ժողովուրդը կը հասնի ցանկալի վիճակին, երբ կազմակերպուի իր կամքը։

Վ. ԱՐԵՒ

1949ի կարեւոր դէպքերը

Բ.

ԱՊՐԻԼ 4.— Տասներկու պետութեանց արտաքին նախարարները կը ստորագրեն Ատլանտեանի դաշինքը։

— Պաշտօնանկ կ՚ըլլայ Պուլկարիոյ փոխ-վարչապետը, Քոսթով։

— Քրավչենքօ կը շահի Lettres Françaisesի դէմ բացած դատը։

6.— Արեւմտեան պետութիւնները զէնք կը պահանջեն Մ. Նահանգներէն։

8.— Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները նոր համաձայնութիւն մը կը կնքեն Գերմանիոյ մասին։

18.— Հռչակում Իրլանտայի հանրապետութեան։

19.— Չինաստանի ազգայնականները մերժած ըլլալով իրենց վերջնագիրը, համայնավարները յարձակողականի կ՚ըսկսին Եանկցէ գետին վրայ։

20.— Փարիզի մէջ կը բացուի խաղաղութեան միջազգային համագումարը, նախաձեռնութեամբ համայնավարներու եւ անոնց ուղեկիցներուն։

23.— Չինաստանի համայնավարները կը գրաւեն Նանքինը եւ Շանկայի վրայ կը քալեն։

25.— Համաձայնութիւն մը կը կնքուի սահմանադրութեան մասին, արեւմտեան Գերմանիոյ զինուորական կառավարիչներուն եւ գերման ներկայացուցիչներուն միջեւ։

26.— Իբրեւ արդիւնք Մալիքի (Խ. Միութիւն) եւ Ժէսըփի (Մ. Նահանգներ) տեսակցութեան, Մոսկուա պատրաստակամութիւն կը յայտնէ վերցնելու Պերլինի պաշարումը, Զորսերու ժողովէն առաջ։

ՄԱՅԻՍ 4.— Տասը պետութիւններ կը համաձայնին Եւրոպայի խորհուրդի կանոնադրութեան մասին։

5.— Մահ պելժ գրագէտ Մօրիս Մեթերլինկի, Նիսի մէջ։

8.— Կը վաւերացուի արեւմտեան Գերմանիոյ սահմանադրութիւնը, Պոնի մէջ։

10.— Միացեալ Ազգերը կը քուէարկեն Իսրայէլի անդամակցութիւնը։

12.— Կը վերցուի Պերլինի պաշարումը։

16.— Միացեալ Ազգերը կը մերժեն վերահաստատել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Սպանիոյ հետ։

17.— Ազգաժողովը կը մերժէ Պեւին – Սֆորցա ծրագիրը՝ Ափրիկէի իտալական գաղթավայրերու մասին։

23.— Փարիզի մէջ կը բացուի Զորս Մեծերու խորհրդաժողովը, գերմանական հարցը քննելու համար։

25.— Չինաստանի համայնավարները կը գրաւեն Շանկայը։

30.— Կը քուէարկուի արեւելեան Գերմանիոյ սահմանադրութիւնը (բոլշեւիկեան)։

31.— Անգլեւսաքսոն պետութիւնները ծանուցագիր մը կ՚ուղղեն Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ, բողոքելով հաշտութեան դաշնագիրներու բռնաբարման դէմ։

— Պատասխանելով Եուկոսլաւիոյ բողոքագրին, Խ. Միութիւնը կ՚ամբաստանէ մառեշալ Թիթոյի կառավարութիւնը։

(Շար.)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅԵՐՈՒ ԴԻՐՔԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Պ. Գ. Լ. «Յառաջ»ի մէջ խօսելով Երուսաղէմի Սրբատեղիներուն մասին կը գրէ.— «Մեր եկեղեցական պետերը իրաւունք ձեռք բերած են եւ զանոնք յաջողած են պահել բացառապէս իսլամ խալիֆաներու եւ իսլամ փատիշահներու հետ իրենց վարած բարեկամական քաղաքականութեան շնորհիւ»։

Ճիշդ է որ մեր եկեղեցական հայրերը ճկուն քաղաքականութիւն վարած են իսլամական ովկիանոսին մէջ իրաւունքներ ձեռք բերելու համար, սակայն ոչ նուազ անուրանալի է որ իսլամ վեհապետներ հակադրեցութիւն մը ի գործ դնելու համար արեւելեան քրիստոնեաներու մասնաւորապէս յոյն – օրթոտոքս եկեղեցիին հանդէպ, հաւասար իրաւունք տուած են Հայերուն։ Ասիկա

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Լիոնէն Պ. Կիրակոս Փափազեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրեղբօրորդւոյն՝ Պ. Կարապետ Փափազեանի, St. Hilaire de Touvet։

★ Մարսէյլէն Պ. Ժան Աճէմեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ իր քրոջ՝ Տիկին Բերուզ Աւիկեանի, St. Antoine։

մեծապէս դիւրացուցած է մեր եկեղեցականներուն գործը։ Գլխաւորը Ֆաթիհ Սուլթան Մուհամմէտի կողմէ Պոլսոյ գրաւումէն վերջ Հայոց պատրիարքութեան ստեղծումն է։

Ուրիշ պատմական իրողութիւն մը եւս։

Իսլամաց մարգարէին յաջորդեց Ապու – Պէքիր, իր նեղ օրերու ամէնէն հաւատարիմ հետեւորդը որ այդ պատճառաւ ստացաւ էս – Սըտտիք (հաւատարիմ) տիտղոսը։

Ապու – Պէքիրին կը յաջորդէ Էօմէր – իպն – Ֆարուք, իբրեւ երկրորդ խալիֆա, նոյնպէս Մուհամմէտի ժամանակակից եւ հետեւորդ։ Էօմէր կը գրաւէ Երուսաղէմը Բիւզանդացիներէն է. դարու առաջին կիսուն։ Քաղաքին քրիստոնեայ տարրերուն մէջ ամէնէն հաւատարիմը Հայերը գտնելով եւ նաեւ անկասկած, վերոյիշեալ նկատումներէն մղուած, Ս. Տեղեաց վարչութիւնը կը յանձնէ Հայերուն։ Ասկէ զատ, Ս. Յակոբայ վանքը Յոյներէն առնելով Հայերուն կը նուիրէ եւ ֆերմանով մը կը հաստատէ փոխանցումը։

Ասկէ մօտաւորապէս 1300 տարի վերջ, Ապտիւլ – Համիտի շրջանին Յոյները օգտուելով Հայերուն «աչքէ ինկած» վիճակէն, կը փորձեն ետ առնել վանքը եւ դատ կը բանան Պոլսոյ մէջ։ Սակայն կարմիր Սուլթանը իբրեւ խալիֆա չի համարձակիր ուրանալ իր փառահեղ նախորդին ստորագրութիւնը եւ Յոյները կը կորսնցնեն դատը։

Ահա թէ ինչպէս, թէեւ փոքր ժողովուրդ մը, մեծերուն հաւասար եւ թերեւս աւելի անդին հարստութեան տէր ենք Երուսաղէմի մէջ։

Վահրամ Մոսկոֆեան

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ Միութեան վարչութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել թէ ընդհ. ժողովը գումարուելով Դեկտ. 19ին, քուէներու մեծամասնութեամբ ընտրեց 1949 — 1950 տարեշրջանի վարչութիւնը հետեւեալ կազմով.— Ատենապետ՝ Տոքթ. Սուրէն Անուշեան, փոխ ատենապետ՝ Տոքթ. Անդրանիկ Մելիքեան, ատենադպիր՝ Տոքթ. Պօղոս Տէր Յակոբեան, Գառնիկ Տէգպաղեան, գանձապահ Նուպար Գասարճեան։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐՓԻ, գրական եւ գիտական ամսագիր, 67 էջ, Ա. տարի Թիւ 3, Հոկտեմբեր 1949։ Խմբագիր հրատարակիչ՝ Յովսէփ Թադէոսեան։ Հասցէ. Ave. Ekbatan, Imprimerie Moderne, Tehran (Perse).

Ուսուցիչը.— Տաքութենէ մարմինները կ՚երկըննա՞ն թէ կը կարճնան։

Աշակերտը.— Կ՚երկննան։

Ուսուցիչը.— Ապրիս, օրինակ մը տուր։

Աշակերտը.— Օրինակ՝ ամառուան տաքին՝ օրերը կ՚երկննան...։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Նոյն օրը աղանձ(*) պատրաստեցինք. գիւղի ջրաղացէն ալիւր բերինք եւ հաց եփեցինք ու 3–4 օրուան համար պաշար ունենալով, ճամբայ ելանք։ Վերջնական ժողով մը ըրեր էինք Թէճէրի ամենաբարձր գագաթին վրայ. Եղոյին հետ դարձեալ վիճեցանք. իմ դիտաւորութիւնս էր երկրէն հեռանալ ու մեր ցաւերը ու դարդերը յայտնել։ Տղաքը հարցուցին թէ՝ ո՞ւր պիտի երթանք. ըսի՝ «Երկու գիծ ունինք. մէկը՝ Գարահիսար – Բաբերդ Օլթի գիծը եւ միւսը՝ Հալէպէն Օրտու եւ անկէ Պաթում»։ Երկրորդ գիծը անգործնական գտան, բայց ես պնդեցի եւ համոզուած էի, որ կը յաջողինք. ծովը զիրենք կը խրտչեցնէր, բայց ես Վանի մէջ փորձառութիւն ունէի եւ մտքովս որոշած էի ծրագրիս բոլոր մանրամասնութիւնները. իմ պնդումիս վրայ համակերպեցան եւ Օգոստոս 7ին ճամբայ ելանք այդ ուղղութեամբ։

Ճամբաներուն անծանօթ էինք եւ առաջնորդ չունէինք. առաւօտները բարձր տեղ մը կ՚ելլէինք եւ հեռադիտակով որոշելէ ետքը մեր ճամբան դէպի արեւելք իրիկունը կը ճամբորդէինք, որովհետեւ միայն գիշերները կը քալէինք։ Այս կերպ յառաջանալով, վեց օրէն հասանք Կիւլէիւք՝ Չէրքէզներու գիւղին վերեւը։

Հոն քարերու ներքեւ թաղնուած էինք, երբ տեսանք, որ լաւ զինուած երկու ձիաւորներ կու գան. այդ ճամբաները նոյնիսկ սովորական ժամանակ անապահով են. հասկցանք, որ կասկածելի մարդիկ են. կիրճ մը կար, ուրկէ պիտի անցնէին, գացինք բերանը բռնեցինք եւ անոնք մեր գիրկը ինկան։ Զինաթափ ընելէ ետքը լիր-ժանտարմա հարցաքննեցինք զիրենք. ասոնք Ռիւշտիպէյի ձիաւորներէն էին եւ Օլթիի կռիւներէն փախեր էին. կը պատմէին Դերճանի եւ Երզնկայի դաշտերուն մէջ Հայերու կոտորածները, որոնց մասնակցած էին, կարծելով, թէ իրենց վիճակը պիտի թեթեւնայ, քանի որ մեզ Թուրք ժանտարմաներ կը կարծէին։ Տղոցը ըսի, որ տանին զիրենք ու կարգադրեն հարկ եղածը։ Իրենց խուրջինները բացինք եւ մենք, որ երեք օրէ ի վեր սոված էինք, լաւ ուտելիք գտանք. վերցուցինք նաեւ իրենց հրացանները, զէնքերը, ժամացոյցները, դրամը եւ հագուստները, իսկ ձիերը տարինք, բարձրութենէ վար գլորեցինք ...։

Երեկոյին (Օգոստոս 15ին) ճամբայ ելանք եւ երկու գիշեր քալելով, հասանք Գոտնի գիւղի ակերուն վերեւի «մաղարաներ»ը։ Սնունդի պակասութենէն կատարեալ ուժասպառ էինք, իսկ սնունդ առանց կռուի ձեռք ձգել կարելի չէր։ Նշանը, Մելիքը, Յովնանը ուղարկեցինք Կամիս գիւղի կողմերը, որպէս զի երթան, մէկ երկու հատ մսացու բերեն։ Անոնք գացին, իսկ մենք իջանք լեռնէն եւ սկսեցինք հացահատիկներ հաւաքել։

Կէս գիշերին հրացանի ձայն եկաւ այն կողմէն, ուրկէ տղաքը գացած էին. այդ բանը մեզ կասկած ներշնչեց, բայց սպասելէ ուրիշ ճար չունէինք. այդ միջոցին երեք կոտ չափ ցորենի հացահատիկ պատրաստած էինք, սկսանք աղանձ պատրաստել թիթեղեայ սաճի վրայ։

Տղերքը վերադարձան լուսաբացին մօտ. հետերնին միայն մէկ գառ բերած էին։ Ահա թէ ինչ պատահած էր։ Կամիսի մօտերը յանկարծ երկու ձիաւոր կը կրակեն տղոց վրայ. Նշանը առաջին ձիաւորին կը զարնէ, որ կ՚իյնայ, երկրորդը կը հասնի, անոր ալ կը զարնէ եւ կ՚սպաննէ. Թշնամիին հրացանները վերցուցեր էին եւ մեզ մօտ բերին։ Գառը եփեցինք, կերանք։ Հոս մնացինք երեք օր. պատրաստեցինք աղանձ թէ ուտելու համար եւ թէ իբր պաշար։

Գոտնիի հողերը Հայերու կը պատկանէին. խեղճերը տեղահան եղած ըլլալով, կառավարութիւնը հարկադրած էր 10 տարեկանէն 70 տարեկան Յոյներու, որ հունձքը ընեն իրենց եզներով, իրենց միջոցներով, մինչ յոյն գիւղացիին հունձքերն ալ երեսի վրայ մնացած էին։

Վերջին օրը, իրիկուան ժամը 11ին, լեռնէն իջեցուցինք Մելիքը եւ Նշան Փանոսեանը, որպէս զի երթան, ներկայանան իբր Յոյն եւ տեղեկութիւններ առնեն յոյն եզարածներէն. օրը կիրակի էր։ Անոնք պատմեր էին, որ գիւղին ժանտարմաները կառավարութենէն գաղտնի կը ծախէին Հայերու ապրանքները։

ՋԱՊԻԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(*) Ցորենը կը բոհրեն սաճի վրայ եւ կարծր խմոր մը կը պատրաստեն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ կառավարութիւնը 300 կասկածելիներ ձերբակալեց, իբրեւ հետեւանք Խ. Միութեան ծանուցագրին, որ կը պահանջէր իրեն յանձնել 360 «պատերազմի ոճրագործներ»: Հարցաքննութիւններէ վերջ վար դրուեցան միայն հինգ հոգի: Քսանըվեց տարեկան կին մը անձնասպան եղաւ կիրակի օր, այս ձերբակալութեանց պատճառով: Ուրիշ կին մըն ալ անձնասպանութիւն փորձած էր անցեալ շաբթու, վախնալով որ Ռուսիոյ կը յանձնուի: Մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ ամբողջ երկրին մէջ, իբրեւ հետեւանք Խ. Միութեան սպառնալից դիրքին:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ հայ, յոյն եւ ղպտի հասարակութիւնները Ծնունդի տօնը կատարեցին աւանդական հանդիսաւորութեամբ: Ռուս օրթոտոքս եկեղեցին ալ արարողութիւններ կատարեց վերանորոգուած տաճարին մէջ:

ՍՈՄԱԼԻՆԵՐՈՒ իտալական մասը Իտալիոյ վերադարձուած ըլլալով, մօտերս 12 պաշտօնատարներ ճամբայ պիտի ելլեն Հռոմէն, վարչական իշխանութիւնը ստանձնելու համար: Անգլիացիները կ'ուզեն օր առաջ հեռանալ, մանաւանդ որ խռովութիւններ կը տիրեն ուրիշ գաղթավայրի մը, Էրիթրէայի մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ երկաթուղիներու բանուորները գործադուլ պիտի յայտարարեն 24 ժամուան համար, այսօր, երեքշաբթի, առտուան ժամը 4էն մինչեւ յաջորդ օրը ժամը 4, նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան: — Գործադուլկներու թիւը, որ 23,567 էր Դեկտեմբեր 1ին, 25.243ի բարձրացած է Յունուար 1ին, Սէնի նահանգին մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ ՕՓԵՐԱՆ եւ Օփերա-Քոմիքը պիտի վերաբացուին վաղը, չորեքշաբթի, երաժիշտներու գործադուլը վերջացած ըլլալով:

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ ծանուցագիր մը հրատարակեց, ամբաստանելով Մ. Նահանգները թէ սպանիլիքներ ի գործ կը դնեն, ազատելու համար ամերիկացի ամբաստանեալ մը: Նաեւ բողոքեց հունգարական հիւպատոսարաններու փակման դէմ:

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ սպարապետ նշանակուած է Ռուս մը, զօր. Տոյանովսկի, Աւեն Կրեքով անունով, ինչպէս կը հաղորդեն իրազեկ աղբիւրէ:

ԳԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կը կատարուին Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան միջեւ, դադրեցնելու համար պաղ պատերազմը, եթէ հաւատանք արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ հրատարակուած լուրերու: Կարգ մը թերթեր աւելի յառաջ երթալով, կը գրեն թէ բանակցութիւնները կրնան վերջանալ 6 — 8 շաբաթէն, հիմնովին փոխելով ամերիկեան քաղաքականութիւնը:

38 ԿԻՆԵՐ ՈՂՋ ՈՂՋ ՎԱՌԵՑԱՆ Մ. Նահանգներու Տէվընփորթ քաղաքի յիմարանոցին մէջ, հրդեհի մը հետեւանքով: Խեղճերը լեղապատառ օգնութիւն կ'աղաղակէին, բայց շէնքը մոխիր դարձաւ երեք ժամուան մէջ: Պատուհանները ամբապէս փակուած ըլլալով, հրշէջները երբ հասան, պատսպարեալները ածխացած էին իրենց սենեակներուն մէջ: — Վեց մանուկներ ալ ողջ ողջ վառեցան Նիւ Եորքի մէջ: Իրենց մայրը փրկուած էր, պատուհանէն վար նետուելով: Իսկ Ֆլորիտայի մէջ նոյնպէս ողջ ողջ վառեցան երեք երախաներ, հազիւ 2—3 տարեկան, երբ իրենց մայրը դուրս ելած էր:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլէն եղբարք Տրդատ եւ Արգար Տէր Պօղոսեան եւ ընտանիք, Այրի Տիկին Վեհանոյշ Ջրբաշեան եւ զաւակներ (Փարիզ) խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց պաշտելի մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՏԷՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ (ծնեալ Պահլաւունեան (Վան), մահուանը առթիւ:

ՅՈՒՇԵՐՍ (ԱՆԱՅԻՍ)

Հրատարակուեցան Տիկին Եփիմէ Աւետիսեանի (Անայիս) ՅՈՒՇԵՐԸ: 350 էջէ բաղկացած այս գեղեցիկ հատորին մէջ բանաստեղծուհին իրեն յատուկ ոճովը պատկերացուցած է 1880ական թուականներէն մինչեւ 1945 մեր ազգային հորիզոնին վրայ փայլած հռչակաւոր մարդիկը եւ պատահած կարեւոր դէպքերը: ՅՈՒՇԵՐՍ ընթերցութեան շահեկան գիրք մը եւ կաղանդի թանկագին նուէր մըն է:

Ստանալու համար դիմել հետեւեալ գրավաճառներուն.— Մ. Պարսամեան, 46 rue Richer, Paris (9): Հ. Սամուէլ 51 ru eMr. le Prince, Paris (6): Հ. Բալուեան 43 rue Richer, Paris (9): Ինչպէս նաեւ հեղինակին՝ 56bis rue Olivier Métra Paris (20):

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

ՀԵՏԶՀԵՏԷ ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԻՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԱՆՎՃԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ: ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ ՓԱԿԵԼ ԲՈԼՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ:

ԱՅՍՕՐՈՒԸՆԷ ՍԿՍԵԱԼ

«Յառաջ»ի գինը 7 ֆրանք

ԲԱԺՆԵԳԻՆ.— Ֆրանսա եւ գաղթավայրեր վեցամսեայ 800, տարեկան 1600 ֆրանք:

Ուրիշ երկիրներ.— Տարեկան 2500 ֆրանք:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Սոց. Դեմ. Հնչակեան Կուսակցութեան Իսիի մասնաճիւղին թատերական ներկայացումը որ տեղի պիտի ունենար Յունուար 29ին:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆԸ շնորհակալութեամբ ստացած է 15.000 ֆրանք Պ. Պ. Մուշեղ եւ Մելքոն Պետրոսեան եղբայրներէ, անցեալ Յունուար 11ին Նիւ Եորքի մէջ վախճանած իրենց եղբօր Պ. ԱՐՄԷՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ յիշատակին:

Մինաս Ալթունեան, ազգականները, ընտանեկան պարագաները եւ ընկերները ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը կողակիցին, ազգականին, բարեկամին՝

Ընկերուհի ՏԻԿ. ՌԱՄԵԼԱ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ

(Ծնեալ Տէր Աբրահամ Փափազեան)

որ տեղի ունեցաւ 7 Յունուարի իրիկունը, իր բնակարանին մէջ:

Թաղումը Չորեքշաբթի ժամը 1.30ին: Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 17 rue Ampère, Cachan, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Բաշանի գերեզմանատունը: Մէթրօ Պանեէօ:

Հանգուցեալին վերջին փափաքին համաձայն, կը խնդրուի փոխան ծաղկեպսակի նուէրները յատկացնել Կապոյտ Խաչի Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղին:

Այրի Տիկին Խոնարհիկ Դուզայեան եւ զաւակը Նուպար, Այրի Տիկին Սաթենիկ Կիւլեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Կիւլեան եւ զաւակը Պ. Հարպիկ Կիւլեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Շարապխանեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Այրի Տիկին Փըլանթի Ժամկոչեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Այրի Տիկին Ովսաննա Քէրէմէթլեան, Տէր եւ Տիկին Եղիշէ Ծունկուրտոյեան (Լիոն), Այրի Տիկին Արաքսի Կուռկուռեան եւ զաւակը (Լա Սիոթա) խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ քեռայրին

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԴՈՒԴԱՅԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին, այսօր, երեքշաբթի 10 Յունուար, ժամը 13.30ին:

ՌՈՄԱՆԻ հայրենակիցներուն կը թելադրուի իրենց 7 — 15 տարեկան զաւակները ղրկել Կապոյտ Խաչի կանոնաւոր ձրի դասընթացքին, ամէն հինգշաբթի: Կը դասաւանդէ Ազգէն Մարտիրոսեան:

★ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի չորեքշաբթի օրուան ձրի դասընթացքին կը դասաւանդէ ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԻ: Նոր Սերունդի վերաբերեալ նամակագրութիւն, «Հայաստան» թերթի առաքում այսուհետեւ ուղղել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչ ընկեր Բիւզանդ Պալեանի, 19 rue Pêcherie, Ռոման (Տրոմ):

Պարահանդէս Մարսէյլի մէջ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՈՐԲԱԽՆԱՄ ՄԻՈՒԹԵԱՆ տարեկան պարահանդէսը 21 Յունուար, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, նորակառոյց ամենաշքեղ սրահներէն Le Clubի մէջ, 15 rue Grignan:

ՅՈՒՇԱՑԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի վիճաբանական հաւաքոյթը այս եչ. ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Նիւթ «Տատրագոմի հարսը»: Կը վարէ՝ ընկեր Հ. Բալուեան: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԹԱԹՈՒԼ խումբը 12 Յունուար հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբ 12 Յունուար, հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթակոմիտէ 14 Յունուար շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթակոմիտէ, 15 Յունուար կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէ, 15 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին:

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթակոմիտէ 15 Յունուար, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին:

ԱՐԱՄ խումբ 15 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան իրենց սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԱՆԿԷՆ – ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Վահան Խորէնի խումբին ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. բոլոր ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8.30ին, դպրոցի սրահը, 78 ռիւ Բապըլէ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Ներկայանալ անդամատետրով:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH · Fondé en 1925 · R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 11 Janvier 1950 Չորեքշաբթի 11 ՅՈՒՆ.

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6048–Նոր շրջան թիւ 1459 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԸՆՏՐԵԼ

Ի՞նչպէս պիտի ընտրուի Երուսաղէմի Հայոց պատրիարքը, հիմա որ,—

1. Դադրած է բրիտանական հոգատարութիւնը (1948 Մայիս 15էն ի վեր), որու օրէնքներուն համաձայն ընտրուած էին վերջին երեք պատրիարքները,— Թորգոմ, Մեսրոպ եւ Կիւրեղ :

2. Պաղեստինը բաժնուած է երկու մասի, արաբական եւ հրէական: Նոյնպէս Երուսաղէմը, հին եւ նոր քաղաքամասերով: Եւ իւրաքանչիւրը առանձին օրէնքներով (Յորդանան եւ Իսրայէլ) : Մինչդեռ Ազգաժողովը միջազգայնացում կը պահանջէ :

3. Պոլսոյ երբեմնի Ազգ. Ժողովը չի կրնար կատարել իր դերը, համաձայն Ազգ. Սահմանադրութեան :

4. Բացառաբար, վերջին երեք պատրիարքներն ընտրուեցան միայն Միաբանութեան քուէներով, ինչ որ կը հակասէ ոչ միայն Ազգ. Սահմանադրութեան եւ ժողովրդապետութեան սկզբունքին, այլ եւ մեր կենսական շահերուն:

Ահաւասիկ այն հիմնական խնդիրները, որոնց լուծումը չի կրնար սահմանափակուիլ վանքի մը չորս պատերուն մէջ :

Ի վերջոյ 32 միաբաններ — աղէն անդէն ցրուած վարդապետներ — չեն որ պիտի փրկեն մեր դարաւոր առանձնաշնորհները:

Երուսաղէմի Հայոց վանքը Միաբանութեան մը սեփականութիւնը չէ, այլ ամբողջ ժողովուրդի մը ժառանգութիւնը: Ուրեմն անոր պատրիարքն ալ պիտի ըլլայ ազգին, եւ ոչ թէ Միաբանութեան ներկայացուցիչը :

— « Երուսաղէմի պատրիարքը Ս. Յակոբայ Աթոռոյն ցկեանս գահակալն է. միանգամայն Հայոց Ազգին սեպհական Երուսաղէմ գտնուած ուխտատեղիներուն տնօրէնն ու Ս. Յակոբայ Վանուց Միաբանութեան նախագահն է»: (Ազգ. Սահմանադրութիւն, 17րդ յօդուած):

Երէկ ըսինք թէ Միջին Արեւելքի մամուլը երկարօրէն կը քննէ այս խնդիրը: Իւրաքանչիւր թերթ կամ անհատ տեսակէտ մը կը յայտնէ, համաձայն իր հայեցողութեան :

Կարգ մը թերթեր ձեռքի տակ չունենալով, ի վիճակի չենք ներկայացնելու բոլոր կարծիքները :

« Յուսաբեր »էն կ'իմանանք թէ Եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթը, «Արեւ» ամէն յոյս դրած է Միաբանութեան վրայ :

— « ... Անկասկած Միաբանութիւնը լիովին պիտի ըմբռնէ գերազանցօրէն բարձր իր հոգեւոր եւ մշակութային դերն ու պարտականութիւնը եւ իր դիրքն ու գործունէութիւնը պիտի ճշդուին այդ պայծառ գիտակցութեամբ»: (5 Նոյ. 1949):

Ուրեմն, ոչ մէկ մտահոգութիւն՝ համազգային շահերու պաշտպանութեան տեսակէտով : Ամբողջ յոյսն ու լոյսը պիտի ներկայացնեն ափ մը միաբաններ, երբ ամէն բան վերի վայր շրջուած է Պաղեստինի մէջ: Քաոս՝ ոչ միայն ազգային, այլ միջազգային տեսակէտով :

Կը թուի թէ Փարիզի եւ Պէյրութի ռամկավար օրկանները աւելի լաւ կ'ըմբռնեն տագնապին իմաստը :

Առաջինը նոյեմբեր 5 թուակիր խմբագրականով մը կ'եզրակացնէր թէ «թերեւս կարելի ըլլայ համազգային բնոյթ մը տալ Երուսաղէմի Հայոց պատրիարքին ընտրութեան »:

Իսկ երկրորդը, «Զարթօնք», հրատարակեց վեց յօդուածներ, մանրամասնօրէն վերլուծելով հարցը եւ տասը կէտերէ բաղկացած բանաձեւ մը ներկայացնելով :

Բանաձեւին հիմնական կէտը այն է որ, անհրաժեշտ կը համարուի «Երուսաղէմի նկատմամբ Ազգը վերահաստատել իր իրաւունքներուն մէջ» :

Միւս կէտերը կը կարօտին լուրջ քննութեան:

Թերեւս ուրիշ տեսակէտներ ալ կան, որոնց հանդիպած չենք :

Դաշնակցութիւնը երկու տեսակէտ չունի այս հիմնական հարցին մէջ :

Քանի որ Պոլսոյ Ազգ. ժողովը ի վիճակի չէ կատարելու իր դերը, պատրիարքին ընտրութիւնը կատարել ներկայացուցչական ժողովի մը միջոցաւ, մասնակցութեամբ բոլոր թեմերու պատուիրակներուն եւ Միաբանութեան :

Մնացեալ կէտերը՝ ըստ կարգի : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԻՆԵՐԸ՝ ԿԻՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Պէյրութի թերթերէն կ'իմանամ թէ Օգնութեան Խաչի (Կ. Խաչ) Շրջ. վարչութիւնը վիճաբանական ժողով մը սարքեր է, պարզելու համար հայ կնոջ առաքինութիւնները եւ թերութիւնները:

Տիկին Լ. Սասունի իր բացման խօսքով թելադրեր է որ «խօսողները ընդհանրապէս վեր առնեն մեր ներկայ շրջապատի կեանքը յուզող օրինակներ եւ օտար կիներու հետ կարելի եղածին չափ քիչ բաղդատութիւններ ըլլան» , (Ազդարար, 22 Դեկտ.):

Առաջին խօսողը՝ Տիկին Հ. Իփէքեան, թուեր է հայ կնոջ առաւելութիւնները — Հայուհին « հաւատարիմ է, իր ամուսնոյն, պարկեշտ է, առաքինի, աշխատասէր, մաքրասէր, կրօնասէր եւ տիպար մայր մըն է ու պահապան հրեշտակը՝ իր նուիրական օջախին»:

Յետոյ, ցաւ յայտներ է որ «Հայ կնոջ բարեմասնութիւններր յաւերժացնող գրիչ մը չունեցանք մինչեւ հիմա »:

Տիկին Գ. սանայեան եւս գնահատելով հայ կնոջ նուիրումը, բաղդատեր է «անոր զոհողութեան ոգին օտար կնոջ հետ»:

Այս ներբողականներէն վերջ, առաջին յարձակողական փորձը կատարեր է Տիկին Հ. Փափազեան, պարզելով հայ կնոջ թերութիւնները :

Կ'արտատպեմ այդ մասը: Նորէն «Ազդարար»ն է որ կը պատմէ.

— « Գտաւ որ հայ կինը հասարակական (ըսել կ'ուզէ՝ հրապարակային) վայրերու մէջ (փողոց, սինէմա, եւն.) անբարեկիրթ է, բարձր կը խօսի: Ընդհանրապէս ստարամոլ է, երբեմն՝ ցուցամոլ եւ տունէն ներս յաճախ՝ անփոյթ: Շատ անգամ ժամեր շարունակ կը բացակայի տունէն, իր ժամանակը կը սպաննէ խաղի սեղաններուն շուրջ : Չի հետաքրքրուիր թէ ի՞նչպէս ժամանակ կ'անցրնեն իր զաւակները, ի՞նչ կը կարդան, ո՞ւր կ'երթան, ի՞նչ ֆիլմ կը տեսնեն: Մեր կիներուն մեծ մասը դեռ թրքախօս է. հայերէն գիտնալով հանդերձ թրքերէն կը խօսի, ինչ որ անպատուաբեր է: Գտաւ որ քիչ կը կարդան հայ. կանայք. թերթերու մէջ թեթեւ բաներն են որ միայն կը հետաքրքրեն զիրենք »:

Դեռ չորրորդ մըն ալ՝ Տիկին Լ. Տէր Մելքոնեան, աւելի մանրամասն խօսած է հայ կնոջ թերութիւններու մասին :

Վաղն ալ այդ մասը կ'ամփոփեմ: Գիտնալով հանդերձ որ,.. փորձանք պիտի բանամ եթէ ոչ «Յառաջ»ի, գոնէ Կ. Պեռուշի գլխուն :

ՎԱՀԷ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը, խորհրդարանին յանձնեց ելմտացոյց մը, որ կը նախատեսէ 42.439 միլիոն տոլարի ծախք մը, նոր տարեշրջանին համար: Հասոյթը՝ 37.306 միլիոն տոլար. ուրեմն աւելի քան հինգ միլիառ տոլարի բաց մը, որով ազգային պարտքը կը բարձրանայ 363.800 տոլարի: Նախագահին պահանջած վարկերով, իւրաքանչիւր Ամերիկացի, այր, կին եւ մանուկ, պիտի վճարէ տարեկան 282 տոլար: Նախագահը այս առթիւ կ'ըսէ թէ նախայարձակման վտանգը «միշտ գոյութիւն ունի եւ յարատեւ ճիգեր կը պահանջէ ազատ ազգերէն »: Նոր եւմտացոյցին մէջ ամենամեծ տեղը կը գրաւեն զինուորական ծախքերը, 13 միլիառ 545 միլիոն տոլար, կամ 32 առ հարիւր :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ դաշնագրին համար չորս մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներուն փոխանորդները իրենց 247րդ ժողովը գումարեցին երկուշաբթի օր, բայց նորէն յետաձգեցին, իբրեւ հետեւանք Ռուսերու բռնած դիրքին:

ՌՈՒՄԱՆԻԱՅԷՆ Վիէննա հասած լուրերու համաձայն, Խ. Միութիւնը որոշած է ռուս զօրավար նշանակել, իբրեւ սպարապետ ռումանական բանակին, ինչպէս ըրած են, Լեհաստանի եւ Պուլկարիոյ համար :

ՊԱՏՈՒՀԱՆԷՆ ՎԱՐ ՆԵՏՈՒԱԾ Լեհը, Շքրոպալա, կը դարմանուի Լիլի հիւանդանոցին մէջ: Փարիզի լեհական դեսպանը ուզեց տեսակցիլ, սակայն ձեռնհաս իշխանութիւնը մերժեց արտօնել: Համայնավար թժիշկի մըն ալ արգիլուեցաւ այցելել: Ոստիկաններ գիշեր ցերեկ կը հսկեն վիրաւորին վրայ: Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Շքրոպալա կարգ մը վէրքեր ունէր, վար նետուելէ առաջ :

Աշխատավարձի խնդիրը եւ զանազան խլրտումներ

Վարչապետը երէկ պատասխանած պիտի ըլլար ընկերվարական կուսակցութեան, որ առաջարկած էր շարունակել եւ ընդլայնել ամսական 3000 ֆրանքի բացառիկ պարգեւին վճարումը, մինչեւ որ գործադրուին հաւաքական պայմանագիրները: Միեւնոյն ատեն իր տեսակէտը յայտնած էր նուազագոյն ապրուստի մասին:

Ազգ. ժողովը եւ Հանրապետութեան խորհուրդը երէկ սկսան ձմեռնային նստաշրջանը, եւ գլխաւորաբար պիտի զբաղին դիւաններու եւ վարչական պաշտօնեաներու ընտրութեամբ: Վարչապետը կ'ուզէ որ Հանրապետութեան Խորհուրդը նախ զբաղի հաւաքական պայմանագիրներու օրէնքին քննութեամբ, որպէսզի կարելի ըլլայ զայն գործադրել մինչեւ ամսագլուխ: Պ. Պիտօ անհրաժեշտ կը գտնէ այս քննութեան փութացումը, վասնզի կը վախնայ որ եթէ ընդունին 3000 ֆրանքի պարգեւին շարունակութիւնը, նորէն տակնուվրայ պիտի ըլլայ եւմտացոյցը : Իր կարծիքով, հաւաքական պայմանագիրներուն գործադրութիւնը բաւական է, գոհացում տալու համար բանուորներուն. հետեւաբար աւելորդ է նոր պարգեւներ վճարել :

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որուն ղեկավարութիւնը համայնավարներուն ձեռքն է, առաջարկեց միւս արհեստակցական Միութեանց՝ միացեալ ճակատ կազմել եւ պահանջել որ ամսական 3000 ֆրանք վճարուի անցեալ Դեկտեմբերէն սկսեալ, մինչեւ նոր պայմանագրութեանց գործադրութիւնը :

Գալով նուազագոյն օրապահիկին, Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը պահանջէ ամսական 15.500 ֆրանքէն 19.000ի բարձրացնել: Առաջին գումարը նշանակուած էր մէկ տարի առաջ, բայց այժմ անբաւական կը համարուի, նկատի առնելով ապրուստի սղութիւնը :

★ Մինչ այս մինչ այն, խլրտումները կը շարունակուին զանազան ճակատներու վրայ :

Մարսէյլէն կը հեռագրեն թէ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը եւ համայնավար կուսակցութիւնը բուռն պայքար մը բացած են, շահագործելով Հնդկաչինի պատերազմը: Այսպէս, անոնք երկու օր ուշացուցած են «Փասթէօր» շոգենաւին մեկնումը դէպի Հնդկաչին: Միւս կողմէ, գործադուլի հրաւիրած են ոչ միայն երկաթուղիներու, այլեւ շինութեանց բանուորները: Շարժումը տարածուած է մինչեւ Թուլոն եւ Նիս: Այս գործադուլներուն կ'ընդդիմանան միւս Արհեստակցական Միութիւնները, դիտել տալով թէ ցոյցերը քաղաքական հանգամանք ունին :

« Փասթէօր » շոգենաւը, որ Մարսէյլէն Սայկոն պիտի մեկնէր յունուար 10ին, ունի 3200 ուղեւոր, մեծ մասով զինուոր: Բանուորական Ուժը բողոքելով այս արարքին դէմ, կ'ըսէ թէ գործադուլի որոշումը տրուած է փոքրամասնութեան մը կողմէ (150 հոգի 450ի վրայ), առաջնորդութեամբ համայնավարներու : Այս վերջինները երէկ ցոյց մը կազմակերպած էին ժոլիէթի քարափին վրայ, բողոքելու համար զինուորներու առաքման դէմ, բայց նահանգապետութիւնը արգիլեց: Արլի մէջ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը 500 հոգի հաւաքած էր, կեցնելու համար այն կառախումբը որ զինուոր կը փոխադրէր Մարսէյլ եւ Թուլոն, Հնդկաչինի համար, բայց յուսախաբ եղաւ: Ֆիկառօ եւ ուրիշ թերթեր խստօրէն կը քննադատեն համայնավարներու ընթացքը : «Կառավարութիւնն է որ զինուոր կը ղրկէ Սայկոն (Հնդկաչին), հետեւաբար անոր կ'իյնայ գործել այնպէս որ այդ զինուորները անթոյլատրելի սպառնալիքներու չենթարկուին, մինչեւ իսկ ուտեստ զրկուելով, ինչպէս եղած է «Փասթէօր»ի փոխադրած զինուորներուն համար »:

Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը

Մարեշալ Մոնթկոմըրի, Մեծն Բրիտանիոյ սպարապետը եւ դաշնակից ուժերու հրամանատարը, առջի օր ճառ մը խօսելով Փարիզի Համալսարանական ոստանին մէջ, նորէն յիշեցուց թէ անհրաժեշտ է «արեւմտեան Եւրոպան պաշտպանել արշաւանքի մը դէմ , եւ ոչ թէ զայն փրկելու խոստում տալ: « Եթէ արշաւանք մը կատարուի արեւմտեան Եւրոպայի վրայ, պիտի կործանին թէ իր քաղաքակրթութիւնը եւ թէ հոն բնակող ժողովուրդները: Ահա թէ ինչո՛ւ բաւական չէ ըսել թէ պիտի փրկենք ձեզ: Եթէ յաջողինք, պատեհը չի ծագիր: Քսանըհինգ տարուան մէջ երկու անգամ արեւմտեան Եւրոպայի երկիրները արշաւանքի ենթարկուեցան: Այլեւս պէտք չէ տեսնենք այսպիսի արշաւանք մը: Ժողովուրդները կ'ուզեն որ իրենց զինակիցները եւ բարեկամները կռուին կող կողի, արեւելքէն գալիք վտանգին դէմ: Մէկը ամէնուն եւ ամէնը մէկուն համար : Ատլանտեանի դաշինքը մեծ վստահութիւն կը ներշնչէ բոլոր ազգերուն»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՌՈՍՏՈՄ

Գ.

Ժընեւ, սակայն, չէր գոհացնում Ռոստոմին։ Նա կենդանի գործի մարդ էր եւ «Դրօշակ»ի հրատարակութիւնն ու դասախօսութիւնները նրան բաւարարութիւն չէին տալիս։ Նրա սրտովը չէր եւ Ժընեւի հայկական միջավայրը՝ ուսանողական մանր – մունր հաշիւներով, նախանձով եւ ինտրիգներով։ «Ես խեղդւում եմ այստեղ, օդ չկայ», գրում էր նա իր նամակներից մէկում։ Եւ հէնց որ հնարաւոր եղաւ, «Դրօշակ»ը յանձնեց Յովնան Դաւթեանին եւ ինքը, պարսկական անցագրով, մեկնեց Թիֆլիս, ուր 1895ի ամառը մասնակցեց կուսակցական մի կարեւոր խորհրդակցութեան եւ ապա անցաւ Կարին կազմակերպական նպատակներով։

Քիչ յետոյ, Հայկական Նահանգները հասաւ հռչակաւոր Շաքիր փաշան։ Ռոստոմը «Դրօշակ»ում (1895 Թ. Նոյեմբեր) նկարագրում է այդ հրէշի գալուստը եւ հայ ժողովուրդի ցուցադրած թշնամական վերաբերումը։ Շաքիր փաշայի գալուց յետոյ տեղի ունեցաւ Կարնոյ կոտորածը. Ռոստոմը 500 աշակերտների եւ սուսուցիչների հետ կոտորածի ժամերը անց է կացնում դպրոցում։ «Դրօշակ»ի 1895 Թ. Դեկտ. 15 համարում նա նկարագրել է այդ դէպքերը։

Կոտորածից յետոյ, Թուրք կառավարութիւնը ուզում է ձերբակալել Ռոստոմին, բայց պարսից հիւպատոսի միջամտութեամբ, մի ղաւազի եւ Թուրք ոստիկանների ուղեկցութեամբ, հեռացւում է Պարսկաստան։ Գալիս է Մակու, Ս. Բարթուղեմէոսի վանքը, ապա Սալմաստ ու Թաւրիզ՝ բոլոր վայրերում մասնակցելով կազմակերպական գործերին ու խորհրդակցութիւններին, որոնց մէջ քննւում էին Երկրի գործունէութեան վերաբերող հարցեր։ Պարսկաստանից «Դրօշակ»ին ուղարկում է հետաքրքրական թղթակցութիւններ քրտական շարժումների եւ Թիւրք–պարսկական սահմանագլխի գործերի մասին։

Պարսկաստանից Ռոստոմը վերադարձաւ Կովկաս եւ նետուեց կուսակցական – կազմակերպական աշխատանքների մէջ։ Նորից եղաւ Թաւրիզում զէնքի արհեստանոցի գործերով։

1898 Թ. Ապրիլին Թիֆլիսում գումարուեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան երկրորդ ընդհանուր ժողովը, որը հիմնական քննութեան ենթարկեց նախկին տարիների յեղափոխական գործունէութիւնը, կազմակերպական ձեւը եւ ապագայ գործունէութեան եղանակը։ Յատկապէս լուրջ քննութեան առարկայ եղան Բանկ Օթոմանի գրաւման եւ Խանասորի արշաւանքի արդիւնքները։ Այդ երկու գործերի ղեկավարներն էլ ներկայ էին ժողովում։

Այստեղ դրուեց եւ Թուրքիայի ուրիշ յեղափոխական տարրերի եւ, մասնաւորապէս, մակեդոնացիների հետ համերաշխելու խնդիրը, որի ամենաջերմ պաշտպաններից էր Ռոստոմը։ Առհասարակ նա խոշոր նշանակութիւն էր տալիս օտար տարրերի հետ գործակցելու գաղափարին եւ համակրանքով էր արտայայտում Թիւրք եւ քիւրտ ժողովուրդների արթնացման ու յեղափոխականացման մասին։

Երկրորդ ընդհանուր ժողովը որոշեց «ջանալ կապեր հաստատել Մակեդոնացիներու, Յոյներու եւ ուրիշներու» հետ, եւ Ռոստոմը ոգեւորութեամբ փարեց այդ ծրագրի իրագործման։

1898 Թ. Սեպտեմբերին Ռոստոմը ամուսնացաւ Օր. Լիզայի հետ։ Օրիորդ Լիզայի ծնողները հակառակ էին այդ ամուսնութեան, այդ պատճառով հարսանիքը տեղի ունեցաւ Յ. Քաջազնունու տանը։ Պսակից յետոյ, անմիջապէս, նոյն գիշերն իսկ, ոստիկանութեան հետապնդումից ազատուելու համար, անցաւ արտասահման։ Ժընեւում նա խորհրդակցութիւններ ունեցաւ ընկերների հետ։ Այնտեղ էին Քրիստափորը, Զաւարեանը, Արմէն Գարոն, Յովնանը եւ ուրիշներ։

1900ին Պուլկարիա անցաւ Տիկին Լիզան՝ դպրոց հիմնելու ծրագրով։ Շուտով հոն հասաւ եւ Ռոստոմը՝ նպատակ ունենալով գլուխ բերել հայ – մակեդոնական գործակցութիւն։ Տիկին Լիզա Ֆիլիպէում հիմնեց մի մասնաւոր մանկապարտէզ, որը 1901ից վերածուեց դպրոցի։ Մի ամբողջ տարի Ռոստոմը դասաւանդեց այդ դպրոցում՝ ստեղծելով տաք մթնոլորտ իր շուրջը։ Նրան յաջողուեց իրականացնել եւ հայ – մակեդոնական համերաշխութեան ծրագիրը։ 1902ին Ռոստոմը ընտանիքով վերադարձաւ Կովկաս եւ 1903ին քարտուղարի պաշտօն էր վարում Թիֆլիսի Գիւղատ. Ընկերութեան մէջ։ Նոյն տարուայ վերջը ձերբակալուեց եւ աքսորուեց Օտէսա, որտեղից փախաւ արտասահման։

1904 Թուին Սոֆիայում տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. 3րդ ընդհ. ժողովը, որի օրակարգի մէջ կային մի շարք ծանրակշիռ հարցեր — Կիլիկիայի եւ Սասնոյ շարժումներ, մարտական խմբերի արշաւանքներ դէպի Երկիր, ցուցական գործունէութիւն, սուլթանի մահափորձ եւայլն։ Ռոստոմը դէմ էր սուլթանի մահափորձի ձեռնարկին եւ, առհասարակ, ցուցական գործունէութեան, դէմ էր եւ Քրիստափորի մասնակցութեան։ Քրիստափոր ինքն էլ թերեւս սրտով չէր գնում այդ գործին, բայց հոգեբանական պայմանները անհրաժեշտ էին դարձնում նրա անմիջական ղեկավարութիւնը։

Ընդհանուր ժողովում բազմակողմանի քննութեան առարկայ եղան եւ կովկասահայոց գործերը։ Եկեղեցական գոյքերի պաշտպանութեան յաջորդող փոթորկայոյզ շրջանն էր։ Դաշնակցութիւնն էր վարիչը ինքնապաշտպանութեան պայքարի, թէեւ հրապարակի վրայ երեւում էր մի անկուսակցական մարմին։ Ամէն կողմից պահանջում էին, որ Դաշնակցութիւնը պաշտօնապէս իր ձեռքը առնէ շարժման ղեկավարութիւնը։ Ընդհանուր ժողովը ընդառաջ գնաց այդ տրամադրութեան։ Ընդունուած բանաձեւում ասւում էր. «Դաշնակցութիւնը իր վրայ առնելով կովկասահայ տարրի ինքնապաշտպանութեան գործը որոշեց յանձնել այդ՝ Կովկասի պատասխանատու մարմնին, որ՝ պահելով իր «ինքնապաշտպանութեան Կեդրոնական Կոմիտէ» անունը՝ պիտի շարունակէ գործել «Դաշնակցութիւն» պաշտօնական անուան տակ»։

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Շղթայակապ Ռումանիան

Ռումանացի պրոֆ. Հ. Սասկուլէսկու, որ Փարիզ ապաստանած էր, վերջերս գրութիւն մը հրատարակեց իր երկրին կացութեան մասին։ Կ'ամփոփեմ հիմնական մասերը, այնքան եղերական դէպքերով։

Նախապատմական շրջաններէն ի վեր, Ռումանիա միշտ ալ ենթարկուած է զանազան արշաւանքներու։ Կարպաթեան լեռներու եւ Դանուբի միջեւ փռուած հողամասին մէջ բնակող ժողովուրդը միշտ խոյս կուտար, որովհետեւ նորեր կ'արշաւէին երկիրը։

Սկիւթացիները որոնք հոն կը բնակէին պարսիկ Դարեհ Թագաւորին շրջանին, երկիրը ձգեցին Թրակիացիներու։ Հռոմի երկու դարու իշխանութեան ատեն խիստ պայքար կը մղէին զինուորները, հեռու պահելու համար արշաւող բարբարոսները։ Գ.էն ԺԴ. դարերու միջոցին Ռումանիոյ պատմութիւնը պայքարի պատմութիւնն է բարբարոսներու արշաւանքի եւ բնիկ ժողովուրդին միջեւ։ Բնիկ ժողովուրդը խառնուրդ մըն էր Սլաւներու եւ Ռումաններու, որոնք խոյս կուտային Գոթացիներու, Հոներու, Ավարներու առջեւէն եւ կը պահուէին Կարպաթեան լեռներու մէջ։ Պուլկարները, Թաթարները, Մաճարները եւ Թուրքերը երկար ատեն իշխեցին այս երկրին մէջ։ ԺԷ. դարուն Թաթարները եւ Խազախները յարձակեցան Ռումանիոյ վրայ։ ԺԸ. եւ ԺԹ. դարերուն Ռուսերը եւ Աւստրիացիները գրաւեցին երկիրը։

Տեւական արշաւանքի այս հոսանքը փախուստի հոգեբանութիւն մը ստեղծեց Ռումանացի ժողովուրդին մէջ։ Անոնք կը նախընտրէին աքսորը բռնութենէն։ Մինչեւ իսկ գիւղացիներու մեծ խումբեր թողուցին երկիրը, ազատութիւն գտնելու համար ուրիշ երկիրներու մէջ։ Անոնք կ'երթային Ուկրայնեան հողամասին վրայ, ուր այսօր Սովետները կազմած են իրենց Մոլտաւեան խորհրդային հանրապետութիւնը։

Այսպէս անոնք դարձան սկեպտիկ եւ անկայուն։ Գիւղացին իր բնակարանը կաւէ եւ ճիւղերէ կը շինէ եւ մէկ շաբաթէն կը վերջացնէ, վախնալով որ կը թողու տուն – տեղ։

Երբ 1940ին Ռուսերը գրաւեցին Հիւսիսային Ռումանիան՝ Պուքովինան, խիստ հսկողութեան ենթարկեցին սահմանագլուխները, պահելով մարզուած շուներ։ Սովետական սահմանագլուխին երկայնքին սաուրեկրեայ ելեկտրական թելեր դրուեցան որոնք ահազանգի ազդանշանը կուտային, եթէ մէկը վրայէն անցնէր։ Սակայն 1944էն 1947 սահմանագլուխները բաց էին։ Մեծ առեւտուր կար Պուքրէշի, Փէշթայի, Փրակայի, Պելկրատի եւ Վիէննայի միջեւ, կարծես թէ սովետական քաղաքականութիւնը կը քաջալերէր ճամբորդելու ազատութիւնը արբանեակ երկիրներուն միջեւ։

1945ին էր որ Ռումէն գաղթականներ առաջին անգամ ձգեցին երկիրը։ Ասոնք Հրեաներ էին որ Սիոնական կազմակերպութեան կը պատկանէին, եւ Իտալիոյ վրայով Պաղեստին կ'երթային։ Հետզհետէ երիտասարդ բանուորներ սկսան հեռանալ երկրէն։ Բանուորներու, դրասենեակի պաշտօնեաներու վիճակը եղերական էր 1945էն 1947։ 1947ին բանուոր մը 4 միլիոն լէյէն պակաս կը շահէր ամսական երբ մէկ քիլօ կարագը կ'արժէր մէկ միլիոն լէյ, մէկ քիլօ ցորենը կամ ալիւրը 300 հազար լէյ, զոյգ մը կօշիկը վեց միլիոն, մէկ միջակ ճաշը ճաշարանի մը մէջ 500 հազարէն մէկ միլիոն։

1947ի ամառը ամէնէն մեծ մաքրագործումը սկսաւ պետական պաշտօնեաներու մէջ։ 50 հազար հոգի արձակեցին, շատերը 20 — 30 տարուան ծառայութենէ վերջ։ Աշխատանքի ընդհ. Դաշնակցութիւնը թոյլ կուտար առեւտրական եւ ճարտարարուեստական ձեռնարկներուն՝ արձակել այն բանուորները եւ պաշտօնեաները որոնք քաղաքականօրէն վստահելի չէին։ Միեւնոյն ատեն Համայնավար կուսակցութիւնը կը կազմակերպէր իր տնտեսական հսկողութեան մեքենան, ծանր տուրքեր դնելով գործարանատէրներու եւ վաճառականներու վրայ։ Շատերը ճարահատ ամէն բան ձգելով կը փախչէին դէպի Արեւմուտք։ Սիոնականները, մաքրագործուած բանուորները, պետական պաշտօնեաները դրասենեակի աշխատաւորները, եւ ազատ ասպարէզի հետեւողները որոնց մէջ կային շատ մը խմբագիրներ եւ իրաւաբաններ, լեցուեցան Արատի, Օրատիայի, Վալէայի պանդոկները, սպասելով որ ուղեցոյցներ Վիէննա առաջնորդեցին զիրենք։

1946էն 1947 շուրջ հարիւր հազար Ռումանացիներ մեկնեցան դէպի Արեւմուտք, մեծ մասը Հրեաներ։ Իշխանութիւնները գիտէին եւ նոյնիսկ կը քաջալերէին։ Ռուս սպաներ կ'առաջնորդէին զանոնք Վիէննա։ Երբեմն ռումանացի ոստիկան մը կը ձերբակալէր, սակայն քանի մը օր վերջ ազատ կ'արձակէր եւ անոնք կրնային իրենց ուզած տեղը երթալ։ Գիշերանց կ'անցնէին սահմանագլուխը։ Շատ անգամ աւազակախումբեր կը յարձակէին եւ կը կողոպտէին զանոնք։ Շատ մը ոճիրներ գործուեցան անպատիժ։

Արտագաղթի այս հոսանքը տեւեց մինչեւ 1947 Նոյեմբեր, երբ Տիկին Աննա Փաուքըր արտաքին գործերու նախարար եղաւ։ Իր առաջին գործերէն մէկը եղաւ փակել սահմանագլուխները, կրկնապատկելով սահմանապահ զօրքին թիւը։ Խստիւ պատուիրեց սպաննել ով որ կը համարձակէր անցնիլ սահմանագլուխը։ Այն սահմանապահ զինուորը որ փախստական մը կը բռնէր, մէկ ամիս արձակուրդ եւ 5000 լէյ պարգեւ կը ստանար, ինչպէս եւ բաժին մը փախստականին վրայ բռնուած դրամէն կամ գոհարեղէններէն։

1948ի գարնան սահմանագլուխներուն վրայ սպաննուած փախստականներու դիակները օրերով կը ցուցադրուէին գիւղերու փողոցներուն մէջ։ Նոր օրէնք մը հինգ տարի բանտարկութեան կը դատապարտէր անոնք որ սահմանամերձ գիւղերը կ'երթային ներքին գաւառներէն, առանց արտօնութեան։ Շատ չանցած բանտերը լեցուեցան։

Գիւղացիներուն արգիլուած էր. բարձրացող բոյսեր ցանել, ինչպէս ցորեն, եգիպտացորեն, կանեփ, վարսակ, արեւածաղիկ եւայլն։ Աշտարակներ դրուեցան սահմանագլուխներուն վրայ, եւ՝ զինուորները շարունակ կը հսկէին հեռադիտակով։ Շաբաթը անգամ մը կը հերկէին սահմանագլուխը Դանուբէն մինչեւ Կարպաթեան լեռները, ոտքի հետքերէն երեւան հանելու համար թէ արդեօք մէկը անցա՞ծ էր։ Համայնավար կուսակցութիւնը կ'ուզէր արտագաղթը արգիլել որեւէ գնով։ Կը պատմէին թէ սահմանագլուխներուն հսկողութեան համար 5000 ոստիկան շուներ բերուած էին Խ. Միութենէն։ Քարոզչութեան ուրիշ մէկ ձեւն ալ այն է թէ Արեւմուտքը սովի մատնուած է։ Թերթերը անօթութեան պատմութիւններ կը հրատարակէին Իտալիոյ, Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ մասին, անթելն ալ կը կրկնէր։ 1948ի ամրան ոչ ոք համարձակեցաւ փախչիլ։ Շատեր յանդուգն հնարքներ կը յղանային, փախչելու համար։ Մեծ գումարներ կը խոստացուէին օդաչուներու։ Ռուս բարձրաստիճան սպաներ մինչեւ մէկ երկու միլիոն լէյ (3000 — 6000 տոլար) կը ստանային, դիւրացնելու համար հարուստներու փախուստը մինչեւ Վիէննա։

Ոստիկանութիւնը խաղ մը սարքեց, խոստանալով ընտանիք մը Վիէննա հասցնել, հազար տոլարի։ Պուքրէշէն տասնըհինգ հարուստներ վճարեցին այդ գումարը։ Իրենց ընտանիքները կեղծ հեռագիրներ ստացան թէ Վիէննա հասած են։ Երեք ամիս վերջը հաստատուեցաւ թէ բանտարկուած են եւ դատավարութեան կը սպասեն։

Ուսուցչապետը այս առթիւ կը պատմէ թէ ինք տասը ամիսէն աւելի աշխատեցաւ, Ռումանիայէն հեռանալու համար, մինչեւ որ կրցաւ սահմանը անցնիլ իր կնոջ հետ եւ Փարիզ գալ Հունգարիոյ ճամբով։

Անկէ ի վեր շատ աւելի ծանրացած է կացութիւնը։ Ռումանացի մը չի կրնար մէկ տեղէն միւսը երթալ առանց արտօնութեան։ 150 հազար հոգի ջրանցքներ կը փորեն, ուրիշներ ճամբաներ կը շինեն։ Հունգար եւ ռումանական սահմանագլուխը փակուած է։ Հունգարները որոնք 1948ին թոյլ կուտային օտարներուն որ անցնին երկրէն՝ մէկ սահմանագլուխէն միւսը, հիմա ռուսական դրութեան կը հետեւին։ Այն Ռումանացին որ կ'ուզէ խոյս տալ երկրէ, պարտաւոր է աչք առնել շատ մեծ վտանգներ։

Թ. Ա. Թ.

Անձոռնի բարեր

Սիրելի «Յառաջ», դիմացի օրկանին մէջ, պատահաբար եւ զզուանքով կարդացի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Իսիի մասնաճիւղին պարահանդէսին յերիւրածոյ նկարագրութիւնը :

Այդ հանդէսին ընթացքին պատահած տգեղ դէպքերն ալ իբրեւ զէնք կը գործածուին, Դաշնակցութեան եւ ուղեկից կազմակերպութեանց դէմ :

Ի՞նչ է իսկական եղելութիւնը :

Յառաջը, որ տպած էր այս պարահանդէսին ազդը, ապահովաբար չէր գիտեր թէ Իսիի մէջ, ԺԱՖ եւ Հ. Մ. Ը. Մ. հոմանիշ բառեր են: Ես ալ չէի գիտեր եւ ազդը կարդալով գացի ընկերոջ մը հետ:

Զարմանց խոր եղաւ հիասթափութիւնս :

Հանդէսը ոչինչ ունէր հայկական, աւելի շատ կը յիշեցնէր Պասթիյի, Փիկալի ծանօթ կիրակնօրեայ պարասրահներուն մթնոլորտը : Ոչ մէկ հայկական գեղարուեստական բաժին, միայն երգիչ խափշիկի մը ցուցադրութիւնը: Հանդիսականները, հայ, ֆրանսացի, իտալացի, եւ ալժերիացի, կը կազմէին աղմկալի եւ խառնաշփոթ բաբելոն մը, ուրկէ հայերէնը սարսափահար փախուստ տուած էր: Կէս գիշերէն վերջ, անշուշտ միջավայրին ազդեցութեան տակ, գռեհիկ տեսարաններ պարզուեցան այս եւ այն անկիւնը :

Խեղճերը ի զուր կը փորձեն իբրեւ բարոյական մեծ յաղթանակ մը ներկայացնել հանդէսը, որ պատիւ չի բերեր հասարակութեան:

Ձեմ մեղադրեր Թաղին Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքը: Անոնք փորձած էին կլորիկ հասոյթ մը ապահովել իրենց կազմակերպութեան համար, հրաւիրելով անխտիր օտարը եւ Հայը, որոնք եւ ցորենը:

Ի հարկէ այս գոյնզգոյն բազմութեան մէջ պիտի գտնուէին ամէն տեսակ մարդիկ, ստահակներ, «ափաչ»ներ, հարբածներ: Մէկը բոնի աղջիկ կը հրաւիրէ, միւսը կը գինովնայ, տաքցած գլուխներ կռիւ կը փնտռեն եւ ահաւասիկ անհատական ընդհարում մը ընդհանուր խառնուրդի կը վերածուի, երբ կազմակերպիչներն իսկ մէջը կ'իյնան: Սաստիկ կատաղութեան մէջ, չիչեր, աթոռներ, սեղաններ գործածուեցան իբրեւ յախտ : Այս ամէնը վերջ գտաւ ոստիկաններուն միջամտութեամբ :

Քարերն անգամ կ'աղաղակեն, երբ կը փորձեն այս ամօթալի եւ անպատուաբեր երեւոյթին պատասխանատուութիւնը վերագրել Նոր Սերունդին անդամներու եւ իբրեւ թէ Դաշնակցական խառնակիչներու :

Սրահին մէջ հազիւ քանի մը Նոր Սերունդի ընկերներ կային, հանդարտօրէն նստած իրենց ազգականներուն մօտ: Այդ գիշերուան կռափամարտիկները ոչ մօտէն, ոչ հեռուէն կապ ունէին մեր կազմակերպութեանց կամ մեր տղոց հետ, իրենց հանդէսներուն յատուկ կասկածելի սովորական տիպարներ էին:

Այս դէպքը կ'երեւի հում նիւթի է վերածուած ի խնդիր նոր սուտերու եւ նոր դրգռութեանց :

Եւ յետոյ, պէտք չէ մոռնալ թէ իրենց խմբակէն իսկ մարդիկ, հարբած եւ փփուր ի բերան, սկսան դրոհ տալ չիչերով, բազմութեան վրայ: Խառնակիչ կը փնտռէին ամէն տեղ: Այս առթիւ պլիֆէին չիչերը իբրեւ զէնք գործածուեցան :

Իրենց կողմէ տգեղ արարքներ չպակսեցան ինչպէս ականատես եղայ անձամբ: Գռեհիկ տիպար մը որ սպառնալիքով պարի հրաւիրեց կին մը, ամէնէն շատ կը հայհոյէր Նոր Սերունդին :

Այս բոլոր դէպքերուն պատասխանատուները բուն իսկ կազմակերպիչներէն էին, իրենց անփորձութեամբ եւ ապիկարութեամբ, անկիրթ եւ ջղագրգռիչ շարժուձեւերով :

Գանելով հեռացայ պարահանդէսէն, ինչպէս շատեր ինծի պէս: Իրենց շահն ալ կը պահանջէր լուռ անցնիլ, փոխանակ նորէն թունաւորելու մթնոլորտը : ԵԴՈՒԱՐԴ ՄԱՎԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ ԱՐԺԱՆԹԻՆ գացած հայրենակից մը կը գրէ «Ազատ Օր»ի.— Պուէնոս Այրէսի մէջ կան 30 հազար Հայեր: Ունին երկու եկեղեցիներ: Մայր Եկեղեցին կը գտնուի քաղաքին կեդրոնը, որուն շուրջ կը բնակին բաւական թիւով Հայեր: Ֆլօրէնսի շրջանը ունի հայկական փոքրիկ մատուռ մը եւ նախակրթարան մը: Այս շրջանի հայութիւնը կը բաղկանայ 180 ընտանիքէ, բոլորն ալ Կիլիկեցի, Մարաշէն, Այնթապէն ու ուրիշ վայրերէ :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ունի Արմենիա եւ Խրիմեան սրահները: Հոկտեմբեր 29ին տօնուեցաւ « Հ. Յ. Դ. Օր»ը «Արմենիա» սրահին մէջ մեծ բազմութեան մը ներկայութեան: Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի մեծ դաշտ մը, ծառերով շրջապատուած : Յունաստանի կուսակցական ընկերները որոշած են սգահանդէս մը կատարել 1944 Դեկտեմբերին Աթէնքի մէջ խժդժօրէն սպաննուած Միհրան Փափազեանի, Տիկին Արշալոյսի, Սերգոյի եւ բանաստեղծ Մ. Մանուկեանի յիշատակին: Այս առթիւ «Արմենիա» բացառիկ թիւ մը պիտի հրատարակէ:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Կուէյֆի (Քանատա) մէջ մեռած է ընկեր Պօղոս Թորիկեան: Քղիի Օսնակ գիւղէն էր, ծնած 1888ին: Կանուխէն մտած էր Դաշնակցութեան շարքերը: Համաձայն իր փափաքին, իր մահուան առթիւ եղած նուէրներու հասոյթը 218 տոլարէն 168 տոլարը ղրկուած է Պէյրութի ճեմարանին, 50 ալ Քղիի Օսնակ գիւղի Վերաշինաց Միութեան :

ԳԱՀԻՐԷԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՌԱՏԻՕ կայանը Դեկտ. 20ին ձայնասփռեց Ալեքսանեան երգչախումբին կողմէ պատրաստուած երգահանդէս մը: Յայտագիրը բաղկացած էր Սրուանձտեանցի, Կոմիտասի, Ալթունեանի հեղինակութիւններէն:

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԵՐԳՉՈՒՀԻ՝ Զէտտա Մաքլոսեանի մասին մեծ գովեստով կը խօսին իտալական թերթերը, իբրեւ Միլանոյի օփերային աստղը, որ շատ յաջող կերպով կատարած է Մարգրիտի դերը (Ֆաուստ): Բնիկ Պոլսեցի է, Զարթիկ Մըսըրլեան, զաւակը Գատըգիւղի յայտնի երաժշտագէտ Ահարոն Մըսըրլեանի: Աշակերտած է Գատըգիւղի աղջկանց Փալագաշեան վարժարանը: Ամուսնացած է իտալացի երգա-

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Վիէնէն Պ. Կ. Աւետիսեան վճարեց ՅԱՌԱՋ կ'ընծայէ իր եղբօր՝ Պ. Ա. Աւետիսեանի, Պէյրութ :

Հան Մանծեալի Մաքլոսէայի հետ, ծանօթ իր բազմաթիւ հեղինակութիւններով :

ՕՐ. ՎԱՆՈՒՀԻ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ առաւելագոյն նիշով շրջանաւարտ եղաւ Քուպայի առեւտրական քոլէճէն :

Հավանայի հայ գաղութը նախապէս կը բաղկանար 1500 հոգիէ: Ներկայիս մնացած են հարիւր հոգի: Պայմաններու բերումով, իրարմէ հեռու կ'ապրին ցրուած Հավանայի արուարձաններուն մէջ:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Վաղեմի Դաշնակցական ռազմիկ Խաչիկ Տէր Յովհաննէսեան մեռած է Գոլըմպըսի (Ամերիկա) մէջ: Ծնած էր Վասպուրականի Կարկառ գաւառի Թաղու գիւղը: Զինք կը կոչէին «Ծուռ Խեչօ» կամ Մոկացի Խէչօ»: Իր յեղափոխական գործունէութեան համար աքսորուած էր Սիպերիա: Օգտուելով Ցարին ընդհ. ներումէն կը վերադառնայ Կովկաս: Կը մասնակցի հայ – թաթարական կռիւներուն եւ կը վիրաւորուի: Իր մահուան գոյժը լսելով Դրօն հեռագրած է.— «Կ'ողբամ մահը մեր քաջարի կռուող Մոկացի Խեչոյին, որ շատ մը արիւնալի կռիւներու մասնակցեցաւ, Հայրենիքին համար» :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ

— «Արամ, հայերէն ալ սորվէ: Հայերէն գրել եւ կարդալ ալ պէտք է գիտնաս»:

Ինքն ալ համաձայն էր, թէեւ ծանրաբեռնուած՝ տեղական ուսումնարանի դասերով :

Կաղանդին օրը, երբ նուէրներ կը բաժնուէին, ինքն ալ պահարան մը հրամցուց, գոհ ու ինքնաբաւ:

Իր նուէրն էր այդ, իր վաստակը, առնէ մը ի վեր գաղտնօրէն կատարած աշխատանքին արդիւնքը:

Պարունակութի՞ւնը այդ համեստ պահարանին :

Արամին գրած առաջին հայերէն նամակն էր: Դրամով գնուած որեւէ բան կրնա՞ր աւելի ուրախացնել հայ ծնողք մը :

Մանուկներ, օրինակ առէք ձեր տարեկից Արամէն : Մ.

ԿԻՆԸ.— Ի՞նչ եղաւ, ինչու գլուխդ կապեր ես:

ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Մայթէն անցած առենս տանիքէն կղմինտր մը ինկաւ գլխուս :

ԿԻՆԸ.— Միշտ նոյն անխոհեմ մարդն ես: Չէ՞իր կրնար միւս մայթէն քալել ...:

★

ՇԱՏ ՆԻՀԱՐԸ.— Ես եթէ քու գիրութիւնդ ունենայի, ինքզինքս կը կախէի :

ՇԱՏ ԳԷՐԸ.— Ես եթէ քու նիհարութիւնդ ունենայի, ինքզինքս չուանի տեղ կը գործածէի...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Մեր բարձր դիրքէն կը տեսնէինք Կովտուն, Խանձար, Կավռայ, Խօճասար, Կամիս, Բրաբերդ, Եարասար գիւղերը, բոլորն ալ աւերակ դարձեր էին. սիրտս չդիմացաւ, նստայ լացի. տղաքը եկան մօտս զիս մխիթարելու, բայց չէին կրող. մեր ծնած, մեծցած տեղերը մեզի փուշ էին դարձեր. մեր շտեմարանները թշնամին կողոպտեր էր, եւ մենք սնունդ չունենալնուս ուժասպառ եղած էինք, աչքերնիս շարունակ դաշտերու վրայ էր, անտէր «մալ» մը մնայ բերենք մեզի համար պաշար պատրաստենք :

Երեկոյ եղաւ, ամէն ոք գնաց իր տունը. մարդ, եզ, ոչխար մտան իրենց խրճիթները ու փարախները. տեսայ, որ անտէր, մինակ մենք էինք: Տղաքն կը շարունակէին ինծի խօսիլ ու մխիթարել, բայց ես իմ մտածումներէս տարուած՝ կը նայէի մեր աւերակ գիւղերուն եւ կ'արտասուէի:

Աղանձի պաշարը չալակած, ուժասպառ վիճակի մէջ շարունակեցինք մեր ճամբան :

Մայիս 29էն ի վեր առանց աղի հաց եւ միս ուտելով, վտառողջ դարձեր էինք: Կռիւներէն աւելի մեր մեծ մտահոգութիւնը հացն էր. փամփուշտի ալ պէտք չունէինք, քանի որ գրաւած հրացաններու իսկ պէտք չունէինք եւ անոնք կուտայինք աղին – անդին մեր հանդիպած հայ փախստականներուն :

Հասանք Օրնավուտ Թուրք գիւղին վերեւը. դիրքերնիս շատ անյարմար էր եւ մենք չէինք շարժուիր զգուշութեան համար եւ այդ պատճառաւ մինչեւ իրիկուն ծարաւ մնացինք. իրիկունը ճամբայ ելանք եւ լուսաբացին հասանք զոլաներու (Թուրք ցեղ մը) վերեւի անտառը: Այնքան սոված էինք, որ ծառերուն վրայ վայրի տանձ եւայլն կը փնտռէինք, ան ալ չկար. ծառերն ալ ամուլ էին այդ տարին. այնքան տկարացած էինք, որ կը զգայի՝ բան մը եթէ պատահէր, չպիտի կրնայինք դիմադրել: Մուրատեանը, Փանոսեանը եւ Վարդանը ղրկեցինք Թուրք հովիւներու մօտ դրամով ոչխար գնելու համար. դժկամակութեամբ երկու գառ ծախեր էին: Երկու ժամուայ մէջ զոյգ մը գառը կերանք. երբեք աւելի համով բան չէինք կերած. ամէնէն ուժասպառը ես էի, եւ տղաքը լաւ կտորները ինձ կուտային:

Կերանք, յագեցանք, բայց ջուրի պակասէ կը նեղուէինք, որովհետեւ նոյնիսկ լուացուելու ջուր դժուարաւ կը գտնէինք :

Երկու օր մնացինք այդտեղ, երրորդ օրը ճամբայ ելանք. կ'երթայինք, մենք ալ չէինք գիտեր՝ ուր, միայն գիտէինք, որ դէպի արեւելք կ'երթայինք: Երբ Զանախչի լերան վերեւ ամենաբարձր գագաթը հասանք, մնացինք գիշերը, սպասեցինք, որ լուսանայ դիտելու համար, որովհետեւ յոյս ունէի՝ թէ պիտի ճանչնայի ճամբան, եթէ Հալէչի լեռներուն դիմացը ըլլայինք: Լոյսը բացուելէն իսկ առաջ շտապով առի հեռադիտակը եւ կը սպասէի, որ մութը փարատի, երբ այդուն լոյսը բացուեցաւ, տեսայ, որ սխալ չէինք եկած. երեւաց Կարինի ճամբուն վրայ Քէօշքիւրտ գիւղը, որ աւերակ դարձած էր եւ ուրկէ թապուր մը զինուոր կ'ելլէր: Մէկ ալ տեսանք, որ հօճա մը ձի հեծած մինակ կուգար արեւելքէն դէպի արեւմուտք. մեր աջ կողքէն պիտի անցնէր: Մեր ընկերներէն մէկը, Գարաօղլանը, ճիշդ Թուրքի կը նմանէր. ղրկեցինք զինքը, որ դիմաւորէ հօճան : Գարաօղլանը գնաց, ձիուն սանձը բռնեց եւ իբր խալամ հաց ուզեց. այդ միջոցին Արութջանը հասաւ եւ գաւազանով զարնելով գլխուն, ձիէն գլտորցուց: Փոշիին մէջ ինկած հօճան գթութիւն կը հայցէր, բայց մեր սրտերը կարծրացած էին. տղաքը զայն ձորին մէջ տարին սպաննեցին: Մենք ալ գացինք հիւսիսային կողմը դէպի անտառը, որ խիտ եւ գեղեցիկ ծառերով կազմուած էր: Երեք օր մնացինք անտառին մէջ. հաց չունէինք: Նշան Փանոսեանը եւ Արմենակը ղրկեցինք Զ... յոյն գիւղը. ղրկեցինք նաեւ ուրիշ չորս հոգիներ ցածը երեւցող ջրաղացը դրամով ալիւր կամ հաց առնելու համար: Անոնք կ'երթան ջրաղացքը. կը տեսնեն, որ Յոյներ են, իրենք թրքախօս յոյն կը ձեւանան եւ լաւ ընդունելութիւն կը գտնեն: Նոյն միջոցին վեց Թուրք կ ըմտնեն ներս, թրքական ձեւով կը բարեւեն եւ կը հարցնեն, թէ ի՞նչ ազգ են: Մերինները կը պատասխանեն թէ Թուրք են. այն ատեն Յոյները կը շուարին, բայց կը ծածկեն քէն առաջուան խօսակցութիւնը:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

★ Մարշըլի ծրագրին վերատեսուչը, Հոֆմըն, ճառ մը խօսելով Ուաշինկթընի մէջ, գոհունակութիւն յայտնեց 21 ամսուան արդիւնքներու մասին եւ ազդարարեց.— «Եթէ ամերիկեան օգնութիւնը թուլնայ, հետեւանքը պիտի ըլլայ պատերազմ»:

ԱՍԻՈՅ ՄԷՋ ԱԼ ՆՈՅՆ ՀՈԳԵՐԸ

Մեծն Բրիտանիոյ եւ եօթը գաղթապետութեանց արտաքին նախարարները այս միջոցին բացառիկ ժողով մը կը գումարեն Քոլոմպոյի մէջ (Սէյլան), բոլորովին ղոնփակ: Ժողովին կը մասնակցին բազմաթիւ խորհրդականներ, քաղաքական, զինուորական, տնտեսական: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, օրակարգի գլխաւոր խնդիրներէն մէկն է խափանել համայնավարութեան ծաւալումը հարաւ-արեւելեան Ասիոյ մէջ: Այս նպատակին հասնելու համար պիտի ջանան գործակցութիւն հաստատել եւ բարելաւել իւրաքանչիւր երկրի տնտեսական վիճակը, քանի որ համայնավարները ամէնէն աւելի կ'օգտուին ժողովուրդներու թշուառութենէն: Պ. Պեւին (Անգլիա) եւ Պանդիտ Նեհրու (Հնդկաստան) համաձայն չեն որ Խաղաղականի շրջանին համար ալ դաշինք մը կնքուի յարեւմտեան Ատլանտեան դաշինքին: «Ռուսիա ինչո՞ւ պիտի փորձէ միջամտել, երբ Ասիոյ մէջ եւ այլուր պետութիւնները իրենք կը ջանան լուծել իրենց խնդիրները»:

★ Թերթերը կը գրեն թէ ժողովասրահ վերելակ չունենալով, չորս աշխատաւորներ Պեւինը վեր կը բարձրացնեն պատգարակով մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՅ ՀՈՎԻՒ մը? հինգ զաւակի հայր եղած է մէկ անգամէն Միլանոյի մէջ: «Լա Տոմինիքա» թերթը, որ երախաներուն գունաւոր լուսանկարն ալ հրատարակած է Դեկտ. 25ի թիւին առաջին էջին վրայ, դժբախտաբար ուրիշ մանրամասնութիւն չի հրատարակեր այս մասին:

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐ պատահեցան Մոտենայի (Իտալիա), որ համայնավարական բոյն մը կը համարուի, երբ 20.000 բանուորներ կը փորձէին գրաւել պողպատի գործարանները: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ վեց հոգի սպաննուած, հարիւր հոգի վիրաւորուած են: Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, բանթողները ոստիկաններուն վրայ յարձակած են ձեռնառումբերով, մուրճերով, բիրերով եւ քարերով: Քաղաքը, որ 96.000 բնակիչ ունի, ամայացած էր: Խանութները, ճաշարանները եւ սինէմաները փակուած էին: Ընդհանուր գործադուլ մը ծրագրուած ըլլալով, նախարարական խորհուրդը արտակարգ նիստ գումարեց: Ամենածանր խռովութիւններն են ասոնք, 1948էն ի վեր:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ.) — Սթերլին 980 (905), տոլար 348.80 (397), զուից. Ֆրանք 81.30 (91), պելժիական 6.93 (7.55), Նափոլէոն 4280, զուից. ոսկի 4080, սթերլին 4920, տոլար (20) 20.360, ձոյլ ոսկի 59 հազար Ֆրանք:

330.000 ՀՐԵԱՆԵՐ իրենց հայրենիքը վերադարձած են 1949ի ընթացքին, ինչպէս կը հաղորդէ Իսրայէլի անթեւր:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ խորհրդային գիտունները երեք նոր մոլորակներ գտած են, որոնք անմիջապէս կոչուած են Ռուսիա, Մոսկուա եւ Կոմսոմոլա:

ԿԻՊՐՈՍԻ Թուրքերէն կազմուած պատգամաւորութիւն մը որոշեր է ցոյցեր կազմակերպել Թուրքիոյ մէջ, իբրեւ բողոք Յոյներուն դէմ որոնք ձեռնարկներ կը կատարեն, կղզին Յունաստանի կցելու համար:

ՊԷԼԺԻՈՅ վարչապետը հաստատեց թէ 10-250.000 ֆրանքի խարդախութիւն մը երեւան հանուած է: Արդէն իսկ ձերբակալուած են կարգ մը մեծ առեւտրականներ եւ սեղանաւորներ, Պրիւսէլի եւ Անվէրսի մէջ:

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

ՀԵՏԶՀԵՏԷ ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԻՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԱՆՎՃԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ: ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ ՓԱԿԵԼ ԲՈԼՈՐ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի ախոյենական մրցումները տեղի կ'ունենան այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Brie Janvfyի դաշտին վրայ: Պահեստին ժամը 13.15ին, Ա. խումբը ժամը 15ին: Ժամադրավայր Փորթ տ'Իթալի ժամը 11ին, Իսիի մարզիկներուն համար մէթրօ Մէրի տ'Իսի ժամը 11.15ին: Ճշդապահ ըլլալ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերունդի կողմէ: 27 Յունուար ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին, Սալ տէ Ֆէթ (Մէզօն տիւ Փէօփլը) Ave. Victor – Cresson, Իսի լէ Մուլինօ:

Կը ներկայացուի՝

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ (Շիրվանզատէի)

մասնակցութեամբ «Ադամեան թատերախումբի»

Ղեկավար՝ Շահան Սարեան:

Հաղորդակցութիւն.— Մէթրօ Մէրի տ'Իսի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ժանէթ եւ Օսքար Տէմիրճեան խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն Լէ զ'Օլիվ – Սէն Ժիւլիէնի գիւղացիներու կրթ. մարմնին եւ ամէն անոնց՝ որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց թանկագին մօր ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆի դառնաղէտ մահուանը առթիւ, եւ կը ծանուցանեն թէ անոր քառասունքի հոգեհանգիստը պիտի կատարուի Յունուար 15ի կիրակի օրը, Մարսէյլ-Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պրէվանի Սանաթօրիոմի հայ հիւանդներս Նոր Տարուան առթիւ եւս կուգանք մեր ջերմ շնորհակալութիւնները յայտնել Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին որ այնքան գուրգուրանքով եւ փափկանկատ ուշադրութեամբ կը հոգայ մեզ: Մասնաւոր շնորհակալութիւններ եւս Տիկին Տէր Սիմոնեանի իր մատակարարած մատաղին համար:

Pavillon Salmon թիւ 62ի Հայ հիւանդները

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ (ANDILLY)

Աշխատաւորուհի մը կը փնտռէ ընդհանուր մաքրութեան եւ թեթեւ լուացքի համար: Դիմել Պ. Սարաֆեանի, 20 Impasse des Petites Ecuries, Փարիզ (10), մէթրօ Փորթ Ս. Տընի:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, որ ընդհատուած էին Կաղանդի եւ Ծնունդի տօներու շրջանին, պիտի վերսկսին Յունուար 14ի շաբաթ օրը, ժամը 5ին, Սիթէ Ունիվէրսիթէի Հայ Ուս. Տան մէջ, 57 Պուլվ. Ժուրտան: Նիւթ՝ միջնադարեան հայ հզօր բանաստեղծ Ֆրիկ (երկրորդ եւ վերջին դասախօսութիւն): Մուտքը ազատ է:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի վիճաբանական հաւաքոյթը այս Եշ. ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Նիւթ «Տատրագոմի հարսը»: Կը վարէ՝ ընկեր Հ. Բալուեան: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԹԱԹՈՒԼ խումբը 12 Յունուար հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբ 12 Յունուար, հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթակոմիտէ 14 Յունուար շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթակոմիտէ, 15 Յունուար կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէ, 15 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին:

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթակոմիտէ 15 Յունուար, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին:

ԱՐԱՄ խումբ 15 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան իրենց սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԱՆԿԷՆ – ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Վահան Խորէնի խումբին ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. բոլոր ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8.30ին, դպրոցի սրահը, 78 ռիւ Բապըլէ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Շարունակութիւն նախորդ ժողովին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, 68 ռիւ Ռապըլէ: Կը դասախօսէ Պ. ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հայ Թագաւորութեան հաստատումը»: Կը հրաւիրուին համակիրները եւ սանուհիները:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH · Fondé en 1925 · R. C. S. 376.256

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 12 Janvier 1950 Հինգշաբթի 12 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26ԲԴ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6049—Նոր շրջան թիւ 1460

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՌՈՎԱՅՈՅԶ ՕՐԵՐ

Օրը օրին հրատարակուած քաղաքական լուրերը այնքան խօսուն են որ, մասնաւոր բացատրութեան չեն կարօտիր:

« Երկինքն ամպել ա»: Փոթորիկի նախանշաններ կ'երեւան ամէն տեղ: Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա: Խլրտումներ՝ քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային:

Արագօրէն կը փոխուի աշխարհի դիմագիծը: Նոյնիսկ ամէնէն յետամնաց երկիրներուն մէջ:

Դարաւոր լուծեր կը խորտակուին, կամ տարբեր ձեւեր կը ստանան: Հետզհետէ կը ճարճատին եւրոպական աշխարհակալութեան բերդերը՝ Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ:

Ո՛րքան ժողովուրդներ իրենց անկախութեան տիրացան, վերջին Աշխարհամարտէն ի վեր: Սուրիա, Լիբանան, Հնդկաստան, Փաքիստան (իսլամական շրջան), Իսրայէլ, Պաղեստին, եւ ամէնէն վերջինը՝ Ինդոնեսիա (Հնդկական կղզիներ), որ աւելի քան 300 տարիէ ի վեր կը գտնուէր Հոլանտայի տիրապետութեան տակ: Անբաւ հարստութեամբ եւ 75 միլիոն բնակիչներով:

Դեռ չենք հաշուեր անոնք որ կը խլրտին Հիւսիսային Ափրիկէի ափերուն վրայ եւ այլուր:

Միւս կողմէ, հազիւ իրենց անկախութեան տիրացած ազգեր ինկան աննախընթաց բռնակալութեան մը տակ, բուն իսկ Եւրոպայի սրտին վրայ: Եւ ազատութիւն կ'աղաղակեն անզօր կատաղութեամբ:

Այդ ճամբուն վրայ կը գտնուի նաեւ Չինաստանը: Թէեւ, լաւատեսներ կը կարծեն թէ աւելի չափաւոր բարենորոգչական շարժում է կատարուածը, քան Թուլոդ բոլշեւիկեան:

Տեսանելի փոթորիկներուն եւ ստորերկրեայ ցնցումներուն հետ, կ'աճին ինքնապաշտպանութեան կամ նախկին դիրքերու պաշտպանութեան գործողութիւնները: Ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ:

Մոսկուան եւ իր արբանեակները, Կոմպարտիան (Նախկին Կոմկուս) եւ իր ուղեկիցները դղրդալին քարոզութիւններ կը կատարեն, համոզելու համար թէ արեւմտեան Եւրոպան եւ Մ. Նահանգները պատերազմ կը պատրաստեն:

Այդ ազդանշանը տրուած է բոլոր մասնաճիւղերուն, որպէսզի խլրտումներ սարքեն յանուն խաղաղութեան եւ «ճշմարիտ ժողովրդապետութեան»:

Եւ ահաւասիկ խռովայոյզ գործունէութեան տեսարաններ՝ բոլոր այն երկիրներուն մէջ ուր ազատութիւն կը տիրէ խօսելու, գրելու, ժողովներ գումարելու, հրապարակային ցոյցեր սարքելու: Նոյնիսկ իշխանութիւններ տապալելու:

Նոյն կանխորոշ գործողութեան զանազան արարներն են որ կը տեսնենք մեր երկրին մէջ ալ, ինչպէս քիչ անդին, Իտալիոյ մէջ:

Գետերով արիւն պիտի հոսէր, եթէ նոյն փորձերը կատարուէին որեւէ խորհրդային երկրի մէջ:

Բոլշեւիկները վարպետ են ամբոխավարական մարզանքներու մէջ: Տնտեսականին հետ կը խառնեն քաղաքականը: Այնպէս որ, ամէնէն արդար պահանջներն ալ յաճախ կը պղտորին, քաղաքական ցոյցերու կը վերածուին:

Անշուշտ ցաւալի է երբ աշխատաւորներ զոհ կ'երթան ընդհարումներու, իրենց իրաւունքները պաշտպանած ատեն: Բայց՝ տագնապին արտաքին երեսն է այս: Զարիքին արմատը շատ աւելի խոր է: Եւ օտարոտի ձեռքեր են որ կը լարեն զսպանակը:

Այս պատճառով ալ, տեղական իշխանութիւնները միշտ օտարներ կը փնտռեն որեւէ խռովութեան ատեն: Թերթերն ալ կը լրացնեն պակասը:

Ինքնին կը հետեւի թէ որքան պաղարիւն եւ ուշադիր պէտք է ըլլան մեր աշխատաւորները, երբ հրապարակային ցոյցեր կը սարքուին:

Օրէնքը ցեղային խտրութիւն չի դներ աշխատաւորներու միջեւ, իրենց տնտեսական շահերը պաշտպանած ատեն:

Բայց, իշխանութիւնները չեն հանդուրժեր որ եկուորն ալ քաղաքական դասեր տայ հիւրընկալ երկրին: Մանաւանդ երբ օրերը ամպոտ են եւ խռովայոյզ:

Արթուն եւ զգոյշ՝ աւելի քան երբեք:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՒՐԻՇ ՄԵՂՔԵՐ

Պէյրութի մէջ սարքուած վիճաբանական ժողովին առթիւ, երկրորդ տիկին մը եւս մատնանշեր է Հայուհիներու կարգ մը մեղքերը:

Իր բանախօսութեան առաջին մասը միայն տեսած ըլլալով, կ'ամփոփեմ գլխաւոր կէտերը.—

1. Հայ կինը իր «չափազանցուած» մաքրասիրութեամբ (աւլել, սրբել, չփել), կարով եւ կարկտուքով այնքան կլանուած է որ, յաճախ անփոյթ եւ անուշադիր է ինքն իր անձին նկատմամբ:

— « Շատ անգամ, իրիկունները, իր խոնջած ամուսինը կ'ընդունի թափթփած, չսանտրուած մազերով, թափթփած հագուստով, տակնուվրայ եղած տան մը մէջ: Օրն ի բուն այնքան յոգնած եւ ուժասպառ եղած է որ, իր ամուսնոյն հետ երկու անուշ, սիրալիր խօսք փոխանակելու կարողութիւն չունի»:

2. «Ծայրայեղօրէն զբաղած այս կիներուն հետ, կան շատեր որոնք առաւօտեան աշխատանքի սուղ ժամերը կ'անցընեն շաղակրատելով եւ բամբասելով դէմ դիմաց, պատուհանէ պատուհան, եւ կամ առաւօտեան գնումներու միջոցին, խանութներու եւ փողոցներու մէջ, կամ սուրճ խմած ատեն»:

— « Կան բազմաթիւ կիներ, որոնք իրենց թանկագին ժամանակը կը սպաննեն աւելորդ այցելութիւններով եւ կամ թուղթ խաղալով»:

3. «Հայ կինը չի կարդար: Ժամանակ չի գտներ ատոր համար: Դպրոցէն ինչ որ սորված է կիսկատար, անով կը բաւականանայ»:

Կը կարծեմ թէ ինչ որ ամփոփեցի երէկ եւ այսօր, բաւական է... տակնուվրայ ընելու շատ մը տուներ: Ոչ միայն Լիբանանի կամ Սուրիոյ, այլեւ մեր գաղութին մէջ: Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ եւ Միջին Ֆրանսա:

Ձեռնհասներուն կը ձգեմ քննել, հերքել կամ հաստատել, մատնանշուած մեղքերուն արդարն ու անարդարը:

Անշուշտ արձանագրելով նաեւ Եւրոպայի, եւ մասնաւորապէս Ֆրանսայի Հայուհիներուն արժանիքներն ու թերութիւնները:

ՎԱՀԷ

Ծանր դէպքեր Մարսէյլի մէջ

Երեքշաբթի օր ծանր խռովութիւններ տեղի ունեցան Մարսէյլի մէջ, իբրեւ հետեւանք Աշխատանքի Դաշնակցութեան եւ Համայնավար կուսակցութեան նոր ազդանշանին:

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, անոնք յաջողած էին 48 ժամ կեցնել «Փասթէօր» շոգենաւը, որ զինուոր եւ ռազմամթերք պիտի փոխադրէ Հնդկաչին: Կառավարութիւնը անմիջապէս պարտաւորիչ ծառայութեան կոչ ուղղեց բոլոր նաւաստիներուն, ազդարարելով թէ անոնք որ չեն պատասխաներ, դատական իշխանութեանց պիտի յանձնուին: Պաշտօնեաները եւ աշխատաւորները մեծ մասով նպաստաւոր պատասխան տուին, բայց ուրիշ նաւաստիներ մերժեցին հրամանը: Ցետոյ բանակցութիւններ կատարուեցան, եւ կը յուսացուէր թէ նաւաստիները նաւը ճամբայ պիտի հանեն, եթէ ետ առնուի պարտաւորիչ ծառայութեան հրամանը:

Երեքշաբթի առտու, երբ նաւաստիներու ընդհ. քարտուղարը կ'ուզէր նաւ մտնել բոնի, խզելով զինուորական շղթան, ձերբակալուեցաւ: Իրիկուան դէմ արձակուեցաւ եւ կը յուսացուէր թէ նաւաստիները պիտի հանդարտին: Բայց այս անգամ ալ մեքենաներու աշխատաւորները գլուխ վերցուցին եւ ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ նաւէն հանել բոլորն ալ, 130 հոգի, ուրիշներ նշանակելով:

Ոստիկանութիւնը արգիլած ըլլալով Ժոլիէթի քարափին վրայ սարքուած ժողովը, ցուցարարները ուրիշ ձեռնարկներ կատարեցին: Այսպէս, հանրակառքերու երթեւեկը դադրեցաւ ժամը 16.30էն 17.30: Քարափի բանուորները ամէն աշխատանք դադրեցուցին կէս օրէն վերջ: Մետաղագործական բանուորները մերժեցին հետեւիլ գործադուլին, իսկ երկաթուղիներու աշխատաւորները մասնակցեցան 25 առ հարիւր համեմատութեամբ:

Իրիկուան ժամը 5ին ընդհարում մը տեղի ու-

Խորհրդարանին նոր նստաշրջանը

ՄԱՐՍԷԼ ՔԱՇԷՆԻ ԵՒ ԷՐՌՈՑԻ ՃԱՌԵՐԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք, Ազգ. Ժողովին եւ Հանրապետութեան Խորհուրդին նոր նստաշրջանը վերսկսաւ երեքշաբթի օր: Այս առթիւ ընտրուեցան երկու ժողովներուն դիւանները: Ազգ. Ժողովը վերընտրեց իր նախագահը, Պ. Էռիօ, որ ստացաւ 297 քուէ, 23 ձայն աւելի՝ անցեալ տարուան վրայ: Համայնավարներու թեկնածուն, Մարսէլ Քաշէն, որ կը նախագահէր իբրեւ երիցագոյն անդամը, ստացաւ 166 քուէ: Կը մասնակցէին 520 երեսփոխաններ:

Քաշէն իր բացման ճառին մէջ վկայ կանչելով Սէն Սիմոնը, Քոնտորսէն եւ «բարի եւ մեծ Ժօռէսը», երկարօրէն փառաբանեց խորհրդային կարգուսարքը, քննադատեց «ազատական դրամատիրութիւնը որուն միջնաբերդը կը կազմեն անգլեւսաքսոն երկիրները»: Այս առթիւ իբրեւ կենդանի օրինակներ յիշեց արեւելեան Եւրոպան եւ Չինաստանը, իրենց կատարած նուաճումներով: Իբրեւ եզրակացութիւն, Քաշէն առաջարկեց աւելի լայն առեւտուր հաստատել արեւմտեան եւ արեւելեան Եւրոպայի միջեւ, եւ օրէնքէ դուրս հռչակել հիւլէական ռումբը, ընդունելով Խ. Միութեան բանաձեւը Ազգաժողովին մէջ: Ըստ թէ այն երկիրները որ ճանչցան Չինաստանի նոր կարգուսարքը վերջին քանի մը օրերու ընթացքին, չարժեցան «իմաստութեամբ եւ խաղաղութեամբ»:

Իր կուսակիցները կը ծափահարէին ամէն մէկ խօսքը, իսկ միւսները կամ կը հեգնէին եւ կամ լռութիւն կը պահէին: Պահ մը բոլոր ժողովականները ծափահարեցին, երբ Քաշէն յիշեց յեղափոխութեան առաքեալներէն մէկուն՝ փիլիսոփայ Քոնտորսէի պատմական խօսքը.— «Գերութեան մատնուած ազգերը կրնան, իրենց ուզած օրը եւ ուզած պահուն պատռել այն խայտառակ դաշնագիրները զորս ստորագրել տուած են իրենց բռնակալները»: Անշուշտ ոչ – համայնավարները այս յայտարարութիւնը կը ծափահարէին բուն իմաստով, եւ ոչ թէ Քաշէնի ուզած մեկնութեամբ: Համայնավար առաջնորդը յայտարարեց նաեւ թէ Ֆրանսայի ներկայ կարգուսարքը իր մէջ կը պարունակէ «պատերազմի սերմերը»:

Վերընտրուած նախագահը, Էռիօ, պարտք սեպեց յիշեցնել թէ Ֆրանսայի ներքին վիճակը «փափուկ է տակաւին, իսկ միջազգային կացութիւնը՝ չփոթ: Քաղաքական կուսակցութիւնները պարտաւոր են դժուարին եւ երբեմն տաժանելի զոհողութիւններ ստանձնել, Ֆրանսան եւ խորհրդարանական կարգուսարքը պահպանելու համար արկածախնդրութիւններէ: Գիտենք թէ ինչպէս կը սկսին անոնք, բայց չենք գիտեր թէ ինչպէս կը վերջանան»:

Ներքին դժուարութիւնները պարզելէ վերջ, նախագահը յայտարարեց թէ «Ֆրանսան, հրաշալի երկիր, կը շարունակէ իր վերելքը, հակառակ զանազան քննադատութեանց»: Արտաքին քաղաքականութեան առթիւ ալ, մասնաւորապէս յորդորեց զգուշանալ այնպիսի խօսքերէ որոնք կրնան վիրաւորել ամբողջ ազգեր:

Վարչապետին պատասխանը 3000 ֆր.ի պարգեւի մասին

Վարչապետը Գշ. օր գրաւորապէս պատասխանեց ընկերվարական կուսակցութեան, 3000 ֆրանքի բացառիկ պարգեւին ընդհանրացման եւ շարունակութեան մասին:

Այդ պատասխանով կառավարութիւնը ոչ վճռապէս կը մերժէ, ոչ ալ ամբողջովին գոհացում կուտայ: Այսպէս, կ'ընդունի որ բացառիկ պարգեւէն օգտուին նաեւ հողագործական բանուորները եւ պետութեան այն պաշտօնեաները որ ամսական 15.000 ֆրանքէն պակաս կը ստանան: Ելմտական նախարարը սկզբունքով հաւանութիւն յայտնած է, վասնզի մեծ թիւ մը չեն կազմեր 15.000էն պակաս թոշակ ստացող պաշտօնեաները, եւ բացառիկ ծախքը պիտի ըլլայ 80—100 միլիոն ֆրանք:

Այս զիջումէն վերջ, կառավարութիւնը կը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

նեցաւ Քանըպիէռի վրայ, ոստիկաններուն եւ ցուցարարներուն միջեւ: Թերթերը կը գրեն թէ այս վերջինները քարեր արձակեցին որոնք իրենց նպատակին չհասան եւ միայն ապակեփեղկեր խորտակեցին: Կարգ մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան: Ոստիկանութիւնը օգնական ուժ ստացած ըլլալով, յաջողեցաւ բարեկարգութիւնը վերահաստատել ժամը 18.30ին: Խանութները եւ սինէմաներն ալ վերաբացուեցան: Տասը ոստիկաններ վիրաւորուած են: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ բազմաթիւ օտարականներ եւ երիտասարդներ կային ցուցարարներուն մէջ:

Համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», կը յայտարարէ թէ այս բոլոր ցոյցերը կը կատարուին խաղաղութիւն հաստատելու համար Հնդկաչինի մէջ:

ՌՈՍՏՈՄ

Դ.

Հետաքրքրական է յաջորդ կէտը: «Ժողովը կովկասի վերաբերմամբ ընդունեց բերանացի եւ գրաւոր պրոպագանդի, տեռորի, ժողովրդական ցոյցերու եւ զինուած դիմադրութեան տակտիկը՝ մնալով պաշտպանողական հողի վրայ»:

Աւելին դեռ, ընդհանուր ժողովը ընդունեց նաեւ բանուորական շարժման մասնակցելու անհրաժեշտութիւնը. «Դաշնակցական բանուորական խմբերը, այն գործարաններու սահմաններուն մէջ, ուր անոնք կ'աշխատին, կը մասնակցին բոլոր բանուորական գործադուլներուն եւ շարժումներուն, երբ անոնք կապուած են բանուորներու ընդհանուր վիճակին հետ այդ գործադուլներու մէջ, իսկ ինչ կը վերաբերի գործարանական կեանքէն դուրս ցոյցերուն, որոնք կրնան առաջարկուիլ ուրիշ կուսակցութիւններու կողմէ, բայց որոնց առիթներն ու նպատակները կրնան տարբեր ըլլալ, իւրաքանչիւր դէպքի համար մասնակցելու կամ չմասնակցելու խնդիրը կը վճռէ Պատասխանատու Մարմինը»:

Ռոստոմը այս քաղաքականութեան համոզուած պաշտպաններից էր: Ընդհանուր ժողովից յետոյ, իբրեւ նորընտիր Արեւմտեան Բիւրոյի անդամ, նա անցաւ Ժընեւ: 1905 թ. Փետրուար-Մարտին, Ժընեւում գումարուեց Դաշնակցութեան խորհուրդը, որին մասնակցեց եւ Ռոստոմը:

Խորհրդից գրեթէ անմիջապէս յետոյ, Մարտ 20ին տեղի ունեցաւ Քրիստափորի եղերական մահը: Ռոստոմը շտապեց Պուլկարիա: Քրիստափորի յուղարկաւորութիւնից յետոյ նա կազմակերպեց զինուորական դպրոցի բացումը եւ ուժեղացրեց հայ-մակեդոնական բարեկամական փոխ-յարաբերութիւնները:

1906ին Ռոստոմն այլեւս Կովկասում է, որը բռնկուած էր հայ-թրքական ընդհարումների հրդեհով: Ինքնապաշտպանութեան գործը ամբողջապէս ամփոփուած էր Դաշնակցութեան ձեռքը: Անդրկովկասը բաժանուած էր շրջանների, որոնց գլխին դրուած էին պատասխանատու վարիչներ, Արմէն Գարոն՝ Թէֆլիսում, Դումանը՝ Երեւանում, Վարդանը՝ Ղարաբաղում եւայլն: Ռոստոմը ամէն տեղ էր. մերթ Ղարաբաղում, մերթ Երեւանում, մերթ Շիրակում ու Կարսում. շրջում, կազմակերպում ու քաջալերում էր, սովորեցնում էր ուժանակ բանեցնել, մակեդոնական ռումբեր գործածել:

Մի քանի ամիս մնաց Շուշու շրջանում: Մոռացել էր եւ ընտանիք, եւ իր անձը. ապրում էր միայն կազմակերպութեան մտահոգութիւններով:

Հայ-թրքական պայքարից Դաշնակցութիւնը դուրս եկաւ յաղթական: Սակայն, կռիւների հետեւանքով եւ ռուսական յեղափոխութեան ազդեցութեան տակ, կուսակցութեան ներսը ծայր տուին ուժեղ դժգոհութիւններ — մի կողմից զինուորական շարժումները, միւս կողմից անջատողական հոսանքը, հայ բուրժուական խաւերի յարձակումները, ռուսահայ-թրքահայ դատի շուրջ ստեղծուած թանձր մթնոլորտ: Եւ երբ 1907 թուի Փետրուարի վերջերին Վիէննայում բացուեց 4րդ ընդհանուր ժողովը, մեր հակառակորդները չարախնդութեամբ ձեռքերն էին շփում՝ անհամբեր սպասելով Դաշնակցութեան քայքայման: Սակայն այս անգամ էլ յուսախաբ եղան նրանք՝ Դաշնակցութիւնը հաստարմատ կաղնու պէս մնաց անյողդողդ: Ռոստոմը մէկն էր, եթէ ոչ գլխաւորը նրանցից, որոնք ապահովեցին կուսակցութեան միութիւնն ու կենսունակութիւնը: Նրա երկայնամտութեան, լայնախոհութեան, համոզելու կարողութեան եւ անսահման հմայքին ենք պարտական, որ անհաշտելի մտայնութիւններն ու խառնուածքները կարելի եղաւ ոչ միայն պահել միեւնոյն ընդհանուր յարկի տակ, այլեւ միաձուլել, օրգանապէս միացնել մէկ կազմակերպութեան մէջ:

Վիէննայում, առանց չափազանցութեան, հրաշք տեղի ունեցաւ: Հաւաքուել էին մի կողմից անհաշտ հակառակորդներ ընկերվարութեան՝ ընկերվարական ծրագրին դէմ քուէ տալու վճռական հրահանգով, միւս կողմից՝ մոլեռանդ ընկերվարականներ՝ նոյնպէս չզիջելու կտրուկ հրահանգով: Դժուար էր հաշտեցնել ջուրը կրակի հետ. Ռոստոմին եւ ընկերներին յաջողուեց ոչ միայն հաշտեցնել, այլեւ ընկերվարութիւնը մերժող Վռամեանի եւ Զարդարեանի պէս ընկերներին դարձնել ընկերվարական: Վիէննայից Դաշնակցութիւնը դուրս եկաւ նոր ծրագրով, աւելի միաձոյլ, աւելի կուռ ու գործօն:

Գլխաւորապէս Ռոստոմի պնդումին վրայ, ընդհանուր ժողովը ընդունեց եւ պարսկական գործունէութեան անհրաժեշտութիւնը: Բանաձեւը ասում էր. «Նկատելով որ պարսկական ներկայ շարժումը կարող է դառնալ ժողովրդական արթնացման բնոյթ ունեցող հասարակական խոշոր երեւոյթ՝ թէ Պարսկաստանի, թէ Արեւելքի համար եւ գտնելով դրա տարածուելն ու լայնանալը ցանկալի թէ համամարդկային, թէ հայկական տեսակէտից.

«Ընդհանուր ժողովը յանձնարարում է Պարսկաստանի Դաշնակցական մարմիններին եւ անհատներին՝ բոլոր միջոցներով նպաստել այդ շարժման զարգացման՝ մտցնելով պարսկական արթնացման մէջ այն ազատագրական, ռամկավարական եւ աշխատաւորական ոգին, որը բխում է Դաշնակցութեան ծրագրից»:

Ռոստոմին անձնապէս էլ ոգեւորում էր պարսկական յեղափոխութիւնը: Նա անվերապահ կերպով համոզուած էր, որ Դաշնակցութիւնը մեծ դեր ունի կատարելիք նրա մէջ եւ ինքն էլ ձգտում էր անցնել Պարսկաստան՝ Դաշնակցութեան մասնակցութիւնը անմիջապէս կազմակերպելու եւ վարելու համար:

Ռոստոմը ջերմ պաշտպան էր նաեւ Դաշնակցութեան եւ Թուրք ընդդիմադիրների համագործակցութեան:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Բ.

ԽՄԲ. — Այս շարքին Ա. մասը հրատարակած ենք յունուար 7ին. իսկ Եգիպտոսի բաժինը առանձին՝ Յունուար 6ին:

ՍՈՒՐԻԱ

Հ. Յ. Դ. ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ. — Այս միութիւնը ունի շուրջ 430 անդամ, որոնք հերթական հանդիպումներու եւ աշխատանքներու շնորհիւ կը ստանան հայեցի դաստիարակութիւն: Անոնք կը կազմեն այն ակը, որ ժամանակի ընթացքին գաղութին պիտի հայթայթէ պատրաստուած եւ գիտակից անդամներու տեւական շարք մը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սուրիոյ անդամներու թիւը կը հասնի 2500ի: Միութիւնը իր բազմաթիւ ակումբներով, մարզադաշտերով եւ կեդրոններով կը հանդիսանայ ոչ միայն հայկական, այլ նաեւ միջազգային չափանիշով Մերձաւոր Արեւելքի մէջ իր նմանը չունեցող մարզական կազմակերպութիւն մը: Այս իրողութիւնը բազմիցս հաստատուած է օտար բարձրաստիճան անձնաւորութեանց եւ տեղական մամուլին կողմէ:

Այս տարի, ինչպէս միշտ, Զատկուան շաբթուն Հալէպի մէջ տեղի ունեցած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ողիմպիականը, որ առիթ տուած է աննախընթաց խանդավառութեան եւ համաժողովրդային ցոյցերու:

Ողիմպիականին իրենց մասնակցութիւնը բերած են 2000 սկաուտներ, մարզիկներ, արենուշներ եւ գայլիկներ, ներկայացնելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի 23 մասնաճիւղեր Սուրիայէն, Լիբանանէն եւ Ամմանէն:

Հանդիսատեսներու թիւը հասած է 20.000ի, որուն մէջ նաեւ Հալէպի նահանգապետը եւ ուրիշ պետական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ, որոնք, հակառակ տեղատարափ անձրեւին, մնացած են մինչեւ հանդիսութեանց վերջաւորութիւնը:

Տեղական մամուլը եւ Դամասկոսի ու Հալէպի ձայնասփիւռի կայանները տուած են այս մարզահանդէսին նկարագրութիւնը մանրամասն ու ջերմ տեղեկատուութիւններով, ուր կրկնապէս յայտնուած է այն միտքը, որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը պատիւ կը բերէ Սուրիոյ ժողովուրդին եւ կառավարութեան:

ՊԱՂԵՍՏԻՆ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆ

Հ. Յ. Դ. ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԵՒ Հ. Մ. Ը. Մ. — Պաղեստինի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին ներքեւ կազմակերպուած է երիտասարդութիւնը: Բայց երկար տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունեցած են պատանիներու խումբեր, որոնք ստացած են Դաշնակցական դաստիարակութիւն:

Երեք ամիս առաջ Երուսաղէմի մէջ կազմուեցաւ Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան «Սօսէ» ընկերուհիներու խումբ մը՝ տասը օրիորդներու մասնակցութեամբ: Սկսած են կանոնաւոր դասախօսութիւններու, նիւթ ունենալով «Յեղափոխական Դէմքեր» եւ այլ հատորներ:

Նոյնպէս Ամմանի մէջ կազմուած է Հ. Յ. Դ. «Ռուբինա» ընկերուհիներու խումբ մը, նախ տասներկու օրիորդներով. ապա այս թիւը բարձրացած է 31ի:

Պաղեստինը նախապէս ունեցած է աւելի մեծ թիւով պատանիներ: Պատերազմի հետեւանքով գաղութը ցրուած է, բայց շուտով վերակազմակերպուելով այժմ հարիւրէ աւելի են պատանիներն ու ընկերուհիները:

Իսկ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ամմանի նորակազմ մասնաճիւղը այժմ ունի իր առանձին ակումբը, հարիւրէ աւելի անդամներով:

Երուսաղէմի վանքին մէջ ապաստանած Հ. Մ. Ը. Մ.ականները պատերազմի տագնապալի օրերուն հերոսական գործեր տեսան, մէկնուն հիացումին արժանանալով:

Երուսաղէմի եւ Անդրյորդանանի ՀՄ. Ը. Մ.ականներու թիւը երկու հարիւրէ աւելի ներկայիս:

ԻՐԱՔ

Տարիներէ ի վեր Իրաքի մէջ կը գործեն պատանեկան, երիտասարդաց, օրիորդաց եւ ուսանողական միութիւններ, որոնք կը կազմակերպեն դասախօսութիւններ, գրական երեկոյթներ եւ մշակութային հանդէսներ: Մեծապէս զարկ տրուած է գրադարաններու կազմութեանց եւ ճոխացման:

Այս միութիւնները ունին իրենց հաւաքավայրերն ու մարզադաշտերը:

Տարուած բոլոր աշխատանքներու հիմնական նպատակն է կենդանի պահել հայ լեզուի պատմութեան հարազատ շունչը, որովհետեւ այս միութիւններու վարիչները համոզուած են, որ առանց յարատեւ, գիտակից եւ աննկուն աշխատանքի անկարելի է ունենալ հայ գիտակից սերունդ մը, որ ի վիճակի ըլլայ արժանաւորապէս տէր կանգնիլ մեր ազգային բազմադարեան եւ բազմակողմանի արժէքներուն եւ իրաւունքներուն:

ԻՐԱՆ

Թէհրանի մէջ կը գործեն. —

1. — ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ, որ ունի աւելի քան 350 երկու սեռէ անդամներ, եւ յատուկ կեդրոնատեղի: Քանի մը տարի առաջ հիմնուած է 60 հոգիէ բաղկացած երգչախումբ մը:

2. — ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, որ ունի 65 անդամներ, բոլորն ալ բարձրագոյն կրթութեամբ: Հիմնուած է դարմանատուն մը բժշկական եւ ատամնաբուժական ճիւղերով, որոնց մէջ ձրի դարմանում կը կատարուի Միութեան անդամներուն կողմէ:

3. — ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՒ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ» ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: Իւրաքանչիւրը ունի շուրջ 65 անդամ: Կը վարեն գրական եւ մշակութային աշխատանք, տալով խնամուած հանդէսներ եւ երաժշտական երեկոյթներ:

4. — Հ. Մ. Ը. Մ. — Վերջերս կազմուած այս մասնաճիւղը արդէն ունի 200 անդամ: Այժմ կը ջանայ իր շուրջ համախմբել գաղութի մարզական բոլոր ուժերը, որպէսզի դառնայ Իրանի մարզական կեդրոնական կազմակերպութիւնը:

Այս տարի դիմում կատարած է Սուրիոյ-Լիբանանի Շրջանային վարչութեան անոր մէկ մասնաճիւղը դառնալու համար:

Իրանի Սուլթանապատ քաղաքին մէջ կայ «Շրջանաւարտից Միութիւն» մը, որ ունի հարիւր անդամ եւ ընտիր գրադարան մը 2000 հատոր գիրքերով:

Ապատանի մէջ կը գործէ «Րաֆֆի» Երիտասարդաց Մշակութային Միութիւնը, 95 անդամներով:

Վերջապէս Թաւրիզի մէջ մեր երիտասարդութիւնը խմբուած է «Ռոստոմ Գասպար» գրադարանին շուրջ, որ կը պարունակէ 12.000 (?) հատոր գիրք:

ՖՐԱՆՍԱ

Հ. Յ. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ». — Երեք տարուան կեանք ունի Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ը: Երբ 1946ին հիմնուեցաւ ան, Ֆրանսայի մթնոլորտին լաւատեղեակներ յոռետես էին ծրագրուած աշխատանքի արդիւնքներու մասին: Սակայն այսօր, հազիւ երեք կարճ տարիներ անցած, «Նոր Սերունդ»ը ունի 1250 անդամ եւ իր սեփական օրկանը՝ «Հայաստան», որ լոյս կը տեսնէ հայերէն եւ ֆրանսերէն ճոխ ու խնամուած բաժիններով, շաղախ կը հանդիսանայ իրար զօդելով Միութեան բոլոր մասնաճիւղերը Հարաւային, Հիւսիսային եւ Միջին Ֆրանսայի:

Հ. Մ. Մ. — Վաւերացուած Ֆրանսայի ներքին գործերու նախարարութենէն, այս մարզական միութիւնը, որ հիմնուեցաւ 1949ի տարուան սկիզբը, արդէն յաջողած է իր շուրջ համախմբել Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ», Հայ արիներու եւ Հայ արենուշներու կազմակերպութիւնները: Մարմնակրթանքին զուգընթաց Միութիւնը իր անդամներուն կուտայ նաեւ հայեցի եւ ազգային դաստիարակութիւն:

Անցած Յուլիսին 2200 մարզասէր հանդիսատեսներու ներկայութեան խանդավառութեամբ տօնուեցաւ «Նաւասարդ» մարզատօնը: Տողանցքներ՝ Եռագոյնի առաջնորդութեամբ, խաղեր եւ միջշրջանային մրցումներ յաջորդեցին իրարու:

ՎԱԿՈՆԻՆ ՄԷՋ. — Ա. — Հիմա, օրիորդ, մութ փապուղի մը պիտի գայ:

ՕՐԻՈՐԴ. — Գիտեմ, եւ ատոր համար ալ ապտակս միշտ պատրաստ է ...:

★

ՅԱՃԱԽՈՐԴԸ. — Ի՞նչ պիտի վճարենք, կարսոն: = 15 ոսկի:

ՅԱՃ. — Մէկ ճաշի համար 15 ոսկի: Քու տէրդ արհեստակիցներու համար զեղչ չընե՞ր:

= Դո՞ւք ալ ճաշարանապետ էք:

ՅԱՃ. — Ոչ, գող եմ ...:

Դպրոցական հանդէս մը

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

Մեր գաղութին մէջ դպրոց ըսելով կը հասկցուի հինգշաբթի օրուան դասընթացքը եւ տրըուած հանդէսներն ալ կը յիշեցնեն մեր բնագաւառի երբեմնի հանդէսներու մանրանկարը, — երգ, արտասանութիւն, մենախօսութիւն, պար, փոքրիկ ներկայացումներ, մրցանակաբաշխութիւն, նուէրներ, եւ բանախօսութիւն: Եւ յետոյ համարատուութիւն :

Ինչ ալ ըլլան անոնք, կը ծառայեն մեր սերունդին ազգային դիմագիծը վառ պահելու եւ արժանի են ջերմ քաջալերութեան :

Կիրակի օր, առիթը ունեցայ ներկայ ըլլալու այսպիսի հանդէսի մը, Ժան Կուժոնի Հայ· եկեղեցւոյ հովանաւորած դպրոցին, իր շրջափակի սրահին մէջ:

Նշանակելի կէտ մը·— ճիշդ ժամուն ներկայ էին աշակերտներու ծնողքը, եւ մասնաւոր հրաւիրեալներ: Սրահը փոքր ըլլալով հրապարակային հրաւէր ուղղուած չէր:

Ուշագրաւ նորութեամբ մը կը բացուի հանդէսը:

Սրահին խորը Մեսրոպեան երկաթագիր տառերու կենդանի պուրակ մը կայ: Անոնց մէջ բազմած են Ս· Սահակ եւ Ս· Մեսրոպի դիմակատար երկու տղաք: Փոքրիկ բազուկներ վեր բռնած են մեր նուիրական գիրերով զարդարուած պնակիտները, որոնք կը տարուբերին օդին մէջ թռչնիկներու պէս, եւ ներկաներու ծափերուն հետ, պատերը զարդարող նշանաւոր դիմանկարները եւս կը ժպտին կարծես: Կոմիտասի նկարը զետեղուած ճիշդ դաշնակին բարձունքը ինծի թուեցաւ թէ կը ճգնէր շրջանակը քանդել եւ վար իջնել թեւերը տարածելու համար, երգող ու արտասանող փոքրիկ հայորդիներուն վրայ :

Ուսուցիչ Պ· Ս· Գարակէօզեան կը ցուցադրէ նորեկ փոքրիկներ, գործնական դասով մը կազմելու համար այդ տառերով Հայն ու Հայաստանը, Արան ու Արարատը:

Բոլոր տառակիր աշակերտները, կարգով կ'արտասանեն, հետզհետէ կ'երգեն ընկերակցութեամբ դաշնակի (Օր· Նիզամեան), կը պարեն ազգային պարեր ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Քիւթնէրեանի : Կարգ մը բարերարներու կողմէ տրամադրուած մրցանակները կը բաժնուին արժանաւորներուն, եւ նուէրներ կը տրուին բոլորին՝ Կաղանդ Պապային կողմէ :

Շահեկան էր Պ· Գարակէօզեանի համառատուութիւնը, իրենց գործունէութեան մասին: Դասընթացքը ձրի է: Դպրոցը ունի 4 տարեկանէն մինչեւ 20 տարեկան 45 աշակերտներ, երեք դասարաններով: Աշակերտները կուգան հեռաւոր վայրերէ, այն թաղերէն ուր դպրոցներ չկան: Դասաւանդութիւնը տեղի կ'ունենայ առանձին սրահներու մէջ, սեղաններու շուրջ : Կան երեք ուսուցիչներ որոնք ձրիաբար լծուած են այս գործին :

Պ· Սեդրակ Գարակէօզեան եւ Տիկին Քիւթնէրեան, երկուքն ալ դիւանի պաշտօնեայ, իրենց առօրեայ գործը կատարելու համար ամէն օր կէս ժամ աւելի կ'աշխատին ինքնաբերաբար, հինգշաբթի օրուան յատկացնելով 5ուկէս ժամ: Ադդէ քահանայ Փայլակեան եւս կը մասնակցի այս աշխատանքին, առանց նիւթական վարձատրութեան: Կը դասաւանդուին կրօնագիտութիւն եւ բարոյագիտութիւն, տոհմային դաստիարակութեամբ (Ադդէ քահանայ), հայերէն, աշխարհագրութիւն, պատմութիւն (Պ· Գարակէօզեան) : Հայկական երգ եւ պար , (Տիկին Քիւթնէրեան): Իրենց իբրեւ օժանդակ ունին Պ· Արամեանցը, դասարաններու կարգուսարքին նոյնքան դժուարին գործին համար, նոյնպէս կամաւոր:

Այս գողտրիկ եւ հաճելի հանդէսը լրանալէ առաջ խօսեցաւ Ադդէ քահանայ շեշտելով թէ լաւ Հայեր եւ հետեւաբար լաւ քաղաքացիներ պատրաստելու համար անհրաժեշտ է տոհմային առողջ դաստիարակութիւն: Ներկաներէն խօսելու հրաւիրուեցան Պ· Մկրտիչ Պարսամեան, «Յառաջ»ի ներկայացուցիչը՝ Պ· Խոսրով Վչտունի: Կրթական մարմնի կողմէ, Պ· Առաքել Զաքրեան: Երեքն ալ ջերմապէս գնահատեցին կատարուած աշխատանքը: Մեկնելէ առաջ՝ մանիշակի փունջեր բաժնուեցան ներկաներուն :

Նոր կորով եւ յարատեւութիւն կը մաղթենք այս մաքի մշակներուն :

★ Դիւանէն խոստացան լրացուցիչ տեղեկագրութիւնով մը պարզել եկեղեցւոյ ենթակայ բոլոր դպրոցներու վիճակը:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

ԽՄԲ·— «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի շրջուն թղթակիցը կը գրէ·—

Ինչպէս Ֆինլանտան Հիւսիսի մէջ, Թուրքիան եւս կը գտնուի եւրոպական երկիրներու այն կիսաբոլորակին ծայրը, որ ազատ է տակաւին համայնավար տիրապետութենէն: Օդային գծով հոն երթալու համար, պէտք է Յունաստանէն անցնիլ: Խորհրդային երկրին մէջ միայն խորհրդային սաւառնակներուն կը թոյլատրուի անցնիլ:

Պուլկարիա, որ բոլորովին ենթակայ է խորհրդային տիրապետութեան, կը գտնուի Պոլսոյ արեւմտեան կողմը: Սեւ Ծովուն վրայ Թուրքիոյ հիւսիս· արեւմուտքը կը գտնուի Ռումանիան, որուն ձայնը կը խեղդէ համայնավար Աննա Փաուքըր: Թուրքիոյ հիւսիսը եւ հիւսիս արեւելքը Խ· Միութիւնն է, որ Թրքական հողեր կը պահանջէ:

Թուրքերը իրենց սեփական վարչաձեւը ունին — որ չի նմանիր ոչ Արեւմուտքի ժողովրդապետութեան, ոչ ալ համայնավար երկիրներու խստարարոյ ոստիկանական կարգուսարքին եւ կուսակցական բռնապետութեան: Երկիրը երեք կողմէ շրջապատուած է զօրաւոր թշնամիներէ: Պոլիսը տեսակ մը յառաջապահ է Արեւմուտքին, սովետական հողամասերէն դուրս ցցուած :

Անոնք գոհ չեն յառաջապահ ըլլալէ, ինչպէս Ձեխերը որոնք նախապէս, կամուրջ մը կը ձեւացնէին Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ: Թուրքերը շատ լաւ գիտեն իրենց խոցելի դիրքը, եւ Ռուսերուն աւանդական ցանկութիւնը Նեղուցներուն վրայ :

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Դաշնակցութեան վաթսունամեակին առթիւ Փարիզէն ընկեր Ստեփան Ալիքսանեան կը վերանորոգէ մէկ տարուան բաժանորդագրութիւնը իր ազգականին՝ Պ· Սարգիս Գրոյեանի (Տէթրոյթ):

Սակայն անոնք յամառօրէն վճռած են պաշտպանել իրենց երկիրը եւ վարչաձեւը, եւ կը յուսան թէ Մ· Նահանգները, որոնք արդիացուցին իրենց կէս միլիոննոց բանակը ինչպէս եւ զինուորական կազմածը, պիտի օգնեն իրենց, եթէ Խ· Միութեան կողմէ յարձակում կրեն :

Ամերիկեան օգնութիւնը, որ Տնտեսական Գործակցութեան միջոցաւ կ'ըլլայ, անմիջապէս աչքի կը զարնէ, երբ ճամբորդը ոտքը Պոլիս դնէ:

Բիւզանդական փառահեղ շրջանէն կը մնայ Ս· Սոֆիայի եկեղեցին (Այա Սոֆիա), որ 500 տարի իբրեւ մզկիթ ծառայելէ վերջ, ներկայիս թանգարանի վերածուած է ամերիկացի հնագէտներու կողմէ· Հակառակ քրիստոնէական շատ մը խճանկարներու եւ զարդանկարներու կորուստին, Ս· Սոֆիան ինծի համար միշտ ալ կը մնայ աշխարհի ամէնէն մեծ աղօթարաններէն մէկը, այնքան տարբեր Արեւմուտքի-ռոթական Մայր եկեղեցիներէն, ուր մարդ կը զգայ Աստուծոյ անմիջական ներկայութիւնը, մինչդեռ հոն, Ան կը մնայ անմատչելի իտէալ մը: Թրքական քանի մը մզկիթներ ալ ունին վեհութիւն եւ գեղեցկութիւն: Իսլամական հաւատքը չէ մեռած Թուրքիոյ մէջ:

Քառորդ դար առաջ տեսած եմ Թուրքիան, արտաքնապէս փոխուած է, բայց ներքնապէս ժողովուրդը փոխուած չէ: Այրերը ֆէս չեն կրեր եւ կիները չեն ծածկեր իրենց դէմքը, արաբական տառերուն յաջորդած են լատինական տառերը:

Ներկայ սերունդը տեսաւ փլուզումը իր նախահայրերուն կառուցած հսկայ Օսմանեան կայսրութեան, սակայն փոխանակ անոր տակը մնալու, յարմարեցաւ կացութեան :

Ս· ԹԱՄԱՐԱ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԱՅՍ ԱԼ ԱՅՍՊԷՍ

— Ս· Ստեփաննոսի տօնին եկեղեցի եկա՞ծ էիր :

— Անհանդիստ էի: Սաստիկ հարբուխ :

— «Հայր մեր»էն առաջ հոգեհանգիստ մը կատարուեցաւ, բայց որու համար ըլլալը չհասկցանք ...:

— Ստեփաննոս արք· Յովակիմեանի համար ըլլալու է: Հարուստ կրօնաւոր մըն էր... հոգիով եւ բարեպաշտութեամբ :

— Բայց ինչպէ՞ս կաթող· պատուիրակը երկու բառ չարտասանեց այդքան արժէքաւոր անձնաւորութեան մը համար ...:

— Անշուշտ անոր համար որ հոգիով հարուստ էր Նիկոմիդիոյ հանգուցեալ առաջնորդը եւ ոչ թէ քսակով :

ԱՍԱ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Թուրքերը մեր տղոց կուտան Հաց, երկու կոտլիւր եւ կը խօսին ընտանեբար, կը պատմեն Սամսոնի եւ Տրապիզոնի ռմբակոծումը, կը գանգատին Գերմանացիներէն եւ կառավարութենէն եւ կ'ափսոսան շարունակ ·

— Թուրքութիւնը փճացաւ :

Տղաքը ալիւրը բերին եւ մենք այնքան ծայրայեղ վիճակի հասած էինք, որ առանց վտանգը մտածելու, կրակ վառեցինք եւ հաց պատրաստեցինք: Մեր կրակը տեսնելով, Թուրքերը, որ փախստական զինուորներ էին, դէպի մեզ եկան: Անտառը խիտ ըլլալով, հեռուն տեսնել դժուար էր, բայց մեր պահակը, որ Արութջանն էր եւ ծառին վերեւէն կը դիտէր, իմաց տուաւ, թէ ծառերուն տերեւները կը շարժին, պատրաստ եղէք: Զգուշութեամբ շրջապատեցինք Թուրքերը, որոնք ճանչցան հաց ուղելու գացող մեր ընկերները, ճանչցան եւ զիս· աղաչեցին , որ իրենց խնայենք, բայց տղաքը զիրենք կապեցին, հեռացուցին եւ սպաննեցին :

Տեղերնիս փոխեցինք, բայց ստիպուած էինք շատ չհեռանալ Զ··· գիւղ գացող ընկերներուն համար· երկրորդ օրը անոնք եկան, հաց եւ յոյս բերին հետերնին: Պատմեցին, թէ ոչ մէկ Յոյն տեղահան չէ եղած եւ Յոյները լաւ վերաբերմունք կ'ունենային, կը վախնան մեզի համար, բայց մեր ընկերները կ'ըսեն, թէ մենք բռնուող տեսակէ մարդիկ չենք, ու երբ կ'իմանան, թէ ով է իրենց խմբապետը ,կ'ոգեւորուին եւ կ'ուզեն անպատճառ մեզ հիւրասիրել· կ'ըսեն, թէ այլեւս հացի ու պաշարի համար հոգ չընենք, ամէն ինչ կը տրամադրեն· նոյնպէս կ'իմացնէին, թէ 70 Քէօչէիւրտցի փախստականներ կան՝ լաւ զինուած : Մեր ուրախութիւնը չափ ու սահման չունէր : Յոյները ուզեր էին, որ ես մինակս երթամ, բայց նախազգուշութեան համար ընկերներով գացի եւ իրենց նշանակածէն երկու օր ետքը: Այդ միջոցին ինը Թուրքերու հանդիպեցանք, զիս ճանչցեր էին, փախան անմիջապէս եւ գացին լուր տալու մէրքէզը, թէ ես կը գտնուիմ Ջանախչիի անտառներուն մէջ: Մեզ հետապնդելու համար ղրկեցին հետեւակ եւ ձիաւոր 80 զինուոր եւ ոստիկան ու 5 հետախուզող չուներ: Խուզարկութիւնը կատարեցին հալածելով եւ անկատար ու վախերնուն առանց մեզ մօտենալու՝ ձգեցին, գացին, յայտնի էր, որ չէին ուզեր վտանգի ենթարկել ինքզինքնին եւ պարտկելու համար իրենց վարմունքը՝ ինը Թուրք լրտեսներ ծեծեր ու կապելով առեր, տարեր էին, ամբաստանելով, թէ սուտ տեղեկութիւն տուած են :

Օգոստոսի 26ին Զ··· գիւղի Յոյները տղայ մը ուղարկած էին մեզ հրաւիրելու համար· տղան եկաւ պաշարով, մեզ հետ մնաց այն օրը, երեկոյին մեզ առաջնորդեց դէպի գիւղ· ընդառաջ եկած էին քանի մը լաւ զինուած երիտասարդներ· առաջուց տուն մը պատրաստեր էին մեզ համար գիւղին եզերքը· հոն կային պառաւ կին մը եւ երիտասարդ հարս մը· պառաւը ճակատս համբուրեց, ես ալ ձեռքը համբուրեցի: Մաքուր եւ հանգիստ անկողիններ փռած էին մեզ համար եւ ամէն յարմարութիւններ ստեղծեր էին, որպէսզի հանգստանանք: Քիչ ետքը բաւականին թուով մարդիկ եկան, լեցուեցան մեր շուրջը· չափազանց պատկառանքով կը վերաբերուէին դէպի մեզ եւ մեզ կը հիւրասիրէին կաթով· պատրաստեր էին նաեւ հաւեր , գառ, ձուածեղ եւ այլն :

Ձնայելով որ տեղւոյն միւտիրը գաղանաբարոյ առնաւուտ մըն էր, անոնք այդ բոլորը կը կատարէին մեծ պարզութեամբ եւ կ'ըսէին, թէ քրիստոնէական պարտաւորութիւնը եւ սէրը զիրենք կը մղէր այդպէս ընել· որը դուլպայ որը թաշկինակ նուէրներ կը բերէին մեզ: Իրարու բաւական ծանօթանալէ ետքը անոնք սրտի կսկիծով պատմեցին Հայոց պատահածները: Սպանութիւնը եւ թալանը կը կատարուէին գերման սպաներու աչքերուն առաջքը: Թուրք եւ գերման սպաներ իրենց համար սայլերով կը փոխադրէին կապերտները եւ թանկագին առարկաները: Ուրիշ յոյն գիւղերու բնակիչներ եւ Ուլաշցիները հետզհետէ հաստատեցին Զ··· գիւղի Յոյներու պատմածները:

— Եթէ Աստուած չպատժէ Թուրքերուն գործած ոճիրները, պիտի ըսենք, թէ Աստուած չըկայ, կ'ըսէին անոնք :

ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

մերժէ որ բոլոր աշխատաւորներն ալ օգտուին 3000 ֆրանքի «բացառիկ եւ միակ» պարգեւէն, որպէսզի չխանգարուի երկրին ելմտական հաւասարակշռութիւնը։ Եւ կը խոստանայ փութացնել հաւաքական պայմանագիրներու գործադրութիւնը։ Կը կարծուի թէ կարելի է օրէնքը վերջնապէս վաւերացնել մինչեւ Յունուար 25։ Ուրեմն հարկ պիտի ըլլայ սպասել մինչեւ Փետրուար 1։ Այն ատեն հաւանական է որ խնդիրը նորէն քննուի։

Նախարարական խորհուրդը նիստ գումարեց երէկ, վերջնապէս ճշդելու համար իր դիրքը, այս հարցի մասին։ Ընկերվարականները նոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենան վարչապետին հետ։ Այս առթիւ պիտի քննուի նաեւ մեթրոյի, հանրակառքերու եւ երկաթուղիներու գիներուն յաւելման խնդիրը։

Ընդհ. գործադուլ Իտալիոյ մէջ

ԴԱՀԼԻՃԸ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ

Մոտենայի մէջ պատահած դէպքերուն հետեւանքով (6 բանուորներ սպաննուած, հարիւր հոգի վիրաւորուած), ընդհանուր գործադուլ յայտարարուեցաւ Իտալիոյ մէջ, նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան։ Թերթերը մէկէն մինչեւ 3 միլիոն կը հաշուեն մասնակցողներուն թիւը։ Հաղորդակցութիւնները խզուեցան հիւսիսային Իտալիոյ հետ։ Ներքին նախարարը արտակարգ միջոցներ ձեռք առաւ, որպէսզի համայնավարները անկարգութիւններ չյարուցանեն զոհերու յուղարկաւորութեան ատեն։ Շրջուն պահակախումբեր դիրք բռնած են Մոտենայի եւ շրջակայ քաղաքներուն՝ Պոլոնեայի, Միլանի եւ Թորինոյի մէջ։

Քսանըչորս ժամուան գործադուլի առաջին ազդանշանը տրուեցաւ Գշ. առտու, երբ 700·000 մետաղագործ բանուորներ դադրեցուցին աշխատանքը։ Ուրիշ նահանգներու մէջ ալ բանուորները միացան գործադուլին։ Յետոյ գործադուլ հռչակեցին երկաթուղիներու բանուորները, խզելով երթեւեկը հիւսիսային եւ հարաւային Իտալիոյ միջեւ։ Խլրտումները տարածուեցան Միլանոյի, Թորինոյի, Վենետիկի, Ֆիրենցայի, Ճենովայի եւ ուրիշ քաղաքներու, նոյնիսկ Հռոմի մէջ։

Վերջին լուրերու համաձայն, Տէ Կասփէրի դահլիճին հրաժարականը պիտի ներկայացնէ այսօր, հինգշաբթի եւ հաւանաբար նորէն ինք պիտի կազմէ վեցերորդ կառավարութիւնը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը, որ ընտրուած էր 1945 Յուլիս 5ին, պիտի լուծուի Փետրուար 3ին։ Նոր ընտրութիւնները պիտի կատարուին Փետրուար 23ին։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Ապահովութեան Խորհուրդին խորհրդային պատուիրակութիւնը առաւ քալեց Գշ. օր, առաջնորդութեամբ Եաքոպ Մալիքի, տեսնելով որ կը մերժեն վտարել Զինաստանի ազգայնական կառավարութեան պատուիրակները։ Վտարման բանաձեւը մերժուեցաւ 2ի դէմ 8 ձայնով (Խ. Միութիւնը եւ Եուկոսլաւիա թեր քուէարկեցին)։

ԿԻՊՐՈՍԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կցելու համար հանրաքուէ մը սարքուած է նախաձեռնութեամբ օրթոտոքս եկեղեցւոյ։ Կը կարծուի թէ 200·000 Կիպրոսցիներ պիտի մասնակցին քուէարկութեան։ Անգլ. կառավարութիւնը 450 նոր զինուորներ ղրկեց, ի նախատեսութիւն անակնկալներու։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ չեխ ընդհ. հիւպատոսը, Ուտաք, որ հրաման ստացած էր Փրակա վերադառնալու, մերժեց համակերպիլ եւ ֆրանսական կառավարութեան պաշտպանութիւնը խնդրեց։

18 ՀՈԳԻ ԽԵՂԴՈՒԵՑԱՆ եւ 24 հոգի վիրաւորուեցան ծանրապէս Գշ. օր, Քոլմարի մօտ, երբ հանրակառք մը Ռոն – Հռենոս ջրանցքը ինկաւ, 48 բանուորներ փոխադրած ատեն։

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄՈՒՐԱՏԻ յանձնախումբը կը կազմակերպէ ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ մահուան 200-ամեակը, Փետրուար 5ին կիրակի իրիկուն, Salle Mutualité։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած կեդր. վարչութեան կողմէ եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի լաւագոյն ուժերու, Salle d'Iéna, Շաբաթ 21 յունուար 1950, ժամը 9.30ին։

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԳԻՐՔ ՄԸ
Մ. ՄԻՆԱԽՈՐԵԱՆԻ
1915Ի ԹՈՒԱԿԱՆԸ

(Արհաւիրքի օրեր)

ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ՍԱՄՍՈՆԻ ԵՒ ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ ՀԱՅԱՋԻՆՋ ՍԱՐՍԱՓՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅԼԱԶԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒ։ 470 մեծադիր էջ, վենետիկեան շքեղ տպագրութեամբ։ Գին հազար ֆրանք, թղթատարով 1100 ֆրանք։

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ դերասան Թրագօշի եւ մասնակցութեամբ տեղական կարող ուժերու։ 16 Յունուար, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, **Horloge**ի շքեղ թատերասրահին մէջ, 137 Cours Lafayette։

« ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ ԱՐՄԱՆԸ »

(Երաժշտական թատերգութիւն, խնամեալ պատրաստութեամբ)։ Եւ ՀԱՐՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ, երգախառն կատակախաղ 8 արար։

Մուտք 150, 100 եւ 75 ֆրանք։

Նոյն ներկայացումը 14 Յունուարին շաբաթ երեկոյ Տէսինի մէջ, ժամը 9ին քաղաքապետարանի սրահը։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի ախոյենական մրցումները տեղի կ'ունենան այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Brie Janvfyի դաշտին վրայ։ Պահեստին ժամը 13·15ին, Ա. խումբը ժամը 15ին։ Ժամադրավայր Փորթ տ'Իթալի ժամը 11ին, Իսիի մարզիկներուն համար մեթրօ Մէրի տ'Իսի ժամը 11·15ին։ Ճշդապահ ըլլալ։

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ (ANDILLY)

Աշխատաւորուհի մը կը փնտռէ ընդհանուր մաքրութեան եւ թեթեւ լուացքի համար։ Դիմել Պ. Սարաֆեանի, 20 Impasse des Petites Ecuries, Փարիզ (10), մեթրօ Փորթ Ս. Տընի։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ Լիոնի մասնաճիւղը արագապաքինում կը մաղթէ Պ. Կարպիս Ճընկլտըրեանի, որ վիրաւորուած էր ինքնաշարժի արկածի մը հետեւանքով, ինչպէս հաղորդած էինք կիր. օր։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Ալիքսանեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ծնողքին՝ ՄԿՐՏԻՉ ԵՒ ԱԶՆԻՒ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆի անուան տօնին առթիւ, ինչպէս եւ իրենց եղբօր՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆի եւ մեծ մօր ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆի յիշատակին։ Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 3000 ֆրանք Ճիզմէճեան եւ Տէր եւ Տիկին Տէր Ազարեան ընտանիքներէն, իրենց սիրեցեալ մօր մահուան տարելիցին առթիւ, փոխան հոգեհանգիստի։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հայ Մարտիկներու Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ իր շատ սիրուած անդամ Յարութիւն Թաշճեանին եղբօր դառնաղէտ մահուան առթիւ (Վիէն)։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ընկեր Պօղոս Գորգիկեան ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Մինաս Ալթունեանի, իր կնոջ, եւ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի՝ իր մօրաքրոջ՝ Տիկին ՌԱՄԵԼԱ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Յառաջի տարածման ֆոնտին։

★ Քաշանէն Պ. Գէորգ Ֆերմանեան իր խորին ցաւակցութիւնը յայտնելով Տիկին ՌԱՄԵԼԱ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր.Կ. Խաչի Սեվրանի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ վարչութեան ատենապետուհի ընկ. Վերժին Յովհաննէսեանի եւ Պ. Յովհաննէսեանի, իրենց մօրեղբօր Պ. ՅԱԿՈԲ ՃԸՐԻԿԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

ԲՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի վիճաբանական հաւաքոյթը այս Եշ. ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Նիւթ «Տարրագոմի հարսը»։ Կը վարէ՝ ընկեր Հ. Բալուեան։ Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԹԱԹՈՒԼ խումբը 12 Յունուար հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8·30ին։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբ 12 Յունուար, հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8·30ին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթակոմիտէ 14 Յունուար շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին։

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթակոմիտէ, 15 Յունուար կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէ, 15 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին։

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթակոմիտէ 15 Յունուար, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3·30ին։

ԱՐԱՄ խումբ 15 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին։

Ժողովները տեղի կ'ունենան իրենց սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. բոլոր ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8·30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Շարունակութիւն նախորդ ժողովին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 8·30ին, 68 ռիւ Ռապըլէ։ Կը դասախօսէ Պ. ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Հայ թագաւորութեան հաստատումը»։ Կը հրաւիրուին համակիրները եւ սանուհիները։

ԱՆԻԷՌ – Պ. ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ստիպողաբար կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին Խրիմեան Ակումբը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH · Fondé en 1925 · R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 13 Janvier 1950 Ուրբաթ 13 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6050–Նոր շրջան թիւ 1461

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳՈՐԾԵԼ ԱՆՎՀԱՏ

Երեք անգամով ներկայացուցինք երիտասարդական շարժումի պատկեր մը՝ հայաշատ գաղութներու մէջ (Յառաջ, Յունուար 6, 7 եւ 12):

Ամբողջական չէր պատկերը: Եւ սակայն ի՜նչքան խօսուն՝ իր այդ համառօտ ձեւին մէջ իսկ:

Ինչպէս տարագիր ժողովուրդին միւս կազմակերպութիւնները, մեր երիտասարդական Միութիւններն ալ ըմբռնած են թէ կարելի չէ ճամբայ կտրել, դեր կատարել առանց հաւատքի եւ աշխատանքի :

Շատոնց անցած են այն օրերը, երբ երիտասարդութիւնը աղնուաշուք հովանիներ կամ խնամակալութիւններ կը փնտռէր, քալել սորվելու համար :

Երիտասարդութիւնը ի՛նք պիտի հարթէ իր ճամբան, ջանալով հետքեր ձգել, ակօսներ բանալ առանց անթացուպի կամ արհեստական յենարաններու :

Ուղեցոյց եւ մղիչ ուժ անշո՛ւշտ պիտի ունենան: Եւ ունին արդէն անոնք որ կը գտնուին Հ. Յ. Դաշնակցութեան շունչին տակ: Ուղղակի կամ անուղղակի :

Ինչպէս մեր կուսակցութիւնը, անոր հետ կապուած երիտասարդութիւնն ալ կորնցուցած պիտի ըլլար իր հարազատ, պայծառ դիմագիծը, եթէ իր ուսերուն վրայ զգար խորթ լուծի մը ծանրութիւնը: Եթէ վարժուած ըլլար հրահանգներ, պատգամներ ստանալու դուրսէն: Օտարէն: Զօրաւորէն :

Ամէն բանէ առաջ ինքնուրոյն գիծը եւ նախաձեռնութեան ոգին են պիտի վերանորոգեն մեր հանրային կեանքը: Եւ աշխատանքը :

Երբ ռեւէ Երիտ. Միութիւն ասպարէզ կը նետուի այս գիտակցութեամբ, ինքնին հարթած կ՚ըլլայ իր ճամբան, դիրքեր գրաւելու եւ իր արդար յաւակնութիւնները արժեցնելու համար :

Զափազանց լայն է եւ բազմակողմանի՝ գործունէութեան ասպարէզը, օտարութեան մէջ:

Ամէնէն համեստ Միութիւնն ալ կրնայ օրհնութիւն մը դառնալ այս կամ այն ճակատին վրայ, առանց խանգարելու դիմացինը : Կը բաւէ որ ըմբռնէ իր դերը:

Երբ անընդհատ կը յիշեցնենք նոր սերունդի փրկութեան ազդանշանը, երբեք չենք մոռնար թէ արդէն ունինք «շրջանաւարտ» երիտասարդութիւն մը, կազմ եւ պատրաստ՝ գործելու :

Այդ երիտասարդութիւնը դատապարտուած է կէս ճամբան մնալու, եթէ լուրջ եւ յարատեւ աշխատանքը չփոթէ սնամէջ մարզանքներու հետ : Եթէ ետ մնայ ժամանակի պահանջներէն:

Ահա թէ ինչո՛ւ, ջերմապէս գնահատելով հանդերձ կատարուած նուաճումները, միշտ աւելին կը պահանջենք :

Իրենց շահն ալ կը պահանջէ որ բազմապատկեն աշխատանքն ու պիտանի գիտելիքները:

Կորսուած ժամանակը ետ չի գար: Իսկ պատրաստ, անաշխատ գիտելիքները շուտ կը մաշին: Մանաւանդ այս լպրծուն ափերուն վրայ :

Միշտ պաշար ամբարել եւ եղածը նորոգել: Հետեւիլ օրուան շարժումին : Զարգացնել, խորացնել հայկական գիտելիքները: Արթնցնել, պարտականութեան հրաւիրել քնացողները, անտարբերները եւ մոլորածները: Զօրացնել կազմակերպական ցանցերը եւ նորեր ստեղծել :

Նորութիւններ չեն այս թելադրանքները՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին համար:

Հիմա՝ որ տեսան միւս գաղութներու մէջ կատարուած աշխատանքները, անշուշտ անգամ մը եւս պիտի ներշնչուին, նոր նուաճումներ արձանագրելու համար :

Տարագիր բազմութիւնները երիտասարդութեան աչքերուն մէջ կը նային, խանդավառուելու կամ վհատելու համար:

Ի՞նչ օգուտ հեռաւոր երազներ հիւսել, եթէ կապերը պիտի թուլնան՝ սերունդէ սերունդ, առանց նոր օղակներ կազմելու :

Ինչ որ պիտի փրկուի օտարութեան մէջ, պահեստի ուժ մըն է հայրենիքին համար:

Երբեք այսքան սուր հանգամանք ստացած չէր ինքնապաշտպանութեան պահանջը :

Դիմանալու պայքարին մէջ, երիտասարդութիւնն է որ պիտի ամրացնէ ջիղերը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ԿԻՆԵՐԸ

Հետեւեցա՞ք վիճաբանութեանց :

Լուրը կուգայ հեռաւոր Լիբանանէն, բայց չունի տեղական հանգամանք: Ուրեմն կ՚արժէ լսել նաեւ ուրիշ հայ կիներու ձայնը, քանի որ խնդիրը փափուկ է եւ շատ կարեւոր:

Երկու յարգելի տիկիններ, Հ. Ի. եւ Կ. կը թուեն հայ կնոջ առաւելութիւնները: Ուրիշ նոյնքան յարգելի երկու ընկերուհիներ կը մատնանշեն թերութիւնները: (Վիճաբանութիւնը կը կատարուի Լիբանանի Օգնութեան Խաչին մէկ դասախօսութեան ընթացքին):

Կ՚ուզէի անդրադառնալ մասնաւորաբար մատնանշուած թերութեանց, որովհետեւ առաքինութիւնները չեչտուած էին արդէն: Առաքինի է հայ կինը, պարկեշտ, հաւատարիմ, աշխատասէր, մաքուր եւ կատարեալ մայր:

Բայց, ընթերցասէր չէ, բարձր կը խօսի փողոցէն անցած ատեն, շատ պարապ ժամանակ կը վատնէ, իր զաւակներուն վրայ պէտք եղած բարոյական հսկողութիւնը չի կատարեր, բամբասանքէն չի խուսափիր եւ ... թուղթ կը խաղայ :

Ահաւասիկ ամփոփումը գլխաւոր ամբաստանութեանց :

Անշուշտ տիկինները չէին կրնար ազդուած չըլլալ իրենց անմիջական շրջապատէն, քանի որ թուղթ խաղալու սովորութիւնը ընդհանրացած է Արեւելքի մէջ: Բնական հետեւանք՝ անգործ մարդոց համար. բայց վստահ եմ որ այնքան ալ տարածուած չէ հայ կիներու մէջ:

Միւս մեղքերը, սիրելի տիկիններ, ոչ թէ հայ կնոջ յատուկ թերութիւններ են այլ բոլորին, այր ըլլան թէ կին, երբ ենթարկուած են նոյն ընկերային պայմաններուն:

Տակաւին հայ կինը ունի այնպիսի պրդարացումներ որոնք երբեք չեն կրնար ծառայել օտար կնոջ իբրեւ «մեղմացուցիչ դէպք յանցանաց» :

Դուք չէք կրնար բարեկրթութիւն, ընթերցասիրութիւն կամ իրենց զաւակներուն վրայ հսկողութիւն պահանջել շատ մը մայրերէ որոնք թափառելով գաղթակայանէ գաղթակայան, դպրոցի երես իսկ տեսած չեն :

Թրքախօսութի՞ւն : Ախտ մը իրական եւ այպանելի, որ տարիներու, դարերու պատմութիւն ունի: Եւ սակայն, ի զուր հայ կնոջ վզին կը փաթթեն այս մեղքը :

Նիւթը այնքան բազմակողմանի է որ, «Օրը Օրին»ը նեղ կուգայ, զայն սպառելու համար:

Պէտք է խորանալ, զգուշանալով մակերեսային դատումներէ :

Արդար չէ կատարուած ախտաճանաչումը:

ՍՕՍԻ

ՆՈՐ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Պոլսոյ «Ժամանակ»ը Անգարայէն կ՚իմանայ թէ ներքին գործավարութիւնը պատրաստած է նոր կանոնագիրը՝ պատրիարքի ընտրութեան մասին եւ ներկայացուցած է գործավարներու խորհուրդին, որուն հաւանութենէն վերջ պիտի յղուի Ազգ. Ժողովին :

Կանոնագրի առաջին յօդուածին համաձայն, պատրիարքութեան թեկնածուն պէտք է ըլլայ հոգեւորական բարձր դասէն: Իսկ ընտրութիւնը պէտք է կատարուի «Թուրք հայրենակից կրօնականներու մասնակցութեամբ»:

Կանոնագրին երկրորդ յօդուածը կը վերաբերի Թաղական Խորհուրդներու ընտրութեան եւ կ՚ըսէ թէ Համայնքին պատկանող Վաքըֆները պիտի մատակարարուին այդ Վաքըֆներուն հետ առնչութիւն ունեցողներու կողմէ ընտրուած մարմիններով :

Նոր կանոնագիրը Ազգ. Մեծ Ժողովի իրաւասու յանձնաժողովներու քննութեան բովէն անցնելէ ետք, իր վերջնական ձեւը պիտի ստանայ եւ ըստ այնմ պիտի ենթարկուի Ժողովի վաւերացումին :

ՑԻՍՈՒՆ ԶԱԽԱԿՈՂՄԵԱՆ ԼԵՀԵՐ արտաքսուեցան Ֆրանսայէն, կարճ հարցաքննութենէ մը վերջ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան մարզպանը մերժեց ընդհ. ներում պատերազմի ոճրագործներուն համար, ի պատասխան պապական նուիրակի առաջարկին :

Ազգ. ժողովը պիտի լուծէ 3000 ֆրանքի խնդիրը

Ինչպէս գրած էինք երէկ, կառավարութիւնը հաւանած է 3000 ֆրանքի «բացառիկ եւ միակ պարգեւը» վճարել նաեւ պետութեան այն պաշտօնեաներուն որոնք ամսական 15 հազար ֆրանքէն պակաս կը ստանան: Ելմտական նախարարը հաւանութիւն յայտնած էր այս որոշման, նկատելով որ այդ կարգի պաշտօնեաներուն թիւը 30 հազարը չանցնիր, եւ հազիւ 85 միլիոնի նոր ծախք մը պիտի ըլլայ :

Տեղեկատու նախարարը լուսաբանութիւններ հաղորդելով այս մասին, բացատրեց թէ 3000 ֆրանքի պարգեւը նորոգելու եւ ընդհանրացնելու պահանջները «վտանգաւոր են ազգային տնտեսութեան ինչպէս եւ աշխատաւորներու գնելու կարողութեան համար»:

Կառավարութիւնը կը յուսայ թէ հաւաքական պայմանագիրներու օրէնքը վերջնապէս պիտի քուէարկուի ամէնէն ուշը մինչեւ Փետրուարի առաջին օրերը: Եթէ աւելի ուշանայ, խնդիրը նորէն պիտի քննուի: Միւս կողմէ, եթէ փոխադրութեան ծախքերը աւելնան, այդ մասին ալ կարգադրութիւն պիտի ըլլայ :

Ընկերվարական կուսակցութիւնը գոհ չմնալով վարչապետին պատասխանէն, որոշեց Ազգ. Ժողովին յանձնել 3000 ֆրանքի խնդիրը, ստիպողական քննութիւն պահանջելով: Թերթերը կը գրեն թէ այս քննութիւնը չի կրնար կատարուիլ յառաջիկայ հինգշաբթիէն առաջ: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ ընկերվարական նախարարները պիտի հեռանան դահլիճէն, եթէ կառավարութիւնը գոհացում չտայ վերջին պահուն :

★ Մինչ այս մինչ այն, թերթերը մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն մեթրոյի, հանրակառքերու, նոյնիսկ երկաթուղիներու գիներուն յաւելման մասին: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Յունուար 23էն սկսեալ 25 30 առ հարիւր պիտի աւելնան մեթրոյին եւ հանրակառքերու գիները: Կը կարծուի թէ մեթրոյին տրցակով (քառնէ) տոմսակը պիտի արժէ 120 — 130, անջատ տոմսակը՝ 15 ֆրանք: Հանրակառքերու անջատ տոմսակը՝ 9 ֆրանք, տրցակով 120 130 եւն.: Այդ պարագային իբր 150 ֆրանք պիտի աւելնայ բանուորներու փոխադրութեան պարգեւը :

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Խլրտումները իրարու կը յաջորդեն Փարիզի թէ գաւառի մէջ: Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ մեթրոյի աշխատաւորներու սէնտիքան վերջնագիր տուած է ելմտական եւ փոխադրութեանց նախարարներուն եւ հաւանական է որ գործադուլ յայտարարէ յառաջիկայ շաբթու, եթէ գոհացում չտրուի :

Սէն Նազէրի օդանաւային շինութեանց ընկերութիւնը փակեց դուռները, նկատելով որ հաստատութեան 1800 բանուորները գործադուլ հռչակած են, բողոքելու համար 18 աշխատաւորներու արձակման դէմ: Թարպի մէջ ալ ցոյցեր սարքուեցան, իբրեւ բողոք ութ պաշտօնեաներու արձակման դէմ: Խլրտումներ պատահած են նաեւ Պոռտոյի մէջ :

★ «Փասթէօր» շոգենաւը որ վար դրուած էր Մարսէյլի նաւահանգիստին առջեւ, նաւաստինե–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Թուրքիոյ արտաքին նախարարութեան ելմտացոյցին քննութեան առթիւ, երեսփոխան մը հարցուց թէ ինչո՞ւ զարկ չի տրուիր Սովետներուն հետ մեր առեւտր. փոխանակութեանց: «Իրարու թունդ թշնամի երկիրներն անգամ առեւտրական յարաբերութիւններ կը մշակեն: Մինչ մենք տարիներէ ի վեր թիֆթիֈ ու արջառ չենք արտածեր մեր հարեւանին»: Ապիտին Բօթօղլու ալ յիշեցնելով որ Պալքանեան երկիրներու Թուրքերը բուռն ճնշումի տակ են հարցուց թէ կառավարութիւնը ի՞նչ միջոցներ կը խորհի :

Արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատակ պատասխանելով, ըսաւ թէ պիտի չկրնայ ընդդիմադիր կուսակցութեանց խմբակներուն առջեւ բացատրութիւն տալ: Ինչ կը վերաբերի Սովետներուն հետ առեւտուրին, յիշեցուց որ առեւտրական դաշնագիր մը կայ, նոյնիսկ Կարսի մէջ հաստատուած է առեւտրական պատուիրակութիւն մը, սակայն չի գործադրուիր այս դաշնագիրը: Շեշտեց նաեւ թէ ամենաբնականոն ատեններն անգամ երկու միլիոն ոսկիի շուրջ էր մեր առեւտուրը, հետեւաբար լուրջ կորուստ մը չկայ :

Գործավարը անդրադառնալով Կիպրոսաբնակ Յոյներուն կղզին Յունաստանի կցելու մասին կազմակերպած հանրաքուէին, ըսաւ թէ Անգլիա միտք չունի լքելու կղզին:

Գալով Պուլկարիոյ, «մեր յարաբերութիւնները յոռի կացութեան մէջ են, նոյնիսկ կը խորհինք փակել մեր հիւպատոսարանները »:

ՌՈՍՏՈՄ

Ե.

Վիէննայից Ռոստոմը մեկնեց Պուլկարիա, ուր զբաղուեց զինուորական դպրոցի գործերով, տեսակցութիւններ ունեցաւ մակեդոնական պետերի հետ, ապա անցաւ Կովկաս :

1908 Մարտ 12–25ին տեղի ունեցան Հ. Յ. Դ. Խորհրդի հերթական նիստերը, որոնց մասնակցեց եւ Ռոստոմը, Կովկասեան Ռայոնական Ժողովի կողմից: Խորհրդի զբաղման գլխաւոր հարցերն էին ռուս–թրքական պատերազմի հնարաւորութիւնները եւ Դաշնակցութեան դիրքը, հայ–թրքական եւ մակեդոնական համերաշխութիւնը, կազմակերպական խնդիրներ, ծրագրի ամբողջացումը եւայլն: Ի միջի այլոց, այստեղ Ռոստոմին յանձնուեց կուսակցութեան ծրագրի Թուրքիայի բաժնի մշակումը:

Խորհրդի նիստերից յետոյ, Ռոստոմը անցաւ Թաւրիզ: Հետզհետէ սկսան այնտեղ հաւաքուել կուսակցական մարտական ուժերը — Դումանը, Քեռին, Խէչօն եւ ուրիշներ: Ստեղծուեց հայ–պարսկական ընդհանուր ուժ. պարսից յեղափոխականները Սաթթար խանի գլխաւորութեամբ գործում էին ձեռք–ձեռքի Դաշնակցական խմբերի հետ: Ռոստոմը շարժման ոգին էր, գաղափարական ղեկավարն ու ներշնչողը :

Թաւրիզի անկումից յետոյ, Ռոստոմը Դումանի եւ ուրիշ ընկերների հետ անցաւ Վան, այնտեղից՝ Մուշ, Կարին եւ արտասահման: 1909 թուի ամառը մասնակցեց Հ. Յ. Դ. հինգերորդ ընդհանուր ժողովին, Վառնայում, որից յետոյ, իբրեւ Բիւրոյի անդամ, զբաղւում էր կուսակցական գործերով Պոլսում եւ արտասահմանում :

1910 թուին, Ե. Թոփչեանի սպանութիւնից յետոյ, Ռոստոմը հրաւիրուեց Կարին՝ ազգային դպրոցների ընդհանուր տեսչի պաշտօնով եւ այնտեղ մնաց մինչեւ 1914ի Սեպտեմբեր ամիսը, ներկայացնելով միաժամանակ եւ Դաշնակցութեան Հայաստանի Բիւրոն: Ամառները միայն կարճ ժամանակով անցնում էր Պոլիս կամ արտասահման. 1911 թ. Օգոստոս 17 — Սեպտ. 17 մասնակցեց Հ. Յ. Դ. վեցերորդ ընդհանուր ժողովին, իսկ մնացած ժամանակը անց էր կացնում Կարինում կամ ճամբորդում հայկական գաւառներում :

Ռոստոմի չորսամեայ գործունէութիւնը Բարձր Հայքում, բացի ընդհանուր կուսակցական հետեւանքներից, ահագին նշանակութիւն ունեցաւ Կարինի ազգային–մշակութային կեանքի զարգացման, երիտասարդութեան կազմակերպութեան ու դաստիարակութեան եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ուժի եւ հեղինակութեան աճման տեսակէտից: Նրան պաշտում էր Կարինի երիտասարդութիւնը: Ազգային–աղայական խաւի կողմից ընդունւում էր պատկառանքով: Նրան հաշուի էին առնում անգամ կառավարական շրջանակներում : Սանասարեան դպրոց, Հռիփսիմեան, Արծնեան, թաղային վարժարաններ, Առաջնորդարան, Երիտասարդական Միութիւն, «Յառաջ», դասախօսութիւններ, գրական ու երաժշտական հանդէսներ, ընկերական հաւաքոյթներ — Ռոստոմը ամէն տեղ էր եւ ամէն ինչ :

Զարմանալի էր այդ մարդը: Առաջին ծանօթութիւնից, բացի համակրելի արտաքինից ու գրաւիչ ժպիտից, առանձին տպաւորութիւն չէր թողնում. համեստ, մի քիչ թափթփած հագուստ՝ սեւ փողկապը կողքի վրայ, տաբատը միշտ տրորուած, կօշիկը փոշոտ: Պարզ շարժ ու ձեւ: Անպաճոյճ խօսքեր: Հռետոր չէր — դժուարութեամբ, կմկմալով էր խօսք գտնում, եւ խօսքն էլ անսեթեւեթ էր, սովորական: Բանախօսելիս աւելի շատ ձեռքերն էին գործում, քան լեզուն: Գրում էր նոյնպէս մեծ դժուարութեամբ, քիթն ու ճակատը տրորելով, գրչակոթը կամ եղունգը կրծելով : Մէկ գրում էր, տասը ջնջում ...

Բայց բաւական էր հետը մի քիչ ապրել, մօտենալ նրա հոգուն, որ ամէնքի առջեւ բացւում էր այնպէս քնքշօրէն, բաւական էր խօսել հետը մտերմական շրջանակում, տեսնել գործի մէջ, որպէսզի համոզուէիր նրա մտքի, հոգու եւ կամքի արտակարգ մեծութեան: Նա գիտէր գրաւել ու հմայել առանց ճիգի: Նրա շնչի տակ ամենամեղկ կամքերն իսկ կենդանանում էին, վհատուածները սիրտ էին առնում: Ինչպէս արեւը արձակում է ճառագայթներ, Ռոստոմը իր շուրջը տարածում էր եռանդ, կենսունակութիւն եւ կեանքի ու գործի սէր: Մեծի հետ մեծ էր, փոքրի հետ՝ փոքր եւ ամէնքի հետ հաւասար ընկեր: Ինչպէս իր տան դուռը, այնպէս եւ իր սիրտը բաց էր ամէնքի առջեւ: Եւ ո՞վ ասես չէր մտնում այնտեղ ...

Մանաւանդ քաղցր էր մտերիմների շրջանում, սրտակից զրոյցի ժամանակ: Սիրում էր գրականութիւնը, արուեստը, գիտութիւնը: Բայց ամէնից աւելի սիրում էր երգիծական հերոսական գրականութիւնը: Սանչօ–Պանսա, Պանտագրիւէլ, Տարտարէն, Տարաս Բուլբան նրա մտերիմ հերոսներն էին, որոնց մասին կարող էր ժամերով խօսել, ամբողջ էջեր անգիր արտասանել: Նրանց գործերով ու խօսքերով հրճւում էր մանկան պէս:

Հաճելի էր տեսնել երբեմն, երբ դուրսը մոլեգին կատաղութեամբ ոռնում էր Բարձր–Հայքի հրէշաւոր բորանը, անշուք եւ աղօտ լուսաւորուած սենեակում, թէյի սեղանի շուրջ, Ռոստոմին զրուցելիս երբեմն Մշից Կարին այցելող բժ. Յ. Զաւրեանի հետ: Ինչ հակադիր բնաւորութիւններ եւ ինչպիսի սէր ու գուրգուրանք միմեանց հանդէպ: Զաւրեանը՝ ջերմ հաւատացող քրիստոնեայ, խաչն ու աւետարանը միշտ մօտը, ոգեւորւում էր արուեստի քնքուշ օրինակներով. իր անբաժան ընկերն էր Լոնգֆելոյի «Հայավաթա»ն, որ, աւետարանից յետոյ, նրա ամէնից գնահատած գրուածքն էր: Ռոստոմը կրօնական հաւատ չունէր. սիրում էր հերոսական տիպեր, երգիծական էջեր, սուր հեգնանք: Ժամերով կտորներ էին արտասանում կամ կարդում իրենց հեղինակներից եւ չէին կշտանում :

Ռոստոմի հեգնանքը հանրածանօթ էր: Այնպէս էր ձեռք առնում, որ յաճախ շշմում էիր. լո՞ւրջ է ասում այս մարդը, թէ կատակ անում : Եւ լուրջն ու կատակը շատ անգամ այնպէս էին խառնւում իրար. հեգնական արտայայտութեամբ, մի սուր խօսքով, մի զուարճալի արարքով, նա հասնում էր այնպիսի նպատակի, որի համար ուրիշը երկար ճառեր պիտի արտասանէր եւ ահագին ճիգ պիտի թափէր :

Ռոստոմի հեգնանքը եւ Ռոստոմի ժպիտը, խորունկ նայուածքը յօնքերի տակից — կարելի՞ է մոռանալ երբ եւ իցէ...

Յաճախ Դաշնակցութեան հիմնադիր երրորդութեան մասին ասում են, թէ Քրիստափորը մարմնացումն է խելքի, Սիմոնը խղճի եւ Ռոստոմը՝ գործի: Ըստ իս բոլորովին ճիշդ չէ այս համեմատութիւնը. եթէ Քրիստափորին եւ Սիմոնին կարելի է բնորոշել միակողմանի յատկանիշներով, Ռոստոմը համադրութիւնն է նրանց բոլոր յատկութիւնների — եւ խելք, եւ խիղճ, եւ գործ: Ռոստոմը ամբողջական անհատ էր — մարդ: Համլէթի «մարդ էր նա, Հորացիօ» խօսքերը նրա մասին են ասուած — մարդ՝ մարդկային բոլոր յատկութիւններով : Եւ նրանք՝ ովքեր բախտ են ունեցել ճանաչելու նրան, վայելելու նրա հոգու բարիքները, նման բնորոշումը չեն համարի չափազանցութիւն :

Կարնում Ռոստոմը տարուած էր իր աշխատանքով եւ ոգեւորուած Երկրի ժողովրդի ցոյց տուած յառաջդիմութեամբ: 1913 թ. Օգոստոս 11ին նա գրում էր. «Ժողովրդի վիճակը ընդհանրապէս լաւ է: Տնտեսականը աւելի բարձրացել է: Ապահովութիւն կայ այն վայրերում, ուր ժողովրդի մօտ կան ինքնապաշտպանութեան միջոցներ: Սնունդը, մաքրութիւնը աչքի են ընկնում : Բաւական է ասել, որ ոջիլների թիւը զգալապէս պակասել է: Ոջիլը մեր երկրում, իմ կարծիքով, պիտի նկատել ամենալաւ չափանիշը տնտեսութեան բարւոքման »:

Այս տողերը գրուած են դէպի Ս. Կարապետ կատարած ուխտագնացութեան ժամանակ: Երկու տարի իրար եւեւից, 1912 եւ 13ին, բարձր դասարանի աշակերտների եւ ուսուցիչների հետ Ռոստոմը ճամբորդութիւն էր կատարում դէպի Տարօն: Ուզում էր վերականգնել Նաւասարդեան տօները, Ս. Կարապետն ու Աշտիշատը նորից դարձնել ազգային ուխտատեղի: Նոյն նամակում նա գրում էր. «Մի ժողովի մէջ, ուր ներկայ էին զանազան գաւառներից ընկերներ, որոշուեց ամէն տարի Վարդավառի օրը համախմբուել Ս. Կարապետում: Պիտի աշխատենք վերականգնել Նաւասարդեան օրերը խաղերով, մրցումներով: Եթէ ուրիշ տեղեր էլ մարմնամարզական խմբեր կազմուեն եւ ներկայանան հանդէսին, տօնը առանձին փայլ կը ստանայ :

Մտադրութիւն կայ նաեւ այդ օրերը կազմել ուսուցչական համագումարներ՝ ընդհանուր մի ուղղութիւն տալու համար դպրոցական գործին :

Բացի այդ, եթէ հնարաւոր լինի, պիտի կազմենք ընկերական հաւաքոյթներ՝ իրար լաւ հասկանալու համար :

Յոյս ունենք առաջիկայ տարի ունենալ մեծ բազմութիւն Կովկասից եւ ուրիշ վայրերից: Գուցէ Պոլսից էլ ուզենան գալ »...

Պոլսի մասին Ռոստոմը հեգնանք ունէր միայն :

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԳՐՔԵՐԸ

«Պատմութիւն հայ գրականութեան»

Հեղինակը, Հայր Կիւրեղ վրդ. Քիպարեան, առաւելապէս մանրակրկիտ վերլուծող մըն է, որ մասնականէն կ՚երթայ ամբողջականին, մեր առջեւ բանալով հին դարաշրջաններու հայ մատենագրութեան գանձերը, իբրեւ ազգային մտաւոր արժէք :

Իր մէջ տրամաբանողն ու պատճառաբանողը զուգահեռ կ՚ընթանան բանաստեղծական խառնուածքին հետ, որ հրայրք ու կեանք կը դնէ իր աշխատասիրութեան մէջ, զայն վերածելով գրական շատ՝գեղեցիկ հատորի մը:

«Պատմութիւն Հայ Գրականութեան»ը գրըուած է անթերի լեզուով մը, հաւասարակշիռ եւ զուսպ, որ ապաւինած հեղինակին գեղագէտ քննադատի տուեալներուն՝ կը դառնայ ինքնատիպ ոճ: Ոճը կը բացատրէ լեզուն, ու լեզուն, իր կարգին՝ կը յայտնաբերէ ճշմարիտ քննադատը :

Հայ հին գրականութեան հեղինակները իրարու կը յաջորդեն ներդաշնակ եւ բնական ընթացքով մը, եզականօրէն մերձեցած մեզի: Այնքան ջերմ է ու դիւրահաղորդ հեղինակին շունչը, որ կ՚ոգեւորէ զանոնք, հարազատօրէն արտայայտելով անոնց ստեղծագործական աշխարհը, որ դասականէն կ՚երթայ վիպականին, խորհրդապաշտականէն՝ այլաբանականին :

Շատ պարզ է հեղինակին վերլուծելու եղանակը, օժտուած բնածին հոտառութեամբ :

Զափի, ներքին անխախտ հաւասարակշռութեան ստորոգելիները յայտնապէս շեշտուած են հեղինակին մօտ եւ իր երկը մեզի կը ներկայանայ իբրեւ դասական գործ մը, ուր հին ժամանակներու հայ մատենագիրները կը վերածուին գործող անձերու, եւ բնազանցականն ու դրականը, երեւակայականն ու առասպելականը մարմին կ՚առնեն մեր առջեւ:

Այս աշխատանքը կը կատարէ ազնուական եւ յուզիչ ընթացքով մը, որ հարազատ վերարտադրութիւնն իսկ է հեղինակի նկարագրին, այնքան համեստ եւ շրջահայեաց:

« Պատմութիւն Հայ Գրականութեան » Ա. հատորին (սկիզբէն մինչեւ 1300) ընթերցումով, մենք մեր առջեւ կ՚ունենանք համայնապատկերը հայկական մշակոյթի իրերայաջորդ դարաշրջաններուն, ուր իսկական գաղափարներու առընթեր կ՚երեւան աւելի համեստ կատարները, բոլորն ալ ուսումնասիրուած հետաքրքրութեամբ, բծախնդրութեամբ եւ սիրով, որոնք կը կազմեն գըլխաւոր յատկանիշները բանասէր եւ գեղագէտ քննադատին :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Սունկեր

Տարուան բոլոր եղանակներուն թերթերը կ՚արձանագրեն սունկէ թունաւորուողներու տըխուր դէպքեր, սակայն սունկի սիրահարները իրական հերոսներու նման աչք առնելով ամէն վըտանգ, կը յամառին ճաշակել զայն: Եւ իրօք սունկը նրբաճաշակ քիմքերու վայել համեղ սնունդ մըն է:

Երբ սունկերու մասին կը խօսուի, ժողովուրդը ընդհանրապէս շատ սահմանափակ մեկնութիւն մը կուտայ այդ բառին: Նկատի կ՚ունենայ միայն այն բոյսերը որոնք իրենց գլխարկաւոր գլուխը դաշտերուն մէջ ցցած՝ կարճ ու կունտլիկ, հանդարտօրէն կը սպասեն զիրենք փնտռող այցելուին, անոր սեղանին համադամներուն կարգը դասուելու եւ կամ զայն թունաւորելու համար ...:

Մինչդեռ սունկերու աշխարհը այնքան ընդարձակ է, տեսանելի թէ անտեսանելի ու այլազան, որ կարելի չէ լրագրական կարճ յօդուածով մը ներկայացնել :

Սունկը դասուած է բուսականութեան ամէնէն ցած աստիճանին վրայ: Որովհետեւ զուրկ է բոյսերու յատկանիշներէն: Արդարեւ, սունկը ոչ ճիւղեր ունի, ոչ տերեւներ եւ ոչ ալ արմատ: Զըրկուած ըլլալով նաեւ կանանչանիւթէն (քլորոֆիլ), որուն պաշտօնն է մթնոլորտին բնածխային թթուն ծծել եւ անոր բնածուխը օգտագործել իբրեւ սընունդ բոյսերու աճումին, յաճախ ստիպուած է իրեն պէտք եղած գործարանական նիւթերը ստանալ բոյսերէ, կենդանիներէ ու նեխած մարմիններէ, որոնց վրայ ինք կ՚ապրի իբրեւ մակաբոյծ: Այս պատճառով ալ, սունկերու քիմիական կառուցուածքը կը տատանի կենդանական եւ բուսական հիւսկէններու սահմանին միջեւ :

Սնկագիտութիւնը գիտական առանձին ճիւղ մըն է, ուր կարելի է գտնել ուսումնասիրութեան հետաքրքրական, տարբեր նիւթեր :

Ուրեմն, հարեւանցի ակնարկ մը նետենք սունկերու այդ հարուստ պարտէզին մէջ: Դըժբախտաբար այդ ճոխ հաւաքածոյին լատիներէն անուններուն համապատասխան հայերէնները ինծի համար եթէ ոչ անկարելի՝ դէթ դժուար ըլլալով գտնել, զանց կ՚առնեմ:

Մեզի ծանօթ հասարակ սունկերէն զատ, կան նաեւ մանրադիտային սունկեր, ամէնէն կարեւորները, թունաւոր թէ վնասակար, որոնք յառաջ կը բերեն մարդկային զանազան հիւանդութիւններ, մասնաւորապէս երեխաներու յատուկ

(mycoses), ինչպէս նաեւ բուսական գաղտասերմային հիւանդութիւններ: Որոնց պատճառած տարեկան վնասը Ֆրանսայի եւ իր գաղթավայրերուն մէջ կը հասնի 15 միլիառ Փրանքի պատկառելի գումարի մը: Օրինակ «միլտիուն այգիներու պատուհասն է: Ժանգը եւ ածուխը՝ արմտիքներուն կը վնասեն: Կաղամբը, ծառերը եւ բոյսերու արմատները նոյնպէս զերծ չեն մակաբոյծ սունկերու պատճառած հիւանդութիւններէն :

Այս պատուհասներու հետ բարեբախտաբար կան օգտակար ու բուժիչ յատկութեամբ օժտուած սունկեր: Բոլորին ծանօթ է «փէնիսիլին»ը, որ «սիւլֆամիտ»ներէն վերջ եկաւ յեղաշրջելու բժշկութիւնը, ծառայելով միքրոպային հիւանդութեանց դէմ մարդկութեան մղած անխնայ պայքարին: Նոյն բարիքը բերաւ «սթրէփթօմիսին»ը: Ահա գարեջուրին, գինիին, խնձորօղիին խմորումները յառաջ բերող սունկերը(saccharomyèes) որոնց գործունէութեան շնորհիւ կ'ըմպենք անմահական հեղուկներ: Ցիշենք նոյնպէս պանիրներու եւայլ բորբոսները որոնք բարեբար սունկերու խմբաւորումներ են :

Եւ տակաւին կարելի է գտնել ուրիշ տարօրինակութիւններ: Օրինակ բնութեան քմահաճ խաղով սունկեր կան «ալքոլամոլ», սունկեր՝ որոնք համերաշխ գործակցութեամբ կ'ապրին մրջիւններու եւ տերմիտներու հետ: Նաեւ սունկեր՝ որ կը սնանին ... սունկերով: Ուրիշներ ալ կ'աճին ու կը բազմանան հողին տակը (truffe) օդի եւ լոյսի բացակայութեամբ :

Սունկերու սերնդագործութիւնը եւս շատ բարդ ու բազմազան է: Հասարակ սունկերը կը բազմանան իրենց գլխարկին ներքեւի թերթիկներուն մէջ կազմուող սերմնիկներու (spores) միջոցաւ: Ուրիշներ կր բազմապատկուին բողբոջումներու շնորհիւ: Կան տակաւին սունկեր որոնք կ'արտադրեն քանի մը տեսակ սերմնիկներ միաժամանակ, կարենալ ապրելու եւ բեղնաւորուելու համար զանազան բոյսերու վրայ :

Սունկերէ թունաւորման մասին ըսենք որ յատուկ չիճուկներ փորձուած են յաջողութեամբ որոնց պատրաստութիւնը տակաւին չէ ընդհանրացած: Տօքթ. Լիմուզէն հաստատած է որ ճագարին ստամոքսը եւ ուղեղը կը պարունակեն սունկերու հակաթոյն մը ու կը յանձնարարէ թունաւորուածներուն անմիջապէս ճագարի եօթը ուղեղ եւ երեք ստամոքս ուտել, առանց զանոնք լուալու եւ չեփած :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՀԱ ՔԵԶԻ ԱՄԵՐԻԿԱՆ (իրավէպ) : Ա. հատոր: Գրեց՝ Յակոբ Գույումճեան: Տպ. «Պայքար», Պոսթոն, 1949: Գին երկու տոլար :

«ՓՈԼՔԱ»ն աւելի ընտիր պար է քան պրագիլիական «Սամպա»ն, կը գրէ չեխական «Փրահէ» թերթը, վերջերս պայքար մը բացուած է նաեւ արեւմտեան երաժշտութեան եւ զբօսանքներու դէմ :

1949ի կարեւոր դէպքերը

Գ.

ՅՈՒՆԻՍ 1.— Մեծն Բրիտանիա էմիր Իտրիսը կը ճանչնայ իբրեւ վարչապետ Կիրենայիքի կառավարութեան (Պէնկազի):

11.— Նախագահ Թրումըն մեծ ճառ մը խօսելով անհրաժեշտ կը գտնէ Եւրոպայի վերազինումը եւ կ'ընդդիմանայ Մարշըլի ծրագրով տրամադրուած վարկերու կրճատման :

12.— Պուլկարիոյ համայնավար կուսակցութիւնը կը վտարէ փոխ–վարչապետ Քոսթովը :

13.— Խ. Միութիւնը կը մերժէ անգլեւամերիկեան առաջարկը՝ երեքով ժողով գումարելու եւ քննելու համար հաշտութեան դաշնագիրներու բռնաբարումը՝ Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ կողմէ:

15.— Մասնակի գործադուլ Ֆրանսայի պետական պաշտօնեաներու :

— Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութիւնը կը մերժէ նախկին նախարար Ռայքը եւ Սոնիէն, իբրեւ «լրտես աշխարհակալ պետութեանց»:

18.— Ռայք եւ իր մեղսակիցներէն 19 հոգի կը ձերբակալուին :

20.— Կը վերջանայ Զորսերու ժողովը Փարիզի մէջ:

21.— Զօր. Փիքա, Մոսկուայի չեխ զինուորական պատուիրակութեան նախագահը, կը կախուի Փրակայի մէջ, իբրեւ լրտես :

ՅՈՒԼԻՍ 2.— Պուլկար կուսակցապետ Տիմիթրով կը մեռնի Մոսկուայի մէջ :

2.— Պապը հրամանագիր մը կը հրատարակէ համայնավարութեան դէմ, արգիլելով կաթոլիկներուն գործակցութիւնը :

14.— Անգլիա 25 առ հարիւր կը զեղչէ իր ներածումները տոլարի շրջանէն :

20.— Խ. Միութիւնը կը բողոքէ Իտալիոյ մասնակցութեան դէմ Ատլանտեանի դաշինքին, զայն համարելով «բռնաբարում հաշտութեան դաշնագրի »:

23.— Եուկոսլաւիա կը փակէ իր սահմանագլուխը Յունաստանի դէմ :

27.— Ֆրանսայի Ազգ. ժողովը կը վաւերացնէ Ատլանտեանի դաշինքը :

ՕԳՈՍՏՈՍ 1.— Համաձայնութիւն մը կը կնքուի դադրեցնելու համար թշնամութիւնները հոլանտական Հնդկաստանի մէջ (Ինդոնեսիա):

3.— Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու սպարապետները կը խորհրդակցին Լոնտոնի մէջ :

5.— Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի սպայակոյտներու պետերը կը խորհրդակցին Փարիզի մէջ :

6.— Ահռելի երկրաշարժ մը քաղաքներ կը կործանէ Էքուաթորի մէջ :

10.— Բացում միացեալ Եւրոպայի խորհրդակցական ժողովի :

12.— Խ. Միութիւնը կարգ մը ծանուցագիրներ կը հրատարակէ Եուկոսլաւիոյ դէմ :

ՈՎ ՈՐ ՀԻՆԳ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՏՆԷ, «ՀԱՅ–ԲՈՅԺ»Ի, ԶՐԻ « ՅԱՌԱՋ » ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ ՎԵՑ ԱՄԻՍ :

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Մարսէյլէն ընկեր Յակոբ Հացագործեան մէկ տարեկան ՅԱՌԱՋ կը նուիրէ իր քրոջորդւոյն՝ Պ. Ժ. Գոնեալեանի, Ժընեւ :

14.— Նոր յեղաշրջում Սուրիոյ մէջ: Հիւսնի Զայիմ եւ վարչապետ Պարազի կը գնդակահարուին :

15.— Մէկ տարուան մէջ առաջին անգամ ըլլալով ամերիկեան դեսպան մը կ'ընդունուի Ստալինի կողմէ:

17.— Չըրչիլ կ'առաջարկէ Գերմանիան անդամ ընել Եւրոպայի խորհուրդին :

24.— Գործադրութիւն Ատլանտեանի դաշինքին :

29.— Եուկոսլաւիա 25 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը կը խնդրէ Մ. Նահանգներէն :

30.— Վեց հոգի մահուան, տասը հոգի թիապարտութեան կը դատապարտուին Փրակայի մէջ, իբրեւ լրտես :

31.— Յունաստանի սպայակոյտը կը ծանուցանէ թէ վերջացած է Կրամոս լերան գրաւումը (ապստամբներուն միջնաբերդը):

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ՏԷՍԻՆ.— Դեկտեմբեր 25ի կիրակին Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը տօնեց «Մանուկներու Օր»ը մեծ խանդավառութեամբ: Խաչուհիներ ջանք չէին խնայած այս ձեռնարկին յաջողութեան համար :

Հ. Յ. Դ. սրահը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ մը Կ. Խաչի դպրոցի աշակերտներու, ծնողքներ եւ հայրենակիցներ եկած էին լսելու իրենց զաւակներու հայերէն երգերն ու արտասանութիւնները :

Բեմին վրայ զարդարուած էր Ծնունդի տօնածառը: Դպրոցականներու խումբը երգեց ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Փափազեանի : Հետզհետէ վայելեցինք արտասանութիւններ, մեներգ եւ կենդանի պատկեր մը՝ «Յիսուս մանուկի» ծնունդը: Կան գնահատանքի արժանի արտասանողներ եւ երգողներ, բայց սիրելի «Յառաջ», գիտեմ որ նեղ են քու սիւնակներդ եւ այդպատճառաւ ալ կը խուսափիմ անուններ տալէ : Գեղարուեստական բաժինը վերջացած ըլլալով, « Կաղանդ Պապային կողմէ նուէրներ բաժնուեցան բոլոր մանուկներուն անխտիր :

Հանդիսականները ուրախ տրամադրութեամբ մեկնեցան սրահէն: Պատիւ Խաչուհիներուն որ գիտեն օտար ափերու մէջ, բարձր պահել հայկական արժանիքները եւ զարկ կուտան մայրենի լեզուին՝ դպրոցներ բանալով հոն, ուր ափ մը հայութիւն կայ :— Խաչուհի մը

ՄԱՅՐԸ.— Օննիկ, երէկ երկու խնձոր կար պահարանին մէջ, իսկ հիմա մէկ հատ է: Ի՞նչպէս կարելի է :

ՏՂԱՆ.— Ի՞նչ ընեմ. մութին մէջ միւսը չտեսայ ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Խնդրեցինք, որ մեզի ցոյց տան Քէօշէլիրտցիներու պահուած տեղը. յոյն գիւղացիները կրկին խօսք տուին, որ միշտ մեզ հոգան, եւ երկու երիտասարդներու առաջնորդութեամբ ճանապարհ ինկանք: Լուսաբացին անտառին մէջ տնքալու ձայն մը լսեցինք եւ խօսքերու շշուկ: Ես եւ մէկ յոյն գետնին վրայէն սողալով, յառաջացանք : Որոշեցինք, որ լոյսը աւելի պայծառանալէ ետքը հեռադիտակով նայինք. եթէ Հայեր են, օգնութեան կը հասնինք, եթէ չէթաներ՝ կը սպաննենք: Այդ պարագային խոստացայ հրացաններէն մէկը Յոյնին տալ: Բայց երբ կրցանք որոշել, տեսանք, որ աւելի բազմաթիւ մարդիկ կային, քան որ կը կարծէինք. կային զինուած այրեր, կիներ ու երախաներ, Յոյնը ըսաւ .

— Մեր մարդիկն են (ըսել կ'ուզէր՝ Հայեր են) :

Անոնք ծառեր կը կտրէին եւ տուն կը շինէին իրենց կիներու եւ երախաներու համար. այդ տեղը, որ ընտրեր էին, ճիշդ իրենց աւերուած գիւղին դիմացն էր: Ես չկրցայ ինքզինքս զսպել, սկսայ արտասուել. Յոյնը գնաց անոնց քով եւ իմաց տուաւ, թէ իրենց մօտ եմ. այլեւս զգուշութիւնը վերցուցին եւ սկսան վազէվազ գալ իմ կողմս: Թէ իմ եւ թէ անոնց ուրախութեան չափ չկար. հակառակ իրենց տաժանելի եւ վտանգաւոր դրութեան, արիութիւնը չէին կորսնցուցած, բայց դժբախտաբար իրենց մէջ տիֆի համաճարակ կար եւ որեւէ դեղ ու դարման չունէին:

Երեկոյին, ժամը 9ին ատեններ Յոյներէն մէկը եկաւ եւ ըսաւ, որ կառավարութիւնը պատրաստուած է Ղայադիպի ներքեւ, Ղարագամ գտնուած հայ փախստականներուն դէմ երթալու համար: Զառայի, Անդրէասի եւ Խոյլասարի ձիաւորները հաւաքուած էին այդ նպատակով: Քէօշէլիրտցիներուն խորհուրդ տուինք, որ իրենց տեղը փոխեն, իսկ մենք մեր խումբերով գացինք այնտեղ, ուր խուզարկութիւն պիտի ըլլար. մեր հասնելիք վայրին քառորդ ժամու ճամբայ մնացեր էր: Ըսի .

— Տղերք, մենք պէտք է այստեղ մնանք:

Տղերքը զարմացան թէ ինչո՞ւ :

— Պէտք է հոս սպասենք, որ թշնամին անոնց վրայ յարձակի, այն ատեն մենք ալ թշնամիին ետեւէն կ'ըզարնենք, ու համով բան կ'ըլլայ: Համաձայնեցանք եւ մնացինք: Արեգակը բաւական բարձրացած էր, երբ հրացանաձգութիւն լսեցինք. կարծեցինք, որ թշնամին արդէն իսկ եկած է, վազեցինք դէպի այդ կողմը. անտառէն դուրս ելած էինք. չէր կարելի այդպէս սպասել. ստիպուած՝ գացինք դէպի փախստականները, բայց երբ հարցուցինք, թէ ի՞նչ հրացանաձգութիւն է, ըսին թէ՝ հարսանիք ունին: Արսէնը, Յովհաննէսը եւ Յովնանի եղբօր տղան կը պսակուէին: Իրենց վիճակը նկարագրել աւելորդ է. մացառներով խրճիթներ շինած էին, գրեթէ զուրկ էին ամէն յարմարութենէ, վտանգը կախուած իրենց գլխուն, անոնք կարծես դարձեալ իրենց սովորական վիճակին մէջ էին, այնքան բարձր էր իրենց հոգեկան տրամադրութիւնը: Մեր սպաննած թուրք զինուորներու վրայէն թալանուած զարդեղէններն առած էինք, այդ զարդեղէնները նուիրեցինք նորահարսներուն :

Քահանայ չկար. տիրացուն, գիւղին վարժապետը եւ գիւղին հասակաւորները կը կատարէին պսակի արարողութիւնը: Մինչեւ իրիկուն մնացինք իրենց հետ. չորս ոչխար մորթած էին հարսանիքին համար. միասին կերանք եւ մաղթանքներ ըրինք :

Մինչ այդ, ոստիկանները գացեր, նեղեր էին Զ... գիւղի Յոյները եւ հարցուցեր էին, թէ ո՞ւր են փախստականները: Քահանային կինը կը պատասխանէ .

— Ի՞նչ եկեր մեզ կը հարցնէք, ահա ձեր դիմացը լերան գագաթին են փախստականները, դուք զանոնք կը տեսնէք, մե՞զ կը հարցնէք. անոնք այնքան հանգիստ են իրենց տեղը, որ հարսանիք ունին, հրացանաձգութիւն կ'ընեն եւ քէյֆի մէջ են :

Իրիկունը պահակները լուր բերին, որ 11 փախստական թուրք զինուորներ կ'երթան դարվար: Զէնք ունեցող թէ չունեցող բոլոր հարսնեւորները մերիններուն հետ վազեցին, բերին 11 զինուորները, թեւերնին կապեցին եւ սպաննեցին:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

բու կողմէ, Դչ. որ Հնդկաչին մեկնեցաւ 3200 զինուորներով :

Պուչ տիւ Ռոնի նահանգապետը զեկուցում տալով Մարսէյլի դէպքերու մասին, յայտարարեց թէ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը չկրցաւ գլուխ հանել ընդհ. գործադուլի որոշումը : Անդորրութիւնը վերահաստատուած է քաղաքին մէջ :

★ Փարիզի գլխաւոր կայարաններէն Օսթէրլիցի, ինչպէս եւ Իվրիի, Վիթրիի եւ ուրիշ վայրերու մէջ ցոյցեր սարքուեցան երկաթուղիներու բանուորներուն կողմէ : Թերթերը դիտել կուտան թէ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը չէ յուսահատած Մարսէյլի ձախողանքէն եւ միշտ նոր խլրտումներ կը սարքէ :

Կացութիւնը Իտալիոյ մէջ

Մոտենայի մէջ սպաննուած վեց բանուորներու յուղարկաւորութեան առթիւ բուռն ճառ մը խօսեցաւ Իտալիոյ Համայնավար առաջնորդը, Թոլյիաթթի, «մարդասպան» կոչելով օրուան կառավարութիւնը : Եւ յայտարարեց.— «Կը խոստանանք նոր պայքարներ վարել, համախմբելու եւ հսկայական շարժումի մը վերածելու համար ազգին կենդանի ուժերը, ընդդէմ յետաշրջութեան» :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ 200.000 հոգի խռնուած էին քաղաքին հրապարակը, յուղարկաւորութեան առթիւ, որուն կը մասնակցէին հարիւր համայնավար եւ ընկերվարական երեսփոխաններ : Պ. Թոլյիաթթի ուղղակի ամբաստանեց վարչապետը, Տէ Կասփերին, իբրեւ պատասխանատու վեց բանուորներու սպանութեան : Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը եւ քաղաքապետն ալ կրկնեցին իր խօսքերը :

Վեց դագաղները ծածկուած էին անհամար դրօշներու եւ ծաղկեպսակներու տակ : Հռոմի մէջ բանուորները աշխատանքը դադրեցուցին չորս ժամ եւ հրապարակային ցոյց մը սարքեցին գլխաւոր հրապարակին վրայ : Այս առթիւ ընդհարում մը պատահեցաւ ոստիկանութեան հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ վերազինման յանձնախումբը ժողով գումարելով, որոշեց փութացնել զինամթերքի առաքումը : Մ. Նահանգները անմիջապէս պիտի բեռցնեն տրամադրելի մթերքը, միւս կողմէ զարկ տալով նոր զէնքերու արտադրութեան :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ զինուորական օգնութիւն պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն, եթէ յարձակում կրէ իր դրացիներէն : Այս որոշումը տուած է երկրին Ապահովութեան Խորհուրդը, որուն նախագահն է Պ. Թրումըն, իսկ գլխաւոր անդամները՝ արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարները : Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս որոշման, քանի որ Մ. Նահանգները մինչեւ հիմա միայն տնտեսական եւ քաղաքական օգնութիւն կը տրամադրէին :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ յարաբերութիւնները բարւոքելու համար, միջոցներ կը խորհուին երկու կողմէն ալ : Այս առթիւ Մ. Նահանգներու արտաքին Նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ պատրաստ են բանակցելու Արեւելքի եւ Արեւմուտքի տարակարծութեանց մասին, միջազգային ատեանի մը առջեւ, ոչ թէ անտեսելով միւս պետութիւնները :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդի եւ Ազգութեանց Խորհուրդին ընտրութիւնները պիտի կատարուին մարտ 12ին : (Վերջին ընտրութիւնը տեղի ունեցած էր 1946 փետրուար 9ին) :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ Ֆլորիմոն Պոնթ կը դատուի 17րդ պատժական ատեանին առջեւ, երկու յօդուածներու առթիւ որոնք վարկաբեկիչ կը համարուին նախորդ կառավարութեան անդամներուն եւ բանակին համար : Յօդուածներէն մէկուն մէջ ամբաստանեալը կ'ըսէր թէ «Ֆրանսայի ժողովուրդը պիտի չպատերազմի Խ. Միութեան դէմ» :

ՑՈՅՑ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ՄԸ, Եւրոզին Մուրուզի, որ ազգական է ֆրանսական ազնուական ընտանիքներու, դատապարտուեցաւ երեք տարի բանտարկութեան, հայրենասէրներ մատնած ըլլալով կեսթափոյին : Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ իշխանուհին շուայտ կեանք մը կը վարէր, մորֆինամոլ էր եւ կը կենակցէր գերման սպաներու հետ :

ՉՈՐՍ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ 6 – 7 միլիոն ֆրանք չորթեցին Շամփինյիի մէկ դրամատունէն, վիրաւորելով տնօրէնը, գլխաւոր գանձապահը : Լիոնի բանուկ մէկ հրապարակին վրայ վեց միլիոն ֆրանքի ոսկի եւ գոհարեղէն գողցան ծանօթ գոհարավաճառէ մը :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ հայ երիտասարդ մը, (20 տարեկան), որեւէ հաստատութեան մը մէջ : Դիմել «Յառաջ»ի :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած կեդր. վարչութեան կողմէ եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի լաւագոյն ուժերու, Salle d'Iéna, Շաբաթ 21 յունուար 1950, ժամը 9.30ին :

SALLE GAVEAU, 45 rue la Boëtie métro Miromesnil

Շաբաթ 4 Փետր., ժամը 21ին

Նուագահանդէս՝ Տանօթ դաշնակահարուհի

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Յայտագրին մաս կը կազմեն.— Bach, Mozart, Schuman, Chopin, Liszt, Roger – Ducasse եւ Գոհարիկ Ղազարոսեան :

Տոմսերը 100էն 500 ֆրանք : Դիմել Salle Gaveau – Durand (4 Place de la Madeleine) S. V. P. Agenceներուն կամ Bouchonnet, 45 rue la Boëtie :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Սէն լուի (Մարսէյլ) Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ կը տօնէ, այս շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, ազգ. դպրոցին սրահին մէջ :

Նոյն իրիկունը ժամը 7էն մինչեւ 12 տեղի կ'ունենայ թէյասեղան մը Նոր Տարուան առթիւ : Կը հրաւիրուին ընկերուհիները, ընկերներ եւ համակիրներ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Բ. Զիլճեան եւ բոլոր պարագաները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով, հեռախօսով եւ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՊՐԱՔՍԷ ՉՈՐՊԱՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի ախոյենական մրցումները տեղի կ'ունենան այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Brie Janvfyի դաշտին վրայ : Պահեստին ժամը 13.15ին, Ա. խումբը ժամը 15ին : Ժամադրավայր Փորթ տ'Իթալի ժամը 11ին, Իսիի մարզիկներուն համար մէթրօ Մէրի տ'Իսի ժամը 11.15ին : Ծրչդապահ ըլլալ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Ալիքսանեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ծնողքին՝ ՄԿՐՏԻՉ ԵՒ ԱԶՆԻՒ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ անուան տօնին առթիւ, ինչպէս եւ իրենց եղբօր՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ եւ մեծ մօր ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆԻ յիշատակին : Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ Ազգ. դպրոցին, կիրակի, 22 Յունուար, ժամը 16էն 24 Salle des Fêtesի սրահին մէջ, ռիւ Սթալինկրատ :

Երգ, պար եւ արտասանութիւններ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ :

Կը ներկայացուին նաեւ երկու զուարթ զաւեշտներ ՓԵՍԱՑՈՒՆ եւ ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, Փարիզահայ լաւագոյն դերասաններէն Գմբէթեանի, Գրիգոր Վահանի եւ ընկերներու կողմէ : Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ եւ ընտիր Jazz

Մուտք 75 ֆրանք :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Աճէմեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, 15 Յունուար, յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ժան Կուժոն, իրենց ողբացեալ հօր՝ ՅԱԿՈԲ ԱՃԷՄԵԱՆԻ մահուան եւ մօր՝ ՏԻԿԻՆ Բ. ԱՃԷՄԵԱՆԻ (քառասունք) յիշատակին : Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ դերասան Թրազօշի եւ մասնակցութեամբ տեղական կարող ուժերու : 16 Յունուար, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, **Horloge**ի չքեղ թատերասրահին մէջ, 137 Cours Lafayette :

« ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ ԱՐՄԱՆԸ »

(Երաժշտական թատերգութիւն, խնամեալ պատրաստութեամբ) : Եւ ՀԱՐՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ, երգախառն կատակախաղ 8 արար :

Մուտք 150, 100 եւ 75 ֆրանք :

Նոյն ներկայացումը 14 Յունուարին շաբաթ երեկոյ Տէսինի մէջ, ժամը 9ին քաղաքապետարանի սրահը :

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթակոմիտէ 14 Յունուար շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին :

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթակոմիտէ, 15 Յունուար կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին :

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէ, 15 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին :

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթակոմիտէ 15 Յունուար, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին :

ԱՐԱՄ խումբ 15 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին :

Ժողովները տեղի կ'ունենան իրենց սովորական հաւաքատեղիները : Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները : Կարեւոր օրակարգ : Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. բոլոր ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Ներկայանալ անդամատետրով :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Շարունակութիւն նախորդ ժողովին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱՆԻԷՌ – Պ. ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Ստիպողաբար կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան Ակումբը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3.30ին, Տիկին Գազազեանի բնակարանը, 6 rue Saint Sulpice : Մասնաւոր հրաւէր ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայ ըլլ այն նկատել :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտոք ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հայոց մատուռին սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մէօտօնէն Սարաֆեան ընտանիքը եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր՝ ՏԻԿԻՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Շավիլի մատրան մէջ : Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները :

ԾԱԽՈՒ Է SALLE à MANGER ՄԸ
ՎԻԷՆՆԱԿԱՆ ԳԵՂԵՑԻԿ ՈՃՈՎ
Տանըմէկ կտորէ բաղկացած
Հեռաձայնել Eto. 38–45

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի, 15 Յունուար, ժամը 15ին, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի Jeunesse Sportive du 1er եւ 3ème Canton — Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին վրայ :

ՃԱՇԱՐԱՆ ԱՐԱՐԱՏ

LE DOME ARARAT

Տէր եւ Տնօրէն՝ Ս. ԳԱՐԱԽԱՆԵԱՆ

Նիս այցելող հայրենակիցներուն կ'ապահովէ պանդոկի եւ այլ դիւրութիւններ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ եւ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՀԱՄԵՂ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ եւ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐ, մատչելի գիներով :

1 Avenue Thiers · Կայարանի դիմաց

Բաց է առտուան ժամը մինչեւ 2

Հեռաձայն 890–38

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ (ANDILLY)

Աշխատաւորուհի մը կը փնտռէ ընդհանուր մաքրութեան եւ թեթեւ լուացքի համար : Դիմել Պ. Սարաֆեանի, 20 Impasse des Petites Ecuries, Փարիզ (10), մէթրօ Փօրթ Ս. Տընի :

PALAIS DES SPORTSի մէջ

Երկուշաբթի 16 Յունուար ժամը 20ին

UN SUPER – GALA DE POIDS LOURDS

Stéphan OLEK c/	**Jo Weidin**
Aaron WILSON c/	**Eugène Robert**
Paco BUENO c/	**Emile BENTZ**
Jacques HAIRABEDIAN c/	**Lucien Corenthin** (Revanche)
Joseph ROUDE c/	**Jean Dobiasch**
René HAUENSTEIN c/	Mohamed **Embarek**

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH · Fondé en 1925 · R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս . 800 փր ., Տար . 1600, արտ . 2500 փր .

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր . C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 14 Janvier 1950 Շաբաթ 14 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6051 – Նոր շրջանի թիւ 1462

Խմբագիր՝ Շ . ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԱՀԱՆՋԸ ՏՈՒՆԷՆ ԿԸ ՍԿՍԻ

Ամէն օր նամակ մը մեր ընթերցողներէն, անհատական կամ հաւաքական ստորագրութեամբ.— Ի՞նչ ընենք որ մեր զաւակները չօտարանան : Զկորսուին հայութեան համար :

Սիրով տեղ կուտանք ամէնուն ալ, առանց սեռի, դասակարգի կամ դաւանանքի խտրութեան :

Եթէ գործնական ելք մըն ալ գտած չըլլա՛ն, գոնէ մտածել կուտան : Ինչպէս ամերիկահայ գաղութին մէջ, ուր շատեր նոր կը սթափին :

Կը խոստովանինք թէ հրաշագործ միջոցներ չկան, ամբողջովին փրկելու համար նոր սերունդը, ի սփիւռս աշխարհի :

Արդէն զաւակներու — նոյնիսկ թոռներու — տէր եղած են անոնք որ քիչ - շատ «հայկականութիւն» բերած էին իրենց հետ, երբ հոս եկան :

Մեծ մասով որբանոց կամ դպրոց տեսած էին անոնք : Ապրուստի անմիջական հոգերէն վերջ, շատերը յաջողեցան մշակել իրենց գիտելիքները եւ նոր պաշար ամբարել, խառնուելով հանրային կեանքի ելեւէջներուն :

Ինչ որ նոր սերունդ կը կոչենք այսօր, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կը բաղկանայ օտարութեան մէջ ծնած կամ հասակ նետած մանուկներէ, պատանիներէ եւ երիտասարդներէ :

Ուրեմն, չորս - հինգ, եթէ ոչ տասն անգամ աւելի դժուարացած է փրկութեան գործը : Մասնաւորապէս արեւմտեան Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ :

Ամէնքդ ալ ունիք զաւակներ եւ թոռներ : Ունիք ազգականներ եւ բարեկամներ, բազմաթիւ զաւակներով :

Մանկապարտէզի սանիկներէն մինչեւ թաղային դպրոցներու աշակերտները կը վժվժան ձեր բոլորտիքը : Փորձեցէք հարցումներ ուղղել իրենց, կամ հայրիկին ու մայրիկին,— Հայերէն գիտե՞ն :

Պիտի ստանաք նոյն կաղապարեալ պատասխանները, միօրինակ եւ կսկծալի .

— Կը հասկնան, բայց չեն կրնար խօսիլ :— Կը խօսին, բայց չեն կրնար գրել - կարդալ : — Ոչ կը հասկնան, ոչ ալ կը խօսին ...

Եթէ ուզէք աւելի խորացնել հարցումը, պիտի տեսնէք որ շատ մը հայրիկներ ու մայրիկներ գոհ են այս վիճակէն : Իրենք են որ կը քաջալերեն օտարացումը, Ֆրանսերէն խօսելով պզտիկներուն հետ :

Այո, մինչ հասարակ բանուորը գլուխը քարէն կը զարնէ, որպէսզի զաւակները հայերէն սորվին, աւելի բախտաւորներ յօժարակամ անձնատուր եղած են հոսանքին : Կ՚ողջունե՛ն ձուլումը, տունով - տեղով :

Վա՛յ փրկութեան գործին, երբ նահանջը տունէն կը սկսի : Երբ հայրիկն ու մայրիկը աւելորդ բեռ կը սեպեն մայրենի լեզուն :

« Հայր հայ պահել» : Այսպէ՛ս ջուրի՞ն տալով մայրենիքը ...

Տակաւին թարմ է մեր գաղութը :

Մ . Նահանգներուն մէջ, «մեծ հայրիկը մեռաւ, դադրեցուցէք թերթին առաքումը», կ՚ըսեն եղեր : Հեռաձայնով կամ նամակով :

Մեր մէջ ալ յաճախադէպ են նոյնիմաստ նամակներ, երբ հայրիկը մեռած կ՚ըլլայ (դեռ կանուխ է մեծ հայրիկին հասնելու համար) :

Միջավայրին դժուարութեանց եւ փորձութեանց մասին խօսած ատեն, կը մոռնանք որ ուրիշ բազմաթիւ ժողովուրդներ ալ կը գտնուին մեր կացութեան մէջ :

Անոնք օրը իրիկուն չեն ըներ ձիւթ ծամելով : Ինքնապաշտպանութեան միջոցներ կը խորհին շարունակ :

Ինչպէս ժողովուրդները, զաւակներն ալ աղօթքով չեն փրկուիր, այլ աշխատանքով : Ճակատ յարդարելով սպառնացող վտանգին դէմ :

Պայքարիլ՝ փրկելու համար կարելին : Սկսելով տունէն : Օգտուելով բոլոր պատեհութիւններէն :

Ոչ միայն հաւաքական, այլեւ անձնական, ընտանեկան շահն ալ այս կը պահանջէ բոլորէս :

Ո՞վ բարիք տեսաւ օտարախօս, այլասերած զաւակներէ :

Որո՞ւ համար գաղտնիք է որ հետզհետէ աւելի ահաւոր համեմատութիւններ պիտի ստանայ բուն չարիքը :

Շ .

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՐՔԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր կիներուն կը վերագրուի խաղամոլութիւն եւ թրքախօսութիւն :

Դատախազ ընկերուհիներէն մէկը ըսեր է, Պէյրութի մէջ.— «Մեր կիներուն մեծ մասը դեռ թրքախօս է, հայերէն գիտնալով հանդերձ թուրքերէն կը խօսի» :

Առաջինը բարեկեցիկ մարդոց յատուկ մոլութիւն մըն է : Հանդիպա՞ծ էք օրուան հոգերով ծանրաբեռնուած կնոջ մը որ թղթախաղի սեղանին առջեւ նստած ըլլայ : Այնքան բացառիկ մոլութիւն մըն է այս որ, չարժեր ընդհանրացնել եւ իբրեւ արատ քսել հայ կնոջ ճակտին :

Նոյնիսկ եթէ հոն, Լիբանանի կամ Սուրիոյ մէջ կիներ ընդհանրացուցած են որեւէ բախտախաղ, իրենց մեղքը պէտք է իրենք քաւեն եւ ոչ թէ բեռցնեն ընդհանրապէս բոլորին կռնակին :

Գալով թրքախօսութեան, արդարեւ աններելի մեղք մըն է, մանաւանդ 30 տարի ազատ երկիրներու մէջ մեր մայրենի լեզուն մշակելէ վերջ : Ինչ որ գրենք ու ըսենք այդ մասին քիչ է : Թուրքը իր քաղաքակրթութեամբ շատ վար կը մնայ մեր ժողովուրդէն, թէեւ ունի երկիր եւ պետութիւն :

Որո՞ւնն է յանցանքը, եթէ տակաւին կը գործածուի մեր դահիճներուն լեզուն՝ մեր ընտանիքներէն ներս :

Թուրքը կը խնդայ մեր խօսած թուրքերէնը լսելով : Ամէնէն քաղաքավարը «իշամեղուն կճէ լեզուդ ...» , կ՚ըսէ քմծիծաղով մը, բան մըն ալ աւելցնելով իր արհամարհանքին վրայ :

Իսկ մենք հաւատարմօրէն, յամառութեամբ եւ սովորամոլութեամբ ամէն տեղ, մինչեւ հեռաւոր Ամերիկաները կը պտտցնենք զայն, ջուրին տալով մեր սքանչելի հայերէնը, մեր ազգային արժանապատուութեան հետ :

Այս ընդվզեցուցիչ պարագան ընդունելով հանդերձ, չափազանցութիւն է ըսել թէ «մեր կիներուն մեծ մասը դեռ թրքախօս է» : (Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ) :

Դժբախտաբար շատ մը թրքախօսներ կան Կիլիկեցիներու հին սերունդին մէջ — այր թէ կին — ինչպէս կան խաղամոլներ : Բայց արդար չէ բոլորը մէկ ջուրով լուալ : Մանաւանդ որ, երկու սերունդ հասած է վերջին արտագաղթէն ի վեր :

Այս ճշդումէն վերջն ալ, համաձայն եմ որ միացեալ ճակատ մը կազմուի ամէն տեղ, թրքախօսութեան դէմ :

ՍՕՍԻ

ԱՐԱՔՍԻ ՋՈՒՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՊԱՐՏՔԸ

Թուրքիոյ ազգ . ժողովի յունուար 6ի նիստին մէջ, արտաքին նախարարը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ, ի պատասխան Կարսի երեսփոխան Հիւսամէտտինի հարցումներուն .

— «1927ին Սարտարապատ ամբարտակին (պառաժ) կառուցման ձեռնարկուեցաւ Արաքս գետին վրայ, Իգտիր գաւառակին մէջ : Համաձայն Թուրք եւ խորհրդային կառավարութեանց միջեւ ստորագրուած պայմանագրութեանց, այս ամբարտակին շինութեան եւ նորոգութեան ծախքերուն կէսը Թուրք կառավարութիւնը պիտի վճարէ եւ ոռոգումէն երկու կողմն ալ պիտի օգտուի : 1937ին Սովիէթական Ռուսիա հաղորդեց որ այս ամբարտակին շինութեան եւ նորոգութեան համար Թուրքիոյ ինկած բաժինը մէկ միլիոն ռուբլի է : Այդ թուականին այս դրամը չվճարուեցաւ : Մինչ այդ, պատերազմը վրայ հասաւ, խորհուեցաւ այս պարտքը թրքական դրամով կամ ապրանքով հատուցանել : Մեր բանակցութիւնները ապարդիւն մնացած ըլլալով, մեր բաժինը չվճարուեցաւ :

Վերջերս, երբ խորհրդային կառավարութեան հաղորդուեցաւ մեր պարտքին քանակութիւնը, Սովիէթները պատասխանեցին թէ մէկ ռուբլիէն քիչ մը աւելին մէկ տոլարի կը համապատասխանէ եւ ըստ այնմ պէտք է վճարուի : Կառավարութիւնը տարապայման բարձր գտաւ այս դրամը եւ չվճարեց :

Ոչ մէկ կասկած թէ նախ յարգելու ենք մեր յանձնառութիւնը : Յետոյ կանխաւ կարելի չէ պնդել թէ դիմացի կողմը դժուարութիւն պիտի յարուցանէ : Երկու կողմերն ալ բարեացակամութեամբ յանձնառութիւնը յարգելէ վերջ, այս ջուրերէն պիտի օգտուին» :

Հարցապնդումին հեղինակը չեշտեց որ Արաքսի շրջանի հողերը Եգիպտոսի հողերուն չափ բերրի են բայց ջուրի չգոյութեան պատճառաւ, բաղձալի արդիւնքը չեն տար :

Նոյնպէս յայտնեց թէ Սովիէթները երբեմն «ամբարտակը կը մաքրենք» ըսելով, կը բանան թումբերը եւ Իյտիրի (Իգտիր) դաշտը ողողելով բերքը կը փճացնեն :

Ութ լեհական ընկերակցութիւններ կը լուծուին

«ՄԻ՛ ԽԱՌՆՈՒԻՔ ՄԵՐ ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ» — ՑԻՍՈՒՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՐՏԱՔՍՈՒՄՆԵՐ .— ԼԻՈՆԻ ԼԵՀԱԿԱՆ ԴԵՐՀԻՒՊԱՏՈՍԸ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԻՐ ԵՐԿԻՐԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Ապահովութեան տեսչութիւնը 50 Լեհեր ձերբակալեց Եչ . առտու կանուխ, Փարիզի եւ գաւառի մէջ :

Երէկուան թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները այս ձերբակալութեանց մասին, որոնք մեծ իրարանցում պատճառած են .

Ձերբակալութիւններէն վերջ քառասուն կալանաւորներ անմիջապէս արտաքսուեցան : Միեւնոյն ատեն լուծուեցան լեհական ութ կազմակերպութիւններ, այն ամբաստանութեամբ թէ կապեր ունին համայնավարական գործունէութեան հետ : Լուծման հրամանագիրը երէկ հրատարակուած պիտի ըլլար պաշտօնաթերթին մէջ :

Ահաւասիկ այդ կազմակերպութիւնները .—

1.— Լեհական Ազգ . խորհուրդ .— 2 . Հայրենիքի օգնութեան մարմին .— 3 . Լեհ կիներու Միութիւն .— 4 . Լեհ Երիտ . Միութիւն (Կրունվալտ) .— 5 . Ընկերակցութիւն լեհ բանուորներու (T. U. R .)— 6 . Միութիւն դիմադրական ճակատի նախկին ռազմիկներու (Զպիւրօ) .— 7 . Ընկերակցութիւն Անկար ռազմիկներու .— 8 . Միութիւն լեհ ուսուցիչներու :

Այս բոլոր կազմակերպութեանց կեդրոնները կը գտնուին Փարիզի մէջ, ուր անմիջապէս խուզարկութիւններ կատարուեցան :

Ձերբակալութիւնները եւ խուզարկութիւնները տեղի ունեցան արտակարգ արագութեամբ : Եչ . առտու ժամը 6ին աւելի քան երեսուն ինքնաշարժներ ճամբայ ելան Ապահովութեան պաշտօնատունէն եւ ոստիկանութեան վերատեսչութենէն, դէպի զանազան թաղեր եւ մանաւորաբար Սէն - Փոլ, ուր կը գտնուի լեհական Ազգ . խորհուրդը : Կառքերը գացին նաեւ արուարձանները, մինչեւ Միւռօ (Սէն է Ուազ) : Իւրաքանչիւր ինքնաշարժ Ապահովութեան Տեսչութիւնը կը փոխադրէր մէկ երկու Լեհեր, այն կասկածով թէ խառնուած են Ֆրանսայի ներքին քաղաքականութեան : Ապահովութեան Տեսչութիւնը թղթածրարներ կազմած էր իւրաքանչիւրին համար, այնպէս որ գործողութիւնները կատարուեցան բացառիկ արագութեամբ : Իւրաքանչիւր կալանաւոր կը հարցաքննուէր մասնաւոր ուշադրութեամբ : Խիստ հսկողութեան տակ առնուած էր Ապահովութեան պաշտօնատունը :

Կէս օրէն վերջ, քառասուն կալանաւորներ սահմանագլուխ առաջնորդուած էին արդէն :

Պ . Պերթօ, Ապահովութեան Տեսչութեան տնօրէնը յայտարարեց թէ ձերբակալուած Լեհերը «չարաչար գործածած են Ֆրանսայի հիւրընկալութիւնը եւ ներողամտութիւնը, խառնուելով ներքին քաղաքականութեան » :

Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին լեհական մամուլի գործակալութեան մէկ թղթակիցը, դեսպանատան մէկ պաշտօնեան որ կը զբաղէր մշակոյթի գործերով, Շոփէնի յանձնախումբին լեհական պատուիրակը : Ապահովութեան Տեսչութիւնը «ծայրայեղ» ձախակողմեան կը նկատէ արտաքսուած Լեհերը : Կալանաւորներէն մէկը, Տիկին Տիպրովսկի, մամուլի գործակալութեան տնօրէնին կինը, տղաբերքի մէջ ըլլալով, արտաքսումը յետաձգուեցաւ :

Ոստիկանական տեղեկագրին համաձայն, թէ այս անգամ եւ թէ քանի մը շաբաթ առաջ արտաքսուած Լեհերը մեծ մասով համայնավարական անդամատետր ունէին :

Ֆրանսայի Լեհերուն թիւը կը հաշուեն մօտ 400.000 հոգի : Շատեր հաստատուած են հիւսիսային շրջաններուն մէջ, իբրեւ հանքագործ :

Մինչ այս գործողութիւնները կը կատարուէին, Լիոնի լեհական փոխ - հիւպատոսը, Պոտան Խաթինսկի, Ֆրանսայի պաշտպանութիւնը խնդրեց, յայտարարելով թէ իր կառավարութենէն հրաման ստացած է Վարշաւա վերադառնալու, բայց չուզեր երթալ : «Պատասխանեցի թէ չեմ ուզեր վերադառնալ . ուստի կը խնդրեմ ֆրանսական կառավարութենէն ապաստան շնորհել ինծի» : Կառավարութիւնը անմիջապէս հաւանութիւն յայտնեց :

★Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, հետապնդումները կը շարունակուին : Պիտի արտաք -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ . էջ)

ՌՈՍՏՈՄ

Զ.

Ռոստոմի ճիգն էր Հայաստանը դարձնել համազգային ուշադրութեան կեդրոն։ Նա ուզում էր Հ. Յ. Դ. Է. ընդհ. Ժողովն էլ գումարել Ս. Կարապետում. «Տեղի պիտի ունենայ առաջին ընդհ. ժողովը երկրի մէջ, գրում էր նոյն նամակում։ Կ՚աշխատենք, որ դա լինի պատմական մի ժողով։ Միայն թէ պատգամաւորները ժամանակին հասնէին»։ Սակայն, կառավարութիւնը արգելք եղաւ, եւ ժողովը գումարուեց Պոլսում։

Պոլսի ընկերները պահանջում էին, որ Ռոստոմը թողնէ Կարինը եւ տեղափոխուի Պոլիս։ Ռոստոմը երկար ընդդիմութիւնից յետոյ, համաձայնուել էր պայման դնելով որ իր տեղը գնայ Զաւարեանը, բայց վերջինից մահից յետոյ, վճռական կերպով մերժեց հեռանալ Երկրից։

Կուսակցական պատճառներից զատ կար եւ մի ուրիշ հանգամանք, որ պահում էր նրան Կարնում։ Պոլսի աղաները, տեսնելով Դաշնակցութեան ազդեցութեան ծաւալուելը Կարնում, որոշել էին Սանասարեան վարժարանը փոխադրել Սեբաստիա՝ յուսալով, որ դրանով աշակերտութիւնը հեռու կը պահեն Դաշնակցութեան «Թոյնից»։ Կարնի երիտասարդութիւնը ըմբոստացաւ այդ քայլի դէմ եւ որոշեց բանալ Նոր — Սանասարեան վարժարան։ Ռոստոմը այդ շարժման ոգին էր եւ Նոր — Սանասարեանի ղեկավարը։ Անսահման եռանդ, զոհողութիւն ու բարոյական հեղինակութիւն էր հարկաւոր գործը գլուխ բերելու համար, եւ Ռոստոմին յաջողուեց կազմակերպել օրինակելի մի կրթական հիմնարկութիւն։ Մինչեւ Ամերիկա հասաւ նրա շունչը. Կարնի Հայրենակցական Միութիւնը նպաստ ուղարկեց։ «Հայրենիք»ի պատկերազարդ բացառիկ թիւ հրատարակեց (թիւ 2) Նոր – Սանասարեանի օգտին։

1914ի թուականը եղաւ Ռոստոմի տենչերից մէկի իրագործման տարին. Հ. Յ. Դաշնակցութեան հերթական, ութերորդ ժողովը գումարուեց Կարնում։ Ամէն կողմից՝ Կովկասից, Պոլսից, Եգիպտոսից, Ամերիկայից, Թուրքիայի եւ Հայաստանի զանազան կողմերից սկսեցին հաւաքուել պատգամաւորները, որոնք ընդունւում էին խանդավառ հանդիսաւորութեամբ։ Պէտք էր տեսնել Ռոստոմի ուրախութիւնը ...

Աւա՜ղ, այդ ուրախութիւնը երկար չտեւեց։ Ընդհ. Ժողովը դեռ չաւարտած՝ պայթեց համաշխարհային պատերազմը։ Զուլումի ամպեր էին կուտակւում եւ հայ ժողովուրդի գլխին. Ռոստոմը զգում էր իր արտակարգ բնազդով։ Թշնամին կրնկակոխ հետեւում էր նրան։ Եւ միայն հրաշքով ազատուեց ձերբակալութիւնից ու Սեպտեմբերի սկզբին, Տրապիզոնի վրայով անցաւ արտասահման։ Եւրոպայում գերագոյն ճիգ էր թափում՝ փրկելու համար հայ ժողովուրդը մահուան վտանգից։

1915ին, Սկանտինաւեան թերակղզու վրայով, անցաւ Ռուսաստան եւ Կովկաս։

Կամաւորական շարժման յուզումնալից օրերն էին։ Ռոստոմը սխալ էր համարում այդ շարժումը, բայց քանի որ սկսուած էր, պէտք էր միջից պատուով դուրս գալ։ Եւ նա փարեց այդ գործին։ Ազգային Բիւրօ, Կարգադրիչ Մարմին, ռազմաճակատ, կամաւորական խմբեր — ամէն տեղ էր։ Այցելեց ազատագրուած Վասպուրականը։ Երբ գրաւուեց Կարինը, շտապեց գնալ այնտեղ՝ փրկելու համար ինչ որ մնացել էր։ Կարողացաւ ազատել Սանասարեան դպրոցի գոյքի որոշ մասը, գրքեր, նկարներ, ձեռագրեր... Կիսաւեր եւ անհայ Կարինը ճնշիչ տպաւորութիւն էր արել նրա վրայ, որից երկար չէր կարողանում ազատուել։

Յաճախ այցելում էր Քեռու եւ Անդրանիկի խմբերուն։ Քեռուն սիրում էր եղբօր պէս։ Անդրանիկին աշխատում էր յետ կեցնել սխալ քայլերից, եւ Ռոստոմը միակ մարդն էր, որի առջեւ Անդրանիկը իրեն պահում էր նորահարսի պէս։

Կամաւորական գնդերի լուծումը եւ ռուսական քաղաքականութեան փոփոխութիւնը դէպի Հայերը Ռոստոմի առանց այն էլ դառնացած սիրտը լցնում էին սուր վշտով։ Նրա լայն ճակատը աւելի եւս ծածկւում էր կնճիռներով։ Ժպիտը, հանաքները պակասում էին։ Զարհուրելի տանջանք էր ապրում, առանց ցոյց տալու ուրիշներին, թէ ինքը տառապում է։ Արտաքին աշխարհի համար աշխատում էր մնալ նոյնը, բայց ներսը կրծիչ կրակը լափում էր հոգին։ Կրակը աշխատում էր հանգցնել անվերջ ճամբորդութիւնների եւ աշխատանքի մէջ. Նրա երկաթէ մարմինը միայն կարող էր դիմանալ այդ օրերի տանջանքներին, նրա վառնած եռանդին ...

Բայց ահա վրայ հասաւ ռուսական յեղափոխութիւնը. 1917 թ. Փետրուար 28ին խորտակուեց ցարական միահեծանութիւնը։ Ամէն տեղ աննկարագրելի խանդավառութիւն ու ցնծութիւն։

Անսահման ուրախութիւն եւ հայկական շրջաններում։ Տխուր է միայն Ռոստոմը. Նրա զարմանալի բնազդը զգում է այն, ինչ որ չեն զգում սովորական մարդիկ. Նոր աղէտներ, նոր փորձութիւններ հայ ժողովրդի գլխին։

Սակայն, հարկաւոր է աշխատել, օգտուել յեղափոխութեան ընծայած պատեհութիւններից՝ Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի իրաւունքներն ապահովելու համար։ Եւ Ռոստոմը գործում է անդադար. կուսակցական խորհրդակցութիւններ ու ժողովներ, հրապարակային հաւաքոյթներ, ազգային եւ ընդհ. յեղափոխական կազմակերպութիւնների նիստեր, ճամբորդութիւններ դաւառները, թրքահայ նուաճուած վայրերը, ռազմաճակատ։ Նախագահում է Հ. Յ. Դ. Կովկասեան առաջին ազատ ժողովին, գլխաւորում է Սահմ. Ժողովի Դաշնակցական թեկնածուների ցանկը, ուղղութիւն է տալիս կուսակցական պրոպագանդին։ Այսօր էլ դեռ կենդանի են Ռայ. ժողովի բազման ճառում արտասանած նրա խօսքերը.

— «Մեր կուսակցութիւնն իր վրայ ունի այնպիսի պարտականութիւններ, որոնցից ազատ են ուրիշ կուսակցութիւնները։ Մենք ունենք ազգովին վտանգուելու հոգսը, եւ չենք կարող անտես առնել այդ հանգամանքը։ Ամէն անգամ, որ Դաշնակցութիւնը ստիպուած է եղել դուրս գալ ազգովին գործելու, նրան մեղադրել են թէ նա բուրժուական է, կղերական։ Իսկ այսօր, երբ ընդհանուր հայրենիքի վտանգուելու վախը կայ, մեզ մեղադրողները իրենք են դուրս եկել ազգովին գործելու։ Ես կը կամենայի, որ Դաշնակցութիւնը ապագային էլ նոյնը լինէր եւ պէտք եղած ժամանակ պաշտպանէր ազգի շահը, ինչպէս այդ անում են այսօր անգլիացի եւ ֆրանսացի սոցիալիստները (*)։

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) «Դրօշակ», 1926 թ., թիւ 8–10, էջ 236։

Հայերու վիճակը

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԵՒ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ. — Եգիպտոսի առաջնորդ Մամբրէ եպիսկ. Սիրունեան վերջերս Երուսաղէմ այցելած ըլլալով, մանրամասն տեղեկագիր մը պատրաստած է։ Կը քաղենք հիմնական մասերը.—

Ս. Յակոբի մենաստանը կը մնայ կանգուն, հակառակ մէկուկէս տարի տեւող տագնապալի օրերուն։ Նետուած ռումբերուն հետքը չի տեսնուիր այսօր, որովհետեւ վախճանեալ պատրիարքը ռումբերու տարափին տակ վերանորոգել տըւած է վնասեալ մասը։

Միաբանութիւնը կը բաղկանայ 32 վարդապետներէ, որոնց մեծ մասը երիտասարդ եկեղեցականներ են եւ կը կատարեն իրենց պարտականութիւնը պաշտպան կանգնելով Երուսաղէմի մէջ մեր ունեցած դարաւոր իրաւունքներուն։

Միաբան եկեղեցականները բաժնուած են հետեւեալ վայրերուն մէջ.— Պաղեստին 16 վարդապետ, Անդրյորդանան մէկ, Իսրայէլ երեք, Սուրիա մէկ, Եգիպտոս մէկ, Ամերիկա մէկ, Եգիպտոս հինգ, Պարսկաստան երկու, Պոլիս մէկ, Լոնտոն մէկ, Խարպին մէկ, վարդապետներուն ընդհ. թիւն է 32։

Բաց է Ժառանգաւորաց Վարժարանը, ուր կ՚ուսանին տասը աշակերտ, չորս ուրարակիր եւ մէկ սարկաւագ, որոնք կը մասնակցին ամենօրեայ ժամասացութեանց։

Բաց է նաեւ Թարգմանչաց Վարժարանը ուր կ՚ուսանին 650 աշակերտ – աշակերտուհիներ։ Երկու հաստատութեանց տեսուչն է Սերովբէ վարդապետ Մանուկեան։ Խախուտ է վանքի նիւթական կացութիւնը։ Վանքին սեփական պանդոկները, չարժանկար, վաճառատուններ եւ խանութներ կը գտնուին այժմ Իսրայէլի սահմաններէն ներս։ Այս կալուածներու մեծ մասը փլած, աւերակի վերածուած, իսկ մէկ մասն ալ վարձու տրուած է Իսրայէլի կառավարութեան կողմէ եւ կ՚օգտագործուի յայտնի չէ թէ ի հաշիւ որո՞ւ։

Վախճանեալ պատրիարքին Իսրայէլի կառավարութեան տուած այցելութեան առթիւ կարելի եղած է այժմ երեք վարդապետներ ղրկել Իսրայէլի կառավարութեան մօտ, որոնցմէ Հայկազուն վրդ. կը նստի Երուսաղէմի Իսրայէլեան բաժնին մէջ, Բարգէն վրդ. Ապատեան Եաֆա, Յարութիւն վրդ. Մուշեան Հայֆա, պաշտպան կանգնելու համար վանքին շահերուն եւ վանքապատկան կալուածներուն։

Մէկուկէս տարուան տագնապէն վերջ, ժողովուրդը կ՚ապրի խաղաղ շրջան մը։

Ս. Յակոբ վանքին մէջ օգտագործուած են բնակութեան համար աննպաստ անկիւններն անգամ։ Վանք ապաստանած ժողովուրդին թիւը կը հասնի մօտ 3000ի։

Վախճանեալ պատրիարքին նախաձեռնութեամբ կազմուած էին յանձնախումբեր օգնելու համար ժողովուրդին, ինչպէս հանգանակիչ պարենաւորման, սնունդի բաշխման, հիւանդներ եւ վիրաւորներ փոխադրելու եւ հոգալու, կարգապահական, գիշերային պահակներու, դնման յանձնախումբեր եւ մատակարարական մարմին, որոնք օրինակելի անձնուիրութեամբ կատարած են իրենց պարտականութիւնը։ Ամէն տեղ աչքի կը զարնէ մաքրութիւնը։

Եգիպտոսէն ղրկուած մեծաքանակ դեղօրայք կատարած են նախախնամական դեր։

Տագնապի օրերուն ոչ մէկ վէճ, ինչպէս եւ կուսակցական ոչ մէկ հակամարտութիւն տեղի ունեցած է։

Վանքը ամբողջութեամբ լեցուն է տնազուրկ, գործազուրկ, Իսրայէլի կողմէ վանք ապաստանած ժողովուրդով, մօտ երեք հազար հոգի։ Երէկի ունեւորը, տունի տէրը այսօր կ՚ապրի վանքին փոքր սենեակներուն մէջ, երբեմն 5 — 6 անձէ բաղկացած իրենց ընտանիքներով։ Բոլորն ալ համբերութեամբ կը տանին ծանր լուծը։

Եգիպտոսի հայութիւնը օգնած է 1948 – 1949ին ընդամէնը 5430 եգ. ոսկիի գումարով, որուն մէջ Սուտանի հայութեան բաժինն է 500 ոսկի։ Օգնած են նաեւ արտասահմանի հայութիւնը եւ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը։

36 հոգի զոհ գացած են պատերազմի ընթացքին։

Օգտուելով ներկայ խաղաղութենէն, հայրենակիցներէն շատեր սկսած են գործել, մասնաւորաբար արհեստաւորները, սակայն Երուսաղէմի առեւտրական շրջանակը նեղցած ըլլալով՝ գործերը չունին առաջուան փայլուն վիճակը։ Առեւտրական հրապարակը գրեթէ մեռած է. ժողովուրդին մեծ մասը կը մնայ անգործ, որովհետեւ անոնց վաճառատուները կը գտնուին Իսրայէլի սահմանին մէջ, ուրկէ ներս թափանցել առ այժմ անկարելի է։

Ժողովուրդին մէկ մասը կ՚ապրի իր նիւթական միջոցները սպառելով. իսկ մնացեալ մասը կ՚ընդունի դեղ ու դարման պարենաւորման յանձնախումբէն որ կը բաղկանայ չորս աշխարհականներէ, նախագահութեամբ Միւռոն վրդ. Կրճիկեանի։

Յանձնախումբը կը բաշխէ UNICEFի (Միացեալ Ազգերու Գաղթ. Մանուկներու Ստիպողական Օգն. Ֆօնտ) կողմէ իրեն տրամադրուած 653 բաժին կաթ դպրոցական տղոց համար, 70 բաժին կաթ յղի կիներու եւ կաթնատու մայրերու համար։

Կէս օրին կը բաժնէ 1350 բաժին հաց եւ կերակուր չքաւոր ընտանիքներու համար, կը տրուի շաբաթը երկու անգամ միս բանջարեղէնով, իսկ միւս օրերը ընդեղէն՝ ձէթ կամ կարագ իւղով։

Երեկոները դարձեալ UNICEFի կողմէ տրամադրուած 550 բաժին ապուր եւ հաց դպրոցական տղոց։

Պարենաւորման Յանձնախումբը ամէն օր հիւանդ եւ չքաւոր հայրենակիցներուն կը բաշխէ, ըստ բժիշկի յանձնարարութեան մածուն եւ մասնաւոր կերակուրներ։

Միջազգային Կ. Խաչի կողմէ տրամադրուած չոր պարէնները կը յանձնուին պատրիարքարանի եւ պարենաւորման յանձնախումբի կողմէ կը բաժնուին 750 նպաստընկալներու։

Բեթղեհեմի աղքատներուն ամէն երկու ամիսը անգամ մը կը բաժնուի 209 բաժին պարէն երկու ամսուան համար։ Մէկ բաժին կը նշանակէ 14 քիլօ ալիւր, չորս քիլօ գետնախնձոր, 125 կրամ թէյ, մէկ քիլօ շաքար, մէկ քիլօ չոր լուբիա, մէկ քիլօ ոսպ, մէկ քիլօ ծեծուած ոսպ, մէկ քիլօ պլղուր, մէկ քիլօ բրինձ, մէկ կտոր օճառ, երկու քիլօ սոխ, մէկ քիլօ սիսեռ եւ մէկ տուփ աղ։ Այս բաժանումը տեղի կ՚ունենայ Բեթղեհէմի վանքին մէջ։

Ռամալլայի, Երիքովի, Ճիֆնէի մէջ կան 14 աղքատ ընտանիքներ — 65 անձ, որոնք պարէնի տեղ կը ստանան ամսական 125 պաղեստինեան ոսկի։

Պարենաւորման Յանձնախումբը ունի 12 վճարովի պաշտօնեաներ, որոնք կը ստանան ամսական 45 ոսկի։ Ասոնցմէ զատ երիտասարդական խումբ մը կամովին կ՚օժանդակէ յանձնախումբի գործերուն։

Պարենաւորման Յանձնախումբի ամսական ելեւմուտքն է 1500 պաղ. ոսկի։

Վանքին եւ Պարենաւորման Յանձնախումբին նիւթական միջոցները գրեթէ սպառած են։ Պատրիարքարանի սենեակները կնքուած ըլլալով, կարելի եղած չէ գիտնալ դուրսէն հասած նիւթական օժանդակութիւնները։

Եթէ չհասնին նոր նպաստներ, անտանելի կացութեան պիտի մատնուին վանքը եւ ազգ. մարմինները եւ մանաւանդ նպաստընկալ ժողովուրդը։

1949ի կարեւոր դէպքերը

(Դ· եւ վերջին մաս)

ՍԵՊՏ· 1·— Նախագահ Թրումըն կը յայտարարէ·— «Կը յուսամ թէ Չըամարտը պիտի վերջանայ համայնավար ազդեցութեան ենթակայ երկիրներու անձնատրութեամբ»:

8·— Նիւ Եորքի Միջազգային դրամատունը 20 միլիոն տոլարի վարկ մը կը բանայ Եուկոսլաւիոյ :

15.— Տոքթ· Ատընաուըր վարչապետ կ'ընտրուի արեւմտեան Գերմանիոյ Հանրապետութեան: (Սեպտ· 12ին ընտրուեցաւ Նախագահը):

16.— Փէշթայի մէջ կը սկսի նախկին նախարար Ռայքի դատը· (մահուան դատապարտուեցաւ 24ին), կախուեցաւ Հոկտեմբեր 15ին երկու ընկերներու հետ):

18.— Սթերլինը կ'արժեզրկուի 30 առ հարիւր համեմատութեամբ, իջնելով 980 ֆրանքի:

19.— Ֆրանքի արժեզրկումը 22·5 առ հարիւր:

21·— Մաօ ցէ Թունկ կը յայտարարէ Չինաստանի Հանրապետութեան հաստատումը :

22.— Կը սկսի արեւմտեան Գերմանիոյ դրաման նոր կանոնագրին գործադրութիւնը :

23.— Նախագահ Թրումըն կը ծանուցանէ թէ վերջերս հիւլէական պայթում մը տեղի ունեցած է Խ· Միութեան մէջ:

— Վիշինսկի կ'առաջարկէ դաշինք մը կնքել հինգ մեծ պետութեանց միջեւ,խաղաղութիւնը զօրացնելու համար եւ կը պահանջէ արգիլել հիւլէական զէնքերը :

28.— Արժեզրկում գերմանական մարքի:

— Մաքրագործում Պուլկարիոյ կառավարական կազմին մէջ:

30.— Արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանը կը խնդրէ դադրեցնել գործարաններու քանդումը:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2.— Խ· Միութիւնը պաշտօնապէս կը ճանչնայ համայնավար Չինաստանը: Կը բողոքէ արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան կազմութեան դէմ :

5.— Առաջին ժողով Ուաշինկթընի մէջ, Ատլանտեանի զինակից պետութեանց պաշտպանութեան յանձնախումբի :

— Քէօյի դահլիճը կը հրաժարի, համաձայնութիւն գոյացած չըլլալով աշխատավարձքի եւ գիներու մասին :

6.— Չորս Մեծերու արտաքին նախարարները ժողով կը գումարեն Նիւ Եորքի մէջ, քննելու համար Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը :

— Նախագահ Թրումըն կը ստորագրէ Եւրոպայի զինուորական օգնութեան ծրագիրը :

7. — Ժողովրդական Հանրապետութիւն կը յայտարարուի արեւելեան Գերմանիոյ մէջ: (Նախագահ՝ Փիք, Հոկտեմբեր 11ին):

10. — Արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային զինուորական իշխանութեան տեղ կը հաստատուի վերստուգիչ յանձնաժողով մը :

14·— Ժիւլ Մոք Ազգ· ժողովին հաւանութիւնը կը ստանայ, Ֆրանսայի նոր դահլիճը կազմելու համար: (Հոկտեմբեր 17ին կը հրաժարի):

— Չինաստանի համայնավար զօրքը Քանթոն կը մտնէ :

16·— Յոյն ապստամբները կ'որոշեն դադրեցնել զինուորական գործողութիւնները :

— Մասնակի ընտրութիւններ Թուրքիոյ մէջ: Ստուարաթիւ ընտրողներ ձեռնպահ կը մնան:

20.— Ռընէ Մայէր հաւանութիւն կը ստանայ դահլիճը կազմելու: Հոկտ· 23ին կը հրաժարի:

21. — Արեւմտեան Եւրոպայի ամերիկեան դեսպանները ժողով կը գումարեն :

— Մ· Նահանգներու 11 համայնավար առաջնորդները կը դատապարտուին:

27.— Ժորժ Պիտօ Ազգ· ժողովին հաւանութիւնը ստանալով, անմիջապէս կը կազմէ նոր դահլիճը :

28.— Փարիզ – Նիւ Եորք օդանաւը կը ջախջախուի Ասորեան կղզիներուն մէջ: Կ'ածխանան 37 ուղեւորները եւ 11 օդաչուները, մէջն ըլլալով հռչակաւոր կոփամարտիկ Սերտանը եւ ջութակահար Ժինէթ Նըվէօն :

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2.— Կ'որոշուի գերիշխան պետութեան վերածել Ինդոնեսիոյ Միացեալ Նահանգները:

3.— Բանակցութիւններ Մ· Նահանգներուն եւ Ատլանտեանի զինակիցներուն միջեւ, առանձին համաձայնութիւններ կնքելու համար իւրաքանչիւրին հետ, զինամթերքի մասին:

— Ֆրանսական կառավարութիւնը կ'որոշէ բացառիկ պարգեւ մը վճարել այն աշխատաւորներուն որ ամսական 15 հազար ֆրանքէն պակաս կը ստանան :

7.— Խ· Միութեան մառեշալներէն Ռոքոսովսքի կը նշանակուի ազգ· պաշտպանութեան նախարար եւ սպարապետ Լեհաստանի :

16·— Մահափորձ մը երեւան կը հանուի Անգարայի մէջ, նախագահ Իսմէթի դէմ: (կեղծ):

18.— Լեհերը կը ձերբակալեն Շթեթինի ֆրանսական հիւպատոսարանին պաշտօնեաներէն Ռոպինօն :

21.— Ազգաժողովը կը քուէարկէ Լիբիոյ եւ Սոմալիներու երկրին անկախութիւնը :

25.— Ֆրանսական կառավարութիւնը կ'որոշէ արտաքսել 17 Լեհեր: Կը ձերբակալուի Լիլի լեհական դեր – հիւպատոսը :

26.— Ուրիշ Ֆրանսացիներ կը ձերբակալուին Լեհաստանի մէջ:

28.— Փարիզի մէջ ժողով կը գումարեն երեք մեծ պետութեանց սպարապետները: (Նոյեմբեր 29ին եւ 30ին խորհրդաժողով Ատլանտեան 12 դաշնակիցներու սպարապետներուն):

— Ժողով Լոնտոնի մէջ, արհեստակցական Միութեանց ազատ Դաշնակցութիւն մը ստեղծելու համար :

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1.— Ինը Ֆրանսացիներ կ'արտաքսուին Լեհաստանէն :

— Ազգաժողովը կը մերժէ խորհրդային բանաձեւը՝ հինգ մեծ պետութիւններէ դաշինք մը կազմելու մասին :

9.— Ազգաժողովը կ'որոշէ միջազգային քաղաք հռչակել Երուսաղէմը :

13.— Լեհ ուսուցիչներ արտաքսուած ըլլալով Ֆրանսայէն, Լեհաստանի ֆրանսացի ուսուցիչները կ'արտաքսուին:

14.— Իսրայէլի կառավարութիւնը կը հաստատուի Երուսաղէմի մէջ, մայրաքաղաք հռչակելով զայն :

— Քոսթով, Պուլկարիոյ փոխ – վարչապետը, մահուան կը դատապարտուի: (Կախուեցաւ Դեկտեմբեր 16ին):

16.— Մաօ ցէ Թունկ, Չինաստանի կարմիր վարչապետը, կ'այցելէ Սթալինի, Մոսկուա:

19.— Զինուորական նոր յեղաշրջում Սուրիոյ մէջ:

21.— Հանդիսաւորապէս կը տօնուի Սթալինի 70ամեակը:

22.— Նախագահ Թրումըն կը յայտարարէ թէ Մ· Նահանգները անտարբեր պիտի չկենան, եթէ յարձակում կատարուի Եուկոսլաւիոյ դէմ :

27.— Հռչակում Ինդոնեսիոյ Միացեալ Նահանգներու Հանրապետութեան :

ՓԱՐԻԶԻ Հ· Մ · Մ ·Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 8 Յունուար առաւօտ ժամը 10ին տեղի ունեցաւ եղանակի կիսուն վերջին ախոյենական մրցումը Հ· Մ· Մ· , S. O. Versaillesի դէմ: Երեք շաբաթ դադարէ մը վերջ մեր տղաքը ունեցան գեղեցիկ խաղարկութիւն մը:

Ահա չորս ամիս է մեր տղաքը իրարու հետ կը խաղան, իրենց խաղընկերները բոլոր առաւելութիւններով եւ պակասութիւններով կը ճանչնան, թէքնիքին հետ, բոլոր հակառակորդ խումբերու ուժն ու կարողութիւնը, անոնց խաղի գաղտնիքին թափանցած ըլլալու են, այլեւս: Ոչ մէկ չքմեղանք ու տկարութիւն ներելի չէ, պէտք է ամէն ճիգ թափել իրենց դասակարգի առաջինը ըլլալու — արդէն երկրորդ տեղը ապահոված են — որպէսզի եղանակի վերջաւորութեան դասակարգի բարձրացումն ալ շահին :

Մեր մարզիկները պէտք է գիտնան թէ զանազան հայ մարզականներ արտաւորած են մեր ազգային արժանապատուութիւնը, ուրեմն իրենց կարգապահութեամբ միայն կրնան սրբել անարգար վերագրումները :

Իրենց վարիչները մեծ գոհունակութեամբ կը դիմաւորեն ձեռք ձգուած արդիւնքը եւ իրենց ճշդապահութեամբ կրնան օրինակ դառնալ շատերու :

Հ· Մ · Մ ·ի Ա· խումբը դաշտ եկաւ վճռական եւ ներդաշնակ խաղարկութեամբ: Վէրսայլցիները ուժգին յարձակողականով ուզեցին շփոթութեան մատնել մեր տղաքը, որոնք իրենց յաղթանակներով յարդանք կը պարտադրէին, ամբողջ քսան վայրկեան առանց դադարի: Հ· Մ · Ը · Մ ·ի երկու սխալներէ չկրցաւ օգտուիլ հակառակորդը, երկու «փէնալթի»ներն ալ մեր բերդապահ Յակոբ ճարպիկութեամբ կեցուց, զարմացնելով բոլորը եւ վհատեցնելով Վէրսայլի խումբը: Հակառակորդին մէկ սխալէն օգտուելով, Լօշեան «փէնալթի»ով մը նշանակեց առաջին կէտը: Քիչ վերջ նշանակէտով մը խաղը հաւասարեցաւ : Ա· կիսախաղը վերջացաւ 1 — 1:

Երկրորդ կիսախաղին Հ· Մ · Մ · յարձակողականի անցաւ: Երկուստեք վճռած էին շահիլ , գրեթէ քառորդ ժամ հաւասարեցաւ երկու խումբերու խաղարկութիւնը: Վերսայլ թուլութեան նշաններ սկսաւ ցոյց տալ, մեր տղաքը իրենց յարձակողականը սաստկացուցին , այլեւս բացարձակ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Թէեւ այդ կերպ վարուելու համաձայն չէի , բայց չէի կրնար արգիլել: Միւս օր առաւօտուն կարգադրեցինք, որ այդ տեսակ որսորդութիւն չընենք այլեւս: Հայ փախստականները՝ առիթէն օգտուելով՝ զինուեր էին, գրաւեր էին սպաննուած Թուրքերուն հագուստները, զէնքերը , մթերքները եւայլն: Որոշեցինք Թուրք ոստիկանի հագուստով մարդիկ պահակ կեցնել, բռնուածները հարցաքննել եւ ըստ այնմ հարկ եղածը տնօրինել: Միւս օրը բերին վեց մարդ· ըստ մեր որոշումին, զանոնք առաջնորդեցինք ցախերով շինուած խրճիթ եւ հարցաքննեցինք :

— Ո՞ր տեղացի էք, ո՞ր պօլիւկէն, եւն·:

Կը հասկնայինք բանտարկեալներու դրութիւնը, եւայլն ու ամէնէն ետքը կը հարցնէինք «կեաւուրներու» մասին: Անոնք կը գանգատէին, թէ սոված են, խեղճ են, կը հայհոյէին գերմանացի սպաներուն, պատերազմին դէմ· բայց երբ խօսքը կուգար Հայերուն , ոգեւորուած չեչտերով կ'ըսէին ·

— Ամէնքն ալ սրբեցինք, մարդ չմնաց :

Ասոնց մէջ կային Ղազովացի (Թոքատի մօտ) երկու Չէրքէզներ, բաւին բուն իմաստով գազաններ, որոնք շատ մը սպաննութիւններ պատմելէ ետքը ըսին, թէ ինչպէս վարուած են հայ կիներու հետ, մերկացնելով, նախատելով, չարչարելով : Այն ատեն յայտնեցինք մեր ով ըլլալը :

— Կեավուրներ շատ կոտորեցիք, բայց կեավուրներու ձեռք ինկաք, սրիկաներ··· Ձեզի հաճելի կուգար ձեր ըրածները, դուք պատիւ, զգացում չունի՞ք , որ այսպէս վարուեցաք խեղճ կիներու հետ ···

Թեւերնին կապել տուինք եւ ղրկեցինք ուր որ պէտք էր: Եղօն գնաց հետերնին եւ մէկուկէս ժամէն վերադարձաւ :

— Ինչպէ՞ս էր, հարցուցի :

— Հո՛ւ, հրաշալի :

Եղօն շատ լաւ գիտէր թաղել առանց ոեւէ հետք ձգելու :

Այդտեղ մնացինք մօտ 25 օր, ամէն օր մեր որսը պակաս չէր, օրական 6–7 հոգի կ'իյնային մեր ձեռքը· վերջին օրը հետապնդեցինք ինը հոգի, որոնցմէ երկուքը փախեր էին եւ եօթը բերին մեր դատաստանին· ամէնքն ալ երիտասարդներ էին· երեսս պաշըլխով ծածկած՝ ես ալ ներկայ եղայ հարցափորձին :

Ասոնք սահման չդացած փախած զինուորներ էին· բոլոր հարցումներէն ետքը հարցուցինք կեավուրներու մասին: Տեղահանութեան ժամանակ գտնուեր էին Թոքատ եւ հաճոյքով կը պատմէին իրենց ըրած գազանութիւնները: Մէկը՝ Մէհմէտ Փէհլիվան, պատմեց հայ աղջկան մը մասին, որ Թոքատի վաճառականներէն մէկուն աղջիկն էր : Անիկա դիմադրեր էր բռնաբարիչներուն, բայց վերջապէս զինքը բռներ ու յանձներ էին Թուրքի մը· դիշերը հայ աղջիկը ածելիով կը սպաննէ Թուրքը եւ կը փախի: Եօթը օր շարունակ կը փնտռեն զինքը ու վերջապէս գտնելով, զինքը կը սպաննեն, անվերջ բռնաբարելով :

· Թուրքերէն մէկը միայն լուռ կը մնար· կ'ըսէր թէ ես ոչ մէկ բան չեմ ըրած· ընկերներէս մէկը ապտակ մը զարկաւ եւ ըսաւ, թէ դուն ի՞նչպէս խալամ ես, որ կեավուր չես սպաններ :

— Ի՞նչ ընեմ, չեմ կրցած· պատասխանեց :

Երբ քննութիւնը վերջացաւ, ըսինք·

— Մենք այն կեավուրներն ենք, որ ձեզի պէս գազաններէն վրէժ պիտի լուծենք, եւ համոզուած եղէք, որ ձեր անիծեալ ցեղը պիտի ոչնչանայ, բայց մենք դարձեալ պիտի մնանք:

Անմեղ Թուրքին խնդիրը մեզ կը մտահոգէր , չէինք կրնար զինքը ազատ արձակել եւ ոչ ալ մեզ մօտ պահել· որոշեցինք ամէնէն առաջ զինքը սպաննել, որպէսզի միւսներուն տանջանքները տեսնելով, չի չարչարուի· յետոյ սպաննեցինք միւսները եւ թաղեցինք :

Մեր յոյն լրտեսը — որ իբրեւ մանրավաճառ կը շրջէր ամէն կողմը — եւ հովիւները եկան, իմացուցին, որ կառավարութիւնը մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէ մեր դէմ, որովհետեւ այն երկու Թուրքերը, որ փախեր էին, գացեր, ամէն ինչ պատմեր էին իշխանութեան : Կէս ժամու հեռաւորութեամբ տեղափոխուեցանքամէնքսալ եւ կերպով մը պատսպարուեցանք : Առաւօտուն մառախուղը պատած էր լեռը, եւ հեռուէն հազիւ ձայն մը լսեցինք· փախստական Թուրք մըն էր, որ բռնուեցաւ մեր ընկերներուն կողմէ :

ՀԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

կը տիրապետէին խաղին։ Վերջանալուն տասը վայրկեան մնացած, մեր յառաջապահի կեդրոն Յակոբ երկու յաջորդական նշանակէտերով ապահովեց յաղթանակը։

Մեր բերդապահը ինքզինքը գերազանցեց։ Նշանակելի էին զոյգ Յակոբները, Պարոյր, Մինաս, խմբապետ Համազասպ եւ Կղեմէս։ Միշտ կը յիշեցնենք,— Մրցումներուն պէտք է իրենց «բարի սովորութիւն» դարձուցած վստահութեամբ չմօտենան խաղին, ալ ամէն ճիգ թափեն, որպէս զի եղանակի վերջաւորութեան առաջինը հանդիսանան մեր դասակարգին, աստիճանի բարձրացումը ապահովելով ։ Յ. Դիտող

սուին բոլոր անոնք որ կը խառնուին ներքին քաղաքականութեան ։

★ Վարշաւայի Ֆրանսական դեսպանատան քարտուղարներէն մէկն ալ արտաքսուեցաւ չորեքշաբթի օր։

Ծանր մեղադրանքներ Մոսկուայի աշխարհակալութեան դէմ

Պ. Էչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, ծանրակշիռ յայտարարութիւններ ըրաւ լրագրական ասուլիսի մը մէջ, ըսելով թէ «Խ. Միութիւնը կը ջանայ հիւսիսային Չինաստանի չորս շրջանները իրեն կցել, իբրեւ սովետական հանրապետութիւններ»։

Ասուլիսին ներկայ էին 500 թղթակիցներ եւ ունկնդիրներ, որոնց կարգին երեսփոխաններ եւ ծերակուտականներ։ Պ. Էչիսըն բացատրեց թէ կցման գործողութիւնը արդէն լրացած է Արտաքին Մոնկոլիոյ մէջ, գրեթէ կատարեալ է Մանչուրիոյ մէջ, «աւետաբեր լուրեր կը հասնին Մոսկուա, Ներքին Մոնկոլիայէն եւ չորրորդ հիւսիսային նահանգէ մը»։ Եւ շարունակեց.

— «Ռուսիան չահագրգռուած է հիւսիսային Չինաստանով համայնավարութենէն շատ առաջ։ Բայց համայնավարութիւնը նոր մեթոտներ ընծայեց ռուսական աշխարհակալութեան, սպառազինեց զայն նոր եւ շատ խորամանկ զէնքով մը»։

Նախարարին յայտարարութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնն ալ կը շարունակէ այն աշխարհակալութիւնը զոր սկսաւ Մեծն Պետրոս, 300 տարի առաջ։

Պ. Էչիսըն պարզելէ վերջ Չինաստանի ներքին կացութիւնը, եօթը նոր ազգերու ծնունդը Ասիոյ մէջ, ազդարարեց թէ Մ. Նահանգները թոյլ պիտի չտան որեւէ յարձակում Փիլիպպեան կղզիներուն վրայ։

★ Ազգաժողովին Ապահովութեան խորհուրդի սովետական պատուիրակութիւնը, որ առած քալած էր քանի մը օր առաջ, երբ ժողովը մերժեց վտարել ազգայնական Չինաստանի ներկայացուցիչը, մասնակցեցաւ Յունուար 12ի նիստին։ Օրակարգն էր նոյն խնդիրը։ Նախագահը, որ Չինաստանի ազգայնական կառավարութեան ներկայացուցիչն էր, իր աթոռը հրամցուց Քուպայի պատուիրակին։ Եուկոսլաւիոյ ներկայացուցիչը առաջարկեց ընդունիլ Խ. Միութեան բանաձեւը, քանի որ Չինաստան ընդունած է նոր կարգուսարքը։ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը մերժեց բանաձեւը, միեւնոյն ատեն մեղադրելով խորհրդային պատուիրակը, Պ. Մալիք, որ առած քալած էր։ Ամերիկեան պատուիրակն ալ մերժեց բանաձեւը եւ խնդիրը մնաց առկախ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ գնաց արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման, քննական պտոյտ մը կատարելու համար։ Պիտի տեսակցի արեւմտեան Գերմանիոյ գլխաւոր վարիչներուն հետ։ Իր մեկնումէն առաջ, գերման հանրապետութեան նախագահը, Հէօս, յայտարարեց թէ «Սարի շրջանը գերմ. նահանգ մըն է, աշխարհագրական թէ ազգագր. տեսակէտով»։ Այս յայտարարութիւնը անպատեհ կը համարեն Փարիզի մէջ, բայց միեւնոյն ատեն կը յուսան թէ կարելի պիտի ըլլայ մերձեցում հաստատել երկու ժողովուրդներուն միջեւ ։ Գերմաններն ալ կ'ընդունին թէ Պ. Շուման ամէնէն աւելի կ'ըմբռնէ կացութեան պահանջները ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Թադէոս եւ Բերուզ Այվազեան իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Մինաս Ալթունեանի եւ ազգականներուն, իր կնոջ ընկերուհի ՌԱՄԵԼԱՅի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի, 500 ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղին։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի, 15 Յունուար, ժամը 15ին, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի Jeunesse Sportive du 1er եւ 3ème Canton — Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին վրայ ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած կեդր. վարչութեան կողմէ եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի լաւագոյն ուժերու, Salle d'Iéna, Շաբաթ 21 յունուար 1950, ժամը 9.30ին ։

Մխիթար Սեբաստացի մահուան 200ամեակը

Պիտի տօնուի նախաձեռնութեամբ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄՈՒՐԱՏ ՖՈՆՏԻ յանձնախումբին, կիրակի իրիկուն, 5 Փետրուար, Salle de la Mutualité։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Սէն Լուի (Մարսէյլ) Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ կը տօնէ, այս շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, ազգ. դպրոցին սրահին մէջ։

Նոյն իրիկունը ժամը 7էն մինչեւ 12 տեղի կ'ունենայ թէյասեղան մը Նոր Տարուան առթիւ։ Կը հրաւիրուին ընկերուհիները, ընկերներ եւ համակիրներ ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի ախոյենական մրցումները տեղի կ'ունենան այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Brie Janvfyի դաշտին վրայ։ Պահեստին ժամը 13.15ին, Ա. խումբը ժամը 15ին։ Ժամադրավայր Փորթ տ'Իթալի ժամը 11ին, Իսկ մարզիկներուն համար մէթրօ Մէրի տ'Իսի ժամը 11.15ին։ Ճշդապահ ըլլալ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Ալեքսանեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ծնողքին՝ ՄԿՐՏԻՉ ԵՒ ԱԶՆԻՒ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆի անուան տօնին առթիւ, ինչպէս եւ իրենց եղբօր՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆի եւ մեծ մօր ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆի յիշատակին։ Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Աճէմեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, 15 Յունուար, յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ժամ կուժոն, իրենց ողբացեալ հօր՝ ՅԱԿՈԲ ԱՃԷՄԵԱՆի մահուան եւ մօր՝ ՏԻԿԻՆ Բ. ԱՃԷՄԵԱՆի (քառասունք) յիշատակին։ Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ հայ երիտասարդ մը, (20 տարեկան), որեւէ հաստատութեան մը մէջ։ Դիմել «Յառաջ»ի ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ դերասան Թրագօշի եւ մասնակցութեամբ տեղական կարող ուժերու ։ 16 Յունուար, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Horlogeի շքեղ թատերասրահին մէջ, 137 Cours Lafayette։

« ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ ԱՐՄԱՆԸ »

(Երաժշտական թատերգութիւն, խնամեալ պատրաստութեամբ)։ Եւ ՀԱՐՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ, երգախառն կատակախաղ 8 արար։

Մուտք 150, 100 եւ 75 ֆրանք ։

Նոյն ներկայացումը 14 Յունուարին շաբաթ երեկոյ Տէսինի մէջ, ժամը 9ին քաղաքապետարանի սրահը ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթակոմիտէ 14 Յունուար շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթակոմիտէ, 15 Յունուար կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէ, 15 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթակոմիտէ 15 Յունուար, կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին։

ԱՐԱՄ խումբ 15 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. բոլոր ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրով ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Շարունակութիւն նախորդ ժողովին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ստիպողաբար կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան Ակումբը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3.30ին, Տիկին Գազազեանի բնակարանը, 6 rue Saint Sulpice ։ Մասնաւոր հրաւէր ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայ իբր այն նկատել ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտոք ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հայոց մատուռին սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»Ի ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Café Régentի վերնայարկը, (մեթրօ Բասէ)։ Կը խօսի ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Ներսէս Վարժապետեան»։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մէօտօնէն Սարաֆեան ընտանիքը եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր՝ ՏԻԿԻՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՍԱՐԱՖԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Շավիլի մատրան մէջ։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները ։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH · Fondé en 1925 · R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս․ 800 ֆր․, Տար․ 1600, արտ․ 2500 ֆր․

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր․ C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 15 Janvier 1950 Կիրակի 15 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6052 – Նոր շրջան թիւ 1463

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼԵՌ ՈՒ ՋՈՐ ԿՏՐԵՑԻՆՔ

Բացատրութիւնը կը գործածենք ե՛ւ աշխարհագրական ե՛ւ փոխաբերական իմաստով։

Ա.— Ցամաքէ ցամաք նետուեցանք 1914 – 18ի պատերազմէն եւ քառամեայ զինադադարէն վերջ։

Բ.— Հակառակ անհնարին դժուարութեանց, կրցանք թեւ տալ արդի աշխարհաբարին զարգացման ։

Ուրիշ խօսքով , կ'ուզենք լրացնել այն հարեւանցի տեսութիւնը զոր սկսանք անցեալ կիրակի։

— « Պոլիսը հետզհետէ կը դառնար կեդրոնի, վարակիչ վառարան մը։ Թիֆլիսն ալ՝ իր կարգին»։ (Մայրենիքը Ցիսնամեակին)․

Եւ պայթեցաւ առաջին աշխարհամարտը , իր աննախընթաց, անդարմանելի արհաւիրքներով։ Միայն մեր բաժինը՝ աւելի քան մէկ միլիոն զոհ։ Եւ ընդհանուր փլուզում բաց ի Պոլսէն եւ Զմիւռնիոյ շրջանէն։

Այս վերջինն ալ պիտի կործանէր Փոքր Ասիոյ պատերազմին հետեւանքով (1921 — 22), ինչպէս վերածնեալ Կիլիկիան, յաղթական Դաշնակիցներու աչքերուն առջեւ։ Ի ներկայութեան անոնց վիթխարի մարտանաւերուն եւ արդիական բանակին ...

Սեւոր ջարդուփշուր եղած էր իր յախճապակիներուն պէս, տեղը տալով Լողանի կապարներուն եւ խիճերուն։

Անհամար բազմութիւն մը — մեծ մասով երիտասարդներ — բանուոր՝ Եւրոպայի չքեղաշուք պողոտաներէն մինչեւ Միջին Արեւելքի հիւղաւաններու։ Սեւ աշխատանք օտարութեան մէջ, անօթի չմեռնելու համար ։

Աստին՝ ծուխ ու մուր։ Անդին՝ քուրջ եւ թիթեղ։ Բար եւ փոշի ։

Աստին՝ տաժանակիր աշխատանք համայնակուլ մեքենաներու ժխորին տակ։ Անդին՝ օրն ի բուն տքնութիւն համատարած թշուառութեան մէջ։ Երկու պարագաներուն տակ ալ՝ առանց գիտնալու վաղուան գալիքը։

Եւ այս տաժանքին հետ՝ մտաւոր երկունք ։ Երէցները՝ իրենց բերած պաշարով ու աշխատանքով, նորերը՝ իրենց ստեղծագործ խոյանքով ։

Պանդխտութեան առաջին հնգամեակը լրացած չէր տակաւին, երբ կ'ողջունէինք բազմազան շողերը նոր արշալոյսի մը։

Մեր աչքին առջեւ կը պարզուէր փայլուն հեռանկար մը ։ Իրական, վաւերական խոստումներ, որոնք շուտով պիտի դառնային տիրական արժէքներ ։

Ոչ միայն իբրեւ յղացում եւ արուեստ ստեղծագործական թարմութեամբ, ճոխութեամբ եւ այլազանութեամբ, այլեւ իբրեւ մշակում ։ Իբրեւ ոճ եւ լեզու ։

Զինադադարի շրջանին (1918 – 1922), երբ մթնոլորտը տակաւին արիւն կը հոտէր, եւ բոյները նոր կը վերաշինուէին, ազդանշանը տրուած էր արդէն, Պոլսոյ մէջ ։

Աքսորէն, բանտէն, արտասահմանէն համախմբուած ուժեր վերսկսած էին մտաւոր վարուցանը, արդիացման տենչերով։ «Ճակատամարտ»ը եւ ուրիշ թերթեր, հասուն թէ նորահաս գրիչներ կը փորձէին շարունակել «կէս մնացած» գործը ։ Այլ մանաւանդ բան մը աւելցնել ։

Ա՛յդ գիծն էր որ կը զարգանար օտարութեան մէջ, օրագրութենէն մինչեւ դրականութիւն ։

Միայն լեզուն առնելով, ահաւասիկ, մօտ երեսուն տարի վերջը, կրնանք յայտարարել ամենայն հպարտութեամբ ․—

Երբեք այսքան չքեղ բարձունքի մը հասած չէր արեւմտահայ աշխարհաբարը՝ իր դարնանաչունչ արդիացումով։ Իր հոսուն բովանդակութեամբ։ Արտայայտութեան հատու եւ պատկերալից եղանակներով։ Ներդաշնակութեամբ մը՝ այնքան նման կարկաչուն վտակի ։

Անհրաժեշտ չէ մանրամասնութեանց մէջ մտնել, անուններով եւ օրինակներով ։

Կը բաւէ ըսել թէ «լեզուական» սերունդ մը տիրաբար ճեղքեց համատարած միօրինակութիւնը, իր վերանորոգիչ եւ բոցավառ ցոլքերով ։

Բազմաթիւ առիթներով արձանագրած, ապացուցած ենք այս լուսապայծառ իրականութիւնը, տարիներու ընթացքին ։

Եւ երբ կ'ըսենք «լեռ ու ձոր կտրեցինք», պարզապէս նոր վկայութիւն մը կատարած կ'ըլլանք, յիսնամեակի առթիւ ։

Շ․

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄԸ ԿԱԶՆՈՒԱՑՆԷ

« Հայ կինը ընթերցասէր չէ», ըսեր են Պէյրութի մէջ, անոր թերութիւնները յիշած ատեն ։

Չեմ գիտեր ո՞ւրկէ կուգայ մեր կիներուն անտարբերութիւնը գիրքին հանդէպ։

Կը վարանիմ ըսել թէ մեր ժողովուրդը ընդհանրապէս ընթերցասէր չէ։ Բայց եթէ բաղդատութիւն մը փորձենք ուրիշ աստիճանակից ժողովուրդներու հետ, եզրակացութիւնը չեմ կարծեր որ շատ ալ նպաստաւոր ըլլայ մեզի համար ։

Մասնաւորապէս ընթերցումէ խոյս կուտան մեր օրիորդներն ու տիկինները ։ Մանաւանդ հայերէն չեն կարդար ։

Կան անշուշտ բանուորուհիներ , օրն ի բուն մեքենային առջեւ, գործարաններու մէջ կամ իրենց ազատ ժամերը խոհանոցն անցընողներ, որոնք ժամանակ չեն գտներ կարդալու ։

Շատ է պահանջել այդպիսիներէն որ իրենց զաւկին կաթ տուած կամ գետնախնձոր ստկած ատեն գիրք մը ունենան իրենց առջեւ, ինչպէս առաջարկած էր Լիբանանի մեր ընկերուհին ։

Բայց ի՞նչ ըսել անոնց որոնք լայն ժամանակ կը գտնեն խանութէ խանութ թափառելու ի խնդիր ժանեակի կտորի մը, կամ դանէ դուռ այցելութիւններ կը փնտռեն, օրեր կը զոհեն ոչինչ հագուստի մը ձեւաւորման, բայց ոչ իսկ թերթ մը ձեռք կ'առնեն ։

Ու տակաւին շատեր ալ կան որ թոյլ չեն տար իրենց ամուսնոյն գիրք մը գնել կամ երկու թերթ առնել, զանոնք նկատելով բացառիկ շռայլութիւն ։

— « Գի՛րք ... գի՛րք ... գի՛րք, ի՞նչ պիտի ըլլայ, ո՞ւր պիտի դնենք։ Հապա սա թերթե՞րը , աւելորդ ծախք։ Փոխանակ հազար ֆրանք գրքի տալու, մէկ զոյգ նոր գուլպայ կը գնեմ »...

Ահա տրամաբանութիւնը մեր գիրքի, գիրի թշնամի կիներուն, որոնք չեն նկատեր իսկ որ իրենց զաւակները իրենց քովիկը նստած՝ կ'իւրացնեն այս անմիտ վճիռները ։

Անշուշտ շատ մը բաներ կապուած են ընթերցասիրութեան։ Գիրքի բարեկամ կիներ կը լրացնեն իրենց կրթութեան պակասը, քանի որ շատերը դպրոց չտեսան անապատներու մէջ ։

Ընթերցումը ոչ միայն կը նպաստէ բարքերու, սովորութիւններու ազնուացման, այլեւ կրնայ տուներէն ներս ստեղծել բարեկիրթ մթնոլորտ, կենդանի օրինակ իրենց զաւակներուն ։

Ուրեմն պայքար՝ երկու ճակատի վրայ,— Ա. մոռցնել թրքախօսութիւնը։— Բ. Հայերէնը պարտաւորիչ հռչակել ինչպէս հայրերուն , նոյնպէս մայրերուն համար։

Իսկ այս երկուքին հետ՝ զարկ տալ ընթերցասիրութեան։

Տեսե՞ր էք Եւրոպացի այր մը կամ կին մը առանց գիրքի եւ թերթի ։

ՍՕՍԻ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Ապահովութեան Խորհուրդի խորհրդային պատուիրակութիւնը նորէն առաւ քալեց, գլխաւորութեամբ Եաքոբ Մալիքի, տեսնելով որ կը մերժեն վտարել Չինաստանի ազգայնական կառավարութեան պատուիրակութիւնը ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Թագաւորը հրամանագիր մը ստորագրեց, վերջ տալով այն բացառիկ միջոցներուն որ ձեռք առնուած էին յանուն ապահովութեան ։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագրին քննութիւնը մէկ շաբաթ եւս յետաձգուեցաւ ուրբաթ օր, փոխանորդներու 248րդ նիստին մէջ։ Երեք տարի է որ կը քաշքշուի այս խնդիրը։ Ամերիկացիները կը մեղադրեն թէ պատասխանատուն Խ. Միութիւնն է. այս վերջինն ալ կ'ըսէ թէ երկու տարի առաջ արեւմտեան դաշնակիցներն էին որ չէին ուզեր հաշտութիւն կնքել ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ բանակը արդիացնելու եւ զօրացնելու համար նոր միջոցներ ձեռք առնուած են։ Բանակը այժմ կը բաղկանայ հարիւր հազար զինուորներէ (տասը զօրաբաժին)։

ԻՏԱԼԻՈՅ Հանրապետութեան նախագահը գարձեալ Տէ Կասփերիի յանձնեց նոր դահլիճին կազմութիւնը։ Համայնավարները պահանջեցին հեռացնել Տէ Կասփերին, եթէ կ'ուզեն որ բարուքի երկրին վիճակը»։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ նպաստը շաբաթական60 ֆրանք աւելցած է Փարիզի, 40 ֆրանք՝ Սէնի նահանգին միւս մասերուն մէջ ։

Բազմաթիւ Ֆրանսացիներ կը ձերբակալուին Լեհաստանի մէջ

ՖՐԱՆՍԱ 75 ԼԵՀԵՐ ԱՐՏԱՔՍԱԾ Է 1949 ՆՈՅԵՄԲԵՐԷՆ Ի ՎԵՐ

Յարաբերութիւնները օրէ օր կը լարուին Ֆրանսայի եւ Լեհաստանի միջեւ ։ Երկու կառավարութիւններն ալ կը շարունակեն հետապնդումներ կատարել փոխադարձաբար ։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ մօտ 75 Լեհեր արտաքսուած են Ֆրանսայէն, անցեալ Նոյեմբերէն ի վեր, երբ յարաբերութիւնները լարուեցան, իբրեւ հետեւանք Շթեթինի ֆրանսական հիւպատոսարանի պաշտօնեաներէն Ռոպինոյի ձերբակալութեան (մինչեւ հիմա բանտարկուած կը մնայ)։

Փարիզի լեհական դեսպանատունը բողոքագիր մը ուղղեց Ֆրանսական կառավարութեան, Եչ. օր կատարուած նոր ձերբակալութեանց դէմ (50 հոգի)։

Ֆրանսայի Ներքին Նախարարութիւնը հրատարակեց առաջին ցանկ մը, որուն համաձայն 35 Լեհեր արտաքսուած են այդ ձերբակալութիւններէն վերջ։ Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ ամբաստանեալները «կը միջամտէին Ֆրանսայի ներքին քաղաքականութեան» եւ թէ շատերը անդամատետր ունէին, տրուած՝ Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին կողմէ։

Առջի օր ուրիշ ձերբակալութիւններ կատարուեցան հիւսիսային շրջանի ածխահանքերուն մէջ ուր կարեւոր թիւ մը կը կազմեն լեհ բանուորները։

Պաշտօնաթերթը ուրբաթ օր հրատարակեց այն հրամանագիրը որով կը լուծուին լեհական ինը կազմակերպութիւններ, Ֆրանսայի մէջ ։

Համայնավար կուսակցութիւնը բուռն բողոքագիր մը հրատարակեց այս ձերբակալութեանց եւ արտաքսումներուն դէմ, զանոնք անուանելով « ոստիկանական գրգռութիւններ, որոնք մաս կը կազմեն կանխորոշ ծրագրի մը, խանգարելու համար առեւտրական եւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները Լեհաստանի հետ»։ Այս առթիւ քուէարկուած բանաձեւը կ'ըսէ թէ «այս բռնաբարոյ քաղաքականութիւնը զինակից եւ բարեկամ երկրի մը հանդէպ՝ նոր ապացոյց մըն է աշխարհակալ պատերազմի պատրաստութեան ընդդէմ Խ. Միութեան եւ ռամկավար ժողովրդապետութեանց, ինչպէս եւ միջազգային բանուորական շարժումին »։

Լեհական դեսպանատունը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որ միայն Ֆրանսան պատասխանատու կը նկատէ տնտեսական յարաբերութեանց խանգարման եւ բանակցութեանց ընդհատման ։ Փարիզի Ֆրանքօ-լեհական ընկերութիւնն ալ բողոքելով Լեհերու արտաքսումին դէմ, այդ քաղաքականութիւնը կը վերագրէ «կոյր հակահամայնավարութեան »։

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Վարշաւայի Ֆրանսական դեսպանը կը հեռագրէ թէ նոր ձերբակալութիւններ կատարուեցան, թէ Ֆրանսուհիներ դեսպանատուն կ'ապաստանին եւ թէ «բողոքները անօգուտ են այս երկրին մէջ»։

Լեհաստանի վարչապետին բանբերը, զօր. Կրոս յայտարարեց ուրբաթ օր.— «Լեհական կառավարութիւնը համաձայն է մամուլին կողմէ յայտնուած զայրոյթին։ Կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է, ի պատասխան Ֆրանսայի մէջ կատարուած նոր ձերբակալութեանց եւ պաշտօնական յայտարարութեանց »։

Վերջին լուրերու համաձայն, 13 Ֆրանսացիներ ձերբակալուած են լեհական հինգ քաղաքներու մէջ։ Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին Ֆրանս Փրէսի ներկայացուցիչը, եւ ֆրանսական ներդաշնակութեան Ապրիլի հինգի Ֆրանսական ներդաշնակութեան ... ներդաղթի մարմնին նախագահը։Ձերբակալուած է նաեւ ֆրանսական դեսպանատան պաշտօնեաներէն մէկը, Լեհ մը։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ՝ Ֆրանս – Փրէսի թղթակիցը, Մարշալ, ձերբակալուեցաւ երբ տուն կը վերադառնար, ժամադրութիւն տուած ըլլալով խումբ մը բարեկամներու, որոնք ի զուր սպասեցին։ Ֆրանսական դեսպանատան մէջ լեհական Ապահովութեան Տեսչութենէն տասը ոստիկաններ Պ. Մարշալի յարկաբաժինը ներկայանալով, խուզարկեցին ի ներկայութեան իր կնոջ եւ բարեկամներու, նոյնիսկ մանկարանը մտան, արթնցնելով թղթակցին երեք զաւակները։ Այս առթիւ գրաւեցին բազմաթիւ նամակներ եւ լուսանկարներ ։ Կէս գիշերին երեք լեհ ոստիկաններ տակաւին չէին հեռացած յարկաբաժինէն ։

Բրաքովիոյ մէջ ձերբակալուեցան չորս Ֆրանսացիներ որոնց մէջ են հիւպատոսարանի նախկին շարժավարը եւ քարտուղարուհի մը։ Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին ուրիշ քաղաքներու, եւ մասնաւորապէս Վարշաւայի մէջ։ Լեհական կառավարութիւնը փակեց Վարշաւայի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔԵՆԷ ԱՒԵԼԻ Կ'ԱՐԺԷ

— Քենէ՛ աւելի կ'արժէ, ըսաւ ձայնը այս առաւօտ նորէն, երբ ելած՝ կը սպասէի լոյսին:

Եկած էր այդ լոյսը, բայց տխուր էր կոյրի մը նայուածքին պէս: Կաղանդի նետուած ծառեր կ'երկարէին փողոցին աղբամաններէն դուրս: Տղեկ մը, որ դպրոց կ'երթար, կեցած՝ կը նայէր ապշութեամբ՝ անոնցմէ մէկուն: Աղքատ էր, եւ չէր զգար ծունկէն վար կախուած գուլպան: Եղեւինը՝ թարմ ու կանանչ տակաւին, բայց աւելորդ այլեւս, արհամարհուած՝ կը փայլէր, կը պոռար նետուած ոստրէներուն, ոսկորներուն, մոխիրներուն եւ քուրջերուն մէջէն: Նարինջի կեղեւներ, կոտրած պնակներ եւ հրեշտակային փետուրներ կային աղբամանին շուրջ, մայթին վրայ: Կար երջանիկ օրեր մաղթող գունաւոր նկար մը՝ սալարկներուն վրայէն սահող ջուրին մէջ՝ որ կը տանէր կտորները նամակի մը՝ որոնք իրար կը փնտռէին: Կը շողար երկինք մը՝ արիւնոտ կացինի փայլով:

Այս էր կեանքը՝ ցուրտ եւ անսպառ գիշերէ մը վերջ, որուն խաղաղութիւնն ու լռութիւնը բերած էին վախ եւ վհատութիւն, քաշած՝ արմատները սրտիս: Այս էր կեանքը, կը պակսէր մեռելակառքը՝ որ դէմ առ դէմ կուգայ երբեմն աղբահաւաք կառքին հետ: Կաղանդը թշուառութիւն մըն էր արդէն՝ բոլոր սուտերուն պէս, վառելէ վերջ պահ մը յոյսի, սիրոյ եւ բարութեան մոմեր մեր մէջ: Ուրախութիւն չկայ առանց տխրութեան:

Բայց չկայ նաեւ տխրութիւն՝ առանց ուրախութեան:

Ցուսախաբութիւնները կը տանին մեզ դէպի յոյս: Կը յամառինք ապրիլ: Պայքարի կորով կուտայ վհատութիւնը մեզի: Կը գտնենք գեղեցկութիւններ: Կը սիրենք կեանքը՝ երբ գիտենք նոյնիսկ թէ ամէն ինչ սին է եւ պատրալիր: Կ'ուզէինք ապրիլ բարի: Կարելի չէ: Կը շարունակենք ապրիլ, զսպելով մեր զզջումները: Գիտենք թէ աղբերը կ'երթան զտարան, կը դառնան թուղթ, կերպաս եւ ջերմութիւն՝ տունէ տուն: Քաղցր յուշերու եւ երգերու կը վերածուին երազներն ու սէրերը անցեալին որ նետուեցան պատրանաթափ: Գիտենք թէ մաշած, խաթարուած մարդը ծնունդ կուտայ մաքուր եւ անմեղ մանուկներու: Եւ չենք վարանիր համբուրել նոյնիսկ երեխան որ կուգայ պոռնիկին արգանդէն: Կայ յարատեւ վերանորոգում մը: Կայ դանդաղ այլ զգալի բարեփոխութիւն մը՝ աշխարհի վրայ: Կայ գանձերու, փորձառութեան եւ աւանդութեանց փոխանակութիւն մը սերունդէ սերունդ:

Գրեցի օր մը թէ կարելի է քալել այրուելով: Կը ստեղծագործենք: Եւ քաղցրութիւն մըն է այդ այրուիլը: Ու ճիշդ գտայ մերթ խօսքը օտար գրողին՝ որ կ'ըսէր թէ զօրաւորները կրնան ապրիլ արմատախիլ եւ աւելի ուժովնալ՝ թափառելով երկրէ երկիր: Այդ գրողը իր հայրենիքը ունէր անշուշտ եւ չէր գիտեր զրկանքն ու վնասը հողէ եւ ժողովուրդէ զուրկ գրողին: Բայց չէր սխալեր: Մեծցանք, աճեցանք վնասներով եւ զրկանքներով:

Կը յիշեմ այս բոլորը դարձեալ այս առաւօտ: Խնդի աղբիւրներ են: Բայց աչքերս կը մնան սեւեռած՝ աղբամանին, ծառին ու տղեկին վրայ՝ որ կը յուզէ զիս իր պզտիկ բումբերով, առաջին հիասթափութիւններով:

Եւ ձայնը կը կրկնէ ·

— Քենէ աւելի կ'արժէ …

Եւ կը փորձեմ ըմբռնել այս խօսքը՝ որ յուսառատ կը թուի ինծի, փրկարար՝ ընկրկելով հանդերձ զիս: Վասնզի կը յիշեմ այդ բոլոր եւ խաղաղած չեմ տակաւին, կը սպասեմ աւելիին:

Կ'ըմբռնեմ: Կայ բան մը՝ մենէ աւելի մեծ՝ մեր անհատականութենէն անդին: Կը տեսնեմ զայն ամէն անհատի ետին՝ որպէս անցեալէն եկող եւ դէպի ապագան քալող անյայտ եւ անսպառ զօրութիւն մը, հաւաքական անձնականութիւն մը՝ յաւիտենական: Տխուր, լուռ, զալարուն, այլ անխորտակելի ուժ մը՝ որ կը խորտակէ իր վրայ ծանրացող շիրմաքարերը, կը քալէ շարունակ: Բան մը՝ որ մեծցաւ միշտ՝ ամէն անգամ որ աշխարհը ճանկ մը զարկաւ մեր սրտին, երբ հալածեցին, ջարդեցին ու հովերուն տուին մեզ: Զօրացաւ եւ կարծրացաւ՝ երբ արհամարհեցին մեզ՝ օտարութեան մէջ: Բարձրացաւ իր սնունդը առնելով ցաւէն, զրկանքէն ու հայրենիքի կարօտէն: Ստեղծեց ինքզինք: Բան մը՝ որ մոռցնել կուտայ մեզի ճղճիմութիւններն ու ոխերը մեր շուրջի, նախանձն ու մաղձը, չարութիւնն ու հալածող յաւակնութիւնները: Կը տեսնենք կերտողներ ամէն կողմ ՝Ատլանտեանի ափերուն վրայ, Հայրենի հողին վրայ, աշխարհի բոլոր ծագերուն վրայ: Սիրելի կը դառնան մեզի գիւղացին ու բանուորը, առեւտրականն ու կղերականը, հաւասար քերթողին, բոլորն ալ միեւնոյն կրակէն, միեւնոյն կամքէն: Բան մը որ չէ մեռած եւ չի մեռնիր այլեւս երբեք: Ունի իր մշակոյթը, լեզուն, գրականութիւնը, երաժշտութիւնը եւ այս բոլորին նուիրուած խանդավառ հոգիները: Ունի պաշտելու յամառ կամքը՝ այն զոր փաստեց իր անձնուէր հերոսներով, պանդուխտներով, բանուորներով եւ առեւտրականներով, կղերականներով եւ գրողներով: Չէ մեռած եւ չի մեռնիր այլեւս երբեք: Ունի հայրենիք մը եւ ունի վրէժն ու յաղթելու կորովը վառ պահող ցաւը կորսուած հողին որ կ'արիւնի դեռ թշնամիին թաթերուն տակ:

Ազգային ոգին:

Այսպէս կուգայ վայրկեան մը՝ երբ ճերմակի կը վերածուին բոլոր հակասական գոյները: Կը ժպտիս: Կը մոռնաս անձնականը: Մեծութիւն, սրբութիւն եւ գեղեցկութիւն կը տեսնես: Կը դառնաս բաբախող սիրտը ամբողջ ցեղին: Անոր մէջ ես եւ քու մէջդ է ան, ժողովուրդը, իր մեռելներով եւ ողջերով, դարաւոր ցաւերով եւ յոյսերով: Լուսեղէն հոսանք մըն է, կազմուած բոլոր հոգիներէն բխող լոյսերով, լաւագոյն առաքինութիւններով, կը տանի քեզ, կը բարձրացնէ: Կը շրջէ ու կը սրբագրէ դէմքիդ գիծերը, անոնք որ կուգան յոգնութենէն կամ դառնութենէն: Սրբագրուած ու մաքրուած կը տեսնես դէմքերը, անոնք որ կը խռովեն քեզ՝ իրենց խենէշութեամբ եւ անբանութեամբ:

Լոյս մըն է որ քենէ կը բխի եւ որ սակայն կուգայ դարերու խորէն: Կ'ուզես անոր մեծութիւնը: Պատրաստ ես զոհուելու անոր: Կը լսես.

— Քենէ աւելի կ'արժէ:

Կուգայ, կը տխրեցնէ քեզ: Բայց պէտք ունիս այդ տխրութեան ըլլալու համար իրապէս ուրախ: Լոյսերուն լոյսն է այդ յուզումը, երբ կը հասնիս անոր, աւելի վառ եւ չքեղ՝ քան ամէնէն ճոխ ծառը Կաղանդի: Վսեմ ես երբ արցունքով կ'երգես հայրենական զուարթ երգ: Հարուստ ես, ոսկիներու տէր, եւ աղքատ կը զգաս քեզ՝ մոգերուն պէս՝ անոր, առաջնորդ այդ գիսաւորին ներքեւ:

Կուգայ երբ սեղան, ծառ ու հաց չունիս: Կ'ուրախացնէ քեզ: Բոլոր ճոխութիւններէն վեր է ան եւ շատ աւելի չքեղ եւ հարազատ է մէջդ՝ երբ տառապանք, ցաւ եւ հալածանք տեսար միայն: Պէտք ունիս այդ ուրախութեան՝ որպէսզի տխրութիւնդ պայթի լուսավառ յոյսերով:

Կուգայ, կը դարձնէ քեզ քենէ աւելի բան մը: Կը բանաս դռներդ՝ իրենցմէ աւելի բան մը տեսնելով եկողներուն մէջ: Պարտական ես՝ անոր, վաճառական, բանուոր: Պարտական ես՝ գրող: Անոր կը պարտիս ինչ որ կը բխի մէջէդ եւ արժէք չունիս առանց անոր: Գոհունակութիւն չունիս:

Անշուշտ, վաճառական, բանուոր, մտաւորական, կը խորհիս մերթ թէ հայրենիքդ հոն է ուր հացդ կը գտնես, կրնաս ապրիլ առանց այդ ոգիին: Բայց ի՞նչ ես առանց անոր՝ փառքին ու ոսկիներու կատարին վրայ իսկ, օտար եւ անծանօթ բազմութիւններուն մէջ: Կէսիդ կէսը… երբ այդպէս կը մտածես եւ կ'ուրանաս քեզ:

— Քենէ աւելի կ'արժէ…

Կրկնէ, որպէսզի աւելի բարձր հնչէ այդ ձայնը, որովհետեւ անկէ կախում ունիս ըլլալու համար քենէ վեր, քենէ աւելի:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՌՈՍՏՈՄ

(Է. եւ վերջին մաս)

Երբ Պետրոգրատի Բանուորական Խորհրդի եւ ընկերվարական կուսակցութիւնների կողմից հրապարակ դրուեց, հաշտութեան պայմանները մշակելու համար, ընկերվարական միջազգային համագումարը հրաւիրելու հարցը, 1918 թուի աշնանը, Ռոստոմը շտապեց Պետրոգրադ: Այստեղ նա, տեղական ընկերների եւ գործիչների աջակցութեամբ, դրեց հայկական պահանջները եւ ընդունել տուեց, որ Ռուսաստանի հաշտութեան պայմաններից մէկն էլ լինելու է Հայկական Հարցի լուծումը: Ապա անցաւ Շուէտիա՝ Ստոկհոլմի համագումարում Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ներկայացնելու առաքելութեամբ: Այնտեղ մտերիմ կապեր հաստատեց միջազգային ընկերվարութեան պարագլուխներից շատերի հետ, նրանց եւս ընդունել տուեց հայկական պահանջները, ընդարձակ զեկուցում ներկայացրեց համագումարի կազմակերպիչ մարմնի եւ բոլոր շրջաններում, ուր պէտք էր, անցկացրեց Հայաստանի ազատագրութեան պահանջը:

Ստոքհոլմի համագումարը, ինչպէս յայտնի է, ձախողեց: Երբ Ռոստոմը վերադարձաւ Ռուսաստան, արդէն ամէն ինչ իրար էր խառնուած. աւելի եւ աւելի տարածւում էր քաղաքացիական իրերամիջինջ կռիւը: Հաղորդակցութիւնը Կովկասի հետ կտրուած էր:

Ի՞նչ էր կատարւում Թիֆլիսում, ի՞նչ կար Երեւանում, ի՞նչ վիճակի մէջ էր հայկական ռազմաճակատը — հակասական ու վհատեցնող լուրեր էին հասնում: Պետրոգրադում, Մոսկուայում, Ռոստով – Նախիջեւանում, Վլադիկաւկազում հաւաքուել էին արեւմտեան ճակատից հեռացած բազմաթիւ հայ սպաներ ու զինուորներ, որոնք ուզում էին անցնել ամանք իրենց տները, ուրիշներ հայկական զօրամասեր մտնելու համար: Ռոստոմը նրանց ուղղում է դէպի Բագու եւ ինքն էլ շտապում Բագու այն հաւատքով, որ այստեղ կարելի կը լինի համախմբել մի զօրաւոր բռունցք ու ճանապարհը բանալով՝ անցնել Ղարաբաղ ու Երեւան եւ յետոյ ռազմաճակատ:

Ռոստոմը մասնակցեց եւ Բագուի ազատամարտին, ամենատագնապալի շրջանում: Այստեղ էլ նրա անձնական հմայքը շատ բարձր էր, ոչ միայն ընկերների, այլեւ հակառակորդների աչքին. Ստ. Շահումեանը, որ մի ժամանակ միահեծան տէրն էր Բագուի, ակնածանքով էր վերաբերւում նրան եւ յաճախ յետեւում էր նրա խորհուրդներին: Բագուի դէպքերի մասնակիցներից շատերն են ազատ եւ կարող են, պարտաւոր են գրի առնել Ռոստոմի գործունէութիւնը եւ կատարած դերը Բագւում:

Պայքարի ողբերգական վախճանից յետոյ, Ռոստոմը եղաւ վերջին հեռացողը Բագուից: Հազարաւոր գաղթականների ու պարտուած մարտիկների հետ գնում էր Պարսկաստան՝ քամելու համար դառնութեան վերջին բաժակը: Եւ այստեղ էլ նա հաւատարիմ մնաց իր բնաւորութեան, անմիջապէս լծուեց գաղթականների օգնութեան կազմակերպութեան գործին, յարաբերութեան մէջ մտաւ Պարսից իշխանութիւնների եւ անգլիական ներկայացուցիչների հետ, զեկուցումներ եւ հրահանգներ ուղարկեց արտասահման: Թւում է թէ աւելի մռայլ, յուսահատական վիճակ դժուար էր երեւակայել, բայց Ռոստոմը այս պայմաններում էլ պահեց իր մտքի պայծառութիւնը, հոգու հաւասարակշռութիւնը եւ հզօր կամքն ու կորովը: Քանի քանիները ընկճուեցին, չդիմացան կեանքի հարուածներին. Ռոստոմը միշտ մնաց առհաւոր հարուածներին …

Ռոստոմը միշտ մնաց ահաւոր դիրքերում՝ հաւատաւոր եւ անառաջնորդի բարձր դիրքերում՝ հաւատաւոր եւ անյողդողդ:

Հէնց որ Թուրք – գերմանական ուժը խորտակուեց եւ ճանապարհները դարձան անցանելի, Ռոստոմը շտապեց Կովկաս: Նրան քաշում էր Հայաստանը իր կախարդական ուժով: Ի՞նչ էր կատարւում այնտեղ:

Հայաստանի հանրապետութիւն էր ստեղծուել — յաստանի Հանրապետութիւն էր ստեղծուել — ի՞նչ էր այդ հանրապետութիւնը. ի՞նչ ձեւ էին ստացել հայ ազատագրութեան ռահվիրաների տենչերը: Անկախ Հայաստա՞ն — Ռոստոմը շտապում էր՝ կարօտով եւ անձկանօք…

Թիֆլիսում նրան սպասում էր մի նոր, սարսափելի հարուած: Հազիւ ազատագրուած՝ Վրաստան ու Հայաստանը պատերազմի էին բռնուել: Հոսում էր երկու դրկից ու եղբայրական ժողովուրդների արիւնը: Այն ժամանակ, երբ Թիֆլիսում եւ Երեւանում իշխանութեան գլուխ կանգնած էին ընկերվարականները: Հրէշաւոր ոճիր էր տեղի ունեցածը: Ռոստոմն իր աչքերով տեսնում էր, թէ ինչպէս վրացի ոստիկանները Հայերը խումբ խումբ աքսոր էին ուղարկում, թէ ինչպէս փողոցներում շուրջկալներ էին կատարւում հայորսորդութեան համար, թէ ինչպէս Հայը Վրաստանի մայրաքաղաքում յայտարարուել էր օրէնքից դուրս, ծաղրի եւ հալածանքի առարկայ: Նա տեսել է Թրքական բարքերն ու կարգերը. նոյնը եւ աւելին — այժմ տեսնում էր Թիֆլիսում, ընկերվարական կառավարութեան նախագահ, իր անձնական բարեկամ Ժորդանիայի հրամանով…

Դժուար է ասել, թէ ի՞նչ էր կատարւում Ռոստոմի ներսը: Նրա հոգին, որ միշտ բաց էր ամէնքի առջեւ, այդ օրերին փակուել էր ամուր: Նա յայտնապէս տառապում էր: Չեմ կարծում, թէ իր ամբողջ փոթորկայոյզ կեանքում Ռոստոմը այդքան դառն ապրումներ ունեցած լինէր: Պրժգանքով դիմում էր իր երէկուայ ընկերոջ՝ Ժորդանիային՝ խնդրելու համար, որ վերջ տրուի հայկական հալածանքներին: Դիմում էր ամէն կողմ եւ ամէնքին, միայն թէ առաջը առնուի գործուած հրէշաւոր ոճիրին:

Յունուարի սկզբին վերջ գտաւ պատերազմը: Թիֆլիս էր հասել Հ. Հանրապետութեան Փարիզի պատուիրակութիւնը: Սկսան մի շարք խորհրդակցութիւններ, որոնց մասնակցում էր եւ Ռոստոմը:

Խոնաւ ու ցուրտ ձմեռ էր: Ռոստոմը մտն էր գալիս առանց վերարկուի, ծակ կօշիկներով: Ճանապարհին մսել էր, եւ այժմ տաքութիւն ունէր: Կարծում էր՝ մալարիա է: Ժողովներից յետոյ, ուշ գիշերով, ոտքով էր վերադառնում տուն՝ ամէն անգամ կտրելով մի քանի քիլոմեթր տարածութիւն: Մի գիշեր էլ, ուշ, նոյնպէս ոտքով, վերադարձաւ Ահարոնեանի մօտի ժողովից ու մըտաւ անկողին: Ու այլեւս ոտքի չելաւ:

Բժշկական քննութիւնը պարզեց, որ վարակուած է բծաւոր տիֆով: Քիչ յետոյ տիֆը վերածուեց թոքերի բորբոքման: Նոյն ժամանակ եւ միեւնոյն հիւանդութեամբ պառկած էր Արամը Երեւանում:

Հիւանդութիւնը երկար չտեւեց: 1919 թ. Յունուար 18ի գիշերը Ռոստոմը այլեւս չկար: Մեծ սիրտը, որ յոգնել չգիտէր բնաւ, կանգ առաւ ընդմիշտ:

Եւ ի՞նչ անողոք ճակատագիր: Ամբողջ կեանքը

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՅԿ. ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐԱԲԵՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

Պաղտատի արաբագէտ բժիշկը, Գ. Աստարճեան, կը շարունակէ ուսումնասիրութիւններ հրատարակել արաբական գրականութեան մասին, «Գոյամարտ»ի մէջ: Կ'իմանանք թէ առանձին հատորի մը պիտի վերածէ զանոնք :

Բժիշկը միեւնոյն ատեն ձեռնարկած է արաբերէնի թարգմանելու հայկական բանաստեղծութիւններ: Վերջերս Մուսուլի «Նասիր էլ Հաք» օրաթերթին երեք յաջորդական թիւերուն մէջ ներկայացուց Դուրեանի, Վարուժանի եւ Մեծարենցի կեանքն ու գրական ուրուագիծերը: Ճաշակ մը տալու համար արաբերէնի թարգմանած է Դուրեանի «Լիճը», Վարուժանի «Հայրենի լեռները» եւ Մեծարենցի «Այգերգը» պահելով անվթար անոնց իմաստը, տաղաչափութիւնն ու երաժշտութիւնը:

Եգիպտոսի մէջ Պ. Գ. Մըսըրլեան կը շարունակէ իր պատմական պրպտումները արաբական մատենագրութեան մասին, միեւնոյն ատեններեւան հանելով բանաստեղծական գոհարներ:

Ե՞րբ լոյս մը պիտի ծագի Սուրիա– Լիբանանէն ...

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ «ՊԱՐՏԻԱ»Ն

Երեւանի գրական քննադատներէն Վ. Համազասպեան, որուն տեսակէտներէն գոհարներ արտատպած էինք անցեալ տարի, կը գրէ «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրին մէջ, հետեւեալ խորագրին տակ.— «Երիտասարդ եւ սկսնակ գրողների ստեղծագործական աճման մասին»:

— «Անցեալում եթէ որոշ երիտասարդ գրողներ կրելով էսթետ ֆորմալիստների ազդեցութիւնը, իրենց ստեղծագործութիւններով մէկ «Զուարթնոց» էին հասնում, մէկ կանգնում վանքի խորանի առաջ, ապա այսօր երիտասարդ գրողը այդ վանքերն ու պատմական հնութիւնները յանձնելով Ցուշարձանների պահպանութեան կոմիտէի խնամքին՝ պատմում է այդ յուշարձանների չուրջը փռուած կոլխոզային ծաղկած դաշտերի ու այգիների աշխատաւորների, կոլխոզնիկների, գիւղատնտեսութեան ու անասնապահութեան հերոսների մասին:

Էսթետացող ֆորմալիստներն իրենց նենգ ու ստոր մեթոդներով համոզում էին մի քանի երիտասարդ գրողների, թէ արդիւնաբերութեան եւ

Ռուսոմը ապրել էր Հայաստանով, Հայաստանի գաղափարով եւ մեռաւ անկախ Հայաստանի դրանը, առանց տեսնելու իրականութիւն դարձած երազը ...

Եւ ո՞վ գիտէ, գուցէ մի խորհուրդ կար այդ մահուան մէջ. Քրիստափորի աչքերն էլ չտեսան Հայաստանի անկախութիւնը, Սիմոնինն էլ: Չէ՞ որ Իսրայէլի առաջնորդներն էլ, որ իրենց ժողովուրդը ազատեցին եգիպտական գերութիւնից, չտեսան Աւետեաց երկիրը ...

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲԷՆ՝ ԼԵՆԻՆ – ՍՏԱԼԻՆ...

Ոչ Տիգրայէլին եւ ոչ ալ Զըրչիլը կրնան արժէք նկատուիլ հայ Հառաջդիմական դիւանագիտութեան մօտ:

Մաքիավե՞լը: Պէտք է խոստովանի իր անանկութիւնը՝ համեստօրէն...

Դիւանագիտութիւն մը նուրբ, բարակ, ճկուն եւ սողոսկուն: Հայ Հառաջդիմականներուն յատուկ :

Անմրցելի են անոնք այդ ճիւղին մէջ :

Համոզումի գալու համար, պէտք չկայ հաստափոր հատորներ թղթատելու :

Հրատարակուած է, Ֆրանսայի Մ. քաղաքին մէջ, կօշիկի ներբանին կէս ծաւալով եւ կաշիի հաստութիւնով տետրակ մը՝ «Գրպանի Օրացոյց»: Առէք հատ մը :

Այդ նիհար տետրակին քանի մը էջերը լիուլի կը բաւեն ուսուցանելու Հառաջդիմական դիւանագիտութիւնը :

Կատարեալ խառնիճաղանճ մը: Սուրբն Մարուքէի, Իգնատիոս ճգնաւորի կողքին կոմունարի, ռեսպուբլիկայի, սովետական սոցիալիստականի պէս բառեր ....

Սղագրական ցուցահանդէս մը:

« Մր առ» կը նշանակէ կարծեմ Մարկոս առաքեալ: Գ. Լ. պէտք է նշանակէ Գրիգոր Լուսաւորիչ: Կրնաք եւ կարդալ գլուխ ըկող :

Շարականներու կտորներ՝ ցանցնուած մէջ ընդ մէջ :

« Ղեւոնդեանց քահանայից»ի փոխարէն՝ «Ղեւոնդեանց քահանաներ»:

Գրաբարը՝ աշխարհաբարին հետ կը քալէ թեւանցուկ: Կէս գրաբար, կէս աշխարհաբար նախադասութիւններ:

« Հին Անդ զօր հեր եգ»ի նման վանկեր, որ պէտք է նշանակէ «հինգշաբթի. Սրբոցն Անդրոնիկոսի զօրվարին եւ Հերոնիմոսի ճգնաւորին»...

Կէտադրութիւնը, իբրեւ յետադիմական ձեւ, բացարձակապէս վտարուած է այդ տետրակէն:

Կը յանձնարարեմ Պ. Ջիթունիին,— եթէ ծրագրած է հրատարակել հանելուկներու հաւաքածոյ մը, թող նկատի առնէ այս օրացոյցը:

Պիտի թելադրէինք սոյն օրացոյցի հեղինակին, առանց ժամանակ կորսնցնելու հրատարակել՝ «Բանալի Գրպանի Օրացոյցին, 1950 տարւոյ» մը ...

Եւ սակայն: Այս բոլոր խառնաբանութիւններով մէկտեղ, այդ փոխ տետրակին մէջ կան երկու էջեր: Նուրբ դիւանագիտութեան նմոյշ, երկու աքանչելի էջեր ...

Միայն այդ երկու էջերը կը բաւեն, փոքրիկ տետրակը արժէքի բերելու :

Մնացած էջերուն համար տրուած սատկին մեղք է եղած :

Այդ երկու էջերէն մին՝ «Սովետ Հայաստանի տօներ»ուն կը պատկանի: Խիստ կարեւոր՝ ամէն Հառաջդիմական եւ «Հայաստանասէր» Հայու համար :

Հոն, այդ էջին մէջ, յիշատակուած են «Լենինի մահուան», «Միջազգային Կանանց», «Փարիզի Կոմունարի», «Նոյեմբեր 29ի», «Պաքուի ! Կոմունարներու» եւ ուրիշ խիստ պիտանի տօներէն մինչեւ «Ստալինի Ծնունդը» — այս վերջին անունը ամբողջութեամբ գլխագիր :

Բ. էջը, «Ազգային տօներու» յատկացուած, կը պարունակէ Կաղանդէն, Թադէոս – Բարթողիմէոսէն, Շողակաթէն, Արդար Թագաւորէն մինչեւ սուրբ Ս. Յակոբ Մծբնայ հայրապետին տօնը ...

Հապա՞ Մայիս 28ը: Բա՛ւ լիցի: Մեղա՛յ: Ատի՛նչ յետադիմութիւն: Կ'արժէ՞ Պաքուի Կոմունարներու եւ Ս. Յակոբի պէս ազգային տօներու չարքին դնել այդ վտանգաւոր տօնը...

Հեղինակը, նուրբ դիւանագէտ, Մայիս 28ն ալ, սանկ կամացուկ մը սահեցուցած է, եւեւի խճողումներուն մէջ՝ « Հայ Հանր. Մայիս 28 » նախադասութիւնով մը...

Իսկ «Նոյեմբեր 29»ը, Հայաստանեան տօներու յատուկ էջին կը շողայ, յստակ եւ անկրճատ..

Այս տետրակը իր հեղինակին, կրնայ ծառայել իբրեւ հաւատարմութեան եւ բարեյուսութեան զօրաւոր վկայական մը:

Ներգաղթի պարագային ալ, իբրեւ անցագիր...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

կոլխոզային կեանքի մասին գրուած բանաստեղծութիւնները արուեստի գործեր չեն լինի: Նրանք սարսափում էին գրականութեան պարտիականութիւնից, այսինքն կոմունիստական բոլշեւիկեան գրականութիւնից: Նրանց նպատակն էր գրականութիւնը կտրել կեանքից, հակադրել կեանքին ու նրա կենսական հարցերին («ՍՈՎԵՏ. ԳՐ. ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ», 1949, թիւ 7րդ, էջ 103–104):

Դեռ ուրիշ յայտնութիւն մը.

— «Գրական գործերում փոխուել է նաեւ հայրենիքի հասկացողութիւնը: Հայրենիք ասելով՝ մեր գրողը նախ եւ առաջ իր հայեացքն ուղղում է մեր մեծ Միութեան սրտին՝ Մոսկուային. ռեւոլիւցիայի օրրան Լենինգրադին, հերոսական Ստալինգրադին: Սովետական Միութեան անծայրածիր սահմաններին: Նրա հայեացքի տակ փռուում է մեր մեծ ու հզօր երկիրը՝ Պորտ–Արթուրից մինչեւ Կալինինգրադ, Արխանգելսկից մինչեւ Արաքս (էջ 105 – 106):

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կ'իմանանք թէ մեր տաղանդաւոր դաշնակահարը, Ռաֆֆի Պետրոսեան, շուտով կը մեկնի Լիբանան: Պէյրութի մէջ երկու նուագահանդէսներ տալէ վերջ, պիտի անցնի Պաղտատ, Թէհրան, Ապատան, այդ քաղաքներուն մէջ եւս նուագահանդէսներ տալու համար:

Միջին Արեւելքի գաղութները, որոնք առաջին անգամ առիթ պիտի ունենան լսելու երիտասարդ արուեստագէտը, անշուշտ ջերմընդունելութիւն մը վերապահած են իրենց տաղանդաւոր հայրենակցին :— Ն.

ՈՎ ՈՐ ՀԻՆԳ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՏՆԷ, «ՀԱՅ – ԲՈՅԺ»Ի, ՁՐԻ « ՅԱՌԱՋ » ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ ՎԵՑ ԱՄԻՍ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ, ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Քիչ մը ետքը պահակները լուր տուին, թէ զինուած մարդիկ կուգան. ամէնքն ալ հրացանները խլելով՝ չամերուն ետեւ դիրք բռնեցին եւ մենք պաշարեցինք եկողները: Զայն տուինք, որ անձնատուր ըլլան: Անոնք կը կրէին բաքախներ եւ զինուած էին թրքական հրացաններով: Զերքեզ չէթաներ կարծեցինք եւ հրամայեցինք, որ զինաթափ ըլլան: Ցանկարծ մեզմէ Քէօչէխըրացի մը ճանչցան եւ անունը տուին: Անիկա անմիջապէս ըսաւ, թէ ասոնք յոյն տղաքներ են. ասոնք ալ մեզ չէթա կարծեր էին: Երբ հասկցանք, իրարու մօտեցանք եւ համբուրուեցանք :

Ասոնք քիչ առաջ երկու քիւրտ սպաններ եւ դէպի մեզ եկեր էին՝ մեզ հետ միանալու մտադրութեամբ, երբ Քէօչէխըրտցիները մեր տեղը յայտներ էին իրենց: Իրարու ծանօթացանք. իրենց անունները էին Վասիլ, Պետրէ եւ Թրիանտաֆիլ: Ասոնք Հապէշլի Ա. գիւղէն էին. խորոված պատրաստեցինք եւ շուրջանակի նստած սկըսանք խօսիլ: Շատ բաներ տեսած էին. Վասիլը մանաւորապէս նկարագրեց Անդրէասի դէպքերը. բոլոր Հայերը կոտորեր էին. մէկուն խնայեր էին եօթը օտար լեզու գիտնալուն համար, բայց քիւրտ մը կացինը վերցնելով, գլուխը երկու կտոր ըրեր էր: Այս բոլորը տեսնելով, Յոյները որոշեր էին լեռը փախիլ:

— Մենք համոզուած ենք, որ Թուրքերը միայն ձեր թշնամիները չեն, այլեւ մեր թշնամիները. վաղը, միւս օր նոյն բաները մեզի ալ պիտի ընեն, կ'ըսէին :

Երդում ըրին, որ այլեւս մեզ հետ միասին պիտի ապրին, միասին պիտի մեռնին, քանի Թուրքիա գոյութիւն ունի: Ուզեցին մեր տրամադրութիւնները իմանալ. մտադրեցինք փոստա մը զարնել, դրամ ձեռք բերել եւ յետոյ որոշել մեր ծրագիրը :

Առաւօտուն կանուխ հասանք Քէօսէ Դաղի գոմերը, որոնք շօսէին մօտ կը գտնուէին. օդը, ջուրը լաւ ըլլալուն՝ կազդուրուեցանք, մանաւանդ որ լաւ ուտելիք ունէինք: Քիչ յետոյ մեր պահակները իմացուցին, թէ զինուած մարդեր կուգան : Հեռադիտակները առինք, դիտեցինք, որ Քէօչէխըրտցի փախստականներն են. հարց ու փորձ ըրինք եւ իմացանք, որ Թուրքերու հետ կռուի են բռնուեր: Արսէն (նոր փեսան) տիֆէ բռնուած ըլլալով, չէր կրցեր հեռանալ եւ կը շարունակէր կռուիլ. անիկա քաջ որսորդ էր եւ 11 ժամէ ի վեր անընդհատ կը յաջողէր թշնամին հեռու պահել :

Անմիջապէս որոշեցինք իրենց օգնութեան հասնիլ, երբ ահա տեսանք, որ հարաւային կողմէն ձիաւորներ կուգան. հարցուցի թէ՝ ո՞վ է այդ առաջքէն եկող կապոյտ ձիաւորը: Ըսին թէ՝ յայտնի աւազակապետ Եուսուֆ պէյն է, որ մէկուկէս ամիս առաջ սպաններ էր 170 անզէն Տիվրիկցի Հայեր: Կուլին նշանը տուինք եւ անմիջապէս տղաքը դիրքերը բռնեցին. մեր տեղը կիրճ մըն էր, կեցայ ու պոռացի Եուսուֆ պէյին .

— Շիտկուիր դէպի մեր կողմը:

Այնքան շտապով շարժուեր էի, որ փոխանակ իմ հրացանս առնելու՝ առեր էի Վասիլին հրացանը . անմիջապէս կրակեցի. գնդակը մտաւ սրունքին մէկ կողմէն ու ելաւ միւս կողմէն. երկրորդ գնդակը դպաւ ձիուն գլխուն, որ գետին գլորուեցաւ իրեն հետ. այն ատեն Եուսուֆ պէյ հրացանը գետին նետեց եւ պոռաց.

— Թեսլիմ եմ (անձնատուր եմ), ձեր գերին եմ: Վասիլը սպաննեց ետեւէն եկող ձիաւորը, որ հայհոյելով, կը յառաջանար. հետզհետէ ձիաւորները մէկիկ – մէկիկ ինկան: Այդ միջոցին Քէօչէխըրտցի Աւետիս, որուն հօրեղբայրը սպաննած էր այդ հրէշը, հրացանը զարկաւ Եուսուֆի կուրծքին եւ վերջացուց: Դժբախտաբար ձիերն ալ սպաննուեցան. այդտեղ ձիու պէտք ունէինք: Նըպատակս էր հեծնել եւ Արսէնին օգնութեան հասնիլ :

Հազիւ ասոնց հետ մեր գործը վերջացուցած էինք, երկու հեծեալ երեւցան այն կողմէն, ուրկէ Քիւրտերը կուգային. իրենց վրայ զէնք չէր երեւար. եւ Թուրքերու պէս հագուած էին. երբ դիրքերուն մօտեցան, ամէնս մէկ հրացան արձակեցինք. մէկը վիրաւորուեցաւ, միւսը փախաւ, գնաց, իմաց տուաւ յոյն գիւղը՝ եւ Յոյները եկան մեր դէմ, որովհետեւ այդ երկուքը Յոյներ էին եւ մենք սխալմամբ զարկեր էինք:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Ֆրանսական կաճառը, մինչեւոյն ատեն խղելով մշակութային պայմանագրութիւնը ։

★ Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ հազիւ 60 կամ 250 Ֆրանսացիներ մնացած են Լեհաստանի մէջ, մինչդեռ 350 – 400·000 Լեհեր կան Ֆրանսայի մէջ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ հինգ միլիոն տոլարի նոր փոխառութիւն մը խնդրեց Մ․ Նահանգներէն։

ՆԱԽՈՐԴ սպարապետին զօր․ Ռըվէռի խընդիրը կը յուզէ հանրային կարծիքը։ Ուրիշ զօրավար մը, Մասթ, պատուոյ ատեան պահանջեց։ Գլխաւոր մեղադրանքը այն է թէ հակառակորդներուն ձեռքը անցած է զօր․ Ռըվէռի գաղտնի տեղեկագիրը Հնդկաչինի մասին, բազմագրուած ըլլալով 80 օրինակ ։

65 ՆԱՒԱՁՆԵՐ ծովամոյն կորան անգլիական «Թրըքիւլէնթ» սուզանաւին հետ, Թէյմսի գետաբերանը, իբրեւ հետեւանք շուէտ․ շոգենաւի մը անզգուշութեան։ Սուզանաւը ունէր 80 նաւազներ, բայց միայն 15 հոգի փրկուեցան։ Ազատաբար օդանաւ մըն ալ խորտակուելով հինգ օդաչուներ մեռան։ Թերթերը զարհուրելի մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն այս աղէտի մասին։ Անգլ․ կառավարութիւնը վար դրաւ շուէտական շոգենաւը ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ, Պ․ Ռոպէռ Շուման, Պոնն հասնելով, ընդունուեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին՝ Տօքթ․Ատընաուըրի կողմէ։ Թերթերը կը գրեն թէ օրակարգի գլխաւոր խընդիրն է Սարի շրջանին ճակատագիրը։ Գերմանները Գերմանիոյ ամբողջական մասը կը նկատեն այդ շրջանը, աշխարհագրական թէ քաղաքական տեսակէտով։ Ֆրանսա կ'ուզէ որ այս պարագան ճշդուի հաշտութեան դաշնագրէն վերջ, ընդհ․ քուէարկութեամբ ։

ՇԱՏ ԿԱՐԵՒՈՐ ժողով մը գումարուած է Մոսկուայի մէջ, Սթալինի ծննդեան 70ամեակին առթիւ, համաձայն «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի քաղած տեղեկութեանց։ Կը կարծուի թէ տրուած որոշումներուն հետեւանքներէն մէկը պիտի ըլլայ աւելի ամրապնդել բոլոր արբանեակ պետութեանց տնտեսական կապերը Մոսկուայի հետ, բոլորովին ջնջել արեւմտեան ազդեցութիւնը եւն․։

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԵՑԱՒ Խ․ Միութեան մէջ, հայրենադաւներուն, լրտեսներուն եւ վնասարարներուն դէմ, Գերագոյն Խորհուրդին որոշումով։ Այս շարքէն դուրս եղած չարագործները պիտի օգտուին 1947ի օրէնքէն, որ կը ջնջէր մահապատիժը ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նոր վարչապետը, Նահաս փաշա, կազմեց իր դահլիճը, որ կը բաղկանայ 18 նախարարներէ։ Նորընտիր խորհրդարանին մէջ իր կուսակցութիւնը (Վաֆտ) ունի 225 անդամ 319ի վրայ։ Միւս երեսփոխանները կը պատկանին զանազան հոսանքներու (միայն մէկը ընկերվարական է)։ Նահաս փաշա Վաֆտի նախագահն է 1927էն ի վեր, եւ վեցերորդ դահլիճն է որ կը կազմէ։ — Անգլիոյ արտաքին նախարարը այս շաբթու պիտի տեսակցի Նահաս փաշայի հետ ։

ԳԻՆԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ երեք տեսակ գիներ որոշեց կառավարութիւնը, հգքթոլիտրը 360, 400 եւ 410 ֆրանք։ Միեւնոյն ատեն ներածումներ պիտի կատարուին․ բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ 3 — 5 ֆրանք պիտի սղէ փոքրաքանակ վաճառումը։ Այգեգործներն ալ դժգոհ են եւ գործադուլ յայտարարուած է հեղր․ եւ Միջին Ֆրանսայի մէջ ։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ գործածութեան ներկայ չափը պիտի շարունակուի յառաջիկայ շաբթու եւս (Յունուար 15 – 21)։ Գործարանները պիտի կրնան հոսանքէն օգտուիլ կրճատման օրերն ալ, ժամը 9 — 17 ։

ՃԱՓՈՆԻ համայնավար կուսակցութիւնն ալ ըմբոստացաւ Կոմինֆորմին դէմ, որ ամբաստանած էր իր գործօն անդամներէն Նոզաքան, իբրեւ «պծից շեղած»։

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ․ ընտրութեանց պատրաստութեան առթիւ մեծ իրարանցում կը տիրէ ամբողջ երկրին մէջ։ Չըրչիլ անմիջապէս Լոնտոն վերադարձաւ, կարճ կապելով իր արձակուրդը։ Երկու կողմերն ալ ահագին ծախքեր ստանձնած են, յաղթանակը շահելու համար։ Անգլիայէն դուրս ալ ուշադրութեամբ կը հետեւին անցուդարձին ։

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ Զուիցերիացի Ժոռժ Օլթամար, այլ անուամբ Տիէօտոնէ, որ հիթլէրականութիւնը կը փառաբանէր Փարիզի մէջ, անթենով եւ թերթով, իբրեւ «չէզոք խօսնակ մը»։ 1944ին իր երկիրը վերադառնալով, դատապարտուեցաւ եօթը տարի բանտարկութեան, իբրեւ դասալիք ։

ՉՈՐՍ ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ մահուան դատապարտուեցան Լեհաստանի մէջ, իբրեւ պատերազմի ոճրագործներ ։

ՏԱՍԸ ԱԼՊԱՆԱՑԻՆԵՐ դատուեցան Սկիւպի մէջ (Եուկոսլաւիա), իբրեւ լրտես Կոմինֆորմի ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած կեդր․ վարչութեան կողմէ եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի լաւագոյն ուժերու, Salle d'Iéna, Շաբաթ 21 յունուար 1950, ժամը 9.30ին ։

Մխիթար Աբբահօր մահուան 200ամեակը

Պիտի տօնուի նախաձեռնութեամբ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄՈՒՐԱՏ ՖՈՆՏԻ յանձնախումբին, կիրակի իրիկուն, 5 Փետրուար, Salle de la Mutualité։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։

« ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ․— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ Յունուար 21ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, «Ա․ Ահարոնեան» ակումբին մէջ, մանկական եւ գեղարուեստական բաժիններով։ Աւանդական կաղանդի արարողութիւն եւ նուէրներու բաշխում ։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Ալեքսանեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ծնողքին՝ ՄԿՐՏԻՉ ԵՒ ԱԶՆԻՒ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆի անուան տօնին առթիւ, ինչպէս եւ իրենց եղբօր՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆի եւ մեծ մօր ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆի յիշատակին։ Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ․— Աճէմեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, 15 Յունուար, յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 Ժան Կուժոն, իրենց ողբացեալ հօր՝ ՅԱԿՈԲ ԱՃԷՄԵԱՆի մահուան եւ մօր՝ ՏԻԿԻՆ Բ․ ԱՃԷՄԵԱՆի (քառասունք) յիշատակին։ Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ դերասան Թրազօշի եւ մասնակցութեամբ տեղական կարող ուժերու ։ 16 Յունուար, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Horlogeի չքեղ թատերասրահին մէջ, 137 Cours Lafayette ։

« ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ ԱՐՄԱՆԸ »

(Երաժշտական թատերգութիւն, խնամեալ պատրաստութեամբ)։ Եւ ՀԱՐՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ, երգախառն կատակախաղ 8 արար։

Մուտք 150, 100 եւ 75 ֆրանք ։

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Դաւիթեան եւ զաւակը, Այրի Տիկ․ Վերժին Քէհեաեան (Պոլիս, Տէր ե ւՏիկ․ Տօքթ․ Օտապաշեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկ․ Արշալոյս Գամպուրեան, Այրի Տիկին Երանուհի Գամպուրեան, ինչպէս եւ Պօղոսեան, Գամճեան, Էքպէրեան, Պուրմայեան, Եազըճեան, Աշճեան ընտանիքները խորին ցաւով կը գուժեն մահը իրենց մօր, քրոջ եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ԻՍԿՈՒՀԻ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

(Ծնեալ Քիւրքճեան)

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երեքշաբթի, 17 Յունուար, ժամը 3·30ին։ Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 14, Cité de l'Industrie, Pré St. Gervais (մէթրօ Փորթ տէ Լիլա), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փռէ Սէն Ժէրվէի գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանը ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի իբրեւ այդ նկատել ներկայս։

PALAIS DES SPORTSի մէջ

Երկուշաբթի 16 Յունուար ժամը 20ին

UN SUPER – GALA DE POIDS LOURDS

Stéphan OLEK c/	Jo Weidin
Aaron WILSON c/	Eugène Robert
Paco BUENO c/	Emile BENTZ
Jacques HAIRABEDIAN c/	Lucien Corenthin (Revanche)
Joseph ROUDE c/	Jean Dobiasch
René HAUENSTEIN c/	Mohamed Embarek

Գլխաւոր ամբաստանեալը դատապարտուեցաւ մահուան, միւս 9ը՝ 5էն 20 տարի տաժանակիր աշխատանքի։ Ընդհ․ դատախազը ըսաւ թէ «Ալպանիան խամաճիկ մը դարձած է Մոսկուայի ձեռքը եւ դարձած է կեդրոն մը՝ դաւեր լարելու համար Եուկոսլաւիոյ դէմ »։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Նոր Սերունդ»ի յաջորդ դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8·30ին, 78 րիւ Րապըլէ։ Կը դասախօսէ ընկեր Կ․ ՊՕՅԱՃԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Հ․ Յ․ Դ․ քաղաքական նպատակները »։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ Վարդան ենթակոմիտէի ընկ․ ընդհ․ ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Առնուվիլի սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ստիպողաբար կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները ։

ՖՐ․ Կ․ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ․ ժողովը՝ այս երկուշաբթի ժամը 3·30ին, Տիկին Գազազեանի բնակարանը, 6 rue Saint Sulpice ։ Մասնաւոր հրաւէր ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել ։

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»Ի ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Café Régentի վերնայարկը, (մեթրօ Բաւէ)։ Կը խօսի ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Ներսէս Վարժապետեան»։

ԾԱԽՈՒ Է :

Հիւանդութեան պատճառով
Նպարավաճառի խանութ մը
ALIMENTATION COURS DES HALLES
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՐՈՒՍՏ ՄԷԿ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ՄԷՋ
Բանուկ առուտուր, (երեք վաճառորդ, 2 կէիռ)
36 rue des Varennes
Métro Rue du Bac **Paris (7)**
Գաւառներէն դիմել գրաւոր
Ունի նաեւ բնակարան մը, երկու սենեակ եւ խոհանոց ։

Երաժշտագէտ Պ. Ն. Սերգոյեանի

կողմէ երգուած 8 եկեղեցական երգերու երգապնակները հրապարակ ելած են եւ կը ծախուին Պարսամեան գրատունը, 46 rue Richer, Paris (9)։

Կամ հեղինակին՝ Պ․ ՍԵՐԳՈՅԵԱՆի մօտ, 27 rue Victor Hugo, Rosny s/Bois։

Մեր հոգեզմայլ շարականները պէտք է լըսուին նաեւ հայ տունէն ներս եւ անոնցմով լեցուին մեր նոր սերունդի պատանիներուն հոգին։ Յարգելի երաժշտապետի ձեռնարկը լաւագոյն առիթն է այդ նպատակին հասնելու։

Ահա եւ երգերը․ —

1.— ՈՒՐԱԽ ԼԵՐ (Հարսանեկան եւ ԴԱՐՁ ԱՆՁՆ ԻՄ (յուղարկի)։ 2.— ՅԱՐԵՒԵԼՒՑ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻՔ, ԱՆԵՂԱՆԵԼԻ։ 3.— ՃԱՆԱՊԱՐՀ, ԴՈՒՌՆ ԿԵՆԱՑ։ 4.— ՃԱՆԱՊԱՐՀ (յորդորակ), ԴՈՒՌՆ ԿԵՆԱՑ (յորդորակ)։ Վերջին երեքը Արեւագալի մեղեդիներ են ։

ՆԵՐՁԱԿՆԵՐ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

SOCATEX ձեզի պիտի հայթայթէ ինչ որ կ'ուզէք ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Doublure — Toiles — Mercerie եւն․ դերձակի **toile**ի մասնագիտութիւն — բուրդ — ապահովուած Décaties et irretrecissables — marque **ELEPHANT**

Բաց է ամէն օր ժամը 9էն 14։ Հեռաձայնով լուր տուէք, անձամբ կը յանձնենք տուներուն։

Բաց է երկուշաբթի օրերը, ժամը 9էն 19 ։

Առաքում գաւառները ։

10 Rue N. D. de Lorette, Paris (9) **TEL. Tru. 37-92**
Métro N. D. de Lorette, St. Georges **Autobus No.**
Le Peletier — Cadet **26, 43, 49, 32, 74,67**

իջնել Carrefour Chateaudun
5 վայրկեան միայն Gare de l'Est, du Nord եւ St. Lazareէն։

Patisserie Roger

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ
Առաջնակարգ վարպետ
ԱՊՍՊՐԵՑԷՔ
ձեր ուզած ամէն տեսակ **gateaux**ները
ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ, ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ, ԿՆՈՒՆՔԻ ԵՒ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒ
ՀԱՄԱՐ ԱՐԱԳ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒՄ
ՄԱՏՉԵԼԻ, ՀԱՄԵՂ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ
Դիմել՝ ՏԱՎԼԱՇԵԱՆԻ 11 rue Laferrière, Paris (9)
Հեռաձայն TRU. 24-79 métro St. Georges

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Mardi 17 Janvier 1950 Երեքշաբթի 17 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6053–Նոր շրջան թիւ 1464 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՉԱՐԱՇՈՒՔ ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ

Շաբաթ օր Մոսկուայէն հեռագիր մը կը ծանուցանէր, չոր ու ցամաք բովանդակութեամբ.

— «Գերագոյն խորհուրդի (Սովետ) նախագահութիւնը (Պրեզիդիում) ճուէարկեց հրամանագիր մը որ կը վերահաստատէ մահապատիժը՝ հայրենադաւներուն, լրտեսներուն եւ վնասարարներուն համար։

Այս տնօրինութիւնն եղած է ընդ առաջ երթալով զանազան խորհրդային հանրապետութեանց, արհեստակցական միութեանց, գիւղական եւ մշակութային կազմակերպութեանց խնդրանքին։

«Միւս չարագործները պիտի շարունակեն օգտուիլ 1947ի հրամանագրէն, որ կը ջնջէր մահապատիժը»։

Շուտով կ'իմանանք թէ ի՛նչ կը նշանակէ այս «կարճ եւ ազդու» հրամանագիրը, զանազան հանրապետութեանց եւ միւս կազմակերպութեանց համար։

Անշուշտ պիտի բացատրեն նաեւ մահապատժի վերահաստատման շարժառիթները։

Այս նոր տնօրինութիւնը (միջոցառում !) նշանակալից է մանաւանդ անոր համար որ, կը հրամանագրուի խաղաղութեան ժամանակ։ Եւ ճիշդ այն պահուն երբ աշխարհադղորդ պայքար մը կը մղուի խաղաղութեան համար, առաջնորդութեամբ Խ. Միութեան հպատակ եւ ուղեկից կազմակերպութեանց։

1947 Մայիս 26ին, երբ կը ջնջուէր մահապատիժը, «խաղաղութեան ատեն», Փրավտա կը բացատրէր խմբագրականով մը.

— «Մահապատիժը զէնք մը եղաւ հակայեղափոխութեան դէմ, բայց վերջին աշխարհամարտը հաստատեց ընկերվարական կարգուսարքին անխախտելի հանգամանքը։ Դահիճը աւելորդ է այլեւս»։

Դժբախտաբար ձեռքի տակ չունինք այդ խմբագրականին բնագիրը, ամբողջութեամբ արտագրելու համար։ Ըսենք միայն որ յօդուածագիրն էր նոյն ինքն Վիշինսկի, Խ. Միութեան արտաքին նախարարը։ Ան որ, իբրեւ ընդհ. դատախազ, բազմաթիւ գլուխներ «մաքրեց» դնդակահար, սկսելով իր իսկ վարպետներէն, — Զինովիեւ, Պուխարին եւ միւս բոլոր հիմնադիրները, տեսաբաններն ու առաջնորդները խորհրդային վարդապետութեան։

Նոյն ձեւով գետին փռուեցան նաեւ միւս բոլոր հանրապետութեանց եւ ինքնավար շրջաններու վարիչ–գործիչ գլուխները (1936–37)։

Մեր մինուճար հայրենիքն անգամ ազատ չմնաց այս «հարուածային մաքրագործում»էն։

Մինչեւ այսօր ալ, կարդ մը ջօջ անուններ են որ կը շրջին բերնէ բերան,— Աղասի Խանջեան, Սահակ Տէր Գաբրիէլեան, Մուղդուսի, Ամատունի, Ն. Ստեփանեան եւն.։

Իրականին մէջ, բոլշեւիկեան Ապրիլ Տասնըմէկ մըն էր որ կը սարքուէր Հայաստանի մտաւորականութեան գլխուն, նոյն քստմնելի բարբարոսութեամբ։

Սովետամոլ սոխակներէն ոչ մէկը համարձակեցաւ պատասխանել սա վրդովիչ հարցումներուն որ կ'ուղղուին տարիներէ ի վեր.—

Քանի՞ հոգի ուղղակի դնդակահարուած են։ Քանի՞ հոգի մեռած՝ բանտի կամ աքսորի մէջ։

Ո՞ւր կը գտնուին անոնք որոնք իբրեւ թէ ողջ մնացած են։ Ինչո՞ւ թոյլ չեն տար որ իրենց հայրենիքը վերադառնան, յաղթական պատերազմէ չորս–հինգ տարի վերջը ...

Անշուշտ միամիտ հարցումներ են ասոնք, հիմա որ կը վերահաստատուի մահապատիժը, իբրեւ չարագուշակ նախանշանը նոր «մաքրագործումներու»։

Ստալինականութեան համար երբեք ալ դժուար չէ նոր պատրուակներ ստեղծել, խտացնելու համար «հայրենադաւներու, լրտեսներու եւ վնասարարներու» շարքերը, կեր ճարելով ամբոխին։

Երէկ՝ Փաշական–Թրոցքիական խարանը կը բաւէր, ականաւոր գլուխներ փշրելու համար։

Այսօր մահացու բանաձեւ մը եւս ունին.— Թիթոյական, իբրեւ լրացուցիչ մաս հայրենադաւութեան եւ լրտեսութեան։ Ուղեցոյց մը, որ տառապէս կը գործադրուի արբանեակ երկիրներուն մէջ։

Լրտեսախտի նոր համաճարակ մը չի՞ մատներ մահապատժի վերահաստատումը Խ. Միութեան մէջ, անհաշուելի հետեւանքներով ...

Շ.

Ֆրանսահայկական երեկոյթ մը

Ի ՊԱՏԻՒ Պ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻ

Ֆրանքեւհայկական Միութիւնը հացկերոյթ մը սարքած էր կիրակի կէսօրին՝ ի պատիւ իր ընդհանուր–քարտուղար Պ. Ֆրէտէրիք Ֆէյտիի, որ վերջերս հայերէնի դասախօս նշանակուեցաւ Արեւելեան Կենդանի Լեզուներու վարժարանին, յաջորդելով Պ. Ժորժ Տիւմէզիլի, ներկայիս դասախօս Քոլէժ տը Ֆրանսի։

Ներկայ էր ընտրեալ բազմութիւն մը։ Բաց ի Ֆրանքեւհայկական Միութեան նախագահ Պ. Լուի Մառէնէ, ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին Պ. Հանրի Մասէ, տնօրէն Արեւելեան Կենդանի Լեզուներու վարժարանին, երեք հայագէտ ֆրանսացի վարդապետներ, Հ. Լուի Մարիէս, նախկին ուսուցիչ հայերէն լեզուի Institut Catholiqueի որ խորապէս ուսումնասիրած է «Եզնիկ»ը, Հ. Մէրսիէ, իր յաջորդը՝ որ տարիներէ ի վեր կ'աշխատի «Ագաթանգեղոս»ի վրայ, Հ. Թալօն, Յիսուսեան ուխտէն, Հ. Սահակ Տէր–Մովսէսեան, տեսուչ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի, Պ. Ֆիլիփ Տավիտ, նախկին պատուիրակ Սուրիա–Լիբանանի մարզպանութեան, Պ. Փօլ տիւ Վէռ, ծանօթ հեղինակը La Passion de Ciliciei, Պ. Ժաք Ogliastro, «Ֆիկարօ»ի քաղաքական բաժնի խմբագիրներէն, Պ. Thomas Bodoin, թղթակից Լիոնի «Լը Փրոկրէ» թերթին, Պ. Պրուսի, նախկին տնօրէն Լա Նասիոնի, Ինիօն Ֆրանքօ–Արմէնիէնի վարիչ մարմնի անդամները, Հայ Գաղթ. Կեդրոն. Գրասենեակի տնօրէն Պ. Մ. Բունիաթեան, Հայ Գաղթականաց Խորհուրդի նախագահը, հայկական զանազան կազմակերպութեանց եւ մամուլի ներկայացուցիչները։

Հացկերոյթէն վերջ առաջին խօսողն եղաւ Ֆրանքօ–Արմէնիէնի նախագահը Պ. Լուի Մառէն, երեսփոխան եւ նախկին նախարար, որ ըսաւ թէ Արեւելեան Կենդանի Լեզուներու վարժարանը աշխարհի լաւագոյն դպրոցն է, ուրկէ դուրս եկած են բազմաթիւ դիւանականներ, եկեղեցական պետեր եւ դիւանագէտներ։ «1898ին Քազան (Ռուսիա) գացի պաշտօնական առաքելութեամբ մը։ Հոն տեսայ աշակերտներ, որոնք 15 տարեկանէն սկսեալ բոլոր լեզուները կը խօսէին, սակայն ընդհ. զարգացում չունէին։ Պ. Ֆէյտիի առաւելութիւնն այն է որ կը ճանչնայ հայկական հոգին եւ ամբողջ հայկ. մշակոյթն ու քաղաքակրթութիւնը, որոնք մեծ արժէք կը ներկայացնեն մարդկային պատմութեան մէջ։ Պ. Ֆէյտի մեծ աշխատանք մըն է որ կը կատարէ՝ բարձրացնելու համար Ֆրանսայի արժէքը արտասահմանի մէջ։ Հայերը Հիթիթներու կամ Բաբելացիներուն պէս կորսուած ազգ մը չեն, այլ ազգ մը, որ ամբողջ դարեր փառքի օրեր ապրելէ վերջ, տառապած է եւ կեղեքուած, սակայն կուրծք տըւած է բոլոր ասիական բարբարոսներու, Թաթարներու եւ Մոնկոլներու արշաւանքներուն, ինչպէս մեր Լօռէնը։ Ֆրանսան ալ պարտութեան օրեր ապրեցաւ վերջերս, այժմ վերականգնած է։ Հայերը աւելի մեծ ճիգ ունին կատարելիք՝ վերականգնելու համար։ Պէտք չէ երբեք յուսահատիլ։ Արդարութիւնը կը յաղթանակէ երբեմն այնպիսի ժամու մը, երբ բնաւ չի սպասուիր։ Բոլորիդ աշխատանքը անհրաժեշտ է՝ որպէսզի վերջապէս յաղթանակէ արդարութիւնը»։ Ու իր բաժակը պարպեց Հայաստանի ազատութեան համար։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ արաբական երկիրներու ամերիկեան դեսպանները խորհրդաժողով մը պիտի գումարեն յունուարի վերջը, Սուրիոյ մայրաքաղաքին մէջ։ Յետոյ տեղի պիտի ունենայ զինուորական կցորդներու ժողովը։

ԿԻՊՐՈՍԻ Լիմասոլ քաղաքին յունական դըպրոցներու հազար աշակերտները դասադուլ յայտարարեցին, ուսուցիչներուն արգիլուած ըլլալով մասնակցիլ այն հանրաքուէին որ կը կատարուի, կղզին Յունաստանի կցելու համար։

ՍՊԱՆԻԱ 500.000 թոն ցորեն կը խնդրէ որեւէ երկրէ, հինգ ամսուան բաց մը գոցելու համար։ — Զօր. Ֆրանքօ հրամայեց Փետրուար 1ին արձակել բանակին մէկ երրորդը, հարիւր հազար զինուոր։

ԵԳԻՊՏՈՍ 50.000 թոն բրդպատ պիտի ստանայ Գերմանիայէն, երկաթուղիներու համար, մէկ միլիոն սթերլին արժէքով։ Անգլիական առաջարկ մը մերժուած էր նախապէս։

Չինացիները կը գրաւեն Փեքինի ամերիկեան հիւպատոսարանը

ԲՈՒՌՆ ՑՈՒՑՈՒՄ. — ԲՈԼՈՐ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ ԵՏ ԿԱՆՉՈՒԱԾ — ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋՈՒԻ

Չինաստանի համայնավար կառավարութիւնը շաբաթ օր գրաւեց Փեքինի ամերիկեան ընդհ. հիւպատոսարանը։ Այս գործողութեան հետեւանքով, ամերիկեան կառավարութիւնը ետ կանչեց բոլոր պաշտօնեաները։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ չինական իշխանութիւնը այս բռնագրաւումը կատարեց «յանուն ժողովրդային հանրապետութեան»։ Չինաստանէն ետ կանչուած ամերիկեան պաշտօնեաներուն թիւը կը հաշուէ 135 եւ շաբաթներ, եւ նոյնիսկ ամիսներ պիտի անցնին, մինչեւ որ բոլորն ալ կարենան հեռանալ։ Ամերիկեան շահերը պիտի պաշտպանէ Անգլիա, որ անցեալ շաբթու իրաւապէս ճանչցաւ Չինաստանի նոր իշխանութիւնը։ Աւելի քան հարիւր տարուան մէջ առաջին անգամ է որ Մ. Նահանգները պաշտօնական ներկայացուցիչ պիտի չունենան Չինաստանի մէջ։

Հիւպատոսարանին բռնագրաւումը բուռն յուզում եւ զայրոյթ պատճառեց Մ. Նահանգներուն մէջ. այն աստիճան որ շատ մը ծերակուտականներ արտաքին նախարարին՝ Էչիսընի հրաժարումը կը պահանջեն։ Հանրապետականներուն կարծիքով, այս դէպքը կ'ապացուցանէ թէ վերջնապէս ձախողած է Էչիսընի քաղաքականութիւնը Ծայր. Արեւելքի մէջ։ Եթէ ընդհանուր վիճաբանութիւն մը տեղի ունենայ ծերակոյտին մէջ, ծանր քննադատութիւններ պիտի ըլլան Էչիսընի դէմ, պահանջելով արմատապէս մաքրագործել արտաքին նախարարութիւնը։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Փէքինի Ֆրանսական եւ Հոլանտական հիւպատոսարաններն ալ փակուեցան, հակառակ եղած բողոքներուն։ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին բանբերը զեկուցում տալով մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, ըսաւ թէ աննախընթաց է Չինաստանի համայնավարներուն արարքը եւ հակառակ՝ միջազգային օրէնքներու ընդհ. հիւպատոսը յաջողած է ոչընչացնել դիւանաթուղթերուն եւ ծածկագիրներուն մէկ մասը, պաշտօնատան բռնագրաւումէն առաջ։ Հիւպատոսարանին 36 պաշտօնեաները չեն ձերբակալուած, բայց այլուր փոխադրուած են։

Թերթերը 3000 կը հաշուեն Չինաստանի մէջ հաստատուած ամերիկացի առեւտրականներուն թիւը։

ՄԱՕ–ՑԷ ԹՈՒՆԿ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ

Չինաստանի բոլշեւիկեան հանրապետութեան նախագահը, Մաօ Ցէ Թունկ, որ Մոսկուա գացած էր Ստալինի ծննդեան 70ամեակին առթիւ, տակաւին չէ վերադարձած։ Միջազգային մամուլը զանազան կարծիքներ կը յայտնէ այս յապաղման առթիւ։ Կ'ըսուի թէ մեծ դժուարութիւններ ծագած են երկու պետութեանց միջեւ։ Ամերիկացի ծերակուտականներ որոնք վերջերս մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցած էին իրենց արտաքին նախարարին հետ, այն տպաւորութիւնը կրած են թէ Պ. Էչիսըն հաւանական կը գտնէ խզում մը Խ. Միութեան եւ Չինաստանի միջեւ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, խզումը կրնայ տեղի ունենալ երկու պարագաներու մէջ.— 1. Եթէ Մաօ ցէ Թունկ տեղի տայ Խ. Միութեան պահանջներուն առջեւ, իրեն դէմ հանելով անոնք որ ազգայնական են համայնավար ըլլալէ առաջ.— 2. Եթէ մերժէ Մոսկուայի պահանջները։ Այդ պարագային պիտի դառնայ Չինաստանի Թիթօն։

Երկու զօրավարներու խնդիրը

Ազգ. Ժողովի այսօրուան (Գշ.) նիստին մէջ, վարչապետը լուսաբանութիւններ պիտի հաղորդէ երկու զօրավարներու մասին շրջած զրոյցներու առթիւ, իբրեւ հետեւանք նախարարական խորհրդակցութեան մը որ տեւեց չորս ժամ։

Ատենէ մը ի վեր տեղական թերթերը զարմանազան պատմութիւններ կը հրատարակեն երկու բարձրաստիճան սպաներու մասին, որոնց մէկը զօր. Ռըվէռն է, 59 տարեկան, ընդհ. սպայակոյտին պետը՝ մինչեւ 1949 Դեկտեմբեր 7, միւսը՝ զօր. Շարլ Մասթ, 61 տարեկան, տնօրէնը ազգ. պաշտպանութեան ուսումնարանի, մինչեւ 1949 Սեպտեմբեր։

Առաջինը դեռ կը մնայ գործօն բանակին մէջ եւ անդամ է Ազգ. պաշտպանութեան բարձր խորհուրդին, իսկ երկրորդը հանգստեան կոչուեցաւ։

Երկու զօրավարներու խնդիրը ծագեցաւ անցեալ Սեպտեմբերին, երբ Փարիզի ոստիկանութիւնը ստուգեց թէ զօր. Ռըվէռի կողմէ Հնդկաչինի մասին պատրաստուած տեղեկագրին պատճէնը կայ Փարիզի մէջ, Վիէթ Նամի կազմակերպութեանց մօտ։ Տեղեկագիրը աննպաստ էր ֆրանսական քաղաքականութեան համար եւ կ'ըսէր, ինչպէս հրատարակեցին տեղական թերթե–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀՐԱՏԱՊ ԽՆԴԻՐ

(ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆԸ)

Ա.

ԽՄԲ. — Ինչպէս գրած էինք, Եգիպտոսի մեր պաշտօնակիցը, «*Յուսաբեր*», շարք մը խմբագրականներով կ'արծարծէ Երուսաղէմի պատրիարքին ընտրութեան խնդիրը, որ համազգային արժէք ունի: Ահաւասիկ առաջին մասը (22 Դեկտեմբեր, 1949). —

Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութեան արժէքը կարելի չէ լրիւ ըմբռնել ոչ լսելով եւ ոչ իսկ տեղւոյն վրայ այցելելով:

Սեփական աչքերով տեսնել պէտք է Պատրիարքութեան պատկանող բոլոր սրբատեղիները, եկեղեցիները, հաստատութիւններն ու կալուածները, ըմբռնելու համար այն բացառիկ կշիռը, որ մեր ժողովուրդը կը դրաւէ Պաղեստինի նման կարեւորագոյն վայրի մը մէջ:

Գէթ մեզի համար միշտ պիտի մնայ առեղծուածներու սահմանին մէջ այն հարցը, թէ այդ ինչպէս եղաւ, որ մենք, « փոքր ածու» մը, կրցանք, հնագոյն դարերէ ի վեր, այդքան պատկառելի դիրք գրաւել այդքան առաջնակարգ կարեւորութեամբ երկրի մը մէջ:

Ու ոչ միայն գրաւել, այլեւ պահել այդ դիրքը դարեր անընդհատ, պահել մինչեւ այսօր:

Ցոյց տալու համար, որ մենք բնաւ չենք չափազանցեր մեր հասկացողութիւններն ու տպաւորութիւնները իրողութեանց եւ փաստերու մասին, յայտնենք, որ սրբավայրերով ճոխացած Պաղեստինի մէջ, ուր թիզ մը հողը իր քաշէն աւելի ոսկի կ'արժէ, Հայ Եկեղեցին կեցած է հաւասար գետնի վրայ քրիստոնէական հաւատքի երկու հզօրագոյն Եկեղեցիներու հետ՝ Կաթոլիկ եւ Ուղղափառ:

Ընդհանուր առումով այս երեք Եկեղեցիներն են տէրը գրեթէ բոլոր սրբատեղիներուն, հաւասար դիրքի վրայ եւ հաւասար իրաւունքներով:

Միւս քրիստոնեայ ազգերը «հետեւորդ» (հպատակ) են այս երեք եկեղեցիներուն :

Բացառութիւն ըլլալով՝ այս երկրին մէջ «հետեւորդ» ունինք նաեւ մենք (թող թէ կրօնական գիծով), մենք, որ աշխարհի բոլոր անկիւններուն մէջ միայն «հետեւորդ» ու հպատակ ենք ուրիշներու ...

Ուշադրաւ պարագայ :

Քրիստոնէական աշխարհի թերեւս ոչ մէկ մասին մէջ այնքան մեղմ չէ պայքարը կրօնքի շուրջ, որքան Պաղեստինի մէջ:

Եւ աշխարհի թերեւս ոչ մէկ մասին մէջ պայքարը իրաւունքի շուրջ այնքան սուր ու լարուած չէ, որքան յատկապէս Պաղեստինի մէջ:

Պաղեստինը այսօր կրօնքի աշխարհ չէ, այլ իրաւունքի :

Երեք հզօր ու իրաւահաւասար եկեղեցիներ — Կաթոլիկ, Ուղղափառ եւ Հայ Լուսաւորչական — տեւաբար, արշալոյսէ արշալոյս օրուան լրիւ 24 ժամերու ընթացքին, «միշտ պատրաստ» վիճակի մէջ, կը հսկեն սրբատեղիներէն իւրաքանչիւր նշխարի եւ իւրաքանչիւր թիզ հողի նկատմամբ ունեցած իրենց իրաւունքներուն վրայ :

Այս իրաւունքներուն — նուիրական ու մեծարժէք — մաս կը կազմէ անգամ սրբավայրերու սիւներն ու լուսամուտները մաքրելու, անոնցմէ փոշին առնելու պարտականութիւնը ...

Ու հոն, ուր այս պարտականութիւնը, իբրեւ անփոխանցելի իրաւունք, խստիւ ճշդուած չէ եկեղեցիներէն իւրաքանչիւրին համար, հոն փոշին անձեռնմխելիօրէն կը կուտակուի սիւներուն եւ պատուհաններուն վրայ ...

Եւ այս պայքարը կը շարունակուի հինէն ի վեր, տարիներ, տասնամեակներ, յաճախ դարեր անընդհատ :

Այս դիրքը Հայութեան համար վանքի Միաբանութիւնը չստեղծեց սակայն :

Անկասկած, արտակարգօրէն մեծ է Միաբանութեան դերը մեր դիրքերու գրաւումին մէջ. սակայն բուն պայքարողը եղաւ Հայ ժողովուրդը, գլխաւորութեամբը իր հոգեւոր եւ աշխարհական առաջնորդներու :

Եւ դարերով հայ ժողովուրդը յեցակ հանդիսացաւ այս բացառիկ հաստատութեան, անոր համար յանձնօրէն զոհաբերելով թէ իր բարոյական եւ թէ նիւթական միջոցները :

Ոչ իբրեւ սիրող, այլ իբրեւ իրաւատէր :

Աշխարհահածանօթ է Հայ Եկեղեցիի ժողովրդավար բնոյթը:

Մեր եկեղեցին ժողովրդական եկեղեցի է, ժողովուրդին կը պատկանի եւ ժողովուրդով կը կառավարուի :

Այսպէս եղած է հինէն ի վեր, եւ այսպէս եղած է կրօնական մեր բոլոր աթոռներուն նկատմամբ :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւնը հաստատուեցաւ 302ին, մինչեւ այսօր, այս 1647 տարիներու ընթացքին, 129 կրօնապետներ գահակալած են իբրեւ Ամենայն Հայոց Հովուապետներ, եւ անոնք գրեթէ ամէնքը գահակալած են ժողովրդական քուէով :

Աղթամարի կաթողիկոսութիւնը հաստատուեցաւ 1113ին եւ տեւեց մինչեւ 1895ը. այս 782 տարիներուն Աղթամարի Աթոռը գրաւած են 47 կաթողիկոսներ, դարձեալ ընտրութեամբ :

Պոլսոյ Հայ Պատրիարքութիւնը հաստատուեցաւ 1461ին եւ կը յարատեւէ մինչեւ այսօր. այս 486 տարիներու շրջանին 111 Պատրիարքներ գրաւած են Պոլսոյ Աթոռը, դարձեալ ու վերստին քուէով եւ ընտրութեամբ :

Նոյնը եղած է նաեւ Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութեան նկատմամբ. այս Աթոռը հաստատուեցաւ 638ին եւ կը յարատեւէ մինչեւ այսօր, իր հիմնադրման թուականէն մինչեւ 1931ը, մինչեւ Թորգոմ արքեպս. Գուշակեանի գահակալութիւնը, այս 1293 տարիներու երկարաձիգ ճանապարհին, 91 Պատրիարքներ գրաւած են Երուսաղէմի Աթոռը, գրեթէ բոլորն ալ ընտրութեամբ :

Եւ այսպէս եղած է ոչ միայն վերերը, այլեւ վարերը:

Այսպէս եղած է բովանդակ Հայ եկեղեցին, իր ամէնէն համեստ աթոռէն մինչեւ Կրօնապետներու գահը:

Վեր է ամէն կասկածէ, որ իր գրաւած բացառիկ դիրքը հայ կեանքին մէջ, հայ եկեղեցին, նորէն կը կրկնենք, կը պարտի առաւելաբար իր այս ժողովրդավար ոգիին :

Անոր՝ իր եկեղեցիին՝ կապուեցաւ հայ ժողովուրդը ոչ միայն կրօնքով, այլ անոր կապուեցաւ նաեւ ազգային մտահոգութիւններով եւ իրաւունքներով :

Փորձեցէք այս ոգին խլել Հայ եկեղեցիէն եւ դուք անոր տուած կ'ըլլաք ամէնէն մահացու հարուածը :

Բայց դառնանք Երուսաղէմին:

Ազգային Սահմանադրութեան 17րդ յօդուածը կ'օրինադրէր.

« Երուսաղէմի Պատրիարքը Ս. Յակոբայ Աթոռոյն ցկեանս գահակալն է. միանգամայն Հայոց Ազգին սեպհական Երուսաղէմ գտնուած ուխտատեղիներուն տնօրէնն ու Ս. Յակոբայ վանուց Միաբանութեան նախագահն է »:

Նոյն Սահմանադրութեան 20րդ յօդուածը կ'օրինադրէր.

« Երբ Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքը վախճանի, Միաբանութիւնը իր մէջէն տեղապահ մը կ'ընտրէ, եւ Ազգային ժողովները կը հաստատեն զայն»:

Իսկ խօսելով Պատրիարքի ընտրութեան եղանակի մասին՝ Սահմանադրութեան 21րդ յօդուածը կ'օրինադրէր.

« Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքը Կոստանդնուպոլսոյ Ազգային ժողովներուն կողմէ կ'ընտրուի: Բայց Միաբանութիւնը իրաւունք ունի իր կարծիքը յայտնելու ընտրելեաց արժանաւորութեան աստիճանին վրայ, ներկայացման ցուցակաւ մի: Պատրիարքին վախճանելէն անմիջապէս ետքը՝ յիշեալ տեղապահը Միաբանից ընդհանուր ժողով կը գումարէ: Այս ժողովը անուանց ցուցակ մը կը պատրաստէ՝ Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարքի ընտրութեան համար, Կոստանդնուպոլսոյ եկեղեցական համագումար ժողովոյն ըրած կերպիւը. բայց պէտք է, որ Միաբանութեան ներկայացուելիք այս ցուցակը գոնէ եօթն ընտրելեաց անուն պարունակէ: Այս ցուցակը Միաբանութեան կողմէն ստորագրեալ յայտագրով Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարան կ'ուղարկուի »:

Այս «ցուցակ»ը պարտադրող հանգամանք չունի. ան լոկ «կարծիք յայտնելու» ձեւ մըն է միայն, ինչպէս որ Սահմանադրութիւնը կ'ըսէ :

Պարտադրող հանգամանք ունի միայն եւ բացառաբար ԱԶԳԸ՝ իր ընտրական քուէով :

Երուսաղէմ գտնուած ուխտատեղիներն ու վանքերը «միանգամայն Հայոց ազգին սեպհական նկատելով՝ Սահմանդրութիւնը բացառաբար ազգային ժողովներուն կը վերապահէր Պատրիարքին ընտրութեան իրաւունքը :

Իսկ այս ժողովները կը ներկայացնէին Թրքահայաստանի շուրջ 65 վիճակները, նովին բանով 65 վիճակներու քուէն ապահովելով Երուսաղէմի Հայ Կրօնապետին :

Այս աւանդութիւնը, քաղաքական եւ այլ պատճառներով, խախտուեցաւ, սակայն, ասկէ 18 տարիներ առաջ :

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

Հանճարի շրջան մը հայ բանուորներով

Մարսէյլէն 25 քիլոմեթր հեռու է Կարտան, Պուշ տիւ Րօնի կարեւոր կեդրոններէն մէկը: Ունի տասը հազար բնակիչ, երեք շրջաններու մէջ : Քաղաքը՝ Կարտան, Պիվէռ եւ Միւռէյ :

Այս շրջաններուն մէջ բնակող Հայերու թիւն է երկու հազար, որոնց 750ը Պիվէռի մէջ: Բնակիչները կարեւոր համեմատութեամբ օտարականներ են, որոնք առհասարակ կ'աշխատին ածխահանքերուն մէջ:

Խաղաղ անկիւն մըն է Կարտան: Ծովեզերեայ քաղաքներու ոչ եռուզեռը կայ եւ ոչ ալ որեւէ հրապոյրը: Շատ քիչ թիւով նոր եւ առողջապահիկ տուներ կան: Ժողովուրդը կը բնակի նախահայրերէ մնացած հին տուներու մէջ, որոնք ոչ ջուր ունին եւ ոչ ալ արտաքնոց: Փողոցները նեղ, մութ եւ ցեխոտ: Առաւօտները քաղաքին հրապարակի երկայնքը, տեղի կ'ունենայ մառշէ: Շրջականներէն կուգան իրենց անհրաժեշտ առարկաները եւ ուտելիքները անկէ գնելու: Վաճառորդներու մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն Հայերը:

Քաղաքին մէջ կայ Alése Fronge – Camargue *ընկերութեան ալիւմինիոմի գործարանը: Իր տեսակին մէջ Ֆրանսայի երկրորդ մեծ գործարանն է, ուր կ'աշխատին մօտ հազար բանուորներ, որոնց կարգին 40 Հայեր: Օրավարձը չի համապատասխաներ ապրուստի սղութեան: 1949ին բաւական գործաւորներ ճամբուեցան: Կը կարծուի թէ այս տարի եւս պիտի ճամբուին, եթէ ներկայ տագնապը շարունակուի: Օրական 400 Ֆրանքի աշխատող գործաւորներ կան :*

ՄԻՒՌԷՅ. — *Կարտանէն երկուքուկէս քիլոմեթր հեռու կը գտնուի Միւռէյի ածխահանքը, որ ունի 640 մեթր խորութիւն: Հայերը «Ջուրի հանք» կ'ըսեն: Ծովու մակերեսէն շատ վար իջած ըլլալով, բացուած նկուղներէն առատ ջուր կը ցայթքէ: Ջրհանմեքենաներով շարունակ կը պարպեն ջուրը: Կը կարծուի թէ ապագային ածխահորը պիտի ողողուի: Այս հանքին ածուխը որակով թէ քանակով չի հաւասարիր Պիվէռի ածուխին: Կ'աշխատին 1200 գործաւորներ: Հայ հանքագործներու թիւն է 30: Բանուորները կը բնակին ածխահանքի տնօրինութեան կողմէ կառուցուած տուներու մէջ, առանց վարձքի :*

ՊԻՎԷՌ. — *Կարտանէն երկու քիլոմեթր հեռու, բլուրի մը վրայ հիմնուած է Պիվէռ: Ունի գեղեցիկ համայնապատկեր մը, մաքուր եւ առողջարար ջուր եւ օդ: Բնակիչները մեծ մասով հանքագործներ են եւ կը բնակին հանքային ընկերութեան կառուցած միայարկ կցմիտուրէ տուներու մէջ, համաձայն իւրաքանչիւր ընտանիքի անդամներուն թիւին: Բնակարանը ձրի է, ածուխն ալ կը ստանան բաժնեչափով եւ կը բաւէ իրենց: Ելեկտրականութեան կը վճարեն: Այս ածխահանքը բացուած է 1870ին: Առաջ մէկ հատ էր, սակայն տարիներու ընթացքին նոր հորեր բացուած ըլլալով, այսօր հինգ հորերու մէջ կ'աշխատին 2600 աշխատաւորներ :*

Ածխահանքը 750 մեթր խորութիւն՝ երեք յաջորդական հորերով: Գործաւորները ոտքով կ'իջնեն 295 աստիճաններէն, որ կը կոչուի ռըսէթ*: Յետոյ վերելակով կ'իջնեն առաջին ածխահորը որ 180 մեթր խորութիւն ունի, վերջապէս երկրորդ եւ երրորդ ածխահորերը: Իւրաքանչիւր յարկի վրայ կ'աշխատին հանքագործներ: «Ռըսէթ»ին ալ ելեկտրականութեամբ բանող մասնաւոր կառքերով բանուորները կ'երթան Ֆիլիսին անուն ածխահորը, որ ամենահինն է:*

Ժամանակին՝ երբ այս հորերը բացուած չէին տակաւին, Պիվէռի կեդրոնէն աւելի քան երեք քիլոմեթր հեռու լեռներու մէջ կ'աշխատէին գործաւորները: Իւրաքանչիւր յարկ ունի իր աշխատավայրի բաժանումները, ներքնուղին (galerie) *ուրկէ զանազան ուղղութեամբ նկուղներ բացուած են: Կ'երկարին մինչեւ 5 –6 քիլոմեթր: Դեռ պատերազմէն առաջ ձիաքարշ կառքեր կային գործաւորներ փոխադրելու եւ հանուած ածուխը ներքնուղի տանելու համար: Հիմա ելեկտրականութեամբ կը փոխադրուին գործաւորներն եւ ածուխը: Մթերքին մէկ մասը վերելակով դուրս կը հանեն եւ Կարտանի մօտ ածուխի գործարանը կը փոխադրեն, իսկ մեծ մասն ալ գետնին տակէն կը փոխադրեն Մարսէյլ՝ ծովեզերեայ գործարանը : Հոն կը մաղեն եւ քարերը կը զատեն, ածխահորերէն հոսող ջուրերն ալ կը թափին Մարսէյլ՝ ծովը:*

Աշխատավայրերը բաժնուած են երեք մասերու Ա. Գէշ. (Mauvaise) *ունի 80 սանթիմեթրէն մինչեւ 1.20 մեթր բարձրութիւն, գործաւորը յաճախ ծունկի եկած, վիզը մէկ կողմի վրայ ծռած՝ որպէսզի առաստաղին չդպչի գլուխը, կ'աշխատի ժամերով, սահմանուած ածուխի քանակը լրացնելու համար: Ձեռքը ունի ելեկտրական լամբար մը: Շատ մը տեղերու մէջ, որ կազ կը պարունակեն, արգիլուած է ծխելը:*

Հոս աշխատող գործաւորին օրականը աւելի բարձր է, առհասարակ արտադրած ածուխին համաձայն վճարում կ'ըլլայ :

Բ. պզտիկ հանք*, 1.50էն մինչեւ 1.70 է բարձրութիւնը, իսկ Գ.ը մեծ հանք, 3էն մինչեւ 3.50 բարձրութիւն ունի: Հոս աշխատողները աւելի լաւ պայմաններու մէջ կը գտնուին 600էն մինչեւ 900*

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Յունուար 7ին տեղի ունեցաւ ուտեստի ծրարներու բացառիկ բաշխում մը Salle d'Horticultureի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հայ Գաղթ. Կեդր. Գրասենեակին եւ մասնակցութեամբ Փարիզահայ բարենպատակ միութիւններու: Ուտեստները տրամադրած էր I. R. O.ն Նոր Տարուան առթիւ, յատկացնելու համար Փարիզի շրջանի հայ կարօտեալներուն :

Շաբաթներու ընթացքին գլխաւորութեամբ Գաղթ. Գրասենեակին, միութիւններու ներկայացուցիչները Բարեգործական, Աղքատախնամ, Կապոյտ Խաչ, Տիկնանց Միութիւն, Ռուսահայուհիներու միութիւն, Կովկասահայուհիներու միութիւն, ինչպէս նաեւ Ֆր. Բանակի Նախկին Ռազմիկներու միութիւն, քով քովի եկած էին, կատարելու համար այդ ծրարներու բաշխումի եւ մանկական հանդէսի մը կազմակերպութեան գործը:

Համապատասխան ստացուած ծրարներուն՝ անուանական հրաւիրատոմսեր ղրկուեցան այն կարօտեալներուն որոնց ցանկը կազմած էին վերոյիշեալ միութիւնները:

Անձնուէր Տիկիններ եւ Օրիորդներ եռանդով լծուած աշխատանքի պատրաստած էին 180 ծրարներ: Ասոնցմէ զատ Միութիւններու բերած նիւթական օժանդակութիւնով կարելի եղած էր պատրաստել մանուկներու համար երկու հարիւր խնամուած փոքրիկ ծրարներ միրգով եւ քաղցրեղէնով: Ասկէ զատ իւրաքանչիւրը ստացաւ նախընթրիք: Կային նաեւ կարկանդակներու նուէրներ պատրաստուած մասնակցող տիկիններու կողմէ :

Հանդէսը ունէր գեղարուեստական բաժին մը: Ծողշողուն տօնածառին շուրջ կը տեսնուէին զուարթ մանկիկներ որոնք եկած էին մեծ մայրիկին կամ ծնողքին ուղեկցութեամբ:

Սրահին մէջ կը նշմարուէին նաեւ ծերեր եւ անկարներ, անկարող նոյնիսկ առանձին քալելու :

Հանդէսի վերջաւորութեան ծրարները բաժնուեցան կատարեալ կարգապահութեամբ :

Այս պատկերը յուզիչ եւ միանգամայն օրինակելի է ոչ միայն իր բարի նպատակին ծառայելու տեսակէտով, այլեւ իբրեւ ապացոյց՝ թէ անկարելի չէ գործակցութիւն ստեղծել եւ պահել բարեսիրական միութիւններու միջեւ:

Շնորհաւորելի է Գաղթականաց Գրասենեակը որ առիթ ստեղծեց այս ձեւի գործակցութեան մը:

ԱՐՇ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

ֆրանք աշխատավարձք կը ստանան, գործաւորները համաձայն իրենց գործին :

Հակառակ անոր, որ ամէն գիշեր մասնագէտներէ կազմուած քննիչներու կողմէ վտանգաւոր նկատուած բոլոր տեղերը կը քննուին, եւ վտանգաւոր տեղերը սիւներ կը հաստատեն, դժբախտաբար տարին քանի մը անգամ կամ կազը կը պայթի, փլցնելով առաստաղները, դէպի դուրս տանող ճամբաները կը գոցուին եւ շատ մը գործաւորներ շնչահեղձ կը մեռնին, եւ կամ ածուխ պարունակող առաստաղ մը յանկարծ վար կ'իյնայ աշխատողներուն վրայ :

Ներկայիս հոս կ'աշխատին 40ի մօտ հայ գործաւորներ: Գործերը թոյլ են, անցեալ տարի հարիւրէն աւելի գործաւորներ հանելով՝ ղրկեցին, հիւսիսային շրջանի ածխահանքերը :

1948ի երկարատեւ գործադուլին ժամանակ, շատ մը գործարաններ, որ ածուխով կը բանէին, ստիպուեցան ձեւափոխել իրենց մեքենաները եւ մազութով բանիլ:

Այս երկու ածխահանքերն ալ ազգայնացուցած են: Վարչութիւնը կը բաղկանայ գործաւորական եւ կառավարական ներկայացուցիչներէ : Քանի մը տարի առաջ, վարչական կազմի անդամները մեծ մասով համայնավարներ էին որոնք լաւագոյն դիրքերը իրենց կուսակիցներուն վերապահած էին, եւ քաղաքական գործադուլներ կը կազմակերպէին: Հիմա իրենց ազդեցութիւնը բոլորովին թուլցած է եւ պարագլուխներէն շատերը գործէ հանուած են:

Յաջորդով՝ գաղութին կեանքը :

ԱՍԱՏՈՒՐ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ.— Փոքրաթիւ գաղութին ազգ. կեանքը՝ 1949ին պէտք է նկատել մխիթարական: Ծ. Նարդունին եղաւ առաջին մղիչ ուժը, որուն զարգացման նպաստեցին նաեւ Հրանտ Բալուեան եւ «Յառաջ»ը: Այսպէս երեք տարիէ ի վեր գաղութը իր հանդէսներով, թէյասեղաններով, դասախօսութիւններով, խնջոյքներով, եւ մարզական խաղերով կը ջանայ ծառայել ազգապահպանման գործին :

Վերջինը՝ հայկական Ծնունդի առթիւ, մեր կազմակերպած ընտանեկան խնջոյքն էր, որ անցաւ յաջող եւ խանդավառ: Յունուար 7ի շաբաթ գիշեր՝ Նիսի ընտրանին եկած էր Պ. Ս. Գարախանեանի ճաշարանը, քաջալերելու համար մեր ձեռնարկը: Օրուան նախագահը ընկեր Գ. Խոսրովեան, բացատրեց թէ երեկոյթին նպատակն է աւելի ամրացնել բարեկամական եւ ընտանեկան կապերը, դիմանալու համար ձուլման վտանգին :

Օրուան սեղանապետը, Պ. Խր: ոչ միայն հանդէսը վարեց մեծ ձեռնհասութեամբ, այլեւ իր շնորհալի տիկնոջ հետ, աւելցուց հաւաքոյթին փայլը, Կովկասեան պարերով եւ զուարճախօսութեամբ :

Խնջոյքին ներկայ էին՝ Պարսկաստանէն, Պ. Փալանճեան, Տիկիններ Արաքսի, Քնարիկ եւ Օր. Գոհար, որոնք այնքան հաճելի մթնոլորտ մը ստեղծեցին, իրենց երգերով, պարերով եւ հրաժեշտի ճառով: Մանաւանդ Տիկին Արաքսին՝ իր Սայաթ Նովայի երգերով յուզեց բոլորը: Օր. Սիրանոյշ Անսուրեան յաջողութեամբ արտասանեց « Հայ լեզուն »: Իրենց երգերով բուռն ծափերու արժանացան՝ Պ.Պ. Ահարոն եւ Ռաֆայէլ, ինչպէս նաեւ Լիբանանէն՝ Ալպէտը իր արտասանութեամբ: »Հելլէնա», ինքնագիր արտասանութիւն մը ըրաւ, Մխիթարեան վարժարանէն շրջանաւարտ Պ. Յակոբեան :

Յետոյ խօսեցաւ ընկեր Յակոբ Պապիկեան (Մարսէյլէն): Ջերմապէս ներբողելով Միջին Արեւելքի ազգ. վերելքը եւ իբրեւ օրինակ Հրեաներու մշակոյթի պայքարը: Գործակցութեան կոչ ուղղեց, մաքառելու համար ձուլման վտանգին դէմ: Թելադրեց նաեւ ուժ տալ մեր Հայկ.Դատին՝ միացեալ եւ անկախ Հայաստանին, որուն կորիզն է ներկայ մանրանկար Հայաստանը: Արտասանեց նաեւ ընկեր Միրիճան Անսուրեան, Վարանդեանի «Հայ հերոսները»:

Խօսեցաւ նաեւ ընկեր Շահան Զօթեան: Խնջոյքը տեւեց մինչեւ առտուան ժամը 2: Պ. Գարախանեան Հ. Յ. Դ. «Գէորգ Զաւուշ» խումբին նուիրեց շիշ մը պենետիքտին որ բաժնուեցաւ ներկաներուն: Տեղի ունեցան նաեւ եւրոպական պարեր դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր.Սօնիա եւ Պ. Վահագն Խոսրովեաններուն : Տիկին Իւէն Խոսրովեան (Ֆրանսուհի) հայերէն երգեց «Մայր Արաքս»ը: Ընկեր Խոսրովեան հանդէսը փակելով շնորհակալութիւն յայտնեց Տէր եւ Տիկին Գարախանեաններուն, գեղարուեստական բաժնին մասնակցողներուն եւ բոլոր ներկաներուն :

Շահան Սեւան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հիմա որ ախոյենական մրցումներու «այց»ը լրացած է, հարկ է վերլուծել այս կիսաեղանակին արդիւնքները :

Մեր Ա. խումբը, տասը մրցումներու ընթացքին կրած է մէկ պարտութիւն, մէկ հաւասար արդիւնք, ութը յաղթանակ: Այս արդիւնքներուն շնորհիւ, Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը շահի առաջնութիւնը իր դասին մէջ: Ճիշդ նոյն արդիւնքներով մեր պահեստի խումբն ալ իր դասին մէջ առաջինն է:

Կիրակի, 8 Յունուար, տեղի ունեցաւ Le Perreuxի գեղեցիկ մարզադաշտին վրայ «այց»ի վերջին մրցումը:Խիստ կարեւոր եւ նոյնքան շահեկան: Մեր վարձած օթօքարը բերնէ բերան լեցուն էր, 60 մարզիկ եւ համակիրներով: Ասկէ դուրս հայրենակիցներ, 7 սեփական կառքով եկած էին քաջալերել մեզ: Փարիզի լիկը, այս մրցման համար, ղրկած էր շրջանիս լաւագոյն դատաւորներէն մին:

Առաջին կիսախաղը հազիւ սկսած, Սրապը կը տիրանայ գնդակին եւ շնորհիւ գեղեցիկ եւ ուժգին հարուածի մը կը նշանակէ Ա. կէտը: Գնդակը մէկ բերդէն միւսը կը հասնի արագօրէն: Սրապ նոյն յաջողութեամբ կը զարնէ ուժգնօրէն, գնդակը կը զարնուի վերին ցիցին եւ ներս կը մտնէ: Սակայն դատաւորը որ հեռու կը գտնուէր բերդապահին գծէն, կը մերժէ նշանակուած կէտը : Մաքուրէ խաղարկութիւնը ու հանդիսատեսները կը քաջալերեն երկու խումբերը իրենց ծափերով: Կիսախաղին Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ. 1, Auteurs 0:

Դադարին կ'որոշենք փոխել մեր յառաջապահ գծին կազմը քանի մը վայրկեանի համար: Ու երբ մեր մարզիկները իրենց սովորական տեղը գրաւեցին, շփոթութիւն մը տիրեց հակառակորդին վերջապահներու գծին մէջ: Շնորհիւ այս վարպետութեան, նշանակեցինք կէտ մը եւս: Որքան կ'անցնէին վայրկեանները, այնքան շահեկան կը դառնար մրցումը: Դատաւորը փէնալթի մը կը սուլէ մեր դէմ ու հակառակորդը կը նշանակէ կէտ մը: Այս դէպքը կարծես կ'աշխուժացնէ մեր տղաքը որոնք կը նշանակեն երկու կէտ եւս: Խաղը կը վերջանայ Ֆ.Հ.Մ.Ը.Մ.ի գեղեցիկ յաղթանակով 4—1 :

Մեծ ուրախութիւն կը տիրէ մեր նախագահին

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Բայց այդ միջոցին հնարաւոր չէր բան հասկնալ, որովհետեւ միւս կողմանէ ալ Քիւրտերը զինուած բազմութեամբ, հայհոյելով եւ կրակելով, կուգային դէպի մեզ: Այս տեսնելով, վիրաւորուած Յոյնը կը հասկնայ, թէ մենք Հայեր ենք, ոտքի կ'ելլայ, կը դիմաւորէ մեր դէմ եկող Յոյները եւ ետ կը դարձնէ: Երբ մեր տղաքը հասկըցան սխալմունքը, անմիջապէս Յոյնին մօտեցին, որ գլխէն եւ վիզէն վիրաւորուած էր· իրարու հետ կը գրկուին եւ կը համբուրուին: Յոյնը զիրենք կը հանդստացնէ :

— Եթէ դուք զիս վիրաւորած չըլլայիք, այս Քիւրտերը զիս պիտի սպաննէին. տուած հացս զիս փրկեց, դուք իմ կեանքս ազատեցիք, Աստուած ձեր սուրը կտրուկ ընէ :

Տղաքը վէրքը կապեցին եւ ճամբեցին, որ երթայ, իմացնէ Յոյներուն, թէ մենք Հայեր ենք, թշնամիներ չենք, եւ թէ եղածը սխալմունք է :

Այդ միջոցին մեր մէկ մասը զբաղած էր Քիւրտերուն հետ. ասոնք հետզհետէ իրենց կրակը տկարացուցին. բայց երբ մօտեցան, ես պոռացի.

— Կրօ, կրօ, վէրէ, վէրէ... (մարդ, մարդ, եկէք, եկէք) այստեղ չէթաներ կան :

— Դուն ո՞վ ես, հարցուցին, անունդ ի՞նչ է, ո՞ր գեղէն ես ...

— Անունս Խաէ է :

Ամէնքը մէկ կրակելով՝ վերջ տուինք հայհոյանքներուն եւ խօսակցութեան: Կռիւը տաքցաւ, բայց մառախուղը մեզ պատեց եւ մեր փոխադարձ կրակը թուլցաւ, թէեւ մինչեւ իրիկուն հատուկտոր հրացանաձգութիւն տեղի կ'ունենար: Թէեւ մեր բոլոր մտածումը Արսէնին օգնութեան հասնիլ էր, բայց այլեւս անկարելի էր լոյս աչքով մեր դիրքերէն հեռանալ: Երեկոյեան ճամբայ ելանք եւ մեր խումբին երթալիք տեղը որոշելէ ետքը ես ու Վասիլը բաժնուեցանք, գացինք Արսէնին մօտ. տեսանք որ սպաննուած եւ կողոպտուած է: Եղբայրները իր քով չէին, չկրցանք գտնալ՝ մեռա՞ծ էին, թէ ողջ գերի ինկած թըշնամիին ձեռքը:

Մեր ընկերներէն Վարդանը տիֆով հիւանդ էր, այնպէս որ չկրցանք շատ հեռու երթալ եւ ապաստանեցանք Ինիւի կռնակի անտառին մէջ եւ հոն մնացինք: Այդ միջոցին Քէօէչէիւրտցիներու հետ ժողով ըրինք, որպէսզի որոշենք կամ ցամաքով, կամ ծովով երկրէն դուրս գալու միջոցներու մասին. Քէօշէիւրտցիները կը նախընտրէին մնալ երկրին մէջ, Յոյներուն օգնութեան ապաւինելով. առաջարկեցինք, որ գոնէ մէկ քանի Քէօշէիւրտցիներ ընկերանան մեզի, որովհետեւ Օրտուի ճամբան շատ լաւ գիտէին եւ անիկա ամէնէն կարճն էր, բայց անոնք մերժեցին, որովհետեւ չէին ուզեր իրենց ուժերը ցրուել: Բարեբախտաբար մեր յոյն ընկերները ամէն կերպով համամիտ էին մեզի եւ կ'ընդունէին մեր որոշումները. Վասիլը, որ Սամսոնի ճամբաներուն ծանօթ էր, առաջարկեց փոխանակ Օրտուի՝ դէպի Սամսոն երթալ. այդպէս ալ համաձայնեցանք եւ միւս օրը, մէկ երկու օրուան պաշար առնելով մեզ հետ, ճամբայ ելանք:

Առաջին օրը հասանք Միտասոնի եայլան(*): Վարդանը կը տանջուէր իր հիւանդութենէն, իսկ մենք բոլորս ալ իրեն օգնելու ստիպուած ըլլալով, մեր ճամբորդութիւնը կը դժուարանար. բարեբախտաբար մեր ճամբան անտառոտ էր, բարձրադիր եւ խիտ ծառերով պատսպարուած: Երեկոյին դարձեալ ճամբայ ելանք եւ գիշերը հանդիպեցանք 23 անտէր ոչխարներու, որոնցմէ 6ը հետերնիս վերցուցինք. լուսաբացին հասանք ջերմուկներու դիմաց խիտ անտառի մը մէջ. հոն կրակ վառեցինք, մորթեցինք ոչխարները եւ լաւ մը կշտանալէ ետքը՝ մնացեալը իբրեւ պաշար պահեցինք: Ճամբանիս շարունակելէ առաջ ստիպուեցանք անտառէն դուրս ելնել ուղղութիւններս որոշելու համար ու տեսանք, որ երեք Թուրք փախստականներ կ'անցնէին. կասկածեցանք իրենց վրայ, բայց անոնք անմիջապէս անտառ մտան, եւ աչքէ կորսնցուցինք. այդ միջոցին սկսած էր մթնել. մինչեւ հետեւեալ առաւօտը մնացինք կասկածի մէջ եւ կը զգուշանայինք, շարունակ վախնալով, որ մեզ կը լրտեսեն :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ.

(*) Ամառանոց:

տան մէջ, ուր հրաւիրուեցան մարզիկները ։ Պարպեցինք չամփայնի շիշեր Ալֆորվիլի մարզիկներուն արեւշատութեան համար ։ Հայրենաշունչ երգերով Թրթռացին մեր տղաքը ։ Բաժնուեցանք մեծ խանդավառութեամբ եւ վստահութեամբ ։

Քանի մը համակիրներ նուէրներ տրամադրեցին, իբրեւ քաջալերութիւն ։ — Գ. Ուզունեան

ըը. — «Երկրին միայն մէկ մասը մեր ձեռքն է ժողովուրդին ալ՝ կէսէն պակասը ։ Ահուսարսափ կը տիրէ մեր գրաւած մասերուն մէջ» ։

Զօր. Ռըվէռ կը գանգատէր Թէ զէնքերը եւ ռազմամթերքը անպէտ էին կամ վնասաբարութեան ենթարկուած՝ Հնդկաչին հասնելէ առաջ, Թէ «զօրքին բարոյական կորովը սքանչելի է» ։ Բայցնոյն վկայութիւնը չէր տար սպաներուն համար որոնք մեծ քաղաքները կը բնակին ։ Եւ կ'աւելցնէր. — «Գլխաւոր պատճառներէն մէկը այն է որ ոչ մէկը գիտէ Թէ ինչու կը կռուինք» ։ Զօրավարը հաստատելով հանդերձ Թէ կացութիւնը փափուկ է Հնդկաչինի մէջ, կը հաւաստէր Թէ «կրնանք եւ պէտք է որ փրկենք նոր կարգուսարքով» ։ Յետոյ կ'առաջարկէր միջազգայնացնել խնդիրը, աջակցութիւն խնդրելով օտար պետութիւններէ, մասնաւորապէս Մ. Նահանգներէն, «համայնավարութենէ փրկելու համար Ասիոյ վերջին Թերակղզիներէն մէկը» ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետին հետ երկու ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման ։ Տեսակցութենէն վերջ, նախարարը յայտարարեց Թէ «Ֆրանսա պիտի շարունակէ ներկայ քաղաքականութիւնը Սարի շրջանին մէջ», վերջնական կարգադրութիւնը ձգելով հաշտութեան դաշնագրին ։ Ֆրանսա կ'ուզէ Սարի ածխահանքերը վարձել 50 տարուան համար, ծրագիր մը որուն դէմ բացէ ի բաց պայքար կը մղեն Գերմանները ։ Հակառակ այս իրողութեան, Պ. Շուման լաւատես կ'երեւայ, ինչպէս յայտարարեց Պերլին մեկնելէ առաջ ։

ԼԵՀԱԿԱՆ կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Ֆրանսայի, բողոքելով անցեալ չարթուան ձերբակալութեանց, արտաքսումներուն եւ լեհական կազմակերպութեանց լուծման դէմ ։ Թերթերը կը գրեն Թէ եօթը Ֆրանսացիներ եւս ձերբակալուած են Լեհաստանի մէջ ։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ պաշտօնաթերթը, « Le Rassemblement», խստօրէն կը քննադատէ Մ. Նահանգներու արտաքին քաղաքականութիւնը, մեղադրելով Թէ ամերիկեան առեւտուրը կը քամէ Ֆրանսայի կենսունակութիւնը ։ Ծաղրանկար մըն ալ միեւնոյն գծին վրայ կը դնէ նացիականութիւնը եւ Սթէնտըրտ Օյլը, (Ամերիկեան քարիւղի ընկերութիւն) ։ Իրարու Թշնամի ըլլալով հանդերձ, զօրավարին կուսակիցները եւ համայնավարները միեւնոյն բանը կ'ըսեն Մ. Նահանգներուն դէմ ։ Յօդուածին խորագիրն է, եօթը սիւնակի վրայ. — «Կառավարութիւնը ի սպաս մեծ դրամագլուխին, աջակցութեամբ համայնավարներու» ։

ՍՈՒՐՃԻՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ ազատ հռչակուած ըլլալով, գիները կը տարուբերին 625 – 640 Ֆր.ի միջեւ ։ (Բաժնեչափով ծախուած առեն քիլօն կ'արժէր 425 Ֆրանք) ։ Լաւատեսներ կը կարծեն Թէ կարելի պիտի ըլլայ 550 Ֆրանքի ծախել ազատօրէն, եԹէ նոր պաշար հասնի ։ Անցեալ ուրբաԹ օր վեց Թոն սուրճ բաժնուեցաւ Փարիզի նպարավաճառներուն ։

ԻԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ, Ֆրանսայի պարծանք նաւը որ 45 հազար Թոն տարողութիւն ունի եւ որ Նիւ Եորք պիտի երԹար շաբաԹ օր, 956 ճամբորդներով, յանկարծ յետաձգեց իր մեկնումը ։ Վէճ մը ծագած է 800 նաւաստիներուն հետ, որոնք վեց ժամ միջոց տուած էին ընկերութեան, ամսական երեք հազար Ֆրանք պարգեւ պահանջելով ։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ օդարշաւներուն ընդհ. հրամանատարը, ամերիկացի զօր. Արնոլտ, յանկարծամահ եղաւ Քալիֆորնիոյ մէջ ։ 63 տարեկան էր եւ օդանաւային ամենամեծ ուժը վարած է, իր հրամանին տակ ունենալով 2·500·000 զինուոր եւ 70 հազար օդանաւ ։ Ինքն ալ օդաչու էր 1911էն 'ի վեր ։ Մասնակցած է Րոզվէլթի եւ Չըրչիլի պատմական տեսակցութեան (1944) ։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ կառավարութիւնը 56 Թերթեր փակած է յունուար 1էն ի վեր, այն ամբաստանութեամբ Թէ երկրին շահերուն դէմ կը գրեն ։

ՆՈՒԷՐ. — Պ. Գ. Օհաննէսեան 1000 Ֆր. կը նուիրէ Շավիլի դպրոցին ԵՐԻՑՈՒՀԻ ՏԷՐ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առԹիւ ։

★ Շավիլի Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր եւ ընկերուհի Գ. Կիւլեանի, իրենց մօրեղբօր՝ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԴՈՒԴՈՒՅԵԱՆԻ մահուան առԹիւ ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած կեդր. վարչութեան կողմէ եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի լաւագոյն ուժերու, Salle d'Iéna, ՇաբաԹ 21 յունուար 1950, ժամը 8·30ին ։

Մխիթար Աբբահօր ծննդեան 200ամեակը

Պիտի տօնուի նախաձեռնութեամբ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄՈՒՐԱՏ ՖՈՆՏԻ յանձնախումբին, կիրակի իրիկուն, 5 Փետրուար, Salle de la Mutualité ։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։

« ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ. — Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ Յունուար 21ին, շաբաԹ երեկոյ ժամը 8ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ, մանկական եւ գեղարուեստական բաժիններով ։ Աւանդական կաղանդի արարողութիւն եւ նուէրներու բաշխում ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է ։

Տէր եւ Տիկին ՂԱՐԻՊԵԱՆ (ոչ Թէ Դաւիթեան) եւ ազգականները եւ պարագաները խորին ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը

ՏԻԿԻՆ ԻՍԿՈՒՀԻ ՂԱՐԻՊԵԱՆԻ

(Ծնեալ Քիւրքճեան)

Յուղարկաւորութիւնը՝ այսօր, երեքշաբթի, ժամը 3·30ին, 14 Cité de l'Industrie, Pré St. Gervais, ինչպէս ծանուցուած էր կիրակի օր ։

ԾԵՐՍԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ Ազգ. դպրոցին, կիրակի, 22 Յունուար, ժամը 16էն 24 Salle des Fetesի սրահին մէջ, ռիւ Սթալինկրատ ։

Երգ, պար եւ արտասանութիւններ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ ։

Կը ներկայացուին նաեւ երկու զուարթ զաւեշտներ ՓԵՍԱՑՈՒՆ եւ ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, Փարիզահայ լաւագոյն դերասաններէն Գմբէթեանի, Գրիգոր Վահանի եւ ընկերներու կողմէ ։ Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ եւ ընտիր Jazz

Մուտք 75 ֆրանք ։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի յաջորդ դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8·30ին, 78 րիւ Բաղըլէ ։ Կը դասախօսէ ընկեր Կ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ ։ Նիւթը՝ «Հ. Յ. Դ. քաղաքական նպատակները» ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի միեւնոյն հաւաքատեղին ։ (Շար. Նախորդ ժողովին) ։

ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ Միութիւնը իր կազմութեան 32րդ տարեդարձին առԹիւ սարքած է ընկերա – համակրական ճաշ մը այս կիրակի, 22 Յունուար, ժամը 12ին, ճաշարան Սասունի, 31 Place d'Alexanderie (métro Strasbourg – St. Denis կամ Réaumur–Sébastopol) ։

Արձանագրութեանց համար դիմել ընկերներ Հարուտեանի Gut. 56–74 եւ Ադամեանի Tri.52.28 ։

Ծախքերու մասնակցութեան համար 350 Ֆր. ։

Վարչութիւնս կը յուսայ Թէ ռազմիկ ընկերները պիտի ուզեն մեծ Թիւով մասնակցիլ այս հաւաքոյԹին, որուն նպատակը պիտի ըլլայ ստեղծել ընկերական տաք մԹնոլորտ մը եւ միանգամայն զօրացնել ու ամրապնդել ազգօգուտ միութիւնս ։

Գեղարուեստական բաժին ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Վիրոֆլէէն Պ. Գէորգ Էմիրճանեան կը փնտռէ Լիբանան բնակող իր հօրեղբօր որդին, Պրուսայի Կիւրլէ գիւղէն Գաբրիէլ Էմիրճանեանը, որմէ երկար ժամանակէ ի վեր լուր ստացած չէ ։ Կը խնդրուի իր մասին լուր ունեցողներէն իմացնել «Յառաջ»ին ։

Պարահանդէս Մարսէյլի մէջ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՈՐԲԱԽՆԱՄ ՄԻՈՒԹԵԱՆ տարեկան պարահանդէսը 21 Յունուար, շաբաԹ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, նորակառոյց ամենաշքեղ սրահներէն Le Clubի մէջ, 15 rue Grignan ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

1950 – ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Պատկերազարդ եւ ճոխ բովանդակութեամբ, նուիրուած է Հ. Յ. Դ. 60ամեակին ։

ԳԻՆ 150 ՖՐԱՆՔ

Դիմել Հրանտ Սամուէլ գրատուն, 51 rue Mr. Le Prince ։

Պարսամեան գրատուն, 46 rue Richer ։

Բալուեան գրատուն, 43 rue Richer ։

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 18 Janvier 1950 Չորեքշաբթի 18 ՅՈՒՆ.

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6054–Նոր շրջան թիւ 1465

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԱՐԱՇՈՒՔ

Ինչո՞ւ չարաշուք նկատել մահապատիժի վերահաստատումը Խ. Միութեան մէջ :

Նոյն գլուխեան չե՞ն հետեւիր բոլոր ազատ պետութիւնները : Օրինակ՝ մեր բնակած երկիրը, ուր տակաւին չէ վերջացած պատերազմի հաշուեյարդարը :

Հարցումներուն պատասխանը կրնաք փնտռել գտնել, նորէն կարդալով տրուած որոշման բովանդակութիւնը :

Իր համառօտ վիճակին մէջ անգամ, դառն խորհրդածութեանց տեղի կուտայ հեռագրական լուրը :

Այսպէս, մահապատիժը կը վերահաստատուի «Հայրենադաւներուն, լրտեսներուն եւ վնասարարներուն համար» : Իսկ «միւս չարագործները պիտի շարունակեն օգտուիլ 1947ի հրամանագրէն, որ կը ջնջէր մահապատիժը » :

Ուրիշ խօսքով, քաղաքական յանցաւոր մը կրնայ գնդակահարուիլ կամ կախուիլ ատոր – անոր մատնութեամբ : Բանի խոստովանութեամբ եւ խեղկատակ դատավարութեամբ : Իսկ յանցանքի վրայ բռնուած արիւնարբու մարդասպան մը դատապարտուիլ միայն քանի տարի բանտարկութեան կամ տաժանակիր աշխատանքի :

Անոնք որ ուշադրութեամբ հետեւած են վերջին 30 տարիներու անցուդարձին, գիտեն թէ բոլշեւիկեան իշխանութիւնը շատ աւելի անողոք է եւ բարբարոս՝ գաղափարական հակառակորդին, քան հասարակ ոճրագործին հանդէպ :

Ապացոյց՝ այն հարիւր հազարաւոր բազմադի հրէշները որ Չեկաներու փառքը կազմեցին Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեանց վրայ : Եւ դեռ միլիոնաւոր քրէական տիպարները որ կը վխտան վերէն վար : Կեդրոնէն մինչեւ ծայրագաւառները : Ինչպէս «Նորադար», արբանեակ երկիրներուն մէջ :

Այդ նոյն «ռեվոլիւցիոն» քաղաքականութիւնը չէ՞ր որ հովանաւորեց Հայաջինջ Սարաֆներուն հերոսները, դանոնք բազմեցնելով Բագուի հայասպան ժողովին մէջ : Անոնց հետ գործակցութիւն եւ զինակցութիւն հաստատելով լման 25 տարի : Անխնայ տրորելով, թեւատելով, անզօրութեան մատնելով նորակազմ Հայաստանը : Ջարդարարներուն հետ ձեռք ձեռքի՝ կրակի տալով եւ յետոյ իբրեւ փրկիչ ներկայանալով ...

Ուրեմն, այս անգամ ալ հրամանագրին առաջին զոհերը պիտի ըլլան քաղաքական յանցաւորները, վրայ տալով նախ իրենց պատիւը՝ ճուլածոյ «մեղայականներով», յետոյ իրենց գլուխը :

Գերագոյն Խորհուրդին որոշումը չարագուշակ է նաեւ ուրիշ տեսակէտով մը :

Բանաձեւը կ'ըսէ թէ որոշումը տրուած է ընդառաջ երթալով «խորհրդային զանազան հանրապետութեանց, արհեստակցական Միութեանց, գիւղական եւ մշակութային կազմակերպութեանց խնդրանքին » :

Ըսել կ'ուզեն թէ յարգած են ժողովրդապետութեան սկզբունքը : Ժողովուրդին կամքը :

Այս ամբողջ հատուածին մէջ, ամէնէն նշանակալից առաջին տողն է.— «Խորհրդային զանազան հանրապետութեանց » :

Կը նշանակէ թէ կան խորհրդային հանրապետութիւններ որոնք անհրաժեշտ համարած են մահապատիժին վերահաստատումը :

Թերեւս այդ հանրապետութեանց անուններն ալ հրատարակուած են ամբողջական բանաձեւին մէջ, ուրիշ մանրամասնութիւններով :

Առանց այդ լրացուցիչ տեղեկութեան ալ, դիւրին է եզրակացնել թէ հանրապետութիւններ, երկիրներ կան ուր կացութիւնը պղտոր է : Եւ կամ դէպքեր, պարագաներ կան որոնք անհրաժեշտ կը դարձնեն գերագոյն պատիժին գործադրութիւնը :

Եւ կամ, խորհրդային իշխանութիւնը վստահութիւն չունենալով այս կամ այն ճակատին վրայ, կ'ուզէ իր դիրքերը ամրապնդել ահուսարսափի վերահաստատումով :

Օրէնքին հրատարակումը յայտնի կը բանայ դուռները՝ նոր «մաքրագործումներ»ու համար : Մանաւանդ որ, ականաւոր դէմք մը, Մալենկով, դեռ վերջերս անհրաժեշտ կը գտնէր խտացնել «ինքնաքննադատութիւնը » :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Հազար սրբագրէ, խրատէ, հրապարակաւ բացատրէ, երբեմն ալ սաստելով : Անօգո՛ւտ :

Ոչ միայն թղթակիցներ, այլեւ խմբագիրներ անգամ կը յամառին գրել.— չօէքլ (չէօքմէք), ծնկաչոք (ծնրադիր) :

Հետաքրքիր սարդ, այո : Բայց հետաքրքիր ներկայացում, տեսարան, երեւոյթ, գործ՝ ՈՉ :

Գրէ՝ հետաքրքրական : Աւելի կարճը՝ շահեկան (intéressant) :

Ոգեւորութիւն յառաջացնել : Ո՛չ : Ճիշդը՝ յառաջ բերել, ստեղծել : «Յառաջացնել» կը նշանակէ յառաջ տանիլ :

Ձեմ գիտեր Մխիթարեանները ինչո՞ւ կը յամառին գրել իրենց գիրքերուն, թերթերուն, բոլոր յօդուածներուն մէջ.

— Ֆրանսա առաջնութիւն ունի նկատմամբ...

— Առթիւ մահուան տարեդարձի (տարեդարձին առթիւ) :

Քանի որ վանքին մօտեցանք, պիտի խնդրէի լուսաբանել նաեւ հետեւեալ հարցը :

Ոչ միայն անգլիր օրէնքը, այլեւ տրամաբանութիւնը կը պահանջէ ազգերու անունը գրել գլխագիր (Հայ, Յոյն, Ֆրանսացի, Անգլիացի, եւն. (գոյական) : Իսկ երբ ածական են, գրել սովորական բառերուն պէս (հայկական, Ֆրանսական, յունական եւն.) :

Մեր հին մատենագրութեան մէջ ալ այսպէս կ'ընէին, կարծեմ : Վկայ՝ Աստուածաշունչը :

Ձեմ գիտեր ինչո՞ւ, հիմա ճիշդ հակառակն է որ կը տեսնենք : Ածականը գլխագիր, գոյականը՝ մանր գիր,— Հայ ազգ, Հայ մատենագրութիւն Հայ լեզու եւայլն :

Այս «Հայ – Հայ»ն ալ դդումի համ տալ սկսաւ : Աւանդական Հայ. (Հայաստանեայց) Եկեղեցին անգամ դարձեր է Հայ եկեղեցի :

Տակաւին ունինք Հայ մշակոյթ, Հայ քաղաքակրթութիւն, Հայ մամուլ (փոխան հայկականի) եւն. :

Ի՞նչպէս կ'ըլլար եթէ թերթերը իրենք բարեհաճէին բարի օրինակ հանդիսանալ, զանազանելով ծուռն ու շիտակը :

ՎԱՀԷ

«ՀԱՅԵՐԷՆԸ Ի ՊԱՏՈՒԻ».— Ֆիկառօ, որ ներկայացուցիչ մը ունէր Ֆրանքեւհայկական Միութեան կիրակի օրուան հանդէսին մէջ, իր նկարագրութեան մէջ կը գրէ թէ Փարիզի արեւելեան լեզուներու վարժարանին հայերէնի դասընթացքը հաստատուեցաւ Նափոլէոն Ա.ի կողմէ, 1798ին : Յետոյ խօսելով նոր դասախօսին՝ Ֆ. Ֆէյտիի մասին, կ'ըսէ թէ ականաւոր արեւելագէտը «արդէն հրատարակած է կարգ մը կարեւոր գործեր, այսպէս նպաստելով աւելի լաւ ճանչցնելու լեզուն, մշակոյթը եւ քաղաքակրթութիւնը այս դժբախտ ժողովուրդին որ կը ջանայ վառ պահել իր լաւագոյն աւանդութիւնները տարագրութեան մէջ» :

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ յառաջիկայ մարտէն սկսեալ կրթ. գործավարութիւնը (Նախարարութիւն) պիտի վճարէ հայկական, յունական, հրէական դպրոցներու թուրք ուսուցիչներուն թոշակները : Ժամական 150 ղրուշ առնող ուսուցիչները պիտի ստանան 150, 250 առնողներն ալ 500 ղրուշ : (Մինչեւ հիմա փոքրամասնութեանց ազգ. սնտուկներէն վճարել կուտային այս թոշակները) :

ԵՐԿՈՒ ՀԱԶԱՐ ՆՈՐ ՌՈՒՄԲԵՐ (ջրածինով շինուած) բաւական են աշխարհը կործանելու համար, համաձայն ամերիկեան գիտնականներու յայտարարութեանց : Իւրաքանչիւր ջրածին ռումբ կրնայ ոչնչացնել 500 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն, եօթը միլիոն աստիճան ջերմութիւն արձակելով : Կ'ըսուի թէ հիւլէական ռումբի յանձնախումբին նախագահը, որ վերջերս հրաժարեցաւ, կ'ըսէր թէ բուն իսկ մարդկութիւնը պիտի կործանի այս ռումբին շինութեամբ :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ երեք յանձնախումբերէն առին քալեցին Խ. Միութեան ներկայացուցիչները, բողոքելով ազգայնական Չինաստանի պատուիրակներուն ներկայութեան դէմ : Արբանեակ երկիրներու ներկայացուցիչներն ալ հետեւեցան այս ցոյցին :

Գերմանիա կ'ընդդիմանայ Սարի շրջանին անջատման

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման, որ արեւմտեան Գերմանիա եւ յետոյ Պերլին այցելած էր, Փարիզ վերադարձաւ առջի օր :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ այցելութեան հետեւանքով, բացորոշապէս պարզուեցան երկու խնդիրներ,— Սարի հարուստ շրջանին ապագան եւ փոխադարձ ապահովութեան հարցը երկու երկիրներուն որոնք երեք անգամ պատերազմած են վերջին 80 տարիներու ընթացքին :

Այսպէս, անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ արեւմտեան Գերմանիոյ հանրապետութիւնը կ'ընդդիմանայ Ֆրանսական պահանջներուն՝ Սարի շրջանի մասին : Վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, յայտարարած է բացորոշապէս.— «Մենք պիտի ընդդիմանանք Սարի շրջանին անջատման նոյն վճռականութեամբ ինչպէս Օտէր – Նայսէ սահմանագծին (արեւելեան սահմանագլուխ) : Միեւնոյն ատեն, արեւմտեան Գերմանիոյ Խորհրդարանը կ'ուզէ ապահովութեան խոստում ստանալ գոնէ Ֆրանսայէն, եւ եթէ կարելի է՝ արեւմտեան բոլոր դաշնակիցներէն :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Շուման ըսած է գերման վարչապետին թէ Սարի շրջանին ածխահանքերը պէտք է պաշտօնապէս վարձու տրուին Ֆրանսայի, 50 տարուան համար : Այժմ այդ ածխահանքերը կը շահագործուին կազմակերպութեան մը կողմէ որ ենթակայ է Ֆրանսական իշխանութեան : Ֆրանսա ինքնավարութիւն շնորհեց այդ շրջանին երկու տարի առաջ, տնտեսապէս կապելով իրեն : Երկուշաբթի օր Տոքթ. Ատընաուըր յայտարարեց լրագրական ասուլիսի մը մէջ թէ կարելի չէ ածխահանքերը վարձու տալ, մինչեւ որ Ֆրանսա եւ Սարի շրջանին կառավարութիւնը խորհրդակցին արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, որ օրինաւոր տէրն է այդ հանքերուն :

Գերման վարչապետը իր պահանջը կը հիմնէ արեւմտեան Գերմանիոյ նոր սահմանադրութեան վրայ, որուն համաձայն նախկին գերման պետութեան բոլոր ստացուածքները կը պատկանին հանրապետութեան :

Սարի շրջանը Գերմանիոյ կցուեցաւ 1935ին, ժողովրդային քուէարկութեամբ, Ազգերու Դաշնակցութեան հովանաւորութենէն վերջ :

Պ. Շուման վճռապէս կը մերժէ նոր հանրաքուէ մը կատարել, ճշդելու համար Սարի ճակատագիրը : Հակառակ այս տարակարծութեանց, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը լաւատես յայտարարութիւններ ըրաւ Պերլինի մէջ, ուր կ'այցելէր առաջին անգամ, պատերազմի դադարումէն ի վեր : Ըսաւ թէ «Ֆրանսայի բարեկամութիւնը Գերմանիոյ հանդէպ միայն խօսք չէ, այլ գործք : Անհրաժեշտ է միասնաբար քննել մեր խնդիրները եւ դժուարութիւնները եւ աշխատիլ մեր հաւաքական նպատակին համար, — Կառուցում նոր Եւրոպայի : Ֆրանսա եւ Գերմանիա նոյն ապագան ունին միւս դաշնակիցներուն հետ» :

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է ապահովութեան մասին.— «Եթէ Մ. Նահանգները եւ Անգլիա մեզի ընծայեն այն ապահովութիւնը զոր Ֆրանսա տուաւ Պ. Շումանի միջոցաւ, առաւելութիւն մը պիտի ունենանք : Մեզի համար կարեւոր է գիտնալ թէ այն պետութիւնները որոնք զինաթափ ըրին մեզ, պիտի երաշխաւորեն մեր ապահովութիւնը : Պ. Շուման կատարելապէս համաձայն է այս մասին » :

Պ. Շուման հակառակ ըլլալով հանդերձ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման, ըսած էր թէ Դաշնակիցները պարտաւոր են երաշխաւորել անոր ապահովութիւնը :

Բարենորոգումներ Եգիպտոսի մէջ

ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ՊԱՐՊԵԼ ՍՈՒԷԶԸ ԵՒ ՍՈՒՏԱՆԸ

Եգիպտոսի նոր վարչապետը, Մուսթաֆա Նահաս փաշա, որ 74 տարեկան է, Բշ. օր կարդաց Ֆարուք թագաւորին գահաճառը, խորհրդարանին առջեւ :

Նոր կառավարութեան ծրագիրը կը տրամադրէ անգլ. զօրքը հեռացնել Սուէզի շրջանէն եւ Սուտանէն, Եգիպտոսի կցելով այս երկիրը : Յետոյ կը խոստանայ շարք մը ընկերային եւ կրթական բարենորոգումներ : Գրաքննութիւնը, որ հաստատուած էր Պաղեստինի պատերազմին հետեւանքով, թէեւ թեթեւցած, բայց բոլորովին ջնջուած չէ, նկատի առնելով Իսլամ Եղբայրութեան եւ համայնավարներու գործունէութիւնը : Ներքին գրաքննութիւնը (մամուլ) վերջացած է, բայց տակաւին կը շարունակուի նամակներու եւ օտար թղթակցութեանց գրաքննութիւնը :

Յունուար 16էն սկսեալ ուսումը ձրի է նախակրթարաններու, երկրորդական եւ արհեստագի –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀՐԱՏԱՊ ԽՆԴԻՐ

(ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆԸ)

Բ.

1930 Ապրիլ 27ին մեռաւ Երուսաղէմի վերջին ազգընտիր Պատրիարքը՝ Եղիշէ արքեպ. Դուրեան, եւ 1931ին եկաւ իր աթոռը գրաւելու Եգիպտոսի նախկին Թեմակալը՝ Թորգոմ արքեպ. Գուշակեան :

Այս վերջինը գործեց իր հանրային կեանքի ծանրագոյն սխալներէն մէկը՝ յօժարելով Պատրիարք ընտրուիլ բացառաբար Երուսաղէմի վանքի փոքրաթիւ միաբաններուն քուէով :

Առաջին անգամն էր, որ ազգը այսքան ցուցական կերպով կը զրկուէր իր նուիրական իրաւունքէն :

Իր ատենին մենք բողոքեցինք հայ ժողովուրդի իրաւունքներու այս վրդովիչ ոտնահարումին դէմ, սակայն մեր բողոքը մնաց ձայն բարբառոյ յանապատի ...

Թորգոմ արքեպ. Գուշակեանի ընտրութիւնը վտանգաւոր նախընթաց մը ստեղծեց եւ իրմէ ետք նոյն ձեւով կատարուեցաւ ընտրութիւնը նաեւ իր յաջորդներուն՝ Մեսրոպ եւ Կիւրեղ Պատրիարքներուն :

Իրաւական նոր ազդակ մը եկաւ լեցնելու այն պարապը, որ ստեղծուած էր Ազգային Երեսփ. ժողովին փոխիացումով :

Վանքը գտնուելով բրիտանական իշխանութեան տակ՝ Պատրիարքներու ընտրութեան մէջ նոր կարգ մը հաստատուեցաւ. ընտրութիւնը կը կատարէին միաբանները՝ Անգլիոյ Թագաւորին վերապահելով ընտրութեան վաւերացումը եւ Պատրիարքին հաստատումը իր պաշտօնին մէջ :

Այս հիմունքով բարեփոխուեցաւ Միաբանութեան ուխտին կանոնագիրը եւ վաւերացուեցաւ անգլիական (հոգատար) կառավարութեան կողմէ :

Այդ կանոնագրի 20 – 30րդ յօդուածներուն համաձայն, Պատրիարքի մահուան պարագային միաբանութիւնը իր մէջէն տեղապահ մը կ՚ընտրէ՝ անոր հաստատումը վերապահելով հոգատար կառավարութեան :

Տեղապահութիւնը կը տեւէ քառասուն օր :

Քառասնօրեայ շրջանը բոլորելէ ետք, տեղապահը նիստի կը հրաւիրէ միաբանական ընդհ. ժողովը, որ պատրիարքական ընտրելիներու հընգանուն ցանկ մը կը կազմէ :

Յաջորդ օրը նոյն ժողովը այս ցանկին վրայէն կ՚ընտրէ պատրիարքը :

« Ընտրութեան արդիւնքը.— համաձայն 23րդ յօդուածին,— կը հաղորդուի Սուրբ Էջմիածին՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, եւ ապա՝ հոգատար կառավարութեան միջոցաւ կը ներկայացուի Լոնտոն՝ Թագաւոր կայսեր հաստատութեան» :

Ազգային սահմանադրութեան տեղը մեզի այս կանոնագիրը ժառանգութիւն ձգելով՝ 1939 Փետր. 11ին մեռաւ Թորգոմ Պատրիարք Գուշակեան :

Ընտրութեան այս եղանակը այլեւս աւանդութիւն դարձաւ եւ Թորգոմ Պատրիարքի մահէն ետք, 1939էն այս կողմ, կիրառուեցաւ նաեւ իր երկու յաջորդներուն՝ Մեսրոպ եւ Կիւրեղ Պատրիարքներուն ընտրութեան նկատմամբ :

Ազգին իրաւունքներուն մասին չխորհեցան ոչ միայն Թորգոմ արքեպ. Գուշակեան, այլեւ չխորհեցան իր զոյգ յաջորդները :

Չխորհեցաւ անգամ Մեսրոպ արքեպ. Նշանեան, որու մասին «Զարթօնք»ի յօդուածագիրը մեզի հետեւեալ վկայութիւնը կուտայ .

— « Վերջրնթեր պատրիարքը, Ամեն. Տ. Մեսրոպ Ս. Արք. Նշանեան, մեզի ցոյց տուած էր, 1944ին, այն արձանագրութիւնը, զոր թողած էր այն ատեն, 1931ին, երբ ինք էր եղած բանագնացը Բրիտանական իշխանութեանց մօտ յԵրուսաղէմ, ըստ որում վերապահութիւն կը դրուէր վերահաստատելու համար Հայ Ազգը իր հակակշիռի պաշտօնական իրաւունքներուն մէջ » :

Տարաբախտաբար, այս ճիգը չկատարուեցաւ հետագային. ինքն իսկ բանագնացը, որ յաջողած էր «վերապահութիւն» դնել՝ հետագային հայ ժողովուրդի իրաւունքները վերահաստատելու համար, նախընտրեց այդ «վերապահութեան» վրայէն անցնիլ եւ պատրիարքական աթոռին տիրանալ բացառաբար քանի մը միաբաններու քուէով :

Նոյն ընթացքին հետեւեցաւ նաեւ վերջին Պատրիարքը՝ Կիւրեղ արքեպ. Իսրայէլեան. ան նոյնպէս «Ազգ»ը տեսաւ 25 միաբանակիցներէն 14ի քուէներուն մէջ, որ ստացած էր իր ընտրութեան ատեն...

Տարօրինակ է մանաւանդ այս վերջին Պատրիարքին ընթացքը : Իր պաշտօնավարութեան շրջանին պատահեցաւ քաղաքական մեծակշիռ դէպք մը, որ անկարող էր չանդրադառնալ Պատրիարքութեան իրաւական դիրքին վրայ,— 1948 Մայիս 15ին վերջ գտաւ բրիտանական հոգատարութիւնը Պաղեստինի վրայ :

Տակաւին 1948 Մայիս 15ը չեկած՝ Պատրիարքը դիտէր այս մասին :

Սակայն ոչ մինչեւ 1948 Մայիս 15ը եւ ոչ ալ այդ Թուականէն ետքը, մինչեւ իր մահը, ոչ մէկ քայլ — պատրիարքարանի իրաւավիճակին վերաքննութեան նկատմամբ ...

Այսօր յայտնի է այլեւս այն կացութիւնը, որ ստեղծուած է Երուսաղէմի մէջ :

Հետեւեալ կարեւորագոյն պարագաները համազգային քննութեան խնդիր կը դարձնեն Երուսաղէմի Հայ պատրիարքութեան ապագային հարցը.

Ա.— 1948 Մայիս 15էն ասդին վերջ գտած է բրիտանական հոգատարութիւնը Պաղեստինի վրայ :

Բ.— Այս հոգատարութեան վերացումով՝ ինքնին կորսնցուցած է իր իրաւական ուժը Միաբանութեան ուխտին այն կանոնագիրը, որ մշակուած էր համախորհուրդ նոյն հոգատարութեան հետ, ապա վաւերացուած՝ բրիտանական կառավարութեան կողմէ, եւ ուր ճշդուած էին պատրիարքական ընտրութեան կանոնները :

Գ.— Բրիտանական հոգատարութիւնը վերնալով՝ անոր բաց ձգած տեղը տակաւին գրաւուած չէ միջազգայնօրէն ճանչցուած որեւէ ուժի կողմէ :

Դ.— Այն օրը, երբ միջազգայնօրէն ճանչցուած այս ուժը գայ գրաւելու բրիտանական հոգատարութեան թափուր ձգած տեղը, նոյն օրը այս նոր իշխանութիւնը՝ իր հովանին տարածելով նաեւ հայ պատրիարքութեան վրայ՝ պիտի ուզէ գիտնալ «միանգամայն Հայոց ազգին սեպհական» պատրիարքութեան ապագային մասին՝ Հայոց ազգին կարծիքը :

Այս կարծիքն է ահա, որ այսօր, քանի տակաւին ուշ չէ, լայնօրէն արծարծել ու մշակել պէտք է՝ վաղը զայն գործադրութեան դնելու համար :

Կարեւորագոյնը բոլոր կարծիքներու, բոլոր առաջարկներու եւ հարցերու մէջ այն է, ինչ որ այնքան գեղեցիկ կերպով ճշդուած է ազգային սահմանադրութեան մէջ.— վերստին ազգը իրաւատէր դարձնել այն հաստատութեան, որ «միանգամայն Հայոց ազգին սեպհական է» :

Ի՞նչպէս հասնիլ այս նպատակին, երբ մենք չունինք այլեւս այն բարձրագոյն ատեանը — Ազգային երեսփոխանական ժողով — որ երէկ այնքան հեղինակաւորապէս կը ներկայացնէր ազգը Պոլսոյ մէջ :

(ՑՈՒՍԱԲԵՐ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Արդի Լեհաստանը

Ամերիկեան թերթի մը թղթակիցը տեսութիւններ կը հրատարակէ նոր Լեհաստանի քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային կացութեան մասին :

Կ՚ամփոփեմ հիմնական մասերը :

Վերջին երեք տարիներու ընթացքին Լեհաստան բոլորովին թօթափեց արեւմտեան ժողովրդապետութիւնը : Հոն հիմա կը տիրապետէ բոլշեւիկեան դիկտատուրան : Ժողովուրդը նուիրուած է վերաշինական աշխատանքի :

Տնտեսապէս, ամէնէն կենդանի տպաւորութիւնը զոր մարդ կը կրէ, արդիական գեղեցիկ շէնքերն են որ կը բարձրանան Վարշաւայի աւերակներուն մէջէն, ինչպէս եւ լեհ այրերու եւ կիներու կենսունակութիւնը, երբ աճապարանքով կ՚անցնին ձիւնոտ փողոցներուն մէջէն : Թէեւ շատ վայելուչ հագուած չեն, սակայն բաւական լաւ պատսպարուած են ցուրտին դէմ :

Քաղաքական տեսակէտով՝ Լեհաստան — ամէնէն մեծը եւ ամէնէն բազմամարդն է համայնավար երկիրներուն — չափուած – ձեւուած է բոլշեւիկ Ռուսիոյ տիպարին վրայ :

Իսկ արեւմտեան տեսակի խորհրդարանական ձեւերը, որոնք պահուեցան մինչեւ 1946 – 1947, հիմա փոխուած են :

Արեւմտեան թերթերու թղթակիցներ առ այժմ կրնան լուրեր ղրկել առանց գրաքննութեան : Սակայն վիզէները որ առաջ մեքենաբար կը տրուէին, դարձան առանձնաշնորհ մը վերջին վեց ամիսներու ընթացքին : Անցագիր կարելի է ստանալ միայն Քաղաք. Բիւրոյին միջոցաւ :

Վարշաւայի օտար դիւանագէտները եւ արեւմտեան թերթերու թղթակիցները սահմանափակուած չեն մայրաքաղաքին մէջ, կրնան առանց արտօնութեան ճամբորդել երկրին մէջ :

Սակայն գաղտնի ոստիկանութիւնը միշտ կը հետեւի օտար լրաբերներու, դիւանագէտներու եւ արեւմտեան քաղաքացիներու շարժումներուն : Երկու ամիս առաջ համայնավար կառավարութիւնը գաղտնի եւ երկդիմի օրէնք մը հրատարակեց, որուն համաձայն թղթակից մը կրնար բանտարկուիլ իբրեւ լրտես, նոյնիսկ եթէ շատ սովորական տեղեկութիւն մը ուզէր, օրինակ, իմանալու համար արհեստակցական միութեան մը անդամներու թիւը :

Շթեթինի Ֆրանսական հիւպատոսարանի կըցորդ Անտուէ Ռոպինոյի ձերբակալութիւնը ցոյց կուտայ թէ ինչու սրտադողի մատնուած են Արեւմտեան թղթակիցները եւ դիւանագէտները : Պ. Ռոպինօ խորհրդաւոր կերպով ձերբակալուեցաւ երբ կ՚ուզէր օդանաւ մտնել եւ Փարիզ մեկնիլ : Մինչեւ իսկ երկու օր չկրցաւ լուր տալ իր գերդասին :

Լեհաստանի բոլշեւիկացումը այնքան յառաջ գացած է որ, այն պետական վարիչները, մէջն ըլլալով համայնավարները — որոնք կը պնդէին թէ Լեհաստան թանկագին միջոց մը գտած է համադրելու համար Արեւմտ. ժողովրդապետութիւնը Արեւելեան ընկերվարութեան հետ, պատիժի կ՚ենթարկուէին այսօր, եթէ չընդունէին իրենց մտածման սխալը : Օրինակ՝ Վլատիսլաւ Կոմուլքան, նախկին փոխ – վարչապետը որ արտաքսուեցաւ կուսակցութենէն : Վերջին պահուն «խոստովանեցաւ» իր սխալը, սակայն ուշ ըրած ըլլալով իր յայտարարութիւնը, պատժուեցաւ իբրեւ կեղծաւոր :

Նախագահ Պոլեսլաւ Պիրուտ որ թէեւ ինք – զինք ոչ – կուսակցական կը դաւանէր, սակայն վերջին տարին հրաւիրուեցաւ համայնավարներու կողմէ, օգնել ուղղելու մոլորեալները : Եւ տառապէս գործադրեց նոր հրահանգները :

Անկէ ի վեր գիւղացիական կուսակցութիւնը հաշուեյարդարի ենթարկուեցաւ, ընկերվարականները լուծուեցան համայնավարութեան մէջ : Համայնավարները հիմա բացէ ի բաց կը պնդեն թէ պրոլետարիատին դէմ ամէն ընդդիմութիւն պէտք է անխնայ հաշուեյարդարի ենթարկուի :

Առաջին օրերուն Լեհաստանի մէջ, Մոսկուայէն քաջալերուած՝ Մոսկուայի հաւատարիմ Լեհեր իրենց յայտարարութեանց մէջ կը խոստանային թէ անհատական ձեռնարկները պիտի երաշխաւորուէին : Այսօր «խառն տնտեսութեան» ջատագովներ կը հալածուին, կը ծաղրուին, մինչեւ անգամ կը բանտարկուին : Վեցամեայ նոր ծրագիրը, որ 1950ին կը սկսի, պիտի սեղմէ անհատական դրամատիրութեան վերջին տարրերը, որոնք տակաւին կը մնան :

Գիւղն ալ հաշուեյարդարի դատապարտուած է, թէեւ դանդաղ : Գիւղացին թէեւ կը վախնայ ապագայէն, բայց կը թուի թէ կ՚ուզէ օգտուիլ պետական սակագին որոշելու քաղաքականութենէն :

Ամէնէն մեծ հարցը սա թէ լեհ գիւղացին պիտի կրնա՞յ դլուխ հանել «երկրագործութեան ընկերվարացումը» առանց այն տնտեսական ցընցումներուն որոնց ենթարկուեցաւ Խ. Միութիւնը : Լեհաստան արդէն ետ մնացած է միւս բոլշեւիկեան երկիրներու հաւաքական տնտեսութեան քաղաքականութենէն (կոլխոզ) : Լեհ վարիչները բաւական մաքառեցան Մոսկուայի հետ, որպէսզի դանդաղօրէն յառաջ տարուի այս գործը : Լեհական քաղաքներու մէջ ուտելիքի առատութիւնը եւ աւելորդին արտածումը անտարակոյս հետեւանք է այն իրողութեան որ տակաւին բուռն միջոցներ ձեռք առնուած չեն երկրագործութեան մէջ :

Լեհերը նոյն ճարպիկութեամբ շարժեցան ուրիշ կարեւոր հարցի մը.— կաթոլիկ եկեղեցւոյ հետ եղած յարաբերութեանց մէջ :

Կառավարութիւնը կը ջանայ կղերին ազդեցութիւն տկարացնել անզգալաբար, խուսափելով բուռն տնօրինութիւններէ :

Իրազեկներու կարծիքով, ի վերջոյ կառավարութիւնը պիտի շահի պայքարը, որովհետեւ երիտասարդութեան համայնավարացումը հսկայաքայլ կը յառաջդիմէ : Հետզհետէ կղերը դաստիարկութեան ասպարէզէն քշելով, կառավարութիւնը կը ծրագրէ Եկեղեցիին ազդեցութիւնը նուազագոյնին իջեցնել : Արեւմտեան քաղաքագէտ մը նկատի ունենալով այս յառաջդիմութիւնը եւ կառավարութեան խիստ հսկողութիւնը, ամէն ասպարէզի մէջ, կը կարծէ թէ տասնեակ մը տարիէն մոլեռանդ հետեւորդներ պիտի ունենայ կուսակցութիւնը :

Լեհաստանի 23 միլիոն բնակիչներուն մէջ կան չորս միլիոնը ճարտարարուեստական բանուորներ, որոնք առանձնաշնորհներ կը վայելեն, ինչպէս ձրի բժշկութիւն, հանգստեան թոշակ, մասնաւոր տոմսակ որոնք առաւելութիւն կուտան միսի, հագուստի, եւայլն գնումներու մէջ : Ժողովրդական ճաշ 70 զլոտիի (20 սէնթի) : Անշուշտ զրկուած մնալով արեւմտեան ժողովուրդներու վայելած ազատութենէն : Իրազեկներ կը պնդեն թէ ժողովուրդին 85 առ հարիւրը համայնավարութեան դէմ պիտի քուէարկէ, եթէ ազատ ընտրութիւն կատարուի :

Գաղտնի ոստիկանութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է, որեւէ խլրտում խափանելու համար :

Ինչպէս Չեխոսլովաքիոյ, Լեհաստանի մէջ ալ կացութիւնը կարելի է ամփոփել հետեւեալ նշանախօսքին մէջ.— «Աւելի ուտելիք, նուազ ազատութիւն » :

Թ.Ա.Թ.

Ֆրանսիական-Հայկական երեկոյթ մը

Ի ՊԱՏԻՒ Պ. ՖՐԷՏԷՐԻՔ ՖԷՅՏԻՒ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երկրորդ խօսողն եղաւ Ֆրանք – Արմէնիէնի դեր–նախագահ Պ. Զօլանեան, որ ըսաւ թէ Արեւելեան Կեդրոնի Լեզուներու վարժարանի հայերէնի ուսուցիչներէն ոչ մէկը, ոչ իսկ Քարիէր եւ Մաքլէր կրնային հայերէն խօսիլ, մինչ Ֆէյտի Հայու մը պէս կը խօսի եւ կը գրէ եւ ամուսնացած է Հայուհիի մը հետ: Պ. Ֆէյտի արդէն երկու հատորով հայերէն քերականութիւն մը հրատարակած է ինչպէս նաեւ ուսումնասիրութիւն մը Հեթում Պատմիչի մասին: Պ. Լուի Մառէն երբ երիտասարդ էր, քննական ճամբորդութիւն մը կատարեց դէպի Հայաստան եւ հոն տեսաւ թէ ինչպէս Հայերը հակառակ իրենց երկրի դժնդակ պայմաններուն, իրենց աշխատութեան շնորհիւ կը մշակէին եւ կ'օգտագործէին ապառաժուտ շրջանները: Փափաք յայտնեց որ Պ. Մառէնի այս ուսումնասիրութիւնը հրատարակուի օր մը:

Շնորհաւորական գրութիւններ ղրկած էին Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան, Փրոֆ. Ժորժ Տիւմէզիլ, հայերէնի նախկին ուսուցիչը, Ներքին գործերու նախարարութեան պաշտօնատար Պ. Փաժէս, գրագէտ Ժորժ Տիւհամէլ, ոստիկանական տեսչութեան օտարականներու դրասենեակին պետ Պ. Ռըտոն, Պ. Առաքել Զաքըրեան, նախկին նախարար Պ. Մարիուս Մութէ, Փարիզի համալսարանի վերատեսուչ Փրոֆ. Սարայլ, ակադեմական Ռընէ Կրուսէ, հեղինակ «Հայոց պատմութեան» եւ ուրիշներ:

Յետոյ խօսեցաւ Հ. Լուի Մարիէս, որ ըսաւ թէ Պ. Ֆէյտի երկար ատենէ ի վեր կը սպասէր այս անուանումին: Իր սպասումը ի զուր չանցաւ. անիկա աշխատեցաւ, այսօր լիսանսիէ է, վաղը Docteur պիտի ըլլայ: Ուրախ եմ որ ըսաւ, Ինսթիտիւ Կաթոլիկի մէջ ինծի ալ աշակերտած է եւ հպարտ եմ որ աշակերտս այսպիսի բարձր դիրքի մը կը տիրանայ: Հ. Մարիէս գովեստով խօսեցաւ նաեւ Տիկին Ֆէյտիի մասին, հայուհի մը, որ մեծ օժանդակ մը եղած է իր ամուսնոյն:

Պ. Հրանդ Թորոսեան, Արեւելեան Կենդանի Լեզուներու վարժարանի հայերէնի օգնական ուսուցիչը, գովեստով խօսեցաւ Պ. Ֆէյտիի յատկութիւններուն մասին եւ յիշեց հին ուսուցիչները: Աւելցուց թէ աւելի քան 2000 հայ ձեռագիրներ կան, որոնք ուսումնասիրութեան կը կարօտին: Արդ մեծ աշխատանք մը կայ Պ. Ֆէյտիի առջեւ:

Խօսք առաւ նաեւ Հրանդ Սամուէլ, որ յիշեց 1930ին Revue des Etudes Arméniennesի տասնամեակին առթիւ տրուած ուրիշ հացկերոյթ մը, որուն ընթացքին ծերակուտական Վիքեար ճառ մը խօսելով ըսած էր. «Մեր յաջորդ հացկերոյթը պէտք է տաք ոչ թէ Փարիզի հայկական մէկ ճաշարանին մէջ, այլ Էրզրումի Ֆրանս. ճաշարանին մէջ: Ըսաւ թէ դժբախտաբար հանգուցեալ Մէյեէի, Մաքլէրի եւ Շառլ Տիլի հիւանդութեան օրերէն իսկ բոլորովին լուծուեցաւ Sociétés des Etudes Arméniennesը, որուն հրատարակած պարբերաթերթը մեծ գիտնականներու աշխատակցութեամբ մեծ լոյս կը սփռէր Հայկ. գրականութեան եւ պատմութեան վրայ: Քանի մը տարի առաջ Պ. Ֆէյտի ձեռնարկեց վերականգնել այս ընկերութիւնը՝ Centre d'Etudes Arméniennes անունին տակ, նոյնիսկ դիւան մըն ալ կազմուեցաւ Հ. Մարիէսի նախագահութեամբ: Դժբախտաբար ձեռնարկը ծրագրի սահմաններէն դուրս չելաւ (բացի երկու դասախօսութիւններէ): Հրանդ Սամուէլ թելադրեց որ Պ. Ֆէյտի առանց յուսահատելու ձեռք առնէ Centre d'Etudes Arméniennesի գործը, վստահ ըլլալով որ իր հետ պիտի ունենայ բոլոր գրասէր Հայերու օժանդակութիւնը: Հայագիտական նոր պարբերաթերթի մը հրատարակութիւնը անհրաժեշտ է, ոչ միայն հայ գրականութեան եւ պատմութեան, այլ եւ Հայկ. Դատին համար, որ այսօր դրեթէ մոռցուած է:

Պ. Փօլ տիւ Վէօ դրաւոր ճառ մը կարդաց, ոգեկոչելով իր հին յիշատակները Կիլիկիայէն ու մանաւանդ Սանճաքէն, Մուսա լերան, ինչպէս նաեւ Սարդարապատի հերոսները:

Վերջին խօսողն եղաւ Պ. Ֆէյտի, որ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին եւ ըսաւ թէ ինք պաշտամունք ունի հանդէպ հայերէնի, զոր դժբախտաբար լաւ չեն ճանչնար Եւրոպացիները: Շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Հ. Լուի Մարիէսի, որ Մէյեէի եւ Մաքլէրի հետ իր ուսուցիչն է եղած: Իր ճառը պիտի հրատարակենք առանձին:

★ Հացկերոյթը կ'ընդմիջուէր հայկական երգերով եւ նուագով, որոնց իրենց մասնակցութիւնը բերին Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան, Տիկին Մատլէն Ճքիզեան–Քարփանթիէ, Պ. Գարեգին (թառ), եւ Տիկին Հրանոյշ Ս. Թէրզեան (Գաղաղեան):

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԱՆԿԷՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ցերեկոյթ թէյասեղանը տեղի ունեցաւ Յունուար 8ին կիրակի կէսօրէ վերջ, Օթէլ Պօսէժուրի սրահին մէջ: Բացումը կատարեց Շրջ. վարչութեան ատենապետուհին, Օր. Ֆլօրա Անահիտ, պարզելով Կ. Խաչի գործունէութիւնը եւ մանաւորաբար ծանրանալով Անկէնի մասնաճիւղին վրայ: Խօսեցաւ ատամնաբոյժ Պ. Կ. Փանոսեան որ նիւթ ընտրած էր կաթնատամներու խնամքին անհրաժեշտութիւնը:

Օրուան նախագահը, Պ. Գ. Բալայեան բացատրեց թէ Ֆր. Կ. Խաչը ինչպէս տարածուած է աշխարհի հինգ ցամաքամասերու մէջ, մինչեւ հոն ուր խօսքի եւ գործի ազատութիւն կայ: Յետոյ հրաւիրեց Օր. Ա. Քէօսէեանը (Շավիլէն) որ իր քաղցր ձայնով ոգեւորեց եւ յուզեց ներկաները: Պ. Պ. Ս. Տէր Թովմասեան եւ Խ. Մկրտիչեան արծարծեցին ազգապահպանման հրատապ հարցը: Պ. Հ. Սարգիսեան պարզեց հայ մայրերու նուիրումը պատմական շրջանէն մինչեւ այսօր: Պ. Դ. Դաւիթխանեան խոր ըմբռնումով արտասանեց հունգարացի հեղինակի մը «Մօր մը սէրը»: Պ. Արմէն արտասանեց ինքնագիր յուզիչ կտոր մը: Պ. Ս. Սեղբոսեան եւս պարզեց հայ նոր սերունդի փրկութեան անհրաժեշտութիւնը: Պ. Մարանկոզեան գեղեցիկ բանաստեղծութիւն մը արտասանեց Դ. Վարուժանէն եւ երգեց «Կռունկ»ը: Պ. Սէրոբեան երգեց «Հայաստան»ը, իսկ փոքրիկն Յակոբիկ Սերոբեան Անկէնի հայերէնի° դասընթացքի աշակերտ, արտասանեց «Հայրենի հովիկը» յստակ առոգանութեամբ: Յաջորդաբար երգեցին Տիկիններ Զ. Տէր Թովմասեան եւ Տ. Սերոբեան: Մերթ ընդ մերթ վայելեցինք, Շահմուրատեանի երգերը սկաւառակի վրայ:

Օր. Ֆլօրա Անահիտ վերջին խօսքը առնելով, շնորհակալութիւն յայտնեց եւ մաղթեց որ ծրագրուած զանազան ձեռնարկներէ զատ, յաճախադէպ ըլլային այս կարգի հաւաքոյթները:

Ներկաները ցրուեցան շատ գոհ տպաւորութեամբ: — Ա. Քէօսէեան

★

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶ (յապաղած).— Դեկտ. 29ին Մանուկներու օրը տօնուեցաւ մասնակցութեամբ Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու, Սոսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ:

Հանդէսը բացաւ Տիկին Էլլէն Բիւզանդ իրայատուկ պերճախօսութեամբ ու մանուկներու յարմար ճառով մը: Յետոյ երկու դպրոցական աշակերտուհիներ արտասանեցին մէկը «Կապոյտ Խաչին», միւսը «Կաղանդի ծառ»: Դարձեալ աշակերտուհիներու կողմէ ներկայացուեցաւ «Կեցցէ հայ լեզուն» շատ իմաստալից թատերախաղ մը որուն յաջողութեանը համար ջանք չէին խնայած Օր. Ա. Զէյթունլեան եւ դերակատարները: Պ. Նշան Պէշիկթաշլեան իբրեւ Կաղանդ Պապա երախաներուն պատմեց պատմութիւններ որոնք մեծ հետաքրքրութեամբ ունկնդրուեցան:

Դաշարին մեր ընկերուհիները բաժնեցին մանուկներու նախընթրիք, սանտուիչներ, խնձոր եւ պիսկիւի:

Մանուկներու համար խաղացող դերակատարներ (ծաղրածու) չունենալով, ստիպուած էինք տեղացիներ հրաւիրել:

Հանդէսը վերջացաւ ժամը 6·30ին եւ բոլոր մանուկները ուրախ եւ զուարթ մեկնեցան, իրենց մտքին մէջ պահելով գեղեցիկ օրուան մը յիշատակը:— Ա. Խաչիկեան

ԵՐԵՒԱՆԸ Է ԽՕՍՈՒՄ

Հայկական Ս. Ս. Ռ. Գիտութիւններու Ակադեմիայի արուեստի պատմութեան եւ տեսութեան բաժինը պատրաստած է հայ ժողովրդական երգերու ազգագրական ժողովածու, երկու հատորներէ բաղկացած: Արդէն հրատարակութեան տրուած է այդ ժողովածուի Ա. հատորը, որու մէջ կը մտնեն Ապարանի, Թալինի եւ հանրապետութեան ուրիշ շրջաններու 270 ժողովրդական երգեր: Այդ երգերը հաւաքած եւ ձայնագրած է Սպիրիտոն Մելիքեան: Ժողովածուին մէջ դրուած են նաեւ երգերու բնագիրները, տեղեկութիւններ յօրինողներու մասին, նկարագրութիւնը այն շրջանին, գիւղին, ուրկէ առնուած են երգը եւ այլ նիւթեր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ, ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Առաւօտեան լուսաբացին հասանք Քրտաց գիւղի դիմացի բլուրը: Ցուրտ էր, կրակ վառեցինք ու տաքցանք, եւ ահա յանկարծակի մեր վրայ եկան այդ երեք փախստականները, որոնք կարծեր էին, թէ մենք հովիւներ ենք: Ստիպուեցանք առանց հարցուփորձի սպաննել զիրենք:

Այսպէս շարունակելով մեր ճամբան, երրորդ օրը հասանք Ղարու – ղայայի դիմացի անտառը: Անիկա հայ գիւղ մըն էր, որ բնաջինջ ըրած էին. անհետացած գիւղացիներու ոչխարները եւ տաւարները Թուրքերուն մնացեր էին. ասոնք կ'արածէին եւ մէկ կողմէն կը մորթէին, կ'ուտէին, իսկ մենք սոված էինք:

Գիւղին տեսարանը սրտաճմլիկ էր. կարծես մեր սպաննուած եղբայրներուն կարօտը կ'ուզէինք կենդանիներէն առնել, ու երբ ասոնք երկարօրէն կը պառաչէին, կարծես մեզի շատ տխուր եւ շատ ծանր բան մը կ'ուզէին ըսել:

Երեկոյին շարունակեցինք մեր ճամբան եւ առաւօտուն տեսանք, որ այդտեղի Թուրքերը կէօչերով կը բարձրանան դէպի լեռը:

Տղաքը հասան, հաց պահանջեցին Թուրքերէն, որոնք անմիջապէս բերին հաց, պղպեղ, ոսկեխնձոր եւ երկու տարճանակներ: Նոյն տեղին վրայ նստեցանք, կերանք, հանգստացանք եւ ցորեկով ճամբայ ելանք անտառին մէջէն:

Հասանք Դ... յոյն գիւղի վերեւի անտառը. Վասիլը եւ Գարաօղլանը գիւղ գացին ու բերին հաց ու մածուն: Գարաօղլանը պատմեց, թէ այդ գիւղի Յոյները չարչարեր էին. այրերը բոլոր զինուոր տարեր էին, քահանան ծեծեր, կիները բռնաբարեր եւ ամէն կարգի գազանութիւններ գործեր էին: Գիւղին քահանան վախէն չէր երեւցեր Վասիլին ու իր ընկերոջը, բայց կիները սիրով ընդուներ էին զիրենք եւ ամէն ինչ տուեր էին:

Արմենակն ալ այդ օրը տիֆէ բռնուեցաւ. իրիկունը ճամբանիս շարունակեցինք եւ հասանք Բ... յոյն գիւղը, ուր մեզ շատ սիրալիր կերպով ընդունեցին: Թոյլ չտուին, որ անտառը անցնինք եւ գիշերը մեզ առաջնորդեցին մէկ ժամ հեռաւորութեամբ ուրիշ գիւղ մը, ուր իրենց տուներուն մէջ հիւրասիրեցին մեզ: Ամէն կողմէ զանազան նուէրներ կը բերէին, մեզ քաջալերեցին ու իրենց զէնքերը ցոյց տալով, խորհուրդներ կը հարցնէին:

Մեր անցած ժամանակ գիւղացիք կը կենային եւ հիացումով մեզ կը դիտէին: Առաջուց իմացուած էին մօտակայ գիւղ մը, ուր մեզ համար սեղան պատրաստած էին: Բոլոր գիւղացիք եկան մեզ դիմաւորելու եւ այնքան յարգանքով կը վարուէին մեզ հետ, որ խիստ յուզմունք կը պատճառէին մեզ:

Ժամ մը ետքը շարունակեցինք մեր ճամբան եւ հասանք Տ.. գիւղին վերեւի անտառը, ուր Վարդանին եւ Արմենակին վիճակը ծանրացաւ: Հոս մնացինք երեք օր. մեր հացը կու գար Տ... յոյն գիւղէն, որ հակառակ ամէնէն շատ ճնշուած յոյն գիւղը ըլլալուն՝ մեծ հոգածութեամբ վարուեցան մեզ հետ: Հիրեքի չօսէն, որ դէպի Թոքատ կ'երթայ, մեր գտնուած վայրէն մօտէն կ'անցնէր: Տ... գիւղացիք շատ բան տեսեր ու շատ լսեր էին: Պատմեցին Հիրեքի Հայերուն պատահածները, տեղահանութիւնը, կոտորածները, եւայլն: Անկից տասը օր առաջ Սեբաստիոյ վալին, Մուամմէր պէյ, եկեր ու 18 հայ աղջիկ ու 600 հայ երեխաներ տարեր էր Սեբաստիա: Այդ 18 աղջիկները ընտրուած էին ամէնէն գեղեցիկներէն, որոնց կ'առաջարկեն իսլամութիւնը ընդունիլ եւ նիքեահ (*) ըլլալ Թուրքերու հետ: Աղջիկները մերժեր էին. լիրբ միւտիւրը բռնաբարեր էր այդ 18 աղջիկները: Երբ հայ օրիորդները կը մերժեն իսլամութիւնը ընդունիլ, վալին կը բարկանայ, թէ ի՞նչպէս կը համարձակիք մերժել սուրբ կրօնը: Թիւֆէնկճեան Մարտիրոս աղային աղջիկը, որ Մարզուանի ամերիկեան քոլէճէն շրջանաւարտ էր, կը պատասխանէ.

— Մենք կը համաձայնէինք ամուսնանալ թերեւս իսլամներու հետ, եթէ դուք օրէնք, հաւատք ու Աստուած ունենայիք:

— Լռէ, անպիտան, կը գոռայ վալին, ինչպէս կը համարձակիս այդ տեսակ խօսք ըսելու:

Օրիորդը կը շարունակէ.

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(*) Ամուսնանալ:

տական վարժարաններու մէջ: Անկէ առաջ շատ մը աշակերտներ վտարուած են դպրոցներէն, թոշակ վճարած չըլլալով: Յաճախ թագաւորը կը վճարէր կարօտ ուսանողներու թոշակը :

Միեւնոյն ատեն միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, ընկերային ապահովութիւն հաստատելու համար Եգիպտոսի մէջ, ինչ որ աննախընթաց նորութիւն մը պիտի ըլլայ: Զարկ պիտի տրուի երկրին տնտեսութեան եւ ճարտարարուեստի, աժանցնելով ապրուստը: Կառավարութեան գլխաւոր գործերէն մէկը պիտի ըլլայ զօրացնել բանակը, նոր զինագործարաններ հաստատելով եւ զինուորական մարմիններ ղրկելով արտասահման:

★ 1936 Օգոստոս 26ի անգլեւեգիպտական դաշնագրով, բրիտանական զօրքը Սուէզի շրջանը քաշուեցաւ, իսկ Սուտանը կը կառավարուէր երկու պետութեանց կողմէ: Բանակցութիւններ կատարուեցան 1946 Մայիսին, վերաքննելու համար դաշնագիրը, բայց խզուեցան մէկ տարի վերջը, վասն զի Եգիպտոս կ'ուզէր կցել Սուտանը, իսկ Անգլիացիները կ'առարկէին թէ Սուտանցիներն ալ ինքնորոշման իրաւունք ունին: Անկէ ի վեր խնդիրը առկախ կը մնար :

Եգիպտոս ուժ պիտի տայ նաեւ բոլոր արաբական եւ արեւելեան երկիրներու, պաշտպանելով անոնց իրաւունքները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ երկիրներէն Իրաք, Յորդանան եւ Եգիպտոս կը շարունակեն զէնք եւ ռազմանիւթ ստանալ Անգլիայէն, ինչպէս հաստատեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, ի պատասխան իրեն ուղղուած հարցումի մը: Նախարարը կ'ըսէ թէ զէնքերու առաքումը գաղտնի չի կատարուիր :

21 ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐ ԵՒՍ արտաքսուեցան Լեհաստանէն: Իրենց կիները եւ ընտանիքները պիտի վերադառնան աւելի վերջը: Լեհական ոստիկանութիւնը խուզարկեց Վարշաւայի եւ ուրիշ չորս քաղաքներու ֆրանսական կաճառները, գրաւելով դէզ մը թուղթեր: Ֆրանսական դեսպանատունը բողոքեց :

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐՈՒ եւ մեթրոյի գիներուն յաւելումը յետաձգուեցաւ առժամապէս, համաձայնութիւն գոյացած չըլլալով նոր սակագնի մասին: Վիճարանութեանց ընթացքին երեւան եկաւ որ վարչութիւնը ոչ թէ 25 – 30, այլ 60 առ հարիւր յաւելում կը պահանջէ, այն առարկութեամբ թէ բացը պիտի աւելնայ, իբրեւ հետեւանք նոր տուրքերու:— Գչ. առտու 15 վայրկեան գործադուլ յայտարարուեցաւ մեթրոյի թիւ 7 գծին վրայ:

3000 ՖՐ. ՊԱՐԳԵՒԻ խնդրին առթիւ, ընկերվարական նախարարները տեսակցութիւն մը ունեցան վարչապետին հետ: Ի պատասխան հարցումի մը, կուսակցութեան քարտուղարը յայտարարեց. — Ընկերվարականները չեն որ պիտի ստանձնեն նախարարական տագնապի մը պատասխանատուութիւնը »:

ԹԷՀՐԱՆԻ խորհրդային դեսպանը, Իվան Սադչեկով, իր պաշտօնատեղին վերադարձաւ, տասը ամսուան բացակայութենէ մը վերջ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը հրամայեց պահեստի բանակին մէջ արձանագրել բոլոր այրերը՝ մինչեւ 49 տարեկան եւ կիները՝ մինչեւ 34 տարեկան: Մէկ ամիս մարզանք պիտի կատարեն պահեստի զինուորները՝ մինչեւ 39 տարեկան, իսկ մինչեւ 49 տարեկանը՝ միայն երկու շաբաթ:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ որոշած է պարպել Պուխենվալտի եւ ուրիշ երկու արգելարաններու 15·500 կալանաւորները, պահելով միայն 649 «պատերազմի ոճրագործներ», ինչպէս յայտարարեց Պերլինի խորհրդային ներկայացուցիչը, զօր. Չուիքով: Արեւմտեան շրջանի թերթերը կեղծիք համարելով այս լուրը, դիտել կու տան թէ հազարաւոր կալանաւորներ Խ. Միութեան ներքին գաւառները փոխադրուած են վերջերս ...

30·000 ԱՆԳՈՐԾՆԵՐ կան Լիբանանի մէջ: Կառավարութիւնը խնդրեց օտար ընկերութիւններէն արձակել ոչ – Լիբանանցի պաշտօնեաները:

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ մեծ մրցման մէջ, որ տեղի ունեցաւ Բչ. օր, Վել. տ'Իվէռի մէջ, Հայրապետեան յաղթեց Քորանթէնի, շնորհիւ իր արագ եւ ճկուն շարժումներուն :

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՎԱՀԱՆ ՄԻՆԱԽՈՐԵԱՆԻ ԳԻՐՔԸ, «1915 ԹՈՒԱԿԱՆԸ» ստացած ենք փոքր քանակութեամբ: Իրական գինն է 3 տոլար: Մենք նշանակած ենք հազար ֆրանք, (թղթատարի ծախքով 1100), եւ սպառելով հրատարակչական յանձնախումբին պիտի վճարենք նոյն գնով, առանց որեւէ շահ սպասելու: Հետեւաբար ի վիճակի չենք որեւէ զեղչ կատարելու :

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ Եղիազարեան իր ամուսնոյն ընկ. Կիպրիանոս Եղիազարեանի մահուան տարելիցին առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ Եօթնեղբայրեան խումբին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Կեդր. վարչութեան կողմէ եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի լաւագոյն ուժերու, Salle d'Iéna, Շաբաթ 21 յունուար 1950 ժամը 8·30ին :

« ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ Յունուար 22ին, կիրակի ժամը 4էն կէս գիշեր, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ, մանկական եւ գեղարուեստական բաժիններով: Աւանդական կաղանդի արարողութիւն եւ նուէրներու բաշխում :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է :

Թատերական ներկայացում

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Պէշիկթաշլեան թատերասրահին մէջ, 5 Մարտ 1950, կիրակի օր :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ Պրէվանի հիւանդներուն հազար ֆրանք Տէր եւ Տիկին Շիրինեանէ եւ հազար Ֆր. Օր. Ռոզա Տակառեանէ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Մինաս Ալթունեանի եւ ազգականներուն՝

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ՌԱՄԵԼԱ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Պուլվառ Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի

Այս կիրակի, ժամը 14ին, 130 Chemin de la Matrague, Bar International:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԱՐՔ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԼԻՈՆ.— Պատարագ եւ հոգեհանգիստ Նիկոմիդիոյ թեմին, վախճանեալ առաջնորդ ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԱՐՔ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆԻ, այս կիրակի առաւօտ, Հայոց եկեղեցին, 69 rue Louis Blanc: Կը խնդրուի իր անմոռաց յիշատակը յարգող բոլոր Հայերէն ներկայ ըլլալ :

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Քաղաքի Կապոյտ Խաչի Տարեկան մեծ պարահանդէսին, 4 Փետրուար, 1950ին, «Au Club»ի շքեղ սրահին մէջ:

Փարիզէն մասնաւոր հրաւիրուած են Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ de l'Opéra Comique (1er prix du Conservatoire) եւ իր հայրը՝ ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ):

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի յաջորդ դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8·30ին, 78 րիւ Բապըլէ: Կը դասախօսէ ընկեր Կ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հ. Յ. Դ. քաղաքական նպատակները »:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի միեւնոյն հաւաքատեղին: (Շար. նախորդ ժողովին):

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Եօթնեղբայրեան խումբի հանդէսը՝ Փետրուար 12ին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Վիրոֆլէէն Պ. Գէորգ Էմիրճանեան կը փնտռէ Լիբանան բնակող իր հօրեղբօր որդին, Պրուսայի Կիւրլէ գիւղէն Գաբրիէլ Էմիրճանեանը, որմէ երկար ժամանակէ ի վեր լուր ստացած չէ: Կը խնդրուի իր մասին լուր ունեցողներէն իմացնել «Յառաջ»ին :

Պարահանդէս Մարսէյլի մէջ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՈՐԲԱԽՆԱՄ ՄԻՈՒԹԵԱՆ տարեկան պարահանդէսը 21 Յունուար, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, նորակառոյց ամենաշքեղ սրահներէն Le Clubի մէջ, 53 rue Grignan:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Jeudi 19 Janvier 1950 Հինգշաբթի 19 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6055–Նոր շրջան թիւ 1466

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ԽԵԼԱԳԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միջազգային մամուլը երբեմն լուրեր կը հրատարակէ որոնք գլխու պտոյտ կը պատճառեն:

Ահաւասիկ վերջինը,— ջրածինով ռումբ, «որ կրնայ ոչնչացնել 500 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն, եօթը միլիոն աստիճան ջերմութիւն արձակելով»:

Միեւնոյն աղբիւրին համաձայն, այդ ռումբը հազար անգամ աւելի զօրաւոր է քան հիւլէականը: Մինչեւ անգամ հաշուեր են որ երկու հազարը բաւական է, ամբողջ աշխարհը քանդելու համար:

Նախապէս կը կարծուէր թէ լրագրական շուինդ կամ թշնամական յոխորտանք է այս տեղեկութիւնը:

Զէ՞ որ բովանդակ մարդկութիւնը նոր համաճարակէ մը բռնուած է 1945էն ի վեր, երբ արձակուեցան առաջին հիւլէական ռումբերը՝ Ճափոնի վրայ:

Դժբախտաբար ուրիշ աղբիւրներ ալ կը հաստատեն թէ իսկապէս փորձեր կը կատարուին ջրածինով ռումբեր շինելու: Ոչ միայն Մ. Նահանգներուն, այլեւ Խ. Միութեան մէջ:

Հեռագիրը ուրիշ տեղեկութիւն մըն ալ կը հաղորդէ.— Ամերիկացի մասնագէտներու յանձնախումբը թելադրած է անմիջապէս գործի ձեռնարկել, այս նոր գիւտը օգտագործելու եւ բաւարար քանակութեամբ ռումբեր շինելու համար:

Բայց — կ'աւելցնէ հեռագիրը — նախագահը կը վարանի, կշռելով հետեւանքները: Եւ եթէ հաւատանք «Ն. Ե. Թայմզ»ի, կ'ուզէ համաձայնութեան մը յանգիլ Խ. Միութեան հետ, վերջնական որոշում տալէ առաջ:

Անշուշտ ամբողջ մարդկութիւնը երախտապարտ պիտի մնար, եթէ յաջողէր այսպիսի ձեռնարկ մը:

Բոլոր ազգերը եւ մանաւանդ փոքր ժողովուրդները սփոփանքի շունչ մը պիտի առնէին: Պիտի փրկուէին նոր եւ աւելի ահաւոր մղձաւանջէ մը:

Քար քարի վրայ պիտի չմնար, եթէ օրուան հզօրները նոր զինարշաւ մը սարքէին, չարաչար գործածելով բնութեան եւ գիտութեան անըսպառ գաղտնիքները:

Տեսանք թէ ի՛նչ մթնոլորտ ստեղծուած է 1945էն ի վեր, իբրեւ հետեւանք հիւլէական ռումբի գիւտին:

Մինչ Մ. Նահանգները կը կարծէին թէ իրենց մենաշնորհն է հիւլէական զէնքը, Նախագահ Թրումըն ինք անցեալ տարի հրապարակաւ հաղորդեց թէ Խ. Միութիւնն ալ տիրացած է մեծ գաղտնիքին:

Նոյնիսկ տեղեկութիւններ հրատարակուեցան անցեալ Յուլիսին պատահած պայթումի մը մասին: Իսկ Մոսկուայի ներկայացուցիչները անգամ մը եւս ըսդեցին թէ իրենք հիւլէական ռումբ ունին 1947էն ի վեր:

Այսօր ալ՝ նոյն պատմութիւնը:

Ինչպէս կ'երեւայ հրատարակուած տեղեկութիւններէն, Մ. Նահանգներու զինուորական մասնագէտները կը թելադրեն աճապարել, նկատելով որ Խ. Միութիւնն ալ ձեռնարկած է նոր ռումբերու շինութեան:

Ուրեմն, ամէն բան կախում ունի երկու հզօր եւ ոսոխ պետութեանց դիրքէն: Եթէ կ'ուզէք՝ Թրումընի եւ Ստալինի գերագոյն իմաստութենէն:

Այլապէս, հետեւանքը պիտի ըլլայ սանձարձակ զինարշաւ: Այսինքն արշաւ դէպի աշխարհասասան խելագարութիւն:

Մանաւանդ որ, ոչ գիտութեան գաղտնիքները սահման ունին, ոչ ալ մարդկային կիրքերը:

Ե՞րբ այսքան թունաւորուած էր մթնոլորտը, երկու աշխարհամասերու միջեւ:

Ե՞րբ այսքան ուժգնօրէն ընդհարած էին երկու աշխարհահայեացքներ: Մէկը՝ արեւմտեան, միւսը՝ արեւելեան: Մէկը՝ հիմնուած ազատ կամքի, միւսը՝ բռնութեան վրայ:

Անոնք որ պայքար կը մղեն խաղաղութեան համար, ճամբուն կէսը կտրած կ'ըլլան, եթէ բարեհաճին խոստովանիլ այս պարագան:

Զարիքին աղբիւրը չի ցամքիր, միակողմանի դիրք բռնելով: Իբրեւ պատերազմի հրձիգ ամբաստանելով Արեւմուտքը, իսկ խաղաղութեան ախոյեան՝ Արեւելքը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԼԱՄԱՐՏ

— Ձեր թղթակիցը բան մը չէր գրած այն տգեղ միջադէպի մասին որ տեղի ունեցած է կիրակի օր, Ֆրանքեւհայկական Միութեան ցերեկոյթին մէջ:

= Անշուշտ անոր համար որ տգեղ էր: Պատկերազարդ խայտառակութիւն:

— Եւ սակայն հարկ էր իրողութիւնը արձանագրել եւ ձաղկել, որպէսզի բերնէ բերան չդառնայ դերան:

= Միջադէպը ծագեցաւ երկու սեղանակիցներու միջեւ որոնք առաջին անգամ չէ որ ներկայ կ'ըլլան այսպիսի հանդէսներու: Եւ ճիշդ այն պահուն երբ կը խօսէր Պ. Paul du Véou, Սանճաքի դատին աննկուն պաշտպանը: Ցանկարծ մէկը միւսին վրայ խոյացաւ եւ փորձեց դուրս հանել, աթոռով միասին:

— Ի՞նչ պատճառ ունէր այդքան ջղագրգռուելու եւ այդ ամօթալի տեսարանը պարզելու օտար հիւրերու առջեւ:

= Կ'ըսէին թէ բարեկարգութիւնը կը խանգարէր անդադար խլրտելով, խօսելով, հակառակ եղած ազդարարութեանց:

— Կարելի չէ՞ր փափկութեամբ դուրս հանել, փոխանակ բռնութեան դիմելու:

= Զեմ գիտեր: Երկուքն ալ այնքան գրգռուած էին որ, հազիւ կարելի եղաւ զսպել: Բարեբախտաբար Նախագահն ու բանախօսը Ֆրանսացի էին, այսինքն փորձառու եւ պաղարիւն, այլապէս ...

— Ո՞վ գիտէ ի՛նչ տպաւորութեամբ մեկնեցան օտար հիւրերը:

= Անշուշտ շատ գէշ, թէեւ Պ. Լուի Մառէն հայրաբար ներեց, երբ յանցաւորներէն մէկը ներողութիւն կը խնդրէր հրաժեշտի պահուն, ձեռքերը համբուրելով:

— Մե՛ղք որ քաղաքակիրթ ժողովուրդի անուն ենք հաներ: Փարի՞զ ենք թէ Պիթլիս:

= Ժողովուրդը ի՞նչ յանցանք ունի: Թող տունը նստին եւ այս տեսակ հանդէսներու չմասնակցին կամ չհրաւիրուին անոնք որ չեն կրնար պահել իրենց ջիղերը: ՎԱՀԷ

ԽՄԲ.— Ցերեկոյթի երէկուան նկարագրութեան մէջ, «ծերակուտական վիճեար» — պիտի ըլլայ — վիքթոր Պէռառ:

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՂԸ

ԹԻՖԼԻԶԻ «ՍԹԱԼԻՆ» համալսարանի հիմնադրութեան առաջին տարիներուն սկսան դասախօսել քանի մը հայ ուսուցչապետներ, որոնց մէկն է Մելիք-Սեթ-Բէկը: 30 տարիէ ի վեր ան կը դրաւէ հայագիտական ամպիոնը: Ան Հայաստանի գիտութիւններու ակադեմիայի թղթակից անդամ է եւ Նիքոլա Մառի ղեկավարութեամբ, գրաղած է «Ցարեթարանութիւն» ուսումնասիրութեամբ: Գրած է հայ եւ վրացի ժողովուրդներու գրականութեան պատմութիւնը: Կը պատրաստէ նաեւ «Վրացական պատմական աղբիւրները Հայոց մասին» ինչպէս եւ «Արովեանը եւ Վրաստանը» ուսումնասիրութիւնը, որ պիտի հրատարակուի հայերէն եւ վրացերէն լեզուներով:

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ երեխաները հաւաքուած են յունուար 3ին Երեւանի Արուեստի տան մեծ դահլիճին մէջ, չքեղ կերպով զարդարուած տօնածառին շուրջ: Տեկնիկային թատրոնի դերասան Պակլով զուարճացուցած է զանոնք: Ձմեռպապան շնորհաւոր նոր տարի մաղթած է երախաներուն եւ դաշնակի նուագի հնչիւններու տակ, անոնք ստացած են բազմազան նուէրներ:

ԿԻՊՐՈՍԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կցելու ձեռնարկը, որուն համար հանրաքուէ կը կատարուի այս միջոցին, մեծ իրարանցում պատճառած է Թուրքիոյ մէջ: Պոլսէն կը հեռագրեն թէ երեք հազար ուսանողներ ցոյց մը կատարեցին գլխաւոր հրապարակին վրայ, պահանջելով Կիպրոսը կցել ... Թուրքիոյ: Ճառախօսները կը մռնչէին,— «Անկցի՛ համայնավարութիւնը: Կիպրոսը Թուրքիոյ կը պատկանի»: Ցուցարարները յետոյ ծաղկեպսակ մը դրին Մ. Քէմալի յիշատակարանին վրայ:

Երկու զօրավարներու խնդիրը

ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՄԸ ԾԱԽՈՒԵՐ Է 2.800.000 ՖՐԱՆՔԻ

Ազգային ժողովին Գշ. օրուան նիստին մէջ, վարչապետը լուսաբանութիւններ հաղորդեց երկու զօրավարներու շուրջ ծագած խնդիրներու մասին: Եւ հաստատեց թէ երկուքն ալ «դժբախտ յարաբերութիւններ» ունեցած են նախկին դատապարտեալի մը հետ, որ յաջողած է ձեռք անցընել եւ ծախել գաղտնի տեղեկագիր մը՝ Հնդկաչինի մասին: Երկու զօրավարներն ալ պաշտօնանկ եղած են (զօր. Ռըվէռ, ընդհ. սպայակոյտին պետը եւ զօր. Մասթ, Ֆրանսայի նախկին ներկայացուցիչը Թունուզի մէջ):

Ազգ. ժողովը 181ի դէմ 424 ձայնով որոշեց անմիջապէս քննիչ յանձնաժողով մը կազմել, խնդիրը ամբողջովին լուսաբանելու համար: Յանձնաժողովին անդամները պիտի ընտրուին դատական եւ պատերազմական նախարարներուն կողմէ: Համայնավարները պահանջեցին որ յանձնաժողովնի մէջ ներկայացուցիչներ ունենան բոլոր մեծ կուսակցութիւնները, բայց ժողովը մերժեց:

Վարչապետին յայտարարութեանց համաձայն, երկու զօրավարներուն հետ մտերմական յարաբերութիւններ հաստատող մարդը 45 տարեկան Ֆրանսացի մըն է, Ռոժէ Փէյր, որ նախապէս երկու տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր իբրեւ գողօնաթաքոյց: Եղած է նաեւ պետը գերմանասէր պահակներու՝ գրաւման ատեն, իսկ այժմ սերտօրէն կապուած Ֆրանսացի, չեխ եւ հնդկաչին համայնավարներու հետ: Ամբաստանեալը գաղտնի տեղեկագիրը Հնդկաչինի ներկայացուցիչներուն ծախած է 2.800.000 ֆրանքի: Վարչապետին կարծիքով, ամբաստանեալը եղած է «կրկնակ, թերեւս երրեակ գործակալ», այսինքն գործած է երկու – երեք տարբեր դիմակներով:

Ամբաստանեալը ոչ միայն յաջողած է երկու բարձրաստիճան զօրավարներուն կատարեալ վստահութիւնը շահիլ, այլեւ թեթեւցնել գործակցութեան համար իրեն տրուած պատիժը: Արդարեւ, իր դատապարտութենէն երկու տարի վերջը, Պատուոյ Լեգէոնի շքանշան կը ստանար, «բացառիկ ծառայութիւններ մատուցած ըլլալով պատերազմի ընթացքին»:

Երբ զօր. Ռըվէռ Հնդկաչին գնաց կացութիւնը ուսումնասիրելու եւ տեղեկագիր մը կազմելու համար, Փէյր ալ իրեն ընկերացաւ: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ Սայկոնի մէջ զօրավարին առջեւը կ'անցնէր իբրեւ յառաջապահ: Բացի համայնավարական գործունէութենէ, ամբաստանեալը կը զբաղէր իբրեւ հանդերձավաճառ եւ անդամ էր արտածման եւ ներածման մեծ հաստատութեան մը: Իր եղբայրը պատմած է թէ Ռոժէ զօր. Ռըվէռի հետ առաջին անգամ ծանօթացած էր գրաւման շրջանին եւ «կը պատկանէր Դիմադրական ճակատի նոյն ցանցին»:

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Իր գաղտնի տեղեկագրին մէջ, զօրավարը կը յանձնարարէր Հնդկաչինի քաղաքային կառավարիչին տեղ նշանակել զինուորական մը, եւ իբրեւ թեկնածու կ'առաջարկէր զօր. Մասթը: Վարչապետը յայտարարեց թէ Փէյր դրամ ստացած էր «մարզպանութեան թեկնածու ներկայացնելու համար զօր. Մասթը»: Երբ ըսաւ թէ ուրիշ գումարներ ալ տրուած են ուրիշ անձերու, ժողովականները պահանջեցին յայտնել անունները: Պ. Պիտօ պատասխանեց.— «Ձեզի կը հաղորդեմ ամէն ինչ որ կայ թղթածրարին մէջ»: Վիճաբանութիւններէն առաջ, Նրբանցքներուն մէջ բացէ ի բաց կ'ըսէին թէ այս գայթակղութեան մեղսակից են կարգ մը ականաւոր անձեր՝ այն կուսակցութիւններէն որոնք ուժ կուտան կառավարութեան:

Վարչապետը իր բացատրութեանց մէջ ըսաւ թէ տեղեկագիրը զինուորական գաղտնիքներ չէր պարունակեր, այլ պարզապէս կը թելադրէր նոր քաղաքականութիւն մը վարել Հնդկաչինի մէջ: Բայց եւ այնպէս, ողբալի կը գտնէր քաղաքական տեղեկագրի մը անհետացումը:

Կ'ըսուի թէ ամբաստանեալը յաջողած է Արժանթին հասնիլ, իր հետքը կորսնցնելու համար:

★ Վիճաբանութեանց ընթացքին բուռն տեսարաններ պարզուեցան Ազգ. Ժողովին մէջ: Համայնավարներուն ներկայացուցիչը, Պ. Ժաք Տիւքլօ վարկաբեկիչ խօսքեր արտասանեց հին եւ նոր նախարարներու, նոյնիսկ վարչապետի մասին, միեւնոյն ատեն դատապարտելով Հնդկաչինի «աղտոտ պատերազմը»: Երեսփոխան մը պոռաց.— «Ձեր կուսակցութիւնը աղբաման մըն է»:

Վարչապետը իր յայտարարութեանց մէջ յիշելով չէքերու խնդիր մը, ակնարկներ ուղղեց առանց անուններ ճշդելու,— «Պահեստի բանակի հրամանատար մը, դատական խորհրդական մը, լրագրող մը, թերթ մը»:

Կարգ մը թերթեր գիտել կուտան թէ Պ. Պիտօ հարկադրուած էր որոշ վերապահում դնել իր յայտարարութեան մէջ, նկատելով որ Ֆրանսա

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀՐԱՏԱՊ ԽՆԴԻՐ

(ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆԸ)

Գ.

ԽՄԲ. — Մեր պաշտօնակիցը ամփոփելէ վերջ Գահիրէի եւ Փարիզի ռամկավար թերթերուն արտայայտութիւնները՝ այս հարցի մասին, կը ծանրանայ Պէյրութի ռամկավար պաշտօնաթերթին մէջ երեւցած վեց յօդուածներու վրայ (Հայ ազգն ու Ս. Յակոբեանց Միաբանութիւնը, Շ. Սեւյօնքեան): Եւ կը շարունակէ (27 եւ 29 Դեկտ. 1949).

Իր 1949 Դեկտ. 6ի թիւով Պէյրութի ռամկավար պաշտօնաթերթը մեզ կը բերէ հետեւեալ առաջարկները.

Ա. — Երուսաղէմի Միաբանութեան ընդհ. ժողովին որոշումով՝ այդ ժողովին առընթեր ստեղծել հինգ աշխարհականներէ բաղկացած յանձնախումբ մը:

Բ. — Այս յանձնախումբին «իրաւասութիւն» տալ, «խորհրդակցաբար» Միաբանութեան հետ, վանքին պիւտճէն «կազմելու», անոր գործադրութեան «հսկելու», նիւթական ձեռնարկներու մէջ իր «ձայնը լսելի դարձնելու» եւ ներքին վէճերու առեն «բարոյական իր իրաւախոհութիւնը արժեցնելու»:

Գ. — Այս Յանձնախումբը տեւական հանգամանք պիտի չունենայ, այլ պիտի գումարուի պարբերաբար, տարին երկու շաբաթ:

Դ. — Յանձնախումբին անդամները կ'առնուին «Պաղեստինի եւ դրացի երկիրներու՝ Եգիպտոսի եւ Լիբանանի գաղութներու ծոցէն արժանաւոր ազգայիններէ»:

Ե. — Ընտրութիւնը «արժանաւոր»ներու մէջ կը կատարէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը՝ հինգ հոգի անոնցմէ անդամ կարգելով յիշատակուած յանձնախումբին:

Զ. — Այս իրաւունքը կը վերապահուի բացառաբար Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին՝ «որպէսզի հատուածական կամ այլ պայքարներ տեղ չգտնեն Յանձնախումբին կազմութեան առեն եւ Սուրբ Աթոռէն ներս ազդեցութեան պայքարի դուռ չբացուի»:

Է. — Միաբանութեան եւ յանձնախումբին միջեւ ծագած վէճերը կ'ենթարկուին էջմիածնի իրաւախոհութեան:

Ը. — Պատրիարքին ընտրութիւնը կը կատարեն այս երկու մարմինները՝ Միաբանութիւն եւ յանձնախումբ՝ «խառն ժողովէ մը, որուն կէսը՝ եկեղեցականներ, ընտրուած ըլլան Միաբանութեան կողմէ, իսկ միւս կէսը՝ աշխարհականներու այն յանձնախումբէն, որուն կազմութիւնը, ինչպէս բսինք, վերապահուած է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին:

Թ. — Պատրիարքները ընտրել ցմահ, իսկ լուսարարապետները՝ երեք տարուան համար:

Ժ. — Պատրիարքական թեկնածու են բոլոր հայ կուսակրօնները, անկախաբար այն հանգամանքէն, թէ անոնք անդա՞մ են կամ չեն Երուսաղէմի Միաբանութեան:

Ամէնէն առաջ նկատել պէտք է, որ իրաւագիտական ժխոր կայ այս առաջարկներուն մէջ. քիչ մը լրջօրէն «մաղելով» եւ «մանր» քննութեամբ եղած առաջարկները վերլուծելով՝ դժուար պիտի չըլլայ ցոյց տալ, թէ այդ առաջարկները լի են հակասութիւններով:

Սակայն մեզ շահագրգռողը այս հակասութիւնները չեն. էականը այն հիմնական մտքերն են, որ տեղ գտած են ռամկավար օրգանի վեց թերթօններուն մէջ, նուիրուած Երուսաղէմի:

Այս հիմնական մտքերը մենք պիտի ձեւակերպէինք այսպէս.

1. — Անհրաժեշտ է Երուսաղէմի նկատմամբ ազգը վերահաստատել իր իրաւունքներուն մէջ:

2. — Այս վերահաստատումը իրացած կ'ըլլայ, եթէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, որոշումովը Երուսաղէմի Միաբանութեան, հինգ հոգինոց յանձնախումբ մը կարգէ (թէ Պաղեստինի եւ թէ մերձակայ գաղութներու ազգայիններէն)՝ Միաբանութեան հետ համախորհուրդ Պատրիարքութեան գործերով զբաղուելու համար:

3. — Այս յանձնախումբն ու Միաբանութիւնը իրենցմէ բխած խառն ժողովի մը կողմէ կ'ընտրեն պատրիարքը:

Մենք թեր ենք այս երեք կէտերէն միայն առաջինին եւ հիմնովին դէմ՝ վերջին երկուքին:

Պարզենք մեր մտածումները:

Ամէնէն առաջ յայտնենք, որ հիմին մէջ պէտք չէ փոխել պատրիարքական ընտրութեան այն կարգը, որ գոյութիւն ունէր կանխապէս, երբ կը գործէր Ազգային Սահմանադրութիւնը:

Այդ օրերուն նոյնպէս կար ու գոյութիւն ունէր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը, սակայն այդ Կաթողիկոսութիւնը Երուսաղէմի պատրիարքական ընտրութեան հարցին մէջ երբեք ազգը չէր ներկայացներ:

Պէտք չէ ներկայացնէ նաեւ այսօր:

Այս իրաւունքը վերապահել պէտք է Ներկայացուցչական Մարմնի մը, որ ի վիճակի է առաւելագոյն չափով ներկայացնելու Պոլսոյ նախկին երեսփոխանական ժողովը:

Վերահաստատելու իրաւավիճակ մը, որ նուիրագործուած էր դարերով:

Աւելի ճիշդ եւ աւելի որոշ:

Իր իրաւունքներուն մէջ վերահաստատելու հին ու դարաւոր իրաւատէր մը, որուն իրաւունքները պետական յատուկ աքթերով եւ հրամանագրերով ճանչցուած են բոլոր ազգերու եւ բոլոր երկիրներու կողմէ:

Այսօր, ճիշդ է, չկայ Թրքահայաստանը ու չկան այն 65 վիճակները, որոնք ազգին կամքը կը փոխանցէին Պոլսոյ Ազգային Ժողովին:

Սակայն այսօր կայ ու կ'ապրի Թրքահայութիւնը, որ արտասահմանեան գաղութներու մէջ ազգային իշխանութիւններ հաստատած եւ խորքին մէջ վերակենդանացուցած է իր հայրենիքի հին վիճակները:

Մենք հոս նկատի ունինք արտասահմանեան մեր բոլոր գաղութները, ուր արդէն կազմակերպ ազգային իշխանութիւններ կան, անկախաբար այն հարցէն, թէ այդ գաղութները մեր կրօնական կեդրոններէն ո՞ր մէկուն կապուած են արդեօք:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը կ'ընտրուի — ազգային եկեղեցական համաժողովին կողմէ:

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսը կ'ընտրուի — Մեծի Տանն Կիլիկիոյ պատգամաւորական ժողովին կողմէ:

Պոլսոյ պատրիարքը կ'ընտրուի — ու պիտի ընտրուի — Պոլսոյ երեսփոխանական ժողովին կողմէ, որ հին ժողովին շուքն է միայն, ինչպէս որ հին պատրիարքներուն շուքն է միայն այսօրուան պատրիարքը:

Այս նոյն ներկայացուցչական հիմունքով պէտք է ընտրուի նաեւ Երուսաղէմի պատրիարքը:

Արտասահմանեան մեր կազմակերպ գաղութներու մէջ Թրքահայաստանի հին վիճակները տեսնելով՝ երբեք դժուար չէ այդ գաղութներու Թեմական եւ Գաւառական ժողովներէն Երուսաղէմի մէջ համախմբել երկուական ներկայացուցիչներ, որոնք՝ Միաբանութենէն կարգուած պատգամաւորներու հետ խառն ժողով մը կազմելով՝ կ'ընտրեն Երուսաղէմի պատրիարքը:

Այս ընտրութեամբ, տուեալ պայմաններու մէջ, յաւագոյն ձեւով ներկայացուած կ'ըլլայ ազգին կամքը:

Նման ժողովի մը կողմէ ընտրուած պատրիարքը, վեր է ամէն կասկածէ, յաչս արտաքին աշխարհի կ'ունենայ իր դիրքին համակշիռ արժէքը:

Թուրքիոյ վեհապետները այս կամ այն չափով ունկնդիր էին Պոլսոյ պատրիարքներու բողոքներուն ու դիմումներուն ոչ այն պատճառով, որ այդ պատրիարքները բարձրաստիճան կրօնաւորներ էին, այլ այն միակ պատճառով, որ այդ կրօնապետները ազգը կը ներկայացնէին եւ իրենց հետ ազգը ունէին:

Ռուս ցարերը հաշուի կ'առնէին էջմիածնի հովուապետները ոչ այն պատճառով, որ այդ հովուապետները պատկառելի կրօնաւորներ էին, այլ այն միակ պատճառով, որ անոնք համայն հայութիւնը կը ներկայացնէին եւ իրենց հետ համայն հայութիւնը ունէին:

Այս նոյնը տեղի պիտի ունենայ նաեւ վաղը, երբ ճշդուի Պաղեստինի քաղաքական ճակատագիրը եւ տրուի անունը այն իշխանութեան, որուն ենթակայ պիտի ըլլայ Երուսաղէմի պատրիարքութիւնը:

Պետական այդ իշխանութիւնը մէկ վերաբերում պիտի ունենայ դէպի Երուսաղէմի հայ պատրիարքը՝ երբ ան ընտրեալը ըլլայ միայն քանի մը միաբաններու, եւ մէկ այլ, հիմնովին տարբեր վերաբերում՝ երբ ան ըլլայ ընտրեալը բովանդակ գաղթահայութեան:

Ով ալ ըլլայ Պաղեստինի ապագայ իրաւատէրը՝ ան չի կրնար լրջօրէն հաշուի չառնել Հայ պատրիարքն ու մեր ազգային իրաւունքները Պաղեստինի մէջ, երբ գիտնայ, որ այդ իրաւունքներուն ազգընտիր պահակը՝ Հայ պատրիարքը՝ իրեն հետ ունի ազգը:

Միայն խումբ մը միաբաններու քուէով ընտրուած պատրիարք մը, յաչս արտաքին աշխարհի, ի վերջոյ պարզ վանական տնօրէնի մը հանգամանքը կ'առնէ, մինչ համայն գաղթահայութեան ներկայացուցչական ժողովի մը կողմէ ընտրուած պատրիարք մը իրաւունքով եւ արդարօրէն կը պահէ այն պատկառելի դիրքը, որ վայել է ազգընտիր կրօնապետի մը:

Բայց միթէ՞ այսօր միայն Երուսաղէմի Հայ պատրիարքի ընտրութեան հարցը դրուած է:

Միթէ՞ ձեւին ու խորքին մէջ դրուած չէ բովանդակ պատրիարքութեան հարցը:

Ոչ միայն իբրեւ ներքին (ու ազգային) խնդիր մը, այլեւ իբրեւ արտաքին (քաղաքական) կնճիռ մը:

(Մնացեալը յաջորդով)

(ՑՈՒՍԱԲԵՐ)

Լենինի հրապարակը Երեւանի մէջ

ԽՄԲ. — Ամփոփուած «Սովետական Հայաստան» ամսագրի 1949 Նոյեմբերի թիւէն. —

Հին Երեւանը հանրային կեդրոնական հրապարակ չունէր: Ցարական շրջանին քաղաքին մէջ տակաւին կը պահուէին իրանական գաւառի հետքերը, կը դերակշռէին շուկայական քանի մը մանր հրապարակներ, որոնք շրջապատուած էին առեւտրական շէնքերով, իջեւաններով եւ մօտակայ բարձրագմբէթ մզկիթներով: Հայկ. եկեղեցիներ կը գտնուէին հրապարակներէն դուրս՝ շրջապատուած քարէ բարձր պարիսպներով: Երեւանի գլխաւոր առեւտրական հրապարակը կը գտնուէր բերդի եւ քաղաքի հարաւային թաղերու միջեւ: Այդ հրապարակը զուրկ էր ճարտարապետական որեւէ նշանակութենէ:

Քաղաքի նոր յատակագծին մէջ չպահուեցան հին Երեւանի եւ ոչ մէկ հրապարակը, նկատի ունենալով որ նոր Երեւանի համար այդ հրապարակները չէին կրնար հանրային կեդրոններ դառնալ եւ ընդունելի չէր քաղաքի այն առեննուան յատակագծի կառուցուածքը: Քաղաքներու յատակագիծերուն մէջ, հրապարակը կը նկատուի վերակառուցման ընդհ. խնդիրներու հետ միասին, վերակառուցում որ արմատապէս կը փոխէ հին քաղաքը եւ կը կազմակերպէ ընկերվարական հասարակութեան կեանքը:

Ընկերվարական քաղաքի կեդր. հրապարակի շուրջ, համադրուած ճարտարապետական բարձր գեղարուեստական մակարդակով, կը շինուին պետական եւ հանրային շէնքեր: Կը կանգնին Հոկտեմբերեան Մեծ Յեղափոխութեան առաջնորդներու արձանները: Հոն տեղի կ'ունենան ցոյցեր, զօրահանդէսներ, ժողովրդական տօներ, զբօսանքներ: Կեդր. հրապարակի ճարտարապետական կերպարի գլխաւոր գիծերը պէտք է ըլլան հոյակապութիւնը, հանդիսաւորութիւնը:

Քաղաքի նոր յատակագծին մէջ նախատեսուած է կեդր. հրապարակը կառուցանել մեծ Երեւանի բուն կեդրոնին մօտ: Այդ յատակագծի մէջ նշուած է գլխաւոր հրապարակը ստեղծել ուղղակի հին թաղերու բռնած տեղին վրայ: Հրապարակի շինարարութեան ընթացքին, զոր ժողովուրդը Լենինի հրապարակ անուանեց, ամբողջովին քանդուեցան երկու թաղամաս եւ անոնց մօտ կից չորս այլ թաղամասերու զգալի մէկ մասը:

Հրապարակը սերտօրէն կապուած է այն փողոցներու հետ, որոնք պահպանուած են քաղաքի յատակագծին մէջ: Բայց հիմնական խնդիրն էր՝ վերակառուցման դժուարին պայմաններուն մէջ գտնել Խ. Հայաստանի մայրաքաղաքին համապատասխան հրապարակի անհրաժեշտ չափերը եւ անոր ճարտարապետական կազմակերպումը: Քաղաք կառուցանողները կրցան հիմնականին մէջ լուծել այդ խնդիրը:

Մեր Հանրապետութեան ճարտարապետական ուժերը, Ակադեմական Թամանեանէն սկսած, միշտ ալ կը մշակեն Լենինի Հրապարակին արժանի ամբողջութիւն ստեղծելու հարցերը:

Լենինի հրապարակի եւ անոր հարաւային մասի յատակագիծը ձուաձեւ է, որ իր հիւսիսային մասին մէջ, հրապարակի գլխաւոր առանցքով կը դառնայ ուղղանկիւն: Թէեւ տակաւին վերջացած չէ հրապարակը, բայց արդէն քաղաքին զարդը կը կազմէ: Հրապարակը գրաւելով 2.5 հեքտարէն աւելի տարածութիւն, ճարտարապետօրէն միաձուլուած է զինք շրջապատող շէնքերու հետ: Տասներկու տարիէն աւելի է որ հրապարակը կը հանդիսանայ Երեւանցիներու սիրելի վայրը, ուր անոնք ուրախ եւ հանդիսաւոր ժամեր կ'անցընեն: Ինչպէս Մայիս մէկի օրը, Հոկտեմբերեան ընկերվարական Մեծ Յեղափոխութեան տարեդարձին շքերթը, հայ ժողովուրդին ազատագրման եւ խորհրդային կարգերու հաստատման տարեդարձը եւ ժողովրդական կարգ մը ուրիշ տօներ: Հոն մեծ ցնծութեամբ տօնուեցաւ նաեւ Յաղթանակի Օրը:

★

Լենինի հրապարակի շինութիւնը սկսաւ 1935-ին, երբ քանդեցին քաղաքի կեդրոնին մէջ բազմաթիւ բնակելի եւ հանրային շէնքեր, ինչպէս զինուորական պարէզատան (զինուորական կառավարչի պաշտօնատուն) ստորերկրեայ բաղնիքը, շարժանկար — թատրոնը, խանութներ, ճաշարաններ, սրճարաններ եւայլն: Հայկ. ՍՍՌ կառավարական Տան շինութեան աւարտումէն վերջ. 1939ին քանդեցին նաեւ շէնքի գլխաւոր ճակատի դէմ մնացած կարգ մը բնակելի տուները: Հրապարակի արեւելեան մասի վերջնական մաքրումը վերջացաւ 1948ին, իսկ ամբողջական բացման համար անհրաժեշտ է դեռ քանդումներ կատարել արեւմտեան մասին մէջ, որ կ'իրագործուի 1950ին:

Լենինի հրապարակի ամբողջ տարածութիւնը պիտի կազմէ 3.5 հեքտար:

Մեծ գնահատութեան արժանացած Հայկ. ՍՍՌ կառավարական Տան ճարտարապետութիւնը, իրագործուած է Ա. Թամանեանի նախագծին վրայ, եւ որուն համար 1942ին անոր յետմահու տր-

ունեցաւ Սթալինեան մրցանակ: Այդ շէնքը առաջինն է, որով սկսաւ հրապարակի կառուցումը: Մեծ ճաշակով է շինուած շէնքի գլխաւոր ճակատը, ուղղուած դէպի հրապարակի ձուաձեւ կողմը եւ որու զոյգ – զոյգ հզօր սիւներու վրայ կառուցուած հինգ վերնակամարները կը կազմեն խոր բացուածքներ որոնց բոլորակ շրջանակները զարդարուած են նուրբ զարդերով: Շէնքին գլխաւոր ճակատի ետեւը, Նալբանդեան փողոցի ուղղութեամբ, կը բարձրանայ սիւնաշարով բոլորած աշտարակը: Նալբանդեանի փողոցին վրայ նայող ճակատը արդէն այլ ճարտարապետական ձեւաւորում ունի, որ լաւ կը ներդաշնակուի անոր ամբողջ արտաքին ձեւի հետ:

Այդ կողմի ճակատի սիւները ըլլալով ինքնատիպ, շահեկան է թէ զարդերու նկարներով, թէ բովանդակութեամբ:

Ինքնատպութեան նոյն չափանիշով մշակուած են այդ շէնքին նաեւ միւս ճակատներու սիւնակարդերը: Կառավարական Տան ճարտարապետութեան ամբողջ յօրինուածքին մէջ կ'երեւայ ազգային ժառանգութեան լաւագոյն նմոյշներու խելացի օգտագործումը՝ բարձր գեղարուեստական վարպետութեամբ:

Շէնքերու ճակատները գծելով ազգ. ճարտարապետութեամբ՝ հեղինակը (Սաֆարեան) ընտրած է կառավարական Տունին հարազատ ձեւեր, տալով անոնց անհրաժեշտ ինքնատպութիւնը:

Իր մեծակառոյց ձեւով եւ յղացումով վեհապանծ է Լենինի արձանը, զոր կանգնած են հրապարակի գլխաւոր առանցքի ուղղութեամբ:

1940ին կանգնած Լենինի արձանը ստացաւ Հայկ. ՍՍՌ կառավարական Տան հետ ընդհանուր, ապշային մեծղի ճարտարապետութեան ուժ: Արձանի բարձրութիւնը պատուանդանի հետ կը կազմէ 18·2 մեթր: Արձանը, որ մեծ ուժով կ'ընդգծէ Լենինի կերպարը, ձուլուած է պայտած (կոփածոյ) պղինձէ եւ ունի 7·2 մեթր բարձրութիւն, իսկ պատուանդանը շինուած է Փամբակի յղկուած մոխրագոյն կրանիթէ:

Ներկայիս ճարտարապետ Սարափեանի մասնակցութեամբ եւ իմ նախագծով կը կատարուին շինարարութիւն մը որ կը վերակառուցանէ եւ ծաւալով կ'աճեցնէ մշակոյթի տունը: Շէնքը իր հիմնական մասով կը տարածուի դէպի հարաւ: Անոր գլխաւոր ճակատը, որ թանգարան պիտի ըլլայ, կը դարձուի Լենինի արձանի կողմը եւ կը գտնուի մէկ ընդհ. առանցքի վրայ: Ճակատի կեդր. մասին մէջ պիտի բարձրանայ աշտարակ մը, որ պիտի երիզուի 60 մեթր բարձրութեամբ սայրով մը:

Մշակոյթի տան մէջ պիտի տեղաւորուին Պատմական Թանգարանը եւ պատկերասրահը: Շէնքի գլխաւոր մուտքի առջեւ պիտի դրուին Մեսրոպ Մաշտոցի եւ Խաչատուր Աբովեանի քանդակները: Պիտի շինուի նաեւ մեծ աւազան մը, 40 — 70 մեթր, զովութիւն ապահովելու համար հրապարակին: Աւազանը զարդանկարչական մեծ նշանակութիւն պիտի ունենայ:

Հրապարակի հարաւային մասին մէջ, Արհեստագործական տան դիմաց պիտի շինուի քաղաքային կեդրոնական հիւրանոց, իսկ անոր դիմացը՝ Մամուլի տուն: Ատիկա պիտի ըլլայ յաջորդ հնգամեակի խնդիրը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԾԱՂԿՈՑԻՆ ՏՕՆԱԾԱՌԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 12 Յունուար (Յառաջ) — Կիրակի օր, 8 Յունուար, տեղի ունեցաւ Ս. Սահակ – Մեսրոպ մանկապարտէզի տօնածառի հանդէսը: Ծնողներ եւ կրթասէր թաղեցիներ ժամանակին փութացած էին սրահ:

Բեմին ճակատը զետեղուած էր գոյնզգոյն լապտերներով ու զանազան առարկաներով զարդարուած տօնածառը: Տիկնանց խնամակալութեան եւ Հոգաբարձութեան կողմէ բացումը կատարեց Պ. Յ. Ն.: Վարագոյրի բացումէն վերջ բեմին վրայ փոքրիկները ծնրադիր արտասանեցին Տէրունական աղօթքը եւ հետզհետէ իւրաքանչիւրը իր շնորհը ցոյց տուաւ առաջնորդութեամբ մանկավարժուհի Օր. Արմ. Սէրէնկիւլեանի: Արտասանութիւն, խմբերգ եւ խմբական պար գեղեցիկ տարազներով: Փոքրիկներուն բաժնելու համար շաքարեղէն նուիրած էին Վօսփոր եւ Շաքարեան ընկ. թիւնը, խաղալիկներ տրամադրած էին Հոգաբարձութեան անդամներէն Պ. Պ. Լեւոն Պազրճեան եւ Տիգրան Փափազեան: Ծառին գոյնզգոյն լապտերները սիրայօժար զետեղած էր գանձապահ Պ. Խաչիկ Պէրպէրեան, տօնածառը իր զարդերով տրամադրած էր Պ. Գր. Համամճեան: Շնորհակալութիւն բոլորին:

Ներկաները սրտաբուխ նուէրներով գնահատեցին թափուած ջանքը եւ կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ գոյացաւ կոկիկ գումար մը: Բոլորն ալ շնորհաւորեցին Օր. Սէրէնկիւլեանը, որ շատ կարճ ատենէն գեղեցիկ արդիւնք մը ձեռք բերած էր: Թաղական Խորհուրդի ջանքերով դպրոցսրահը օժտուած է նստարան դրասեղաններով, ապահովուած է ջերմութիւնը Տիկնանց խնամակալութեան կողմէ: Մէկ խօսքով Հոգաբարձութիւնը եւ խնամակալութիւնը ձեռք ձեռքի տուած որեւէ զոհողութեան առջեւ կանգ չեն առներ, բաց պահելու համար «Լուսոյ տաճարին» դուռը:

Ց. Նիկողոսեան

★

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Սիրելի «Յառաջ», մեր փոքրիկ շրջանը, կրթական գործակցութեամբ, ազգային գիտակցութեամբ, կրնայ օրինակ հանդիսանալ շատ մը գաղութներու:

Կիրակի, 8 Յունուար, տօնածառ հանդէսին եկած էին թաղեցիները անխտիր: Հանդիսավայրը

Հրապարակի ձուաձեւ մայներու լայնութիւնը ընդունուած է 12 մեթր: Կառուցուած շէնքերու առջեւը արդէն կան զարդածառեր (գնդաձեւ չինար, արծաթագոյն եղեւնի եւայլն) եւ թփուտներու տունկեր: Աւազանի շուրջը կը նախատեսուի իրականացնել պարտէզային կանաչազարդում:

Կը նախատեսուի ամբողջ հրապարակի գեղարուեստական լուսաւորում: Հանրակառքը եւ «Թրոլէյպիւս»ը պիտի չանցնին Լենին հրապարակէն՝ Հրապարակի բոլոր շէնքերը պիտի ստանան ջերմութիւն:

Մ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
(Երեւանի գլխ. ճարտարապետ)

լեցուած էր խուռն բազմութեամբ: Հանդէսը բացուեցաւ «Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք»ով, զոր երգեց «Սիփան» երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Համբարձումեանի: Օրուան նախագահ՝ Պ. Ստ. Մարկոսեանի պատշաճ խօսքերէն վերջ՝ դպրոցի 32 աշակերտները կարգով արտասանեցին մանկական եւ հայրենաշունչ կտորներ, մեծ յաջողութեամբ: Կաղանդ Պապայի ձեռքով թէ աշակերտներուն եւ թէ բոլոր ներկայ փոքրիկներուն՝ բաշխուեցան մասնաւոր նուէրներ: Այս առթիւ Տիկին Խաչատուրեանի նախաձեռնութեամբ, աշակերտները յարմար նուէր մը ընծայեցին իրենց ուսուցչին՝ Պ. Տ. Փիրանեանի որ շնորհակալութիւն յայտնելով, գովեց Հոգաբարձութեան աշխատանքը եւ մաղթեց որ յառաջիկայ տարուան ընթացքին աւելի բարձրանայ աշակերտներուն թիւը, իբրեւ լաւագոյն կաղանդչէք:

Յետոյ խօսք առաւ Հոգաբարձութեան ատենապետը Ա. Աչճեան որ լայնօրէն բացատրելով մեր մանուկներու հայեցի դաստիարակութեան անհրաժեշտութիւնը, շեշտեց — «Մեր անհատական շահն անգամ կը պահանջէ կառչիլ մեր ազգային աւանդութիւններուն եւ ապրիլ իբրեւ Հայ: Ան որ կ'ուրանայ իր ծագումը եւ չի գիտեր հպարտանալ իր ցեղային արդար արժէքներով կ'արժանանայ միայն օտարներու արհամարհանքին»: Եւ թելադրեց որ փոքրիկները վարժեցնեն հայերէն խօսելու տան մէջ, դիւրացնելով ուսուցչին եւ Հոգաբարձութեան աշխատանքը:

Ընդհանրապէս հանդէսը անցաւ շատ յաջող: Աճուրդէն գոյացաւ 12·700 ֆրանք: Շահեցաւ Պ. Կ. Մահմուզեան, նուիրելով 500 ֆրանք: Ներկայացուեցաւ նաեւ քրքջալից զաւեշտ մը ու ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ:

Թղթակից

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Դեկտեմբեր 30ին Գահիրէի մէջ ի ներկայութեան 1500 հանդիսատեսներու եւ բարձրաստիճան հիւրերու եւ նախագահութեամբ Լիբանանի դեսպանին Շէյխ Սամի էլ Խուրիի, Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ջախջախիչ յաղթանակ մը տարած է պասքէթ պօլի մէջ Գահիրէի յունական խումբին «Քերամնոս»ի դէմ, Գահիրէի Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Արարատ» դաշտին վրայ:

Խաղին սկիզբէն իսկ յայտնի եղած է Լիբանանի ախոյեան խումբին բարձր թէքնիքը եւ կազմակերպուած խաղարկութիւնը:

Խաղը վերջացած է 39 կէտով ընդդէմ 21ի: Խաղի արդիւնքները տրուած են «Նէօն» ելեկտրական լոյսով, պատրաստուած Պ. Վահագն Տեփոյեանի կողմէ: Առաջին անգամ է որ Եգիպտոսի մէջ կը գործածուի այս արդիական միջոցը: Կոճակի մը վրայ կոխելով մեքենաբար տախտակի մը վրայ կ'արձանագրուէին արդիւնքները:

Եգիպտական թերթերը գովեստով կը խօսին Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթանակին վրայ:

★ Ի պատիւ հիւրերուն ընդունելութիւն մը սարքուած է Գահիրէի «Նաւասարդ» ակումբին մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (36)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

— Մեր հայրերը, մեր եղբայրները, մեր քոյրերը, մեր մայրերը կը սպաննէք, յետոյ կ'առաջարկէք ոճրագործներուն հե՞տ ամուսնանալ: Մեզի համար մահը նախամեծար է, քան թէ այդ լիրբերուն հետ կենակցիլը:

Կը լռեցնեն զինքը եւ միւս 18 աղջիկներուն հետ կը տանին Զամը Պէշին տակը եւ հոն կը սպաննեն ամէնքը: Միայն կ'ազատի Ծիհանեան եւ իր աղջիկը. ասոնք ընտանիքով հռչակաւոր էին իրենց գեղեցկութեամբ. Յոյները զիրենք կը տանին, կը պահեն Բ...ի մէջ: Տ... գիւղի մէջ Յոյները 20 օրէ ի վեր պահած էին նաեւ Պաֆրացի հայ երիտասարդ մը, որ մեզի ընկերացաւ:

Մեր հիւանդները վատ վիճակի մէջ էին. էշ մը եւ ձի մը գնելով, զանոնք հեծցուցինք եւ երեկոյեան ճամբայ ելանք. հասանք Լ... յոյն գիւղը: Այդ գիւղը մեծ հալածանքի ենթարկուած էր, որովհետեւ շրջակայ աւերակ գիւղերու հայ փախստականները յաճախ Յոյներու օգնութեան կը դիմէին: 22 տարեկան գեղեցիկ հարս մը մեզ ընդունեց անվախ կերպով եւ մեծ յարգանքով: Երիտասարդ գիւղացիները հետզհետէ եկան մեզ մօտ, հաւաքուեցան մեր շուրջը եւ իրենցմէ մէկը զիս ճանչցաւ. այն ատեն հարցուցի շրջակայքը գտնուող հայ փախստականներու մասին. առասպելական բաներ կը պատմէին. հակառակ որ կառավարութիւնը մեծ ճնշում կը բանեցնէ ոստիկաններուն վրայ եւ անհամբերութեամբ կ'ուզէ հետապնդել Հայերը, ոստիկանները նոյնիսկ 60ական հոգինոց խումբերով չեն համարձակիր անտառները մտնել. Հայերու յուսահատական դիմադրութեան լուրերը այնպիսի սարսափ ներշնչած էին իրենց, որ ոեւէ լուրջ գործողութեան չէին դիմեր. կ'ըսէին, թէ փախստականներուն թիւը 300ի կը հասնի, բայց ես համոզուած էի, որ քիչերը զէնք ունէին: Կը պատմէին Կարապետ անունով մարդու մը մասին, որ իր կնոջը եւ երեխաներուն հետ անտառը ապաստանած էր եւ մինակ կը կռուէր թշնամիին դէմ: Ուզեցի յարաբերութեան մէջ մտնել փախստականներուն հետ եւ միջնորդներ ղրկեցի, բայց դժուար էր զիրենք գտնել, որովհետեւ իրենց թաքստոցները չէին յայտնած Յոյներուն:

Գիւղէն մեկնեցանք եւ գիշերը գետին ափը հանդիպեցանք 25 — 30 յոյն փախստականներու, որոնք նախապէս Թուրք կարծեցինք ու զիրենք պաշարեցինք. անոնցմէ ոմանք վիրաւորուած էին. երբ իմացանք Յոյն ըլլալնին, իրենց ուղեկցեցանք բաւական տեղ, բայց մեզ հետ գտնուող Պաֆրացին անոնց շարքերուն մէջ ճանչցաւ յոյն լրտեսներ: Որպէսզի մեզ վերջապէս չճանչնան, դրամ եւայլ նպաստներ տուինք իրենց եւ բաժնուեցանք:

Լուսաբացին, Սեպտեմբեր 17ին, հասանք յոյն գիւղ մը, Վասիլը գնաց, խօսեցաւ Մ...անուն Յոյնի մը հետ, որ վազէ վազ եկաւ եւ զիս Եղօն ու Վասիլը տարաւ իր տունը. իսկ միւս տղաքը տեղաւորեց այգեստանը: Մեզ ընդունեց մեծ հիւրասիրութեամբ եւ տնեցիներուն հարկ եղած պատուէրները տալէ ետքը՝ ինքը չնստաւ եւ գնաց Հէրէք: Կարծեցի, որ վախէն մեկնեցաւ եւ ալ չպիտի վերադառնայ, բայց անիկա երեկոյին ժամը 2ին հասաւ երկու ուրիշ ձիաւորներով: Անոնցմէ մէկը Եւրոպա գացած, խելացի մարդ մըն էր: Անիկա պատմեց Թուրք կառավարութեան վերաբերմունքը, հաղորդեց իր առած տեղեկութիւնները: Մենք խօսեցանք մեր դիտաւորութիւններուն վրայ եւ մեր ծրագիրը պարզեցինք:

— Անշուշտ դուք կ'ուզէք դէպի Ռուսաստան երթալ, ըսաւ, բայց ջանացէք նաւը կռիւով չվերցնել, որպէսզի շրջակայ Յոյները չվնասուին:

Խօսեցանք նաեւ քաղաքականութեան մասին, ու ինքը պատմեց, թէ ինչպէս Հայերը հրդեհած էին Ամասիան: Իր յարգալիր շեշտը Հայերու կրած չարչարանքներուն եւ յաճախ իրենց ցոյց տուած արիութեան մասին խոր տպաւորութիւն թողուց իմ վրաս. զգացի, որ ճշմարտապէս ցաւակից են մեզ, եւ ասիկա տեսակ մը քաջալերութիւն եւ մխիթարութիւն էր մեզ համար:

Այդ տեղէն մեկնեցանք ծերունիի մը առաջնորդութեամբ, որ հիւանդներուն պատճառաւ վարձեցինք, որպէսզի առանց մոլորելու տեղ հասնինք: Ծերունիին աչքերը լաւ չէին տեսներ ու ճամբան կորսնցնել տուաւ. ձորերու մէջ ինկանք, ժայռերէ գլորեցանք եւ հազար ու մէկ նեղութիւններու մատնուեցանք:

ՃԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

աւելի քան հարիւր հազար զինուոր ունի Հնդկաչինի մէջ, որուն ապստամբներուն ձեռքն անցած է դաշտնի տեղեկագիրը: Ցետոյ, Ֆրանսա կը ջանայ վերակազմել իր բանակը իբրեւ կենսական ազդակ մը Ատլանտեանի դաշինքին մէջ, ամերիկեան զէնքերով: Եւ վերջապէս, զօր. Ռըվէռ, որ պաշտօնանկ եղաւ 1949 Դեկտ. 7ին, շատ կարեւոր պաշտօն մը պիտի ստանար Ատլանտեանի դաշինքին գործադրութեան առեն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԿԱՄՈՒՏԻ տուրքին համար այս տարի ալ կանխավճարներ կը պահանջէ ելմտական նախարարութիւնը, պաշտօնական զեկոյցով մը: Անոնք որ աւելի քան տասը հազար ֆրանք տուրք վճարեցին անցեալ տարի, պարտաւոր են իրենց 1949ի տուրքին մէկ երրորդը վճարել Փետրուար 1ին, երկրորդ մասնավճարը՝ Մայիս 1ին, առանց սպասելու որ տուրքին քանակը ճշդուի կամ ազդարարութիւն ուղղուի: Անցեալ տարի կանխավճար տալու պարտաւոր էին այն հարկատուները որ 20 հազար ֆրանքէն աւելի վճարած էին նախընթաց տարուան ընթացքին: Ցետոյ, անցեալ տարի վճարման թուական որոշուած էր Մարտ մէկ: Այս տարի մէկ ամիս աւելի կանուխ կը պահանջեն տուրքը: Այս տարի երկու շաբաթ պայմանաժամ տրուած է: Անոնք որ վճարում չեն կատարած փետրուար 15էն եւ Մայիս 15էն առաջ, տասը առ հարիւր աւելի պիտի վճարեն: Դիւրութեան համար, նկատի պիտի չառնուին հազար ֆրանքի կոտորակները: Այսպէս, եթէ հարկատու մը անցեալ տարի վճարած է 17.690 ֆրանք, որուն մէկ երրորդը կ'ընէ 5897, փետրուար 15ին պիտի վճարէ 5000 ֆրանք, նոյնքան ալ Մայիս 15ին:— Թերթերը կը բողոքեն կանխիկ վճարելու որոշման դէմ:

ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԵՐՈՒ դէմ վնասարար ձեռնարկները յաճախադէպ կը դառնան երկրին մէջ: Առջի օր երկաթուղիներու վարչութիւնը երկու անյաջող փորձեր եւս երեւան հանեց, մէկը՝ Փարիզի, միւսը՝ Թիոնվիլ - Սար գծին վրայ :

ՋՐԱԾԻՆՈՎ ՌՈՒՄԲ շինել անմիջապէս, այսինքն հազար անգամ աւելի զօրաւոր քան հիւլէականը,— այս խորհուրդը տուած են Մ. Նահանգներու գիտնականները Թրումընի: Թերթերը կը գրեն թէ նախագահը կ'ուզէ համաձայնութեան մը գալ Խ. Միութեան հետ, որոշում տալէ եւ հարիւրաւոր միլիոն տոլարի ծախքեր ստանձնելէ առաջ: Միեւնոյն աղբիւրին համաձայն, Ռուսերն ալ կը խորհին ջրածինով ռումբեր շինել: Ուրեմն նոր զինարշաւ ...

ՖԻՆԼԱՆՏԱ պատասխանելով Խ. Միութեան, որ կը պահանջէր իրեն յանձնել 300 «պատերազմի ոճրագործներ», փափկութեամբ կը մերժէ այդ պահանջը: Պատասխանը, որ Մոսկուա ղրկուեցաւ մասնաւոր սուրհանդակով, մանրամասնօրէն կը լուսաբանէ ամբողջ խնդիրը :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ազգայնական կառավարութեան օդանաւերը անխնայ կը ռմբակոծեն համայնավարներու գրաւած նահանգները: Այս վերջիններն ալ կը պատրաստուին գրաւել Հայնան եւ Ֆորմոզա կղզիները :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ խորհուրդին (ծերակոյտ) նախագահը դիւանին ընտրութեան առթիւ ճառ մը խօսելով, պահանջեց ընդլայնել ժողովին իրաւասութիւնները եւ բարեփոխել սահմանադրութիւնը : Այս ճառը մեծ յուզում պատճառեց քաղաքական շրջանակներու մէջ :

400.000 ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐ վար դրուած են Խ. Միութեան մէջ, համաձայն Գերմանիոյ ամերիկեան իշխանութեանց մէկ տեղեկագրին: Այս գերիները մեծ մասով մասնագէտներ են եւ SSներ:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ 500 համայնավարներ ցոյց մը կատարեցին, բողոքելու համար իրենց առաջնորդին՝ Մուսթաֆա Արիսի դատապարտութեան դէմ (մէկ տարի բանտարկութիւն):

Յ. Մ.— Ստացած ենք: Ձեր հարցումին պատասխանը՝ քանի մը օրէն :

ՀԱՅ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՌՒՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հրատարակութեան համար պատրաստ է
Երկար ատեն ի վեր սպասուած
«ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԵԹՈՏ»ը

Անհրաժեշտ հրատարակութիւնը որ գնահատուած է Արհեստակցական շատ մը մարմիններէ եւ պատրաստուած տարիներու փորձառութեամբ եւ պրպտումներով:

Իւրաքանչիւր հայ դերձակ որ կը փափաքի ունենալ հայերէն լեզուով, արդիական եւ դիւրըմբռնելի ձեւագիտութեան մեթոտ մը, այժմէն պէտք է բաժանորդագրուի, փութացնելու համար անոր հրատարակութիւնը: Գինը 1500 ֆրանք :

Դիմել հեղինակին.— P. TOURIKIAN
133 Bld. de la Liberaton, Marseille C.C.P. 74134

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Կեդր. վարչութեան կողմէ եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի լաւագոյն ուժերու, Salle d'Iéna, Շաբաթ 21 յունուար 1950, ժամը 8.30ին, (10 Ave. d'Iéna, métro Iéna):

Նոր Սերունդի երգչախումբը կը մասնակցի, ղեկավարութեամբ Ա. Մեսումենցի, ԱԴԱՄԵԱՆ թատերախումբը, Ալֆորվիլի մասնաճիւղի պարախումբը:

Երգ.— Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Խ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ, Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ :

Արտասանութիւն.— ընկ. Ս. ՇԱՀԻՆԵԱՆ, Մ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, ՋՈՀՐԱՊ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ: Դաշնակ.— ընկ. Ռ. ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ եւ Ա. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ :

« ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ Յունուար 22ին, Կիրակի ժամը 4էն 7էն վերջ, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ, մանկական եւ գեղարուեստական բաժիններով: Աւանդական Կաղանդի արարողութիւն եւ նուէրներու բաշխում :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Պուլվառ Ստտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի

Այս կիրակի, ժամը 14ին, 130 Chemin de la Madrague, bar international:

Կը ներկայացուի ԱՒԱՄԵԱՆ Թատերախումբի կողմէ «ՄԱՐՈՒՂ ՃԻԱՒՈՐԸ»

Ղեկավարութեամբ սիրուած դերասան ընկեր Գ. ՔԷՍԱՐԵԱՆԻ :

ԱՐՇԱԿ ՋԱՄԱԼԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ
(Նախկին ռազմիկ)

Ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ Վիէնի ՀԱՅ ԿԱՄ. եւ ՍԱՐՏՐԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ :

Այս կիրակի ժամը 3.30ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ:

Կը խօսի ՌԱԶՄԻԿ ԸՆԿ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Մուտքը ազատ է :

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՎԱՀԱՆ ՄԻՆԱԽՈՐԵԱՆԻ ԳԻՐՔԸ, «1915 ԹՈՒԱԿԱՆԸ» ստացած ենք փոքր քանակութեամբ: Իրական գինն է 3 տոլար: Մենք նշանակած ենք հազար ֆրանք, (թղթատարի ծախքով 1100), եւ սպառելով հրատարակչական յանձնախումբին պիտի վճարենք նոյն գնով, առանց որեւէ շահ սպասելու: Հետեւաբար ի վիճակի չենք որեւէ զեղչ կատարելու :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզի Ե-գիպտացի կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Մինաս Ալթունեանի եւ Սահակ Յովհաննէսեանի իրենց կնոջ եւ մօրաքրոջ՝ ընկերուհի ՌԱՄԷԼԱ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

★ Ֆր. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերներ Մինաս Ալթունեանի եւ Սահակ Յովհաննէսեանի, իրենց կնոջ եւ մօրաքրոջ՝ ընկերուհի ՌԱՄԷԼԱ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ.— Տակառեան եւ Շիրինեան ընտանիքը փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրեն Պանեէօ - Քաշանի Ֆր. Կ. Խաչին մասնաճիւղին, ՏԻԿԻՆ ՌԱՄԷԼԱ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Դուզայեան եւ Կիւլեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԴՈՒԶԱՅԵԱՆԻ մահուան առթիւ: Մասնաւոր շնորհակալութիւն Ալֆորվիլի հայ գաղութին, հայրենակիցներուն, բարեսիրական միութիւններուն, եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան որոնք հանգուցեալին դժբախտութեան օրերուն եւ ցաւալի մահուան պարագային իրենց բարոյական թէ նիւթական օգնութիւնը չզլացան հանգուցեալին ընտանիքին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Կապոյտ Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Պօղոս Դաւիթեանէն հազար ֆրանք, իրենց զաւակին՝ փոքրիկն Արաքսի ապաքինման առթիւ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի յաջորդ դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, 78 րիւ Բապըլէ: Կը դասախօսէ ընկեր Կ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հ. Յ. Դ. քաղաքական նպատակները»:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի միեւնոյն հաւաքատեղին: (Շար. նախորդ ժողովին):

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Եօթնեղբայրեան խումբի հանդէսը՝ Փետրուար 12ին :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին, Société Savantesի E սրահին մէջ:

ՍԱԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին Իսիի Խըրիմեան սրահին մէջ, 2 rue de la Défense: Կարեւոր օրակարգ :

Սակաւաթիւ օրինակներ կան միայն
ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ եւ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ (Թռուցիկ ակնարկ): Գին 1000 Ֆր.: Գաւառի համար 1100 ֆրանք:

Գ. ԼԱԶԵԱՆԻ ԴԷՄՔԵՐ ՀԱՅ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԷՆ: Գին 800 ֆրանք: Գաւառի համար 900 ֆրանք: Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի վարչութեան :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Վասպուրականի Արճակ գիւղէն Մարգար Մարգարեան, հօրը անունը Մովսէս (Մուսիկ), մօրը Շուշանիկ, կը փնտռէ հօրեղբայրը Ներսէս Մարգարեան (Ճեմոյենց տունէն), որ եղած է Անդրանիկի կամաւորական գունդին մէջ: Տեղեկացնել «Յառաջ»ին: Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ի նպաստ Ազգ. դպրոցին, կիրակի, 22 Յունուար, ժամը 16էն 24 Salle des Fêtesի սրահին մէջ, ռիւ Սթալինկրատ:

Երգ, պար եւ արտասանութիւններ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ :

Կը ներկայացուին նաեւ երկու զուարթ զաւեշտներ ՓԵՍԱՑՈՒՆ եւ ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, Փարիզահայ լաւագոյն դերասաններէն Գմբէթեանի, Գրիգոր Վահանի եւ ընկերներու կողմէ: Ծոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ եւ ընտիր Jazz

Մուտք 75 ֆրանք :

Քորսիքայի առաջնակարգ ճերմակ պանիր
Միակ ներկայացուցիչը
DELAKUPEIAN FILS AINÉ
48 rue Puvis de Chavannes, Marseille Tél. Co. 58-99
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐ

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

ՓԱՓԿԱԾԱՆԱԿՆԵ՛Ր...

ԲՈԼՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐԷՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ

BOSPHORE ՄԱՐՔԱՅՈՎ

ՀԷԼՎԱՆ (ՀՐՈՒՇԱԿ) — ԼՈԽՈՒՄ Ը — ԽԻ ԱՆԱՐԱՏ ԹԱՀԻՆԸ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Vendredi 20 Janvier 1950 Ուրբաթ 20 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6056–Նոր շրջան թիւ 1467 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Ինչո՞ւ աւելի յաճախ տեղեկութիւններ չէք հաղորդեր մեր հայրենիքի անցուդարձի մասին :

— Պարզապէս անոր համար որ աղբիւրներ կը պակսին : Անկարելի է այս կամ այն թերթը, մինչեւ անգամ գիրքը ստանալ, ուղղակի դիմելով Երեւան : Կանխիկ ղրկելով գինը :

— Բայց յաճախ արտագրումներ կը կատարէք Երեւանի «Սովետական Հայաստան» ամսագրէն :

— Միայն այդ ամսագիրը կարելի է ճարել գործակալութեան մը միջոցաւ : Ամէնէն կանուխը՝ երկու ամիսէն (Յունուար 16ին ստացանք 1949 Նոյեմբերի թիւը) : «Սովետական Հայաստան» օրաթերթը, որ կը փոխանակուէր պատերազմէն առաջ, «Գրական Թերթ»ին հետ միասին, վերապահուած է հատընտիր շրջանակներու : Գործակալութիւններն ալ չեն ստանձներ բաժանեգրել :

— Իսկ միւս ուրիշ պարբերական հրատարակութիւննե՞րը, որոնք յաճախ կը յիշուին ձեր թերթին մէջ :

— Երբեմն պատահաբար կը ճարուէր «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագիրը, ընդհանրապէս Միջին Արեւելքէն կամ Հեռաւոր Պարսկաստանէն : Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթը, «Էջմիածին», արտասահման կը հասնի վեց ամիսէն : Միւս հրատարակութեանց անունները միայն կ'իմանանք :

— Չէ՞ք յուսար թէ կարելի է ելք մը գտնել, հաւաքաբար դիմում կատարելով :

— Երեւի տակաւին չէք համոզուած թէ Երեւանի մէջ տերեւ չի շարժիր առանց վերին հրամանի : Այսպէս, իրենք պիտի ստանձնէին նախաձեռնութիւնը, ամէն դիւրութիւն ընծայելով : Հաստատելով ազատ փոխանակութիւն՝ ամէն տեսակ հրատարակութեանց, ինչպէս կը տեսնենք ամէնէն յետամնաց պետութեան մէջ :

— Թերեւս նիւթական – տնտեսական պատճառներով է որ կ'անճրկին : Շատ մը բարեփոխումներ ժամանակի կը կարօտին :

— Ի՞նչու պիտի անճրկին տնտեսական պատճառներով, երբ անհաշիւ գումարներ կը ծախսուին քարոզութեանց համար : Մնաց որ, ձրի պիտի չղրկեն ոչ թերթը, ոչ ալ գիրքը : Թերեւս տեղեակ չէք թէ այս գործն ալ առեւտուրի, չարաշահութեան առարկայ դարձած է, մասնաւորապէս օտար դրամաճառներու համար :

— Կը կարծէ՞ք թէ բաւական քանակութեամբ գիրք եւ թերթ կը սպառի արտասահմանի մէջ, եթէ կանոնաւորապէս ղրկեն : Մանաւանդ որ տարիներէ ի վեր պայքար կը մղուի անոնց ուղղագրութեան եւ օտարաբանութեանց դէմ :

— Այդ մասին ալ թող իրենք մտածեն : Չի բաւեր երկրին մէջ պարտադրուած աղճատումը, ազատ արտասահմանի մէջ ալ թութակներ, հլու-հպատակ մեղսակիցներ կը գտնեն, տարածելու համար նոյն բարբարոսութիւնները : Պուլկարիայէն վերջ, ահաւասիկ Ռումանիոյ «յառաջդիմականներն» ալ անձնատուր եղած են նոյն խեղկատակութեան : Ոչ միայն ուղղագրութեամբ, այլեւ թխածոյ բառերու խրացումով, — լաուրիատ, վիցէ - պրեզիդենտ, եւայլն :

— Խոստովանեցէք որ միեւնոյն ատեն յաջող բառեր ալ կը յօրինեն :

— Սրտանց կ'ողջունենք այդ փորձը : Բայց եթէ բաղդատէիք գործուած անդարմանելի աւերը՝ կարգ մը յաջող գիւտերու հետ, ափ ի բերան պիտի մնայիք : Եւ երեւակայել որ արտասահմանէն գացած գրող - բրօցներն ալ նոյն կաղապարին մէջ կը ձուլուին, փոխանակ հակազդելու :

— Իրենց ուժէն վեր բաներ կը պահանջէք : Ստիպուած են համակերպիլ :

— Եթէ իրենց գիտցած բարբառը, նոյնիսկ բառերը գործածելու իրաւունք չունին, ա'լ ինչո՞ւ հէքեաթներ կը պատմէք ազատութեան եւ հաւասարութեան մասին : Թող թոյլ տան որ նախ լեզուն զարգանայ, ազատ մշակումով : Երեւանի մէ՞ջ ամփոփուած է ամէն գիտութիւն : Ո՞ր օրուան համար է Հայկական Արտասահմանի դարաւոր վաստակը : Հայրենադաւութի՞ւն է յիշեցնել, սորվեցնել, վարժեցնել ինչ որ չեն գիտեր :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ՕՐԻՆ ՀԱՄԱՆ

Տարիներէ ի վեր թուղթի կտոր մը ունինք մեր ձեռքը,— Նանսէնեան անձնագիր :

Հանգուցեալ Ազգերու Դաշնակցութիւնն էր որ հաստատեց այս վաւերագիրը, մեծ մարդասէրին եւ բեւեռախոյզին՝ Ֆրիտ. Նանսէնի առաջարկով, բոլոր այն տարագիրներուն համար որ կորսնցուցած են իրենց հայրենիքը եւ հպատակութիւնը :

Ամէնքս ալ փորձառաբար գիտենք արժէքը : Մանաւանդ ճամբորդութեան ատեն :

Այս կամ այն պետութեան բարեհաճութենէն կախուած է ճամբորդութիւնը եւ բնակութիւնը արտօնել կամ բոլորովին մերժել :

Կը թուի թէ միայն Հայերը, Ռուսերը եւն. չեն որ այս անձնագրին կը կարօտին, իբրեւ «միջազգային» քաղաքացի :

Նանսէնը չատոնց մեռած է, բայց ահաւասիկ իր տղան կ'ուզէ շարունակել... «կէս մնացած» գործը, բարեխօսելով ուրիշ դժբախտներու համար : (Այս անգամ Եւրոպացի) :

Այս միջոցին եկեղեցիներու համաշխարհային ժողով մը կը գումարուի Սալցպուրկի մէջ (Աւստրիա) :

Չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, Նանսէն Որդի առաջարկեց որ Ազգաժողովը նոյն ձեւով անձնագիր մը հաստատէ ուրիշ հարիւր հազարաւոր տարագիրներու համար :

Այս առթիւ բացատրեց թէ՝ օրինակ Աւստրիոյ մէջ կան 300.000 գերմանածին տարագիրներ, որոնք չեն կրնար գրաւման շրջանէ մը ուրիշ շրջան մը երթալ : Նոյնիսկ չորս տարի Աւստրիա բնակելէ վերջ :

Ընտանիքներ կան որոնք իրարմէ բաժնուած են, պատերազմի հետեւանքով, եւ եթէ ուզեն միանալ, ստիպուած են սահմանէ սահման փախչիլ :

Մխիթարուի՞նք որ այս հարցին մէջ ալ մենք վայելած եղանք անդրանկութեան իրաւունքը...

ՎԱՀԷ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ դաշնագրին կնքումը կը ձգձգուի երեք տարիէ ի վեր : Արեւմտեան դաշնակիցները որոշեցին հարցնել Խ. Միութեան թէ կ'ուզէ՞ վերջացնել այս խնդիրը, ապահովելով Աւստրիոյ կատարեալ անկախութիւնը, եւ եթէ չուզեր, ի՞նչ է պատճառը : Դաշնագրին խմբագրութիւնը մեծ մասով լրացած է, բայց Խ. Միութիւնը հաշուական խնդիրներ կը յարուցանէ : Իրազեկներու կարծիքով, Մոսկուա կը ձգձգէ այս խնդիրը, որպէսզի չհարկադրուի քաշել իր զօրքը, հաշտութեան դաշնագրին վաւերացումէն 90 օր վերջը : Արտաքին նախարարներու փոխանորդներուն 249րդ նիստը բացուեցաւ երէկ, Լոնտոնի մէջ : Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը պիտի բողոքէ Ռուսերու ձգձգման դէմ :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ 4000 թղթատարական ցրուիչներ գործադուլ յայտարարեցին, թոշակի յաւելում պահանջելով :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ լեհական պատուիրակութեան անդամներէն մէկը, Ալեքսանդր Ռուծինսկի, որ Ռուսերուն հետ առած քալած էր իբրեւ բողոք ազգայնական Չինաստանի պատուիրակներուն ներկայութեան դէմ, հրաժարելով իր պաշտօնէն, ամերիկեան կառավարութեան պաշտպանութիւնը խնդրեց իրեն եւ կնոջը համար : Այս առթիւ գրած նամակին մէջ կ'ըսէ թէ «վերջին ամիսներու ընթացքին արագօրէն եւ արմատապէս կը ձեւափոխուի Լեհաստանի ներքին կեանքը : Մառեշալ Ռոքոսովսկիի անուանումը Մոսկուայի կողմէ՝ իբրեւ սպարապետ Լեհաստանի, միայն մէկ օղակն է երկար, ծրագրուած շղթայի մը : Լեհաստան կորսնցուցած է իր ազատութիւնը » :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ խնդիրը կարգադրելու համար երէկ նիստ գումարեց Ազգաժողովին խնամակալութեան խորհուրդը : Չինաստան եւ Խ. Միութիւնը, իբրեւ մնայուն անդամները Ապահովութեան Խորհուրդին, միեւնոյն ատեն անդամ են խնամակալութեան խարհուրդին : Կը կարծուի թէ խորհրդային պատուիրակները այս անգամ ալ պիտի առնեն քալեն, բողոքելով ազգայնական Չինացիներու ներկայութեան դէմ : Այս նիստին մէջ ֆրանսական պատուիրակը ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ Երուսաղէմի ապագայի մասին : Ինչպէս յայտնի է, Իսրայէլ արդէն մայրաքաղաք հռչակած է Երուսաղէմը, մերժելով միջազգայնացման առաջարկը :

Սարի շրջանին խնդիրը

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆԵՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

Արտաքին նախարարին ճամբորդութենէն ի վեր, հրատապ հանգամանք ստացած է Սարի շրջանին խնդիրը :

Ինչպէս կը յիշուի, արեւմտեան Գերմանիոյ հանրապետութեան նախագահը յայտարարած էր թէ այդ շրջանը Գերմանիոյ կը պատկանի : Վարչապետն ալ նոյն տեսակէտը յայտնած էր Պ. Շումանի հետ խօսակցած ատեն : Մինչդեռ, Ֆրանսա ինքնավարութիւն շնորհած ըլլալով այդ շրջանին, չուզեր որ Գերմանիա միջամտէ կամ պայմաններ առաջարկէ : Միւս կողմէ, շրջանը տնտեսապէս միացուած է Ֆրանսայի, որ կ'ուզէ անոր ածխահանքերը վարձել 50 տարուան համար :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը առջի օր կարգ մը լուսաբանութիւններ հաղորդեց այս մասին, լրագրական ասուլիսի մը մէջ : Ըստ թէ իր կառավարութիւնը պիտի պաշտպանէ ֆրանսական տեսակէտը հաշտութեան դաշնագրի բանակցութեանց ատեն, որպէսզի որոշ ինքնավարութիւն տրուի Սարի շրջանին : Գալով ածխահանքերու վարձակալութեան, ամերիկեան կառավարութիւնը կը յուսայ թէ Ֆրանսա «ձեռք պիտի չառնէ այնպիսի միջոցներ որոնք կրնան բարդացնել իր յարաբերութիւնները Գերմանիոյ հետ կամ դժուարացնել արեւմտեան Եւրոպայի միացումը» :

Տնտեսական տեսակէտով, Սարի շրջանը արդէն մաս կը կազմէ Ֆրանսայի : Քաղաքական ապագան է որ կը զբաղեցնէ դիւանագիտական շրջանակները :

Մեծն Բրիտանիան ալ համաձայն է որ Ֆրանսա որոշ առանձնաշնորհներ վայելէ ածխահանքերու արտադրութեան եւ ուրիշ ճարտարարուեստներու վրայ. բայց միեւնոյն ատեն չուզեր դառնացնել արեւմտեան Գերմանիոյ նորահաստատ կառավարութիւնը :

Ինչպէս գիտել կուտան անգլեւսաքսոն թերթերը, Ֆրանսա չուզեր որ գերմանական ճարտարարուեստութիւնը գերազանցէ ֆրանսականը : Մասնագէտներու կարծիքով, եթէ Սարի շրջանը նորէն մաս կազմէ Գերմանիոյ, արեւմտեան Գերմանիան ճարտարարուեստական տեսակէտով աւելի զօրաւոր պիտի ըլլայ 1952ին քան Ֆրանսան : Առանց Սարի շրջանին, Ֆրանսայի հանքածուխի արտադրութիւնը պիտի կազմէ արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Սարի հանքածուխի արտադրութեան 46 առ հարիւրը եւ պողպատի արտադրութեան 80 առ հարիւրը :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը միեւնոյն ատեն յորդոր կարդաց Գերմանիոյ, որպէսզի խոհեմութեամբ շարժին :

★ Պ. Ռոպէռ Շուման իր ճամբորդութեան մասին զեկուցում տալով նախարարական խորհուրդին առջեւ, ըսաւ թէ Սարի խնդիրը կարգադրուած է միջազգային համաձայնութիւններով եւ ժողովուրդին կողմէ մշակուած սահմանադրութեամբ որ կը նուիրագործէ շրջանին ինքնավարութիւնը : Ֆրանսա պարտաւոր է երաշխաւորել այդ ինքնավարութիւնը : Այս վարչաձեւը պիտի շարունակուի մինչեւ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը, երբ պիտի որոշուի շրջանին քաղաքական ճակատագիրը : Ֆրանսա ներկայիս էապէս տնտեսական նպատակներ կը հետապնդէ (հանքածուխ եւն.), միշտ նկատի ունենալով իր ստանալիք հատուցումները եւ երկրին ապահովութիւնը : Ֆրանսա երբեք միտք չունի քաղաքականապէս կցելու Սարի շրջանը :

★ Կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, Գերմանիա պիտի չմասնակցի միացեալ Եւրոպայի խորհուրդին, եթէ միեւնոյն ատեն անդամ ընդունին Սարի շրջանը, իբրեւ առանձին միութիւն : Այս մասին երկար խորհրդակցութիւններ կատարուած են բոլոր կուսակցութեանց հետ :

Հիւլէական փորձանքը

Քաղաքական եւ զինուորական շրջանակներու մէջ լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին հիւլէական նոր գիւտերու մասին եղած հրատարակութեանց :

Վերջին լուրերու համաձայն, կացութիւնը հետեւեալն է.—

1.— Մ. Նահանգներուն մէջ կատարուած ուսումնասիրութիւնները այն աստիճանին հասած են որ, կրնան ձեռնարկել ջրածին - ռումբի արտադրութեան :

2.— Այս նոր ռումբին արտադրութիւնը աւելի աժան է քան հիւլէական առաջին ռումբին ծախքը, որովհետեւ պիտի կրնան օգտուիլ նախապէս շինուած մեքենաներէն եւ կատարուած ուսումնասիրութիւններէն :

3.— Այս գեր - ռումբը չափազանց ահարկու պիտի ըլլայ եւ քանդումի տարածութիւնը շատ ընդարձակ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀՐԱՏԱՊ ԽՆԴԻՐ

(ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆԸ)

(Չորրորդ եւ վերջին մաս)

Այսօր մենք ունինք ոչ միայն Պատրիարքի ընտրութեան հարց, այլ ունինք նաեւ Պատրիարքութեան, ազգային այդ կարեւորագոյն հաստատութեան բարդ կառոյցին — իրաւական, տնտեսական ու վարչական — բարեփոխման ու վերակառուցման խնդիրը :

Ո՞վ արդեօք, եթէ ոչ Ազգին ընտրեալներու ժողովը, կրնայ այս ծանրակշիռ հարցերուն լուծում մը տալ՝ հեղինակաւոր եւ ազգին համար պարտաւորիչ հանգամանքով :

Բայց կայ աւելին:

Երուսաղէմի հարցը այսօր կը հահագրգռէ բովանդակ մարդկութիւնը :

Ոչ միայն իր քաղաքական, այլեւ իր բարոյական բնոյթով, իբրեւ աշխարհագրական բացառիկ անկիւն մը, ուր անկշռելի արժէքով պատմական սրբատեղիներ, տաճարներ ու նշխարներ ունին բոլոր մեծ կրօնքները՝ Մահմետական, Մովսիսական եւ Քրիստոնէական :

Այս վերջինը Պաղեստինի մէջ — առաւելաբար Երուսաղէմ եւ Բեթղեհեմ — ներկայացուած է երեք մեծ ու իրաւահաւասար Եկեղեցիներով՝ Կաթոլիկ, Ուղղափառ եւ Հայ – Լուսաւորչական:

Անջատաբար Երուսաղէմէն (որ քաղաքական հարց մըն է), կայ այսօր Հոգեւոր Երուսաղէմը, ուր դարերով այնքան մեծ եղած է մեր դերը եւ ուր այնքան պատկառելի է այսօր մեր դիրքը:

Երէկ «ՄԱԿ»ը, իր 1949 Դեկտեմբեր 9ի նիստին մէջ, 59 ազգերու մասնակցութեամբ, որոշեց միջազգային իրաւակարգ հաստատել շուրջ հարիւր քառ. մղոն տարածութեամբ հողամասի մը վրայ, որ Երուսաղէմ կը կոչուի :

«ՄԱԿ»ի 59 ազգերէն 39 թեր քուէարկեցին այս որոշումին, 14ը՝ դէմ, իսկ 6 ազգեր ձեռնպահ մնացին:

Թեր քուէարկողներու մէջ էին... Վատիկանն ու Խ. Միութիւնը :

Դէմ քուէարկողներու մէջ էին... Մեծն Բրիտանիա, Հիւս. Ամերիկա, Եգիպտոս, Անդր–Յորդանան եւ Իսրայէլի պետութիւնը:

Պիտի իրականանա՞յ միջազգայնացումը, — այդ ցոյց կուտայ ապագան :

Սակայն մեզի համար այսօր եւ առ այժմ էականն այն է, որ 59 ազգերու մէջ մենք չկանք. քաղաքականապէս դերակատար չըլլալով Երուսաղէմի մէջ՝ աշխարհի վարիչ ուժերը Երուսաղէմի քաղաքական ճակատագրի մասին մեր կարծիքը չառին :

Բայց ահա ուրիշ ծրագիր մը եւս :

Ամերիկացի 15 մեծազդեցիկ անձեր 1949 Նոյ. 12ին յուշագիր մը յանձնած են «ՄԱԿ»ին, առաջարկելով քաղաքականապէս բաժնել Երուսաղէմը Անդրյորդանանի եւ Իսրայէլի պետութեան միջեւ, սակայն միջազգայնացնել Հոգեւոր Երուսաղէմը, անոր սրբավայրերը :

Եթէ վաղը այս (եւ կամ նման) առաջարկ մը քննութեան առնուի՝ աշխարհի վարիչ ուժերը պիտի ուզեն գիտնալ նաեւ մեր կարծիքը, որովհետեւ սրբավայրերու նկատմամբ մենք ոչ միայն իրողապէս ու պատմականօրէն, այլեւ իրաւապէս, 1757ի Թրքական հրամանագրէն ասդին, ճանչցուած ենք իբրեւ անմերժելի սեփականատէր մը կաթոլիկ եւ ուղղափառ (օրթոտոքս) եկեղեցիներու հետ կողք կողքի :

Իրաւունք մը, որ նուիրագործուած էր նաեւ Բրիտանական հոգատարութեան կողմէ :

Արդ, եթէ վաղը նման հարցում մը ուղղուի մեզի, ո՞վ արդեօք պիտի տայ անոր պատասխանը՝ միաժամանակ նաեւ այդ պատասխանին բովանդակ պատասխանատուութիւնը առնելով իր վրայ, ազգին առջեւ :

Կամ առնենք միշտ նոյն 15 Ամերիկացիներու պարագան:

Իրենց երկրին մէջ դիրք ու կշիռ ունեցող այս անձերը իրենց յուշագրին մէջ կը խօսին միայն Կաթոլիկ, Բողոքական, Մահմետական, Յոյն – Ուղղափառ եւ Հրեայ կրօնքներու մասին եւ կ'առաջարկեն այս վերջիններուն պատկանող սրբավայրերը ենթարկել իրաւատիտակով մը նախաճշդուած հսկողութեանը յանձնախումբի մը, որ կարգուած կ'ըլլայ ՄԱԿի կողմէ եւ բաղկացած կ'ըլլայ բացառաբար նոյն հինգ կրօնքներու պատկանող ներկայացուցիչներէ ...:

Յուշագրին հեղինակները... մոռցած են մեր մասին:

Քաղաքականապէս անգոյ նկատելով մեզ Երուսաղէմի մէջ, մեզ անգոյ նկատած են նաեւ կրօնապէս, երբ սրբավայրերու երեք մեծ իրաւատէրներէն մէկը մենք ենք անդառնալիօրէն...

Այս յուշագրին դէմ որեւէ բողոք արձանագրուա՞ծ է մեր կողմէ...

Չենք կարծեր. մենք լուռ ենք, որովհետեւ կարծես անտարբեր ենք այն մեծ փառքին հանդէպ, որ հնագոյն ժամանակներէն ի վեր մերնախնիք ստեղծեցին Երուսաղէմի մէջ...

Նաեւ այս ծանրակշիռ խնդիրներու համար հրատապ ու կենսական անհրաժեշտութիւն մըն է գումարումը այն ներկայացուցչական ժողովին, որ պատրիարքական ընտրութիւն պիտի կատարէ:

Մենք վճռաբար դէմ ենք Էջմիածնի միջամտութեան մանաւանդ այսօր, երբ քաղաքական աշխարհի մանուկներն իսկ գիտեն, որ Մայր Աթոռի գահակալը պայքարի պարզ գործիք մըն է բոլշեւիզմի ձեռքը ընդդէմ «ամերիկեան դոլարոկրատիա»յի, ընդդէմ «անգլօամերիկեան իմպերիալիզմ»ի եւ Վատիկանի :

Դէմ ենք վճռաբար միջամտութեանը Կրօնապետի մը, որ, վկայութեամբը ոչ միայն օտարներու, այլ բուն իսկ համայնավար օրգանի —«Ձայն Փարիզի», 2 Մարտ 1949 — «իր վարած քաղաքականութիւնը կը ներդաշնակէ խորհրդային կառավարութեան քաղաքականութեան հետ»:

Սակայն դէմ ենք ոչ միայն մենք, այլ վաղը դէմ պիտի ըլլան այդ միջամտութեանը նաեւ այն ուժերը, որ ոչ – խորհրդային աշխարհի ճակատագիրը կը վարեն :

Անդրադառնալով այն օրերուն, երբ Թորգոմ արքեպ. Գուշակեան քանի մը միաբաններու քուէով Պատրիարք ընտրուեցաւ, առանց ազգին կամքը առնելու, «Զարթօնք» կը նկատէր.

« Այդ օրերուն (1931ին) սակայն, տրուած ըլլալով Բրիտանական պետութեան անտեղիտալի կեցուածքը, որով կը մերժէր իր իշխանութեան սահմաններէն դուրս որեւէ ուրիշ նոյնիսկ հոգեւոր իշխանութեան մը ուղղակի թէ անուղղակի միջամտութիւնը իր սահմաններէն ներս, ամէն ոք համակերպեցաւ եղելութեան ...»:

Այս նոյն ընդդիմութիւնը պիտի ըլլայ նաեւ այն իշխանութեան կողմէ, որ վերջնապէս վաղը պիտի գայ հաստատուելու Պաղեստինի մէջ :

Պիտի ըլլայ այս ընդդիմութիւնը մանաւանդ այժմ, երբ բոլշեւիզմը յանձին Խորհրդ. Միութեան յայտնապէս ճակատ յարդարած է արտաքին աշխարհի դէմ եւ պայքարի բոլոր զէնքերով կը կռուի ոչ – խորհրդային ուժերու դէմ :

Էջմիածնի միջամտութեան նպատակայարմարութիւնը հիմնաւորելով պատրիարքական ընտրութեան հարցին մէջ՝ «Զարթօնք» կը գրէ .

« Ընտրութեան եղանակը այդ կերպ կը խորհինք, որպէսզի հատուածական կամ այլ պայքարներ տեղ չգտնեն յանձնախումբի կազմութեան ատեն եւ Ս. Աթոռէն ներս ազդեցութեան պայքարի դուռ չբացուի »:

Ճիշդ այս նկատումներով ոչ թէ թեր, այլ դէմ պէտք է ըլլալ Էջմիածնի միջամտութեան :

Որովհետեւ ամէնէն վաւերական ազդեցութիւնը, դաժանագոյն բռնութեան վատթարագոյն ձեւերով, Բոլշեւիզմի կողմէ կը գործադրուի ճիշդ եւ ճիշդ Էջմիածնի մէջ՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետի նկատմամբ, իսկ անոր միջոցով ալ գաղթաշխարհի մէջ :

Անգամ Պոսթընի ռամկավար պաշտօնաթերթը՝ «Պայքար»՝ որ տասնամեակներ շարունակ «ազատ» եւ «անկաշկանդ» տեսաւ Հայ եկեղեցին խորհրդային աշխարհին մէջ, ի վերջոյ հարկադրուեցաւ իր 1949 Հոկտ. 25ի խմբագրականով խոստովանելու .

— « Գիտենք, թէ բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը այն չէր իր վերաբերումով կրօնքին հանդէպ, ինչ որ այս ժողովուրդի սրտին մէջ տեղաւորուած էր, կար ատեն մը, անկեղծօրէն, հաւատարմօրէն ...» :

Ռամկավար օրգանը իր խմբագրական սիւնակներէն պաշտօնապէս կը վկայէր, որ մեր երկրին մէջ իրօք «խղճի վրայ բռնաբարում» կայ եւ այն ալ «նոյնիսկ անգութ» բռնաբարում ...

Այսօրուան պայմաններուն մէջ Էջմիածնի միջամտութիւն պաշտպանել՝ այս պիտի նշանակէր ազգին իրաւունքները անտեսել :

Այսօրուան պայմաններուն մէջ Էջմիածնի միջամտութիւն պաշտպանել՝ այս պիտի նշանակէր Երուսաղէմի պատրիարքութիւնը վտանգել:

Այսօրուան պայմաններուն մէջ Էջմիածնի միջամտութիւն պաշտպանել՝ խորքին ու ձեւին մէջ այս պիտի նշանակէր հրաժարիլ դարերով ճանչցուած ու նուիրագործուած իրաւավիճակէ մը՝ զայն անստոյգ ապագայով մը փոխարինելու համար :

Էջմիածնի միջամտութիւն պահանջել՝ այս պիտի նշանակէր, ստեղծուած պայմաններուն մէջ, սկիզբէն իսկ ձախողանքի մատնել ամէն գործ, բարեփոխումի ամէն յոյս ու ակընկալիք:

Եզրափակենք.—

Ա.— Սփիւռքի հայութիւնը ժամ առաջ անհրաժեշտ ձեռնարկները պէտք է կատարէ՝ վերստին ազգը տէր դարձնելու համար հաստատութեան մը, որ «Հայոց ազգին սեպհական» է:

Բ.— Երէկ, Երուսաղէմի հարցին մէջ, Ազգը կը ներկայացնէր Թրքահայաստանի շուրջ 65 վիճակներու արտայայտիչը հանդիսացող ազգային երեսփոխանական ժողովը :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

«Դէպի տուն» եւ վերջ

Բոլշեւիզմը քայքայեր, կազմալուծեր էր նաեւ Ատրպատականի ռուսական զօրամասերը: Զինուորին վրէժխնդրութիւնէն սարսափած՝ շատ մը սպաներ փախեր էին: Մաս մըն ալ ապաստանած էր հայ – ասորական գիւղերը :

« Դէպի տուն » պոռացող զինուորները արդէն անցեր էին Արաքսը:

Գացեր էին, մարախներու նման կրծելով իրենց ճամբուն վրայ գտնուած ամէն բան, խոր ատելութիւն սերմանելով քրիստոնեաներու եւ մահմետականներու մէջ:

Թալանած էին Տիլլմանի շուկան, թալանած եւ հրդեհած էին Խոյի շուկան, միաժամանակ մարդկային կորուստներ պատճառելով տեղացի մահմետականներուն :

Ռուսերու հեռանալէն ետք, կռուախնձոր դարձած էին, անոնց լքած հարուստ պահեստները:

Ռուսերու ձեռք դերի ինկած Թրքական 400 «ասկեար»ները յարմար առիթի մը կը սպասէին զինուելու եւ քրիստոնեաներու վրայ յարձակելու համար:

Սմկօն իր աշիրէթը զինելով զբաղած էր, միաժամանակ լաւագոյն եւ ուժեղ գործիք դառնալով Թուրք – գերման գործակալներուն :

Ստոյգ էր որ փոթորիկը պիտի պայթի:

1917 Դեկտեմբերին Սմկոյի եղբայրը՝ Ահմէտ աղան իր հարիւր ձիաւորներով յարձակեցաւ Սալմաստի Վարդան հայաբնակ գիւղին վրայ, ուր կը գտնուէին երկու հայ ոստիկաններ:

Կռուի սկիզբին կը սպաննուին երկու հայ ոստիկանները: Գիւղը կը թալանուի եւ Հայերը կը գաղթեն մօտակայ Սանամէրիկ գիւղը :

Օգնութիւն խնդրող սուրհանդակները յայտնեցին դէպքին մանրամասնութիւնները եւ Հ. Յ. Դ. Մինարէթի կոմիտէի կարգադրութեամբ անմիջապէս կռուի վայրը փութացին մեր քսան ընկերները :

Դեռ Վարդան գիւղը չհասած, հեղեղատին մէջ մեր խումբը ենթարկուեցաւ ուժեղ յարձակման մը:

Թէեւ փորձ ղեկավար մը չունէինք, բայց կրցանք գործը լաւագոյնս կարգադրել : Կռիւը տեւեց մինչեւ արեւամուտ :

Մեր երկու յարձակումները ապարդիւն անցան, բայց երրորդ անգամ գրոհ տալով, ճեղքեցինք թշնամիի շղթան :

Քիւրտերը սարսափահար փախուստի դիմեցին, ձգելով չորս դիակներ, երեք ձի եւ մօտ 10 հրացան :

Թէեւ մութը պատած էր լեռ ու ձոր, բայց դեռ ձիւնի վրայ նշմարելի էին թշնամիի նահանջող ձիաւորները:

Սմկօն իր եղբայրը յարձակումի մղելով ուզած էր փորձել Հայերու ուժն ու դիմադրական կարողութիւնը իր ապագայ յարձակումներուն ծրագիրները կազմելու համար:

Ան կ'ուզէր ստուգել նաեւ թէ յարձակումներու պարագային ի՞նչ դիրք կը բռնեն տեղացի Պարսիկները, որոնց մեծ վնասներ պատճառած էր ինքը տարիներու ընթացքին :

Զորս ժամ տեւող մեր կռուին մասնակցող

Այսօր նոյն ազգը կրնան ներկայացնել տարաշխարհի կազմակերպ գաղութներու ազգ. իշխանութիւնները, իրականին մէջ մայր հայրենիքէն սփիւռք փոխադրուած մեր հին վիճակները :

Գ.— Երուսաղէմի հայ պատրիարքին ընտրութիւնը պէտք է կատարուի ներկայացուցչական ժողովի մը կողմէ, որուն կը մասնակցին թէ Երուսաղէմի միաբանութեան եւ թէ արտասահմանեան մեր բոլոր գաղութներու պատուիրակները, այս վերջին պատուիրակները կը կարգուին թեմական ու գաւառական ժողովներու կողմէ, հաւասար թիւով անդրանիկ ժողովին համար :

Դ.— Երուսաղէմի պատրիարքին պէտք է ապահովել ազգին քուէն՝ պատրիարքութեան դիրքը առաւելագոյն չափով անխոցելի դարձնելու համար :

Ե.— Արդէն պէտք է ըլլալ որեւէ միջամտութեան Էջմիածնի կողմէ՝ մեր դէմ չհանելու համար օտար ուժերը, վտանգելու համար պատրիարքութեան դիրքը, իրաւական նոր կնճիռներ չստեղծելու համար, եւ պաշտպանելու համար Երուսաղէմի Աթոռը խորհրդային իշխանութեանց մթին եւ չահախնդիր ոտնձգութիւններուն դէմ :

Մենք վերջացուցինք :

Հարցը հանրային քննութեան յանձնելով՝ սիրով պիտի լսենք ամէն առարկութիւն մեր առաջարկներուն շուրջ :

Անհրաժեշտ կը գտնենք մատնանշել սակայն, որ ժամանակը այսօր միայն մեզի հետ է. վաղը ան կրնայ մեզի դէմ դառնալ, եթէ երբեք մենք վերատին ուշանանք :

(ՅՈՒՍԱԲԵՐ)

Քիւրտերը մեր ուժերը չափազանցուած կերպով նկարագրած էին իրենց ցեղակիցներուն եւ իրենց պէկ Սմկոյին։

Շատ չանցած, Սմկօն յատուկ նամակով մը դիմեց առաջնորդ Ներսէս արք. Մելիք–Թանգեանին, խնդրելով տեսակցիլ եւ հնազանդութիւն յայտնելով։

Առաջնորդը Թաւրիզ մեկնած էր արդէն։

1917 Դեկտ. 19ին, Տիլմանի մէջ տեղի ունեցաւ, խորհրդակցական ժողով մը մասնակցութեամբ Պարսիկներու, Հայերու եւ Ասորիներու։

Խառն ժողովը որոշեց՝ կազմակերպուիլ եւ դիմադրել քրտական հաւանական բոլոր յարձակումներուն։

Որոշուեցաւ՝ նոյնպէս աւելցնել հայ ոստիկաններու թիւը, զէնք եւ դրամ ճարելով։

Այդ ժողովէն քանի մը օր վերջ, Սմկօն 800 զինուած ձիաւորներով մտաւ Տիլման, մեծ գումարներ ստանալով իր համախոհներէն եւ գաղտնի ժողովներ գումարելէ ետք հեռացաւ։

Այդ օրերուն մենք ունէինք միայն 170 հրացան (զանազան տեսակէ եւ սակաւաթիւ փամփուշտներով), իսկ Ասորիները 500 հրացան։

Բարեբախտաբար Սմկօն եւ իր համախոհները չէին կրցած ստուգել մեր ուժերու իրական վիճակը։

Միեւնոյն ատեն, Վանի ժամանակաւոր հայ կառավարութիւնը վրդովիչ ուժ մը կը հանդիսանար ոչ միայն Սմկոյի, այլեւ Զիլանի ձորի եւ պարսկա–թրքական սահմանի վրայ տեղաւորուած քիւրտ աշիրէթներուն համար։

Սմկօն բարեկամական դիմումներ կատարած էր նաեւ Վանի ժամ. կառավարութեան։

Անգլիացի Կրէյսին անակնկալ երեւումը Սալմաստի մէջ եւ իր այցելութիւնը Սմկոյին (Ճարի Գալէի մէջ) հիմնովին փոխեցին դէպքերու ընթացքը։

Ան Սմկոյին տուած էր 300 «լեպել» հրացան եւ մեծ գումար մը ու թելադրած էր ասորա–քրտական սերտ բարեկամութիւն եւ գործակցութիւն ստեղծել։

Սմկօն նորէն դաւաճանեց դաշնակիցներուն եւ սկսաւ գործակցիլ Թուրքերուն։

Թաթար, քիւրտ եւ նոյնիսկ խաղաղ Պարսիկներու հոգեբանութիւնը յանկարծակի փոխուեցաւ։

«Քրիստոնեաները պէտք է զինաթափ ըլլան», կը պահանջէին բոլորը։

Երբ կը հարցնէինք թէ՝ մեր զինաթափութենէն ետքը, տեղական իշխանութիւնը ի վիճակի՞ է մեզ պաշտպանելու Սմկօներու եւ Թուրքերու յարձակումներէն։ Մեզի կը պատասխանէին.

— « Ինշալլահ եախշի օլուր»։ (Աստուծով լաւ կ'ըլլայ)։

Դժբախտաբար կային միամիտ Հայեր, որոնք կը հաւատային մեզի տրուած պատասխանին։

Բայց մօտալուտ դէպքերը պարզեցին նոր կացութիւնը։

ԱԶԳԻՆ

ՈՎ ՈՐ ՀԻՆԳ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՏՆԷ, «ՀԱՅ–ԲՈՅԺ»Ի, ՁՐԻ « ՅԱՌԱՋ » ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ ՎԵՑ ԱՄԻՍ։

Գաղութէ գաղութ

300 ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐ կան Անգարայի մէջ, կը գրէ Կեսարիոյ հոգեւոր հովիւ Հայկազուն Ա. քհնյ. Կարապետեան, որ հոն այցելած էր վերջերս։ Այս Հայերը բոլորովին զրկուած են հոգեւոր մխիթարութենէ եւ պաշտամունքէ։ Նոր սերունդը գաղափար իսկ չունի եկեղեցիի եւ կրօնքի մասին եւ մեծագոյն մասով խաչակնքել անգամ չի գիտեր։ Ապրուստի տեսակէտէ բարեկեցիկ են։ Ունեւորներու թիւն ալ բաւական շատ է։ Հասարակութիւնը կրնայ ուրոյն աղօթատեղի մը եւ մնայուն քահանայ մը պահել, ինչ որ շատերու փափաքն է։ Եթէ նախաձեռնողներ ըլլան, ձեռնհաս իշխանութիւնը տրամադիր է ամէն դիւրութիւն տալու։ Քահանան այցելած է հիւանդներուն եւ Ս. Հաղորդութիւն տուած։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԲՐՈՒՏԵԱՆ անուն Հայ մը մեռած գտնուեր է իր բնակարանին մէջ կը գրէ Թեհրանի «Էթէլութ» թերթը։ Կարգ մը թերթեր զայն ներկայացուցած են իբրեւ օտար պետութեան մը գործակալ։ Արտաշէսի կինն ու երախաները կը գտնուին Եգիպտոս։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ հայ գաղութը ներկայիս կը հաշուէ 32.000 հոգի, ըստ վերջին մարդահամարի։ Այս թիւէն դուրս են հայրենիք ներգաղթած 5000 Հայերը։

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ բարեսէր մը 200 հազար ոսկի արժէքով իր կալուածները կտակած է Ազգ. Հիւանդանոցին։ Երկրորդ բարեսէր մը յանձն առած է տասը հազար ոսկի տրամադրել նորակազմ հոգաբարձութեան, իսկ երրորդ բարերար մը Կաղանդի առթիւ կանխիկ 3500 ոսկի նուիրած է Հիւանդանոցին։

ՊԱՐՍԿԵՐԷՆ – ԱՆԳԼԵՐԷՆ ԻՆՔՆՈՒՍՈՅՑ հատոր մը հրատարակած է Նոր Ջուղայեցի երիտասարդ մտաւորական Բաբկէն Սուքիասեան (Բարկէն Դէյվիդ Սուքիաս)։ Գիրքը կը պարունակէ 28 դաս, 53 վարժութիւն, եւ վարժութեանց պատասխաններու «բանալի»ն Բ. եւ Գ. հատորները պատրաստ են տպագրութեան համար։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ — Կիրակի, 8 Յունուար, Հայ Մարզականին առաջին խումբին ախոյենական Promotion Lyonnaise, Match Retour 11րդ մրցումը տեղի ունեցաւ, մեր դաշտին վրայ, Niyons բարձրագոյն խումբին դէմ։— Ouverture de Rideau խաղացին մեր պատանիները Օպընայի Juniorներու դէմ ախոյենական 8րդ փինալը։

Այս մրցումներուն կը մասնակցէին եղանակին սկսելէն ի վեր 68 պատանեկան խումբեր։ Յաջորդական պարտութիւններէ ետք յաղթական եւ գլխաւոր հանդիսացող կը մնան 12 խումբեր։ Ուրեմն մեր տղաքը ջախջախիչ պարտութեան մատնելով Օպընան, այժմ գլխաւոր հանդիսացողներու շարքին են։ Երկու մրցումներէ ետք, այսինքն քառ փինալ եւ տըմի փինալ, բուն փինալը տեղի պիտի ունենայ Փարիզ։ Մեր պատանիները իրենց անկարելին պիտի փորձեն հասնելու «Փինալ»ին։

Ժամը 3ին տեղի ունեցաւ մրցումը մեր առաջինին եւ Niyonsի միջեւ։ Ներկայ էին բազմաթիւ տեղացիներ։ Մեր Ա. խումբին լաւագոյն խաղացողներէն չորսը վիրաւոր եւ մէկն ալ, անձամբ Ֆիլիպը, կախակայուած է եւ ասոնց կը փոխարինեն, մեր անցեալ տարուան պատանիները։

Ուստի Niyons խիստ ինքնավստահ դաշտ եկաւ, մերոնք սկզբնական սուլիչին բուռն յարձակողականով, 7 վայրկեան ետք, առաջին նշանակէտը շահեցան (յառաջապահ Ժամագործեան)։ Քսան վայրկեան վերջ երկրորդ մը եւս, թէեւ հովը աննպաստ էր մեզի։ Այսպէս առաջին կիսախաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ 2—1։

Երկրորդ կիսախաղին Niyonsը անկարելին կը փորձէր յաղթական հանդիսանալու համար, բայց շահեցաւ երկու նշանակէտ, երկու կէտ ալ մերոնք։ Խաղը վերջացաւ, մերոնց յաղթութեամբ 4 — 3։ Այժմ ընդհ. դասաւորման 21 կէտ ունինք։ Հինգերորդը։ Արագ ապաքինում կը մաղթենք մեր վիրաւոր մարզիկներուն։

Թղթակից

★ Յունուար 14ին, շաբաթ երեկոյ Վալանսի Սալ տէ Ֆէթի ընդարձակ սրահը հազարաւոր հանդիսատեսներ տեղացի եւ Հայ, բուռն ծափերով ողջունեցին չորս հայ կռփամարտիկներ, երկուքը Վալանսէն, եւ երկուքն ալ Սէնթ Էթիէնէն։

Յայտագիրը ինը մարտնչումէ կը բաղկանար։ Երրորդ մարտնչումին (combat) մեր Նոր Սերունդէն (Վալանս), Սէնթ Էթիէնէն Ֆրանսացիի մը դէմ Կարոյեան, ջախջախիչ յաղթանակ մը տարաւ, 17 տարեկան է եւ կը կշռէ 57 քիլօ։ Ընդհ. դասաւորման մէջ catégorie plume։

Նոյնպէս կռփամարտիկ եւ ապագայ խոստացող Նաճարեան (Վալանսէն) շահեցաւ catégorie légère։ Իր հակառակորդը Սէնթ Էթիէնէն մերժեց մրցիլ։ Նաճարեան 23 տարեկան է եւ 1942էն ի վեր 25 մրցումներու մասնակցած է։ Տասը մրցում շահած է, երկուքը հաւասար եւ եօթը պարտուած։ Կշիռը 62 քիլօ։ Իր վերջին հակառակորդն էր Gyon։ 8րդ մարտնչումին Սէնթ Էթիէնէն պատանի Տոմիկեան, քսան տարեկան (ծանրութիւնը 58 քիլօ) catégorie légère, մինչեւ այսօր եօթը մրցում շահած է, հինգ պարտուած եւ երկու հաւասար։ Այստեղ իրաւարարը կողմնակցութիւն ըրաւ։ Առաջին 3 վայրկեանէն ետք, երբ երկրորդ շրջանին Տոմիկեան սահելով թեթեւ մը ինկաւ։ Իրաւարարը մինչեւ ութ կը համրէր եւ հայորդին արդէն ոտքի էր, բայց երբ տղան սկսաւ քալել, իրաւարարը կեցուց, իբր թէ տասը համրած էր։ Հանդիսականները աղմուկով եւ սուլելով բողոքեցին։ Անօգուտ։

Թղթակից

★ Կիրակի։ 15 Յունուար, տեղի ունեցան Վալանսի Հայ Մարզականին ախոյենական զոյգ մրցումները։ Նախ մեր պատանիները, F. C. V. պատանիներուն դէմ մեր դաշտին վրայ։ Ouverture de Rideau ախոյենական 4րդ մրցումն էր, ուր մերոնք շահեցան 2—1։ Այժմ ընդհ. դասաւորման երկրորդն են։ Նշանակէտերը ըրին Քէմէճեան եւ Քէչիչեան։

Ժամը երեքին խանդավառ ծափերով դաշտ եկան, անուանի Veynes (promotion d'honneur) եւ մեր առաջինը։ Հակառակորդը օգտուելով մեր խումբին վիրաւորներէն եւ Ֆիլիպի բացակայութենէն, շատ մաքառեցան յաղթելու համար, սակայն խաղը վերջացաւ հաւասար 2 — 2։ Այժմ մերոնք 23 շահուած կէտ ունին։ Այլեւս անկարելի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Երբ լուսացաւ, տեսանք, որ մեր երթալիք ճամբէն տակաւին շատ հեռու ենք։ Թուրք գիւղերէն դուրս ելած էին հօտաղները եւ հովիւները ու մեզ կը տեսնէին. թէեւ անոնք ամէնքը միացած մեզի դէմ ոչինչ կրնային ընել, բայց մենք կը վախնայինք, որ կը ճանչնան մեր ով ըլլալը եւ կ'իմանան, թէ դէպի ո՞ր ուղղութիւն կը յառաջանանք, անոնք առհասարակ այնպէս սարսափած էին, որ ոչ ոք կը համարձակէր ձայն հանել։ Հասանք գիւղ մը, մեր առաջնորդը ըսաւ.

— Կարծեմ հոս պէտք է կենանք։

Դարձեալ սխալած էր, եւ թուրք գիւղ մը մըտած էինք. առաջ անցանք եւ ձախ կողմը ուրիշ գիւղ մը տեսանք. խումբը թողուցինք հոն, մօտիկ անտառի մը մէջ, եւ ես ու Վասիլը յառաջացանք. ճամբան հանդիպեցանք 16 տարեկան ոտաբոպիկ աղջկան մը, որ էշ մը կը քշէր. մօտեցանք եւ հարցուցինք.

— Անունդ ի՞նչ է։

— Մարիա։

Հասկցանք որ Յոյն է, եւ Վասիլը խօսեցաւ աղջկան հետ. բայց անիկա յունախօս չէր, թէեւ հասկցաւ, թէ յունարէն կը խօսէինք եւ մեզ ցոյց տուաւ մեր փնտռած գիւղը, գացինք անմիջապէս։

Գիւղը փայտաշէն էր. կը գտնուէր երեք բլուրի վրայ եւ անտառոտ ըլլալուն ապահով էր. յոյն գիւղացիք մեզ ակամայ ընդունեցին, կարծելով թէ թուրք ենք։ Անոնց առաջարկեցինք, որ մեզ առաջնորդ մը տան. երիտասարդ մը մօտեցաւ մեզ, հասկցաւ թէ քրիստոնեայ ենք եւ ըսաւ.

— Հարկ չկայ շտապելու, ձեզ կրնամ ամիսներով պահել առանց մարդու գիտնալու. միայն մէկ խնդիրք ունիմ. պէտք է սպաննէք գիւղին տանուտէրը, որ լրտես է եւ բոլոր քրիստոնեայ փախստականները կառավարութեան կը յանձնէ։

Խոստացաւ նաեւ մեզ 30 ոսկի տալ։ Ըսինք, որ եթէ հաստատենք, որ ճշմարտապէս տանուտէրը լրտես է, մենք կը մաքրենք, դրամ ալ չենք ընդունիր։ Նոյնպէս յայտնեցինք, թէ երկու հոգի չենք, այլ 17։ Գիւղը աղքատ էր եւ չէին կրնար այդքան հոգի կերակրել։

Երեկոյին մեզ առաջնորդեցին գիւղի մօտի գոմը։ Սաստիկ կ'անձրեւէր եւ մենք կ'անցնէինք պոստաններէ, գրեթէ ցեխերու մէջ թաւալելով։ Թրիանտաֆիլը ճարպիկ էր. անմիջապէս գնաց շրջակայքը հետախուզելու եւ մօտակայ պոստաններէն բանջարեղէն եւայլն բերելով, կերակուր պատրաստեցինք։ Միեւնոյն ժամանակ մեր առաջնորդը եւ Գարաօղլանը դրկեցինք տանուտէրին թաղը, որպէսզի մեզի հաց եւայլն պատուիրեն։ Գարաօղլանը բաւականին հաց ճարած, ուրախ դէմքով վերադարձաւ եւ ինծ ըսաւ.

— Աղա, քեզ կ'ուզեն։

Վասիլին հետ գացինք գիւղին սահմանին վրայ գտնուող տուն մը, ուրկէ 70 տարեկանը անցած կին մը դուրս գալով հրաւիրեց մեզ իր բնակարանը։ Անիկա շատ փախստականներ կերակրած էր եւ կը շարունակէր կերակրել, թէեւ աղքատ էր. եգիպտացորենի արտերու մէջ կ'աշխատէր եւ իբր օրավարձ եգիպտացորեն կը ստանար։ Իր ամուսինը եղած էր քաջ աւազակ մը, որ ուրիշ աւազակի մը հետ կնոջ մը մասին վէճ ունենալով, սպաննուած էր։ Իր որդին, հօրը օրինակին հետեւելով, թողուցած, գացած էր, այնպէս որ պառաւը մինակ մնացած էր. իր անունն էր Սիւրմէլի Գըզը Մարիա. կը վախնար մահէ եւ կ'ուզէր, որ գինքը տակաւին գեղեցիկ եւ երիտասարդ համարեն։ Իր անձնուրացութիւնը ամէն կարգի փախստականներու նկատմամբ տարօրինակ էր, կարծես օրէնքի դէմ գտնուող ամէն մէկ անձի մէջ իր ամուսնոյն մէկ կերպարանքը կը տեսնէր։

Պառաւը սկսաւ խօսիլ անցուդարձերուն մասին եւ անէծքը թափել կղերին դէմ, որ ժողովուրդի այս սոսկալի օրերուն իր պարտականութեան գիտակցութիւնը չունէր (իրենց գիւղին քահանան մասնաւորապէս անարժան մարդ էր)։ Այդ միջոցին ներս մտաւ 20 — 25 տարեկան հարս մը, աշխուժով եւ ուրախ դէմքով մեզ իր տունը հրաւիրեց։ Ես չուզեցի պառաւին քովէն հեռանալ։ այնպէս որ Վասիլը մինակ հետեւեցաւ հարսին։ Յանկարծ Վասիլին կեցած տանը առաջ եկաւ ձիաւոր մը, որ գիւղին աղան էր, թուրք պէյերէն մէկը. Վասիլը տան ետեւի պատուհանէն թռաւ, եկաւ ինծ մօտ, իսկ պէյը մնաց այդ տունը, ուր ոչ մէկ տղամարդ կար, մենք գիշերը անցուցինք պառաւին խրճիթը, իսկ տղաքը մնացին անտառի մէջ գտնուող գոմը։

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

է այս տարեշրջանին division d'honneur բարձրանալ ներկայ ուժերով: Այս տարի պիտի ջանանք promotionը պահելու: Նիւթական աղբիւրներն ալ հետզհետէ կը ցամքին: Դաշտին վրայ պակաս է անցեալ տարուան հազարաւորներու բազմութիւնը, տեղացի թէ հայ: Անհրաժեշտ է կանգուն պահել Հայ Մարզականը, քանի որ հարիւրի մօտ պատանիներ եւ երիտասարդներ բոլորուած են անոր շուրջը: Առանց այս միութեան մեր տղաքը պիտի լուծուին ֆրանսական խումբերու մէջ:

Թղթակից

4.— Այս իսկ պատճառով, նախագահ Թրումըն եւ իր խորհրդականները կը վարանին արտօնել անոր շինութիւնը:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ամերիկացիները վերստացած են քանդիչ զէնքերու մենաշնորհը զոր կորսնցուցած էին անցեալ տարի Սեպտեմբերին, երբ նախագահ Թրումըն ինք յայտնեց թէ Ռուսերն ալ հիւլէական ռումբ ունին: Ուրեմն, ի վիճակի են պայմաններ առաջարկելու Խ. Միութեան, ապահովելու համար խաղաղութիւնը:

Ահա թէ ինչո՛ւ շատ մը թերթեր հաւանական կը գտնեն որ նոր բանակցութիւններ կատարուին երկու պետութեանց միջեւ, չարը խափանելու համար:

★ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Յունուար 18ի լրագրական ասուլիսին առթիւ յայտարարեց թէ 1949 Սեպտ. 20էն ի վեր, երբ նախագահ Թրումըն յայտնեց թէ հիւլէական պայթիւն մը տեղի ունեցած է Խ. Միութեան մէջ, կառավարութիւնը կ'ուսումնասիրէր այս դէպքին հետեւանքները: Եւ բսաւ թէ առ այժմ որեւէ պատճառ չկայ Մ. Նահանգներուն դիրքը փոխելու այս հարցին մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՓՈՆԻ դաշնակից խորհուրդին Դշ. օրուան նիստին մէջ, Ռուսերը երրորդ անգամ առին քալեցին, երբ կը յուզուէր Ճափոնցի գերիներու խնդիրը: Ամերիկացիները կը պնդեն թէ 376.000 գերիներ անհետացած են Խ. Միութեան մէջ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ տնտեսութեան մասին հրատարակուած տեղեկագրի մը համաձայն, բանուորներու եկամուտը 12 առ հարիւր աւելցած է 1949ին, բաղդատելով 1948ի հետ, իսկ 24 առ հարիւր, բաղդատելով 1940ի հետ: Գիւղացիներու եկամուտն ալ աւելցած է 14 առ հարիւր եւ 30 առ հարիւր, բաղդատելով 1949 եւ 1940 տարեշրջաններուն հետ:

ԵՐԿՈՒ ԳԵՐՄԱՆ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐ, Օթթօ Շիլ եւ Փեթերսըն կը դատուին Փարիզի մէջ, զինուորական ատեանին առջեւ, այն ամբաստանութեամբ թէ քանդած են Վոժի Ժէռարմէռ աւանը, առանց ռազմագիտական անհրաժեշտութեան: (Իրենց երկու գերագաս մեղսակիցները Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանը կը գտնուին): Երկու ամբաստանեալները մերժեցին որեւէ պատասխանատուութիւն, առարկելով թէ ստիպուած էին գործադրել իրենց տրուած հրամանները:

56.000 ՏՈԼԱՐ ՊԱՐԳԵՒ կը խոստանայ Յոյներու հակաֆաշական կոմիտէն, բռնելու համար զօր. Մարկոսը, որ կը վարէր ապստամբական շարժումը: Զօրավարը պատասխանատու կը համարուի մասնաւորապէս մանուկներու զանգուածային առեւանգութեան: Կոմիտէն սովետական հակումներ ունի եւ օրէնքէ դուրս հռչակուած է, բայց եւ այնպէս այս միջոցին ձեռնարկած է, «փրկելու համար յոյն մանուկները որոնք Յունաստանի կը պատկանին»:

ՏԻԿԻՆ ՊԵՐԹԱ ՔՐՈՒՓ, երբեմնի հսկայական զինագործարանի թագաւորին կինը, դատ բացած է, տիրանալու համար այդ հաստատութեան: Ամուսինը մեռաւ Բշ. օր, Աւստրիոյ մէջ: Հաստատութեան արժէքը կը գնահատեն 500 միլիոն տոլար:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ.)— Սթերլին 980 (910), տոլար 349.20 (396), զուից. ֆրանք 81.45 (91), նափոլէոն 4260, սթերլին 4870, զուից. ոսկի 4050, տոլար (20) 20.200, ձոյլ ոսկի 581 հազար ֆր.:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ ձիւն տեղաց երէկ, հինգշաբթի, երկու օրուան սաստիկ ցուրտերէն վերջ:

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼ երկու զօրավարներէն Մասթ յայտարարեց թէ ինք «ոչ թէ բարեկամը, այլ զոհը եղած է անարժան մարդու մը, Փէյռէի» (փաստական): Քննիչ յանձնախումբը գործի պիտի ձեռնարկէ յառաջիկայ շաբթու:

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐՈՒ եւ մեթրոյի գիներու խնդիրը նորէն պիտի քննուի, կառավարութեան որոշումով:

34 ԲԱՐՁՐԱՍՏԻՃԱՆ կղերականներ (կաթոլիկ) բանտարկուած, աքսորուած կամ պաշտօնէ զրկուած են խորհրդային երկիրներու մէջ, համաձայն Վատիկանի տարեցոյցին: Նոյն աղբիւրին համաձայն Կովկասի պապական ներկայացուցիչը բանտն է 1930էն ի վեր:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Կեդր. վարչութեան կողմէ եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի լաւագոյն ուժերու, Salle d'Iéna, Շաբաթ 21 յունուար 1950, ժամը 8.30ին, (10 Ave. d'Iéna, métro Iéna):

Նոր Սերունդի երգչախումբը կը մասնակցի, ղեկավարութեամբ Ա. Մեսումենցի, ԱԴԱՄԵԱՆ թատերախումբը, Ալֆորվիլի մասնաճիւղի պարախումբը:

Երգ.— ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Խ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ, Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ:

Արտասանութիւն.— ընկ. Ս. ՇԱՀԻՆԵԱՆ, Մ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, ԶՈՀՐԱՊ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ: Դաշնակ.— ընկ. Ռ. ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ եւ Ա. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ:

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ Յունուար 22ին, կիրակի ժամը 4էն կէս գիշեր, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ, մանկական եւ գեղարուեստական բաժիններով: Աւանդական կաղանդի արարողութիւն եւ նուէրներու բաշխում:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Պուլվառ Օտտոյի Վռամեան Ենթակոմիտէի

Այս կիրակի, ժամը 14ին, 130 **Chemin de la Madrague, Bar International**:

Կը ներկայացուի ԱԴԱՄԵԱՆ Թատերախումբի կողմէ «ՄԱՐՈՒՈՂ ՃՐԱԳՆԵՐԸ»

Ղեկավարութեամբ սիրուած դերասան ընկեր Գ. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆԻ:

ԱՐՇԱԿ ՃԱՄԱԼԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Նախկին ռազմիկ)

Ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ Վիէնի ՀԱՅ ԿԱՄ. եւ ՄԱՐՏԻԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ:

Այս կիրակի ժամը 3.30ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ:

Կը խօսի ՌԱԶՄԻԿ ԸՆԿ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Մուտքը ազատ է:

SALLE GAVEAU, 45 rue la Boëtie métro Miromesnil

Շաբաթ 4 Փետր., ժամը 21ին

Նուագահանդէս՝ Ծանօթ դաշնակահարուհի

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Յայտագրին մաս կը կազմեն.— Bach, Mozart, Schuman, Chopin, Liszt, Roger – Ducasse եւ Գոհարիկ Ղազարոսեան:

Տոմսերը 100էն 500 ֆրանք: Դիմել Salle Gaveau – Durand (4 Place de la Madeleine) S. V. P. Agenceներուն կամ Bouchonnet, 45 rue la Boëtie:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Փարիզի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի ժամը 11ին հայկական ծէսով հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ste. Odile եկեղեցւոյ մէջ, Porte Champerret:

ՈՒՐԲԱԹ 27 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ժամը 10ին հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ Ste. Madeleineի պատմական եկեղեցին, Ս. Յովհան Ոսկեբերանի տօնին առթիւ:

ԿՈՄԻՏԱՍԻ 80ԱՄԵԱԿԸ

Ֆ. Մ. Մ. վարչութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել թէ յաւէտ ողբացեալ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ծննդեան 80ամեակը պիտի տօնուի Փետրուար 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ:

ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ յիշատակը յարգող բոլոր երգիչ – երգչուհիները կը հրաւիրուին իրենց մասնակցութիւնը բերել: Փորձերը՝ շաբաթը մէկ անգամ:

Արձանագրութեանց համար դիմել, մինչեւ Յունուար 30, եկեղեցւոյ խորհրդարանը, երեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը ժամը 19էն 20, երաժշտապետ Պ. Նշան Սերոբեանի:

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՀՄՈՒՏ ԱՆՁ ՄԸ տրամադիր է շաբաթը մէկ օր յատկացնել վաճառատան մը մէջ իբրեւ թարգման կամ խմբագրող: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ԲՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի միեւնոյն հաւաքատեղին: (Շար. նախորդ ժողովին):

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին, Société Savantesի E սրահին մէջ:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին Իսիի Խըրիմեան սրահին մէջ, 2 rue de la Défense: Կարեւոր օրակարգ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Վասպուրականի Արճակ գիւղէն Մարգար Մարգարեան, հօրը անունը Մովսէս (Մուսիկ), մօրը Շուշանիկ, կը փնտռէ հօրեղբայրը Ներսէս Մարգարեան (Ճեմոյենց տունէն), որ եղած է Անդրանիկի կամաւորական գունդին մէջ: Տեղեկացնել «Յառաջ»ին: Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Վերսայլի դաշտին վրայ F. A. C. Վէրսայլի դէմ պահեստին, ժամը 13.15ին, Ա. խումբը ժամը 15ին: Կրտսերները Chatouի դաշտին վրայ: Պահեստի եւ կրտսերներու համար ժամադրութիւն ժամը 9ին Կար Սէն Լազար, Ա. խումբը ժամը 13.30ին Կար Սէն Լազար: Պահեստի Բ. ժամը 13.30ին Փորթ տը լա Վիլէթ R. S. G.ի դէմ: Փոքրիկները (մինիմ) Stade Olier, մեր դաշտին վրայ, առտուան ժամը 10ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ողբացեալ Պ. Զաւէն Շահինեանի մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի, առտուան ժամը 10ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH · Fondé en 1925 · R. C. S 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 · Գին 7 ֆր. · C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 21 Janvier 1950 · Շաբաթ 21 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6057 — Նոր շրջան թիւ 1468

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱԽՃԱԽՈՒՏՔ

Զափազանց տխուր, բուն բառով՝ պժգալի պատկեր մը կը ներկայացնէ Պոլսոյ ազգ. կեանքը:

Այն օրէն ի վեր որ հրապարակաւ դատապարտեցին պատր. տեղապահը, ջուրերը պղտորեցան, թանձրացան, կազմելով կատարեալ ճախճախուտ մը:

Կարելի չէ անվրդով կարդալ Պոլսոյ թերթերը, զարմանազան յայտնութիւններով:

Ինչպէս մամուլը, համայնքն ալ երկու հակամարտ ճակատներու բաժնուած է: Եւ ամէն օր միջադէպ մը կը ծագի, հետզհետէ խորացնելով ճեղքերը:

Բարեմիտ եւ հեռատես մարդիկ լուրջ մտահոգութեամբ կը դիտեն այս համատարած ապականութիւնը, որ կը սպառնայ եկեղեցիներն ալ երկուքի բաժնել:

Անշուշտ այս հեռանկարը չարախինդ քրքիջներ արձակել կուտայ այն շրջանակներուն որ կ'ուզեն վերջնապէս կազմալուծել համայնքը:

Ամէնէն վրդովիչ պարագան այն է որ, այս պատկերազարդ խայտառակութիւնները տեղի կ'ունենան ճիշդ այն պահուն, երբ վերահաստատուած են երբեմնի Թաղ. Խորհուրդները:

Գիտէք թէ ի՛նչ անհաշուելի աւերներ, նիւթական եւ բարոյական կորուստներ պատճառեցին «Թէք միւթէվէլլի» կոչուած բախտախնդիրները: Մեծ մասով՝ հասարակ խաչագողներ:

Ամբողջովին կապուած՝ կառավարութեան (էվգաֆ), այս անհատ մատակարարները դարձան ամենակալ իշխանաւորներ համայնքի գլխուն:

Անոնք տարիներով սանձարձակ վարեցին անհաշուելի հարստութիւններ, կալուածներ եւ ուրիշ հասութաբեր հաստատութիւններ, համաձայն իրենց հայեցողութեան: Կողոպտեցին, ծախեցին, չարաչար չահագործեցին, աւարէն բաժին հանելով իրենց հովանաւորներուն:

Կրնաք աղօտ գաղափար մը կազմել կատարուած աւարառութեան եւ զեղծումներու մասին, եթէ ըսենք թէ ոմանք դատի քաշուեցան նոյն ինքն էվգաֆի միջոցաւ ...

Թաղ. Խորհուրդները ընտրուած են արդէն, ժողովրդային քուէարկութեամբ, եւ կը յուսան որոշ բարեկարգութիւն հաստատել:

Ամէն պարագայի մէջ, անոնք մեծ դեր մը կատարած պիտի ըլլան, եթէ կարենան հակակշիռ հաստատել: Կանխել զեղծումներն ու չարաշահութիւնները, իրենց նպատակին յատկացնելով ազգապատկան եկամուտները:

Դժբախտաբար, մթնոլորտ փոխանակ պայծառանալու, աւելի կը թանձրանայ, իբրեւ հետեւանք ափ մը անոպայ խառնակիչներու:

Գոնէ այս տպաւորութիւնը կը կրենք Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն:

Անպատասխանատու մարդիկ ամէն օր թուղթին կը յանձնեն ինչ որ կը լսեն կամ կը յղանան գիշերաջան տքնութեամբ:

Երեւի Պոլսոյ արտակարգ ձիւն — ձմեռը սառեցուցած է նաեւ պատասխանատուութեան զգացումը: Սկսելով Գէորգ արք. Արսլանեանէն, որ կը կազմէ «չքեղ եւ աննախընթաց» փառապսակը այս բիւզանդական ճախճախուտքին:

Վրդովիչ տեղեկութիւն մը եւս, Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն:

Մինչեւ հիմա կը կարծուէր թէ Անգարայի Ազգ. Ժողովը անխախտ պիտի պահէ 1862ի Ազգ. Սահմանադրութիւնը, համաձայն Լօզանի դաշնագրին:

Մինչդեռ, վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ նոր կանոնագիր մը մշակուած է, որ մօտերս պիտի քննուի Ազգ. Ժողովին կողմէ:

Մարմարա այս անակնկալ փոփոխութիւնը կը վերագրէ պատր. տեղապահին, ըսելով թէ «գրաւոր եւ բերանացի դիմումներ կատարած է, առաջարկելով նոր օրէնք մը պատրաստել»: (13 յունուար):

Մեզի չիյնար երաշխաւորել այս տեղեկութեան ստուգութիւնը:

Առ այժմ կը բաւէ ըսել թէ՝ յուսադրող ելքի չի կրնար յանգիլ Պոլսոյ ազգ. կեանքը, երբ ամէն օր ճեղքեր կը բացուին:

Երբ ոչ գլուխը յայտնի է, ոչ ալ պոչը:

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ՄԻՆԱԿՈՒԿԻՆ ՑԱՒԸ

Տէր խմբագիր,

Ձեր թերթին մէջ կարդացի որ Պէյրութի հայ տիկինները ժողով գումարեր եւ իրենք իրենց թերութիւններուն մասին են խօսեր: Ե՞րբ պիտի գայ կարգը հայ օրիորդներուն, որպէսզի անոնք ալ խօսին իրենց թերութիւններուն մասին:

Չեմ գիտեր թէ ի՛նչ է կարծիքը Տիկին Էլլէն Բիւզանդին, այս հարցին մասին, բայց ես պիտի ըսեմ իմինս շատ համեստօրէն եւ... «ցաւօք սրտի»:

Քսան տարեկան էի, աչքերս կրակ առած երկու ածուխի կտոր: Գացի ձեռքը խնդրել հայ աղջկան մը, ինչպէս է օրէնքը կամ Աստուծոյ կամքը:

— Պանքան ո՞րքան փարա ունիս, ըսաւ:

— Հա՛, չիտակ է, աղջիկս իրաւունք ունի, ըսաւ ծնողքը, ապագան պէտք է ապահովես ... եւայլն:

Տասը տարի դատեցայ աշխատեցայ: Օր մըն ալ, չէքին տետրակը գրպանիս մէջ, ոսկի ժամացոյցիս շղթային հետ խաղալով, կրկնեցի առաջարկս, ինչպէս է օրէնքը կամ Աստուծոյ կամքը:

— Օթօ՛ կ'ուզեմ, ըսաւ, օթօ ունի՞ս, հարցուց:

— Օթօն ի՞նչ պիտի ընես, անուշի՛կս, ըսի, ես քեզ թեւերուս վրայ կը պտըտցնեմ, ուզես մինչեւ Հինտիստան... թեւերուս նայէ՛ դուն, թեւերո՛ւս, կաղնիին ճիւղերուն չափ ուժով:

Մտիկ չըրաւ: Տասը տարի դատեցայ աշխատեցայ, եւ օր մը ամերիկեան առաջնակարգ ինքնաշարժիս «քլաքսոն»ը հնչեցնելով՝ կանգ առի նոյն տանը դրան առջեւ, կրկնելու համար առաջարկս, ինչպէս է օրէնքը եւ Աստուծոյ կամքը:

— Օդանա՛ւ կ'ուզեմ, ըսաւ:

— Օդանա՛ւ, ըսի, օդանաւը ե՛ս եմ, ըսի, եթէ գլուխս ամպերուն մէջ չըլլար եւ ինքզինքս պալոնի մէջ նստած չկարծէի, կը կրկնէի՞ միթէ այս առաջարկը, ինչպէս է օրէնքը կամ Աստուծոյ կամքը: Ըսի թէ չըսի, լաւ չեմ յիշեր, կրնայ ըլլալ որ բան մըն ալ չըսի, հիմա ըսելիքս ես կ'ըսեմ ձեզի, Տէր խմբագիր:

Պանքային չէքին համար տուի տասը տարի, աւելցուր քսանիս վրայ: Ինքնաշարժիս համար տուի տասը տարի եւս, — աւելցուր երեսունիս վրայ: Օդանաւին համար դրէ քսան տարի, — աւելցուր երեսունիս վրայ:

Ես այսքան տարի տուի, ինք չտուա՞ւ միթէ:

Վախնամ վաղը, երբ կրկնեմ առաջարկը, ինչպէս է օրէնքը կամ Աստուծոյ կամքը, ինձմէ պոմպ աթոմիք ուզէ մեր անուշիկ հրեշտակը:

Այն ատեն քանի՞ տարի պիտի աւելցնենք իմ տարիքիս եւ իր տարիքին վրայ, չեմ գիտեր, բայց այն ատեն հարկ պիտի ըլլայ, կրկնելու համար առաջարկս, ինչպէս է օրէնքը կամ Աստուծոյ կամքը, Տէրտէրին օրհնութիւնը ստանալէ առաջ՝ երթալ խնդրել ... Պոկոմոլէցի չիճուկը:

Ասա՛նկ են մեր աղջիկները, իշտէ, Տէ՛ր խմբագիր: Մեղքը որո՞ւնն է, — երբ վաղը երթամ գտնեմ հայրս իր գերեզմանին մէջ, ի՞նչ պիտի պատասխանեմ՝ եթէ զաւակներուս անունը հարցնէ: Օրհնածը ինը զաւակ ունէր, — ամէն տարի այգիին սահմանները կ'ընդարձակէր, եօթը հարիւր ոտք խաղող էր տնկեր, զաւակներուս կը բաւէ, կ'ըսէր եւ տակաւին կ'ուզէր շատցնել, բայց մայրս կը բողոքէր, — մա՛րդս, կը գանգատէր, տունին մէջ պառկեցնելիք տեղ չմնաց, կ'ըսէր, ինը զաւա՛կ...

Իսկ ես մէկ հատ ալ չունիմ, մեղքը որո՞ւնն է, մնացի մինակուկ, անունս՝

ՄԱՆՈՒԿ

ՄԱՀ ԲԺՇԿԱՊԵՏ Ա. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ

Հալէպի թերթերէն ցաւով կ'իմանանք բժշկապետ Ասատուր Ալթունեանի մահը, որ տեղի ունեցած է Յունուար 4ին: Բժշկապետը, որ միջազգային համբաւ կը վայելէր եւ 96 տարեկան էր, շիջած է մոմի պէս: Իր արդիական հիւանդանոցը ճշմարիտ օրհնութիւն մը եղած էր ոչ միայն Հալէպի, այլեւ ամբողջ Սուրիոյ համար: Հանգուցեալը համբաւ կը վայելէր իբրեւ առաջնակարգ վիրաբոյժ: Իր տղան ալ, 60ը շատոնց անցած, հմուտ բժիշկ է, միեւնոյն ատեն բանաստեղծ (անգլերէն):

Բժշկապետ Ասատուր Ալթունեան ծնած էր Սեբաստիա, 1854ին, իսկ 1889էն ի վեր հաստատուած Հալէպ: Յաճախ ճամբորդած է Եւրոպա եւ Ամերիկա: Քսան հազար կը հաշուեն իր կատարած գործողութիւնները:

Ուրիշ մանրամասնութիւններ՝ յաջորդով:

Նոր ցնցումներ Պերլինի մէջ

ԱՆՀԱՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ.— ԱՆՋԱՏ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՀԵՏ.— ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԱՆՔԸ.— ՌՈՒՍԵՐԸ Կ'ԱՌՆԵՆ ԿԸ ՔԱԼԵՆ

Քանի մը օրէ ի վեր միջազգային մամուլը անախորժ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ արեւմտեան պետութեանց եւ Խ. Միութեան յարաբերութեանց մասին: Մէկէ աւելի ծանրակշիռ խնդիրներ կը պղտորեն մթնոլորտը:

Ամփոփենք վերջին լուրերը.—

Ամերիկացիները երեքշաբթի օր գրաւեցին Պերլինի երկաթուղիներու նախկին խորհրդային պաշտօնատունը, որ կը գտնուի ամերիկեան շրջանին մէջ: Ամերիկեան հրամանատարը նամակով մը յայտնեց թէ երկաթուղիներու խորհրդային վարչութիւնը կրնայ պահել իր աւելի քան 40 սենեակները, մանաւանդ որ 600 պարապ սենեակներ կան: Բայց խորհրդային իշխանութիւնը կը սպառնայ կրճատել երթեւեկը, նոյնիսկ պաշարում հաստատել արեւմտեան քաղաքամասին դէմ, ինչպէս անցեալ տարի: Ռուսերը խօսքէն գործի անցնելով, արդէն կէս առ կէս կրճատած են երթեւեկը, ինչ որ մեծ նեղութիւն կը պատճառէ հարիւր հազարաւոր քաղաքացիներու:

Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրի խնդիրն ալ նոյնքան մտահոգութիւն կը պատճառէ: Եշ. օր Մոսկուայի անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան դեսպանները արտաքին փոխ-նախարարին՝ Պ. Կրոմիքոյի դիմելով, առաջարկեցին փութացնել Աւստրիոյ հետ կատարուած անջատ բանակցութիւնները, որպէսզի կարելի ըլլայ կնքել հաշտութեան դաշնագիրը: Պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, Պ. Կրոմիքօ չէ կրցած որեւէ հաւաստիք տալ թէ ե՛րբ կը վերջանան բանակցութիւնները: Թէեւ չորս արտաքին նախարարներու փոխանորդները Յունուար 23ին յետաձգեցին իրենց ժողովը, բայց արեւմտեան դաշնակիցները յուսահատած են արդէն եւ կը խորհին առանձին հաշտութիւն կնքել Աւստրիոյ հետ, վերահաստատելով անոր անկախութիւնը եւ ազատութիւնը, համաձայն հրապարակային յայտարարութեանց:

Մասնագէտներու կարծիքով, երբ անջատ հաշտութիւն կնքուի, գործնական արժէք պիտի չունենայ, վասնզի արեւմտեան պետութիւնները պիտի չքաշեն իրենց զինուորները Աւստրիայէն, եթէ խորհրդային զինուորները մնան Վիէննայի եւ իրենց միւս շրջաններուն մէջ:

★ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը կը քաշքշուի երեք տարիէ ի վեր: Միայն հինգ յօդուածներ վիճելի կը մնան Խ. Միութեան համար, որ այժմ առանձին կը բանակցի Աւստրիոյ հետ, զանազան գումարներ պահանջելով:

Նոր եւ աւելի հզօր ռումբի խնդիրը նոյնպէս կը զբաղեցնէ քաղաքական շրջանակները: Եշ. օր նախագահ Թրումըն պատասխանելով զանազան հարցումներու, հերքեց այն զրոյցները թէ կը խորհի ուղղակի բանակցութիւններ կատարել Խ. Միութեան հետ, ջրածինով ռումբի շինութիւնը արտօնելէ առաջ: Թղթակից մը հարցուց.— «Կը խորհի՞ք նկատի առնել ջրածինով ռումբի արտադրութիւնը»: Նախագահը մերժեց պատասխանել: Այս առթիւ հերքեց նաեւ այն լուրը թէ հիւլէական յանձնախումբի հրաժարեալ նախագահը՝ Լիլիէնթըլ Մոսկուա պիտի երթայ, խորհրդակցելու համար ջրածինով ռումբի մասին:

★ Պ. Մալիք, Ազգաժողովին խորհրդային գլխաւոր պատուիրակը, Եշ. օր առաւ քալեց հիւլէական յանձնաժողովի նիստէն, բողոքելով ազգայնական Չինաստանի պատուիրակներուն ներկայութեան դէմ: Եօթներորդ ցոյցն է այս, երկու շաբթուան ընթացքին: Ութերորդ անգամ ալ ձգեց հեռացաւ Ծայր. Արեւելքի յանձնաժողովէն, միշտ միեւնոյն պատճառներով: Երկու պարագաներուն մէջ ալ, միւս պատուիրակները աւելորդ գտան շարունակել ժողովները:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ գիները 33 առ հարիւր աւելցնել որոշեց նախարարական խորհուրդը: Երկուշաբթի օրէն սկսեալ մեծ գիծերու Գ. կարգի ճամբորդները պիտի վճարեն 4 ֆրանք իւրաքանչիւր քիլոմեթրի համար, փոխան 3ի: Բ. կարգին գինն է 5.25 (նախապէս 4.20), Ա. կարգը՝ 7.50 (նախապէս 6.40): Այսպէս, Փարիզէն Մարսէյլ Գ. կարգը պիտի արժէ 3440 ֆրանք (նախապէս 2594) եւն.: Արուարձաններու գիները պիտի որոշուին երբ որոշում տրուի մեթրոյի եւ հանրակառքերու մասին: Երկաթուղիներու համար վերջին յաւելումը կատարուած էր 1948 Հոկտեմբեր 4ին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԷՆԻ

Մեր պատմութեան վերջին արիւնոտ ժամանակաշրջանում հազարաւոր Հայեր իրենց կեանքը զոհեցին Հայաստանի պաշտպանութեան եւ ազատութեան համար: Նրանց յաջորդող սերնդի եւ դեռ ապրող ուղեկիցների սրբազան պարտականութիւնն է չթողնել, որ մոռացութեան փոշին ծածկէ յիշատակն ու անունը՝ մտաւորական, բանւոր, գիւղացի, մեծ ու փոքր, կին եւ տղամարդ՝ ազգային նահատակների: Ընդհակառակն, հանդէպ նրանց ցոյց տրուած գնահատանքի ու սիրոյ թարմութիւնը պիտի մշտափայլ խորհրդանշանը լինի մեր ժողովրդի հոգեկան մեծութեան եւ ազնուութեան :

Դժբախտաբար ողբերգական են պայմանները: Հայութեան կէսը ցրուած է աշխարհի չորս կողմ: Կայ փոքրիկ Հայաստանը, բայց սորուկ «սովետական ռեսպուբլիկա»: Վերին հրամանով նա խաչ է քաշել հայ նորագոյն պատմութեան եւ այդ պատմութիւնը կերտողների վրայ: Հայաստանի քաղաքներին, նրանց թաղերին, փողոցներին ու դպրոցներին տալիս են Լենինի, Մոլոտովի, Կիրովի կամ Բերիայի անունները, բայց երբեք ազգային հերոսների: Կարծես թէ Կիրովն ու Բերիան արիւն են թափել Հայի ... համար:

« Բոլշեւիկեան» դիալեկտիկան, ասենք տրամախօսութիւնն այնքան յաճախ անհեթեթութիւնների է հասնում, որ մի սեւ օր հայակեր փաշաների անուններն էլ կարող են փակցուել Երեւանի փողոցների անկիւններին իբրեւ «սովետ» բարերարների, քանի որ նրանք մէկ միլիոն «Դաշնակ»ներ են կոտորել: Մեր, հին յեղափոխականներիս տրամաբանութիւնն անփոփոխ է մինչեւ գերեզման: Երբեք, երբեք, չներել ջարդարարներին :

Թուրքի եւ Քիւրտի կողքին, իբրեւ հայ ջարդող, դասւում են նաեւ «ռազմական չրջանի» բոլշեւիկները: Երեքի միջեւ կայ միայն քանակի տարբերութիւն, բայց ոչ որակի: Ջարդարար է նա, ով առանց դատ ու դատաստանի սպաննում է բացարձակապէս անմեղ մարդկանց, յանցանք համարելով նրանց այս կամ այն ազգին, կրօնքին, քաղաքական դաւանանքին պատկանելը: Հայ հայրենասէրներից եւ ոչ մէկին խնայեցին «ռազմական» բոլշեւիկները, երբ նրանք մինակ ու անպաշտպան իրենց ձեռքն ընկան: Հայաստանի խորհրդարանի անդամները — չորս հոգի, մտաւորականներ, պաշտօնեաներ, սպաներ ու բազմաթիւ համեստ աշխատաւորներ սպաննեցին, առեւանգեցին, տարան ու ոչնչացրին: Բարեբախտաբար Փետրուար 18ի ապստամբութիւնը խորտակեց Աւիսի, Աթարբէկեանի եւ նմանների անիծեալ թեւերը: Հազիւ 40 հոգի էին կացնահարել Երեւանի բանտում, երբ ըմբոստների համազարկերը ստիպեցին դահիճներին կացինը ձգել ու փախչիլ: Հայանուն կացինաւորներն անշուշտ իրենց գլխի չէին զարնում, իրենք էլ կացիններ էին 11րդ բանակի հրամանատարութեան՝ Կիրովի, Լեւանդովսկիի, Մեխանոշինի, Եգորովի եւ ուրիշների ձեռքին :

★

Հ. Յ. Դ. Վահան Խորէնի խմբի վերջին ժողովը նուիրուած էր 1920 Օգոստոս 2ին Գորիսում կարմիրների զոհ Վահան Խորէնիի, Արշակ Շիրինեանի եւ 12 այլ Դաշնակցականների յիշատակին:

Ընկեր նախագահը ժողովը բացեց առաջարկելով մի րոպէի յոտնկայս լռութիւն, ի յարգանս նահատակների: Ապա խօսք առին նախագահը եւ այն ընկերները, որոնք իբրեւ հայրենակից, պաշտօնակից, դպրոցական ու կուսակցական եղել էին մտերիմ, բարեկամ, շփուել ու գործակցել էին Օգոստոս 2ի զոհերի հետ: Շուրջ երկու ժամ ներկաները վերապրեցին մօտ երեք տասնեակ տարի առաջուայ պատմական օրերը եւ յուզումով ու ափսոսանքով կսկծացին ազատ Հայաստանի հաւատարիմ զաւակների կորստի վրայ:

Վահան Խորէնին ծնած է 1885ին, Զանգեզուրի Բռնակոթ գիւղում: Բռնակոթը բացի Վահանից տուել է ազգին եւ այլ հանրային գործիչներ, որոնց թւում Ներսէս արք. Մելիք Թանգեան եւ պրոֆ. Ադոնց: Վահանը գիւղի տէր Խորէն քահանայի որդին էր, իսկական ազգանունով Տէր Գէորգեան, բայց ի յարգանս իր հօր իւրացրեց Խորէնի մականունը :

Գիւղի տարրական դպրոցն աւարտելուց յետոյ, պատանի տարիքին, նա մտնում է Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը եւ 1907ին աւարտում նրա լրիւ դասընթացը : Ճեմարանում, մանաւանդ նրա վերջին երեք լսարանական բարձրագոյն դասարաններում, Վահանը յայտ է բերում իր մտքի [illegible] անսահման սէր եւ յամառութիւն: Լինելով միաժամանակ կիրթ, բարի, պարկեշտ, դառնում է պատուելի ընկեր առանց բացառութեան բոլորի ու մանաւանդ դասարանական մօտ աշակերտների համար, որոնք «եղբայր» Տէր Գէորգեանի մէջ տեսնում էին հիմնապէս զարգացած ճեմարանցու կատարելատիպը :

Ճեմարանն աւարտելուց յետոյ Վահանը մտնում է Լայպցիկի համալսարանի պատմա-փիլիսոփայական բաժինը, ուր, ուսանողական զբաղումներից ժամեր խնայելով, նուիրւում է նաեւ ընկերային – յեղափոխական աշխատանքի հայ ընկերների շրջանակում :

Վահանի աւարտական շարադրութիւնը Նիցշէի մասին մեծապէս գնահատւում է գերման ուսուցչապետների կողմից եւ հեղինակը արժանանում փիլիսոփայութեան դոկտորի կոչման: Այնուհետեւ, 1914 թուին, Վահանը գալիս է Թիֆլիզ եւ մտնում ուսուցչական եւ յեղափոխական ասպարէզ եւ, հակառակ իր անօրինակ համեստութեան, դառնում է շուտով աչքի ընկնող անձնաւորութիւն: Ընտրւում է Հ. Յ. Դ. Վրաստանի Կ. Կոմիտէի անդամ եւ նւիրւում է նաեւ իր սիրած լրագրական գործին, դառնալով « Աշխատաւոր » թերթի խմբագիր :

Վահանի աշխարհայեացքը պարզ էր, շիտակ եւ յստակօրէն ցայտում էր իր բոլոր գրուածքների մէջ — լինելով թունդ հայրենասէր, միաժամանակ համոզուած ընկերվարական էր : Հայ ժողովրդի ազատագրութեան պայքարը չէր մթագնում նրա մէջ աշխատաւոր զանգուածները չղթայազերծ անելու ձգտումը: Սակայն իր գաղափարապաշտ ու ազնիւ բնաւորութեան համար անտանելի էին հայ «մարքսիստ»ների անհող ու անհիմն սոփեստութիւնները եւ ընկերվարական Խորէնին ամենավճռական հակառակորդն էր սեփական ժողովրդի տառապանքը չտեսնող ու միջազգայնականութիւնից ճառող ամէն գոյնի — մեծամասնական ու փոքրամասնական հայ սոցիալ դեմոկրատների :

Երբ Հայաստան անկախացաւ, Վահանը հրաւիրուեց Երեւան, ուր ընտրուեց խորհրդարանի անդամ եւ ստանձնեց «Հայաստանի աշխատաւոր» թերթի խմբագրապետի պաշտօնը: Իր [illegible], ուղղամիտ ու խստապահանջ առաջնորդողները դարձրին թերթը Հ. Յ. Դ. մտաւորական դասի հարազատ արտայայտիչը :

Մայիսեան ապստամբութեան ժամանակ նա չուզեց անմասն մնալ այդ ստոր արկածախնդրութեան դէմ մղուած ընդդիմութեան մէջ եւ խորհրդարանի անդամ Արշակ Շիրինեանի հետ յանձն առաւ ճանապարհուել Զանգեզուր եւ քարոզչական աշխատանք կատարել Ադրբէջանից այնտեղ անցած բոլշեւիկների դէմ: Արշակ Շիրինեանը Դաշնակցական մտաւորականութեան մի ուրիշ փայլուն ներկայացուցիչն էր — գիւղատնտես, աւարտած գերմանական համալսարան, բարձր նկարագրի տէր, ժողովրդին նուիրուած, խիզախ, անշահախնդիր եւ անձնուրաց մի յեղափոխական՝ Զանգեզուրի Շնհէր գիւղից :

Վայոց Ձորի վրայով երկու պատգամաւորները հասնում են հայրենի Զանգեզուր: Արշակը համոզում է Խորէնին գնալ Շնհէր իրենց տունը, թէեւ այդ գիւղը կասկածելի էր, որովհետեւ մօտ էր բոլշեւիկների գրաւած գաւառի կենդրոն Գորիս քաղաքին: Լրտեսները լուր են տալիս Ցեղկոմին երկու պատգամաւորների Շնհէր ժամանելու մասին: Գորիսից գալիս է Մաշուրեան անունով մի սրիկայ եւ ձերբակալում Վահանին եւ Արշակին: Գիւղացիները, որոնց մեծամասնութիւնը մերժում էր ընդունել Ցեղկոմի իշխանութիւնը, ընդդիմանում են Մաշուրեանին: Բայց վերջինս հանգստացնում է գիւղացիներին ասելով, թէ Խորէնին եւ Շիրինեանը Գորիս է տանում այնտեղից ապահով Երեւան հասցնելու համար :

Գորիսի բանտում նորեկներին դնում են այն խուցը, ուր արդէն արգելափակուած էին տեղացի 12 Դաշնակցականներ, մեծ մասով երիտասարդներ:

1920 Օգոստոս 2ին հայ դահիճներ ատրճանակները ձեռքերին խուժում են բանտի այդ խուցը եւ սպանում բոլորը, ապա արիւնաթաթախ դի'ակները դուրս են հանում եւ նետում մօտակայ խոր ձորը :

Այսպէս կարմիր բոլշեւիկները մորթեցին հայ ժողովրդի երկու ընտրեալները եւ նրանց հետ 12 անմեղ ու անպաշտպան հայրենասէրներ :

Հ. Յ. Դ. ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԷՆԻ ԽՈՒՄԲ

Հոգեւոր համերգ

(ԿՈՄԻՏԱՍԻ 80ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

ԽՄԲ. — Ուշացած՝ կամքէ անկախ պատճառներով :

Վերջերս գաւառ կատարած ճամբորդութեանս ընթացքին զանազան հանդէսներէ եւ հաւաքոյթներէ կրած տպաւորութիւններուս մէջէն, ամէնէն յատկանշականը եւ ուժգինը եղաւ տաղանդաւոր երգահան, ուսուցիչ, խմբավար Վ. Սարգսեանի սարքած համերգը Մարսիլիոյ Մայր Եկեղեցիին մէջ. (Փրատոյի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցին) :

Հանդիսութիւնը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 18ի կիրակի օրը, կէս օրէ վերջ, մասնակցութեամբ եկեղեցւոյ «Արմենիա» երգչախումբին : Այս այն խումբն է որ քանի մը համերգ տուած էր Լիոնի մէջ, նուիրուած մեր աշխարհիկ երաժշտութեան :

Հազիւ Փարիզ վերադարձած, զանազան տաղտուկներու պատճառով չկրցայ ճիշդ օրին արտայայտուիլ այս կարեւոր համերգին մասին: Միւս կողմէ խիղճս ալ կը տանջէր որ լուռ կը մնայի հաղուադէպ եւ խիստ արժէքաւոր ունկնդրութեան մը մասին: Մանաւանդ որ ղեկավարն ալ երբեմնի իմ թանկագին ուսուցիչս էր եղած : Անոր հանդէպ գոնէ աշակերտական երախտագիտութիւնս պիտի ստիպէր որպէսզի այսքան չուշանայի քանի մը տողեր մրոտելու :

Այդ յիշատակելի կիրակին երբ ներս մտայ մայր եկեղեցիէն, տաճարը վեհաշուք ծանրութիւն մը զգեցած էր: Խորանին մեծ վարագոյրը փակ, կողքին զետեղած էին Կոմիտասի մեծադիր նկարը, իսկ վերնատունն ալ հաւաքուած էր «Արմենիա» երգչախումբը, որուն անուանի ղեկավարը այդ հանդիսութեանը առթիւ Կոմիտասէն ժառանգած եւ բնածին յատկութիւններով ուժեղացուցած իր արժանիքները կարծէք ծաղկեփունջի մը վերածած, կը ջանար լիարուռն տալ, վերնատունէն ընծայել դէպի իր Ուսուցչին յիշատակը: Երգուած ու այլեւս աղօթքի վերածուած այդ մրմունջները անպայման աւդ օրը ուղիղ դէպի երկինք պիտի բարձրանային :

Այդ օրուան երգերը պարզ հնչիւններ չէին որ կը ցանուէին մեր վրայ, այլ օրհնութեան կանչ մը, որուն մէջէն անտես կը մարմնանար ինքը, արուեստագէտ Վարդապետը՝ որպէս լուսեղէն սիւն մը: Երգեհոնէն ընդհատ, փերթ – փերթ կաթկթող նուագումներն ալ կարծէք իրենց մէջ կը խտացնէին Վարդապետին լացերը: Արդարեւ, երբ ակնարկ մը կը նետենք իր կեանքին վրայ, կը տեսնենք որ շատ քիչերուն վիճակուեցաւ այնքան ողբերգութիւն : Տասնեւչորս տարի յիմարանոցի մը մէջ՝ առանց բառ մը արտասանելու: Օր մը, երբ նկարիչ ընկեր մը շատ ստիպեց որպէսզի գոնէ պզտիկ երգ մը երգէ, երկար տարիներու լռութենէ մը վերջ միայն մէկ անգամ իր շրթները շարժելով ըսաւ.

— Ես այժմ կ'երգեմ միայն ինձ համար... :

Այս հոգեւոր համերգն ալ այդ կիրակին կ'երգուէր միայն իրեն համար, առանց ծափի եւ առանց պաճուճանքի, պարզ ինչպէս սրտագին հառաչ մը իր քաղցր յիշատակին, այնպէս՝ ինչպէս եղաւ Հայաստանի մէջ, իր աճիւնին թաղման օրը, երբ անընդհատ կ'անձրեւէր, եւ իր դագաղը շրջապատողները ուրիշ երգ չգտան մրմնջելու եթէ ոչ՝ «Անձրեւն եկաւ չաղալէն»ը: Իսկ Մարսիլիոյ մէջ ալ՝ «Ամէն, Եղիցի անուն Տեառն օրհնեալ»..:

Ճիշդ հինգ տարի առաջ, երբ Վ. Սարգսեան Փարիզ կը գտնուէր, Սալ Կավոյի մէջ սարքած համերգէն վերջ թէյասեղան մը կը տրուէր իրեն ի պատիւ: Եթէ այդ օրը խօսք տրուած ըլլար ինծի, տարիներէ ի վեր, Սարգսեանի արուեստը ճշգրիտ յատկանշող պատկեր մը պիտի պարզէի: Իր այս վերջին համերգին առթիւ կ'ուզեմ գրաւոր, հեռուէն ըսել այն՝ ինչ որ թաղուած մնաց մէջս :

(Մնացեալը յաջորդով) Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՅԱՆԸ (Ֆունքէրքազէրնէ) հետզհետէ պատմութեան կ'անցնի: Մնացեալ 500 հոգին ալ շուտով պիտի մեկնին դէպի Քալիֆորնիա եւ Մ. Նահանգները: Պիտի մնան հարիւրեակ մը հիւանդներ, մերժուածներ կամ պայմանաժամ ստացածներ : Քանի մը հոգի ալ՝ զանոնք ղեկավարելու :

Գաղթակայանին մէջ կը տեղաւորուին օտար տարագիրներ զանազան շրջաններէ: ԻՐՕյի կարգադրութեամբ Ֆունքէրքազէրնէի ղեկավարութիւնը կը մնայ դարձեալ Հայերու ձեռքը:

Հայկ. դպրոցին մէջ հազիւ 40 աշակերտներ մնացած են: Իրօն կը շարունակէ պաշտօնի վրայ պահել ուսուցիչները: Եկեղեցին դատարկ է: Աղջիկներու խումբը ցրուած է: Փոքրահասակ աղջիկներ կ'երգեն պատարագը: Տպաւորիչ է տեսնել որ ճամբարի եւ քաղաքի տարագիրներէն շատեր կիրակի օրերը, շարան շարան կը հաղորդուին եւ անկէ վերջ ճամբայ կ'ելլեն : Մտահոգիչ է անբուժելի եւ չքաւորներու պարագան: Իրօյի տուածը չի բաւեր, իսկ հիւանդանոցներուն մէջ բուժուելու կարելիութիւններ կը պակսին : Բարեբախտաբար օգնութեան հասաւ ՀՕՄ Կեդր. վար. չութիւնը, 300 տոլար ղրկելով :

Մինչեւ այսօր Մ. Նահանգները փոխադրուած հայ տարագիրներու թիւը կը հասնի 1245 անձի, որոնց 1006ը Շթութկարտէն, 153ը Միւնիխէն եւ 86ը Աւստրիայէն: Մեծ մասը գացին ԱՆՁԱյի միջոցով, փոքր մաս մըն ալ օտար կազմակերպութեանց կամ անհատներու տրամադրած «էֆիտէ-

վիթ»ներով: Կան նաեւ Գերմանիոյ բրիտանական եւ ֆրանսական գօտիներէն մեկնած փոքրթիւ հայ տարագիրներ :

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ քրիստոնեայ (հայ եւ ասորի) համայնքի կողմէ պատգամաւոր ընտրուած է Պ. Արամ Բուդաղեան, միաձայնաբար ստանալով 2265 ձայն: Նորընտիր երեսփոխանը համագումար 81·500 ռիալ նուիրած է ազգային շէնքերու, Թաւրիզի Հ. Օգն. Միութեան Կրթ. Ֆոնտին, Ռոստոմ Գասպար գրադարանին, Թաւրիզի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ռզայի, Ղարադաղի, Տահփուրի, Մարաղայի, Դարաշամի դպրոցներուն: Առուլիսի մը առթիւ Պ. Բուդաղեան յայտնած է թէ Ատրպատականի հանրային կեանքը անմխիթար վիճակի մէջ է, իսկ աւելի ծանր է տնտեսականը, թէեւ կառավարութիւնը իր կարելի միջոցներով կ՚աշխատի բարելաւել ընդհ. կացութիւնը: Մտքի եւ լոյսի երբեմնի կեդրոն Թաւրիզը ազգ. դպրոց մը իսկ չունի: Պէտք է շատ աւելին պահանջել Թեմական խորհուրդէն: Ներկաները յոյս յայտնած են թէ շնորհիւ ներկայ նպաստաւոր պայմաններուն, կարելի է յաջողցնել Թեմերու միացման խնդիրը եւ մայրաքաղաքին մէջ ստեղծել Իրանահայ Ազգ. խորհուրդ, մէկ ընդհ. Թեմակալով :

Մարաջախտ Տահբախտին 20 թոն ցորեն յատկացուցած է Ղարադաղի շրջանի հայ գիւղացիներուն, իբրեւ սերմնցու: Պ. Բուդաղեան Ռոստոմ — Գասպար գրադարանին նուիրած է Րաֆֆիի, Ահարոնեանի, Շանթի եւ Ստ. Մալխասեանի ամբողջական գործերը:

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ ճամբարին մէջ տեղի ունեցած է գարշելի ոճրափորձ մը որուն քիչ մնացած է զոհ երթար ճամբարին ղեկավար ընկեր Լեւոն Բէկի օգնական եւ ոստիկանապետ ընկեր Գրիգոր Ներսէսեան (Յունաստանէն): Նոյեմբեր 12ի գիշերը Պոլսեցի Մամիկոն Գամպարեան, առանց շարժառիթի, յարձակում գործած է ընկեր Գրիգոր Ներսէսեանի վրայ: Ուրիշներու հետ կուռ ընելէ վերջ գիշերը, երբ Գ. Ներսէսեան ոստիկանական պահականոց կ՚առաջնորդէր, սուր դանակ մը կը հանէ եւ մէկ անգամէն ճեղքելով ընկերոջ փորը, գետին կը փռէ զայն, աղիքները դուրս թափած, գգալագիրկ: Երբ փախուստ կուտար կը ձերբակալուի եւ կը խոշտանգուի մինչ այդ դէպքին վայրը հաւաքուած տարագիրներու կողմէ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳՐԱԿԱՆ ԳՈՀԱՐՆԵՐ, Միջնադարեան աշխարհաբար գրականութեան եւ ժողովրդական բանահիւսութեան: Կազմեց՝ Կ. Սասունի: Տպ. «Հայ ճեմարանի», Պէյրութ: 1949: Աւելի քան 500 մեծադիր էջ: Գին երեք տոլար: Հասցէ.— C. Ipékian rue Wadi Abou Djémil. 127, Beyrouth (Liban):

ՀԱՅ ԵՐԻՏ. ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, 1944 — 1949, (պատկեր հնգամեայ գործունէութեան): 120 էջ, գրական — գեղարուեստական բաժնով եւ պատկերազարդ, Թէհրան, 1949: Հասցէ.— Association Culturelle de la Jeunesse Arménienne, Ave. Youssefabad, Tehran (Perse):

ՈՎ ՈՐ ՀԻՆԳ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՏՆԷ. «ՀԱՅ — ԲՈՅԺ»Ի, ՁՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ ՎԵՑ ԱՄԻՍ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս օրը եւս, շատ մը օրերու կարգին դարձած է աւանդութիւն մը, շնորհիւ Հայ Կապոյտ Խաչին: Օր մը՝ ոչ միայն ուրախացնելու համար մեր փոքրիկները, այլեւ ամրապնդելու հայապահպանման մէկ օղակը:

Իր հինգշաբթեայ հայերէնի դասընթացքին հետեւող 50է աւելի մանուկներու կարգին, հաւաքուած էին նոյնչափէն աւելի թաղեցի մանուկներ իրենց ծնողքներով դպրոց սրահին մէջ: Յանուն Պոմոնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, ընկերուհի Քիպրիթճեան բացումը կատարեց քանի մը խօսքով: Յանուն վարչութեան ընկեր Յ. Տէօքմէճեան պարզեց մասնաճիւղի գործունէութիւնը: Շատ մը օգտակար աշխատանքներու կարգին մասնաճիւղը կատարած է նախախնամական դեր, իր աջակցութեան ձեռնարկներով: «Տարեշրջանին ունեցած ենք երեք հարիւր հազարի մօտ մուտք մը, որ տրամադրուած է ընդհանուրին բարօրութեան, առանց յարանուանական եւ դասակարգային խտրութեան: Օգնած ենք աղքատ որբեւայրիներու 60·000 ֆրանքով: Նպաստընկալ հիւանդներու 30 հազար ֆրանքով: Հիւանդանոցները տառապող մեր սիրելի ազգակիցներուն այցելած եւ քօլիներ տարած աւելի քան 40·000 ֆրանք: Մեր մանուկներու հայեցի դաստիարակութեան ծախսած ենք աւելի քան 50·000 ֆրանք: Ամէն տարի օգափոխութեան կը ղրկենք մեր թաղէն տասնեակներով պզտիկներ որոնց այս տարի մասնաճիւղս վճարած է 48·000 ֆրանքի գումար մը առանց սանթիմ մը գանձելու իրենցմէ: Ձենք մոռցած մեր զինուորներն ալ ուրախացնել նուէրներով: Օգնութեան հասած ենք հոն ուր կարիքը զգացուած է:

Ձեկուցումէն եւ օգնութեան կոչէն վերջ, դպրոցի աշակերտները ղեկավարութեամբ իրենց ուսուցչին՝ Մարտիրոս Թաշճեանի, կարդացին, երգեցին, եւ արտասանեցին ջերմ ծափեր խլելով: Կապոյտ Խաչի կողմէ իրենց նուէրներու կարգին տրուեցաւ նաեւ նախընթրիք: Իսկ ծնողքները հիւրասիրուեցան թէյասեղանով մը: Հաւաքոյթը վերջացաւ ջերմ տպաւորութեան տակ: Տպաւորիչ էին նաեւ փոքրիկներու հայկական պարերը, մանաւանդ փոքրիկն Աշրաֆեանի մենապարը: Կեցցէ Կապոյտ Խաչը:— Թղթակից

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ (յապաղած).— Ֆր. Կ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը տօնեց 29 Դեկտեմբերին: Լեցուն էր սրահը եւ ներկայ ծնողները մեծ խանդավառութեամբ հետեւեցան իրենց զաւակներու բրած արտասանութիւններուն, երգերուն եւ խաղերուն որոնք շատ լաւ պատրաստուած էին իրենց ուսուցչուհիին Տիկին Մանուշի ջանքերով:

Տիկիններ Շահպազեան եւ Հազարեան եւ ընկ. Քէօսէեան ճառեր խօսեցան ողեւորելով ներկաները, իսկ Տիկիններ Խանճեան եւ Մանուշ իրենց եռեերով մասնակցեցան փոքրիկներու ուրախութեան:

Ներկաները սրտաբուխ նուէրներ ըրին դպրո—

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 15 Յունուար կէսօրէն վերջ տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Մ.ի վերադարձի առաջին ախոյեանական մրցումները Brie Janvry դաշտին վրայ :

Ժամը 13·15ին մեր պահեստին աշխոյժ ու առոյգ դաշտ եկաւ հակառակորդին դէմ: Մեր տղաքը իրենց նուրբ խաղարկութեամբ ու գեղեցիկ վայրէջքներով առաջին վայրկեանէն տիրապետեցին դաշտին: Հակառակորդը մեր մարզիկներուն խաղէն այլայլած, սկսաւ կոշտ խաղարկութիւն մը, այնպէս որ խաղը իր սովորական ընթացքէն դուրս եկաւ եւ իրական հրմշտուքի երեւոյթ մը առաւ: Հակառակ ասոր մեր տղաքը իրենց պաղարիւնը պահելով նշանակեցին առաջին կէտը:

Ա. կիսախաղին վերջաւորութեան հակառակորդը խաղը հաւասարեցուց 1 — 1: Բ. կիսախաղը շարունակուեցաւ նոյն կոպտութեամբ եւ խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Մ.ի յաղթանակով 3 — 2 :

Մեր պահեստիներէն նշանակելի էին, Մարկոսեան, խմբապետ Սերոբեան, Զօրայեան՝ (մեծ) եւ Վարուժան:

Ժամը 3ին Հ. Մ. Մ.ի Ա.ը դաշտ ելաւ: Պէտք է ըսել որ մեր տղաքը ազդուած էին հակառակորդի բացականչութիւններէն եւ կոշտ խաղարկութենէն եւ իբրեւ հետեւանք ունեցան թոյլ խաղարկութիւն մը: Ձկրցան օգտագործել բացառիկ առիթները: Կարելի է ըսել եղանակի ամէնէն թոյլ եւ անկազմակերպ խաղը ունեցան: Հակառակորդը ամէն ապօրինի միջոցներով կ՚ուզէր յաղթել, սակայն իր ճիգերը ապարդիւն մնացին եւ խաղը վերջացաւ հաւասար 2—2:

Ստիպուած ենք դարձեալ յիշեցնել, ամէն խաղցող պէտք է պահէ խաղին թէքնիքն ու ներդաշնակութիւնը: Եթէ մեր տղաքը քիչ մը աւելի արագ շարժէին, յաղթանակը ապահոված կ՚ըլլային: Համազասպ եւ Լոշեան իրենց սովորական փարումը չունէին հակառակորդը նեղը դնելու համար: Իսկ Կարօ եւ Կինեար լաւագոյն պաշտպանողական կատարեցին :

Brie Janvryին ընդհ. դասաւորման մէջ վեցերորդ ըլլալով, մեր տղաքը փայլուն յաղթանակ մը պէտք էր ունենային ...

Յուսանք թէ այս կիրակիի արդիւնքը մեծ դաս մը պիտի ըլլայ Հ. Մ. Մ.ի մարզիկներուն:

★ Մեր կրտսերները Ternesի դէմ գեղեցիկ խաղարկութիւն մը ունեցան եւ ջախջախիչ յաղթանակ մը տարին, 10—1: Նշանակելի էին փոքրիկն Չէնկինեան, Հայրապետեան, Արարատ, ընդհանրապէս բոլորն ալ անթերի խաղարկութիւն մը ունեցան, կը ներեն որ բոլորին անունները չեմ յիշեր:

Մեր կրտսերները (մինիմ) ալ գեղեցիկ մրցում մը կատարեցին, խաղին սկզբնաւորութեան հակառակորդը երկու կէտ նշանակեց, մեր կրակոտ ճուտիկները յարձակողականի անցան եւ մէկ կէտ նշանակեցին, գրեթէ 35 վայրկեան անդադար հակառակորդին բերդին առաջն էին, խաղը վերջացաւ ի նպաստ Քյամարի 2—1: Յ. Դիտող

ցին, Պ. Տէր Պալեան 2000, տիկիններ Ջէօրէքճեան 500, Ժամկոչեան եւ Շիկերէզեան 300ական, Խանճեան, Ստեփանեան, Գույումճեան, Գիւմեան եւ Քէօսէեան 200ական, որոնց բոլորին կը յայտնէ Ֆ. Կ. Խաչը իր շնորհակալութիւնը: Ս. Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Անձրեւը կը տեղար 25 ժամէ ի վեր: Միւս առաւօտ, երբ Թուրք պէյը մեկնեցաւ, հարսը եկաւ, մեզ հրաւիրեց իր տունը: Ամէն ինչ պատրաստ էր մեզ լաւ ընդունելու համար. անիկա ճարպիկ էր, աշխոյժ եւ դիւրաշարժ, պառաւն ալ մեզ ընկերացաւ. անձրեւը միշտ կը շարունակէր տեղալ. ամփոփուեցանք տան մէջ, ուր եկան նաեւ գիւղացի երիտասարդներ, ասոնք կը բողոքէին քահանային եւ անոր եղբօր՝ քէհեային դէմ, թէ ինչպէս թոյլ տուին, որ յոյն աղջիկներ եւ հարսեր տարուին ոստիկաններուն կողմէ, որոնք այդ կիները պահեր էին մէրքէզը, իրենց քէյֆին համար:

Երեկոյին, ժամը 12ին, մեր բոլոր տղաքը հաւաքաբար ղրկեցինք քահանային տունը սպառնալիքի ձեւով. քահանան անմիջապէս եկաւ, մեր ոտքերը ինկաւ, մինչ իրեն կը յիշեցնէինք իր քրիստոնէական ու մարդկային պարտաւորութիւնները: Անձրեւին պատճառով հետեւեալ օրն ալ մնացինք, եւ այդ միջոցին եկաւ քահանային եղբայրը՝ գիւղին սանուտէրը, հարցաքննեցինք զինքը իրեն վերագրուած յանցանքներու մասին. մեղմացուցիչ պարագաներ կային, թէեւ անպէտ մարդ մըն էր, բայց սպաննուելու արժանի չէր. զինքը խիստ կերպով կշտամբելէ ետքը ճամբեցինք:

Մեկնելէ առաջ գիս դուրս կանչեցին, եւ յոյն կին մը ըսաւ, թէ իր ամուսնոյն հետ երկու Հայեր կան, կ՚ուզեն զիս տեսնել: Անմիջապէս մեկնեցայ, գացի մօտակայ անտառը, ուր կեցեր էին երեքը միասին: Երկու Հայերը զինուած էին գրեթէ անգործածելի զէնքերով. հագուստներնին պատառոտուած, դէմքերնին կնճռոտ, անոնք չափազանց տխուր էին. մէկը յաղթանդամ էր, շէկ, կապոյտ աչքերով, միւսը՝ միջահասակ, թխադէմ, սուր նայուածքով: Հարցուցի, թէ ո՞ւր տեղացի են. ըսին, որ Հիրէքի շրջանէն են: Կորսնցուցած էին իրենց ընտանիքները եւ ընկերները. առաջարկեցինք, որ մեզի ընկերանան. ուրախութեամբ ընդունեցին: Այդ տեսակ ժամանակները ազգակցական կապերը քաղցր են. ամէն վայրկեան կը սպասէինք, որ ցախի մը ներքեւէն, քարի մը տակէն Հայ մը ելլէր, իրարու ցաւ պատմէինք: Այդ երկու Հայերուն հետ գիւղ վերադարձանք, ուրկէ ամբողջ խմբով ճամբայ ելանք, իբր առաջնորդ ունենալով այն մարդիկը, որ քահանան գտած էր մեզ համար :

★

Անձրեւը մեր անբաժան ընկերն էր ու կը դժուարացնէր մեր ճամբորդութիւնը. թէեւ նախապէս ըսին, թէ երկու ժամուան ճամբայ ունինք ընելիք, բայց մինչեւ առաւօտ քալեցինք եւ տակաւին չէինք հասած: Անցանք Թուրք գիւղերէ, որոնք ամէնքն ալ աւերակներու կը նմանէին. թշուառութիւնը միահեծան կը տիրէր ամբողջ երկրին մէջ եւ ոչ միայն քրիստոնեաները, այլեւ Թուրք գիւղացիները սաստիկ կերպով ազդուած էին կատարուած եղելութիւններէն: Երբ Թուրք գիւղէ մը կ՚անցնէինք, անոնք պատուհաններէն կը դիտէին մեզ եւ ոչ մէկ ձայն չէին հաներ:

Վրանիս, գլուխնիս ցեխոտ, ոտքերնիս թրջուած՝ հասանք Կ... յոյն գիւղը: Յոյները մեզ տեղաւորեցին իրենց բնակարաններուն մէջ. տուները առհասարակ ցուրտ էին, բայց կրակ վառեցինք, հագուստներնիս չորցուցինք եւ հոն մնացինք մինչեւ իրիկուն: Հոս կային երիտասարդ Յոյներ, որոնք հիացմունքով կը խօսէին Զարշամպայի եւ Խուրշընիւի Հայերու քաջագործութեանց վրայ. հետաքրքրուեցանք իրենց մասին եւ ուզեցինք գիտնալ, թէ ո՞ւր կը գտնուին, բայց իմացանք, որ երկու օր առաջ գացած էին այդ շրջանէն :

Այդտեղ մեզ առաջնորդ ունենալով երկու Յոյներ, որոնք մէկ քանի Թուրքեր սպաննած էին, մինչեւ առաւօտ քալելով, հասանք Ծ... յոյն գիւղը, լաւ հիւրասիրութիւն ըրին մեզ եւ լեցուեցանք մեծ տան մը մէջ. բայց գիւղը Թուրք մը կար, ու մէկ Թուրքին առաջ ամբողջ գիւղը կը սարսափէր. այդ պատճառաւ մեր ընկերները չկրցան մնալ հոտ ու անոնք առաջնորդուեցան դոմերը, եւ միայն ես ու Վասիլը մնացինք :

Թուրքերը շատ վատ վարուած էին այդ գիւղացիներուն հետ: Յոյները ձիերուն պոչերուն կապելով, ճամբաներու վրայ քաշքռտելով, սպաննած էին. թալան, բռնաբարութիւն սովորական երեւոյթներ էին. ամէն տեղ լաց ու կոծ, ամէն տեղ տառապանք :

ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

3000 ՖՐԱՆՔԻ ՊԱՐԳԵՒԸ չարունակելու եւ աւելի ընդարձակելու համար բանաձեւ մը ներկայացուցած էր ընկերվարական կուսակցութիւնը: Ազգ. ժողովին աշխատանքի յանձնախումբը որոշեց որ ստիպողաբար քննուի այս խնդիրը: Բանաձեւը կը տրամադրէ պարգեւը վճարել նաեւ անոնց որ ամսական 20.000 ֆրանքէն պակաս կը շահին: Խնդիրը պիտի քննուի յառաջիկայ շաբթու:

ՍԱՐԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ԽՆԴԻՐԸ լրջօրէն կը զբաղեցնէ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարիչները: Վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, Ֆրանքֆորթ գնաց աճապարանքով, տեսակցելու համար ամերիկեան մարզպանին հետ, որ Ուաշինկթըն կ'երթայ: Գերմանիա միշտ կը մերժէ Սարի անջատումը:

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին Փարիզի թէ գաւառի մէջ: Մեթրոյի աշխատաւորները ամէն օր կառախումբ մը կը կեցնեն այս կամ այն կայարանին մէջ, 15 — 45 վայրկեան: Այս առթիւ կ'ըսեն թէ դեռ «սկիզբն է երկանց» եւ թէ հանրակառքերն ալ պիտի կեցնեն ,ի հարկին ընդհ. գործադուլ սարքելով:

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԸ Թողութիւն շնորհեց երեք գերման զօրավարներու, Շիլ, Փեթերսըն եւ Վայզէ, նկատելով որ իրենց տրուած հրամանները միայն գործադրած են, ժէոաոմէո աւանը կրակի տրուած ատեն: Ի բացակայութեան 20 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ զօր. Պալք:

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌԸ տակնուվրայ ըրած է ամբողջ Թուրքիան, սկսելով Պոլսէն: Հաղորդակցութիւնները խզուած են շատ մը քաղաքներու հետ: Գայլեր իջած են Իզմիրի մէջ, մինչեւ քաղաք: Շատ մը գիւղացիներ սառած են Անատոլուի մէջ: Ձիւնը 4 մեթրի հասած է արեւելեան նահանգներու մէջ: Տրապիզոնի եւ Պրուսա – Եալովա ճամբաները փակուած են: Հարիւրաւոր բանուորներ վարձուած են, Պոլսոյ փողոցներուն ձիւները մաքրելու համար:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՏ ՄԸ կը պատրաստուի Պուլկարիոյ մէջ: Գլխաւոր ամբաստանեալն է ճարտարագործութեան նախորդ նախարարը, Քունին: Հաւանական է որ ուրիշներու հետ դատուին նաեւ նախկին սպարապետը՝ զօր. Իվան Քինով եւ բանակին քաղաքական բաժնի վարիչը՝ զօր. Պոլկրամով: Բոլորն ալ ձերբակալուած էին փոխ – վարչապետ Քոսթովի հետ, որ կախուեցաւ:

« ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱՆԳԸ աւելի մեծ է Ասիոյ մէջ քան այլուր», յայտարարեց Ֆրանսայի նախկին վարչապետը, Ռամատիէ, որ այս միջոցին ճամբորդութիւն մը կը կատարէ Հնդկաստանի եւ Սէյլանի մէջ: «Աշխարհը խաղաղութիւն չի կրնար վայելել եթէ Ասիան չգտնէ իր քաղաքական եւ տնտեսական հաւասարակշռութիւնը»:

ԻՍՐԱՅԵԼԻ խորհրդային արտաքին յանձնաժողովը բանաձեւ մը քուէարկեց, որ հանդիսաւորապէս մայրաքաղաք կը հռչակէ Երուսաղէմը:

300 ԹՈՆ ԹՈՒՂԹ մոխիր դարձաւ Վանվի մէջ (Փարիզ): Վնասը՝ 12 միլիոն ֆրանք:

ՍՊԱՆԻՈՅ հետ դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերահաստատելու ծրագիր մը կ'որոճան Ամերիկացիները: Արտաքին նախարար յայտարարեց թէ պիտի առաջարկեն Ազգաժողովին՝ ազատ ձգել իւրաքանչիւր պետութիւն, դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատելու համար: Մեծ վերիվայրումներ կը սպասուին Սպանիոյ մէջ:

ԵՕԹԸ ՀՈԳԻ խեղդուեցան Վենետիկի մէջ, բուռն փոթորիկի մը հետեւանքով:

ՉԵԽԱԿԱՆ կառավարութիւնը կ'ամբաստանէ թէ Գերմանիոյ ամերիկեան իշխանութիւնները կը մերժեն յանձնել 150 պատերազմի ոճրագործներ եւ թէ «ամերիկեան շրջանը ճշմարիտ դրախտ մը եղած է պատերազմի ոճրագործներուն համար»:

ՊԵԼԺԻՈՅ բոլշեւիկները պատուիրեցին Անվերսի նաւահանգստի բանուորներուն՝ չպարպել Ամերիկայէն հասած զինամթերքը: Այս առթիւ հանգամանալից կոչ մը կ'ուղղեն, օգնելու համար բանուորներուն «որպէսզի պայքարին ի խնդիր խաղաղութեան»:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած կեդր. վարչութեան կողմէ եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի լաւագոյն ուժերու, Salle d'Iéna, Շաբաթ 21 յունուար 1950, ժամը 8.30ին, (10 Ave. d'Iéna, métro Iéna):

Նոր Սերունդի երգչախումբը կը մասնակցի, ղեկավարութեամբ Ա. Մեսումենցի, ԱԴԱՄԵԱՆ թատերախումբը, Ալֆորվիլի մասնաճիւղի պարախումբը:

Երգ.— ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ, Խ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ, Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ:

Արտասանութիւն.— ընկ. Ս. ՇԱՀԻՆԵԱՆ, Մ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, ԶՈՀՐԱՊ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ: Դաշնակ.— ընկ. Ռ. ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ եւ Ա. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ:

Ռոստոմի յիշատակին

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ռոստոմ խումբը կազմակերպած է դասախօսութիւն մը ողբացեալ Ռոստոմի մահուան 31ամեակի առթիւ, երկուշաբթի 23 Յունուար, իրիկուան ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կը խօսի ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն եւ բարեկամները:

« ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օրը» կը տօնէ Յունուար 22ին, կիրակի ժամը 4էն կէս գիշեր, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ, մանկական եւ գեղարուեստական բաժիններով: Աւանդական կաղանդի արարողութիւն եւ նուէրներու բաշխում:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Պուլվառ Օտտոյի Վռամեան Ենթակոմիտէի

Այս կիրակի, ժամը 14ին, 130 **Chemin de la Madrague, Bar International:**

Կը ներկայացուի ԱԴԱՄԵԱՆ թատերախումբի կողմէ «ՄԱՐՈՒՈՂ ՃՐԱԳՆԵՐԸ»

Ղեկավարութեամբ սիրուած դերասան ընկեր Գ. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆԻ:

ԱՐՇԱԿ ՋԱՄԱԼԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Նախկին ռազմիկ)

Ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ Վիէնի ՀԱՅ ԿԱՄ. եւ ՄԱՐՏԻԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ:

Այս կիրակի ժամը 3.30ին «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ:

Կը խօսի ՌԱԶՄԻԿ ԸՆԿ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Փարիզի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի ժամը 11ին հայկական ծէսով հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ste. Odile եկեղեցւոյ մէջ, Porte Champerret:

ՈՒՐԲԱԹ 27 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ժամը 10ին հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ Ste. Madeleineի պատմական եկեղեցին, Ս. Յովհան Ոսկեբերանի տօնին առթիւ:

ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ Միութիւնը իր կազմութեան 32րդ տարեդարձին առթիւ սարքած է ընկերա – համակրական ճաշ մը այս կիրակի, 22 Յունուար, ժամը 12ին, ճաշարան Սասունի, 31 Place d'Alexanderie (métro Strasbourg – St. Denis կամ Réaumur–Sébastopol):

Արձանագրութեանց համար դիմել ընկերներ Հարութեանի Gut. 56–74 եւ Աղամեանի Tri.52.28:

Ծախքերու մասնակցութեան համար 350 ֆր.:

Վարչութիւնս կը յուսայ թէ ռազմիկ ընկերները պիտի ուզեն մեծ թիւով մասնակցիլ այս հաւաքոյթին, որուն նպատակը պիտի ըլլայ ստեղծել ընկերական տաք մթնոլորտ մը եւ միանգամայն զօրացնել ու ամրապնդել պղօղուտ միութիւնս:

Գեղարուեստական բաժին:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին, Société Savantesի E սրահին մէջ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 8էն մինչեւ 10ը, 78 Րապըլէ դպրոցի սրահը: Ցատկապէս կը հրաւիրուին սանուհիները: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը եւ դասաւանդութիւնը՝ չորեքշաբթի 25 Յունուար, ծանօթ հաւաքատեղին: Սովորական ժամուն: Դասախօսութեան նիւթը «Ազատութեան արժէքը»:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին Իսիի Խըրիմեան սրահին մէջ, 2 rue de la Défense: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Վերսայլի դաշտին վրայ F. A. C. Վէրսայլի դէմ պահեստին, ժամը 13.15ին, Ա. խումբը ժամը 15ին: Կրտսերները Chatouի դաշտին վրայ: Պահեստի եւ կրտսերներու համար ժամադրութիւն ժամը 9ին Կար Սէն Լազար, Ա. խումբը ժամը 13.30ին Կար Սէն Լազար: Պահեստի Բ. ժամը 13.30ին Փորթ տը լա Վիլէթ R. S. G.ի դէմ: Փոքրիկները (մինիմ) Stade Olier, մեր դաշտին վրայ, առտուան ժամը 10ին:

19րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ եւ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ, կիրակի 5 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue St. Dominique, Փարիզ (7): Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը:

ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԱՐՔ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԼԻՈՆ.— Պատարագ եւ հոգեհանգիստ Նիկոմիդիոյ թեմին, վախճանեալ առաջնորդ ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԱՐՔ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆԻ, այս կիրակի առաւօտ, Հայոց եկեղեցին, 69 rue Louis Blanc: Կը խնդրուի իր անմոռաց յիշատակը յարգող բոլոր Հայերէն ներկայ ըլլալ:

Պարահանդէս Մարսէյլի մէջ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ՈՐԲԱԽՆԱՄ ՄԻՈՒԹԵԱՆ տարեկան պարահանդէսը 21 Յունուար, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Նորակառոյց ամենաշքեղ սրահներէն Le Clubի մէջ, 53 rue Grignan:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մինաս Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Սահակ Յովհաննէսեան եւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ բարենպատակ միութիւններու իրենց նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին, ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ՌԱՄԵԼԱ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գարիպեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Գարիպեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԻՍԿՈՒՀԻ ԳԱՐԻՊԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH · Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Dimanche 22 Janvier 1950 Կիրակի 22 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6058–Նոր շրջան թիւ 1469

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍՆԱՄԷՋ ԳԱՆՁԱՏՆԵՐ

Անոնք որ վերէն կը նային հայկական հրատարակութեանց վրայ, բերնի ծամոց մը ունին.

— Շնորհքով գիրք մը չկայ... Ոչ միայն չափահասներուն, այլեւ մանուկներուն համար: Տեսէք օտար հրատարակութիւնները, այնքան այլազան եւ չքեղ:

Այս պարոնները կը մոռնան որ իրենք ալ անդամներն են միեւնոյն տարագիր եւ ճղակոտր ժողովուրդին: Մասնակից անոր մեղքերուն կամ արժանիքներուն:

Կը մոռնան որ յարդի պէս քշուած ենք աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ: Այնպիսի երկիրներու մէջ որոնց անունները միայն աշխարհագրութեան դասերուն ատեն կ'իմանայինք:

Եւ կը մոռնան կաղդուրիչ իրականութիւն մը որով պիտի կրնար հպարտանալ ուեւէ ժողովուրդ:

Հակառակ այս փոթորկալի վերիվայրումներուն եւ անհնարին դժուարութեանց, տարագիր բազմութիւնները յաջողած են ոտքի կանգնիլ տընտեսապէս եւ բարոյապէս: Օրուան հացին հետ, մտքի լոյս ապահովել: Ոչ միայն ծաղկոցներ եւ ճեմարաններ բանալ, այլեւ գրականութիւն մշակել յարատեւօրէն:

Եթէ բարեհաճէին պահ մը մէկդի դնել իրենց հասկցած – չհասկցած օտարալեզու թերթերն ու գիրքերը, եւ աչք մը նետել հայկական արտադրութեանց վրայ, ի՛նչ «մեղայ»ներ պիտի արտասանէին...

Եթէ նոյնիսկ անխնայ զտէինք, մաղէինք տարագրութեան երեսուն տարիներու գրական – գիտական հրատարակութիւնները, դեռ պիտի մնար մատենադարան մը լեցնելու չափ գիրք: Բաւական պաշար՝ գոհացնելու համար բոլոր պահանջկոտներն ու մեծամիտները:

Դեռ չենք խօսիր Երեւանի արտադրութեանց մասին, որոնք անմատչելի են, դժբախտաբար:

Անոնք ալ եթէ մաղուին, մատենադարան մը եւս կ'ունենանք, հակառակ լեզուի եւ ուղղագրութեան անհանդուրժելի խառնիճաղանճին:

Բաղդատութիւն մը չէ որ կը կատարենք, այլ բացորոշ իրողութիւն մը կը պարզենք:

Ամփոփուելով Հայկական Սփիւռքի վրայ, ըսենք թէ գանձատներէն մին կը վերաբերի մանկական գրականութեան:

Ճիշդ է որ «աղքատ եւ տնանկ» ենք այս գետնին վրայ: Ոչ բոլորովին չքաւոր, բայց եւ այնպէս խեղճ:

Մեր կսկիծը աւելի կը շեշտուի օտարութեան մէջ, երբ կը տեսնենք բազմալեզու մանկական հրատարակութիւնները, չքեղ եւ գոյնզգոյն պատկերներով եւ այլազան բովանդակութեամբ: Լեռնակուտակ հրատարակութիւններ որոնք լոյս կը ցանեն միլիոնաւոր մանուկներու վրայ, մէջն ըլլալով մերինները:

Այս տեսակէտէն բախտաւոր են Հայաստանի մանուկները, որոնք նոյնպէս ունին իրենց յատուկ հրատարակութիւններ, եւրոպական հասկացողութեամբ: Այլազան եւ պատկերազարդ, յատկապէս մշակուած նիւթերով:

Կովկասի Հայերը Լենին – Ստալինի շրջանէն շատ առաջ մշակած են այս գետինը, իրենց «Աղբիւր – Տարազ»ներով, Աղայեան – Թումանեաններով եւ Խնկօ Ապերներով: Իսկ այժմ օրուան իշխանութիւնն է որ կը հովանաւորէ այս աշխատանքն ալ:

Մեր խեղճութիւնը խոստովանելով հանդերձ, ճշդենք պարագայ մը.— բոլորովին անճար կամ անշարժ չենք եղած այս գետնին վրայ եւս:

Բայց, ո՞ր բախտաւոր, ունեւոր ուժը բարեհաճած է քաջալերել մանկական գրականութիւնը, նպաստել անոր զարգացման եւ տարածման:

Գանձատողները իրենք որեւէ ատեն հետաքրքրուա՞ծ են այս հիմնական հարցով:

Մանկական հրատարակութիւններ ունեցած ենք Պոլսոյ մէջ, Համիտեան շրջանին, Օսմ. Սահմանադրութեան եւ զինադադարի օրերուն (Բուրաստան Մանկանց, Ծաղիկ մանկանց, Փեթակ, Ծիլ եւայլն:

Վերջին արտադաղթէն ետք, ո՛րքան ձեռնարկներ կէս ճամբան մնացին, քաջալերութիւն չգտնելով:

Խօսինք օրինակներով, բանալու համար խեղճութեան ծալքերը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԱՄԻՍԸ

Զարմանալի էր որ այս տարի Յունուար ամիսը հանգիստ ձգուած էր հանդէսներու կամ երեկոյթ – պարահանդէսներու համար: Ոչ մէկ կիրակի գրաւուած էր Հայերու կողմէ: Ընդհակառակն ամէն մարդ թափած է կարճլիկ փետրուար ամսուան վրայ, իրարու ետեւէ գեղեցիկ նուագահանդէսներ կամ երեկոյթներ ծանուցանելով:

Այսպէս Փետրուար 4ի երեկոն մեզի կը խոստանայ դաշնակի վարպետը, Օր. Ղազարոսեան: Այս կշռուած եւ խոր զգացումներով տոգորուած արուեստագիտուհին վստահ ենք որ պիտի գոհացընէ դժուարահաճներն իսկ:

Փետրուար 5ի երեկոն նուիրուած է Մխիթար Աբբահօր: Նուիրական տօն մը բոլորին համար:

Վենետիկի վանքին հիմնադիր մեծ Սեբաստացին արժանի է բոլորիս երախտագիտութեան:

Աշխարհի բոլոր անկիւններէն, ուր համրանք մը ունինք, պիտի արձագանգեն անշուշտ, մեծ Հայուն մահուան երկհարիւրամեայ յոբելեանը տօնելով:

Փետրուար 19ին Գ. Ալէմշահի գործերուն նըւիրուած նուագահանդէսն է: Խումբ մը մտաւորականներ եւ բարեկամներ ուզած են սիրուած ու տաղանդաւոր այդ տղուն դաժան կորուստը մոռցնել տալ վայրկեան մը եւ զայն իր գործերով վերապրեցնել կաւոյի բեմէն: Այդ բեմը շատ յաճախ տեսած է զինքը ճպոտը ձեռքը եւ սիրցուցած զայն փարիզահայութեան:

Ու վերջապէս Կոմիտաս վարդապետի ութսունամեակին նուիրուած օր մը Սորպոնի մէջ:

Կոմիտասը տալ իր ստեղծագործութիւններով,— այս չէ անշուշտ հանդէսին նպատակը, Կոմիտասը ինք հայկ. երգին մատուցած իր անգնահատելի ծառայութիւնով պարտադրած է ինքզինքը ոչ միայն հայ երաժշտութեան, այլեւ ամենավերջին Հայուն որ ձայն ունի եւ սիրտ մը այդ ձայնը երգի փոխելու:

Կա՞յ աւելի ժողովրդական անուն մը քան Վարդապետինը: Կա՞յ աւելի սիրուած երգ մը քան իրենը:

Հանդէսը յարգանքի տուրք մըն է իր միշտ թարմ, միշտ կենդանի յիշատակին:

Կարճ է Փետրուարը, բայց այս տարի իր բովանդակութեամբ մեծ՝ մեզի համար:

Պէտք է արժեցնել ծրագրուած տօնակատարութիւնները:

ՍՕՍԻ

ԲԺ. Ա. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

Երէկ հաղորդած էինք 96ամեայ բժշկապետ Ասատուր Ալթունեանի մահը՝ Հալէպի մէջ:

Քանի մը կենսագրական տեղեկութիւններ. —

Բժշկապետ Ասատուր Ալթունեան ծնած է Սեբաստիա, 1854ին: Նախնական կրթութիւնը ստացած է քաղաքին ազգ. վարժարանին մէջ: Երիտասարդ հասակին, մեծ փափաք ունեցած է հետեւելու բժշկական ուսման, բայց իր ծնողքին համեստ վիճակը արգելք հանդիսացած է:

Այսուհանդերձ, յուսահատած չէ, եւ այդ թուականներուն՝ Սեբաստիոյ մէջ գործող բժիշկ Հուայթի քով աշակերտ եղած, եւ չորս տարի ամբողջ հետեւելով բժշկական ուսումնասիրութեանց, ճանչցուած է իբրեւ օգնական բժիշկ: 1877ին, կը մտնէ Այնթապի ամերիկեան բժշկական վարժարանը եւ կարճատեւ շրջանէ մը վերջ վկայուելով՝ ուսուցիչ կ'ընտրուի նոյն վարժարանի բժշկական ճիւղին:

Ալթունեան յաճախեց եւ աւարտեց նաեւ Մ. Նահանգներու եւ Գերմանիոյ (Հայտէլպէրկ) բժշկական համալսարանները, ապա անցաւ Պերլին, ուր աշակերտեց հռչակաւոր գերման փրոֆ. Քոխի (Թոքախտի մանրէն ճշդող գիտունը):

Համիտեան իշխանութեան օրով, բժշկապետը ձգեց Այնթապի բժշկական վարժարանի իր պաշտօնը, եւ անցաւ Եւրոպա, յետոյ 1889ին, հաստատուեցաւ Հալէպ:

Հալէպի մէջ իր գործունէութեան ծանօթ է բովանդակ Մերձ. Արեւելքը: Վերջին վաթսուն տարիներու իր բժշկական կեանքին մէջ, բժշկապետ Ալթունեան կատարած է 20 հազարէ աւելի գործողութիւններ, փրկելով կեանքը տասնեակ հազարաւոր անյոյս հիւանդներու:

Բժշկապետ Ալթունեան 1939ին արժանացաւ Մ. Նահանգներու կողմէ հաստատուած «Միջազգային վիրաբոյժ» տիտղոսին:

1947ին մասնակցած էր Լոնտոնի «Միջազգային բժշկական համագումարին», որուն նուիրուած յօդուածի մը մէջ՝ «Սընտէյ Թայմզ» շաբաթաթերթը, իր 28 Սեպտ. 1947 թիւին մէջ, բժըշկապետ Ալթունեանը կը հռչակէր «վիրաբոյժ հսկան», ի շարս համաշխարհային հռչակի տէր 6-7 միջազգային համբաւներու:

Ամերիկեան փաստաթուղթը Պուլկարիոյ

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԽԶՈՒԻՆ, ԵԹԷ...

Պուլկարական կառավարութիւնը քանի մը օր առաջ խնդրած էր Մ. Նահանգներէն ետ կանչել իրենց դեսպանը, Պ. Տօնըլտ Հիթ, կասկածելի գտնելով անոր գործունէութիւնը:

Ամերիկեան կառավարութիւնը յունուար 20ին պատասխանելով այս ծանուցագրին, ազդարարեց թէ պիտի խզէ դիւանագիտական յարաբերութիւնները, եթէ Պուլկարիա ետ չառնէ իր պահանջը: Ամերիկեան ծանուցագիրը Ուաշինկթընի պուլկարական գործակատարին եւ Պուլկարիոյ արտաքին նախարարութեան յանձնուեցաւ անմիջապէս: Ծանուցագիրը կ'ըսէ.

— «Բոլորովին անհիմն են այն մեղադրանքները որոնց վրայ հիմնուած է այս պահանջը, ինչպէս պուլկարական կառավարութիւնը ինքն ալ գիտէ: Մնաց որ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին փոխանորդը, Պ. Ուէպ, 1949 Դեկտ. 12ին բացատրեց այս պարագան, Ուաշինկթընի պուլկարական գործակատարին: Պուլկարական կառավարութիւնը աւելի քան երկու տարիէ ի վեր շարք մը անարժան կարգադրութեանց եւ սեղմումներու կ'ենթարկէ ամերիկեան դեսպանատունը, գրեթէ անկարելի դարձնելով անոր դիւանագիտական եւ հիւպատոսական պաշտօններուն կատարումը: Բացի այն ջլատիչ սեղմումներէն որոնց ենթարկուած են դեսպանատան պաշտօնեաներուն շարժումները, պուլկարական կառավարութիւնը հալածանքի պայքար մը բացած է դեսպանատան պուլկար պաշտօնեաներուն դէմ որոնց միակ յանցանքն է իրենց կապը դեսպանատան հետ: Այս պայքարին հետեւանքը եղաւ բռնի մահացումը այդ պաշտօնեաներէն երկուքին, մահը՝ երրորդի մը, ոստիկանութեան խոշտանգումներէն վերջ, ձերբակալութիւնը եւ չարչարանքը ուրիշներու: Այս բոլոր պաշտօնեաները կը կատարէին այս սովորական պարտականութիւնները որոնք ընդունուած են դիւանագիտական յարաբերութեանց մէջ, ի սփիւռս քաղաքակիրթ աշխարհի:

«Մ. Նահանգները 1947ին նորոգելով իրենց պաշտօնական յարաբերութիւնները Պուլկարիոյ հետ, բացատրեցին թէ դիւանագիտական յարաբերութեանց հաստատումը չի նշանակեր հաւանութիւն կամ ժխտում պուլկարական քաղաքականութեան: Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը կը յուսար թէ պիտի պահուին նուազագոյն ապահովութիւնները դիւանագիտական յարաբերութեանց համար: Դժբախտաբար պուլկարական կառավարութիւնը այդ նուազագոյն երաշխիքներն ալ չընծայեց իր յարաբերութեանց մէջ: Հետեւաբար, մինչեւ որ պուլկարական կառավարութիւնը ետ չառնէ յունուար 19ի ծանուցագիրը եւ չապացուցանէ իր յօժարութիւնը հաւատարմօրէն գործադրելու միջազգային կանոնները, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը պիտի եզրակացնէ թէ պուլկարական կառավարութիւնը չուզեր պահել իր սովորական յարաբերութիւնները: Այդ պարագային, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը պիտի հարկադրուի ետ կանչել իր դիւանագիտական առաքելութիւնը եւ պիտի խնդրէ որ պուլկարական կառավարութիւնն ալ ետ կանչէ իրենը»:

★ Պուլկարական կառավարութիւնը ծանուցագիր մըն ալ Եուկոսլաւիոյ ուղղեց, պահանջելով ետ կանչել դեսպանը՝ Եոսիփ Ճերճա եւ ուրիշ դիւանագէտներ, այն ամբաստանութեամբ թէ մեղսակից են լրտեսական գործերու եւ Քոսթովի կողմէ սարքուած մահափորձի մը:

Մինչ այս մինչ այն, մաքրագործումները կը շարունակուին Սոֆիայի մէջ: Պուլկարիոյ համայնավար կուսակցութեան վերջին զեկոյցը կ'ըսէ թէ Տոսպի Թերփեշեւ արձակուած է Քաղաք. Բիւրոյէն, անհրաժեշտ աչալրջութիւնը ցոյց տուած չըլլալով: Ուրիշ վեց կարեւոր դէմքեր ալ չէզոքացուած են:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԾԵՐԵՐՈՒ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ թոշակը 42.000էն 48.000 ֆրանքի բարձրացաւ Փարիզի մէջ, 42 հազարի՝ այն քաղաքներուն մէջ որ 5000էն պակաս բնակիչ ունին, 45 հազարի՝ աւելի բազմամարդ քաղաքներու մէջ:

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌԸ աւերներ կը գործէ Եւրոպայի բոլոր երկիրներուն մէջ: Փարիզն անգամ շատոնց տեսած չէր այսքան ցուրտ:

ՄԻՔԱՅԵԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 120ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

ԽՄԲ. — Արեւմտահայերէնի վերածուած «*Սովետական Հայաստան*» ամսագրի 1949 Նոյեմբեր թիւէն (*Քանի մը մը բառեր պահած ենք չակերտով*). —

★

Մեծ է Նալբանդեանի տեղն ու դերը հայ ընկերային մտքի եւ ժողովրդապետական գրականութեան զարգացման մէջ: Իբրեւ իր ժամանակին մեծ մտածող, Նալբանդեան խոր հետք ձգեց հայ մտաւոր կեանքի բոլոր գլխաւոր ոլորտներուն մէջ: Ըլլալով «պրոֆեսիոնալ ռեվոլիւցիոնէր» ու մարտնչող «մատերիալիստ», միեւնոյն ատեն բանաստեղծ էր, վիպագիր, հրապարակախօս (ժուռնալիստ), գրական քննադատ, լեզուաբան – լեզուաշինարար, պատմաբան, բնագէտ, մէկ խօսքով հանրագիտօրէն զարգացած միտք, որ իր ժամանակի հայ հասարակական մտածողութեան ամենաբարձր աստիճանի վրայ կանգնած էր:

Նալբանդեան նշանաւորեց մեր ընկերային մտքի ու մշակոյթի պատմութեան նոր շրջափուլը, որ սերտօրէն հիւսուած է ռուս մեծ ժողովրդի եւ անոր յեղափոխական շարժման հետ: Այդ շարժման մէջ ան կը տեսնէր ցարականութեան եւ սուլթանականութեան լուծին տակ տառապող ժողովուրդներու, այդ Թուականին եւ հայ ժողովուրդի ազատագրութեան միակ ուղին: Այդ խոր հաւատքով ալ ան միաւորեց արեւելահայ եւ արեւմտահայ ժողովրդապետական ուժերը եւ անոնց համատեղ պայքարը միացուց ռուս ժողովուրդի յեղափոխական շարժումներուն: Բարձր պահելով ազատագրական պայքարի դրօշը եւ արտայայտելով ճնշուած ժողովուրդի շահերը՝ ան հետզհետէ ընդլայնեց իր կազմակերպական ու գաղափարական կապերը եւ դարձաւ «ռէակցիոն» միջավայրի եւ ցարականութեան դէմ ծաւալած հայ «ռեվոլիւցիոն» հոսանքի գաղափարական առաջնորդն ու գործնական ղեկավարը: Նալբանդեանի կեանքը համակ անձնազոհութիւն եւ սխրագործութիւն է, որ իր ցայտուն արտայայտութիւնը գտաւ իր բազմատեսակ ստեղծագործութիւններու եւ 60ական Թուականներուն հայ իրականութեան գաղափարական պայքարի լարման մէջ:

Միքայէլ Ղազարի Նալբանդեան ծնած է 1829 Նոյեմբեր 8ին Նոր Նախիջեւան, արհեստաւոր ընտանիքի մէջ:

Իր նախնական ուսումը տեղւոյն Եղիշէի դպրոցին մէջ ստանալէ վերջ, փոքրիկ Միքայէլ կ՚ընդունուի Գաբրիէլ Պատկանեանի մասնաւոր դպրոցը, ուր կ՚ուսանի մօտ վեց տարի (1840 — 1846):

Այն ատեն ինք 17ամեայ պատանին կը նետուի ընկերային պայքարի յորձանքի մէջ: Եւ կը դառնայ առաջամարտիկն ու ոգեշնչողը այն ժողովրդապետական ուժերու, որոնք պայքարի էին ելած տեղացի յայտնի մեծատուն, յետադիմական Խալիբեանի գլխաւորած «ռէակցիոն» — կղերական խմբակցութեան դէմ: Այդ անզիջող պայքարին մէջ կ՚արտայայտուի Նալբանդեանի ըմբոստ, յորդ ոգիին առաջին ճախրանքը եւ ատով կը շահի ժողովրդավարութեան համակրանքն ու սէրը՝ միեւնոյն ատեն իր դէմ լարելով հակառակորդ ուժերու ատելութիւնն ու անսանձ զայրոյթը: Մինչեւ իսկ Ներսէս կաթողիկոս կը դիմէ Կովկասի փոխարքայ Վորոնցովին՝ պահանջելով անյապաղ ձերբակալել եւ էջմիածին ղրկել Նալբանդեանը, որ հետապնդումէն խուսափելու համար կը փախչի Քիշնեւ, յետոյ Մոսկուա, ուր ուսուցչական պաշտօն կը ստանձնէ Լազարեան ճեմարանին մէջ: Սակայն հայ «ռէակցիոն» շրջանները պահանջով ոստիկանութիւնը ճիշդ հոն կը գտնէ եւ կը ձերբակալէ: Քանի մը ամիս բանտ մնալէ վերջ՝ ե – րաշխաւորութեամբ կ՚ազատուի, բայց կը հանեն գործէն եւ կը մնայ մշտական հսկողութեան տակ:

Այնուհետեւ կը սկսի Նալբանդեանի կեանքի եւ գործունէութեան նոր շրջանը (1853—1859) *որ ամբողջովին կապուած է Մոսկուայի միջավայրի հետ, եւ կ՚արտայայտէ տիրող անհանդիստ իրականութիւնը: Ազատ ունկնդիր գրուելով Մոսկուայի բժշկական համալսարանը, կը ճոխացնէ իր գիտելիքները ու քաղաքական իմացութիւնը, շփման մէջ կը մտնէ առաջաւոր երիտասարդութեան հետ եւ կը տարուի այն գաղափարներով զորս կը քարոզէր Ն. Գ. Չերնիշեւսկին: Ռուս յեղափոխական – ժողովրդավար մտքի այդ կենդանի միջավայրին մէջ կ՚աճի եւ կը դաստիարակուի Նալբանդեան:*

1858*ին երբ կը հրատարակուի «Հիւսիսափայլ», Նալբանդեան կը դառնայ անոր գլխաւոր աշխատակիցը եւ իր գեղարուեստական երկերով եւ հրապարակախօսութեամբ մեծապէս կը նպաստէ ամսագրի հեղինակութեան ստեղծման եւ տարածման: Իր զանազան յօդուածները, ինչպէս եւ Կոմս Իմանուէլ ստորագրութեամբ լոյս տեսնող «Ցիշատակարաններ»ը իրենց շօշափած հարցերու թարմութեամբ, մտքերու նորութեամբ եւ նպատակասլացութեամբ անմիջապէս կը գրաւեն ընթերցող լայն հասարակութեան ուշադրութիւնը եւ կը դառնան ընկերային առաջաւոր մտքի հոգեկան սնունդը: Այդ յօդուածները աչքի կը զարնէին նաեւ իրենց լեզուի պարզութեամբ, անմիջականութեամբ ու ժողովրդականութեամբ:* (*ԽՄԲ.*— *Ոչ* թէ ժողովրդայնութեամբ!):

1859*ի սկիզբը Նալբանդեան կը հիւանդանայ, կը ձգէ համալսարանը եւ մտերիմներու աջակցութեամբ կ՚երթայ արտասահման՝ էմսի (Գերմանիա) հանքային ջուրերը բուժուելու: Առիթէն օգտուելով կ՚աշխատի կենդանի կապ հաստատել Լոնտոնի ռուս քարոզիչներու (պրոպագանդիստ) հետ: Կը մտածէ «Հիւսիսափայլ»ը փոխադրել Փարիզ, որպէսզի իրականացնէր հայկ. ազատ մամուլի հիմնադրման իր երազը: Կ՚ուզէր Գերցենի «Կոլոկոլ»ի օրինակով ստեղծել ցարական գրաքննութենէն ազատ մամուլ, ինչ որ դժբախտաբար չյաջողեցաւ:*

Բուժումէն վերադառնալով, Նալբանդեան փայլուն քննութիւն տուաւ Փեթերսպուրկի մէջ եւ ստացաւ հայ – վրացական բանասիրութեան թեկնածուի գիտական աստիճան, որ անհրաժեշտ պայման է գրական – ընկերային ինքնուրոյն գործունէութիւն ծաւալելու համար:

Նոր Նախիջեւանի հասարակութեան որոշումով 1860*ին՝ Նալբանդեան կ՚երթայ արտասահման: Անմիջական շարժառիթը Հնդկահայերու կտակներու գործն էր: Նախ քան Կալկաթա երթալը, կ՚իջնէ էջմիածին, կը շրջագայի հայ գիւղերը եւ ծանօթանալով ժողովուրդի նիստուկացին, սովորութիւններուն ու պահանջներուն, մօտէն շփման մէջ կը մտնէ իր սիրած աշխատաւորութեան հետ: Յետոյ կ՚անցնի Պոլիս, ուր* 1858*էն ի վեր մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէր: Իր անունը ծանօթ էր թէ յառաջադէմ եւ թէ «ռէակցիոն» (յետադիմ.) շրջանակներուն: Այդ էր պատճառը որ հակառակ յետադէմ խաւերու, պոլսահայ ժողովրդավար հոսանքը ջերմօրէն ընդունեց Նալբանդեանը: Յ. Սվաճեան «Մեղու» թերթին մէջ սրտառուչ ողջունեց Նալբանդեանի գալուստը: Ցանձին Սվաճեանի՝ Նալբանդեան կը գտնէ իր հայեացքներուն յարող ժողովրդավար գործիչ մը:*

Նալբանդեան՝ Պոլսոյ մէջ կ՚ունենայ մեծ գործունէութիւն, քաղաքական եւ անձնական կապեր կը ստեղծէ Պոլսոյ ժողովրդավար (դեմոկրատական) ուժերուն հետ եւ կ՚աշխատակցի «Մեղու»ի, ուր կը տպէ իր յայտնի նամակը, մերկացնելով հակաժողովրդական տարրերու դաւերը, ինչպէս եւ «Հրաշափառ խայտառակութիւն» յօդուածը՝ ուղղուած «Երեւակ» յետադիմական թերթի խմբագիր Յովհաննէս Զամուռճեանի դէմ: Պոլսոյ մէջ Նալբանդեան կը ստեղծէ ժողովրդավար ճակատ, զայն տոգորելով ռուսական առաջաւոր մտքի գաղափարներով: Եւ ճիշդ այդ մարտական «ռեվոլիւցիոն» (յեղափոխական) գաղափարներու հիման վրայ Նալբանդեան առաջին անգամ մեր ժողովուրդի պատմութեան մէջ կը միացնէ երկու հատուածներու (արեւելեան եւ արեւմտեան) ժողովրդական ուժերը մէկ միասնական դրօշի տակ:

Մէկ ամիս Պոլիս մնալէ վերջ, Նալբանդեան կ՚երթայ Իտալիա, յետոյ Փարիզ եւ Լոնտոն, ուր հանդիպումներ կ՚ունենայ յեղափոխական գործիչներու մասնաւորապէս «Կոլոկոլ»ի շուրջ համախմբուած Լոնտոնի գործիչներու՝ Գերցենի եւ Օգարեովի հետ, որոնք արտակարգ վստահութիւն կը տածէին իրենց «Արեւելքցի բարեկամ»ին հանդէպ, համարելով զայն «գերազնուագոյն մարդ» (Գերցեն), «Ոսկի հոգի» (Օգարեով):

Փարիզի մէջ Նալբանդեան կը հրատարակէ «Երկու Տող» հռչակաւոր պարսաւագիրը (1861 *Ապրիլ*), *խստօրէն մերկացնելով հայ «ռէակցիոն» ուժերը եւ անոնց պարագլուխները՝ Զամուռճեան ու Այվազովսկին, իբրեւ լրտեսներ եւ ծախուած գրչակներ:*

Անողոք պայքար բանալով յետադիմական սեւ ուժերու դէմ, Նալբանդեան կը գրէ. —

— «*Պաշտպանել այն Հայի (հարստահարուած ու ճնշուած Հայի — Գ. Ս.) առաթուր կոխուած իրաւունքը, է մեր կեանքի բուն խորհուրդը եւ նպատակը: Եւ այս նպատակին հասնելու համար չէ պիտոյ ընկրկինք ո՛չ բանտի եւ ո՛չ աքսորի առջեւ, ոչ միայն բանիւ եւ գրչով, այլեւ զէնքով եւ արիւնով, եթէ մի օր արժանի լինենք զէնք առնել մեր ձեռքը եւ մինչեւ այժմ քարոզած ազատութիւն նուիրել եւ սրբել մեր արիւնով: Ահաւասիկ մեր դաւանութիւնը, որու մէջ կը տեսնենք ազգի փրկութիւնը*»:

(Մնացեալը յաջորդով) ԳՐ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(Թեկնածու Բանասիրական Գիտութեանց)

Հոգեւոր համերգ

(ԿՈՄԻՏԱՍԻ 80ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

(**Բ. եւ վերջին մաս**)

Փարիզի պողոտաներէն երբ կը սահիմ, որոշ անկիւններ, որոշ հաւաքավայրեր տեղւոյն յատկանշական բարքերով եւ կամ տեղական գոյներովը՝ կը նմանցնեմ մեր այսինչ գրագէտին, այսինչ բանաստեղծին եւ կամ այնինչ հանրային գործիչի կեցուածքին հայ կեանքին մէջ:

Այդպէս ալ արուեստի առարկաներու հանդէպ: Երբ Լուվր կը մտնեմ եւ կանգ կ՚առնեմ Հոլպէյնի «Բրուտը» խորագրուած նկարին առջեւ, անպայման երաժշտութեան իմ ուսուցիչս, Վ. Սարգսեանը կը մտաբերեմ: Իսկ Մարսէյլի այս վերջին հոգեւոր համերգին այս մտաբերումս շատ աւելի ուժգին դարձաւ:

Ի՞նչ կը ներկայացնէ Հոլպէյնի յիշեալ նկարը: Ոչինչ արտառոց: Բրուտ մըն է որ կոշտ ու կոպիտ սեղանի մը առջեւ նստած կ՚աշխատի, բաւականին խոր ընկղմած մթութեան մը մէջ: Ահա ամբողջ նիւթը: Բայց այս նկարին հմայքը կը ծնի այդ սեղանին վրայ չեղակի զետեղուած հայելիի մը կտորէն, որ իր մէջ կ՚անդրադարձնէ արհեստաւորին տան ներքին բովանդակութիւնը: Այսպէս, այդ ցոլացուցիչ առարկայէն կը տեղեկանանք թէ տունը իր ներքին ճոխութիւններն ունի, լուսաւոր անկիւնները, հազուագիւտ ծաղկամաններով ծանրաբեռնուած դարակները եւայլն:

Վ. Սարգսեան անհատն ու իր սարքած համերգներն ալ ճիշդ այս Հոլպէյնեան հայելիին կտորն են հանդիսացած մեր իրականութեան մէջ: Գորշ, միշտ մէկզմէկու նմանող, միշտ բուռածր ծամծմուող, անհրապոյր արուեստի միջավայրին մէջ յանկարծ Սարգսեանը եկած է իր մէջ, մանաւանդ իրմով ցոլացնելու Կոմիտասի վերստեղծած զուտ հայկական ազգային երաժշտական ոճը՝ իր բոլոր ներքին բովանդակութեամբը: Մարսէյլի հոգեւոր համերգն ալ միշտ նոյն կախարդիչ հայելին էր, որուն մէջէն տեսանք ու զգացինք հայ միսթիկ եկեղեցական երաժշտութիւնը իրեն յատուկ զուտ հայեցի հրապոյրներովն ու խորհուրդներովը: Յետոյ հոդ եկան ցոլանալ Վ. Սարգսեանին արժանիքները որպէս տաղանդաւոր երգահան, անման խումբի ղեկավար, դաշնաւորող ու վերջապէս բառին լայն առումովը իսկական համերգի մը գեղագիտական յայտագիրը կազմակերպող: Սարգսեանը Կոմիտասին արժանաւոր աշակերտն է. այս մասին երկու կարծիք գոյութիւն չի կրնար ունենալ: Ան ժառանգած է իր վարպետին բոլոր ընդունակութիւնները: Եւ Սարգսեանը թանկագին է մեզի համար պարզ սա պատճառով որ, մեր զուտ ազգային ոճը կը մշակէ, կը պահպանէ, կը ճոխացնէ ու զայն կը տարածէ գաղթաշխարհի նորահաս սերունդին մէջ:

Այժմ անցնինք հոգեւոր համերգին յայտագրին:

★

Ինչպէս բոլոր երաժշտական ունկնդրութիւնները, աստր ալ յայտագիրը կը բաղկանար երկու մասէ: Նախ Օր. Փոլ Օթառ երգեհոնով նուագեց Պախի Նախերգանքն ու Ֆիւկը: Յետոյ երկսեռ խումբը երգեց Այժմ Հաշվի Գեղօն առ Հայաստանն ու Աւարայրի Պատերազմին Աղօթքը: *Հոս ըսեմ թէ խումբը կը բաղկանար 70 երգիչ–երգչուհիներէ: Յաջորդաբար լսեցինք Վ. Սարգսեանի դաշնաւորած շարականներէն Կանոն Սահակայ եւ Մեսրոպայ ու Կանոն Մեծի Շաբաթի հարցը: Նոյնպէս Կոմիտասի «Մեծացուսցէն» (երկսեռ խումբ եւ մեներգներ Մառի Սիմոնեանի, Գեղամ Շէհրէրեանի կողմէ): 4րդ կտորն էր հանրածանօթ Վակնէրի Թանհաուզէրին մէջէն առնուած Ուխտաւորներու խմբերգը, որուն համանուագային մասը ձգուած եւ հայերէնի էր թարգմանուած Վ. Սարգսեանի կողմէ: Խումբը կ՚երգէր երկսեռ, իսկ մեներգի մասը՝ Օր. Լ. Հացագործեանը: Անմիջապէս յետոյ լսեցինք Շարլ Կունոյի թիւ 136րդ Սաղմոսը, երկսեռ խումբի համար ու վերստին թարգմանուած խմբավարին կողմէ:*

Բ. մասը ամբողջութեամբ հայեցի բովանդակութիւն ունէր: Սկսաւ Կոմիտասի Մաղթանքովը: («Տէր, Կեցո դու զՀայս»): Յետոյ նոյն հեղինակին Սաղմոս թիւ 96ը, «Այէլուք»: Վերջերս Կոմիտասեան Յանձնախումբը հրատարակեց վարդապետին անտիպ եկեղ. դաշնաւորումները, բայց Մարսէյլ երգուածը տետրին մէջ չկայ: Ուրեմն Սարգսեան յիշողութեամբ վերծանած է ու արական ձայնի համար վարդապետին կողմէ մշակուածը իր աշակերտը վերածած է երկսեռ խումբի համար: Մեներգի ծանր բաժինը կը տանէր ծանօթ երգչուհի Տիկին Զապէլ Մոռոնոս (ամուսինը ազնիւ ֆրանսացի մը): Սէզարֆրանքի եւ Կոմիտասի «Ցերեկուայ»էն յետոյ հասանք արդէն համերգին ամէնէն սեղեղիկ բաժինին: Սկսան Կոմիտասին հասունեկան երգերը, ինչպէս՝ «Մաղթանք» եւ «Ողորմեա»ն: «Ուրախ լեր Սուրբ եկեղեցին» (երկսեռ խումբի վերածած է Վ. Սարգսեանը: Մեներգը կը կատարէր Պ. Գուրգէն Ստեփանեան): Յայտագրէն դուրս երգուեցաւ Ծննդեան Ճրագալոյցի Ճաշու շարականը:

Համերգին յարգանքի լոյս մը սրսկելու հա–

ԳՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՏԱՌԱԲԱՌԳԻՐՔ...

Կատա՞կ: Լուրջ: Խիստ լուրջ:

Կը գուշակուէր թէ օր մը պէտքը պիտի զգացուէր կազմակերպութիւններու սկզբնատառերու նշանակութիւնը ծանօթացնող՝ տառաբառգիրքին: Այնքան որ շատցած են անոնք :

Եւ իրականացաւ: Փարիզեան լուրջ օրագրի մը մէջ տուին զայն :

Ի՛նչ մեծ հեռանկարներ կը բանայ այս տառանիշներու նորութիւնը՝ տպագրութեան, գրականութեան եւ մանաւանդ ուղղագրութեան աշխարհին մէջ :

Թուղթի խնայողութիւն: Ժամաշահութիւն : Ճառախօսութեան կրճատում: Հանդէսներու կարճատեւութիւն :

Ամէնքս, մէկ մէկ բանալի-բառարան պիտի գետեղենք մեր գրպանը :

Ահա նմուշ մը: Բազմաթիւ տառեր՝ կէտով մը պաշտպանուած կը տնկուին աչքիդ առջեւ :

«Հ. Բ. Գ. Դ. եւ Ց. Մ. Փ. Կ. ձեզ կը բարեւեն եւ կը հրաւիրեն իրենց սարքած երեկոյթին»:

Բացէք տառաբառգիրքը եւ փնտռեցէք հոն այդ անգոյդ, ամուրի գիրերու նշանակութիւնը :

Առաջինը կը նշանակէ «Հայ Բարեմիտներու Գաղափարական Դաշնակցութիւնը»: Երկրորդը՝ «Ցաւազարներու Միութեան Փախուկ Կոմիտէ»:

Այս նորոյթը զարգանալով պիտի հասնի իր կատարելութեան :

Հ. Ք. Ը. Մ.ի Թէյասեղանը տեղի հինչ ժմ 4ին: Որ թարգմանի «Հայ Քամիակուններու Ընդհ. Միութեան Թէյասեղանը տեղի կ'ունենայ հինգշաբթի ժամը 4ին...»:

«Կենդգործնոմ», «Հայհիրատ», «Սովխոզ», «Կովմշակ», «Կոլխոզ»ի պէս նմոյշներ աւելերով կարելի է հաւաքել, Խ. Հայաստանի սովմամուլի էջերէն:

Օտարարմատ եւ հայերէն ածանցներով բառեր որքա՜ն կ'ուզէք:

Ճիշդ մեր երիտասարդներուն ընտանեկան կազմին նման: Էրիկը Արիստակէս, կինը Իվոն ..

Մեր երկարաբան բեմախօսները մեծ զրկանքի պիտի ենթարկուին այս սիստեմին երեսէն, կրճատելով իրենց եռանդը: Իսկ ունկնդիրները, որ բանալի բառարանով պիտի հետեւին անոնց, խիստ գոհ պիտի մնան եւ ժամանակին իրենց տուները պիտի հասնին հանդէսէն վերջ :

Ահագին փոփոխութիւններ տեղի պիտի ունենան: Կարգ մը թերթերու խմբագրականները, հիմակուան իրենց ծաւալին մէկ տասնորդովը պիտի կրնան արտայայտուիլ: Թղթակիցները, քառփոստալով պիտի ղրկեն իրենց թղթակցութիւնները: Թերթօններու պոչէն, «շարունակելի» բառը պիտի ջնջուի :

Աւելի վերջը, կը գուշակուի, եգիպտական բեւեռագրութիւնը յարութիւն պիտի առնէ եւ նկարատառերով պիտի արտայայտուին մարդիկ:

Կովերը, էշերը, թռչունները պիտի թառին թուղթերու վրայ :

Ցամաքներու նամակներուն մէջ առատօրէն պիտի երեւան էշերու նկարները:

Դանդաղամիտները՝ ուժ պիտի տան կովատառերու արուեստէն : Կուսազանները՝ աքլորագիրը պիտի նախընտրեն: Թեթեւամիտները հաւեղէններով պիտի արտայայտուին :

Աղուէսանիշը, բոլոր դիւանագիտական գրութիւններու մենաշնորհը պիտի դառնայ ...

Վախկոտները, առիւծանիշ ստորագրութիւնով պիտի ծածկեն իրենց տկարութիւնը :

Վերջապէս: Երբ նամակ ստանանք, առանց երկար բարակ կարդալու, նշանագրերէն պիտի հասկնանք նամակագրին միտ բանին եւ նկարագիրը :

Գրաճանաչութեան արհեստը պիտի սնանկանայ :

Այս բոլոր կենդանանիշներուն մէջ թութակը, խիստ ի պատուի եւ յատուկ պիտի ըլլայ հառաջդիմականներուն:

Իրենց բոլոր գրութիւններուն՝ ալֆան եւ օմէղան պիտի կազմէ այդ թռչունը ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԴՈ՞ՒՆ ԹԷ ՄՈՒՍԱՍ ...

Կ'զգամ զիս ուրախ եւ սիրտս այնքան յորդ,
Կարծես ըլլայիր ինձ այցի եկած,
Էութիւնս ամբողջ շունչովդ է առկայծ,
Երազին նրման աստղի մը հաղորդ ...
Գըրկիս մէջ առած կ'օրօրեմ քեզ լուռ,
Համբոյրիդ բըած յօյզերս անձնատուր...:

Ըզզըզխանքիս մէջ աչքերուդ գերի,
Գիշե՞ր է թէ օր չեմ գիտեր ըստոյգ,
Շըլացած լոյսէն աշխարհներուդ զոյգ,
Ծիրերուն մէջ լուրթ հոգիս կը թըռի ...
Մերթ վարդ կը տեղայ վըրաս այգածին,
Մերթ ծոցը լուսնին իղձերս կը յածին ...:

Ինչպէ՞ս համոզուիլ թէ իրական ես,
Աչքերս իսկ արդէն կը տարակուսին,
Այնքա՛ն ես նըման անուրջիս կոյսին.
Երկուքդ ալ կապտած սիրտըս սիրակէզ...
Կուրծքիս մօտ երգող զարկերէն սըրտիդ,
Գիտեմ թէ քովս ես ծաղկի պէս փըթիթ ...:

Մինչ ափըդ՝ արդէն ձեռքիս մէջ բանտած,
Աղաւնիի պէս գիրգ ու ջերմազեղ,
Արիւնիս կուտայ ժայթք մը զերթ հեղեղ,
Եռանէ երակ բերկրանքով յանկարծ ...
Ջիւնիալ է կարծես գառնան մօտալուտ,
Ու վերը ժըպտուն երկինք մը կապոյտ...:

Բայց որքա՛ն թախիծ կայ աչքերուդ մէջ,
Կարելիս գուցէ օրերուս վազքին,
Կը տեսնես շիջիլն անոնց հըրայրքին,
Հովի՛ն ալ լըքուած կեանքըս էջ առ էջ ...
Գուցէ չես գտներ ո՛չ իսկ հետք մը պարզ
Քեզմէ՝ որ տուիր ինձ երգ, սէր, երազ...:

Ա՛հ, չըլլա՛յ, չըլլայ որ զիս ձգելով,
Շուքըդ երկարի ամպի պէս խաւար,
Ճամբուս վըրայ ուր օր մը աստղավառ
Երկինքին տակ քեզ գըրկեցի սիրով ...
Դեռ պաշտամունքիս խորանն է ջահուած,
Բոցէդ զոր հոգիս կ'օրհնէ թեւաբաց ...:

Հանդիպումին մեր յուշովն անմռան,
Ասարտեմք կեանքիս, հիմա միասին,
Վերջաբանն անեղծ սիրոյ սաղմոսին,
Դեռ չեկած մահուան հետ դէմ յանդիման...
Լուսածին ըլլայ հին ուղին նորէն,
Ու մեր հետքերէն վարդեր թող յառնեն...:

Ու վերադարձին ձեռք ձեռքի տուած,
Վարդերու մէջէն ընթանանք արբշիռ,
Առէջներ կոյս կոկոններու հետ,
Մեր համբոյրներէն դողան գըրկաբաց ...
Ցանձնուած անցնող հովերուն վէտ վէտ,
Բոյրն անոնց բուրէ ամէն արահետ..:

Մենքներ ես սակայն..., կը զգամ դուռս ալ բաց,
Ու դուրսէն խուժող ցուրտը հեգնանքով
Կը պառուրէ զիս մենութեան երգով,
Յոյսն իսկ դարձիդ հոգիէս սրբած...
Աչքիս մէջ սառած ժըպիտիդ վերջին,
Անուրջս է բըած հեծքը ոչինչին ...:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

մար, բոլորիս շատ ծանօթ Օր. Սէնրէնկիւլեանը, իրեն յատուկ տաքուկ շեշտերով արտասանեց Յովհ. Շիրազի «Կոմիտասին»ը եւ Ա. Գրաշիի «Կոմիտասի երգումը»:

Հասանք յայտագրին վերջաւորութեան : Խումբը երգեց Կոմիտասի Պատարագէն հատուածներ, ինչպէս «Քրիստոս Պատարագեալ»ը, «Կեանք անճանց մերոցն» ու «Եղիցի անուն Տեառն»ը :

Անշուշտ մեզմէ պիտի չսպասուի որ այս ամէն մէկ կտորին համար կարծիքներ յայտնենք: Էականը սա է որ Սարգսեան խումբ մարզելու, խումբ ղեկավարելու ու մասնաւորապէս ամբողջութիւն ճեւացնելու զարմանալի յատկութիւնը ունի: Խումբին ամէն մէկ անդամը մետաքսահիւս թելերով բանած՝ զանոնք բոլորը մէկ կ'առաջնորդէ երգերու ամէն մէկ ներքին դժուարին ելեւէջներուն:

Սարգսեան մասնաւոր հոգ կը տանի իրմով դաշնաւորուած կտորներու ազդուածքի խնդրոյն: Այդ պատճառով ներդաշնակութիւնը իր մասնաւոր դրոշմը կը հագնի :

Սքանչելի էր Մաղթանք եւ Օրհնէնքի մէջէն «Աստուած շնորհաւոր անէ»ի նախադասութիւնը որ սկիզբը երկձայն՝ յետոյ կը վերածուէր քառաձայնի: Բաղդատական ակնարկ մը Կոմիտասին եւ Սարգսեանի միջեւ, կը տեսնենք որ այս վերջինը երաժշտ. նախադասութեանց մէջ «էֆէ»ներու շեշտումը աւելի ուժգնութեան բերած՝ (օրինակ պաս ձայնի երկարումը) զգալի գունաւորութիւն մը տուած է իրմէ դաշնաւորուած կտորներուն :

Մեներգող երգիչ եւ երգչուհի համերգին տրւին մասնաւոր շքաւորում :

Շնորհաւորելի են «Արմենիա» երգչախումբին բոլոր անդամներն ու անդամուհիները որոնք ոգի ի բոին հետեւելով գիշերային փորձերու տաղտկալի երթուդարձերուն, իրենց իսկ անհատական ճիգերովը խումբը հասցուցած են արուեստի այս բարձրութեան :

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ՄՈՒՐԱՑԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Այս գիւղը Սեբաստիոյ վիլայէթի վերջին գիւղն էր եւ մէկ քիլոմեթր միայն հեռու էր սահմանէն: Դեռ մութը չկոխած՝ շարունակեցինք մեր ճամբան. մեր դէմը լաւ դիրքի մը վրայ երեւցին քանի մը տուներ :

— Որո՞նց կը պատկանին, հարցուցինք :

— Ասիկա ագարակն է բարի եւ հարուստ հայ երկրագործի մը, պատասխանեցին :

Անիկա հիւրընկալ էր, վեհանձն եւ առատաձեռն . այսօր իր բոլոր ընտանիքով բնաջինջ եղած է:

Լուր ղրկեցինք մեր ընկերներուն, որոնք անտառին մէջ պահուըտած էին. միացանք անոնց հետ եւ ճամբանիս շարունակելով, հասանք Գ... յոյն գիւղին պատկանող մարագի մը առջեւ: Գիւղացիք մեզ ընդունեցին ուրախութեամբ: Խիտ անտառի մէջ կորսուած գիւղ մըն էր, խոր ձորերով հրջապատուած ու տեղը շատ ապահով էր: Գիւղացիք մեզ վստահացուցին եւ ըսին, թէ տարիներով կարելի է թաքնուած ապրիլ այդ տեղերուն մէջ : Անոնք կը պատմէին, թէ ինչպէս 1895 թուականի կոտորածներուն Չարշամպացի Մինասը դէմ դրած էր կառավարութեան, սարսափեցուցած էր շրջակայքի բոլոր աւազակները եւ որուն քաջագործութիւններուն վրայ Թուրքերն անգամ հիացումով կը խօսէին: Մինասը սպաննուած էր Հայերու ձեռքով սիրահարական խնդրի մը պատճառով. իր տղան հիմակ փախստական էր, եւ Յոյները մեծ յոյս ունէին իր վրայ :

Երկու օր մնացինք Գ... գիւղի մէջ. հիւանդները կը դժուարացնէին մեր գործը, մանաւանդ որ լսեցինք, թէ մեր գնալիք ճամբուն վրայ ձեռք էին անցեր խումբ մը Հայեր, երկու մարդ, երկու կին եւ չորս երեխաներ: Կը մտածէինք կերպով մը օգնութեան հասնիլ այդ խեղճերուն եւ զիրենք փրկել իրենց դահիճներուն ձեռքէն: Այդ նպատակաւ առաջարկեցի, որ հիւանդները եւ մեր խումբէն մաս մը թողունք այդ գիւղը եւ մենք յառաջանանք: Ասկէ անդին կառավարութիւնը խիստ էր, կը հետապնդէր ժողովուրդի մնացորդները եւ դժուար էր մեզ համար հիւանդներով մեր արագաշարժութիւնը պահել: Յոյները պատրաստակամութիւն յայտնեցին պատսպարելու մեր խումբին այդ մասը. հրաժեշտ առինք ու մենք շարունակեցինք մեր ճամբան: Մէկուկէս ժամ քալելէ ետքը աղբիւրի մը վերեւ կանգ առինք: Առաջարկեցի մտնել պահակատեղին եւ ազատել այդ ութը Հայերը, բայց մերձակայ Յոյներէ տեղեկացանք, որ երեկոյին իսկ արդէն դէպի Սամսոն ուղղուեր էին: Խեղճերը երեխաները կռնակներնին կապած, լացով, ողբով ճամբայ ելած էին :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ

Radio diffusion Françaiseի կողմէ կազմակերպուած է խմբական երգեցողութեան միջազգային փառատօն մը, մասնակցութեամբ Ֆրանսայի եւ օտար երկիրներու միմիայն սիրողներէ կազմուած երգչախումբերու (միայն արական, միայն իգական, երկսեռ խումբ եւ պատանիներու խումբ, 15 տարեկանէն վար):

Ասոնց մէջ մրցումի պիտի դրուին պայմանադրական շարք մը գործեր :

Խառն խումբերու համար պարտադրուած կտորներն են La Passion (Չարչարանքը, ըստ Մատթէոսի) երեք խմբերգ, Bachի, ինչպէս նաեւ ֆրանսական հին ժողովրդական երգ մը, Guillaume Costeleyի :

Փարիզի մէջ մրցումները պիտի սկսին Մարտ 15ին: Կ'իմանանք թէ «Փարիզի Հայկական երգչախումբը» ղեկավարութեամբ Ա. Պարթեւեանի, պիտի մասնակցի այս մրցման, 70 անդամներով : Թեկնածութիւնը ընդունուած ըլլալով Հայերը պիտի ներկայացնեն նաեւ Կոմիտասէն, Սիւնիէն եւ Պարթեւեանէ երեք կտորներ, իբրեւ լրացուցիչ յայտագիր :

Վերջնական մրցումը տեղի պիտի ունենայ Լիլի մէջ, երբ իւրաքանչիւր քաղաքէ լաւագոյն խումբերը ընտրուին:

Փափաքելի է որ Փարիզի լաւագոյն երգիչները համախմբուելով պատուաբեր մասնակցութիւն մը ունենան այս ձեռնարկին մէջ, ուր առաջին անգամ հայկական խմբերգներ պիտի ներկայացուին միջազգային ժիւրիի մը առջեւ: Գ.

Ազգաժողովը տագնապի մատնուած

Պ. Թրիկվէ Լի, Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, որ լաւատես մարդ է, ուրբաթ օր յայտարարեց թէ կազմակերպութիւնը ամենամեծ տագնապին մատնուած է այժմ, իբրեւ հետեւանք Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ մղուած պայքարին՝ Չինաստանի մասին: Միեւնոյն ատեն յոյս յայտնեց թէ խորհրդային պատուիրակութիւնը չի կրնար անվերջ շարունակել առնել–քալելու քաղաքականութիւնը: «Միացեալ Ազգերու արժեթուղթերը ինկած են աւելի քան երբեք, բայց վստահ եմ թէ պիտի վերագտնեն իրենց արժէքը»:

Ընդհ. քարտուղարը այս յայտարարութիւնն ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, միաժամանակ յայտնելով թէ զեկոյց մը ստացած է խորհրդային Չինաստանի արտաքին նախարարէն, որ չինական պատուիրակութեան պետ կը նշանակէ Պ. Զանկ Վէնը: Զեկոյցը բաժնուեցաւ 59 ազգերու ներկայացուցիչներուն եւ Ապահովութեան Խորհուրդի 11 անդամներուն: Միւս կողմէ, Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները յայտարարեցին թէ պիտի չմասնակցին որեւէ ժողովի, մինչեւ որ չարտաքսուին ազգայնական Չինաստանի ներկայացուցիչները:

Ընդհ. քարտուղարը մասնաւորապէս շեշտեց, զեկուցում տուած ատեն.

— «Ազգաժողովին գործը, անոր վարկը եւ ազդեցութիւնը պէտք չէ տուժեն, սա հարցին պատճառով թէ չինական որ կառավարութիւնը պիտի ճանչնանք: Միւս կողմէ, 450 միլիոն Չինացիներ պէտք չէ զրկուին իրենց ներկայացուցիչներէն: Ինչ որ ալ ըլլայ ներկայ վէճին ելքը, անդամներուն առաջին հոգը պէտք է ըլլայ ապահովել Ազգաժողովին անվթար գործունէութիւնը»:

Այս առթիւ յայտնեց թէ ուղղակի դիմում չէ կատարած, որպէսզի Ռուսերը վերջ տան առնել–քալելու քաղաքականութեան: Եւ խոստովանեցաւ թէ Ազգաժողովը այսօր իր առջեւ ունի շատ աւելի ծանր խնդիրներ քան անցեալ տարի, Պերլինի պաշարման ատեն:

★ Ուրբաթ օր Ժընեւի մէջ բացուեցաւ Ազգաժողովին խնամակալութեան Խորհուրդի նիստը, քննելու համար Երուսաղէմի եւ Սոմալիլէնտի խնդիրը: Խ. Միութիւնը մերժեց մասնակցիլ, նկատելով որ Չինաստանի ազգայնական պատուիրակը ներկայ է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻԱՑԷՆ խումբ մը սպաներ Իտալիա պիտի գան այս չորեքշաբթի, օդանաւային մարզանքներու համար: Ուրիշ խումբ մըն ալ Ֆրանսա կը սպասուի ամսու վերջը, ուսումնասիրելու համար ծանր եւ մեքենաշարժ զէնքերը:

ՍՊԱՆԻՈՅ հետ յարաբերութիւնները վերահաստատելու թելադրութիւնը, որ եղաւ Մ. Նահանգներուն կողմէ, լրջօրէն կը զբաղեցնէ քաղաքական շրջանակները: Ամերիկա պատրաստ է նաեւ դրամական աջակցութիւն ընծայելու Սպանիոյ, որ ծանր տագնապի մը մատնուած է տնտեսապէս: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Մ. Նահանգներուն գլխաւոր նպատակն է օգտուիլ Սպանիոյ զինուորական դիրքէն, իբրեւ լրացուցիչ մասը Ատլանտեանի դաշինքին:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը կը շարունակէ յուզել Սարի խնդիրը: Վարչապետը առաջարկած է ամերիկեան մարզպանին միջազգայնացնել այդ շրջանին ճարտարարուեստը, որպէսզի արեւմտեան բոլոր պետութիւններն ալ օգտուին, փոխանակ միայն մէկուն վերապահելու այդ իրաւունքը (Ֆրանսա):— Սարի կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ Գերմանիա իրաւունք չունի խառնուելու իրենց ներքին գործերուն:— Այս կացութենէն ազդուելով, արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը անհրաժեշտ չի գտներ վերսկսիլ առեւտրական բանակցութիւնները՝ Ֆրանսայի հետ:

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ անխուսափելի կը դառնայ հետզհետէ, մեթրոյի աշխատաւորներուն համար: Առջի օր մէկ ժամ ընդհատուեցաւ Սոյի գծին երթեւեկը: Խլրտումները եւ ցոյցերը յաճախադէպ կը դառնան ամէն օր:

ԱՂԱ ԽԱՆԻ ԿՆՈՋ գոհարեղէններուն գողերէն վեցը ձերբակալուեցան Մարսէյլի մէջ, բայց գոհարները չգտնուեցաւ: Կը կարծուի թէ թանկագին աւարը թռցուցած են ուրիշ երեք մեղսակիցներ, որոնք կը փնտռուին: Թերթերը կը գրեն թէ գողերը սպաննած են իրենց մեղսակիցներէն Ալժերիացի Սենանէճին եւ սիրուհին:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մխիթար Աբբահօր (Սեբաստացի) ծննդեան 200ամեակին

Փետրուար 5ին ժամը 21ին **Mutualité**ի մէջ, 24 rue St. Victor, métro Maubert Mutualité

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՖՈՆՏԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ:

Նախագահութեամբ Հայ կաթողիկէ համայնքի առաջն. փոխանորդ ՀԱՅՐ ՔԻԼԷՐՃԵԱՆԻ

Կը խօսին.— ՀԱՅՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, Պ.Պ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ, ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ, եւ ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին.— Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, երգ Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ եւ Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ: Արտասանութիւն Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ եւ Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ:

Ռոստոմի յիշատակին

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ռոստոմ խումբը կազմակերպած է դասախօսութիւն մը ողբացեալ Ռոստոմի մահուան 31ամեակի առթիւ, երկուշաբթի 23 Յունուար, իրիկուան ժամը 8·30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կը խօսի ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն եւ բարեկամները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Փարիզի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի ժամը 11ին հայկական ծէսով հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ste. Odile եկեղեցւոյ մէջ, Porte Champerret:

ՈՒՐԲԱԹ 27 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ժամը 10ին հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ Ste. Madeleineի պատմական եկեղեցին, Ս. Յովհան Ոսկեբերանի տօնին առթիւ:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ՆԿԱՐԻՉ ՄՈՄՃԵԱՆԻ
ԾՈՎԱՆԿԱՐՆԵՐ ԵՒ ԳԻՒՂԱՆԿԱՐՆԵՐ

Յունուար 28էն փետր. 16
Galerie de la Cité, 41 Quai de l'Horloge, Paris
Métro Pont - Neuf Aut. 27, 85, 21, 72

Բացումը (Vernissage) շաբաթ 28 Յունուարին, ժամը 15ին: Կարելի է այցելել ամէն կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիներէն:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ 28 Յունուար, ժամը 20ին:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՀԱՒԱՔՈՅԹ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ, ՋԱՒԵՇՏ, ՊԱՐ եւայլն:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:
Salle Voltaireի մէջ, 22 rue Voltaire Alfortville
Մուտքը ազատ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերունդի կողմէ: 27 Յունուար ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8·30ին, Սալ տէ Ֆէթ (Մէզոն տիւ Փէօփլը) Ave. Victor – Cresson, Իսի լէ Մուլինօ:

Կը ներկայացուի՝
ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ (Շիրվանզատէի)
մասնակցութեամբ «Ադամեան թատերախումբի»
Ղեկավար՝ Շահան Սարեան:
Հաղորդակցութիւն.— Մէթրօ Մէրի տ'Իսի:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Խաչատուրեան եղբայրներ փոխան ծաղկեպսակի 2500 ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, Տիկին ԻՍԿՈՒՀԻ ԳԱՐԻՊԵԱՆԻ մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 8էն մինչեւ 10ը, 78 Րապըլէ դպրոցի սրահը: Ցատկապէս կը հրաւիրուին սանուհիները: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը եւ դասաւանդութիւնը՝ չորեքշաբթի 25 Յունուար, ծանօթ հաւաքատեղին: Սովորական ժամուն: Դասախօսութեան նիւթը «Ազատութեան արժէքը»:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին Իսիի Խըրիմեան սրահին մէջ, 2 rue de la Défense: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Վերսայլի դաշտին վրայ F. A. C. Վէրսայլի դէմ պահեստին, ժամը 13·15ին, Ա. խումբը ժամը 15ին: Կրտսերները Chatouի դաշտին վրայ: Պահեստի եւ կրտսերներու համար ժամադրութիւն ժամը 9ին Կար Սէն Լազար, Ա. խումբը ժամը 13·30ին Կար Սէն Լազար: Պահեստի Բ. ժամը 13·30ին Փորթ տը լա Վիլէթ R. S. G.ի դէմ: Փոքրիկները (մինիմ) Stade Olier, մեր դաշտին վրայ, առտուան ժամը 10ին:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mardi 24 Janvier 1950 Երեքշաբթի 24 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6059–Նոր շրջան թիւ 1470 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉ ԸՐԱԾ ԷՔ ՈՐ ՄԱՂԿԻՆ

Մանկական գրականութեան ձեռնարկները չյաջողեցան — մինչեւ այսօր ալ կը տեւեն — օտարութեան մէջ :

Երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ, Պուքրէշի «Մասիս» ընկերութիւնը 15 — 20 մանկական գրքոյկներ հրատարակեց, մաքուր տպագրու – թեամբ եւ այլազան բովանդակութեամբ :

Անոնց մէջ լայն տեղ տրուած էր ոչ միայն արեւմտահայ եւ արեւելահայ հեղինակներու գործերուն, այլեւ հատընտիր թարգմանութեանց :

Գինն ալ շատ մատչելի էր: Սպառա՞ւ մը ,— Հազիւ 15 — 20 , մեր երանելի գաղութին մէջ :

Մեր ողբացեալ ընկերը, Արմենակ Բարսեղ – եան, տարիներով հրատարակեց «Արփի» պարբե– րականը, մանուկներու եւ պատանիներու համար: Բայց ի վերջոյ չկրցաւ դիմանալ եւ փակեց :

Մանկական հրատարակութիւնները երբեք պակաս չեղան Սուրիա – Լիբանանի, նոյնիսկ Պոլսոյ մէջ: Պարբերականներ կան որոնք մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուին:

Թէհրանի մէջ աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր կը շարունակուի «Լուսաբեր»ը, նախաձեռ– նութեամբ խումբ մը երիտասարդներու:

Հրատարակիչներ կարելին կը փորձեն լրա – ցնելու համար մանկական – պատանեկան թերթի մը պահանջը, նիւթերու, այլազանութեամբ, հայ– կական եւ միջազգային գոհարներով եւ պատկեր– ներով :

Չենք ուզեր խճողել նիւթը, ուրիշ օրինակներ ալ յիշելով :

Այս քանի մը կէտերը արձանագրեցինք, հաստատելու համար թէ ճիգը չէ կասած, հակառակ բազմազան դժուարութեանց:

Բայց, ի՞նչ օգուտ, երբ մեր մեծապատիւ բանդէտները կը չլանան եւրոպականով, առանց ակնարկ մը նետելու սեփականին, հարազատին վրայ :

Երբ ոչ իսկ մատը մատին կը խփեն, գոնէ ե – ղածը քաջալերելու համար :

Հարուստներ ունինք որոնք ի վիճակի են թեւ տալու մանկական գրականութեան զարգացման : Դառնալու մեկենասները հրատարակչական մնա – յուն չարքի մը:

Բայց անոնք զբաղած են «շալէ»ներ եւ «շա – թօ»ներ գնելով :

Անոնք մէկ ձեռքով կը համրեն միլիոնները, այդ կարգի ձեռնարկներու համար: Բայց երբ դպրոցի, գրքի, թերթի մասին խօսիք, ընդհան– րապէս բացակայ են: Կամ պարզապէս «կ'ողոր – մին», ինչպէս ժամուն գանձանակը դրամ ձգած ատեն :

Իրենց անձնական փառասիրութեան եղանակ– ներն ալ չափազանց սահմանափակ են :

Կովկասցիները գիտեն թէ ինչպէս հիմնուած է Թիֆլիսի «Արտիստական Թատրոնը» — փառաւոր շէնք մը զոր այսօր տիրաբար կը վայելեն վրացի բոլշեւիկները:

Տեսնելով որ Հայերը ստորադաս վիճակի մը մատնուած են եւ միշտ նեղութիւններ կը կրեն, խումբ մը հայ հարուստներ ասպարէզ կը նետ – ուին, կառուցանելու համար ամէնէն շքեղ եւ ար– դիական թատրոնը :

Պարզապէս մղուած՝ ազգային արժանա – պատուութեան, բայց՝ փառասիրութեան տենդէն:

Այս գետնին վրայ ո՜րքան յառաջ անցած են հերոսական Եւրոպայի հարուստները, մարմար – եայ կրթարաններով, մարզարաններով, յիշատա– կարաններով :

Կ'ըսեն թէ մեր այսօրուան ունեւորները շատ աւելի գիտակից են եւ խելացի, քան Պոլսոյ եր – բեմնի ամիրաները կամ Կովկասի «աղա»ները :

Ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ գործքով ալ ա– պացուցանէին: Ոչ թէ սովորական ողորմութիւն– ներ բաշխելով, այլ գլուխն անցնելով այս կամ այն հանրօգուտ ձեռնարկին , արդիական հասկա– ցողութեամբ :

Այդ ձեռնարկներէն մին կրնար կազմել հրա– տարակչական մը՝ զարկ տալու համար մանկական գրականութեան, կարելի չքեղութեամբ եւ ճոխու– թեամբ: Իրար հիւսելով Հայրենիքին եւ Հայկա– կան Արտասահմանի արտադրութիւնները, ինչ – պէս համաշխարհային գոհարները:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ՈՐՔԱՆ ՈՃԻՐ

«Ոճիր արկած» գրելու համար մէկ հատիկ են տեղական թերթերը, մանաւանդ որ ոստիկանա – կան արգելք ալ չկայ :

Պոլիս ժամանակ մը կարելի էր հրատարակել այն «Օրուան դէպքերը» զորս ոստիկանութիւնը ինք կուտար, մինչդեռ հոս կարծես մրցումի ելած են սեփական թղթակիցներ, հեռաձայնով, հեռա– նկարով հաղորդելու ամէնէն սարսռազդեցիկ ո – ճիրները եւ նկարները մարդասպաններուն:

Ցաւալին այն է որ ժողովուրդը կը փնտռէ եւ կը լափէ զանոնք: Որքան խոշոր գիրերով եւ ման– րամասն ծանուցուած ըլլայ ոճիրը այնքան շատ կը քշուի թերթը: Եւ միշտ երեւակայութիւնն ալ կը խառնուի գործին, ճարտարօրէն հիւսելու եւ զարդարելու համար հասարակ արկած մը կամ գողութեան դէպք մը :

Ատով չի սահմանափակուիր վնասը: Այդ շնորհալից եւ պատկերազարդ հրատարակութիւն – ները յաճախ պատճառ կը դառնան դէպքերու բազմապատկուելուն :

Որքա՜ն պատանի ոճրագործներու եւ մանա – ւանդ գողերու կը հանդիպինք ժամանակէ մը ի վեր :

Այդ տղոց համար հէքեաթին «հերոսը» կը դառնայ յաճախ աւազակ մը կամ մարդասպան մը ու իրենց յանդուգն միտքը եւ եռացող արիւնը կը թելադրէ «փորձել» անգամ մը:

Չէ՞ որ յաջորդ օրը իրենց մասին ալ պիտի խօսին եւ նկարներն ալ դնեն թերթին մէջ: Հապա միլիոններու պա՞րը «կենկսթըր»ներու եւ «Թրաքսիոն աւան»ներու «յանկուցիչ» մանրա – մասնութիւններով : Դժուար չէ մէկ հարուածով 6 — 7 միլիոն թռցնել ...

Հապա կինե՞ը, որոնք այնքան ճարտարու – թեամբ կացին կը ճօճեն կամ նրբամտութեամբ եւ խորամանկ խաղերով թոյն կը մատակարարեն:

Անշուշտ զանազան տեսակ ալքոլներ ալ մեծ դեր ունին այդ բոլորին մէջ: Կարելի է բացատրել:

Բայց, ինչ որ անբացատրելի կը մնայ եւ քամնելի՝ մայրերու ոճիրներն են:

Այս ճակատին վրայ եւս թերթերու սանձար– ձակ նկարագրութիւնները մեծ դեր կը կատարեն, բոցավառելով երեւակայութիւնները, սորվեցնե – լով միջոցները, աւելի «նրբացնելով» հիւանդ եւ ախտաւոր նկարագիրները: Կարգ մը շարժանկար– ներ կը լրացնեն պակասը:

ՍՕՍԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԾՆՆԴԵԱՆ 80ԱՄԵԱԿԸ

Կաթող. պատրիարք Արտաւազդ արք. հե – տեւեալ հեռագիրները ստացած է Մայր Աթոռէն.

ԵՐԵՒԱՆ, 8 Յունուար ,— Ընդունեցէք մեր շնորհաւորութիւններն ու օրհնութիւնները Նոր Տարւոյ եւ Ս. Ծննդեան առթիւ եւ հաղորդեցէք զանոնք հոգեւորական դասուն, եկեղեցիներու ժո– ղովներուն, կրթական հաստատութիւններուն եւ մեր սիրելի ժողովուրդին:— Գէորգ Զ.

ԵՐԵՒԱՆ, 12 Յունուար.— Ս. Էջմիածնի Գե– րագոյն հոգեւոր խորհուրդը 1950 թուին կազմա– կերպում է Վեհ. Հայրապետի 80ամեայ Յոբելեա– նը: Սփիւռքի կեդր. յանձնաժողովի նախագահ նշանակուած է Կիլիկիոյ շնորհազարդ կաթողի – կոսը: Նորան է յանձնուած Սփիւռքի բոլոր թեմե– րում յոբելինական տօների կազմակերպութիւնը թեմակալ առաջնորդների նախագահութեամբ, ի բաց առեալ երկու պատրիարքութիւնների: Ման – րամասն հրահանգ կ'ուղարկուի:— Գերագոյն Հո– գեւոր Խորհուրդ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ մէջ տօնակատարութիւնը կազ– մակերպելու պաշտօնը յանձնուած է Գէորգ արք. Արսլանեանի, ինչպէս կ'իմանանք վերջին թղթա– տարէն:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՋԱԽՋԱԽԻՉ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

«Յուսաբեր»ի յունուար 4ի թիւէն կ'իմանանք թէ Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ջախջախիչ յաղթա – նակ մը տարած է Գահիրէի մէջ, իտալական լաւա– գոյն եւ Եգիպտոսի առաջնագոյն խումբերէն «Փրօ Փաթրիա»յի դէմ, «պասքէթ պոլ»ի մրցումի մը առթիւ: Հայկական խումբը շահած է 48 կէտ 27ի դէմ: Ներկայ եղած են երկու հազար հոգի: Ման– րամասնութիւնները յաջորդով:

Ինչե՞ր կը ծրագրուին Մոսկուայի մէջ

Տակաւին Մոսկուա կը գտնուի Չինաստա– նի բոլշեւիկեան կառավարութեան նախագահը, Մաօ Ցէ Թունկ: Իր ետեւէն հասաւ արտաքին նա– խարարն ալ, զօր. Չու Ան Լէյ, ինչ որ անգամ մը եւս կը հաստատէ այցելութեան արտակարգ հան– գամանքը:

Կիրակի օր, արտաքին նախարարը ունկնդրու– թեան ընդունուեցաւ Սթալինի կողմէ: Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Սթալին եւ Քաղաք. Բիւրօն մաս– նաւոր ծրագիր մը կը մշակեն կարմիր Չինաստանի վարիչներուն հետ: Մոսկուայի թերթերը արտա– տպելով Պ. Վիշինսկիի հերքումը, իրենց կարգին կը պնդեն թէ Խ. Միութիւնը երբեք աչք չունի հիւսիսային Չինաստանի հողերուն վրայ: Չինացի համայնավարներն ալ կ'ըսեն թէ իրենք Մոսկուա– յի խամաճիկները չեն: Միեւնոյն ատեն սպառնա– լից շարժումներ կը կատարեն դէպի հարաւ – ա– րեւելք եւ Թիպէթ: Այս վերջին պարագան ապա – ցոյց մը կը համարուի թէ Մոսկուա կը քաջալերէ Չինաստանի համայնավարներուն յառաջխաղա – ցութիւնը դէպի հարաւ–արեւելք, մինչեւ Հնդ– կաչին, պայմանաւ որ իր թեւարկութեան տակ մնան Մանչուրիան, Ներքին եւ Արտաքին Մոն– կոլիան :

Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը անորոշ է տակաւին եւ հակասական լուրերը իրարու կը յա– ջորդեն: Կիրակի օր կարգ մը թերթեր կը ծա – նուցանէին թէ 30.000 չինացի բոլշեւիկներ Թոն – քին մտած են: Հնդկաչինի Ֆրանսական իշխանու– թիւնները անմիջապէս հերքեցին այս տեղեկու – թիւնը :

Փեքինի անթելը անգամ մը եւս յայտարարեց թէ Թիպեթը ամբողջական մասն է Չինաստանի: Միեւնոյն ատեն հաղորդեց թէ շրջանային մաս – նաւոր կառավարութիւն մը հաստատուած է հիւ– սիսային – արեւմտեան Չինաստանի մէջ, վար – չական եւ դինուորական իրաւասութիւններով :

Տակաւին կարելի չէ եղած վաւերական տե – ղեկութիւններ քաղել Մոսկուայի մէջ կատարուած բանակցութեանց մասին: Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Խ. Միութիւնը տնտեսական եւ մասնա– գիտական լայն օժանդակութիւններ խոստացած է Նոր Չինաստանի, որ փոխադարձաբար իրեն պիտի տրամադրէ ռազմագիտական դիրքեր, մասնաւո – րապէս քարիւղի եւ ածխահանքի շրջաններուն մէջ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, ռուսեւչինական հաստատութիւն մը պիտի հիմնուի, Չինաստանի վերատպահելով բաժնեթուղթերու 51 առ հարիւրը, շահագործելու համար երկու նահանգներու քա – րիւղի հանքերը: Մոսկուա մեքենաներ եւ ուրիշ արհեստագիտական միջոցներ տրամադրած է, զարկ տալու համար Վուղուի քարիւղի հանքերուն, ուր 28 հորեր կը բանին արդէն եւ ուրիշ 200 հորեր ալ նոր պիտի բացուին: Ռուսերը յանձն առած են խճուղիներ շինել, ինչպէս եւ 125 շոգեշարժ մե – քենաներ եւ քանի մը հազար վակոններ ճարել այս տարուան ընթացքին: Միեւնոյն ատեն անհրա – ժեշտ նիւթերը պիտի տրամադրեն, կրկնապատ – կելու համար Մանչուրիոյ երկաթուղին :

Կիպրոսի՞ խնդիրը եւ Թուրքերը

Կիրակի օր փակուեցաւ այն հանրաքուէն որ սարքուած էր Կիպրոսի յոյն օրթոտոքս եկեղեցւոյ կողմէ, կղզին Յունաստանի միացնելու համար : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , քուէարկութեան մասնակցած են քաղաքաբնակ Յոյներու 90 առ հարիւրը եւ գիւղաբնակներու 97 առ հարիւրը: Քուէարկելու իրաւունք ունէին 18–էն վեր բոլոր Կիպրոսցիները: Ընդհ. թիւը կը հաշուէին 250 հազար :

Քուէարկութիւնը տեւեց մէկ շաբաթ: Վերջ– նական արդիւնքը պիտի ծանուցուի կղերին կող – մէ, յառաջիկայ կիրակի, հրապարակային ժո – ղովներու մէջ: Յունական մամուլը միաձայնու – թեամբ ողջունեց հանրաքուէին «յաղթական ել– քը»: Եկեղեցական խորհուրդը ժողով պիտի գու– մարէ, որոշելու համար յաջորդ ձեռնարկները: Զախակողմեան կազմակերպութիւնները, մէջն ըլլալով համայնավարները, ծրագիրներ պատ – րաստած են, անմիջապէս գործի ձեռնարկելու համար :

Այդ ձեռնարներէն մէկը պիտի ըլլայ պատ – ուիրակութիւն մը ղրկել Յունաստան, որպէսզի Կիպրոսի նոր վարչաձեւը որոշէ անյապաղ , բա– նակցելով Անգլիոյ եւ Ազգաժողովին հետ :

Աւելորդ է ըսել թէ Կիպրոսի Թուրքերը դըժ– գոհ են այս ձեռնարկներէն: Թրքական ազգ. կու– սակցութեան ընդհ. քարտուղարը «քաղաքական խաղ մը» կոչեց զայն, իսկ Թուրք թերթ մը հե– տեւեալ խորագիրը դրած էր իր խմբագրականին գլուխը.

— «Եթէ Կիպրոս դրօշի մը կը կարօտի, այդ կրնայ ըլլալ միայն Թրքական դրօշը »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 120ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հայ ժողովուրդի ազատագրութիւնը Նալբանդեան կը տեսնէր յեղափոխական պայքարի մէջ՝ անխզելի կերպով կապուած ռուսական յեղափոխական ժողովրդավար շարժումներուն հետ, որոնցմով տոգորուած են իր գործերը։ Այդ իմաստով բացառիկ չահեկանութիւն կը ներկայացնէ հեղինակին գրական հրապարակախօս. երկերու պսակը, «Երկրագործութիւնը որպէս ուղիղ ճանապարհ» աշխատութիւնը, որ լոյս տեսաւ Փարիզ, 1862 Մայիսին, Սիմէոն Մանիկեան ծածկանունով։

Հոս մեծ հրապարակախօսը հանդէս կուգայ իբրեւ համառուսական «ռեվոլիւցիոն – դեմոկրատական» շարժման բոցաշունչ մարտիկ, որ հետեւողականօրէն կը քարոզէ ու կը պաշտպանէ գիւղացիական հարցի լուծման յեղափոխական գաղափարը գրելով.— «Սորուկը կացինով կը վճռէ գործը»։ Ան կը գտնէ որ ժամանակը շատ մօտեցած է, եւ կարծուածէն աւելի մօտեցած։ Այս կերպով Նալբանդեան կ'արձագանգէր Չերնիշեւսկիին, որ նոյն շրջանին Ռուսիոյ մէջ առաջ կը քաշէր կացինի վճռականութեան խնդիրը։

Նալբանդեան սուր քննադատութեան կ'ենթարկէ ոչ միայն ճորտատիրութիւնը, այլեւ տնտեսութեան դրամատիրական դրութիւնը, քաղքենի պետութեանց մարդատեաց քաղաքականութիւնը։ Ան բոլորովին ճիշդ կը նկատէ դրամատիրական քաղաքակրթութեան արատները, ուստի եւ ամբողջ թափով կը ծառանայ փառաբանուած եւրոպական իրականութեան դէմ, ցոյց տալով անոր թշուառութիւնն ու սարկութիւնը։ Մասնաւորաբար Անգլիայէն առնուած փաստերով կը պատռէ աշխարհակալ պետութեանց դիմակները, բարբարոսութիւնը գաղթարար նուաճողներուն, որոնք քաղաքակրթութեան անունով սարկութիւն եւ բռնութիւն կը տարածեն։ «Բանտեր են նոցա դպրոցները, պոլիցականք (ոստիկանութիւն) եւ ժանտարմը՝ դաստիարակները, շղթան՝ հրահանգիչ գիրքը, աքսորը՝ բարոյականութիւնը վերին աստիճանի կազդուրելու մարզարան, կախաղանը եւ գլխապարտութեան խայտառակ սիւնը՝ դուռն ճշմարիտ, որ տանի ի կեանս յաւիտենականս...»։

«Երկրագործութեան» հեղինակը միեւնոյն ատեն յառաջ կը քաշէ ազգային ազատագրական շարժման անհրաժեշտութիւնը, ազգերու ու ժողովուրդներու իրաւահաւասարութեան պահանջը եւ անոր կենսագործումը կը տեսնէ ռուսական յեղափոխութեան (ռեվոլիւցիա) մէջ։ Ծնշուած ազգութիւններու որոնց կարգին Հայերու ազատագրութեան բախտը կը միահիւսէ «դեմոկրատական ռեւոլուցիային», որու ռտնաձայները կը լսէր Ռուսաստանէն։

«... Ռուսիոյ մէջ խմորուած ազատութեան համարձակ կարելի է մարդկային ազատութիւն անուանել, վասնզի ազատութիւնը հողի վերայ կը հիմնուի, քանզի ոչ միայն ինքը՝ Ռուսը կ'ուզէ իր ազատութիւնը, այլ կը քարոզէ թէ Լեհաստան, Ֆինլանտա, Փոքր Ռուսիա (15 միլիոն ժողովուրդ), Կովկաս, Վրաստան, Հայաստան պէտք է որ ազատ եւ անկախ բլլան... Ռուսիոյ ազատութիւնը, ընդհանուր մարդկութեան ազատութեան վերաբերմամբ մեծ խորհուրդ ունի...»։

1862 Մայիսին Նալբանդեան արտասահմանէն վերադարձաւ Ռուսիա, եւ հազիւ հասած էր Նոր-Նախիջեւան՝ Հնդկաստան կատարած իր ուղեւորութեան մասին հաշուետուութիւն տալու, երբ (Յուլիս 14ին) ձերբակալուեցաւ՝ Լոնտոնի քարոզիչներու հետ «յանցաւոր կապեր» ունենալու մեղադրանքով։ Բանտարկուեցաւ Պետրոպաւլովսկ բերդի Ալեքսեեան Ռաւելին կոչուած պատժախցում։ Նոյնիսկ մութ ու սառնաշունչ բանտին մէջ «ռեւոլուցիոնէր – դեմոկրատը» չդադրեցաւ ստեղծագործելէ ու պայքարելէ։ Գրեց կարգ մը արժէքաւոր գործեր, որոնցմէ յիշատակութեան արժանի են «Սօս եւ Վարդիթեր» վէպի «Կրիտիկա»ն, «Ազգային Թշուառութիւնք», «Հեգէլը եւ նորա ժամանակը» որոնց մէջ ան հետեւողականօրէն կը յայտնէր յեղափոխական գաղափարներ (ռեւոլուցիոն իդէաներ)։

1865ին Ծերակոյտին որոշումով Նալբանդեան կ'աքսորուի։ Մայիս 13ին կը հանեն բանտէն հիւծած ու քայքայուած, իր խօսքերով՝ «Ոչ կենդանի, ոչ մեռած»։ Ցարական գնտանը քայքայած էր իր առողջութիւնը, բայց ոչ երբեք իր յեղափոխական եռանդն ու վճռականութիւնը։ Աքսորավայրին մէջ (Սարատովի նահանգ, Կամիշին քաղաք) քանի մը ամիս տառապելէ վերջ, Նալբանդեան կը մեռնի 1866 Մարտ 31ին։

Նալբանդեան ոչ միայն նշանաւոր «ռեւոլուցիոն–դեմոկրատ» էր, մեծ հրապարակախօս, հայ «մատերիալիստական էսթետիկայի» հիմնադիրը, այլեւ անվանաւոր գրող, որ իր նոր խօսքը բառ ինչպէս բանաստեղծութեան (պոէզիա) այնպէս ալ գեղարուեստական արձակի մէջ։ Իր գեղարուեստական երկերը աչքի կը զարնեն գաղափարական խոր բովանդակութեամբ, «ռեւոլուցիոն պարտիականութեամբ» (յեղափոխական կուսակցականութիւն), «ռէալիստական» (իրապաշտ) զգացողութեամբ եւ լեզուա – ոճական յատկութեամբ։

Նալբանդեանի գրական ժառանգութեան մէջ մասնաւորապէս նշանակալից տեղ կը գրաւէ բանաստեղծութիւնը (պոէզիա), որ կը հանդիսանայ անցեալ դարու 50 — 60ական թուականներու յեղափոխական ժողովրդավար (ռեւոլուցիոն դեմոկրատական) պայքարի բանաստեղծական անդրադարձումը։ Իր ինքնուրոյն ու թարգմանական բանաստեղծութիւններուն մէջ ան կ'երեւայ իբրեւ մարտնչող գինուոր, որ ամբողջովին տոգորուած է դարաշրջանի առաջաւոր գաղափարներով։ Իր «Մանկութեան Օրեր»ը, «Ազատութիւն» եւայլն, հակառակ ոստիկանական հետապնդումներուն ու արգելքներուն, եղած են ժողովրդական զանգուածներուն սիրելի երգերը եւ մեծապէս ոգեշնչած յետագայ շրջանի հայ ժողովրդավար բանաստեղծութեան ներկայացուցիչները։ Այդ կարգի երգերով Նալբանդեան դարձաւ հայ նոր իրապաշտ բանաստեղծութեան (ռէալիստական պոէզիա) ռահվիրաներէն մէկը եւ յեղափոխական – ժողովրդավար բանաստեղծութեան հիմնադիրը։

Միեւնոյն յեղափոխական գաղափարականութեամբ (ռեւոլուցիոն գաղափարայնութեամբ) եւ կրքոտութեամբ տոգորուած է նաեւ Նալբանդեանի արձակը, որով մեծ զարկ տուաւ իրապաշտ (ռէալիստական) վիպագրութեան, դառնալով անոր տաղանդաւոր ներկայացուցիչներէն մէկը։

Նալբանդեան ստեղծեց նաեւ հայ «ռէալիստական» գրական քննադատութեան ու գրականութեան տեսութիւն։ Անոր գեղագիտական (էսթէտիկական) հայեացքներու փիլիսոփայական հիմքը մարտնչող «մատերիալիզմ»ն է, զոր աւելի յայտուն կերպով արտայայտած է «Կրիտիկայի» մէջ Պռօշեանի վէպի քննադատութեամբ։ Պայքարելով «Արուեստը արուեստի համար» գաղափարական (իդէալիստական) ըմբռնումին դէմ՝ Նալբանդեան առաջադրեց «արուեստը կեանքի համար» սկզբունքը եւ այդ կերպով ալ գրականութիւնը դարձուց իրականութեան վերափոխման հուժկու լծակներէն մէկը։

Նալբանդեանի գեղագիտական աւանդները յաջողութեամբ օգտագործեցին եւ նոր աստիճանի բարձրացուցին Լենին – Սթալինի աշակերտներ Ստ. Շահումեան եւ Ս. Սպանդարեան, որոնց ջանքերով ստեղծուեցաւ հայ մարքսական գրականութիւնը։

Իր բովանդակալից գործունէութեամբ. եւ հարուստ ստեղծագործութեամբ Նալբանդեան մեծ ազդեցութիւն գործեց հայ ընկերային մտքի ու մշակոյթի զարգացման ամբողջ ընթացքին վրայ։ Անոր ձգած ժառանգութեամբ դաստիարակուած են ամբողջ սերունդներ։ Միայն մեր օրերուն սովետական իշխանութեան պայմաններով, Նալբանդեանի գիտական հրապարակախօսական եւ գեղարուեստական վաստակը արժանացաւ համաժողովրդական ճանաչման։

ԳՐ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(Թեկնածու Բանասիրական Գիտութեանց)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

«Առանց դպրոցի եկեղեցին դպիր չունենար»

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հայկ. մամուլը, մասնաւորապէս «Յառաջ»ը յաճախ կը յուզէ նոր սերունդի փրկութեան խնդիրը, եւ միջոցներ կը ցուցնէ զանոնք ազգային կեանքին կապելու համար, ուծացումը եւ լճացումը փրկելու համար։

Այս առթիւ կը յիշեցնեն մասնաւորապէս Հայր. Միութեանց պարտականութիւնները, աշխատանքի ձեւեր թելադրելով։ Նոյն ատեն միութեանց ղեկավարներ կը հրաւիրուին հրապարակաւ յայտնել իրենց մտածումները եւ աշխատանքները։

Տարակոյս չունինք թէ մեծ հետաքրքրութիւն կը տիրէ բոլոր Հայրենակցականներու շրջանակէն ներս, ու բոլորին մտահոգութիւնն է կազմակերպել նորահաս երկսեռ երիտասարդութիւնը եւ դաստիարակել Հայոց պատմութեան ու անցեալի յիշատակներով ու գրականութեամբ։

Անշուշտ իւրաքանչիւր Հայր. Միութիւն, մանաւանդ այս շրջանիս կը տարբերի իր կազմակերպութեան եւ գործունէութեան ձեւերով։ Նոյնիսկ կան որ շփոթած կամ շեղած են իրենց բուն կոչումէն եւ նպատակէն, ինչ որ պատճառ եղած է շատերուն մեկուսացման եւ Միութեանց կազմալուծման, օր մըն ալ «յանկարծամահ» ըլլալու համար։

Վասպուրականի Հայրենակցականը երկար խորհրդակցութիւններէ վերջ պարտք կը համարէ հրապարակաւ տալ համառօտ լուսաբանութիւն մը, պարզելով թէ իր կազմութենէն ի վեր (1923) այդ ուղղութեամբ ինչ աշխատանքներ տարած է եւ կը տանի մինչեւ այժմ։

Իրողութիւն է որ առ հասարակ Հայր. Միութիւնները ամէն բանէ առաջ, կը զբաղին իրենց հայրենակիցներու ներքին հոգերով, բարոյական թէ նիւթական։ Թէեւ տարրական պարտականութիւն մըն է եղածը, բայց մեծապէս կը նպաստէ հայրենակիցները իրար կապելու եւ կր փրկէ շատ մը մտահոգութիւններէ։ Ուրեմն անհրաժեշտութիւն մըն է Հայրենակցականներու տեւականութիւնը, լաւ ձեւերով կազմակերպուած եւ իրար շաղկապուած, առանց յետին մտածումներու։

Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը երբեք «տանին չկառչեցաւ», այլ ընդհակառակն իր կազմութենէն ի վեր նախաձեռնարկն եղաւ, համահայրենակցականներու (Մարսէյլի մէջ) Կեդր. Միութիւն մը կազմելու (1936), սարքելով նաեւ գիշերային դասընթացքներ որոնցմէ օգտուեցան շատ մը երիտասարդներ։ Գիշերային դասընթացքներու նիւթական ծախքերը ևս հոգար առաւելագոյն չափով, ինչպէս նաեւ Մեջ. Հայր. Կեդր. միութեան մաս կազմող միութիւններու։ Դժբախտաբար կարգ մը Միութիւններու դժկամակութեանց եւ անհամաձայնութեանց պատճառով եղաւ ժամանակ երբ մինակ հոգաց բոլոր նիւթական ծախսերը, ինչ որ երկար չտեւեց։ Միութիւնը ունեցաւ իր մնայուն ներկայացուցիչը Ազգային Հոգաբարձութեան, բարենպատակ միութիւններու կամ հանրօգուտ աշխատանքներու մէջ, տրամադրելով իր թէ նիւթական եւ թէ իր բարոյական օժանդակութիւնը, համաձայն իր կարողութեան։

Աշխարհամարտ պատերազմը դժբախտաբար լուծեց մատնեց ամէն տեսակ ազգային ու հայրենակցական ձեռնարկներ։

Իսկ այժմ պատերազմէն անմիջապէս վերջ եւ մինչ այժմ, ի՞նչ եղաւ Հայրենակցականներու աշխատանքը՝ նոր սերունդը եւ երիտասարդութիւնը ուծացումէ փրկելու համար։ Ահա բուն հարցը։

Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան առաջին գործը եղաւ հայրենակիցներու մարդահամարը կատարել եւ գտանք մօտաւորապէս 500 անձ Մարսէյլի, 150—200 անձ Փարիզի եւ Ֆրանսայի ուրիշ քաղաքներու կամ գիւղերու մէջ, մեծ մասով երիտասարդներ կամ չափահասներ։

Հայրենակցական Միութիւնը թէեւ «ծերացած» կը համարեն, բայց կը ջանայ շարժում բոլորել, համախմբել երկսեռ երիտասարդութիւնը, բոլոր հայրենակիցները, նոյնիսկ ամէնէն անտարբերները, խրախուսելով եւ ամրապնդելով Միութիւնը որ ունի 120 գործօն անդամներ։

Գոնէ Մարսէյլի հայրենակիցներու մէջ եւ մանաւանդ Միութենէն ներս, չիտեսնուիր տարախօսութիւն կամ նպատակէն շեղելու միտում։ Չկայ հատուածականութիւն մերի կամ մարի թաղերու, գիւղերու կամ գաւառներու բաժանումներով։ Ասդարեւ, կր յաջողի միայն այն որ հաւաքական ուժ կը ներկայացնէ։ Անոր մասին ոչ մի կասկած։ Վասպուրականցին գոնէ շատ լաւ ըմբռնած է «ուժ» բառին իմաստը։ Կը պահէ իր յարաբերութիւնները արտասահմանի մասնաճիւղերու, ինչպէս եւ անհատ հայրենակիցներու հետ, որոնք հեռու են գտնուելն չըջանէս։ Յառաջ կ'երթայ այն Հայաստանեան սահմաններուն, կ'օգնէ ունեցածով անոնց. հիւանդ կամ ծեր հայրենակիցներուն եւ ազգային նիւթական ձեռնարկներուն։ Բայց երբեք պիտի չմոռնայ տօնել ազատագրական շարժման առաջին յաղթանակը հանդիսացող ևս հերոսամարտը, ոգեկոչելով հերոսներու անմահ յիշատակը։

Վասպուրականցի երիտասարդութեան դպրոցը իր սկսի բնտանեկան յարկէն, ամենօրեայ սեղանի շուրջ։ Կը խօսին միայն ու միայն մայրենի լեզուն, ինչ որ ուրախալի երեւոյթ է։ Երիտասարդներուն հարիւրին հարիւրը գիտէ հայերէն խօսիլ, իսկ 80 առ հարիւրը գրել – կարդալ։ Երիտասարդութիւնը կը մասնակցի զանազան երիտասարդական ու մարզական միութիւններու, երգչախումբերու եւ կամ բարենպատակ ձեռնարկներու։ Երիտասարդները աստիճանաբար կը հրաւիրուին մասնակցութեան մէջ, կը պատրաստուին «մեթոտիկօրէն», կը վարժուին ժողովներ վարելու, դառնալու համար ապագայ ղեկավարներ, մեր յոյսեր ու աչքի լոյսեր։

Միութիւնը կը փորձէ իր կարելին, կրթելու, զօդելու համար երիտասարդութիւնը։ Պահանջը շատ մեծ է, եւ պարտաւոր ենք ձեռք ձեռքի տալ անվհատ։

Բարձրագոյն կրթութեան համար անհրաժեշտ են նիւթական լայն միջոցներ։ Եթէ հարուստ անձնաւորութիւններ գործի ձեռնարկեն, Հայրենակցականները չեն որ պիտի զլանան իրենց նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնները, ինչպէս միշտ եւ ամէն համազգային կարեւոր ձեռնարկներու մէջ։

Գաղութէ գաղութ

ԱԹԷՆՔԻ ՎԵՑ ՁՈՀԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Աթէնքի վեց նահատակ Դաշնակցականներուն համար տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ Դեկտեմբեր 11ին, Աթէնքի Հայկ. եկեղեցիին մէջ, ի ներկայութեան մօտ հազար հոգիի բազմութեան, որոնց մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմէր երիտասարդ եւ պատանի սերունդը: Ներկայ եղած են յարանուանութեանց պետերը Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը, Միութեանց եւ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ: Խորհրդաւոր սգաբեմին շուրջ յարգանքի կեցած են Հայ արիներ: Եռագոյնին միջեւ զետեղուած են ծաղկեպսակները Կ. Կոմիտէի, Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեանց, Պուէնոս Այրէսի Հ. Յ. Դ. Փափազեան խումբի եւ Մանուկեան ընտանիքին: Առաջնորդ Մազլըմեան արք. խօսած է նահատակներէն Մ. Փափազեանի մասին, վեր առնելով անոր ազգային բեղնաւոր գործունէութիւնը: Յիշած է նաեւ Արամ Կէօքճեան զոհ գերման եաթաղանին:

Կատարուած է հոգեհանգիստ Երուսաղէմի Կիւրեղ պատրիարքին հոգւոյն: Այս ինքնաշարժերով բազմութիւնը գացած է Պրահամի գերեզմանատունը վեց նահատակներուն շիրիմին վրայ (Միհրան Փափազեան, տիկին Արշալոյս Փափազեան, իրենց զաւակը՝ քանամեայ Սերգօ Օնպաշեան, բանաստեղծ Մանուկ Մանուկեան, Կարպիս Գաղանճեան, Տոքթ. Յ. Աշրգեան): Շիրիմներուն վրայ խօսած են Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ատենապետ Պ. Գրիգոր Բարազամեան, Տօքթ. Արշակունի, Շնորհք Տէյիրմէնճեան:

ՀԱՅԿ. ԵՐԳԸ ամէն շաբաթ կը հեռարձակուի Փրակայի ռատիոկայանէն, որ վերջերս ճոխացուցած է Հայկ. երգացանկները հաւաքածոն, կը գրէ «Մարմարա»յի Թղթակիցը: Վերջերս ժամ մը յատկացուած է Հայկ. մշակոյթի եւ երաժշտութեան համար:

Այպէրթ Փէք, Չեխերուն Կոմիտասը, դարձեալ 7 հայերէն երգեր ձայնագրելով 50 հոգինոց երգչախումբի մը համար յարդարած էր: Այս շարքին մաս կը կազմէին 4 կտոր ժողկ. երգեր Խուռնավիլ գիւղէն, Հարսնիքի, Բարեկենդանի երգեր ու երկու օրօր: Երգած է Աստղեան Մարտիրոսեան որ առանց ձայնագրութիւն գիտնալու

րու մէջ: «Առանց դպրոցի եկեղեցին դպիր չունենար»:

Այս համառօտ յուսարանութիւնով՝ կը կարծենք թէ յայտնած կ'ըլլանք մեր նպատակը եւ պատասխանը, այն հարցարանին որ կը չահագրգռէ բոլոր գաղութները:

Ուրեմն, բաւական չէ մինչեւ հիմա կատարուած աշխատանքը, երիտասարդութեան հայեցի դաստիարակութեան համար: Մինչեւ այժմ որեւէ համագործակցական եւ համազգային կեդրոնական կարեւոր ուժ մը չէ նագմակերպուած այդ ուղղութեամբ, բացի Միջին Արեւելքէն, իր ճեմարաններով:

ԴԻԽԱՆ

Վասպ. Հայր. Միութեան

հրաշալի կերպով պահած է Խուռնավիլեան եւ Ակնեան նկարագիրը: Տոքթ. Ս. Վէօնէր Չեխերէնի թարգմանած է եւ պիտի հրատարակէ: Չեխ երգչուհի մը Օր. Վլաստա Մլէնյնիովա այս երգերէն «Խուռնավիլի Օրօր»ը հայերէն երգած է իր մշակուած ձայնով: ՅՈՒՆՈՒԱՐ 30ԻՆ ժամը 17.30ին նորէն պիտի հեռարձակէ այս երգերը:

ՍԵԼԱՆԻԿԻ մէջ մեծ շուքով տօնուած է Հ.Յ.Դ. Օրը, ի ներկայութեան մեծ բազմութեան եւ տեղւոյն յոյն բարձրաստիճան անձնաւորութեանց: Ժողովուրդը մեծ ոգեւորութեամբ դիտած է հայկական հարսնիքը ուր Դաշնակցութիւնը ներկայացուցած են իբրեւ փեսայ, իսկ հարսը հայութիւնը: Խօսած է ընկեր Ռուբէն Գալֆայեան պարզելով Դաշնակցութեան 59 տարիներու հերոսական եւ հայանուէր գործունէութիւնը:

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՆ

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՏՕՆԱԾԱՌԸ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Մեր փոքրիկ գաղութին հայ մանուկներն ալ ունեցան հայկական Կաղանդ Պապան, Յունուար 8ին:

Ինչպէս ամէն տարի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը տօնածառ մը պատրաստած էր: Շատ գոհացուցիչ էր յայտագիրը՝ կազմուած փոքրիկներէ եւ Նոր Սերունդի անդամներէ: Ամէնքն ալ գովելի էին:

Ունեցանք հիւրեր Մարսէյլէն: Ներկայ էր ընկեր Ա. Պետիկեան նաեւ Նոր Սերունդի Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը իր ընկերներով: Խօսք առին օրուան նախագահը, ընկեր Ս. Բրուտեան, Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը եւ Խաժակ խումբէն ընկեր Յ. Աճէմեան:

Հանդէսին ղեկավարը՝ ընկեր Գեղամ Պօղոսեան ոգեւորեց հանդէսը: Հետզհետէ վայելեցինք արտասանութիւններ, երգեր եւ թատերական պատկեր մը «Նոր Սերունդի կեանքը», որ շատ պարզ տեսարանով մը կը ներկայացնէր թէ ինչ կ'ընէ Նոր Սերնդական մը իր տան մէջ.— «Ապրիլ հայ, խօսիլ հայերէն»:

Շատ կը փափաքէի, տալ դերակատարներուն անունները, բայց նեղ են «Յառաջ»ի թանկագին սիւնակները:

Գեղարուեստական բաժինէն վերջ Կաղանդ Պապան բաժնեց նուէրները բոլոր մանուկներուն անխտիր:

Պատիւ մեր Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. օրիորդներուն որոնք միշտ կ'ապացուցանեն թէ կրնան բարձր պահել հայկական արժանիքները:

Յ. ԱՃԷՄԵԱՆ

★

ՄԵՐ ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ.— Յունուար 8ի կիրակին Օթէլ, որ Ֆրանսի մէջ տեղի ունեցաւ գեղեցիկ հանդէս մը կազմակերպուած Սթանոզի Հայր. Միութեան 22րդ տարեդարձին առթիւ: Օրուան նախագահը՝ ընկեր Յովհ. Ահարոնեանը, ի յարկեան մը ոսկի հրաւիրեց բոլոր ընկերները: Ցե-

կաեն մը ոսկի հրաւիրեց բոլոր ընկերները: Ցետոյ կարդաց գեղեցիկ ուղերձ մը որով կը հրաւիրէր բոլոր Սթանոզցիները հաւաքուիլ Միութեան շուրջ որպէսզի աւելի լայն կերպով կարենան օգնել իրենց չքաւոր հայրենակիցներու: Դպրոցական մանուկները բաւական յաջող էին, արտասանութեանց, երգի, տրամախօսութեան, եւ պարերու մէջ: Տիկին Ա. Գասապեան ջանք չէր խնայած փոքրիկները լաւ մարզելու եւ գովասանքի արժանի է:

Միութեան կողմէ նուէրներ բաժնուեցան բոլոր մանուկներուն անխտիր: Հանդիսականները ուրախ տրամադրութեամբ մեկնեցան սրահէն: Ջերմապէս գնահատելի էր վարչութեան աշխատանքը: — Յ. Մ. Պիչաքճեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ). — Գաղութիս մարզասէր հասարակութիւնը ժամանակէ մը ի վեր զրկուած էր մրցումներէ: Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկները, ըստ իրենց խաղացանկին, ախոյենական մրցում չունէին կատարելիք, որով տեսակ մը «գործադուլութիւն» կը տիրէր, ճիշդ ինչպէս կը տիրէ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, տնտեսական գետնի վրայ:

Վերջապէս Յունուար 15ի կիրակին Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական դաշտին վրայ, տեղի ունեցաւ շատ կարեւոր մրցումը Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Grandrisի խումբերուն միջեւ: Ֆրանսական խումբը, խոհեմ ամէն տեսակէտով, մէկ օր առաջ եկած էր Վիէն, որպէսզի հանգստանայ: Եւ արդէն այսպէս ընելով միայն կրցած է առաջին տեղը գրաւել մեր «փուլ»ին մէջ:

Մեր տղաքը, տեղեակ այս կենսական իրողութեան, տեսակ մը ինքնավստահութեամբ մտան դաշտը պաշտօնական դատաւորին ազդանշանին վրայ, որպէսզի ժամ առաջ եւ պատուաւոր յաղթանակով մը «զահընկէց» յայտարարէին այցելուն:

Մրցումը, թէեւ կանոնաւոր անցաւ, բայց իր ամբողջ տեւողութեանը պահեց բուռն պայքարի երեւոյթը, տիրելու եւ տիրապետելու: Մերիններըհ՝ զուսպ եւ պատրաստ կը սպասէին հակառակորդի կողմէ զալիք յարձակումներուն: Եկան ու անցան անոնք, պահակները՝ վերջապահները արթուն կը հսկէին, ինչպէս մեր քաջարի բերդապահը: Յայտնի կ'ըլլար որ նոյն վիճակին մէջ էր հակառակորդը: Կը սպասէր մեր յարձակումներուն եւ մէկ մէկ աւելի վտանգաւոր վայրէջքներուն: Երկուստեք յոգնութեան որեւէ նշան չնշմարուեցաւ, եւ այսպէս, մինչեւ որ դատաւորին սուլիչը իմացուց առաջին կիսախաղին վերջաւորութիւնը:

Երկրորդ կիսախաղին, մեր տղաքը սկսան աւելի յուսադրիչ խաղարկութիւն մը ցուցադրել եւ մէկէ աւելի յարձակումներ կատարել ներկայ բազմութեան ծափերուն մէջ, որպէսզի վայրկեան առաջ նշանակեն բաղձալի կէտերը...

Բայց ի զուր: Այո, մերինները, շատ անգամ կրցան մօտենալ հակառակորդի բերդին սպառնալից: Վերջ ի վերջոյ մրցումը երկուստեք մնաց առանց արդիւնքի: Մեր վերջապահները լաւագոյն կերպով պաշտպանեցին, բերդապահին հետ միասնաբար Հ. Մ. Ը. Մ.ի բերդը: Բայց նոյնքան յամառութեամբ Ֆրանսացիները պաշտպանեցին իրենցը:

Ուրեմն, մրցումը վերջացաւ հաւասար եւ առանց արդիւնքի 0 — 0, անսահման ուրախութիւն պատճառելով այցելուներուն, որովհետեւ կը մնային իրենց գահին վրայ: Հասկնալի էր...: Պարզապէս թարմացնելու համար յիշողութիւնները, կ'արձանագրեմ այստեղ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կատարած մրցումներու արդիւնքները.— 9 – 10 –49 Հ. Մ. Ը. Մ. կը յաղթէ Charlyի (Փօրֆէով).— 16 – 10 – 49 Grandris եւ Հ. Մ. Ը. Մ. 3 — 3: 13–11–49 St. Symph. sur Coise եւ Հ. Մ. Ը. Մ. 4–4: 18–12–49 Charly եւ Հ. Մ. Ը. Մ. մերինները կը յաղթեն 6–0: Երկու մրցումներ կան տակաւին, որպէսզի եղանակը մերջանայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբին համար: Միայն յաղթանակներով կարելի է կորզել առաջին տեղը ընդհանուր դասաւորումին մէջ:— Տէրմ. 1950

ՔՍԱՆ ՀԱԶԱՐ ՕԴԱՆԱՒ ունի Խ. Միութիւնը, բաժնուած՝ 550 կազմ եւ պատրաստ խումբերու, համաձայն իրազեկ աղբիւրէ հաղորդուած տեղեկութեանց: Այս օդանաւերէն 8000ը ծանր ռմբաձիգներ են: Նոյն աղբիւրին համաձայն սաւառնակներու տարեկան արտադրութիւնը հասած է կամ պիտի հասնի 25.000ի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆ Ը (40)

ՄՈՒՐԱՏԻ Ճ ՄԲՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱՋԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Առաւօտուն գացինք շօսէին վրայ եւ սպասեցինք այդ խեղճերուն ուղեկցող ժանտարմներու վերադարձին: Մեզ պատահեցան եօթը Թուրքեր, որոնցմէ երկուքը հօճաներ էին. մեզի համար այլեւս Թուրքերուն մէջ անմեղ չկար, համոզուած էինք, որ ամէն մէկը մասնակից կամ մեղսակից եղած էր կատարուած սոսկալի դէպքերուն:

Ճանապարհէն դուրս քաշեցինք զիրենք եւ առանց հարցաքննութեան սպաննեցինք:

Շարունակելով մեր ճամբան, հասանք Կ... Յոյն գիւղը, որ ուխտատեղի է Հայերու եւ Յոյներու: Գիւղը սուգի մէջ էր, տղամարդ չէր մնացած, նոյն օրն իսկ ձերբակալած էին 30 հոգի եւ ոստիկանական խումբեր պաշարած էին շրջակայքը. գիւղացիք դուները չբացին մեզ ընդունելու համար, որովհետեւ մասնաւորապէս կը վախնային այն պատճառաւ, որ, ինչպէս կ'ըսէին, իրենց մէջ յոյն մատնիչ մը կար:

Գացինք տանուտէրին մօտ, որ գիւղէն քառորդ ժամ հեռու կը բնակէր. մտաւորական լաւ մարդ մըն էր, որ մեզ սիրով ընդունեց. հազիւ թէ նստած էինք, քանի մը հրացանի ձայն թնդաց.

կարծեցին, որ մեզ պաշարեցին, ու տունը սարսափի մէջ ինկաւ. մենք գիտէինք, որ կը սխալին, բայց իրենց երկիւղը չէին կարող փարատել: Յոյներէն մէկը Եղոյին մօտեցաւ եւ ըսաւ.

— Մենք շուարած ենք, մեզի խելք տուէք:

Այդ ընդհանուր իրարանցումին մէջ լսեցի, որ Եղօն կը կատակէր.

— Իմս այնքան քիչ է, կ'ըսէր սարսափած Յոյնին, որ հազիւ ինծի կը բաւէ. եթէ քիչ մը տամ, ճամբաս չեմ կրնար շարունակել:

Բարեբախտաբար հրացաններու ձայները հետզհետէ հեռացան ու անհետացան. ով գիտէ՝ ինչ տեսակ որս կը հետապնդէին. հնարաւորութիւն չունէինք նոյնիսկ հետաքրքրուելու:

Ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ յուսադրեցինք յոյն գիւղացիները եւ յորդորեցինք, որ շարունակեն պաշտպանել փախստական Հայերը, որու փոխարէն գոնէ բարոյական բաւականութիւն պիտի ունենային:

Երեկոյին շարունակեցինք մեր ճամբան ու մոլորուեցանք. անձրեւը միշտ կը տեղար, ու մենք ցեխերուն մէջ գլտորուելով, ձորերէն ու անտառներէն անցնելով, կը յառաջանայինք. երբ գիւղին մօտեցանք, լուսնկայ գիշեր էր, եւ ճերմակ լոյսին մէջ տեսանք խումբ մը մարդիկ, որ դէպի մեզ կուգային. լուսնի լոյսը կը զարնէր ճիշդ անոնց ճակատին ու անոնք կը քալէին այսահարներու նման մոլորուած աչքերով, անկապակից շարժումներով. իրենց խմբապետը աւելի շատ մօտեցաւ մեզի եւ յայտնեց, որ փախստականներ են. դիմեցինք դէպի իրենց, խառնուեցանք իրարու եւ ողջագուրուեցանք: Յուսահատ վիճակի

մատնուած էին, դունատած, տկարացած, կիները երեխաներով բեռնաւորուած եւ այնպէս տխուր, այնպէս անդառնալի կերպով տխուր, որ կարծես մխիթարական ոեւէ խօսք պիտի վիրաւորէր զիրենք:

ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

★ Պոլսոյ եւ Անգարայի Թուրք թերթերն ալ կը շարունակեն հրաշունչ գրութիւններ հրատարակել այս հարցին առթիւ:

Ինչպէս գրած էինք, վերջերս հրապարակային ժողով մը գումարուեցաւ Պոլսոյ մէջ, նախաձեռնութեամբ Թուրք ուսանողներու: Այս առթիւ ճառախօս մը յայտարարած է.

— «Կիպրոսը հազարաւոր նահատակներ արժած է մեզի: Կիպրոսի Թուրքեր, դուք մինակ չէք: Տասնըութ միլիոն Թուրքերու սիրտերը կը բաբախեն ձեզի հետ: Անցեալ տարի եկանք իբրեւ մշակոյթի զինուորներ, վաղը պիտի գանք իբրեւ ազգային բանակ»:

Կին ճառախօս մը, Նազմիէ Ֆիքրի ըսած է.— «Թոյլ տուինք որ Յոյները մեզմէ առնեն Երկոտասան կղզիները, նոյնը պիտի չթոյլատրենք Կիպրոսի համար»:

Աւելի անպատկառ եղած է Մէտին Էրէն.— «Կիպրոսի մէջ կ'ապրին 85.000 Թուրքեր, 200.000 ոչ – Թուրքերու խառնիճաղանճ մը, ծնունդով՝ Վենետիկցիներ եւ Ճենովացիներ, բարբառով՝ Հելլէններ, կրօնով՝ հռոմէական, հպատակութեամբ՝ անգլիացի, համայնավար՝ 99 առ հարիւր համեմատութեամբ»:

Եւ վերջապէս ամբոխավար մըն ալ ըսած է հեգնութեամբ.—«Անհաւանական չէ որ Հելլէնները Պոլսոյ Բերա թաղին մէջ եւս հանրաքուէ պահանջեն վաղը եւ ուզեն Յունաստանի կցել զայն»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԸ մայրաքաղաք հռչակուած ըլլալով, Իսրայէլի կառավարութիւնը հետզհետէ հոն կը փոխադրէ նախարարութիւնները, առանց սպասելու Ազգաժողովին վերջնական որոշման: Պաշտօնական դեկոյցի մը համաձայն, հինգ նախարարութիւններ փոխադրուած են արդէն: Շուտով կը լրանայ չորս նախարարութեանց փոխադրութիւնը: Այս շաբթու պիտի սկսի ուրիշ հինգ նախարարութեանց տեղափոխութիւնը: Պետական Անթելն ալ — Քոլ Իսրայէլ — Երուսաղէմ կը փոխադրուի: Առաջին նոր շէնքերը պիտի շինուին նախագահութեան եւ խորհրդարանին համար:

3000 ՖՐ. ՊԱՐԳԵՒԸ վերահաստատելու եւ ընդլայնելու առաջարկ ներկայացուցած էր Ազգ. Ժողովին աշխատանքի յանձնախումբը: Վարչապետը պատասխանեց թէ կառավարութիւնը չի կրնար ընդունիլ ստիպողութեան առաջարկը եւ տարբեր դիրք մը բռնել:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղելով Պելկրատի պուլկարական դեսպանատան, կը ծանուցանէ թէ չի կրնար արտօնել պուլկարական դեսպանին վերադարձը: Միեւնոյն ատեն կը պահանջէ ետ կանչել երկու քարտուղարներ: Այս առթիւ ծանուցագիրը կը մերժէ Պուլկարիոյ վերջին պատասխանը, «քարոզչական մըրոստացուցիչ վաւերագիր մը» համարելով զայն: (Եուկոսլաւիա խստօրէն բողոքած էր այն մեղադրանքներուն դէմ որ եղած էին իրեն դէմ, Քոսթովի դատավարութեան առթիւ):

ՊԵՐԼԻՆԻ մասնակի պաշարման խնդիրը կարգադրուեցաւ: Ամերիկացիները Ռուսերուն վերադարձուցին երկաթուղիներու պաշտօնատունը:

ԳԻՒՂ ՄԸ ԿՈՐԾԱՆԵՑԱՒ պարսկական Քիւրտիստանի մէջ եւ փլատակներուն տակ թաղուեցան առ նուազն 44 ընտանիքներ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ վիթխարի սառնակոյտ մը յանկարծ ճեղքուելով, դէպի գիւղը քշեց ժայռի կտորներ: Գիւղացիները ժամանակ չունեցան փախչելու: Քանի մը վայրկեանէն սառերուն եւ ժայռերուն տակ անհետացան կիներ, այրեր, մանուկներ եւ արջառներ: Ազատարարները 55 սառած մարմիններ գտան կիրակի օր:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը ազատ հռչակած էր քարիւղի վաճառումը՝ Փետրուար 1էն սկսեալ, առանց խորհրդակցելու դաշնակից ներկայացուցիչներուն հետ: Երեքն ալ բողոքեցին:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ հետզհետէ կը սաստկանայ Անգլիոյ մէջ: Պահպանողականները կը խոստանան «աւելի ուտելիք, աւելի գործ, աւելի բնակարան», առանց ընկերվարութեան:

ԱՂԱ ԽԱՆԻ կնոջ գոհարեղէններուն գողութեան առթիւ քանի մը հոգի եւս ձերբակալուեցան, որոնց մէկը անգլիացի գնդապետ մը, Ուօթսըն, որ Մարսէյլի բանտը փոխադրուեցաւ եւ խստօրէն կը հարցաքննուի, իբրեւ դրդիչ: — Ցաւալի է որ կարգ մը թերթեր նորէն Հայ կը ներկայացնեն Ալժերիացի Սենանճին, որ սպանուած է:

ՀՌՈՄԻ մէջ ձերբակալուեցաւ 63 տարեկան անիշխանական մը երբ կը պատրաստուէր ուժանակով օդը հանել սպանիական դեսպանատունը, «Սպանիոյ հերոսական ժողովուրդին վրէժը լուծելու համար»:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլ քաղաքի Ֆ. Կապ. Խաչի կողմէ, Շաբաթ իրիկուն, 4 Փետրուար, «Au Club»ի սրահին մէջ, 53 rue Grignan:

Փարիզէն մասնաւոր հրաւիրուած են Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ de l'Opéra Comique (1er prix du Conservatoire) եւ իր հայրը ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ):

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը՝ կը տօնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3 — 7, Յոյներու սրահը 5 rue Bonnefoi, Լիոն:

Հայերէնի դասընթացքի հետեւողներուն կողմէ, արտասանութիւն, երգ, եւայլն: Տօնածառ եւ նուիրաբաշխութիւն եւ զանազան անակնկալներ:

ՍԻՆԷ ՂԱԶՕ պիտի ներկայացնէ շարժանկար մը: Ճշդապահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ 28 Յունուար, ժամը 20ին:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՀԱՒԱՔՈՅԹ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ, ՃԱՒԵՇՏ, ՊԱՐ եւայլն:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Salle Voltaireի մէջ, 22 rue Voltaire Alfortville

Մուտքը ազատ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերունդի կողմէ: 27 Յունուար ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին, Սալ տէ Ֆէթ (Մէզօն տիւ Փէօփլը) Ave. Victor – Cresson, Իսի լէ Մուլինօ:

Կը ներկայացուի՝

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ (Շիրվանզատէի)

մասնակցութեամբ «Ադամեան թատերախումբի»

Ղեկավար՝ ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ

Հաղորդակցութիւն.— Մէթրօ Մէրի տ'Իսի:

ՏԱՐԵԼԻՑԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ.— Այրի Տիկին Կիւլիւմիա Տամլամեանի (Կ. Պոլիս) մահուան տարելիցին առթիւ հետեւեալ նուէրները եղած են.— Տէր եւ Տիկին Բ. Տամլամեան, Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Տամլամեան 4000ական ֆրանք, Այրի Տիկ. Եսթէր Տամլամեան եւ զաւակները 3000, Տէր եւ Տիկ. Տօքթ. Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկ. Պ. Պապիկեան (Իտալիա), Տէր եւ Տիկին Ստեփան Տամլամեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տամլամեան, Տէր եւ Տիկ. Զարեհ Մութաֆեան, Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Խոտիկեան 2000ական ֆրանք, գումար 23 հազար:

Սոյն գումարը հաւասարապէս տրամադրուած է չորս հետեւեալ բարենպատակ ձեռնարկներուն, Փարիզի եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմնոյն, Աղքատախնամ Ընկերութեան, Պետ. Հայ Կարմիր Խաչի եւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի: Ստանալ Փարիզի Հայ եկեղեցւոյ դիւանատունէն:

Պարանցիկ երեկոյթ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Այս կիրակի, ժամը 3էն 10, Studio Caumartinի մէջ, 19a rue Caumartin: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները:

ՆՈՐ ԱՐԱԲԿԻՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոր Արաբկիրի հիմնադրութեան 24րդ տարեդարձը պիտի տօնուի Յունուար 28ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

51 rue Grignan, Club Républicainի շքեղ սրահին մէջ: Մասնաճիւղի վարչութիւնը ջանք չէ խնայած, որպէսզի այս տօնակատարութիւնը գերազանցէ նախորդները:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՊԱՆԵՔՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, 69 rue d'Arcueil: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը եւ դասաւանդութիւնը՝ չորեքշաբթի 25 Յունուար, ծանօթ հաւաքատեղին: Սովորական ժամուն: Դասախօսութեան նիւթը «Ազատութեան արժէքը»:

ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԵՐ

Բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեգիններ վճարել տարեկան 3500 լիրի հաշուով, Բժ. Ե. Արզումանեանի, Via Cappelari 3, Milano:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Պանեքօ Քաշանի Արծիւ ենթակոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Մինաս Ալթունեանի իր ողբացեալ կնոջ՝ ընկերուհի ՌԱՄԵԼԱ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Պանեքօի մասնաճիւղին:

★ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեքօ Քաշանի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Մ. Ալթունեանի, իր կնոջ՝ ընկերուհի ՌԱՄԵԼԱ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պ. Աբրահամ Պէրպէրեան Ակնայ Ապուչեխ գիւղացի կը փնտռէ եղբայրները՝ Սարգիս, Աստուր, Խաչիկ եւ Ճանիկ Պէրպէրեաններ, հօր անունը՝ Մարգար, մայրը Մարիամ: Տեղեկացնել Ա. Պէրպէրեանի, 24 rue Enghien, Փարիզ (10):

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.285

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 25 Janvier 1950 Չորեքշաբթի 25 ՅՈՒՆ·

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6060–Նոր շրջան թիւ 1471 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆՔՆ ԱԼ ԿՐՆԱՆ ՓՈՐՁԵԼ

Իր կարգին արծարծելով նոր սերունդի փըրկութեան խնդիրը, Վասպուրականի Հայր· Միութիւնը (Մարսէյլ) չահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէր իր վերջին գրութեամբ (Յառաջ, 24 Յունուար) :

Նախ, մօտաւորապէս կը ճշդուէր իրենց տարագիր հայրենակիցներուն թիւը,— 500 հոգի Մարսէյլի, 150 – 200 հոգի Փարիզի եւ Ֆրանսայի միւս քաղաքներուն մէջ: Ուրեմն մօտաւորապէս 700 հոգի, որ մեծ համրանք մը չէ, դժբախտաբար :

Երկրորդ, կը հաւաստէին թէ Միութիւնը կարելին կը փորձէ, թարմացնելու համար իր կազմը, յառաջ քաշելով երիտասարդները :

Երրորդ հաւաստիք մը, խորապէս կաղդուրիչ·

— Վասպուրականի երիտասարդութեան դպրոցը կը սկսի ընտանեկան յարկէն, ամենօրեայ սեղանի շուրջ: Կը խօսին միայն ու միայն մայրենի լեզուն· ինչ որ ուրախալի երեւոյթ է: Երիտասարդներուն հարիւրին հարիւրը գիտէ հայերէն խօսիլ, իսկ 80 առ հարիւրը գրել – կարդալ »:

Գրութիւնը կը պարունակէր ուրիշ պիտանի տեղեկութիւններ ալ, արժանի լուրջ ուշադրութեան :

Կը յուսանք թէ Փարիզի ջոջ – աղաներն ալ պիտի բարեհաճին ուսումնասիրել զանոնք: Նախ՝ քիչ մը աշխուժանալու, յետոյ՝ իրենց իսկ զաւակները փրկելու համար :

Ի՞նչ օգուտ «ա՜խ, Վասպուրական» հառաչել տաքուկ վառարանին կամ բանուկ խանութի մը անկիւնը, երբ ամէն օր առաջատ կը բանան աշխարհաքաղաքացիական հովերու առջեւ :

Մարսէյլի Վասպուրականցիներուն պատասխանը նախափորձ մըն է: Եւ բարի օրինակ :

Անշուշտ ուրիշ Հայր· Միութիւններ ալ պիտի փութան պարզել իրենց աշխատանքը՝ նոր սերունդի փրկութեան համար:

1949 Նոյեմբեր 17ի եւ 18ի խմբագրականներով, ուզած էինք իմանալ թէ իւրաքանչիւրը ի՛նչ կը բանի, այս ճակատին վրայ:

— « Եթէ իւրաքանչիւր Հայր· Միութիւն բան – գործ ընէր միայն հայերէն սորվեցնել իր անդամներու զաւակներուն, թէ Միութիւնը կը զօրանար, եւ թէ մանաւանդ սերունդ կը փրկուէր:

Որ եւ է ատեն մտածե՞ր են այս տեսակ պարտականութեան մը մասին»:

Այս հարցումը կը պահանջէ հրապարակային պատասխան, լուսաբանելու համար հիմնական խնդիր մը:

Միութիւններ կրնան շատ մը շահեկան տեղեկագիրներ կարդալ իրենց պարբերական ժողովներուն մէջ: Սովորութիւն մը որ կը շարունակուի տարիներէ ի վեր, առանց քայլ մը յառաջ տանելու այս կամ այն Միութեան գործունէութիւնը :

Վերի հարցումը տեղական հանգամանք չունի: Անոր պատասխանները պիտի կազմեն տեսակ մը համայնապատկեր: Պիտի մղեն մտածելու եւ մանաւանդ գործելու :

Եւ մենք վստահ ենք որ ոչ միայն շատ մը աչքեր պիտի բացուին, այլեւ նոր եռանդ պիտի հոսի թմրած երակներու մէջ :

Ամէնէն համեստ Միութիւնն ալ կրնայ դեր կատարել սերունդի փրկութեան պայքարին մէջ, սկսելով ինքն իրմէ :

Լսեր էք ամէնքդ ալ,— «Կրթութիւնը օրօրոցէն կը սկսի»:

Փորձեցէք դուք ալ, սկսելով ձեր տունէն եւ ընտանեկան սեղանէն :

Նախ կազմակերպեցէք ձեր ժառանգորդներուն փրկութեան գործը, այլապէս ձեր ձեռքով թաղած կ՚ըլլաք ծննդավայր, հայրենի աւանդութիւններ, մայրենի լեզու եւ մնացեալը :

Եթէ ձեր ուժերը անբաւական են, ձեռք ձեռքի տուէք համանման Միութեանց հետ: Կամ ձեր զաւակները յանձնեցէք Երիտ· Միութեանց որ այդ գործով կը զբաղին:

Ջանացէք պակասները լրացնել գիշերային դասընթացքներով:

Կարճ խօսքով, տեւական եւ միացեալ գործունէութիւն, առանց բիւզանդական վէճերու:

Այս պարտականութիւնը չի խանգարեր Հայր· Միութեանց միւս հոգերը: Ընդհակառակն :

Շ·

«ՑՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՇԷՆՔԻՆ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ

«Ցուսաբեր»ի շէնքին կառուցումը սկսած է 1949 Դեկտեմբերի սկիզբը: Անոր հողը կը գտնուի Ռէն Նայլի մեծ պողոտային վրայ, նախկին «Պըտուղներու շուկայ»ին ետեւի կողմը, Թէրրա էլ Պուլաքիէ կոչուած փողոցին վրայ, որ այժմ Շարա էլ Կիլա կը կոչուի եւ 20 մէթր լայնութիւն ունի· մասամբ կը նայի նորակառոյց հրապարակի մը վրայ, ուրկէ պիտի անցնի «մեթրօ»յի նոր գիծը (Գահիրէ):

Հողի ընդհանուր տարածութիւնը 1310 մեթր է, որմէ շուրջ 275 մեթր երկու փողոցներուն լայնացման յատկացուած է, մնացեալ 1035 մեթր տարածութեան վրայ պիտի շինուի շէնքը:

Հողի ընդհանուր տարածութիւնը արժած է 12·400 եգ· ոսկի: Այս տարածութենէն 275 մեթր «Թանզիմ»ը առած է, որուն փոխարէն պիտի հատուցանէ ոչ նուազ քան 3000 ոսկի:

Մնացած 1035 մեթր հողին այսօրուան իրական արժէքը 30·000 ոսկի է:

Շէնքի հիմերուն շինութիւնը յանձնուած է նուազուրդով Hettena Bros· ընկերութեան, որ պիտի շինէ simplex դրութեամբ, այսինքն մեքենաներով պիտի շինէ պէթոնէ 230 գետնամուխ սիւներ, 9 մեթր խորութեամբ, որոնց գետեղումը արդէն վերջացած է: Կը մնայ այս սիւներուն գլուխները իրարու կապել «պէթոն առմէ»ի ցանցով մը, որուն վրայ պիտի բարձրանան շէնքի «պէթոն առմէ» սիւները եւ պատերը :

Մինչեւ մէկ ամիս կը վերջանան նաեւ «պէթոն առմէ» ցանցին աշխատանքները եւ Փետրուարի առաջին կիսուն կը սկսի գետնայարկի կառուցումը: Միայն հիմերու շինութիւնը արժած է 5500 եգ· ոսկի:

Գետնայարկը կը բաղկանայ ընդարձակ տպարանէ մը, մօտ 350 մեթր տարածութեամբ, «Ցուսաբեր»ի խմբագրութեան եւ վարչութեան յատկացուած հինգ սենեակներէ, վարձու չորս խանութներէ եւ երկու առանձին մուտքերէ :

Գետնայարկէն ետք՝ առաջին յարկը ամբողջութեամբ յատկացուած է մշակութային տան, ունենալով 720 հոգի պարունակող թատերասրահ մը, գրադարան մը, հանդուցեալ Նշան Փալանճեանի անուան նուիրուած, յարակից սրահներով:

Երկրորդ յարկը պիտի ունենայ ընդամէնը 950 մեթր տարածութիւն, որուն 500 մեթրը յատկացուած պիտի ըլլայ դալար – տանիքի մը (րուֆ կարտըն), իսկ 450 մեթրը՝ «Նաւասարդ »ակումբին, որ անջատ պիտի ըլլայ ժողովրդային տունէն :

« Նաւասարդ» ակումբին վրայ ծրագրուած է բարձրացնել չորս յարկ բնակարանի համար, իւրաքանչիւր յարկը պիտի ունենայ չորս սենեակնոց երեք յարկաբաժին, ընդամէնը 12 յարկաբաժին :

«Ցուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութիւնը, հիմնուելով Եգիպտոսի եւ արտասահմանի իր համակիրներու նիւթական եւ բարոյական աջակցութեան վրայ, կը յուսայ շէնքի կառուցումը աւարտել ներկայ տարուան վերջը: Շէնքը պիտի արժէ մօտաւորապէս 35·000 ոսկի, յարկաբաժիններով միասին, առանց հողի արժէքը հաշուելու :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ· քարտուղարը, Պ· Մոլէ, ինքնաշարժի արկած մը անցուց: Արագ ապաքինում կը մաղթենք մեր ժրաջան բարեկամին :

3000 ՖՐԱՆՔԻ պարգեւի խնդիրը միշտ կը զբաղեցնէ կառավարական եւ բանուորական շրջանակները: Ազգ· Ժողովը Եչ· օր պիտի ճշդէ իր դիրքը: Կառավարութիւնը միշտ կը յուսայ թէ կարելի պիտի ըլլայ Փետրուար 1էն սկսիլ հաւաքական պայմանագիրներու գործադրութիւնը, հետեւաբար աւելորդ կը գտնէ պարգեւին վերահաստատումը: Բանուորական խլրտումները եւ մասնակի գործադուլները կը շարունակուին ամէն օր եւ ամէն տեղ :

1950Ի ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻՆ քննութիւնը կը շարունակուի հանրապետութեան խորհուրդին մէջ, որ կը պնդէ մեծադումար խնայողութեանց վրայ եւ կ՚ընդդիմանայ տուրքերու յաւելման, հակառակ ելմտական նախարարին բացատրութեանց : — Կը վախցուի որ նորէն մեծամասնութեան խնդիր ծագի: Ժողովրդական կուսակցութեան (M. R. P.) վարիչներէն Պ· Լըքուր ձեռնարկներ կը կատարէ, սահմանադրութիւնը վերաքննել տալու համար :

Նորէն Ատոմկրատ եւ Արարատ…

Անցեալ ամառ տեղական թերթերը լայն տեղ տուին թղթակցութեան մը որուն համաձայն հիւլէական աւան մը (Ատոմկրատ) հաստատուած է Երեւանի մօտ: Մինչդեռ բազմաթիւ փաստեր կը հաստատեն որ այդպիսի քաղաք մը կը գտնուի Հայաստանէն շատ հեռու, Խ· Միութեան խորերը: Այս անգամ նորէն կ՚արծարծուի այդ խնդիրը : Ամերիկեան «Տէյլի Միրըր» թերթին մէջ, անթելի հռչակաւոր խօսնակը, Տրիւ Փիրսըն, որ կը սիրէ շռնդալից տեղեկութիւններ հաղորդել, կը գրէ թէ հիւլէական յանձնաժողովին հրաժարեալ նախագահը, Լիլընթոլ, պայքար մը պիտի կազմակերպէ ջրածին – ռումբերու շինութեան դէմ, ընկերակցութեամբ շատ մը գիտնականներու :

Միեւնոյն յօդուածով (23 յունուար), Պ· Փիրսըն կը պատմէ թէ Խ· Միութիւնը 70·000 բանուորներ կը գործածէ Ատոմկրատ քաղաքին մէջ, Արարատ լեռնէն 80 քիլոմեթր դէպի հիւսիսարեւմուտք: Եւ կը բացատրէ որ Ռուսերը ժամանակին բողոքեցին Նոյի Տապանը գտնելու համար կատարուած ամերիկեան ձեռնարկին դէմ, վասնզի Ատոմկրատը շատ մօտ է Թուրքիոյ :

ՆՈՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Դարձեալ ամերիկեան աղբիւրէ հաղորդուած լուրերու համաձայն, Մ· Նահանգները պիտի խորհրդակցին Անգլիոյ հետ, ջրածին – ռումբի շինութեան ձեռնարկելէ առաջ: Այս խորհուրդը տուած է եղեր Պ· Լիլընթոլ:

Ամէն պարագայի մէջ, նոր ռումբը լրջօրէն կը զբաղեցնէ ամերիկեան շրջանակները : Շատերու գլուխը «դարձած է» արդէն :

Այսպէս, ծերակուտական Հուէրի, ընդդիմադիր հանրապետականներուն պետը, կը յայտարարէ թէ ջրածին – ռումբ շինելով, Մ· Նահանգները այնքան պիտի զօրանան որ այլեւս պէտք պիտի չմնայ զինուորական օգնութիւն ընծայելու Եւրոպայի, եւ շատ մը խնդիրներ ինքնին պիտի կարգադրուին: Ուրիշներ ալ իրեն պէս կը կարծեն թէ Ամերիկայի ապահովութիւնը պիտի ամրապնդուի շնորհիւ ջրածին – ռումբի եւ հեռաձիգ ռմբակոծումներու :

★ Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Նախագահ Թրումըն բացառիկ խորհրդակցութեան մը հրաւիրած է բոլոր զինուորական մասնագէտները: Կը կարծուի թէ օրակարգի գլխաւոր խնդիրն է պարտաւորիչ զինուորութեան հարցը: Ջրածին – ռումբի խնդիրն ալ պիտի քննուի աւելի սահմանափակ ժողովի մը մէջ:

★ Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ Յունուար 30ին բանակցութիւններ պիտի սկսին Ուաշինկթընի մէջ, Անգլիոյ, Պելժիոյ եւ Մ· Նահանգներուն միջեւ, հիւլէական ուժի մասին:

Պատերազմի ընթացքին գաղտնի պայմանագիր մը կնքուած էր որուն համաձայն պելժիական Քոնկոյի իւրանիումի ամբողջ արտադրութիւնը կը տրամադրուէր Անգլիոյ եւ Մ· Նահանգներուն : Այս պայմանագիրը վերջացաւ 1949ին եւ այժմ կ՚ուզեն ուրիշ համաձայնութիւն մը կնքել :

Թերթերը կը գրեն թէ պելժիական Քոնկոյի մէջ իւրանիումի արտադրութիւնը 1100 թոն էր 1942ին, եւ արագօրէն աճելով, տասը հազար թոնի բարձրացաւ պատերազմէն վերջը: Ամբողջ արտադրութիւնը, 9967 թոն, Մ· Նահանգներուն ծախուեցաւ 82·666·000 պելժիական ֆրանքի : Այժմ Անգլիան բաժին կը պահանջէ :

Ֆրանսալեհական վէճը

Արտաքին նախարարութիւնը պատասխանելով Լեհաստանի Յունուար 14 թուակիր ծանուցագրին, կը հերքէ Ֆրանսայի դէմ եղած մեղադրանքները: Կ՚ըսէ թէ առաջին անգամ լեհական կառավարութիւնն էր որ խախտեց երկու երկիրներուն միջեւ կնքուած պայմանագիրները, անիրաւաբար ձերբակալելով Ֆրանսացիներ եւ փակելով Լեհաստանի ֆրանսական կաճառը, (մինչդեռ լեհերէնի ուսուցումը ազատօրէն կը շարունակուի Ֆրանսայի մէջ), եւ կամայականութեանց ենթարկելով ափ մը Ֆրանսացիներ, մինչդեռ 400 հազար լեհ տարագիրներ հանգիստ կ՚ապրին Ֆրանսայի մէջ:

Մինչ այս մինչ այն, Փարիզէն Բչ· օր օդանաւով Վարշաւա մեկնեցաւ ձախակողմեան պատուիրակութիւն մը, ֆրանքօլեհական բարեկամութեանցոյց մը կատարելու համար: Պատուիրակութեան անդամներուն մէջ կը գտնուի նախկին նախարար Պ· Ժիւսթէն Կոտար (նախագահը Օտարականներու պաշտպան կոմիտէին), Պ· Իվ Ֆառժ եւ Շարլ Թիյեօն (երկուքն ալ նախկին նախարարներ, մէկը՝ ուղեկից, միւսը թունդ համայնավար): Իրենց յայտարարութեան համաձայն, պիտի ըսեն լեհ ժողովուրդին թէ «Ֆրանսայի ժողովուրդը համամիտ չէ իր կառավարութեան կողմէ ձեռք առնուած ոստիկանական միջոցներուն» : (Կ՚ակնարկէ Լեհերու ձերբակալութեան եւ արտաքսումներու):

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

«ԱՐԵՒ–ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ» 70ԱՄԵԱԿԸ

Սովետական պաշտամունքի ու կեղծ փառաբանութեան հանապազօրեայ ծիսակատարութիւնը հանդէպ Ստալինի՝ որ ահա շուրջ երկու տասնեակ տարիներ պատաղւում է խորհրդային քաղաքացիներին եւ համայնավարներին ամէն տեղ՝ անծանօթ չէ ոչ ոքի ։

Խորհրդային պաշտօնաթերթերի ամէն համարում, առաջնորդողից մինչեւ չորրորդ երեսին փռուած Վիշինսկու ճառերը ՄԱԿում, մի քանի հարիւր անգամ կարելի էր աչք տկարացնել Ստալին անունից՝ բոլոր հնարաւոր կոչումներով — առաջնորդ, հայր, ճարտարապետ, ուսուցիչ, կառուցանող, տեսաբան, ռազմավար, գիտնական եւայլն, մեծ, մեծագոյն, հանճարեղ, միակ եւ ուրիշ փառաբանութեանց հետ միասին։

Դիկտատորի ծննդեան 70ամեակին առթիւ, 1949 Դեկտեմբեր 21ից շաբաթներ առաջ ու յետոյ, այս հիւանդութեան ջերմը հասաւ 40 աստիճանի։ Պաշտօնաթերթերի երեք երեսների վրայ կարելի է խաչ քաշել «Ստալին» գրելով եւ շրջել վերջինին՝ տեղեկանալու, թէ ինչ վիճակի մէջ են պուլկար նախարար Տրայչօ Կոստովի ու մահաբեր մանրէներով պատերազմելու ձեռնարկած ճափոն զօրավարների դատավարութիւնները կամ ճատրակի, կոփամարտի եւ գնդախաղի ախոյեանական մրցումները։

Դեկտեմբեր 21ին խնկարկուների մակընթացութիւնն ամենաբարձր կէտի վրայ էր։ Խ. Միութեան ամենայետին անկիւնն այդ օրը ստացաւ արտակարգ տօնական կերպարանք։ «Բոլոր տուները դրօշազարդ, ամենուրեք Ստալինի նկարը, կարմիր կերպասների վրայ բառեր, որոնք արտայայտում են մտքերն ու զգացումները իւրաքանչիւր մարդու — սրտանց ողջոյն ընկեր Ստալինին։ Հանդիսաւոր նիստեր կուսակցական, պետական ու հանրային կազմակերպութիւնների ի պատիւ յոբելեարի։ Մեծ քաղաքներում ցուցահանդէսներ նուիրուած նրա կեանքին»։

Մոսկուայի Մեծ Թատրոնում փառատօն։ Բեմի վրայ, յատակից մինչեւ առաստաղ, Ստալինի նկարը հսկայ դրօշակներով շրջապատուած, զինուորական պատւոյ պահակներ արձանացած։ Կենդրոնում յոբելեարը, դէպի աջ՝ Մաօ Ցէ Թունգ, ձախ՝ Ուլբրիխտ – գերման ժողովրդ. հանրապետութեան ներկայացուցիչը։ Ապա Թոլյատի, Կոպլենից (Աւստրիոյ համայնավարների պետը) Տիկին Պասսիօնարա (Սպանիա), Գէորգի Դէժ՝ Ռումանիոյ կուսակց. ընդհանուր քարտուղարը, Չերվենկով՝ Պուլկարիոյ, Շիրոկի՝ Չեխոսլովաքիոյ, Մարտէլ՝ Ֆրանսայի, Մարիաս Րակոշի՝ Հունգարիոյ, Ցեդենբալ՝ Մոնկոլիոյ, Կիմդու Բոն՝ Հիւսիսային Կորէայի, Իպրուխակ՝ Լեհաստանի եւայլն եւայլն։ Ի հարկէ ներկայ էր Պոլիտ Բիւրօն (Քաղաք. Բիւրօ) ամբողջ կազմով ։

Առաջին խօսք առողն էր Շվերնիկ, Գերագոյն Խորհրդի նախագահը։ Նա մաղթեց երկար կեանք յոբելեարին խորհրդային ժողովուրդների եւ աշխարհի բոլոր աշխատաւորների կողմից։ Շվերնիկի վերջին բառերից յետոյ — « Փառք հանճարեղ մտածողին եւ համայնավարութեան առաջնորդին, մեր ուսուցչին եւ բարեկամին, հարազատ եւ սիրելի Ստալինին», ամէնքը ոտքի կանգնեցին, կեցցէների ալիքները դղրդեցրին դահլիճը ։

Այնուհետեւ ամբիոն բարձրացան Մոսկուայի, Լենինգրատի, 16 դաշնակցային հանրապետութիւնների եւ օտար երկրների կոմպարտիաների (կոմ. կուսակց.) ներկայացուցիչները ու գրեթէ նոյն բառերով մեծարեցին ու երկարակեցութիւն ցանկացան «ամբողջ աշխարհի բանուոր դասակարգի եւ միջազգային համայնավար շարժման առաջնորդին» (Մաօ Ցէ Թունգի խօսքերը)։

Հայաստանի կողմից խօսեցաւ ուսուցչապետ Վիկտոր Համբարձումեան ․

— « Թանկագին Իօսիֆ Վիսսարիոնովիչ, Հայ ժողովուրդը ուղարկել է ինձ այստեղ, որ ձեր եօթանասնամեակի օրը տամ ձեզ նրա ողջոյնը եւ անսահման սիրոյ ու շնորհակալութեան զգացմունքը (բուռն ծափեր)։ Հայ ժողովուրդը յատկապէս ձեզ պարտական է։ Նա երբեք չի մոռանալ ձեր կոչը — փրկել Հայաստանն ամէն գնով — այն շրջանում, երբ մեր ժողովրդին սպառնում էր ֆիզիքական բնաջնջումը։ Շնորհիւ ձեր տեւական օգնութեան եւ հայրական խնամքին՝ Հայաստանը վերածնուել է։ Ժողովրդական երգիչների եւ գուսանների (հայերէն բառով) հազարաւոր երգերում հայ ժողովուրդը փառաւորում է Առաջնորդին, ուսուցչին, մեծ Ստալինին »։

« Պրավդա», որ սովորաբար չորս երեսից է, Դեկտեմբեր 21ին լոյս տեսաւ 12 էջով։ Սկսւում է խորհրդային կառավարութեան եւ Կենդ. Կոմիտէի ողջոյնով Ստալինին։ Որոշում — Նրան երկրորդ անգամ պարգեւատրել Լենինի շքանշանով։ Յօդուածների շարքը բացում է կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար, Պօլիտ Բիւրոյի անդամ եւ փոխ – վարչապետ Մալենկովը, նրան յաջորդում են Մոլոտով, Բերիա, Վորոշիլով, Միկոյեան, Կագանովիչ, Բուլգանին մէկ մէկէջանոց յօդուածներով, ապա գալիս են Պոլիտ Բիւրոյի կրտսեր անդամներն ու փոխ անդամներն աւելի կարճ գրութիւններով։ Աւելորդ է ըսել որ թերթի առաջին էջը զարդարուած էր առաջնորդի մեծադիր նկարով։

Եթէ ուզէինք նոյնիսկ համառօտակի արձանագրել հեռագրերը, ողջոյնները, աշխարհի ամէն կողմերում կատարուած յոբելենական հաւաքոյթները, Ստալինին նուիրուած հրատարակութիւնները, անհամար, անթիւ, տասնեակ վակոններով նուէրները, այս թերթի մի ամսուան համարները չէին բաւեր ։

Մի քանի նմոյշներ։ Պուլկարներն այդ օրը Վառնա քաղաքի անունը փոխեցին « Ստալին »ի։ Նրանց Մոսկուա բերած նամակի տակ կայ հինգ միլիոն ստորագրութիւն։

Չեխոսլովաքիոյ ամենաբարձր լերան գագաթը այդ օրը մկրտուեցաւ Ստալին անունով։ Պրագայում հիմնաքարը դրուեցաւ Ստալինի արձանի, որի վրայ նրա անդրին պիտի ունենայ 15 մեթր բարձրութիւն։ Նոյն երկրում միայն կանանց ժողովներ, նուիրուած Ստալինի կեանքին եւ գործին, եղել են 8700 հատ։

Բուխարեստում (Պուքրէշ) յոբելենական հաւաքոյթին ներկայ են եղել 250 հազար հոգի։ Բուդապեշտում 200 հազար։ Քաղաքի լաւագոյն Անդրաշի ծառուղին կոչուելու է Ստալինի անունով, նոյնը եւ Բերլինում Ֆրանքֆուրտէր ալլէն։ Պեկինից ստացուած շնորհաւորանքը կրում է երկու հարիւր հազար անուն ։

Բոլոր «ժողովրդական» հանրապետութիւններում հանդիսութիւններին մասնակցել են ու խօսել պետութեան եւ կառավարութեան գլուխները։ Վիեննայի հաւաքոյթին խորհրդարանի անդամ Ֆրանց Հոննէր յայտարարել է — Աւստրիան իր բեւ պետութիւն իր գոյութիւնը պարտական է Ստալինին։ Արեւելեան Գերմանիոյ հանրապետութեան նախագահ Վիլհէլմ Պիկ երկինք է հանում յոբելեարին Ստալինգրատի յաղթանակի համար , «որով վերջ տրուեց գերման ժողովրդի պատմութեան ամենամռայլ շրջանին»։

« Մեծ արշալոյս», «Վ. Ի. Լենին», «Լենին Հոկտ.ին», «Լենին 1918 թւին» շարժանկարները, Մոսկուայում ցուցադրուեցան շաբաթներ 400 սինէմաներում, ակումբներում, դպրոցներում եւ զօրանոցներում։ Նոյնը եւ Միութեան բոլոր վայրերում։ Ժապաւէններից երեքը թէեւ «Լենին» անունն են կրում, բայց իրապէս Ստալինին են փառաբանում, ցոյց տալով, թէ ինչպէս վերջինս մօտ է եղել իրաւակարգի հիմնադրին, որն ամէն ինչ արել է յոբելեարի խորհրդով, ցուցմունքով ու գործնական աջակցութեամբ։ Եթէ շարունակում են իբրեւ մի երկու կտոր խունկ ծխել նաեւ Լենինի, դա արւում է ոչ թէ նրա համար, որ նա Լենին է, այլ «Ստալինի ուսուցիչը, մտերիմ զինակիցն ու ամեծ ընկերը »։

Առաջին անգամ Լենինգրադում, ապա այլուր ներկայացուցին երկու թատերախաղեր, — «Կայծից», Վրացի Դատիանիի» եւ «Արեւը ծագում է» Ադրբէյջանցի Սամեդ Վուրգունի։ Երկուսն էլ նուիրուած են «ներշնչումով լի պայքարին», որ մղել է երիտասարդ Ստալին Բաթումում Ռոչիլդի եւ Մանթաշեանի, ապա Բագւում նաւթարդիւնաբերողների եւ մենշեւիկների դէմ։ Եթէ հեղինակները Ստալինի հակառակորդների շարքերում դրել են նաեւ Հայերի անուններ (Բագւում նա կոչւում է Կարապետեան), ապա աշխատակիցների թւումն են Շահումեան, Վարդան եւայլք։

Աւելորդ է խօսիլ անհամար բանաստեղծութիւնների մասին, որոնք գովքն են անում «լեռնային արծուի, բազէի, շողարձակ լոյսի, հզօր չինարիի, արեւից փայլունի, երջանկութեան ստեղծողի, մոլորակային բանաստեղծի, տիտանական զօրավար»ի։ Չկայ մի հատիկ բանաստեղծ, որի ներշնչման կարեւորագոյն նիւթը յոբելեարը չլինի։ Միայն փոքրիկ Հայաստանում գրուած է երեք հազար ոտանաւոր Ստալինի մասին։

Մի ժամանակ Հայը հարցնում էր — «Կռունկ ուստի՞ կուգաս»։ Այժմ նա քշում է կռունկին— Շուտ թռիր, կռունկ, բարեւ տար նրան (Ստալինին), ասա թող ապրի, ապրի յաւիտեան, ինչպէս արեւը, թող փայլի դարեր արեւի նման (ժողովրդական երգ)։

Ո՞վ է մարդկութեան ամենաշատ հրատարակուած, թերեւս եւ կարդացուած հեղինակը։ Անշուտ նա, ով «բոլոր ժամանակների եւ բոլոր ժողովուրդների ամենամեծ հանճարն է»։ 1917 թւից մինչեւ օրս Ստալինի գրուածքները հրատարակուել են 101 լեզուներով 539 միլիոն օրինակ։ Դրանց մէջ «Համայնավար կուսակցութեան պատմութիւնը» հրատարակուել է 235 անգամ, 35 միլիոն օրինակ։ «Ձեկոյց Խորհրդ. Սահմանադրութեան» 88 լեզուներով, 601 անգամ, 59 միլիոն օրինակ։ Ամբողջական ժողովածուից մինչեւ այժմ լոյս է տես ռուսերէն եւ ազրբէյջաներէն՝ 12 հազար, հայերէն տասը, վրացերէն ութ են.։

Մեկնութիւնները միտադամայն աւելորդ են ։

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Լոս Անճելըսի հայ կեդրոնը

Կիրակի՝ 1950 Յունուար 1, հեռաւոր Լոս Անճէլըսի մէջ տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր բացումը նոր շէնքի մը, որ լուռ ու մունջ կառուցուեցաւ Դաշնակցական ընկերներու եւ համակիրներու քրտինքովը, նիւթական ու բարոյական զոհաբերութեամբը։ Շէնքը Դաշնակցութեան սեփականութիւնն է, Նոր Տարուան առթիւ անոր տրուած նուէր մը։ Բայց մենք գիտենք որ, ինչ որ Դաշնակցութեանն է, կը պատկանի հայ ժողովուրդին, Դաշնակցութիւնը միջոց մըն է լոկ իրեն վստահուածը փոխանցելու բուն տիրոջ ։

Լոս Անճէլըսի Հայ Կեդրոնը Ամերիկայի մեր կազմակերպութեան միջոցաւ շինուած կամ ձեռք բերուած շէնքերուն մէջ ոչ առաջինն է, ոչ ալ անշուշտ պիտի ըլլայ վերջինը։ Բացի «Հայրենիք»ի ու «Ասպարէզ»ի շէնքերէն, ահա Տիթրոյիտի Ջաւարեան, «Ազատամարտ» ու Հայ Կեդրոնի շէնքերը, ահա Եունիըն Սիթիի Արմենիա Հոլը, Սան Ֆրանսիսկոյի, Ֆրէզնոյի, Քլիվլէնտի, Փոնթիաքի շէնքերը, Կրանիթ Սիթիի, Հուայթինսվիլի, Հարթֆըրտի, Նիւ Պրիթընի, Ուոթըրթաունի, Ինտիան Օրչըրտի, Փութաքէթի եւայլ վայրերու մեր ակումբները։ Տարբեր անուններու ներքեւ, ասոնք բոլորը մէկ մէկ Հայ Կեդրոններ են։ Վաղը անշուշտ պիտի շինուին կամ գնուին ուրիշներ ալ՝ նոյն ընկերներու եւ համակիրներու զոհաբերութեամբ, եւ դարձեալ Դաշնակցութեան միջոցաւ նուիրուին հայ ժողովուրդին։

Շէնքեր Ատլանտեանի ու Խաղաղականի ափերուն վրայ...։ Հանգիստ սրտով չէ որ կը կառուցանենք զանոնք։ Պիտի ուզէինք որ անոնք բարձրանային Մասիսի ու Արագածի քղանցքներուն ներքեւ, Հրազդանի, Սեւանի ու Բզնունեաց Ծովի ափերուն, Արարատեան Դաշտի ու Շիրակի արգաւանդ հողերուն վրայ, ուր մեր մարտիկներն են կռուեր եւ իրենց նուիրական արիւնը թափեր. եւ ուր մեր հայրերու ոսկորները կը հանգչին։ Անշուշտ պիտի գան այդ օրերն ալ։ Ու եթէ այսօր Արարատէն եւ Սեւանէն այնքան հեռու, այս երկինքներուն ներքեւ շէնքեր կը կառուցանենք, այդ միայն անոր համար, որ վառ պահենք հայրենիքի եւ հայութեան կրակը մեր հոգիներուն մէջ, եւ մեր շէնքերուն միջոցաւ հայ հոգիներն ու սրտերը կապենք մեր մայր հողին հետ ։

Շէնքերը զոր կը կառուցանենք, պիտի ըլլան Հայ Տուներ, որոնք ծառայեն մեր ժողովուրդի հոգեկան, բարոյական ու մտաւոր պահանջներու գոհացման։ Անոնց շուրջ պիտի խմբուին հայութեան ապրող սերունդները՝ այսօրուան ու վաղուան։ Հայութիւնն ապրեցաւ իր ոգիի, իր լեզուի, իր աւանդութիւններու պահպանմամբ. ապրեցաւ իր յոյսերով ու իտէալներով ։ Հակառակ ամեհի ալիքներուն, որոնք այսուհետեւ ալ պիտի հարուածեն մեզ աջէն ու ձախէն, մենք պիտի ապրինք, եթէ ամուր պահենք մեր ոգին ։ Շէնքերը որ կան Պոսթընէն մինչեւ Լոս Անճէլըս, իբրեւ Հայ հայրենիքի հողէն փրցուած կտորներ, Սփիւռքի մէջ պիտի ծառայեն հայ հոգիի պահպանման ։

Բոլոր ժողովուրդներուն մէջ Հայը այն սակաւաթիւ ազգերէն մէկն է, որ դարերու ընթացքին ամուր կապուած է իր հայրենիքին։ Բայց իր հայրենասիրութեան մէջ այնքան մոլեռանդ հայութիւնն իսկ, պարտաւորուեր է թողուլ իր հայրենիքը եւ նետուիլ աշխարհի չորս անկիւնները, երբ տեսեր է որ անգութ թշնամիներ թոյլ չեն տար իրեն, որ ապրի ու շնչէ։ Անոնք հալածեր են ու այսօր ալ կը հալածեն զինքը, կը խլեն իր վաստակը, կը քանդեն իր բոյնը, կ'անպատուեն իրեն ու իր հարազատներուն պատիւը։ Ոչ ոք թող մեղադրէ մեր հայրերը, եթէ չդիմանալով ահարկու վարչաձեւերու, նետուեր են օտար բայց ազատ երկիրներ։ Եթէ Ամերիկայի հայերը միմիայն եւ յանուն կրօնի ազատութեան, եկեր են մինչեւ այս ափերը, մենք մեղաւոր չենք որ դիմեր ենք դէպի օտարութիւն՝ կարենալ քիչ մը շունչ քաշելու եւ մեր կեանքն ու պատիւը պահպանելու համար։

Հայրենասէր ժողովուրդ մըն է նաեւ Հրեան։ Բայց ծանր պայմաններու հետեւանքով ան ալ գաղթեր է։ Ուր որ սակայն գացեր է Հրեան, չէ մոռցեր ինքզինք, իր մարգարէները, իր հին ժառքերը, իր քանդուած Երուսաղէմը, իր Լացի Պատը։ Օտարութեան մէջ ալ ան պահեր է իր ոգին, աւանդութիւնները, ազգային զգացումները, փայփայեր է հայրենիք դառնալու իր երազները։ Եւ տաճարներն ու սինակոկները, զոր կառուցեր է օտարութեան մէջ, եղեր են ամուր բերդերը հրէական ազգային ոգիի պահպանման։ Իսրայէլի պետութիւն պիտի չլինէր այսօր, եթէ Սփիւռքի Հրեան չմնար հրեայ՝ իր ոգիով, զգացումներով, բարքերով, աւանդութիւններով եւ ազգային դա–

ԿՐԹԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Եկեղեցւոյ կրթական մարմինէն ըստացած նեֆ հետեւեալ զեկոյցը, որ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ կրթական աշխատանքի մասին, (20 Յունուար).—

Կրթելու համար նոր սերունդը ազգային ոգիով եւ արծարծելու համար անոր մէջ մեր լեզուին եւ մեր պատմութեան սէրը, 1944 թուականէն ի վեր հաստատեցինք հինգշաբթի օրերու դասընթացքներ Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ եւ յանձն առինք անոնց բոլոր ծախքերու մատակարարութիւնը: Պատերազմի հետեւանքով հայ մշակոյթի վայելքէն զրկուած մեր երկսեռ աշակերտութիւնը փափաքով հետեւեցաւ այս շարժումին:

Փարիզի հարաւային մասը՝ (կեդրոնը՝ Պանեէօ Քաշան) ունի դպրոց մը, ուր կը յաճախեն 80 աշակերտներ:

Պուա Քոլոմպ – Անիէռ – Արժանթէօյ ունեցան երկու դպրոցներ 85 աշակերտներով:

Լիլայի շրջանը հաստատեց գիշերային եւ ցորեկեայ դասընթացքներ: Ունի 55 աշակերտ:

Պէլվիլի շրջանը նոր բացուեցաւ եւ ունի 55 աշակերտ:

Շավիլ իր մատուռին մէջ կը կատարէ իր դասախօսութիւնները: Աշակերտներու թիւը հասած է 45ի:

Եկեղեցւոյ կեդր. վարժարանը որուն դասերը կ'աւանդուին խորհրդարանին մէջ, բացուած 20 Յունուար 1949ին, արդէն ունի 45 աշակերտ:

Ժանթիյյիի եկեղեցւոյ կողմէ գնուած նոր շէնքին մէջ վերաբացուած է դպրոցը եւ ունի 45 աշակերտ:

Այս ութ դպրոցներու երկսեռ աշակերտութեան ընդհանուր թիւը կը հասնի 410ի, ունենալով կանոնաւոր ուսուցչական կազմ բաղկացած տասը հոգիէ:

Բոլորեցինք արդիւնաւոր տարի մը, տեղական կրթական մարմինները, ունենալով խորհրդակից կեդրոնի կողմէ նշանակուած ներկայացուցիչներ հետեւեցան միեւնոյն ծրագրին եւ ըմբռնելով օրուան պահանջը, ընդառաջ գացին հիմնական առաջարկներու եւ ցոյց տուին գործին հանդէպ նախանձախնդիր ոգի:

Բոլոր շրջանները կազմակերպեցին ամավերջի շատ յաջող հանդէսներ, որոնք երեւան հանեցին հայ լեզուի եւ հայ մշակոյթի մարզին մէջ ձեռք բերուած նուաճումները: Ժողովուրդի համեստ եւ հայրենասէր խաւերը, մասնաւորապէս ծնողները երկար ամիսներու տքնաջան աշխատանքի արդասիքը մօտէն դիտեցին եւ գնահատեցին:

Կեդրոնի կրթական մարմինը ունի 1949–1950 դպրոցական տարեշրջանին համար 800.000 Փր.ի ծախք մը: Անշուշտ ութ դպրոց պահելու հարցը կը կարօտի բացառիկ զոհողութիւններու:

Պատրաստութեան մէջ են եւ շրջաբերութեան պիտի հանուին մօտ ատենէն, 4000 նուիրատոմս՝ հարիւր փրանքնոց հազար – հինգ հարիւր փրանքնոց, հարիւր–հազար փրանքնոց, որոնք պիտի ղրկուին իւրաքանչիւր շրջան: Կրթական մարմինները պատրաստ են կատարելու իրենց սիրայօժար աշխատանքը, կարելի եղածին չափ շատ սպառելու անոնցմէ եւ կրթական հասոյթին սատարելու համար:

Վստահ ենք որ մեր հայրենակիցները, հայ ոգին եւ միտքը վառ պահելու համար կատարուած այս աշխատանքները գիտակցօրէն պիտի գնահատեն: Հրապարակաւ անգամ մըն ալ կը թելադրենք որ երբ առիթը ներկայանայ, չմոռցուի մեր այս ազգապահպանման լուրջ ձեռնարկը եւ «փոխան ծաղկեպսակ»ի նուէրի դրութիւնը ընդունուի եւ գործադրուի: Այս եւ զանազան առիթներէ եղած սրտաբուխ նուէրները, մեծապէս պիտի նպաստեն մեր նուիրական գործին յաջողութեան եւ տեւականացման:

ղափարականով:

Տանջուած ու թափառական Հեան չի կրնար չներշնչել իրեն բախտակից որեւէ ժողովուրդ, նաեւ մեզ՝ Հայերս: Դարերու հարուածներուն կուրծք տուած մեր ժողովուրդը չի կրնար չդիմանալ եւ չշարունակել իր կեանքը այսուհետեւ եւս: Շէնքերը որ կը կառուցուին ամէն տեղ, պէտք է ծառայեն միմիայն այդ մեծ նպատակին — պահպանումը հայութեան. անոր ոգիին, լեզուին, զգացումներուն եւ ազգային մեծ գաղափարականին:

Լոս Անճէլըսի Հայ կեդրոնը, որու կառուցման մեծագոյն պատիւը կ'երթայ մեր ընկերներուն եւ համակիրներուն, պէտք է ըլլայ դպրոց մը հին թէ նոր սերունդին համար. ըլլայ լսարան մը, ժողովարան մը՝ հաւասարապէս հայութեան բոլոր խաւերուն եւ դաւանանքներուն համար: Հայ կեդրոններուն միջոցաւ աշխատինք ծառայել Ամերիկայի, եւ տեսնել մանաւանդ մեր հեռաւոր հայրենիքը՝ իր յաւիտենական ժողովուրդով, իր լեռներով, դաշտերով, իր գետերով, լիճերով:

Նոյնիսկ կեանքի այս ծանր պայմաններուն մէջ պիտի չմրիպինք մեր մեծ նպատակին մէջ, եւ հզօր յորձանքին մէջ ալ պիտի կրնանք մեր գըլուխները վեր պահել, եթէ մեր շէնքերը դարձնենք հայ ոգիի եւ զգացումներու պահպանման եւ արծարծման անխորտակ ամրոցներ:

(Խմբ. ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ, 28 Դեկտ.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Մարկրիթի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը, համախորհուրդ, թաղականութեան հետ եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Ակնունի խումբի, Յունուար 15ին առաջին անգամ ըլլալով տօնեց Մանուկներու Օրը, թաղիս ազգ. սրահին մէջ: Ներկայ էին 80է աւելի մանուկներ, նոյնպէս ծնողքներ: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընկերուհիները, «Փամ փորոտան»ով բացին հանդէսը:

Կապոյտ Խաչի կողմէ տողերս գրողը բացատրեց օրուան նշանակութիւնը: Յետոյ բեմ եկան 25 մանկապարտէզի սաներ, 3 — 6 տարեկան, ուսուցչուհի Օր. Թէքաթլեանի առաջնորդութեամբ: Բոլոր աշակերտները շատ մը ոտանաւորներ սորված էին: Ներկաները ջերմապէս գնահատեցին օրիորդին ջանքերը:

Նոյնպէս մեզի համար նորութիւն մըն էր մեր նոր սերունդէն փոքրիկն Ալիքսան Նաքաշեանը որ գեղեցիկ կերպով նուագեց հայկական եւ ֆրանսական երգեր, ջերմ ծափերու մէջ: Երգեց նոյնպէս Նոր Սերունդէն Օր. Իսկուհի Կարապետեան:

Գեղարուեստական բաժինը վերջացած ըլլալով Կապոյտ Խաչուհիները անխտիր բոլոր մանուկներուն բաժնեցին կաղանդի նուէրներ: Տեսնելու էր մեր մանուկներու ուրախութիւնը: Յետոյ փոքրիկն Ալեքի նուագով սկսան հայկական եւ եւրոպական պարերը: Մեր թրքախօս մայրերը, գովելով Կապոյտ Խաչուհիները, կ'ըսէին.— Առաջին անգամ է որ կը տեսնենք այսպիսի ոգեւորութիւն:

Երեկոյթը փակուեցաւ Նոր Սերունդի քայլերգով:— Վ. Մուրատեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Ligue Parisienne de Footballին հրաւէրին վրայ, երեք կրտսեր մարզիկներ (քադէ), Տէր Գէորգեան, Երամեան, Գ. Աքաշեան, ղրկած էր Դեկտ. 11ի սէլէքսիոնի մրցումներուն:

Այդ օրը, մեր տղաքը մասնակցեցան վերջին մրցման, որ մութը իջած ըլլալով շատ կարճ տեւեց (20 վայրկեան փոխանակ 70 վայրկեանի), եւ միմիայն Աքաշեան ընտրուեցաւ իբրեւ մասնակցող Բ. սէլէքսիոնի մրցումներուն: Յունուար 8ին մրցումներուն կը մասնակցէին, Ռասինկի, Սթատ Ֆրանսէզ – Ռէտ Սթարի եւ ուրիշ համբաւաւոր խումբերու ընտրանիները: Ներկայ էին G. Barreau եւ Ligueի պատասխանատու անդամները:

Գ. Աքաշեան վարպետօրէն խաղալէ վերջ նըշանակուեցաւ իբրեւ մէկը 24 ընտրեալներուն, որոնց մէջէն պիտի զատուին բուն խումբին մարզիկները, մասնաւոր դասընթացքներէ վերջ:

Առաջին անգամ է որ հայ պատանի մը (Աքաշեան դեռ մինիմ է) կ'արժանանայ այդ պատիւին: Լուրջ եւ մտացի տղայ, իրեն կը մնայ ցոյց տալ իր մարզական արժէքը:

Յունուար 6ին, Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը հրաւիրելով 30ի չափ հայ աղջիկներ, որոշեց կազմակերպել «Աղջկանց ճիւղ մը»: Բոլոր ներկաները հաւանեցան մասնակցիլ այդ խումբին:

Ամէն կիրակի առաւօտ տեղի կ'ունենան մարզական խաղեր, մեծ խանդավառութեամբ:

Հայ աղջիկն ալ պէտք է մարզուի: Մարզանքը անհրաժեշտութիւն մըն է թէ ֆիզիքական եւ թէ բարոյական տեսակէտով: Ծնողներ քաջալերեցէք ձեր զաւակները որ մասնակցին «աղջկանց ճիւղին» եւ մարզուին:— Ք. Ուզունեան

ԱՄԷՆ ՕՐ ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ կը փախչին արեւելեան Գերմանիայէն արեւմտեան շրջանները, ինչպէս յայտարարեց գերման տարագիրներու նախարարը: Մօտերս 45.000 Գերմաններ կը սպասուին Լեհաստանէն: Տակաւին 500.000 Գերմաններ կ'ուզեն հեռանալ արեւելեան շրջաններէն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

— Ո՞ւր կ'երթաք, հարցուցինք:

— Այլեւս ապրելու ճար չկայ, անձնատուր ըլլալու կ'երթանք:

Դէպի մահ կ'երթային. քաջալերեցինք զիրենք եւ դրամ տուինք, որը մեծ դժկամակութեամբ վերցուցին. յորդորեցինք ոեւէ պատճառով անձնատուր չըլլալ, ու յաջողեցանք իրենց դիտաւորութենէն ետ կեցնել զիրենք:

Իրենցմէ բաժնուելով, ուղղուեցանք դէպի Դ. գիւղը, կէս գիշերը անց էր. անմիջապէս գացինք Վ...ի տունը, որու մասին լսած էինք արդէն:

Ասիկա 38 — 40 տարեկան, առողջ եւ հուժկու կազմուածքով, միջահասակ, շագանակագոյն մազերով Յոյն մըն էր. միջնակարգ կրթութիւն ստացած եւ հասուն մտքի ու դատողութեան տէր անձնաւորութիւն մըն էր, որ իր խելացի մարդու հասկացողութեան կը միացնէր զարմանալի յանդգնութիւն: Շատ տեղ մեր ճամբորդութեան միջոցին լսեր էինք իր մասին, եւ անիկա մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէր, կը գովէին իր ազնուութիւնը ու շատ կը սիրէին զինքը: Իր նիւթական կարողութիւններն ալ բաւական ընդարձակ էին, իր տունը կահաւորուած եւ զարդարուած էր քաղաքի տան պէս մաքուր եւ ճաշակաւոր կարասիներով:

Վ... նախ կարծեց, թէ մենք թշնամիներ ենք. Վասիլը զինք անձամբ կը ճանչնար, ինքզինքը յայտնեց, բայց մարդը տակաւին կը տատամսէր. առաջարկեցինք առանձնանալ իրեն հետ ու երբ սենեակը գացինք, յայտնեցի իմ ով ըլլալս: Եկաւ, համբուրեց ճակատս, աչքերէն արցունք դուրս թռաւ: Հրամայեց, որ մեր ընկերներուն տեղ պատրաստեն գիւղին մէջ, հոգ տանին անոնց հանգստութեանը ու զանոնք տեղաւորելէ ետքը նստեցանք սեղան: Կերանք, խմեցինք ու միանգամայն խօսեցանք Հայերու կրած սարսափներու, Յունաց քաղաքականութեան եւայլնի մասին:

— Մենք անպայման դաշնակից ենք Համաձայնական պետութիւններուն. հակառակ պարագային, ես կը թքնեմ իրենց վրայ... Թուրքերու հետ ըլլալ... եւ ես կ'ըսեմ՝ այն ատեն ես այլեւս Յոյն չեմ:

Պատմեցինք մեր նպատակը, մեր բռնելիք ընթացքը, մեր ընդհանուր ծրագիրը:

— Պատրաստ եմ, ըսաւ, ամէն կերպ ձեզ աջակցելու:

Առաջարկեց դրամով գնել նաւ մը, ոչ թէ բռնի գրաւել, եւ երբ ըսինք թէ դրամ չունինք,

— Հոգ մի ընէք, ես իմ միջոցներովս կը հոգամ, ըսաւ:

Յայտնեց նաեւ, որ այդ կողմերը կայ յոյն խմբապետ մը, Իսթիլ, երկու հայ ընկերներով: Այդ յոյն խմբապետը 4 — 500 տուն հայ պահած էր, Յոյներու խստիւ պատուիրած էր լաւ վարուիլ Հայերու հետ եւ ամէն կերպով օժանդակել: Հետաքրքրուեցանք եւ ուզեցինք իրենց ծանօթանալ. Վ... լուր ղրկեց իրենց ու Իսթիլ եկաւ իր հայ ընկերներով եւ օգնականով: Երկուքը զինուած էին տաճկական նոր ձեւի հրացաններով(*), մէկը՝ մարթինիով եւ ունէր թուր մը արծաթազարդ երախակալով. ասոնցմէ զատ ունէին հրացան մը: Իսթիլ յաղթանդամ, 40 — 45 տարեկան անձ մըն էր. ծանօթացանք եւ համբուրուեցանք. իր օգնականը յոյն երիտասարդ մըն էր՝ բարձրահասակ, գեղադէմ, կ'ըսէին, թէ լաւ հրացանաձիգ է:

Խմբապետին վստահութիւնը կը վայելէր Հայ մը, Մարգուանցի Կարապետ, որ Պաֆրայի կողմերը մեծ գործեր կատարած էր. անիկա տխուր, սակաւախօս, արթուն եւ կարդապահ մարդ մըն էր: Երկրորդ Հայը փոքրիկ երիտասարդ մըն էր: Մարգուանցի Կարապետը չէր խօսեր, բայց իր դէմքի արտայայտութիւնով իր հիացումը կը յայտնէր մեզի:

Իսթիլ մեզ հրաւիրեց իրենց բնակած գիւղը Մ.: Գնացինք Բ...ի տունը, ուր առանձին սենեակ մը յատկացուցին խմբապետին, Վասիլին եւ ինծի:

Բ... շատ թուխ, չոր կազմուածքով, միջահասակ մարդ մըն էր՝ 42 տարեկանը անց. անիկա խորապէս զզուած էր Թուրքիայէն. բոլոր աւազակապետները, փախստականները իրեն տունը ապաստան կը գտնէին. կ'ըսէր, թէ բաժակը լեցուած է այլեւս ու ամէն համբերութիւն՝ սպառած:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(*) Յունական հրացան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

1955ԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ մը պիտի սարքուի Փարիզի մէջ: Գործի ձեռնարկուած է արդէն: Նախկին մեծ արուեստահանդէսները տեղի ունեցան 1887ին, 1900ին եւ 1937ին, Սէնի ափերուն վրայ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ, Վասիլ Քոլարով, մեռաւ երկուշաբթի օր, 72 տարեկան հասակին մէջ, սրտի հիւանդութենէ: Մտերիմն էր նախորդ վարչապետ Տիմիթրովի որ մեռաւ 1949 Յուլիսին: Սոֆիայի անթելը եւ թերթերը ծանուցանելով իր մահը, կ'ըսեն թէ երկիրը կը կորսնցնէ «փորձառու դիւանագէտ մը որ խորապէս ծանօթ էր կեանքի բոլոր երեւոյթներուն, օժտուած՝ լայն հայեցողութեամբ եւ իմաստութեամբ»: Կառավարութիւնը հրամայեց ընդհանուր սուգ պահել երեք օր: Պատերազմէն ի վեր Քոլարով եղած էր առժամեայ Նախագահը Պուլկարիոյ հանրապետութեան, արտաքին նախարար եւ վերջապէս վարչապետ: Ծնած էր 1877ին, Շումէն, իրաւագիտական ուսում ստացած՝ Ժընեւի համալսարանին մէջ, ուր ծանօթացաւ ռուս տեսաբաններու հետ: 1902 – 3ին մասնակցեցաւ համայնավարական ժողովի մը, յետոյ ղրկուեցաւ Փլովտիվ (Ֆիլիպէ), բանուորները կազմակերպելու համար: 1908ին երկաթուղիներու ընդհ. գործադուլ մը սարքեցին Տիմիտրովի հետ եւ այնուհետեւ միշտ եղան սերտ գործակիցներ: 1919ին Մոսկուա գացին, մասնակցելու համար Գ. Միջազգայինի (Կոմինտէրն) հիմնադրութեան: Քոլարով ընտրուեցաւ ընդհ. քարտուղար Պուլկարիոյ համայնավար կուսակցութեան: 1923ին երկուքը միասին ապստամբութիւն մը սարքեցին, սակայն ձախողելով Եուկոսլաւիա փախան: Երկրորդ աշխարհամարտին Քոլարով պուլկարական բաժնի խօսնակն էր ռատիօ – Մոսկուայի մէջ: Պուլկարիա վերադարձաւ 1944 Սեպտ. 9ին, 22 տարուան պանդխտութենէ մը վերջ:

ԻՐԱՔԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ միացման ծրագրին առթիւ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան մէկ ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ իրենց քաղաքականութիւնն է չխառնուիլ: Իսրայէլի ալ պատուիրած են որ չմիջամտէ երկու պետութեանց գործերուն:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բչ.) — Ոսկեայ 980 (910), տոլար 349·40 (392), զուից. ֆրանք 81·40 (91), պելժ ֆր. 7 (7·60), Նափոլէոն 4260, զուից. ոսկի 4040, սթերլին 4900, տոլար (20) 20·200, ձոյլ ոսկի 580 հազար ֆրանք:

ՊԷՅՐՈՒԹԻՆ կը հեռագրեն թէ ահռելի փոթորիկ մը, որ 18 ժամ տեւեց, մեծ վնասներ պատճառեց քաղաքին մէջ: Ալիանս – Իսրայէլիտի դպրոցը փլաւ: Տնօրինուհին եւ դռնապանը փլատակներուն տակ մնացին:

ԻՆՏՈՆԵՍԻՈՅ հոլանտական բանակին նախկին սպաներէն Վեսթերլինկ ապստամբելով անկախ հանրապետութեան դէմ, 800 զինուորներու հետ գրաւեց արեւմտեան Ճավայի գլխաւոր քաղաքը, Պանդունկ: Ցարձակումէն առաջ պատուիրած էր ձերբակալել դահլիճին անդամները: Զօրք ղրկուեցաւ ըմբոստութիւնը զսպելու համար: Վեսթերլինկ, որ հոլանտացի – յոյն – թուրք նախահայրեր ունի, իբրեւ հասցէ տուած է... Պոլիսը: Կ'ըսէ թէ 10 — 15 հազար զինուոր ունի եւ երկինքէն պաշտօն ստացած է այս գործը գլուխ հանելու:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Տէր Գէորգ քահանայ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Դաւիթեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի իրենց տիկնոջ՝ ԵՐԻՑՈՒՀԻ ՄԱՐԻԱՄ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ մահուան քառասունքի առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հոգեհանգիստ այս կիրակի առաւօտ, 29 Յունուար, Հայ կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, ժամը 10·30ին, 10bis, rue de Thouin, Փարիզ (5):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Այրի Տիկին Շողիկ Էլպիսեան եւ աղջիկը Անայիս Էլպիսեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ժան Կուժոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ Պ. ՍԻՐՈՒՆ ԷԼՊԻՍԵԱՆԻ, իրենց զաւկին եւ եղբօր Արա ԷԼՊԻՍԵԱՆԻ տապերօջը եւ հօրեղբօր ՆԻԿՈՂՈՍ ԷԼՊԻՍԵԱՆԻ յիշատակին:

Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին վրայ, Stade Atlantic, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի Salonի խումբին դէմ:

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ (Սեբաստացի) մահուան 200ամեակին

Փետրուար 5ին ժամը 20·45ին Mutualitéի մէջ, 24 rue St. Victor, métro Maubert Mutualité

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ...

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՖՈՆՏԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ:

Նախագահութեամբ Հայ կաթողիկէ համայնքի առաջն. փոխանորդ ՀԱՅՐ ՔԻԼԻՐՃԵԱՆի

Կը խօսին.— ՀԱՅՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, Պ.Պ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ, ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ, եւ ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին.— Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, երգ Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ եւ Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ: Արտասանութիւն Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ եւ Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ:

Ջութակ Mr. **Robert Stoïtzner** (1er prix de Vienne) — Մուտք 150 ֆրանք

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ կը խնդրուի իրենց բաժնեգինները վճարել տարեկան 3500 լիրի հաշուով, Բչ. Ե. Արզումանեանի, Via Cappelari 3, Milano:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը՝ կը տօնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3 — 7, Յոյներու սրահը 5 rue Bonnefoi, Լիոն:

Հայերէնի դասընթացքի հետեւողներուն կողմէ, արտասանութիւն, երգ, եւայլն: Տօնածառ եւ նուիրաբաշխութիւն եւ զանազան անակնկալներ:

ՍԻՆԷ ՂԱԶՕ պիտի ներկայացնէ շարժանկար մը: Ճշդապահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ 28 Յունուար, ժամը 20ին:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՀԱՒԱՔՈՅԹ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ, ՋԱՒԵՇՏ, ՊԱՐ եւայլն:

Ծով պիւֆէ մատչելի գիներով:

Salle Voltaireի մէջ, 22 rue Voltaire Alfortville

Մուտքը ազատ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Իսի լէ Մուլինոյի մէջ

Կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերունդի կողմէ: 27 Յունուար ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8·30ին, Սալ տէ Ֆէթ (Մէզօն տիւ Փէօփլը) Ave. Victor – Cresson, Իսի լէ Մուլինօ:

Կը ներկայացուի՝

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ (Շիրվանզադէի)

մասնակցութեամբ «Ադամեան թատերախումբի»

Ղեկավար՝ ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ

Հաղորդակցութիւն.— Մէթրօ Մէրի տ'Իսի:

Պարահանդէս երեկոյթ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Այս կիրակի, ժամը 3էն 10, Studio Caumartinի մէջ, 19a rue Caumartin: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գալֆայեանէ 400 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին ՌԱՄԵԼԱ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Իսկուհի Անդրէասեան, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Անդրէասեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Շավիլի մատրան մէջ, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝ ԱԼԻՔՍԱՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8·30ին, դպրոցին սրահը, 69 rue d'Arcueil: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը եւ դասաւանդութիւնը՝ չորեքշաբթի 25 Յունուար, ծանօթ հաւաքատեղին: Սովորական ժամուն: Դասախօսութեան նիւթ «Ազատութեան արժէքը»:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, 19 rue Damesmeի սրճարանը, մեթրօ Tolbiac: Օրակարգ.— 1. Նամակներ Ամերիկայէն, 2. Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ.— Ցառաջիկայ հաւաքոյթը այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, ծանօթ հաւաքատեղին (Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը): Զեկուցում՝ Պ. Ս. Խոնդկարեանէ, նիւթը՝ «1918 Մայիս 28ի ակտը»:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, իր սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՈՒՐԲԱԹ 27 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ժամը 10ին հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ Ste. Madeleineի պատմական եկեղեցին, Ս. Յովհան Ոսկեբերանի տօնին առթիւ:

SALLE GAVEAU, 45 rue la Boëtie métro Miromesnil

Շաբաթ 4 Փետր., ժամը 21ին

Նուագահանդէս՝ Ծանօթ դաշնակահարուհի

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

Յայտագրին մաս կը կազմեն.— Bach, Mozart, Schuman, Chopin, Liszt, Roger – Ducasse եւ Գոհարիկ Ղազարոսեան:

Տոմսերը 100էն 500 ֆրանք: Դիմել Salle Gaveau – Durand (4 Place de la Madeleine) S. V. P. Agenceներուն կամ Bouchonnet, 45 rue la Boëtie:

ՀԱՅ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հրատարակութեան համար պատրաստ է

Երկար ատենէ ի վեր սպասուած

«ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԵԹՈՏ»Ը

Անհրաժեշտ հրատարակութիւնը որ գնահատուած է Արհեստակցական շատ մը մարմիններէ եւ պատրաստուած տարիներու փորձառութեամբ եւ պրպտումներով:

Իւրաքանչիւր հայ դերձակ որ կը փափաքի ունենալ հայերէն լեզուով, արդիական եւ դիւրըմբռնելի ձեւագիտութեան մեթոտ մը, այժմէն պէտք է բաժանորդագրուի, փութացնելու համար անոր հրատարակութիւնը: Գինը 1500 ֆրանք:

Դիմել հեղինակին.— **P. TOURIKIAN**

133 Bld. de la Liberaton, Marseille C.C.P. 74134

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 26 Janvier 1950 Հինգշաբթի 26 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6061 — Նոր շրջան թիւ 1472

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԱԽ ՁԵՐ ԴՈՒՌԸ ԱՒԼԵՑԷՔ

Վերջին չորս – հինգ տարիներու ընթացքին, թերեւս չորս – հինգ անգամ չէ պատահած որ ուղղակի զրպարտութիւն մը ... Փարիզի ռամկավար պաշտօնաթերթին զարմանազան ցնդաբանութիւններով։

Քանի մը անգամ խմբագիր փոխեց այս շաբաթաթերթը, բայց ոգին մնաց անփոփոխ, — եւ չմնալ մեւս «յառաջդիմականներէն», մուր քսելու համար Դաշնակցութեան ճակտին։

Այսպէս, թերթը լայն բացաւ իր սիւնակները՝ «վաստակաւոր»ի մը տմարդի եւ գրգռիչ զառանցանքներուն առջեւ։ Մինչեւ անգամ երբ ան հասարակ «մասալ»ներու կը վերածէր յեղափոխական շարժումները։

Կարճատեւ կամ խաբուսիկ լռութենէ մը վերջ, ահաւասիկ նորէն աշխուժացում։ Ժանգոտած սլաքներ՝ շարթէ շաբաթ։ Ոչ միայն տեղական արտադրութիւն, այլեւ ներածում՝ հեռաւոր Ամերիկայի թերթերէն։ Բոլորն ալ վարակուած՝ նոյն կուսակցական մոլեռանդութեամբ, — ամէն գնով ճզմել, անուանարկել, սեւցնել Դաշնակցութիւնը։

Դեռ վերջերս էր որ, «Ցաւալի երեւոյթներ» խորագրով խմբագրականի մը մէջ պաշտօնաթերթը սարէն ձորէն պատմութիւններ կը հիւսէր, ապացուցանելու համար թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը «զրպարտիչ» է եւ «մատնիչ»։

Եւ ի՛նչ սրտառուչ ափսոսանք.

— «Եթէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադիրները հրաշքով մը յարութիւն առնէին, նողկանքով պիտի դատապարտէին ինչ որ այսօր կը կատարեն իրենց յաջորդները զանազան երկիրներու մէջ։ («Ապառաժ», 17 Դեկտ. 1949)։

Միեւնոյնատեն սրտցա՛ւ կոչ մը.

— «Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը միայն վարիչներ չունի սակայն։ Ունի նաեւ հազարաւոր շարքայիններ, որոնք անկեղծ հայրենասէր են որքան իրենց նուսակցական ղեկավարները։ Այս շարքայիններուն վրայ պարտականութիւն կը ծանրանայ զգաստութեան հրաւէր ուղղել իրենց վարիչներուն, որոնց մէջ ալ վստահ ենք թէ կը գտնուին պարկեշտ մարդիկ, որոնց խիղճը ալ չի կրնար չընդվզիլ զրպարտութեան այս ստորին արարքի մը դէմ»։

Պէտք բացատրենք թէ ի՛նչ փաստերու վրայ կը հիմնուի ռամկավար պաշտօնաթերթը, իր քսութիւնը ապացուցանելու եւ մեռելներն անգամ ոտքի հանելու համար։

Այսօր կը դոհանանք պարզելով դուեհիկ նենգամտութեան մը երկու երեսները.

Առաջին անգամ չէ որ այս պարոնները — եւ ուրիշ քսու տիպարներ — կը փորձեն մոլորեցնել հանրային կարծիքը, գովաբանելով Դաշնակցութեան երէկուան վարիչները եւ մրոտելով անոնց յաջորդները։

— «Սրանք երէ՞կ էին ստում թէ այսօր», կը հարցնէր մեր ողբացեալ Շահրիկեանը, այսպիսի պարագաներու մէջ։

Եւ պատասխանն ալ կուտար, նոյն վճռականութեամբ.

— Ստում էին երէկ, ստում են այսօր։

Արդարեւ, բաւական է թղթատել Պոլսոյ եւ արտասահմանի հակադաշնակցական թերթերուն հին հաւաքածոները, իմանալու համար թէ ի՛նչեր կը խօսէին ու կը գրէին Դաշնակցութեան երէկուան վարիչներուն համար։

Կը բաւէ թղթատել միայն 1908ի Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումէն մինչեւ 1922ի արտագաղթը եղած հրատարակութիւնները։

Զախջախիչ փաստեր պիտի գտնէք նոյնիսկ իրենց այսօրուան մամուլին մէջ։

Իրենց համար ալ գաղտնիք չէ այս պարագան։ Եւ սակայն կը շարունակեն կեղծել, այն տպաւորութիւնը ձգելու համար թէ գիտեն յարգել արժանաւոր Դաշնակցականները։

Նոյն կեղծիքն է որ բսել եւ գրել կուտայ, թէ՝ Դաշնակցութեան շարքերը աղնիւ, հայրենասէր տարրեր են, իսկ վարիչները՝ հայրենադաւ կամ չարագործ մարդիկ։

— Տղա՛ք, զգաստութեան հրաւիրեցէք ձեր վարիչները։

Դաշնակցականները մէկ պատասխան ունին այս կարգի քսութեանց համար.

— Նախ ձեր դուռները աւլեցէք։ Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

Բանաստեղծ Վ. Տէրեանի մահուան երեսնամեակի առթիւ, Երեւանի Գրողներու Տանը տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր նիստ։ Ներածական խօսքով հանդէս եկաւ բանաստեղծ Նայիրի Զարեանը։ Ապա լսուեցաւ զեկուցում Տէրեանի կեանքի եւ գործունէութեան մասին։ Յետոյ Դերենիկ Դէմիրճեանը եւ Ստեփան Զորեանը պատմեցին իրենց յուշերը՝ բանաստեղծի մասին։

Եղան արտասանութիւններ՝ Տէրեանի բանաստեղծութիւններէն եւ երգեր։ Երիտասարդ բանաստեղծ՝ Գէորգ Էմինը արտասանեց իր «Մահը» բանաստեղծութիւնը, նուիրուած Վ. Տէրեանին։

ԵՐԵՒԱՆԻ «Կոմիտաս» պետական երաժշտանոցին մէջ տեղի ունեցաւ երիտասարդ երգահաններու հանդիպումը։ Կը մասնակցէին երիտասարդ երգահաններ՝ Ստալինեան պսակաւոր (լաուրիատ!) Ալեքսանդր Յարութիւնեանը, Արմօ Բաբաջանեանը, Էդուարդը եւ ուրիշներ։ Այս առթիւ զեկուցում տուաւ երաժշտութեան պրոֆ. Գէորգ Տիգրանեանը։ Ըսաւ թէ երիտասարդ երգահանները, իրենց պայծառ եւ կենսուրախ ստեղծագործութիւններով կ՚արտայայտեն սովետական մարդու երջանիկ առօրեան, «որու համար մենք ամէնքս էլ երախտապարտ ենք հանճարեղ առաջնորդ մեծ Ստալինի հոգատար գուրգուրանքին»։ Յետոյ երիտասարդ երգահանները նուագեցին կտորներ իրենց գործերէն։

ՊԵՏՀՐԱՏԸ լոյս ընծայեց Ստալինեան պսակաւոր Պաւլենկոյի «Երջանկութիւն» վէպը, որ կը բաղկանայ երկու հատորէ։ Գրուած է 1945-46ին։

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ լեզուներու բաժինը կը պատրաստէ վրացերէն եւ հայերէն լեզուներու համադրական քերականութիւն եւ վրացերէնէ – հայերէն բառարան։ Կը պատրաստէ նաեւ՝ հայ – ռուսերէն քառահատոր բառարան եւ հայերէնէ թուրքերէն բառարան։ Վերջին աշխատանքը յանձնուած է հայրենադարձ պրոֆ. Աբրահամեանի։

ԼԵՆԻՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 26ամեակին առթիւ, ժողովներ տեղի ունեցան Հայաստանի բոլոր գիւղերուն եւ քաղաքներուն մէջ։ Երեւանի մէջ հանդիսաւոր նիստին նախագահական սեղանի շուրջ նստած էին Գ. Արութինով, Պօղոսով, Կարապետեան, Քոչինեան եւ ուրիշներ։ «Քսանվեց տարի առանց Լենինի, Լենինի ճանապարհով — այս վերնագրով զեկուցում տուած էր Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար Գրիգորեան։ Զեկուցանողը մասնաւորապէս շեշտած է որ «ժողովուրդների սիրելի առաջնորդ Ստալինի գլխաւորութեամբ հայ ժողովուրդը այս 26 տարիներին զգալի նուաճումներ է ունեցել»։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ «Ստեփան Լիսիցեան» ազգագրական բաժինը կազմուած է սովետական կարգերուն հաստատուած առաջին օրէն։ Բաժնի առաջին տնօրէնը՝ դասախօս Երուանդ Լալայեան 1930էն Լիսիցեանի հետ կատարեց բազմաթիւ արշաւներ երկրի զանազան վայրերը եւ ձեռք բերաւ մեծ քանակութեամբ նիւթեր, որոնց թիւը կը հասնի տասը հազարի։ Վերջին 3 տարիներուն ազգագրական բաժնի աշխատողները գրած են կարգ մը ուսումնասիրութիւններ, ինչպէս Վարդ Պետրոսեանի «Արտաշատի շրջանի կոլխոզային գիւղի պատկերը սովետական կարգերում», բանասիրական գիտութիւններու թեկնածու Ամիրա Ապտալլուի «Քրտական գիւղի վերակառուցումը սովետական շրջանում» եւայլն։

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Գրած էինք թէ Գարեգին կաթողիկոս Պէյրութի ամերիկեան հիւանդանոցը փոխադրուած է, տկարութեան մը հետեւանքով։

Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանին կողմէ հրատարակուած զեկոյց մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ այս մասին. —

Գարեգին կաթողիկոս, Դեկտեմբերի սկիզբները ցաւեր եւ պրկումներ զգալով իր աջ սրունքին եւ բազուկին վրայ, կաթողիկոսարան հրաւիրուեցաւ Ամերիկեան հիւանդանոցի բժշկապետ Պ. Տոքթ. Յ. Ենիգոմշեան, որ յետ քննութեան նկատեց թէ արեան շրջանը դանդաղ կը կատարուէր եւ յարմար դատեց որ Հայրապետը հիւանդանոց փոխադրուի բժշկական ընդհ. քննութեան մը ենթարկուելու համար։

Ն. Ս. Օծութիւնը Դեկտեմբերի 19էն 27 Ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ մանրազնին քննութեան ենթարկուեցաւ բժ. Ենիգոմշեանի անմիջական հսկողութեան ներքեւ։ Քննութեան արդիւնքը ցոյց տուաւ որ կաթողիկոսը կը տառապէր թեթեւ պնդերակութենէ մը։ Անհրաժեշտ դարմանումները կատարուելով հիւանդանոցին մէջ, Դեկտեմբերի 27ին Հայրապետը վերադարձաւ Ս. Աթոռ եւ վերսկսաւ իր գրական եւ վարչական գործերը։

Գերմանները տեղի կուտան Սարի խնդրին մէջ

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը Գշ. օր բացառիկ նիստ մը գումարելով, քննեց Ֆրանսական մարզպանին՝ Պ. Ֆրանսուա Փոնսէի բողոքագիրը՝ դատական նախարար Տէհլէրի յայտարարութեանց եւ Պ. Եաքոպ Քայզէրի յուշագրին դէմ։

Առաջինը բանախօսութեան մը առթիւ ըսած էր թէ Գերմանիան միշտ յանցաւոր եղած չէ վերջին 200 տարիներու յարձակողական պատերազմներուն մէջ։ Իսկ երկրորդը — Նախարար համագերման գործերու, — կ՚առաջարկէր Սարի շրջանը համարել իբրեւ գերմանական հանրապետութեան 12րդ երկիրը։ Եւ կ՚աւելցնէր թէ Գերմանիան պէտք չէ Միացեալ Եւրոպայի խորհուրդին մասնակցի անոր հետ միաժամանակ։

Նախարարական խորհուրդը այս առթիւ զեկոյց մը հրատարակեց որ կ՚ըսէ. — «Դահլիճը այս առտու, նախագահութեամբ վարչապետին եւ ի ներկայութեան բոլոր նախարարներուն քննեց այն դիտողութիւնները որ եղած են Գերմանիոյ եւ արտասահմանի մէջ, Պ. Տէհլէրի յայտարարութեանց եւ միւսորման նախարարին մէկ յուշագրի մասին։ Կառավարութիւնը միաձայնութեամբ վճռեց անվարան շարունակել գործակցութեան քաղաքականութիւնը արեւմտեան Դաշնակիցներուն հետ, լաւ յարաբերութիւններ հաստատել Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ եւ քաջալերել եւրոպական միութեան գաղափարը։

«Կառավարութեան կարծիքով, բարւոք յարաբերութեանց հաստատումը Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ, եւրոպական գաղափարին քաջալերումը այնքան վճռական կարեւորութիւն ունին որ, բոլոր շահակիցները պարտաւոր են ուշադրութիւն ընել որպէսզի Սարի խնդիրը չխանգարէ խոստմնալից կացութիւն մը։ Կառավարութիւնը միաձայնութեամբ անհրաժեշտ կը գտնէ որ ամէն ջանք փորձուի բացատրելու համար գերման ժողովուրդին թէ իր ապագան սերտօրէն կապուած է արեւմտեան Եւրոպայի ապագային եւ թէ հարկ է վճռապէս ընդդիմանալ բոլոր ազգայնական ձգտումներուն, ինչ ուղղութիւն ալ ունենան»։

Այս պաշտօնական զեկոյցէն վերջ, կառավարութեան տեղեկատու գրասենեակին վարիչը հրաւիրեց գերման մամուլի ներկայացուցիչները եւ այժմ մէկդի դնել Սարի խնդիրը։ Այս առթիւ ըսաւ թէ կառավարութիւնը վճռած է կարելին փորձել, մեղմացնելու համար այս հարցին հետեւանքով յառաջ եկած կացութիւնը։ Սարի շրջանին ... կը քննուի միջազգային դիւանագիտական միջոցներով։

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ հաւանաբար Անգլիա եւ Մ. Նահանգները պաշտպանելով հանդերձ ֆրանսական տեսակէտը, խորհուրդ տուած են Ֆրանսայի չպնդել Սարի ածխահանքերուն երկարատեւ վարձակալութեան վրայ, որ կրնայ վնասել հաշտութեան դաշնագրին։

Ուրիշներ ալ կը հաւաստեն թէ գերմանական կառավարութիւնը ստիպուած էր զսպել ազգայնական եւ յրագրական եւոյթները, առանց հրաժարելու իր հիմնական տեսակէտներէն։

Ամէն պարագայի մէջ, Սարի շրջանը կը պահէ իր ինքնավարութիւնը, տնտեսապէս կապուելով Ֆրանսայի հետ։ Վերջնական կարգադրութեան համար կը սպասուի հաշտութեան դաշնագրին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՊԻՏԻ ՅԱՆՁՆՈՒԻՆ

Ֆրանսական գործակալութեան թղթակիցը կը հեռագրէ Դամասկոսէն. —

Ներքին նախարարութեան ուղղուած նամակով մը, Ոստիկանութեան եւ Ապահովութեան ընդհ. տնօրէնը կը յայտնէ թէ բազմաթիւ Հայեր, որոնք Սուրիայէն Խ. Միութիւն մեկնած էին, գաղտնաբար սուրիական հող կը վերադառնան, Թուրքիայէն անցնելով։ Ոստիկանութեան տնօրէնը կ՚աւելցնէ թէ՝ այս Հայերը Սովետ. Հայաստան մեկնած եւ իրենց սուրիական հպատակութիւնը կորսնցուցած ըլլալով, հրահանգած է սահմանային պահականոցներուն Թուրքիա ղրկել զանոնք։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գշ.) — Սթերլին 980 (910), տոլար 349.40 (394), զուից. ֆրանք 81.35. (91), նափոլէոն 4260, սթերլին 4880, զուից. ոսկի 4050, տոլար (20) 20.200 ձույլ ոսկի 579 հազար ֆրանք։

ԲԱՐԻ ԵՒ ՔԱՋ ՀՈՎԻՒԸ

Փարիզէն եւ Ալֆորվիլէն վերջ, Լիոնի Ազգ. Կեդր. վարչութիւնն ալ, տօնեց Նիկոմիդիոյ վախճանեալ առաջնորդ Ստեփաննոս արք. Յովակիմեանի մահուան յիշատակը՝ հոգեհանգիստով մը:

Ստեփաննոս արք. աւելի քան յիսուն տարի տիրաբար վարեց Նիկոմիդիոյ թեմին ազգային ու եկեղեցական գործերը, իրեն ենթակայ 50 — 60 քաղաքներով ու գիւղերով: Անիկա լի ու լի արժանի էր այն մակդիրին, զոր տուած էր տարիներ առաջ, լուսահոգի հայրս ի կենդանութեան. — «Ստեփաննոս Շինող»:

Բայց ո՞ւրկէ սկսիլ եւ ո՞ւր վերջացնել: Այնքա՜ն բեղուն է այդ շրջանը եւ արժանի լուրջ ուսումնասիրութեան:

Ես այստեղ պիտի յիշեմ միայն քանի մը կցկտուր յուշեր ու դէպքեր, աչքի առջեւ ունենալով առաւելապէս Պարտիզակի շրջանը:

Ստեփաննոս արք. մեծ էր իր պարթեւ հասակով, կուրծքը ծածկող ալեփառ մօրուքով, այլ մանաւանդ ժողովուրդին հանդէպ սնուցած իր անսահման սիրով ու նաեւ դիւանագիտութեամբ:

Ամէն եկեղեցականի տրուած չէ սիրուիլ ու յարգուիլ ժողովուրդին կողմէ անխտիր՝ յիսուն եւ աւելի տարիներ: Ողբացեալ առաջնորդը Աւետարանին այն հովիւ քաջն էր, «որ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց»:

Թշուառներուն եւ զրկուածներուն հայրն էր ան առաւելապէս: Անձնական դրամ չունէր: Աղքատ ապրեցաւ, անօթի մեռաւ: Կը պատմեն թէ քէնոտած ու հացադուլ էր ըրած:

Տարիներով չգանձուած իր ամսականներն ու մուգաթաները (թեմերու տարեկան եկեղեցական տուրք) կը յատկացնէր հանրային ու բարենպատակ ձեռնարկներու, որոնք բազմաթիւ էին իր վիճակին մէջ:

Իր որոշումով եւ անձնական ներկայութեամբ, մինչեւ իսկ գործօն աշխատութեամբ, — ուսով հող ու տախտակ կը կրէր — կառուցուած են դպրոց, եկեղեցի, չերմատուն, բաղնիք, խճուղի, աղբիւր, եւն.:

Հիմնեց հայկական նոր գիւղեր, նորեկ գաղթականներուն համար, զուտ հայկական անուններով.— Արամ Գիւղ, Հայ Գիւղ, Մանուշակ, եւն. եւն.: Շինեց նոյնիսկ մզկիթ մը Թուրք գիւղացիներուն համար:

Իր դիւանագիտութիւնը այնքան նրբին էր, որ կրնար հաշտեցնել Աւետարանին վարդապետութիւնը՝ Գուրանին հետ: Սանձելով այսպէս Թուրք չէրքէզ – թաթար ժողովուրդներուն վայրագ բնազդները՝ հանդէպ Հայերուն: Եւ իրօք ոչ մէկ լուրջ միջադէպ պատահած է իր թեմին այլացեղ ժողովուրդներուն միջեւ, իր պաշտօնավարութեան ընթացքին:

Եկեղեցանուէր, աւանդամոլ ու պարզուկ այդ հանգամանքներով ալ կը գրաւէր ժողովուրդին սիրտն ու հոգին:

Իրադեկները կը պատմեն թէ՝ երբ առաջնորդը կ՚այցելէր գաղթականներու նոր գիւղերը եւ կը հարցնէր իրենց գիւղին անունը, անոնք կը կրկնէին հինը, օրինակ՝ Զախմախ քէօյ: Ու ժողովուրդին մէջ ծալապատիկ նստած, կը յիշեցնէր ու կրկնել կուտար.— Արա՛մ գիւղ, Արա՛մ գիւղ ...

Կամապաշտ եկեղեցականի համբաւը հանած էր: Ճիշդ է որ կորովի անհատականութիւն մըն էր հանգուցեալը: Իր յամառութիւնը սակայն, կը կայանար այն բանին մէջ, որ կը հաւատար իր առաջարկածին՝ հիմնուելով տարիներու իր փորձառութեան վրայ եւ յանուն ժողովուրդի շահերուն, որոնց անտեղիտալի պաշտպանն էր ինք:

Ըստ իր յայտարարութեան «գրաբարճա» չէր գիտեր, եւ ընդհանրապէս հեգնանք ունէր գրոցբրոցներուն հանդէպ: Սակայն անոնք ներողամտօրէն կը վարուէին, գիտնալով իր անսահման ժողովրդասիրութիւնը:

Պատահած են դէպքեր, որոնց կարգադրութեան համար Պոլսոյ պատրիարքարանը անզօր գտնուելով՝ ինք ներկայացած է անձամբ Կարմիր բռնակալին եւ ձեռք ձգած իր փափաքածը: Նոյն իսկ պատուանշանի եւ ոսկի ժամացոյցի արժանացած:

Նշանաւոր է իր մէկ նուէրը Սուլթան Րէշատին.— վակոն մը Ատափազարի դդում: Այլաբանական իմաստով եղած նուէր մը անշուշտ:

Իր թեմին իւրաքանչիւր գիւղի եւ քաղաքի հոգեբանութեան ու թերութիւններուն տեղեակ էր խորապէս: Արսլանպէկցին ու Չէնկիլէրցին տարբեր բառով կ՚որակէր, Պարտիզակցին ու Ատափազարցին տարբեր: Պարտիզակցիներու մասին կ՚ըսէր քարոզի ընթացքին.— «Անոնք տախտակ չապիկ կը հագնին, գրաբարճա կը խօսին», ակնարկելով անոնց քիչ մը եւրոպական ձեւերուն: Իսկ ամէնէն շատ սիրած ժողովուրդը, թերեւս Իզմիթցիներէն աւելի, Ատափազարցիներն էին, զոր կ՚որակէր «Աստուածարեալ ժողովուրդ»:

Ըսեմ ի պատիւ Ատափազարցիներուն, որ իրաւունք ունէր այդ յորջորջումին մէջ: Ես անձամբ տեսած եմ անոնց եկեղեցասիրութիւնը, հայրենասիրութիւնը եւ մանաւանդ հիւրասիրութիւնը որոնց մասին օր մը թերեւս պատեհութիւնը ունենամ գրելու:

Ստեփաննոս արք.ի սրամիտ ու հեգնող քարոզներէն շատերը առակի կարգ անցած են:

1914 — 18ի պատերազմի սկզբնական օրերուն, Թուրք զինուորի յաղթութեան եւ գոհաբանական մաղթանքի արարողութիւն տեղի կ՚ունենայ, Իզմիթի Հայոց եկեղեցիին մէջ, ի ներկայութեան կուսակալին եւ զինուորական ու քաղաքային բարձր պաշտօնատարներու:

Առաջնորդը կը սկսի քարոզը, բաղդատականն ընելով հզօրին ու տկարին միջեւ:(Այս պարագային՝ Համաձայնականներուն եւ Թուրքիոյ): Ու խորհրդածութիւնները խորացնելով կը գոչէ.

— «Հէյ ախմախ Եղեկիէլ Թագաւոր, թօփ չունիս, թուֆէնկ չունիս, ինչի՞դ ես կիվէնմիշ եղեր: Իսկ մեր Թագաւորը թօփ ալ ունի, թիւֆէնկ ալ ունի, հաթթա միթրալյեօզ»:

Իր գուշակութիւնը կատարուեցաւ: Թուրքը պարտուեցաւ չարաչար: Սակայն բնաջնջուեցաւ եւ հայ ժողովուրդը:

Իբրեւ երախտագիտական արտայայտութիւն Ստեփաննոս արք.ի ծառայութեան, Աւստրեհունգարիոյ կայսրը կը միջամտէ Պոլիս՝ Թուրք կառավարութեան մօտ, որպէսզի աքսորէն ետ վերադարձնեն առաջնորդը: Հետախուզիչ ջոկատ մը կը գտնէ զինքը կիզիչ անապատին մէջ, շրջապատուած իր հօտի խլեակներով: Կը հաղորդէ վերադարձի հրամանը:

— Մինակս ո՞ւր երթամ ես, որո՞ւ թողում այս զաւակները: Անոնք ուր, ես ալ հոն», կը պատասխանէ, ու կը մերժէ հրամանը:

Ու երբ հրաշքով ազատուած՝ իր Առաջնորդարանը պիտի վերադառնար, իր հօտի մնացորդացը արժանավայել ընդունելութիւն մը ըրաւ իրեն, Պոլսէն մինչեւ Իզմիթ: Կառքին ձիերը քակուեցան եւ մարդիկ լծուեցան անոր, ուրախութեան եւ վշտի արցունքը իրենց աչքերուն ...

Բայց մեզի եւ իրեն տրուած չէր երկար վայելել այդ ուրախութիւնը: Ու այս անգամ բախտը զինքը նետեց իր ժողովուրդի մէկ մասին հետ, Պուլկարիա, ուր փակեց իր աչքերը յաւիտեան: Աւելի քան ութսուն տարիներու բեռով. բայց առոյգ՝ կորովով ու իմացականութեամբ:

Գրելու եւ աշխատելու իւրայատուկ ձեւ մը ունէր: Ծալապատիկ նստած բազմոցին վրայ, ինք անձամբ կը կատարէր բոլոր թղթակցութիւնները: Գիր մը որ բեւեռագիր կարդալու չափ դժուար էր: Համառօտագրուած ու պատիւներով լեցուն. լայն միջանքներ ու լուսանցքներ: Վերջաւորութեան՝ թուականը, օրը ու նաեւ օրուան ժամը՝ ակ, բա, գա եւն.: Ստորագրութեան առջեւ անխուսափելի Խ. Ծ.ն (խոնարհ ծառայ):

Ամէն տարի Պարտիզակի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ տօնախմբութեան առթիւ գիւղ կը հրաւիրուէր: Իր ներկայութեան գիւղը տօնական երեւոյթ կը ստանար: Ժողովուրդը կը շտապէր եկեղեցի, վայելելու համար առաջնորդին ներկայութիւնն ու քարոզները: Քանի քանի երիտասարդ հարսներ տուն փախած են լեղապատառ, աղբիւրին առջեւ ձգելով կուժ ու սափոր, երբ դեռ մութն ու լուսուն կը նշմարէին երկայնահասակ սեւազգեստ մէկը, որ կը յառաջանար շալերու մէջ փաթթուած: Սրբազանն էր, որ աղաներէն մէկուն տունը գիշերած, եկեղեցի կ՚երթար ներկայ ըլլալու համար առաւօտեան ժամերգութեան:

... «Յիշատակն արդարոյ օրհնութեամբ եղիցի»:

Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

Առ ոմն Քննասէր

Մեր երջանկայիշատակ հիմնադրին՝ Մխիթար Աբբահօր մահուան երկհարիւրամեակն աւելի կամ պակաս հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Սփիւռքի մէջ: Օրաթերթ թէ պարբերաթերթ՝ խանդահոս սիւնակներով փութացին հաղորդելու համայն հայութեան ինչ որ իրենց պատկանեալ գաղթավայրին մէջ կատարուած էր ի յարգանս Մխիթարայ յիշատակին:

Այս քաղցրալուր համանուագին սակայն ինչո՞ւ խառնուէին եւս անժամ եւ անպատկան վէճերու խժալուր ձայներ ...:

«Յառաջ»ի պատուարժան ընթերցողներուն ծանօթ է Պ. Բարգէն Գավէզի բարեյօժար յօդուածաշարքը, որով կը դիտէր պատուադիր ըլլալ Մխիթար Աբբահօր անձին ու գործին: (Յառաջ, թ. 1249, 5 Մայիս 1949): Բայց յանկարծ իր թիկունքին կայնած տեսաւ «աւելի տեղեակ շրջանակէ մը» եկող մէկը, որ ձեռքին մէջ գրիչն հակառակ դարձուց — ուղղելու համար զայն ուրիշներու դէմ... որպէս թէ ճշդումներ ընելու(Յառաջ), թ. 1277–78, Յունիս 8—9) Ծանօթ են նաեւ Հ. Վահան Ինգլիզեանի այդ կապակցութեամբ կատարուած կարգ մը «Ճշդումներ»ը (Յառաջ, 1949, Սեպտ. 20 եւ Հոկտ. 7):

Եւ ահա երեւան եկաւ մի ոմն «Քննասէր» որ զոդցես անգէտ օրուան նշանակութեան՝ փութաց ասպետի մետաղեայ դիմակն երեսին՝ խոյանալու Հ. Ինգլիզեանի վրայ, որ յանդգներ էր Պ. Գավէզի «Ճշդումներուն» վրայ իւրովսանն ճշդումներ կատարել:

Ներկայ տողերովս չեմ դիտեր պաշտպանել Հ. Ինգլիզեանի յօդուածն ինքնին կամ անոր բովանդակութիւնը, նկատելով որ Pleno titulo Քննասէրը լայնօրէն իւրացուցեր է une fin de non recevoirի սկզբունքը: Յայտնի է թէ ամէն տրամաբանութիւն, պատճառաբանութիւն եւ ամէն փաստարկութիւն՝ գիտակցօրէն ուղղուած կ՚ըլլայ ընդդիմադիր կողման մտքին — ոչ կամքին, զի կամքն յաճախ մէկ բան միայն գիտէ. կանխաւ մերժել իրաւարարի վճիռը:

Իբրեւ ընթերցող հասարակութենէն մէկն՝ պիտի յօժարէի վերլուծել «Քննասէր»ին կերպը, որով կը քննասիրէ յարուցուած խնդիրները,— առանց սակայն զոյզն իսկ շուք նետելու Վենետիկի յարգոյ Միաբանութեան վրայ:

Եւ նախ, երբ ախոյեան մը ընտրած իր գրչին՝ հրապարակ կուգայ ի տես հանրային կարծիքին, ինչո՞ւ «մթին կեանս վարողի» նման՝ կը ծածկէ իր ինքնութիւնը, կը վերապահէ իր անունը, մինչ դիմացինը կը ներկայանայ հանրութեան ճակատը բաց:

2.— Ինչո՞ւ բարեմոյն Պ. Գավէզի գրիչը կը գործածէ չահատակիչ ոճով—ապա գրելու համար թէ «Ուստի իբրեւ անկեղծ նկարագրի տէր մարդ, իր նախկին գրութիւնը սրբագրած էր, առանց սակայն վիրաւորելու մէկը»: Մենք, իհարկէ, պէտք չենք տեսներ կասկածելու Պ. Գավէզի անկեղծ նկարագրին վրայ... ոչ ալ վաղնջուց դէպքերուն յիշատակովը ջղագրգիռ դողալու:

3.— Ինչո՞ւ կը վերագրէ Հ. Ինգլիզեանին («զայրացած հրապարակ իջած էր») : զայրոյթ Բոլոր հայերէն կարդալ գիտցողները թող շօշափեն իրենց մատերով Հ. Ինգլիզեանի գրած տողերը, գտնելու այն բառը, այն նախադասութիւնը եւ այն պարբերութիւնը, ուր զայրոյթ կը մխայ հակամէտ՝ պայթելու:

4.— Ինչո՞ւ ամբողջ յօդուածին մէջ փաստելով կը խորշի Վիէննայի Միաբանութեան համար գործածելէ «Մխիթարեան» անունը: Ստոյգ թէ անուշադրութեան արդիւնք չէ այդ, այլ մանաւանդ հաւատոյ դաւանութիւն մը: Վիէննայի Միաբանութիւնը, ըստ իրեն՝ չէ «Մխիթարեան».

— Ինչո՞ւ: Վասնզի «Ամէն պարագայի մէջ ծանօթ է այսօր ամէնուն որ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան հիմնադիրն է Մեծն Մխիթար Աբբահայր, անոր Մայր – Աթոռը, Սուրբ Ղազար, հարազատ յաջորդն ալ այսօրուան սուրբ Աբբան, մինչ Վիէննական Միաբանութեան առաջին հիմնադիրը, Հ. Աստուածատուր Բաբիկեան» — կ՚ըսէ Քննասէրը: Ահա սոր համար ըսինք քիչ յառաջ դատական լեզուի յատուկ բացատրութեամբ, թէ Հ. Ինգլիզեանի դատը կանխաւ իսկ մերժուած է: Իր այս չքնաղագիւտ պատգամին՝ ամբողջ աշխարհ մէկ կը բռնէ.— «Այսօր ամէնուն ծանօթ է»... Այսինքն, ոչ մէկուն, ոչ իսկ իր նախասիրած Միւյտէրմանի, որ Քննասէրին իսկ յիշատակած գրութեան մէջ կ՚ըսէ. On le voit, si les Méchitharistes de Vienne se séparerèrent de la maison-mère ils restérent cependant attachés à l'esprit de leur fondateur». Միւյտէրմանս, կը վերջացնէ իր գրախօսականն հետեւեալ յստակ խօսքերով. Quoiqu'il en soit, les Méchitharistes de Venise et de Vienne n'ont cessé de contribuer hautement au prestige de la culture nationale. Par leurs recherches d'érudition et leurs travaux litteraires, ils se sont montrés les uns et les autres, les dignes disciples de leur illustre fondeteur, Méchithare de Sebaste. (Le Muséon, Revue d'Etudes Orientale, Tome XLIII, cahiers 1—2:

Այսպէս «ծանօթ» է Վիէննայի Միաբանութիւնը՝ բոլոր ազգային եւ միջազգային – եկեղեցական, պետական եւ գիտնական միջավայրերու մէջ: Միակ բացառութիւնը Քննասէրն ինքն է, որ եթէ Ա. դարուն Անտիոքի մէջ ապրած ըլլար՝ պիտի գոչէր միւս եկեղեցիներուն. «Առաջին անգամ մենք գործածեր ենք «Քրիստոնեայ» անունը, դուք ինչ անունով որ կ՚ուզէք կոչուեցէք — Պօղոսեան թէ Ապօղոսեան, թէ Կեփայեան — բուն քրիստոնեան մենք ենք, մերն է հիմնադիրը ...:

5.— Ինչո՞ւ Քննասէրը կը հեգնէ զՀայր Ինգլիզեանն, երբ կեղծ միամտութեամբ կը հարցնէ.— «Չեմ հասկնար թէ ինչո՞ւ Հ. Ինգլիզեան իր տարփողած վաւերաթղթերուն մէջէն տկարներն ու անհամապատասխանները հրապարակ հանած է: Ցամքած անէ կարելի՞ է ջուր առնել»:— Որովհետեւ իր ընթերցողներուն կարճատես յիշողութեան վրայ ըրած ըլլալ կը թուի իր հաշիւը՝ յիշենք Հ. Ինգլիզեանի խօսքերը.— «Բարեբախտաբար պետական – քաղաքային այդ դիւանները միշտ մատչելի

Գաղութէ գաղութ

Ի ՊԱՏԻՒ ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Գահիրէի յունական եւ իտալական խումբե – րուն դէմ տարած յաղթանակին առթիւ, Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան Եգիպտոսի շրջանի Կեդր. վարչութիւնը Յունուար 1ին սեղան մը սարքած է Գահիրէի «Նաւասարդ» ակումբին մէջ: Այս առ – թիւ բաժակաճառեր խօսած են Սուրիա – Լիբա – նանի վարչութեան կողմէ ընկեր Ատուր Գասպադ– եան, Եգիպտոսի Հ. Յ. Դ. Երիտ. կողմէ ընկեր Մ. Շալճեան, Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ Կեդր. վար– չութեան կողմէ Պ. Ամիրայեան, ինչպէս եւ Բժ. Ե. Խաթանասեան, Բ. Զէքիճեան, Գ. Պալըգճեան, Պ. Մըրըեան, Ժ. Ճիզմէճեան, Լ. Յովհաննէս – եան, Թ. Խաչատուրեան, Գ. Նիգիպեան, ընկե – րուհի Հ. Նաւասարդեան, Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկներուն կողմէ ընկեր Լեւոն Պէյլէր– եան եւ ընկեր Վ. Նաւասարդեան: Հ. Յ. Դ. Ե– րիտ. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը այս առթիւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկներուն նուիրած է մանրա– նկար դրօշի ձող մը, հետեւեալ արձանագրու – թեամբ, «Որ զմահ արհամարհել ոչ գիտէ, չէ նա սերմն հայկայ — Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեր գաղափարակից մարզիկներուն՝ Եգիպտոսի Դաշ – նակցական երիտասարդութիւն»:

Ձողին վրայ կը գտնուէր Հայաստանի հան – րապետութեան արծիւը: Մետաքսէ եւ ծոպաւոր եռագոյն մը՝ ոսկի երիզով, կապուած ձողին գագաթը: Դրօշը յանձնուած ատեն հանդիսական– ները յոտնկայս երգած են «Նայիր նրան՝ երեք գոյնով նուիրական մեր դրօշ»:

են ամէնուն: Մենք եւս տարիներով աշխատութիւն կատարած ենք Վիէննայի պետական դիւաններու մէջ, հաւաքած ենք — լրիւ արտագրելով — Հա– յոց պատմութեան եւ Մխիթ. Միաբանութեան վե– րաբերեալ վաւերաթուղթերը, Թրիէստի Մխի – թարեանց վերաբերեալ վաւերաթուղթերն ինքնին միայն՝ կը կազմեն աւելի քան հազար թուղթ (ոչ էջ): Ուրեմն Գալէգի յօդուածին առթիւ ցնցուե– լով չէ որ Հ. Ինգլիզեան «զայրացած հրապարակ իջած էր», այլ տարիներու ընթացքին հաւաքեր է բազմազան վաւերաթուղթեր: Եթէ երկուքը մի– այն գործածեր է՝ պարզ է թէ Պ. Գալէգի շօշա– փած հարցերուն կապակցութեամբ գոհացեր է այդ երկուքով: Բայց P. T. Քննաւէրը անպարտե– լի հերոսի կեցուածքով կը յայտարարէ թէ իր ա– խոյեանը զուրկ է զէնքէ (փաստաթուղթերէ): Գործածուած երկու վաւերաթուղթերն ալ անգոր են, «զուրկ որեւէ արժէքէ», կը վճռէ, իսկ անկէ անդին արդէն ոչինչ..: Հայր Ինգլիզեան սակայն հետատեւութեամբ ցոյց կուտայ ամէնուն — նաեւ Քննաւէրին՝ պետական – քաղաքային դիւաննե – րու դոները, որոնք ամէնուն մատչելի են: Բայց ըստ իս՝ անիմաստ է այդ հրաւէրը, քանի Քննա– ւէրին համար՝ կանխապէս ստոյգ է որ չկայ այլ վաւերաթուղթ. «ցամքած ակին» ո՞վ չրթունք կ'երկարէ...:

Հ. ՍՐԱՊԻՈՆ ԵՂԻԱՅԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

★ Յունուար 1ին Լիբանանի դեսպանը Շէյխ Սամի էլ Խուրի ընդունելութիւն մը սարքած է դեսպանատան մէջ ի պատիւ Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեր մարզիկներուն: Դեսպանը ըսած է թէ «Լիբանան հպարտ է իր հայ հայրենակիցներով, որոնք ամէն առթիւ կը բարձրացնեն երկրին վար– կը»:

★ Նոյն առիթով Եգիպտոսի Հ. Յ. Դ. Կեդր. կոմիտէն գինեսեղան մը սարքած է ի պատիւ ընկ. Տոքթ. Ատուր Գասպադեանի, «Նաւասարդ» ա – կումբին մէջ: Ներկայ եղած են Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիւր մարզիկները: Ընկեր Լեւոն Ասա – տուրեան բացումը կատարելով ծանրացած է մեր հանրային գործիչներու կատարած դերին վրայ գաղութներու մէջ: Խօսած են ընկերներ Վ. Նա– ւասարդեան, Բժ. Ե. Խաթանասեան, Բ. Զէքիճ– եան, Մեթր. Օ. Մաճառեան եւ Լ. Յովհաննէս – եան, որոնք պարզած են գործիչներու կատարած եւ կատարելիք դերը, երբ այնքան շատ գործ կայ եւ այնքան քիչ գործիչներ, կրթական, մշակու– թային թէ հանրային մարզերուն մէջ: Ամէնէն վերջ խօսած է ընկեր Գասպադեան, որ ըսած է թէ «իմ անձին չէ ուղղուած, այլ բոլոր անոնց, որոնք իրենց կարողութիւնները ի սպաս կը դնեն իրենց ժողովուրդին եւ կը զոհուին յօժարակամ որպէս զի ապրի ու տեւէ Հայոց ազգը»:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Յունուար 2ին Գահիրէի մէջ յանկարծամահ եղած է ընկեր Յակոբ Գարասէ – փէրեան: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Յունուար 3ին ազգականներու, ընկերներու եւ բարեկամներու հոծ բազմութեան մը ներկայու – թեան: Դամբանականներ խօսած են ընկ. Մինաս Տէր Սարգիսեան, Գահիրէի ընկերներուն կողմէ, եւ Ստեփան Պօյաճեան Հայ Լեգէոնականներու կողմէ: Գերեզմանատան մէջ խօսած է ընկեր Կայծ Կոկոնեան, Գահիրէի կոմիտէին կողմէ: Ընկեր Յակոբ բնիկ Վանեցի, ծնած է 1896ին: Հետեւած է Պրուսայի շերամաբուծական վարժարանին, որուն շրջանը աւարտելէ վերջ, հաստատուած է Եգիպ– տոս: 1916ին արձանագրուած է կամաւոր եւ մեկ– նած Կիլիկիա: Կը մասնակցի Արարայի ճակատա– մարտին, յիսնապետի աստիճանով: Եղած է կոմի– տէի եւ Կեդր. Կոմիտէի անդամ եւ ունեցած միշտ գործօն մասնակցութիւն կուսակցութեան մէջ: Հաւատացող մը եղած է «Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանին»:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԱՍՏՂ ՄԸ, Քորին Լիւշէռ, որ տասը տարի ազգ. իրաւազրկութեան դատապար– տուած էր իբրեւ գործակից եւ մտերիմ բարեկա– մուհին գերման եւ իտալացի սպաներու, մեռաւ հիւծախտէն: Քսանըութ տարեկան էր եւ բեմին նուիրուած՝ 16 տարեկանին: Հայրը, հրապարա – կագիր Ժան Լիւշէռ, շատոնց գնդակահարուած էր իբրեւ գերմանական գործակալ:

ԴԱՏԱՒՈՐԸ.— Ինչո՞ւ յաճախ ձեր կինը կը ծեծէք:

ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Որովհետեւ յաճախ տունէն կը հեռանայ:

ԴԱՏԱՒՈՐԸ.— (կնոջ) ինչո՞ւ յաճախ տունէն կը հեռանաք:

ԿԻՆԸ.— Որովհետեւ յաճախ զիս կը ծեծէ..:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԻՒՆԻԽ.— Գերմանիոյ համալսարանները տարին անգամ մը, մարզական մրցում կը կազ – մակերպեն տեղացի եւ օտար ուսանողներու մի – ջեւ: Այս տարի հերթը Միւնխէնինն էր, իբրեւ մրցումի կեդրոն:

Տարեկան ախոյենութեան թէնիսի մրցումը տեղի ունեցաւ ցուցահանդէսի հսկայ սրահին մէջ, եւ տեւեց վեց օր՝ 4 — 10 Դեկտ.:

Երդ օրը ֆինալ մրցումն էր 1950ի ախոյենու– թեան համար: Տեղացի ուսանողութիւնը կը ներ– կայացնէր, համայն Գերմանիոյ մարզական հա– մալսարաններու առաջնակարգ վարպետ՝ Էռիխ Քօխ, (Քէօլն քաղաքէն): Իսկ օտար ուսանողներու կողմէ, այդ պատիւը վիճակուած էր՝ Մաքս Պարոնեանի:

Ներկայ էին աւելի քան 13 հազար հանդի – սականներ: Երբ երկու մրցակիցները դէմ դիմաց եկան, տասնեակ լուսանկարիչներ պաշարեցին զանոնք լուսանկարելու համար:

Մրցումը պիտի վերջանար երեք շրջանով: Առաջին շրջանը Պարոնեան կորսնցուց 7–5ով, ջղայնացած ըլլալով ազգայնամոլ գերման երի – տասարդութեան թշնամական արտայայտութիւն – ներէն: Մեր ազգակիցը ի զուր բողոքեց իրաւա – րար յանձնախումբին՝ եւ այս վերջինը ոստիկա – նապետին որ խստօրէն հրամայեց դադրեցնել աղմուկը: Երեւոյթը այնքան անհանդուրժելի էր որ Պարոնեան ուզեց դադրեցնել, ի վերջոյ ասպա– րէզ նետուեցաւ վճռապէս, փոխելով խաղին ձեւը: Կարճ, հատուեւ զիկզակ հարուածներ տուաւ գն– դակին, իրեն յատուկ արագաշարժութեամբ ուսու– տումներով:

Արդիւնքը այն եղաւ որ, հակառակորդը շուարեցաւ, յոգնեցաւ, գնդակները փախցուց յա– ջորդաբար, եւ չարաչար պարտուեցաւ յաջորդող երեք խաղաշրջաններուն, 6–4, 6–1, եւ 6–0ով:

Պարոնեանի այս անակնկալ եւ չանթահարիչ յաղթանակին վրայ, հսկայ սրահը թնդաց ծափե– րու տակ, դրօշիկներ ու ծաղկեփունջեր սկսան տեղալ օրուան հերոսին գլխուն՝ նախապէս վայ – նասուն արձակող գերմանացի երկսեռ հանդիսա– կաններուն կողմէ ...

Միւնխէնի քաղաքապետը, շնորհաւորելով հայ ախոյեանը, հանդիսաւորապէս անոր վիզէն ան – ցուց սրահին ճակատը զետեղուած ծաղկեպսակը՝ եւ բարձրախօսով ցոյն հռչակեց Գերմանիոյ հա– մալսարաններու ներկայ տարուան ախոյեանը՝ (իբրեւ ներկայացուցիչ օտարականներու):

Նոյն գիշերը՝ Ռաթ Հաուզի սրահին մէջ ճաշ– կերույթ տրուեցաւ ի պատիւ մրցողներուն:

Մաքս Պարոնեան այս անգամ ալ հայու ա – նունը պանծացուց ու անոր մարզական ձիրքը ցոյց տուաւ Եւրոպացիներուն:

1950 տարին բարենշան եղաւ իրեն համար: Վստահ եմ որ Գահիրէի միջազգային մրցումնե – րուն մէջ ալ փառապսակի պիտի արժանանայ:

Յ. Գ.— Ձիշդ մէկ տարի առաջ, ցուցահան – դէսի նոյն սրահին մէջ, մեր կոփամարտիկ Գ. Վարդանեանն ալ փառաւոր յաղթանակ մը կը տա– նէր հակառակորդին վրայ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ՄՈՒՐԱՏԻ Ճ[ԱՄ]ԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԼՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Առաջարկեց մեզ, որ մնանք մինչեւ որ Ռու– սերը հասնին — կռուինք եւ միասին հեռանանք, կ'ըսէր Չարունակ:

Իր մօտ պահած էր 40 – 42 տարեկան հայ հո– վիւ մը, որ կը չարչարուէր իր հինգ տարեկան, երես առած տղուն ձեռքէն:

Միւս օրը ես կրկին հիւանդացայ տիֆով, հիւանդացան նաեւ Ոսկեանը, Պաֆրացին եւ Հի– բեկցին, վարպետ Օվակիմի ընկերը: Ամէն տեսակ հոգատարութիւն կը վայելէինք, բայց իմ վիճա– կըս հետզհետէ կը ծանրանար: Գիշերը վրայ հա– սաւ. Դ... գիւղի Վ. իմացեր էր հիւանդութիւնս եւ մտահոգ էր: Շարունակ սիրտս եռ կուգար, աչքերս մթնեցին, ու գլուխս կարծես ծանր բե – ռան մը տակ ճնշուած էր: Եօթներորդ օրը բոլո– րովին ուժասպառ եւ ինքնակորոյս վիճակի մէջ էի: Վ... բժիշկ բերաւ: Բժիշկը զիս քննեց, ըսաւ, թէ վտանգը անցուցեր եմ. յոյն բժիշկը միջահա– սակ, թխադէմ, մոխրագոյն մազերով լուռ եւ մտածկոտ մարդ մըն էր, կարծես մեզի պէս տէր– տոտ, խոստացաւ դեղ եւայլն ուղարկել:

Հինգ ոսկի տուինք իբր վարձք, անիկա մեր – ժեց:

— Կ'ուզէք մեզ անպատուե՞լ, ըսաւ. միթէ չե՞մ կրնար այդքան մը ծառայութիւն ընել:

Արդարեւ անիկա յօժարակամ էր ոեւէ ծառա– յութիւն ընելու: Կէսօրին դեղերը հասան. Բ.ի աղջիկը, որ 18 տարեկան, նրբակազմ եւ գեղեցիկ օրիորդ մըն էր, մեզ կը խնամէր գիշեր ցորեկ մեծ հոգածութեամբ: Երբ քրտնած ըլլայինք, եղբօրը ճերմակեղէնները կուտար, որ փոխուինք. մեր մօտ նստած կը կարէր, կը կարկտէր մեզ համար եւ մեզ կը ծառայէր, երբ հարկ ըլլար, մեծ փու– թաջանութեամբ եւ զուարթութեամբ:

Մեր դրամը սպառած էր. որոշեցինք մէկ քա– նի ընկերներ ղրկել, որպէսզի ոեւէ ձեռնարկ մը ընելով, դրամ ձեռք բերեն: Ընտրեցինք 12 հոգի, որոնց 8ը Հայ, 4ը Յոյն էին: Անոնք վեց օրէն վե– րադարձան. Թուրք գիւղի մը հարուստ տանու – տէրը կողոպտեր էին, որուն քովէն գտեր էին 50 ոսկի եւ շատ մը կնոջ զարդեղէններ՝ Հայերէ կո– ղոպտուած:

Հոկտեմբեր 20ի գիշերը Վ. եկաւ մեզ մօտ եւ յայտնեց, թէ ծախու նաւ չկայ. իրեն հետ բերած էր երկու յոյն նաւավարներ, որոնք Վ.ի խոստա– ցեր էին մեզ ընկերանալ եւ օգնել: Անոր վերջին խօսքը եղաւ.

— Կ'երեւի ձեր խօսքը պիտի ըլլայ. դուք կռուով պիտի վերցնէք նաւը, բայց ինձ համար յաջողութիւնը կասկածելի է:

Կառավարութիւնը հոտ առած էր մեր մասին: Սամսոնէն գերմանացի ինժենէօրներ եկեր, մեր գիրքերը ուսումնասիրեր էին: Հոկտեմբեր 22ի առաւօտեան Գ... գիւղը պաշարած էին, երբ մեզի լուր տուին, անմիջապէս մեր դիրքերը ամրացու– ցինք, բայց ես հազիւ թէ ոտքի վրայ կը կենայի: Երկու կողմերէ կը լսէինք զինուորական փողերու ձայները. Թշնամին մօտեցաւ 400 քայլի վրայ. կը սպասէինք, որ հետզհետէ յառաջանան, բայց յանկարծ փողը հնչեց ու թշնամին վերադարձաւ Դ.: Այն ատեն մենք քաշուեցանք Բ. տան շուրջը եւ խորհրդակցեցանք: Մենք ամէնքս համաձայն էինք, որ առանց կռիւի բռնուելու փախինք, եր – թանք, որպէսզի գիւղը եւ Բ. չվտանգենք, բայց Բ. հակառակ կարծիք ունէր ու այնքան յամառե– ցաւ, որ վէճը տեւեց 4 ժամ, ու վերջապէս մենք տեղի տուինք: Առաւօտուն արշալոյսը դեռ նոր բացուեր էր, երբ Նշան Մուրատեանը իմացուց, թէ զինուորները կուգան: Տղաքը գացին, դիրքերը բռնեցին, մենք անտառին մէջ պատսպարուած է– ինք, մինչդեռ թշնամին բաց դաշտին մէջ էր: Երբ մօտեցան մինչեւ 10 – 15 քայլ հեռաւորութեան, տղաքը համազարկ մը ըրին, մէկ քանին ինկան եւ միւսները ճչալով փախան: Այդ միջոցին մենք դիրքերը ամրացուցինք: Թուրքերը ընդամէնը 300 հոգի էին ու խայտառակաբար կը փախէին. անոնց մէկ մասը գնաց, մտաւ մեր դէմ գտնուող տու – ները ու անմիջապէս պատերը ծակծկելով, սկսան այդ ծակերէն հրացան արձակել. բայց մեր հեռա– դիտակները լաւ կը տեսնէին, մեր նշանառութիւ– նը լաւ էր եւ տուները փայտաշէն ըլլալուն մեծ վնաս կը հասցնէինք իրենց, այնպէս որ քիչ ետքը տուները ձգեցին ու փախան: Իսթիլը կը պոռար՝ խաղ կանչելով.

ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

ԵԼՄՏԱՅՈՑԻ ԽՆԴԻՐԸ. — ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՅԱՒԵԼՈՒՄԸ.— ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ

Հանրապետութեան խորհուրդը, որ նախկին ծերակոյտին դերը կը կատարէ, առանց անոր իրաւասութիւններն ունենալու, 84ի դէմ 230 ձայնով մերժեց վաւերացնել Ազգ. ժողովին կողմէ քուէարկուած բոլոր վարկերը՝ քաղաքային վարչութեան համար: Ուրիշ խօսքով, կը պահանջէ մեծագումար խնայողութիւններ կատարել: Նիստը շարունակուեցաւ մինչեւ գիշերը ուշ ատեն, եւ քանիցս միջադէպեր ծագեցան:

Կարգ մը թերթեր կը կարծեն թէ սահմանադրութեան վերաքննութիւնը անխուսափելի պիտի դառնայ, եթէ երկար տեւեն երկու ժողովներուն հակամարտութիւնները:

★ Ազգ. ժողովը այսօր, հինգշաբթի, պիտի ճշդէ իր դիրքը, 3000 ֆրանք պարգեւի նորոգման մասին: Այս առթիւ ալ ծանր տագնապ մը պիտի անցընէ կառավարութիւնը:

★ Հակառակ բոլոր բողոքներուն, Գչ. օր որոշուեցաւ աւելցնել մեթրոյի եւ հանրակառքի գիները, յունուար 30էն սկսեալ: Մեթրոյի Բ. կարգի առանձին տոմսակը պիտի արժէ 20 ֆրանք փոխանակ 15ի, տրցակով տոմսակը՝ 140 ֆրանք փոխանակ հարիւրի, շաբաթական տոմսակը՝ 105 ֆրանք (նախապէս 75): Ա. կարգի գիները պիտի ըլլան.— առանձին տոմսակը՝ 30 ֆրանք (նախապէս 23), տրցակով տոմսակը 200 ֆրանք փոխան 150ի: Հանրակառքի իւրաքանչիւր կտրօնը՝ տասը ֆրանք (նախապէս ութ), տրցակով՝ 140 (նախապէս հարիւր): Ջնջուած են կիրակի եւ տօն օրերու բացառիկ վճարումները: Ուրեմն 40 առ հարիւր յաւելում:

★ Բանուորական խլրտումները կը բազմապատկուին ամէն օր: Գչ. առտու երթեւեկը կէս ժամ դադրեցաւ մեթրոյի 8 եւ հանրակառքի 12 գիծերու վրայ, անտանելի կացութեան մը մատնելով հազարաւոր քաղաքացիներ որոնք ցուրտէն կը դողային: Երէկ առտու եւս չարունակուեցաւ այս ռազմախաղը, ազդելու համար կառավարութեան վրայ:

Թերթերը կը գրեն թէ վախ կայ որ աշխատանքի դադարման փորձեր կատարուին կազի, ելեկտրականութեան եւ ուրիշ սպասարկութեանց մէջ, ի հարկին ընդհ. գործադուլի յանգելով:

Խափանարար ձեռնարկներ կը կատարուին նաեւ զինամթերքի փոխադրութեանց դէմ: Թերթերը կը գրեն թէ ծայրագոյն ձախակողմեան խումբակ մը Սեվռի կայարանին մէջ յարձակեցաւ կառախումբի մը վրայ որ ռազմանիւթ կը փոխադրէր Հնդկաչինի համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ միջեւ կատարուած բանակցութեանց առթիւ, իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ համաձայնութիւն գոյացած է որ Չինաստանի կարմիր բանակները նախ գրաւեն Թիպէթը, յետոյ՝ Հնդկաչինը: Մաօ Ցէ Թունկ հաւաստած է Սթալինի թէ Թիպէթ չի կրկար դիմադրել: Այս առթիւ արդիական զէնքեր եւ ռազմանիւթ խնդրած է Խ. Միութենէն: Չինաստանի կարմիր բանակը այժմ տէր տիրական է ամբողջ երկրին մէջ. բայց կը վախցուի որ ծանր դէպքեր պատահին, եթէ արձակէ իր չորս միլիոն զինուորները:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ յատկացուած զինամթերքը ճամբայ պիտի հանուի քանի մը շաբթէն, համաձայն Ուաշինկթընէն հասած լուրերու: Ամէնէն մեծ բաժինը պիտի ստանայ Ֆրանսա: Անգլիա առաջին անգամ պիտի ստանայ 70 վիթխարի օդանաւեր եւ հում նիւթ: Համագումար մէկ միլիառ տոլարի զինամթերք պիտի փոխադրուի Եւրոպա, Ատլանտեանի զինակիցներուն համար:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագրին բանակցութիւնները նորէն յետաձգուեցան մինչեւ Փետր. 15, որպէսզի Խ. Միութիւնը եւ Աւստրիա ժամանակ ունենան կարգադրելու իրենց հաշուական խնդիրները:

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 11 ՄԻԼԻՈՆ աքսորականներ կը գտնուին Խ. Միութեան աքսորավայրերուն մէջ, համաձայն Մ. Նահանգներու ծերակոյտին մէջ եղած յայտարարութեան մը: Ամբաստանող ծերակուտականը պահանջելով անմիջապէս վաւերացնել ցեղասպանութեան պայմանագիրը, ըսաւ թէ «ինչպէս Հիթլէր, Խ. Միութիւնն ալ մահուան ճամբարներ կազմակերպած է, ուր երկու նպատակներ կը հետապնդեն.— Ձրիաբար օգտագործել աշխատաւորները եւ չարաչար բանեցնելով սպաննել անբաղձալիները»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին վրայ, Stade Atlantic, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի Salonի խումբին դէմ:

ՑՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլ քաղաքի Ֆ. Կապ. Խաչի կողմէ, Շաբաթ իրիկուն, 4 Փետրուար, «Au Club»ի սրահին մէջ, 53 rue Grignan:

Փարիզէն մասնաւոր հրաւիրուած են Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ de l'Opéra Comique (1er prix du Conservatoire) եւ իր հայրը ԳԱՐԵԳԻՆ (Թառ):

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը՝ կը տօնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3 — 7, Ցոյներու սրահը 5 rue Bonnefoi, Լիոն:

Հայերէնի դասընթացքի հետեւողներուն կողմէ, արտասանութիւն, երգ, եւայլն: Տօնածառ եւ նուիրաբաշխութիւն եւ զանազան անակնկալներ:

ՍԻՆԷ ՂԱԶՕ պիտի ներկայացնէ չարժանկար մը: Ճշդապահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է

★

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի այս կիրակի, Կապոյտ Խաչի սովորական հանդիսասրահը ժամը 3ին:

Գեղարուեստական բաժին դպրոցականներու կողմէ եւ անակնկալներ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ 28 Յունուար, ժամը 20ին:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՀԱՒԱՔՈՅԹ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ, ՃԱՒԵՇՏ, ՊԱՐ եւայլն:

Ծոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Salle Voltaireի մէջ, 22 rue Voltaire Alfortville

Մուտքը ազատ է:

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն – Լու Կրան Փէն, այս կիրակի Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ, Բաբերդի Աւիծկայ գիւղէն քոյր եւ եղբայր ԽՈՐԷՆ եւ ՄԱՔՐՈՒՀԻ Մարկոսեաններու (Փարիզ) փափաքով ի յիշատակ իրենց նահատակ ծնողքին՝ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԻ, ԹԱԳՈՒՀԻԻ, եղբայրներուն՝ ՄՈՒՇԵՂԻ եւ ԲԵՆԻԱՄԻՆԻ անթառամ յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ազգականներ եւ բարեկամներ եւ անոնց յիշատակը յարգող հայրենակիցներ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր Գէորգ քահանայ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Սննիկ Դաւիթեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի իրենց տիկնոջ եւ մօր՝ ԵՐԻՑՈՒՀԻ ՄԱՐԻԱՄ ԴԱՒԻԹԵԱՆի մահուան քառասունքի առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Շողիկ Էլպիսեան եւ աղջիկը Անայիս Էլպիսեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ժան Կուժոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ Պ. ՍԻՐՈՒՆ ԷԼՊԻՍԵԱՆի, իրենց զաւկին եւ եղբօր Արա ԷԼՊԻՍԵԱՆի տապերոջը եւ հօրեղբօր ՆԻԿՈՂՈՍ ԷԼՊԻՍԵԱՆի յիշատակին:

Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ողբացեալ Հայկանոյշ Կէնճեանի մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհանգստի արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69 rue Louis Blanc: Կը հրաւիրուին իր անմոռանալի յիշատակը յարգողները:

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հոգեհանգիստ այս կիրակի առաւօտ, 29 Յունուար, Հայ կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, ժամը 10.30ին, 10bis, rue de Thouin, Փարիզ (5):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Սէն – Լու Կրան Փէնի Թաղականութիւնը հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Պոլտուրցի (Փարիզաբնակ) Պ. Պետրոս Պետրոսեանի որ երեք դպրապետի շապիկ նուիրած է Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ՆԿԱՐԻՉ ՄՈՄՃԵԱՆԻ ԾՈՎԱՆԿԱՐՆԵՐ ԵՒ ԳԻՒՂԱՆԿԱՐՆԵՐ

Յունուար 28էն Փետր. 16

Galerie de la Cité, 41 Quai de l'Horloge, Paris

Métro Pont - Neuf Aut. 27, 85, 21, 72

Բացումը (Vernissage) շաբաթ 28 Յունուարին, ժամը 15ին: Կարելի է այցելել ամէն կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիներէն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, 69 rue d'Arcueil: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերունդի թատերական ներկայացումը որ տեղի պիտի ունենար Յունուար 27ին:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, 19 rue Damesmeի սրճարանը, մեթրօ Tolbiac: Օրակարգ.— 1. Նամակներ Ամերիկայէն, 2. Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, իր սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Պ. ՋՕՊԱՆԵԱՆԻ յառաջիկայ դասախօսութիւնը՝ այս չաբաթ օրը, ժամը 5ին, Cité Universitaireի մէջ, 57 Պուլվ. Ժուրտան: Նիւթ՝ «Միջնադարեան հայ բանաստեղծութիւնը (Յովհաննէս Երզնկացի, Առաքել Սիւնեցի): Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՈՒՐԲԱԹ 27 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ժամը 10ին հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ Ste. Madeleineի պատմական եկեղեցին, Ս. Յովհան Ոսկեբերանի տօնին առթիւ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 29 Յունուար ժամը 13.15ին Stade Municipal d'Antony (rue Velpeau) Antonyի խումբերուն դէմ:

Ա.— ժամը 15ին, Ա. պահեստի ժամը 13.15ին նոյն ժամերուն Բ. պահեստի եւ մինիմներ:

Ժամադրութիւն Stade Olier ժամը 12ին եւ Gare Antony ժամը 12.30ին:

Մեր հայրենակիցներուն կը մնայ գալ եւ քաջալերել մեր մարզիկները որ արժանի են ատոր:

ԹԱՏՐՈՆ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի, Սունդուկեան թատերախումբը այս կիրակի, ժամը 3.30ին, կը բեմադրէ

«ՃԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»ն

Ընկերվարականներուն սրահին մէջ, Cenon:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սէն Լու, Կրան Փէնի մասնաճիւղին կողմէ (Մարսէյլ), այս Շաբաթ ժամը 8ին:

66 (ex) Bld. St. Loup, Salle de l'Oeuvre:

Մեծ պատրաստութեամբ եւ կարող ուժերու կողմէ կը ներկայացուի ժողովուրդին շատ սիրած

ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊԸ

Ղեկավարութեամբ ընկեր Ղուկաս Փիլիկեանի:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Որեւէ հաստատութեան մէջ հայ երիտասարդ մը որ ծանօթ է եւրոպական քանի մը լեզուներու: Դիմել թերթիս վարչութեան:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH · Fondé en 1925 R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678-63
Vendredi 27 Janvier 1950 Ուրբաթ 27 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6062–Նոր շրջան թիւ 1473
Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑԱՂԱԳՍ ՄԱՏՆՈՒԹԵԱՆ

Պատահական չէ որ Փարիզի ռամկավար պաշտօնաթերթը փրփուր կը տեղայ խմբագրական բեմէն, իրար խառնելով հին ու նոր խնդիրներ: Սուտն ու իրաւը: Պիտանի եւ անպիտան գիտելիքներ:

Շաբաթաթերթին ո՛ր թիւն ալ ձեռք առնէք, ձեր աչքին պիտի զարնէ անյեղլի աւանդութիւն մը,— Միշտ բաց պահել քինախնդիր լուտանքի ծորակները Դաշնակցութեան դէմ: Նոյնիսկ ամէնէն զարշահոտ ջուրերը հոսեցնելու համար:

Վերջին փաստ՝ Քալիֆորնիոյ իրենց օրկանին թրքաբարոյ չուորթապատումը, «Կայէն պիտի ամչնար»· (Ապագայ, 21 Յունուար):

Ցետին սինլքորը պիտի ամչնար Թուղթին յանձնել այդ զարշանքը: Սանձակոտոր ջղագարութեան այդ վիժանքը: Որքան ալ ատելութեամբ լեցուած ըլլար Դաշնակցութեան դէմ:

Նի՞ւթ չունէին, շաբաթը մէկ խմբագրական գրելու համար, թէ շատ խանդավառուեցան եւ ուզեցին իրենց ափ մը հետեւորդներն ալ ոգեւորել, այս մռայլ օրերուն...

Ի՞նչ կ'ուզէր ապացուցանել Փարիզի պաշտօնաթերթը, երկու լայն սիւնակներու վրայ փռուած խմբագրականով (Ցաւալի երեւոյթներ, 17 Դեկտ· 1949):

« ... Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը, Սփիւռքի մէջ հասնելու համար իր նպատակին, իբրեւ համայնավար կը զրպարտէ ամէն անոնք որ իրեն հետ չեն եւ կ'ընդդիմանան իր մենատիրական ձգտումներուն»:

Եւ իբրեւ փաստ կը յիշէր նախարարի մը յայտարարութիւնը՝ Դամասկոսի վերջին դէպքերուն առթիւ, ինչպէս եւ կարգ մը Հայերու ձերբակալութիւնը՝ Հիւսնի Զայիմի օրով:

Ըսել կ'ուզէր թէ Դաշնակցականները զրպարտած եւ մատնած են զանոնք:

Ամէնէն բանուկ յանկերգն է այս, բոլոր գաղութներուն մէջ: Ծամոց մը որ բերնէ բերան կը փոխանցուի Դաշնակցութեան հակառակորդներուն կողմէ, ամէն անգամ որ աս ու ան դժբախտութեան կը հանդիպին:

Խեղճերը կը մոռնան թէ ուեւէ երկրի ապահովութեան Տեսչութիւնը թղթածրարներ կազմած է բոլորին համար, եւ չի կարօտիր ասոր-անոր ցուցմունքին, ի հարկին հետապնդելու, բանտարկելու եւ աքսորելու համար:

Ամէնքն ալ ազատութիւն կը վայելեն գործելու, խօսելու, գրելու: Ցաճախ ոտքը գետնէն կտրելու: Ուրեմն պատասխանատու են իրենց որեւէ արարքին:

Այլեւս ինչո՞ւ խեղճանալ եւ «զրպարտիչներ» կամ « մատնիչներ » փնտռել, երբ առտու մը քունէն կ'արթնցնեն, այս կամ այն ամբաստանութեամբ:

Իշխանութիւնները չեն հետաքրքրուիր մէկուն եւ միւսին քաղաքական – կուսակցական դաւանանքով, ցորչափ անոր գործունէութիւնը չի վնասեր երկրին ապահովութեան:

Ի զո՛ւր մարտիրոսի կամ հերոսի ձեւեր կ'առնեն զանազան բախտախնդիրներ, կարծելով թէ մատնուած եւ հետապնդուած են իբրեւ բոլշեւիկներ կամ հայրենասէրներ:

Մնաց որ, ամէն տեղ ալ «քառասուն հոգի ենք եւ իրար կը ճանչնանք»: Մանաւանդ Միջին Արեւելքի մէջ: Պէյրութէն մինչեւ Հալէպ եւ Պաղտատ:

Օրն ի բուն մատնութիւն վերագրել Դաշնակցութեան, կը նշանակէ գլուխը քարին զարնել:

Դաշնակցութիւնը մատնիչներ մաքրելով գրաւած է, իր ամբողջ պատմութեան ընթացքին:

Բայց կա՛յ մատնութեան ճարտարարուեստ մը որու մասին միշտ լռութիւն կը պահեն մեր ամենագէ՛տ ռամկավարները:

Մատնութիւն քրէական եւ եղբայրասպան, որ ճշմարիտ համաճարակի մը վերածուեցաւ վերջին Աշխարհամարտի ընթացքին եւ որ կը շարունակուի մինչեւ այսօր:

Ո՞ր գաղութը ազատ մնաց անոր թունաւոր շոգիներէն:

Ո՞ւր չմշակուեցաւ մասնաւոր գրականութիւն մը, անոր զարգացման համար:

Եւ կա՞յ գաղութ մը որ զոհեր տուած չըլլայ, անհատաբար: Նոյնիսկ խմբովին:

Շ·

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ հարստացաւ վերջին տարին բազմաթիւ երկերով: Աւետիք Իսահակեան «Հայ ժողովուրդի նամակը Ստալինի»: Նայիրի Զարեանի «Արմենուհի» բանաստեղծութիւնը, (Հայ կոլխոզի երջանիկ կեանքը) «Հացաւան» բարեփոխուած վէպը: Դերենիկ Դեմիրճեանի «Տունը» (Սովետական Հայաստան վերադարձողհայու կեանքը): Վ· Դաւիթեանի երկը նուիրուած Ստալինի ծննդեան 70ամեակին: Գէորգ Էմինի «Տօնական երգը», Սիլվա Կապուտիկեանի, Անդրանիկ Թէրզեանի, Աղաւնիի բանաստեղծութիւնները: Այս ստեղծագործութիւններէն շատերը թարգմանուած են ռուսերէնի եւ ուրիշ լեզուներու:

ԵՐԵՒԱՆԻ Ստալինեան պողոտայի վրայ այս տարի պիտի շինուին քանի մը շէնքեր, որոնք պիտի օգտագործուին իբրեւ հիմնարկներ եւ բնակարաններ: Այդ շէնքերէն երկուքը պիտի ունենան 120ական բնակարաններ, մեքենաշարժ վերելակներով:

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ Գրողներու խմբակցութիւնը հանդիպում ունեցաւ բանուորներու հետ: Խօսք առին նախագահը Անդրանիկ Ցովսէփեան, թատերագիր Լուդվիկ Միքայէլեանը եւ ուրիշներ: Բանուորները փափաք յայտնեցին որ յաճախ կազմակերպուին այսպիսի հանդիպումներ:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Ազդարար» շաբաթաթերթին խմբագիրը, Պ· Եղիշէ Մանուկեան անուանարկութեան դատ բացած էր «Արարատ»ի թերթին պատ· տնօրէն Պ· Օննիկ Ճանպուլեանի դէմ: Հրատարակուած վճիռէն կ'իմանանք թէ ամբաստանեալը դատապարտուած է հարիւր լիբ· ոսկի տուգանքի, երկու հարիւր լ· ոսկի վնասուց հատուցման եւ դատական ծախքերու վճարման:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ «հարուածային» բանուորները — անոնք որ սահմանուած չափէն աւելի կ'արտադրեն — մայրաքաղաքի ազքատիկ թաղերէն կը փոխադրուին ամէնէն փարթամ բնակարանները, որոնք հարուստներու յատուկ էին մինչեւ հիմա: Անցեալ հոկտեմբերին եւ նոյեմբերին հազարաւոր առեւտրականներ ձերբակալուեցան, վրայ տալով բնակարանները եւ ստացուածքները: — Կաթոլիկ քահանաներու ձերբակալութիւնները կը շարունակուին ամէն օր:

Խ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ միջեւ կատարուած գաղտնի բանակցութեանց առթիւ, Մ· Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը կարգ մը փաստաթուղթեր հրատարակեց, որոնց համաձայն Ռուսիոյ յանձնուած են հիւսիսային Չինաստանի ամէնէն հարուստ նահանգները: Հակառակ «անկախ հանրապետութեան», խորհրդային թափանցումը կատարեալ է Արտաքին Մանչուրիոյ մէջ եւ սովետական զինուորներ տեղաւորուած են հոն: Մանչուրիա նոյնպէս կը գտնուի ռուսական տիրապետութեան տակ եւն·: Այս փաստաթուղթերը հրատարակուեցան առջի օր, իբրեւ պատասխան Պ· Վիշինսկիի որ «հրէշային եւ ձախաւեր սուտեր» կոչած էր Պ· Էչիսընի առաջին յայտարարութիւնը:

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌԸ ահագին աւերներ կը գործէ ամբողջ երկրին մէջ: Պոռտօ – Մարսէյլ ճեպընթացը 18 ժամ ուշացաւ Դշ· օր: Հեռագրի եւ հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները խանգարուեցան Հարաւ· Ֆրանսայի շատ մը մասերուն մէջ: Ձիւն տեղաց նոյնիսկ Թուլոնի եւ Նիսի մէջ: Ձիւնամրրիկը խանգարեց Մոնթէ Քարլոյի ինքնաշարժի մեծ մրցումները: Արտակարգ ցուրտ եւ սառնամանիք Եւրոպայի բոլոր երկիրներուն մէջ:

ԿԱԶԻ ԵՒ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ բանուորներն ալ խլրտիլ սկսած են, Աշխատանքի Դաշնակցութեան թելադրութեամբ, որ կը հրաւիրէ «գործի անցնիլ»:— Խլրտումները կը շարունակուին մասնակի գործադուլներով եւ ուրիշ ցոյցերով:

ԲԱԽՏԱԳՈՒՇԱԿՆԵՐՈՒ արհեստը ջնջուեցաւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ, իբրեւ «միջնադարեան մէկ մնացորդը դրամատիրութեան»:— Անպիտան ապրանքներու թանգարան մը բացուեցաւ Փրակայի մէջ, ուր պիտի ցուցադրուին վարնոց արտադրութիւնները, գործարանատիրոջ անունով:

Խստիւ պիտի պատժուին

ԱՆՈՆՔ ՈՐ ԿԸ ԽԱՆԳԱՐԵՆ ԶԻՆԱՄԹԵՐՔԻ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախարարական խորհուրդը Դշ· օր քացառիկ նիստ մը գումարեց Էլիզէի պալատին մէջ, նախագահութեամբ Պ· Վէնսան Օրիոլի: Վարչապետը բացատրեց թէ անհրաժեշտ է անմիջական միջոցներ ձեռք առնել, դադրեցնելու համար այն արարքները որոնք խափանելով կարգ մը զինական պիտոյքներու շինութիւնը եւ փոխադրութիւնը, կը սպառնան պետութեան անկախութեան եւ ազգին ապահովութեան: Կառավարութիւնը անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առաւ:

Տեղեկատու նախարարը այս առթիւ լուսաբանութիւններ հաղորդելով մամուլի ներկայացուցիչներուն, ըսաւ թէ հանրապետութեան նախագահը, իբրեւ երաշխաւորը սահմանադրութեան եւ ազգին ապահովութեան, պարտք համարեց յայտարարել թէ այդ արարքները յատկապէս կը վնասեն ազգ· վեհապետութեան, քանի որ անոնց բացայայտ նպատակն է ձախողեցնել կառավարութեան կողմէ որոշուած եւ խորհրդարանէն վաւերացուած ազգ· պաշտպանութեան քաղաքականութիւն մը: Հանրապետութեան նախագահը աւելցուց թէ երբեք կարելի չէ գործադուլ որակել այդ արարքները, վասնզի գործադուլը աշխատանքի համախորհուրդ դադար մըն է, արժեցնելու համար արհեստակցական պահանջներ: Ինչ որ կը տեսնենք այս անգամ, ազգային պաշտպանութեան դէմ ուղղուած արարքներ են որոնք երբեք չեն կրնար գործադուլի իրաւունքի օրինական կիրարկում համարուել:

Ներքին գործերու եւ ազգ· պաշտպանութեան նախարարները այս առթիւ տեղեկութիւններ հաղորդեցին վերջին դէպքերու մասին: Երկուքն ալ շեշտեցին թէ կարգ մը թերթեր չափազանց ուռեցուցած էին դէպքերը: Այդ լրագիրները գրած էին թէ Շէրպուրի մէջ Պ· Թիյոնի (համայնավար) մէկ քարոզէն վերջ, 5000 բանուորներ միաձայնութեամբ որոշեցին դադրեցնել աշխատանքը, խափանելու համար զինամթերքի պարպումը: Իրականին մէջ, հազիւ չորս հարիւր բանուորներ քուէարկած էին բանաձեւը... Մինչ ժողովին կազմակերպիչները կը յայտարարէին թէ բանաձեւը միաձայնութեամբ ընդունուած է, ներկաներու մեծ մասը, որ դէմ քուէարկած էր, ուժգնօրէն արտայայտեց իր ընդդիմութիւնը այս յայտարարութեան դէմ:

Տեղեկատու նախարարը բացատրեց նաեւ թէ յաճախ սուտ լուրեր ալ կը տարածուին: Այսպէս, նոյն թերթերը վերջերս գրած էին թէ Ֆուէժիւսի մէջ հաստատուած զինուորները մերժած են Հնդկաչին երթալ: Բոլորովին անհիմն էր այս լուրը:

Բայց եւ այնպէս, կառավարութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ խստօրէն զսպել վնասարարութեան (sabotage) բոլոր փորձերը: Ոստիկանական անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պիտի առնուին, ի հարկին աւելի պիտի խստացուին: Այն գործաւէրերը որոնք իրենց պաշտօնին հեղինակութիւնը ի գործ չեն դներ ապահովելու համար զինամթերքի շինութիւնը որոշուած պայմանաժամին մէջ, ամէնէն առաջ պիտի ենթարկուին պայմանագրով նախատեսուած պատիժներուն, եւ մանաւանդ պիտի զրկուին ազգ· պաշտպանութեան վերաբերեալ որեւէ նոր ապսպրանքէ:

Գալով վարձու աշխատաւորներուն եւ հանրային սպասարկութեանց վարիչներուն, եթէ մասնակցին խափանարար ձեռնարկներու, անմիջապէս պիտի ջնջուի իրենց աշխատանքի պայմանագիրը:

Միւս կողմէ օրինագիծ մը պիտի մշակուի, որպէսզի կարելի ըլլայ աւելի արագօրէն պատժել անոնք որ սուտ լուրեր կը տարածեն: Այդ օրինագծին համաձայն, խորհրդարանի անդամներ պիտի չկրնան միեւնոյն ատեն թերթի մը տնօրէն ըլլալ: Այդ երկու պաշտօններուն մէկ անձի վրայ միացումը կը ջլատէ օրինական հետապնդումը, մինչեւ որ խորհրդարանը վերցնէ ենթակային անձեռնմխելի հանգամանքը:

★ Համայնավարները կը շարունակեն ցոյցեր կազմակերպել, Հնդկաչինի պատերազմը դադրեցնելու, ինչպէս եւ ամերիկեան զինամթերքին փոխադրութիւնը դժուարացնելու համար: Առջի օր հրապարակային ժողով մը սարքեցին Փարիզի մէջ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ կառավարութիւնը ցաւ յայտնեց Ֆրանսական մարզպանին, դատական նախարարի մէկ ճառին առթիւ, որ տեղի տըւած էր կարգ մը թիւրիմացութեանց: Կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ ինք համաձայն չէ դատական նախարարին որ իր միտքը պիտի բացատրէ տեսակցելով Ֆրանսական մարզպանին հետ: (Նախարարը, Տոքթ· Տէհլէր, անհիմն հռչակած էր այն տեսակէտը թէ Գերմանիան է պատասխանատուն վերջին երկու հարիւր տարիներու բոլոր յարձակումներուն): Մարզպանին բողոքագիրը հրատարակուեցաւ միջազգային մամուլին մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՄԵԾ ՎՏԱՆԳԻՆ ԴԷՄ

Նորութիւն չէ: Տարիներէ ի վեր է որ, առհասարակ գաղթահայութեան եւ մասնաւորաբար կարգ մը երկիրներու հայութեան ազգային գոյութեանը սպառնացող մեծ վտանգի մը կասկածի որդը բոլորիս սիրտը կը կրծէ:

Ի՞նչ պատահեցաւ: Վտանգի սպառնալիքը աւելի մեծ համեմատութի՞ւն ստացաւ թէ տարիներու ներքին պայքարին առջեւ մեր ջիղերը տեղի տուին, չէ կարելի ըսել, բայց կը տեսնենք որ վերջերը շատ աւելի յաճախ կը գրուի ճերմակ ջարդի մասին: Ցայտնուած մտքերէն կը զգաս որ քիչ մը ամէն տեղ վտանգին ահաւորութեան մըղձաւանջը սկսած է ուրուագծուիլ ամէնէն առողջ մտքերուն, ամէնէն տոկուն հոգիներուն առջեւ իսկ: Բնականաբար եւ առանց աւելորդ յուսահատութեան, կը փնտռուին հակազդելու միջոցներ եւ բոլորին ալ ուշադրութիւնը կը կեդրոնանայ դըպրոցին գործունէութեանը վրայ:

Ընթացիկ դպրոցական տարեշրջանի սկիզբը «Յառաջ»ի մէջ գրուեցաւ ուսուցչական հարցին շուրջ: Անկէ ի վեր ալ կարդացինք յօդուածներ դպրոցի կարեւորութեան եւ անհրաժեշտութեան մասին:

Բնականոն պայմաններու մէջ անտեղի պիտի ըլլար, բայց մեր պայմաններուն մէջ կարելի է հարցնել՝ — Ի՞նչ կը հասկնանք դպրոց ըսելով: Անհրաժեշտ է նախ այս բառին սահմանումն ընել, անոր բովանդակութեան շուրջ համաձայնութեան գալ ու ապա միայն մեր դիրքը ճշդել, մեր ընելիքի մասին խորհիլ:

Դպրոց բառին իմաստը ամէն երկնքի տակ նոյն ձեւով կը հասկցուի եւ այդ իմաստը ըմբռնումի տարբերութիւն չի վերցներ իր էութեան մէջ: Դպրոց, ըսել է՝ շէնք մը ուր մանուկները կարդալ գրել կը սորվին, երիտասարդներ ուսում կը ստանան:

Անհատին համար, ուսման բուն նպատակը անձնական է: Իսկ մենք գիտենք թէ, պետութիւնները որ անբերրի հող մշակելու սովորութիւն չունին, դպրոցները պետականացուցած են եւ ոչմէկ զոհողութեան առջեւ կանգ չեն առներ, արդիական ամէն յարմարութիւններով օժտելու համար իրենց մանկապարտէզներէն մինչեւ համալսարանները:

Ինչո՞ւ, որովհետեւ ամէն պետութիւն, իր երկրի զաւակներուն անձնական հաշիւներով դըպրոցական սեղաններու վրայէն ստացած մտային պաշարը, կը նկատէ իր ներկայացուցած հաւաքականութեան, ազգի գոյութեան եւ բարգաւաճման համար անհրաժեշտ՝ գիտական, գրական, հոգեկան եւ բարոյական դրամագլուխ: Հոս, առանց դպրոց բառին իմաստին էութեանը վնասելու, դպրոցականին անձնական շահերու գիտակցութեան վրայ կը պատրաստուի հաւաքական, ազգային շահերու գիտակցութիւնը:

Այս իմաստով եւ համապատասխան ծրագրով կազմակերպուած եւրոպական երկիրներու դպրոցները, իրենց նախնական սահմաններէն դուրս ելած, դարձած են արդիական իմաստով մտային հասունութեան հսկայ ձուլարաններ, լայն հնարաւորութիւններով եւ նոյնքան ալ լայն նիւթական պահանջներով:

Շատ մը երկիրներու մէջ նախնական կրթութիւնը ձրի է եւ պարտադիր ու մեր երախաները կը յաճախեն տեղական կրթարանները:

Նարեկով գոհանալու շրջանը անցած է: Երիտասարդութիւնը, ի պատիւ իրեն, կը ձգտի բարձրագոյն կրթութեան: Հիւրընկալ երկիրները այդ ուղղութեամբ կ'ընծայեն լայն հնարաւորութիւններ: Թէեւ ճիշդ է որ նիւթական մտահոգութիւնը շատ ծանր կը կշռէ հայ ուսումնատենչ ուսանողի ուսերուն, բայց ի վերջոյ եւ շատ յաճախ այդ դժուարութիւնն ալ իր լուծումը կը գտնէ:

Այսպէս մեր նոր սերունդը, իր անձնական միջոցներով կամ զանազան կազմակերպութիւններու կամ անհատներու օժանդակութեամբ ձեռք կը ձգէ ուսում, մասնագիտութիւն, կը տիրանայ դիրքերու եւ պատուաւորապէս կ'ապահովէ իր գոյութիւնը:

Այսպէս է որ դպրոցը, անձնական հաշիւներու դպրոցը, մեր ապրած երկիրներուն մէջ իր դուռները լայն բացած ներս կ'առնէ մեր զաւակները, մեր վաղուան յոյսերը: Թէեւ հոն անոնց կը տըրուի կեանքի պայքարէն յաղթական դուրս գալու բոլոր կարելիութիւնները, բայց անոնց մէջ յաճախ կը մարի հայրենասիրութեան հազիւ պլպլացող ճրագը: Երբեմն ալ անոր տեղ կը վառի նոր հայրենիքի մը սիրոյ ջահը:

Դպրոցէն դուրս ալ մեր երիտասարդութիւնը շրջապատող պայմաններ մեծ չափով կը դիւրացնեն ձուլումի այս աշխատանքը:

Ի՞նչ ընել... Կրնա՞նք մեր կամքէն անկախ պատճառներով ստեղծուած այս անցանկալի վիճակին ընթացքը փոխել: Անշուշտ ոչ:

Հիւրեր ենք ուրիշներու հայրենիքին մէջ: Կեդրոնական մարմին չունինք եւ ոչ ալ հասոյթի ազգային, կեդրոնացած աղբիւրներ: Պետութիւն չենք եւ սակայն մեր խարխլած սեղանին վրայ ունինք պետական միջոցներով լուծելի հարցեր...

Ահաւասիկ թէ ինչու, կարգ մը արեւելեան բարեկամ հիւրընկալ երկիրներէ դուրս, մնացած բոլոր գաղութներուն մէջ ալ, թէ նիւթապէս, թէ տրուած երկիրներու օրինական եւ անուղղակի արգելքներու պատճառաւ եւ թէ վերջապէս մըրցակից տեղական դպրոցներու ներկայացուցած յարմարութիւններու եւ առաւելութիւններուն բերումով, մենք չենք կրնար մեր գաղութները օժտել դպրոցներու ցանցով մը՝ այնպէս, ինչպէս կ'ընէինք մեր ծննդավայրին մէջ:

Ցրուած՝ այնպէս ինչպէս որ ենք ներկայիս, լաւագոյն պարագային, մեր բոլոր ուժերը կեդրոնացուցած, բերնի ծամոց «համերաշխութիւն»ն ալ իրականացած համարելով, քանի՞ իրական մանկապարտէզ կամ նախակրթարան կրնանք բանալ եւ պահել Ամերիկաներէն մինչեւ Ֆրանսա: Աւելի կարեւորը: Ի՞նչ համեմատութեամբ հայ ծնողները տեղական դպրոցներէն կը քաշեն իրենց զաւակները մեր դպրոցները ղրկելու համար զանոնք:

Գիտեմ, հարցը շատ կոպիտ յստակութեամբ դրուեցաւ: Այս ձեւը վնասակար նկատողներ կըրնան գտնուիլ, սակայն լաւ է որ դրուած հարցի բոլոր ծալքերը բացուին որպէսզի գիտնանք մեր ընելիքը: Վերջապէս մեր փոխ ուժերը խնայողութեամբ պէտք է գործածենք՝ եթէ կ'ուզենք ժամանակէն առաջ չսպառիլ: Լաւ է նաեւ որ ցընորքները մէկ կողմ նետենք եւ կառչինք ինքնապաշտպանութեան աւելի համեստ, բայց աւելի ապահով, դրական միջոցներու:

Ուրեմն վտանգը ճակատէն դիմագրաւելու համար մեր ձեռքին տակ եղած միջոցներուն անբաւարարութիւնը խոստովանիլ չի նշանակեր քանդել ինքնապաշտպանութեան ամբարտակները եւ ամէն ինչ ջուրի հոսանքին յանձնել:

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Առ ոմն Քննասէր

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բայց ի վերջոյ թոյլ տայ մեզ Քննասէրը հարցնելու թէ մինչ Հ. Ինգլիզեանի մէջ բերած երկու վաւերաթղթերն «ամէնէն տկարներն եւ աննըպաստներն» ըլլալ կը հաստատէ — ինչո՞ւ կարճ ու կտրուկ պատճառ մը չի տար այդ «ծանրակշիռ» պնդումին ի նպաստ: «Աննպաստ» բառը կը թուի թէ ծնած է իր իսկ ենթագիտակցութեան մէջէն: Արդարեւ, իր դատին համար աննպաստ են այդ վաւերաթուղթերը, հաշուի առնելով այն պարագան որ վանական ամբողջ հասարակութիւնը — բացի երկուքէն՝ դէմ ելած է Մելքոնեան Աբբահօր աղիկամխութեան, մէջն ըլլալով նորընծայից վերակացուի պատասխանատու պաշտօնը վարող Հ. Ստեփաննոս Ագոնց, որուն մասին, ըստ Cappelleti վկայութեան՝ Պատրիարքը իր մտադրութիւնը կը ծանուցանէ վանքն այցելելու «կախակայելու համար իրենց ունեցած պաշտօններէն՝ Հ. Աստ. Բաբիկեան եւ Հ. Ստ. Ագոնց» — որ եղաւ անմիջական յաջորդը Մելքոնեանին իբր գլուխ Ս. Ղազարու վանքին: Քննասէրը՝ նաեւ (Մելքոնեան) փրկելու համար՝ ծովը կը փորձէ պարպել...:

6. Քննասէրը կ'ըսէ. «նոյն այս Ինգլիզեան վարդապետն էր որ ժամանակին ալ «անմեկնելի— չըսելու համար դիտումնաւոր — դիրք մը բռնեց իբրեւ բոլորովին անգէտ եւ անտեղեակ, կրկնելով Մխիթար Աբբահօր իր գրած գերմաներէն վարքին մէջ (տպ. 1929) թէ առաջին անգամ ըլլալով՝ վիէննական Միաբանութիւնը կոչուած է «Մխիթարեան» առանց որեւէ ակնարկի կամ փաստի տալէ տարիներ առաջ այդ անուան շուրջ յարուցուած երկար վէճին: Ապա կը հարցնէ. «Պատի՞ւ էր իրեն որ պելճիքացի հայագէտ Միւլտէրմանս մը անմիջապէս հրապարակ իջնէր գրախօսելով Մխիթարի այդ նոր վարքը, անդրադարձնէր իրեն — Mais ce n'est nullement l'avis des Méchitharistes de Venise. Le P. Dayan conteste formellement cette assertion dans **Pazmaveb** (Fev. 1930 p. 49):

«Մխիթարեան» անուան հարցը Հ. Ինգլիզեան բառով մը իսկ չէր շօշափած իր յօդուածին մէջ: Ուրեմն ի՞նչ զգայնակէ մղուած Քննասէրն հանդիսական շարժուձեւով մը սեղանի վրայ կը նետէ այդ հարցը:— Որպէսզի ամօթահար ընէ Հ. Ինգլիզեան, զգետնէ զայն՝ օգնական առնելով զՄիւլտէրմանս, որուն՝ Վենետիկի վտանգուած իրաւունքը փրկելու դերը տուեր է «անմիջապէս հրապարակ իջնէր — անդրադարձնէր իրեն»...: Բայց նախ զարմանալի տրամաբանութիւն, որպէս թէ հարցի մը մասին վէճեր յարուցուած ըլլալու իրողութիւնն ինքնին — համազօր է վճռուած ըլլալուն, եւ այն՝ ի նպաստ կողմի մը, որ յամենայն դէպս Հ. Ինգլիզեանինը չէ:

Միւլտէրմանս, իբր կիրթ ու շրջատես Եւրոպացի՝ առանց ակնառութեան իրողութիւններն ըսեր անցեր է — ամբողջ իր գրութեան ընթացքին, առանց խուսացուցած ըլլալու անգամ՝ Հ. Տայեանի տեսակէտը: Մինչդեռ մերազնեայ Քննասէրն իր փութկոտութեան մէջ չանդրադառնար իր վրիպանքին: Գիտէ թէ Հ. Ինգլիզեանի գերմաներէն գործն աւարտած եւ արտօնագրուած էր 1927ին եւ լոյս տեսած արդէն 1929ին: Գիտէ նոյնպէս թէ Հ. Տայեանին յօդուածը, զոր կը յիշէ Միւլտէրմանս, հրատարակուած է «Բազմավէպ»ի 1930 Փետրուարի թիւին մէջ: Հետեւաբար Միւլտէրմանս չէր կրնար 1929ին արդէն, անմիջապէս, հրապարակ իջնել «գրախօսելով» անդրադարձնելու Հ. Ինգլիզեանը, դիմացը դնելով Հ. Տայեանի 1930ին հրատարակած գրութիւնը: Բայց եթէ ըսէր թէ Միւլտէրմանս մէջ կը բերէ թէ «Հանդէս Ամսօրեայ», (1929, թ. 510 եւ 759) թէ «Բազմավէպ» 1930 Փետրուար) հաստատելու համար թէ Վենետիկ կը մերժէ ինչ որ Վիէննա կը հաստատէ — խնդիրը կը պարզուէր, բայց այդ պարագային ի՞նչ մտայնութեամբ պատուոյ հարց կը յարուցանէ Քննասէրը, միթէ անպատի՞ւ արարք է փաստացի դատ մը պաշտպանելը:

7. Քննասէրը կը հաստատէ.— «Ինգլիզեանի համար լուրջ հարց կը թուի թէ՝ Վիէննայի Աբբահայրն Արքեպիսկոպոս է եւ Վենետիկինը սոսկ Աբբահայր: Ապա կը հարցնէ. «Ի՞նչ կապ ունի ասիկա եւ ասոնց նման փաստեր բուն պատճառներու հետ:— Այդ հակադրութեան ձեւն՝ իր գիւտն է: Հ. Ինգլիզեան կը հետեւի պարզապէս թաւալող դէպքերու առնչութիւններուն: Որովհետեւ Քննասէրը միշտապէս կը գործածէ ապստամբ» եւ «խռովարար» բառերը, որակելու համար իրենց Աբբահօր ընթացքին դէմ դժգոհ միաբանները: Հ. Ինգլիզեան հարց կուտայ.— «Արդ ի՞նչպէս մեկնել այն իրողութիւնը որ Առաքելական Աթոռը ոչ միայն չի հակառակիր որ Հ. Աստուածատուր Բաբիկեան 1802ին Թրիստի Մխիթարեան Միաբանութեան Աբբահայր ընտրուի, այլ նոյնիսկ դէպքէս երկու տարի յառաջ զինքն արդէն Արքեպիսկոպոսութեան աստիճանին բարձրացուցեր է: Ասով առաջին անգամն է որ Մխիթարեան տուն մը եպիսկոպոս կ'ունենայ, Առաք. Աթոռը հաճած է այդ շնորհքով օժտել նաեւ Բաբիկեանի բոլոր յաջորդները: Բաբիկեանի արքեպիսկոպոս անուանումէն չորս տարի յետոյ՝ 1804ին Ս. Ղազարի վանքին մէջ նոյն շնորհքին արժանացան նաեւ «խըռովութեան երեք պարագլուխներէն» Հ. Ստ. Ագոնց, որ 1800ին յաջորդած էր տարի մը յառաջ վախճանած Մելքոնեանին՝ իբր Աբբայ: Արքեպիսկոպոսութեան աստիճանին բարձրացան նաեւ անոր յաջորդները քանի ցկեանս կը վարէին իրենց պաշտօնը, ուրեմն մինչեւ 1921ին վախճանած արք. Կիւրեղեան: Այս է Հ. Ինգլիզեանին ըսածը. ոչ մի ճղճիմ հակադրութիւն, այլ պատմական հաւաստում: Ան կը պատճառաբանէ, «Ապստամբներ եկեղեցական օրէնքով երբեք բարձր ու պատասխանատու պաշտօններու չեն կրնար հասնիլ, ապա ուրեմն ի՞նչպէս մեկնել Բաբիկեանի եւ Ագոնցի արքեպիսկոպոսութեան արժանաւոր գտնուելու իրողութիւնը: — Վենետկոյ պատրիարքը կարող էր կացութեան բերումով եւ իր իշխանութեամբն հեռացնել դժգոհներու ազդեցիկ դէմքերը, բայց Առաք. Աթոռը իբր բարձրագոյն իշխանութիւն՝ ունէր հնարաւորութիւն ստուգելու խնդրոյն իսկական հանգամանքը եւ կշռել թէ ո՞ւր է բուն պատասխանատուն այս խռովեալ վիճակին, ինչպէս սովոր է ընել այլ Միաբանութիւններու նկատմամբ: Արդիւնքն ահա ցոյց կուտայ թէ ինչպէս դատեր ու գնահատեր է Ս. Գահը Մխիթարայ կրկնակ յաջորդները:

8. Մարդ առողջ բնազդի սոսկումով կը կարդայ Քննասէրին հետեւեալ դատողութիւնը.— «Որոնք (իմա՝ ապստամբող կրօնաւորները) այնքան առաջ գացած են իրենց ըմբոստութեան մէջ՝ որ հակառակ եկեղեցական ու վանական օրէնքի՝ բռնութեամբ վար առեր են իրենց Աբբան, այնպէս ինչպէս կ'ընեն այսօր երկաթէ վարագոյրին ետեւ գտնուողները...»: Կ'ուզէ ընթերցողն այն տպաւորութեան տակ թողուլ, թէ մարդիկ նիւթապէս ազուեր են Աբբահօր օձիքը եւ վար առեր են աթոռէն: Մինչդեռ անոնք՝ սովորական վանական ժողովով վճռած են հրաժարեալ նկատել զինքը: Եւ որո՞նք են ժողովականները: Բոլոր կրական ու ներգործական ձայն ունեցող Միաբանները, 17 անդամ, որոնցմէ 12 Աբբահօր դէմ ձայն կուտան, երկու միայն կողմն եւ երեք կը բացակայէին: Ուրեմն Քննասէրը նոյն օրերու Միաբանութեան համարեա ամբողջութիւնը երկաթէ վարագոյրին ետեւ գտնուողներու կարգի՞ն կը դասէ... մէջն ըլլալով կղերանոցի վերակացուն Հ. Ստեփաննոս Ագոնցը, զոր Քննասէրը բնաւ չի յիշեր, թէ ինչու, այդ իր քննասիրութեան գաղտնիքն է:...

Մեր վերջին ու նուիրական խօսքն այս է. ճըշ-

Գաղութէ գաղութ

ԶՄՄԱՌԻ ՎԱՆՔԻ 200ԱՄԵԱԿԸ

Երկու հարիւր տարիներ առաջ, Քեսրուանի բարձունքներէն մէկուն վրայ (Լիբանան), հիմնուեցաւ Զմմառի հայ կաթոլիկ վանք մը, որ կանգուն մնաց միշտ ու մինչեւ այսօր ալ իր կարեւոր տեղն ու դերը ունի: Անոր հիմնադրութեան երկրորդ դարադարձին առթիւ հանդիսութիւններ տեղի ունեցան եւ Լիբանանի տեղական թերթերն ալ հոն փոխադրուած է:

Զմմառի վանքին հիմնադիրները Հալէպէն Լիբանան անցած են 1707ին: Զմմառ հիմնուած է 1749ին եւ Լիբանանի հայ կաթողիկէ պատրիարքը Զմմառ փոխադրուեցաւ:

Պէյրութի «Լը Ժուռ» թերթի խմբագիր Միշէլ Շիհա գնահատելով վանքին արժէքը, ջերմապէս կը մաղթէ որ Լիբանանի մէջ բազմապատկուի եւ յաւերժանայ ազատութիւնը:

Դեկտեմբեր 17ին Սէն Ժօզէֆ համալսարանի հանդիսասրահին մէջ ալ հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ Զմմառի վանքին երկհարիւրամեակը: Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին Լիբանանի կրթական նախարար Տոքթ. Ռէֆ Ապելլամա, կարտինալ Գրիգոր Պետրոս Աղաճանեան, Սուրիոյ կաթոլիկ պատրիարք Իգնատիոս Թափունի, պապական նուիրակ Ալսիտ Մարինա, Ֆրանսայի դեսպան Կոմս տիւ Շայլա, եւ ուրիշներ ինչպէս եւ հայ երեսփոխաններ Պ. Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեան, Տօքթ. Հայրապետեան:

Երկար ճառ մը խօսեցաւ կարտինալ Աղաճանեան պարզելով Լիբանանի դալարագեղ լեռներուն մէջ թառած հայկական արդիւնաշատ վանքին գործունէութիւնը:

Ֆրանսերէն գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ նախկին նախարար Պ. Շարլ Հելու, իսկ արաբերէն՝ փաստաբան Ապտուլլահ:

մարտապէս հարազատ Մխիթարեանն այն է որ Մխիթարայ անունը կրող երկու Տուներուն այնպէս յարգանք, հանդուրժողութիւն, եւ ծառայութիւն կը մատուցանէ՝ որպէս թէ Մխիթար Աբբահօր երկու աչքերն ըլլային, ինչպէս կ'ընեն ընդհանրապէս հայ ժողովուրդն եւ մեզ ճանչցող օտարները:

Քննասէրին յօդուածին ուղղած մեր «ինչուները» ցոյց կուտան որ այդ յօդուածին խորքին մէջ հոսանք մը կը քալէ, որ Թախիծով պիտի համակէր Մխիթարեանց հոգին: Մենք խորապէս համոզուած ենք որ էականը անունը չէ, այլ թէ ո՞րո՞յ ոգւոյ է մէկը:

Այստեղ հարկ կը համարեմ Քննասէրին ուշադրութեան յանձնել որ եթէ փորձէ երբեք վերստին մանաւանդ ծածուկ անունով հրապարակ գալու, մեր կողմանէ ոչ մէկ պատասխան, վասնզի խաղաղութիւնը շատ աւելի կ'արժէ, քան հազար Քննասէր»:

Այո՛ ի յարգանս Մխիթար Աբբահօր նուիրական յիշատակին:

Հ. ՍՐԱՊԻՈՆ ԵՂԻԱՅԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆ (յապաղած).— Կապոյտ Խաչի դպրոցական հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունուար 8ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Cercle Catholiqueի սրահին մէջ: Վարչութիւնը ջանք չէր խնայած այս ձեռնարկին յաջողութեան համար:

Սիրելի Յառաջ, պիտի խնայեմ քու սուղ էջերուդ, եւ ոեւէ անուն պիտի չյիշեմ:

Սրահը մինչեւ բերանը լեցուն էր, բայց աչքի կը զարնէր մեր ունեւոր հայրենակիցներուն բացակայութիւնը: Ճիշդ ժամանակին սկսաւ հանդէսը: Բոլոր ծնողքները անհամբեր կը սպասէին իրենց զաւակներուն հայերէն երգերուն եւ արտասանութեանց: Կապոյտ Խաչի նախագահը, Տիկին Տ. Նալպանտեան հանդէսին բացումը կատարելով, հրաւիրեց ներկաները ինչպէս միշտ, այսուհետեւ ալ թեւ ու թիկունք կանգնիլ Կ. Խաչին, իրենց բարոյականով ու նիւթականով:

Դպրոցներու Ա. Բ. Գ. դասարանի աշակերտները (մանչ եւ աղջիկ) շատ օրինաւոր եւ կարգապահ, շարքի կեցած էին յիսունէ աւելի: Ուսուցիչին առաջնորդութեամբ սկսան մանկական խմբերգները: Մէջ ընդ մէջ տեղի ունեցան արտասանութիւններ, մենախօսութիւն եւ մեներգ: Բոլոր ներկաները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւէին: Իսկ չարաճճի փոքրիկները բեմին վրայ զանազան ձեւերով իրենք զիրենք կը ցուցադրէին ծնողքներուն, ըսելու համար թէ «մենք հոս ենք եւ կ'երգենք», ինչպէս մենք ալ կ'ընէինք ժամանակին:

Հանդէսին երկրորդ մասը կը ներկայացնէր Յիսուսի Ծնունդը զոր ներկայացուցին 3 արարով: Երկրորդ արարէն վերջ ընկերուհի Նալպանտեանը բեմ գալով հրաւիրեց ներկաները որ կնքահայր մը ընտրեն տօնածառի մոմերը վառելու համար: Տօնածառի բոլոր զարդերը նուիրած էր ընկերուհի Մարիցա Ջօպոյեան: Պ. Ս. Սապունճեան հազար Ֆրանք նուիրելով մոմերը վառեց ու սկսաւ նուիրատուութիւնը: Կարճ ժամանակի մէջ գոյացաւ 22.500 Ֆրանքի գումար մը: Ներկայացման վերջին արարն ալ շատ յուզիչ էր: Վեց հրեշտակներ կ'երգէին «Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի»ն եւ «Սուրբ, Սուրբ»ը, իսկ հովիւները երկու հետեւորդներով նուէրներ կը բերէին: Ժողովուրդի մէջէն երեք մոգեր երգելով եւ խընկամանին մէջ խունկ ծխելով եկան բեմին վրայ, իսկ չորս տարեկան փոքրիկ մը սակառին մէջ նստած, աջ ու ձախ կը նայէր, գլուխը կը շարժէր առանց աղմուկի: Բոլոր դերակատարներն ալ շատ յաջող էին: Յետոյ երեւցաւ աւանդական Կաղանդ Պապան միրգերով եւ պտուղներով եւ ծրարներ բաժնեց ոչ միայն դպրոցի աշակերտներուն, այլեւ բոլոր ներկայ երախաներուն:

Ապրի Կապոյտ Խաչը որ ջանք չի խնայեր նոր սերունդին փրկութեան համար:— ԱԳԺԷԼ

ՈՎ ՈՐ ՀԻՆԳ ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՏՆԷ, «ՀԱՅ - ԲՈՅԺ»Ի, ՁՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ ՎԵՑ ԱՄԻՍ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի, 22 Յունուար, Հ. Մ. Մ.ի մարզիկները արեւոտ օր մը ինչպէս իրենց երիտասարդութիւնն է, աւելի աշխուժացած դաշտ եւան կարմիր-կապոյտ-նարնջագոյն տարազով:

Վէրսայլի դաշտը հայկական բարբառով էր լեցուած: Մեր պահեստիները վճռական ու վստահ յարձակողականի անցան: Եղանակին ամենագեղեցիկ ու նուրբ խաղարկութիւնն էր որ տեղի կ'ունենար: Հակառակորդը վարեց շատ օրինաւոր եւ կարգապահ խաղ մը: Մեր մարզիկները վերջապէս գտած էին համապատասխան խաղընկերներ: Ոտնագնդակը կը թռչէր ետ ու առաջ գեղեցիկ փասերով:

Ա. կիսախաղը վերջացաւ Հ. Մ. Մ.ի ի նպաստ երկու նշանակէտով: Բ. կիսախաղին հակառակորդը բացարձակապէս վհատած էր: Գնդակը 50 մեթրոյի վրայ կը դեգերէր բերդին առջեւ: Խաղը վերջացաւ 6—1, ի նպաստ Հ. Մ. Մ.ի:

Նշանակալից էին, Արտակ եւ Յարութ իրենց յանդուգն եւ անդիմադրելի խաղարկութեամբ: Վարուժան եւ Պօնպօն եղբայրները որոնք իրենց սխտէմատիկ փասերով ներդաշնակեցին եւ կանոնաւորեցին խաղը, Սերոբեան եւ Մարկոսեան վերջապէս բոլորն ալ իրենց լաւագոյն յատկութիւնները ի յայտ բերին: Ահա թէ ինչպէս կրնան ոգեւորել գնդակախաղը: Երբ թեքնիքով, նրբութեամբ եւ համադրուած ուժերով, փոխադարձ ճիգերով խաղան, մարզասէր հասարակութիւնն ալ ջերմապէս կը գնահատէ:

Ժամը 15ին մեր Ա.ը դաշտ եկաւ, քաջալերուած պահեստիի յաջողութենէն: Նոյն պատուախնդրութեամբ եւ ոգեւորութեամբ անցան յարձակողականի: Վէրսայլեցիները մարմնապէս աւելի ուժեղ եւ զօրաւոր էին: Խաղը ամբողջ քսան վայրկեան ապարդիւն դարձաւ երկուստեք: Հակառակորդը գեղեցիկ վայրէջքով մը նշանակեց առաջին կէտը: Մեր տղաքը տաքցան, իրենց յարձակողականը կազմակերպեցին աւելի սեղմ, քիչ յետոյ հաւասարեցուցին 1 — 1:

Բ. կիսախաղին Հ. Մ. Մ. աւելի վճռական նետուեցաւ դաշտ: Հազիւ երկու վայրկեան անցած նշանակեցին երկրորդ նշանակէտը: Վէրսայլը յուսահատական նշաններ սկսաւ ցոյց տալ, ահա փէնալթի մը ի նպաստ Հ. Մ. Մ.ի: Դժբախտաբար չկրցան օգտուիլ առիթէն: Մեր մարզիկները աւելի ընդվզած կրկնապատկեցին իրենց ճիգերը, հակառակորդ բերդը միշտ վտանգի տակ դնելով, խառնիճաղանջի մը մէջ հակառակորդը չուզած նշանակեց երրորդ կէտ մը ի նպաստ մերիններուն, խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Մ.ի յաղթանակով, 3-1: Աննման էր մեր բերդապահ Յակոբը, Թարգանի յանդգնութեամբ, գնահատելի էին Համազասպ, Մինաս, Գէորգ, յառաջապահ կեդրոն Յակոբ, Կարօ եւ Կղմես:

Ուրախ ենք որ անցեալ շաբթուան փորձը իրենց դաս էր եղած: Կը յուսանք թէ այսուհետեւ մեր տղաքը յաղթանակէ յաղթանակ պիտի թռչին: Հ.Մ. Մ.ը հետզհետէ աւելի ժողովրդական կը դառնայ: Բաւական թիւով հայ հանդիսականներ կը հետեւին անոնց մրցումներուն եւ կը քաջալերեն նիւթապէս թէ բարոյապէս: Ահա մարզական

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

— Այսօր իմ հարսանիքիս օրն է. ցաւալին այն է, որ մեր գործը կնիկ մարդոց հետ է:

Հիրեկցի Օվակիմը գնաց գիւղերուն մօտ, որոնք գինուորներէն շատ ալ հեռու չէին, եւ հաւաքեց թշնամիին հրացանները:

Վիրաւոր Թուրքերէն մէկը կը պոռար.

— Իսթիլ, գարտաշըմ, Աստուծոյ սիրոյն համար ինձ մի սպաններ:

Ասիկա ժանտարմայի չավուշ՝ Ազիզ անունով հրէշ մըն էր: Շատ չարագործութիւններ ըրած էր, եւ կառավարութիւնը մեծ յոյս ունէր անոր վրայ:

Երբ Բ. եւ Իսթիլը տեսան հրացանները, չաւուշին ատրճանակը եւ ժամացոյցը, իրենց ուրախութեան չափ չկար: Թուրքերէն սպաննուած էին 25 հոգի, իսկ մեզմէ ոչ սպաննուած կար, ոչ վիրաւորեալ: Կռիւի միջոցին փախած անհետացած էին մեզ հետ եղող յոյն նաւավարները:

Իրիկունը մեկնեցանք այդ տեղէն, հետերնիս տանելով Բ.ի կինը եւ երեխաները: Ես այնքան հիւանդ էի տակաւին, որ թեւերէս մտած քաշկռտային: Չորս ժամ ճամբայ երթալէ ետքը մեզի համար անկարելի էր շարունակել, որովհետեւ ես եւ Վարդանը չէինք կարող քալել: Բ.ի կնոջ եւ երեխաներուն տասը ոսկի տուինք եւ ղրկեցինք գիւղը հիւրընկալութիւն խնդրելու, բայց գիւղը լեցուն էր ժանտարմայով, եւ գիւղացիք վախցան մեզ ընդունելու:

Տեղափոխուեցանք ուրիշ անտառ մը. վիճակնիս շատ դժուարին էր. տեղերնիս ցուրտ, հագուստնիս թաց, ուտելիք չկայ, կրակ չենք կրնար վառել, ես ու Վարդանը հիւանդ: Կարգադրեցինք, որ Փիլաւեան Նշանը եւ Վասիլը երթան, նաւավարները գտնեն եւ բերեն Գոճատաղ, իսկ մենք փնտռեցինք գրաստ մը, բայց անկարելի եղաւ գտնել: Վարդանը բոլորովին ինկած էր, զինքը յանձնեցինք մօտակայ Յոյներուն, խնդրելով, որ լաւ խնամեն զինքը, մինչեւ որ մարդ ղրկենք ու առնենք: Այստեղ մնաց Վարդանը եւ յետոյ իմացանք, որ մեռեր է:

Երեկոյին շարունակեցինք ճանապարհը եւ հասանք գիւղ մը, որ Սամսոնէն երկու ժամ հեռու էր: Երեք տուներ կային առանձին, ջրի ափին, ճանապարհի դիմաց, հովիտի մէջ: Դուռն մը զարկինք եւ տանտիրուհին, որ մօտ երեսուն տարեկան կին մըն էր, մեզ ընդունեց յարգալիր եւ սրտոտ խօսքերով:

— Երանի թէ քանի մը Թուրքեր սպաննէիք եւ ես ալ տեսնէի:

Անձրեւը չդադրելուն պատճառաւ երկու օր մնացինք հոն եւ բաւական կազդուրուեցանք:

Տանտիրուհիին եղբայրը ղրկեցինք Սամսոն տեղեկութիւն եւ հիւանդներուն համար հարկ եղածը ստանալու: Անիկա վերադարձաւ երեկոյեան ժամը 11ին, պատմեց, թէ ինչպէս Սամսոնի յոյն հասարակութիւնը ուրախացեր էր, իմանալով Ազիզ Չավուշի եւ միւս Թուրքերուն սպաննուիլը: Բերաւ նաեւ թերթեր, տեղեկութիւններ: Երեկոյին մեկնեցանք անկէ:

Գոճատաղի արեւելեան կողմը, բարձր գագաթին մօտիկ երեք առանձին տուներ կային. հոն հասանք, դռները զարկինք, ամէնքը արթնցուցինք, բոլորը ոտքի ելան, դրամ տուինք, որպէսզի կերակուր պատրաստեն մեզի: Կերանք, խմեցինք, հանգստացանք, այդ միջոցին նուագիչ մը եկաւ, նուագեց, եւ տղաքը սկսան պարել: Այդ գիւղացիները լսած էին արդէն բոլոր պատահածները, եւ դէպքերը կը յիշատակէին փառքով ու պարծանքով: Իսթիլ եւ Վասիլ կը մրցէին իրարու հետ իրենց քաջագործութիւններով. ես ամէն ինչ անոնց կը վերագրէի, որպէսզի չողոքորթուին, որովհետեւ կը վախնայի իրենց միջեւ եղած մրցակցութենէն եւ կը ջանայի միշտ հաշտ պահել զիրենք:: Իսթիլ ոգեւորուած կը պատմէր յունական պատմութենէն, միանգամայն կը պանծացնէր Հայերը, թէ ինչպէս կը քաջալերեն իրենց քաջերը եւ թէ ինչ կուտան իրենց ժողովրդական հերոսներուն:

Մութը վրայ հասաւ, տակաւին նուագողը կը նուագէր եւ տղաքը կը պարէին:

Երեկոյեան մեր ճամբան շարունակեցինք եւ հասանք լեռան հիւսիսային ճակատը, ուրկէ ծովը կը պարզուէր մեր աչքերուն առաջ: Վասիլը եւ Նշանը եկան, իրենց հետ բերելով փախած նաւավարները:

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

շարժում մը որ պատիւ կը բերէ հայ անունին, առանց խըրդային աշխատանքի։

Ց. Գ.— Մեր կրտսերները առաւօտ մրցեցան Chatouի դէմ եւ պարտուեցան 2–1։ Ներելի չէ 9 հոգիով դաշտ գալ։ Պէտք է մտածեն որ գալիք տարի իրենց կը սպասենք մեր երէցներուն տեղը տեղաւորելու համար, մարզական կեանքի մէջ ճշդապահութիւնն ու կարգապահութիւնը առաջին պայմանն են։ Ց. ԴԻՏՈՂ

ՀՆԴԿԱՑՒՆԻ Հանոյ քաղաքին ելեկտրական հաստատութիւնները քանդուեցան դաւադիրներու կողմէ, մութին մէջ ձգելով 140.000 բնակիչներ։ Կառախումբերը չկրցան բանիլ եւ արտաքին յարաբերութիւնները խզուեցան երկու ժամ։

ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ գիներն ալ 40 առ հարիւր աւելցած են երկուշաբթի օրէն սկսեալ։ — Բանուորներու փոխադրութեան համար սահմանուած 500 ֆրանքի պարգեւը պիտի բարձրանայ 800 ֆրանքի (Փարիզի համար)։

25 ՏԱՐԵԿԱՆ ԽԱՂԱՄՈԼ ՄԸ, Արժանթինցի Ռենոլտ Ռոզէն, առջի օր հազարաւոր ֆրանքներ բաժնեց Քանի քազինոյին մէջ, որպէսզի անմիջապէս խաղան։ Կէս ժամ վերջը երեք հոգի, որոնց իւրաքանչիւրին հարիւր հազար ֆրանք տուած էր, չորս միլիոն ֆր. շահեցան։ Ֆրանսացի կոմսուհի մը յուսահատած դուրս կ'ելլէր, երբ «խենդ»ը դրամ տուաւ որ շարունակէ թիւ 21ի վրայ խաղալով։ Կոմսուհին մօտ երկու միլիոն ֆրանք շահեցաւ։ Ռոլէն ինքն ալ կը խաղար։ Թերթերը կը գրեն թէ ութ միլիոն ֆրանք շահած է Մոնթէ Քարլոյի, 4—5000 սթերլին՝ Cannesի մէջ։

196.000 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ եւս պիտի ընդունուին Մ. Նահանգներուն մէջ, համաձայն նոր օրէնքի մը։ Ընդհ. գումարը պիտի ըլլայ 320.000 հոգի, որոնց 124.000ը արդէն Ամերիկա հասած են։ Ներկայ օրէնքը կ'արտօնէ միայն 205.000 տարագիրներու (D. P.) մուտքը, երկու տարուան ընթացքին, մինչեւ 1950 Յունիս 30։ Ուրիշ բարեփոխումներ ալ կատարուած են օրէնքին մէջ, Նախագահ Թրումընի թելադրութեամբ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Իսկուհի Անդրէասեան, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Անդրէասեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Շավիլի մատրան մէջ, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝ ԱԼԻՔՍԱՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ողբացեալ Հայկանոյշ Կէնճեանի մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհանգստի արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69 rue Louis Blanc։ Կը հրաւիրուին իր անմոռանալի յիշատակը յարգողները։

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հոգեհանգիստ այս կիրակի առաւօտ, 29 Յունուար, Հայ կաթողիկէ եկեղեցին մէջ, ժամը 10.30ին, 10bis, rue de Thouin, Փարիզ (5)։

ՕՐԻՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ
(ANNONCE LÉGALE)

Սէնի Առեւտրական Դատարանի մէկ վճիռէն որ տրուած է 1948 Նոյեմբեր 30ին,

Մէկ կողմէ Պ. ՏԷՐ ՊԱԼԵԱՆԻ, Bottier-Modéliste, Փարիզ 6, rue de la Sourdière։

Միւս կողմէ Պ. ՕՆՆԻԿ ՍԷՖԷՐԵԱՆԻ միջեւ (Փարիզ, 39 rue Notre - Dame de Lorette),

Կը քաղենք հետեւեալը.—

... Այս նկատումներով,

Դատարանը, դատելով իբրեւ իրաւասու ատեան եւ նկատի առնելով իրաւարարին տեղեկագիրը,

Ինչ կը վերաբերի ՏԷՐ ՊԱԼԵԱՆԻ,

Կը յայտարարէ թէ ՍԷՖԷՐԵԱՆ կեղծած է Տէր Պալեանի վերաբերեալ կօշիկի մօտէլները.

Կ'արգիլէ Սէֆէրեանի ապագային շարունակել իր արարքները, հակառակ պարագային կը դատապարտուի տասը հազար ֆրանք վճարելու իւրաքանչիւր օրինազանցութեան համար։

Կը վճռէ թէ Սէֆէրեանի կողմէ կեղծուած մօտէլները եւ մասնաւորապէս անոնք որ բռնուած են՝ պիտի յանձնուին Տէր-Պալեանի։

Կը հրամայէ ներկայ դատավճիռը հրատարակել Տէր-Պալեանի նախընտրած տասը թերթերուն մէջ։

Կը դատապարտէ ՍԷՖԷՐԵԱՆԸ Տէր-Պալեանի վճարել հարիւր յիսուն հազար ֆրանք, իբրեւ վնասուց հատուցում, ինչպէս եւ դատավճռին տասը թերթերու մէջ հրատարակութեան ծախքերը, պայմանաւ որ ՍԷՖԷՐԵԱՆԻ կողմէ վճարելի իւրաքանչիւր հրատարակութեան գինը հինգ հազար ֆրանքը չանցնի։

Կը դատապարտէ ՍԷՖԷՐԵԱՆԸ բոլոր դատական ծախքերու վճարման։

Պատճէնը համաձայն է բնագրին։

Պառանցիկ երեկոյթ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Այս կիրակի, ժամը 3էն 10, Studio Caumartinի մէջ, 19a rue Caumartin։ Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները։

ՆՈՐ ԱՐԱԲԿԻՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոր Արաբկիրի հիմնադրութեան 24րդ տարեդարձը պիտի տօնուի Յունուար 28ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս։

51 rue Grignan, Club Républicainի շքեղ սրահին մէջ։ Մասնաճիւղի վարչութիւնը ջանք չէ խնայած, որպէսզի այս տօնակատարութիւնը գերազանցէ նախորդները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտասարդաց Միութիւնը իր տարեկան շքեղ պարահանդէսը կուտայ Splendid Hôtelի սրահներուն մէջ Մարտ չորսին։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՊԱՏԱՐԱԳ - ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն - Լու Կրան Փէն, այս կիրակի Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ, Բաբերդի Առիւծկայ գիւղէն քոյր եւ եղբայր ԽՈՐԷՆ եւ ՄԱՔՐՈՒՀԻ Մարկոսեաններու (Փարիզ) փափաքով ի յիշատակ իրենց նահատակ ծնողքին՝ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԻ, ԹԱԳՈՒՀԻԻ, եղբայրներուն՝ ՄՈՒՇԵՂԻ եւ ԲԵՆԻԱՄԻՆԻ անթառամ յիշատակին։

Կը հրաւիրուին ազգականներ եւ բարեկամներ եւ անոնց յիշատակը յարգող հայրենակիցներ։

Օր. Ատրինէ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Վահէ Մանուկեան, Օր. Ե. Ստեփանեան (Աղեքսանդրիա), Այրի Տիկին Ս. Գալֆայեան (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Հ. Ջահրէճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բժ. Գալֆայեան եւ զաւակները (Աղեքսանդրիա), Տէր եւ Տիկին Ե. Արթինեան եւ զաւակները (Գահիրէ), Տէր եւ Տիկին Մ. Մանուկեան եւ զաւակները (Աթէնք), Պ. Հ. Մանուկեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ա. Քրքճեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները եւ բարեկամները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՒԳԻՆԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

(Ծնեալ Ստեփանեան)

դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի, Յունուար 25ին, ժամը 20.30ին, իր բնակարանը, Montmorency։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, շաբաթ 28 Յունուար ժամը 10.30ին, Մոնմոռանսի։ Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 79bis rue des Chesneaux։ Կը խնդրուի ծաղկեպսակ չղրկել։

Մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Թիւ 154 Autobusը առնել Porte de Clignancourtէն եւ իջնել Lac d'Enghien։

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՓՐԱՏՈՅԻ Մայր եկեղեցիի կրօն. ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Կաթող. պատուիրակ Արտ. արք. Սիւրմէեան այս կիրակի օր պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Մայր եկեղեցիի մէջ։

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՊԱՆԵՐՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, 69 rue d'Arcueil։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, 19 rue Damesmeի սրճարանը, մեթրօ Tolbiac։ Օրակարգ.— 1. Նամակներ Ամերիկայէն, 2. Ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախորհրդակցականի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, իր սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ յառաջիկայ դասախօսութիւնը՝ այս շաբաթ օրը, ժամը 5ին, Cité Universitaireի մէջ, 57 Պուլվ. Ժուռտան։ Նիւթ՝ «Միջնադարեան հայ բանաստեղծութիւնը (Յովհաննէս Երզնկացի, Առաքել Սիւնեցի)։ Մուտքը ազատ է։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը կը տօնուի շաբաթ, Փետր. 18ին Société de Géographieի մէջ։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԻՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՈՒՐԲԱԹ 27 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ժամը 10ին հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ Ste. Madeleineի պատմական եկեղեցին, Ս. Յովհան Ոսկեբերանի տօնին առթիւ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին վրայ, Stade Atlantic, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի Salonի խումբին դէմ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 29 Յունուար ժամը 13.15ին Stade Municipal d'Antony (rue Velpeau) Antonyի խումբերուն դէմ։

Ա.— ժամը 15ին, Ա. պահեստի ժամը 13.15ին նոյն ժամերուն Բ. պահեստի եւ մինիմներ։

Ժամադրութիւն Stade Olier ժամը 12ին եւ Gare Antony ժամը 12.30ին։

Cadetները Stade Olier, ժամը 9ին Le Pecqի դէմ։

Մեր հայրենակիցներուն կը մնայ գալ եւ քաջալերել մեր մարզիկները որ արժանի են ատոր։

ԹԱՏՐՈՆ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի, Սունդուկեան թատերախումբը այս կիրակի, ժամը 3.30ին, կը բեմադրէ

« ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ »ն

Ընկերվարականներուն սրահին մէջ, Cenon։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սէն Լու, Կրան Փէնի մասնաճիւղին կողմէ (Մարսէյլ), այս Շաբաթ ժամը 8ին։

66 (ex) Bld. St. Loup, Salle de l'Oeuvre։

Մեծ պատրաստութեամբ եւ կարող ուժերու կողմէ կը ներկայացուի ժողովուրդին շատ սիրած

ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊԸ

Ղեկավարութեամբ ընկեր Ղուկաս Փիլիկեանի։

Երաժշտագէտ Պ. Ն. Սերգոյեանի

կողմէ երգուած 8 եկեղեցական երգերու երգապնակները հրապարակ ելած են եւ կը ծախուին Պարսամեան գրատունը, 46 rue Richer, Paris (9)։

Կամ հեղինակին՝ Պ. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ մօտ, 27 rue Victor Hugo, Rosny s/Bois։

Մեր հոգեզմայլ շարականները պէտք է լսուին նաեւ հայ տունէն ներս եւ անոնցմով լեցուին մեր նոր սերունդի պատանիներուն հոգին։ Ցարգելի երաժշտապետի ձեռնարկը լաւագոյն առիթն է այդ նպատակին հասնելու։

Ահա եւ երգերը.—

1.— ՈՒՐԱԽ ԼԵՐ (հարսանեկան եւ ԴԱՐՁ ԱՆՁՆ ԻՄ (յուղարկի)։ 2.— ՅԱՐԵՒԵԼԻՑ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻՔ, ԱՆԵՂԱՆԵԼԻ։ 3.— ՃԱՆԱՊԱՐՀ, ԴՈՒՌՆ ԿԵՆԱՑ։ 4.— ՃԱՆԱՊԱՐՀ (յորդորակ), ԴՈՒՌՆ ԿԵՆԱՑ (յորդորակ)։ Վերջին երեքը Արեւմտալի մեղեդիներ են։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH · Fondé en 1925 · R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 28 Janvier 1950 Շաբաթ 28 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6063–Նոր շրջան թիւ 1474

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՏՆՈՒԹԻ՞ՒՆ, — ԱՀԱՒԱՍԻԿ

— « Կը զրպարտե՜ն, կը մատնե՜ն», կ'աղաղակէ Փարիզի ռամկավար շաբաթաթերթը : Ճիշդ այն ողբաձայն բացագանչութեամբ զոր կը լսէինք Պոլսոյ մէջ, տարիներ առաջ, — «Զըմմէն տարան, կերա՜ն...»:

Եւ անքաւելի մեղքեր կը բարդէ Դաշնակցութեան գլխուն: Ինչպէս այն ատեն:

Միեւնոյն պահուն սահեցնելով լրտեսաշունչ տողեր, հետեւողութեամբ իրենց մէկ պաշտօնակցին, «Զարթօնք»ի (Պէյրութ).

— « ... Օրը տասն անգամ ոստիկանատունները կատարուած այցելութիւններ » եւ «խափիէական գործունէութիւնը», «սէնմաւոր»ի մը ծանօթ «գործիչ»ներու ընկերակցութեամբ շաբաթը հեղ մը Ջայիմի թիկնապահին տուած այցելութիւնները» եւն. :

Գիտէք թէ ի՛նչ կը նշանակէ Սուրիոյ գնդակահարուած դիկտատորին, Հիւսնի Ջայիմի հետ կապել Հայոց առաջնորդին (սքեմաւոր!) եւ ուրիշներու անունները: (Գարեգին կաթողիկոսն ալ չայցելե՞ց, հանդիսաւորապէս լուսանկարուելով Ջայիմի հետ):

Անցնինք: Առաջին դատապարտողը մենք պիտի ըլլայինք, եթէ կարենային ապացուցանել այս վերագրումները, փոխանակ թոյն սրսկելու, աժան - կարապետ ընդհանրացումներով:

Քանի որ հարցը զրպարտութեան եւ մատնութեան մասին է, փորձենք ռամկավար պաշտօնաթերթին ուշադրութեան յանձնել այլապէս չահեկան էջ մը՝ մեր ժամանակակից պատմութենէն:

Աշխարհ բռնկած էր 1939 — 1945, մեր փոքր համրանքն ալ շրջապատուած համայնակուլ բոցերով: Մասնաւորապէս Եւրոպայի մէջ, արեւելքէն արեւմուտք:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան գլխաւոր հոգն եղաւ թոյլ չտալ որ մէկ Հայու քիթն արիւնի այս դաղութին մէջ եւ այլուր:

Եւ իսկապէս չարիւնեցաւ: Ամէնէն կատաղի հակադաշնակցականն ալ պիտի չկրնայ հակառակը պնդել:

Արդ, ի՞նչ տեսանք պատերազմէն անմիջապէս վերջը: Ի՞նչպէս վարուեցան անոնք որ կը պարծենային իբրեւ ճակատներ, յառաջդիմականներ:

Ռամկավար պաշտօնաթերթը որեւէ ատեն հարցո՞ւց թէ քանի անմեղ հայրենակիցներ մատնուեցան, խոշտանգուեցան, կողոպտուեցան եւ սպաննուեցան Մարսէյլի, Լիոնի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Ոչ միայն գաղութի անդամներ, այլեւ անզէն ռազմագերիներ:

Ո՞ր «ազգասէրներն » էին որ նախ 17, յետոյ 40 հոգինոց սեւ ցանկեր պատրաստեցին միայն Փարիզի մէջ, ձերբակալել տալու, ի հարկին «մաքրելու» համար:

Որո՞նք էին որ նոյնիսկ ֆրանսերէն թերթերու մէջ փոխադրեցին — մինչեւ այսօր ալ կը շարունակեն — ներքին խնդիրներ եւ անճոռնի պատմութիւններ:

Անորակելի դրպարտիչներ, վաւերական լրտեսներ եւ մատնիչներ — իսկական «խաֆիէ»ներ — չէ՞ն անոնք որ թուղթ կը մրոտեն տարին տասներկու ամիս, հայերէն եւ ֆրանսերէն, ապացուցանելու համար թէ Դաշնակցութիւնը դաւաճանեց ոչ միայն իր հայրենիքին, այլեւ... հիւրընկալ երկրին, Ֆրանսայի:

Աւելի բախտաւո՞ր եղան ուրիշ գաղութներ:

Ռամկավար շաբաթաթերթը օր մը օրանց երկու մեղադրանք ուղղե՞ց այն հայանուն հրէշներուն, որոնք Ռումանիոյ մէջ աքսորել տուին 20 — 25 ծանօթ անձեր, գրոց բրոց, առեւտրական եւայլն, կարմիր բանակին ժամանումէն անմիջապէս վերջը: (Իրենք ալ կը ճանչնան):

Օր մը օրանց բարեհաճեցա՞ւ հարցնել թէ ո՞ւր են այն միւս 20 – 25 դժբախտները, որոնք նոյնպէս աքսորուեցան Պուլկարիոյ մէջ, համաձայն մշակուած «հայրենասիրական» ցանկին:

Ռամկավար խմբագիր – վարժապետ մը, տխրահռչակ Տիգրան Մարտիրոսեանը չէ՞ր որ արիւնածարաւ ազդանշանր կուտար իր թերթին, Ֆիլիպէի «Փարոս»ին մէջ .

— «Ո՞ր օրուան կը սպասենք, Դաշնակցութիւնը պատժելու համար»: (1945 Սեպտ.):

Իսկ Աթէնքի եղբայրասպան ջա՞րդը (1944 Դեկտեմբեր):

Ասոնք ալ «ցաւալի երեւոյթներ» չե՞ն ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ

« Խաղաղութեան » ախոյեանները կարգին կան եւ «մերոնք»: Ասոնք ալ օրնիբուն կը կրկնեն ինչ որ աւելի բարձր թմբկահարներ ըսեն :

Միտքէս չանցնիր մեղադրել զիրենք: Ի վերջոյ «խաղաղութի՛ւնն» է որ պիտի շահի, եւ ալ ոչ ոք կը խորհի հիւլէական կամ ջրածին ռումբով փճացման մասին:

Այսքանը արտաքին ճակատին վրայ: Գալով ներքինին, ի՛նչ ամբոխավարութեամբ եւ ինչ կիրքով կը քարոզեն այդ խաղաղութիւնը: Եթէ միայն մատնանշել պէտք ըլլայ, սիւնակներ պիտի լեցուէին :

Կը կարծէ՞ք թէ քաղաքական բարձր եւ դիւանագիտական կնճռոտ հարցերու համար է որ այդպէս խանդ կը սպառեն «մերոնք»:

Շատ լաւատես էք: Այդ կարգի խնդիրներու վերէն եկած հրամաններով միայն կարելի է անդրադառնալ :

« Տեղական ապրանք » խաղաղասէրները կը բաւէ որ տեսնեն թէ երկու աքլորներ կը կռուին հաւու մը համար: Անպատճառ «հայրենիքի դաւաճաններուն» մատը կայ մէջը:

Ա՛լ տուր թէ կուտաս: Ի՛նչ հրճուանք, ի՛նչ խանդավառութի՛ւն: Չէ՞ որ «թշնամին» բռնած են գործի վրայ: Ալ կը մոռցուին խաղաղութիւնը եւ ընկերային բարձր «լոզունկ»ները:

Աւելի չի պակսիր անշուշտ մեր անխոնջ «ախոյեաններուն»: Հանդէս մը, որեւէ յանձնախումբի կազմութիւն, ծանուցում մը բաւական են որ մարդիկը ոգեւորուին «խաղաղութեան» սիրոյն եւ գրիչը ձեռք առնեն :

Գիւտեր, ողբերգութեան նմանող թատերական արարներ, որոնք շուտով ղաւեշտի կը վերածուին, մանաւանդ լրագէկ ընթերցողներու աչքին:

— « Երանի՜ քեզի, Աբխողոմ, որ քիթիդ ծայրը միայն կր տեսնես», կ'ըսէ քմծիծաղող մը մեր իմաստուն ժողովուրդի հարազատ զաւակը :

ՍՕՍԻ

ՄԱՀ ՎԱՀՐԱՄ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (20 Յունուար) ցաւով կ'իմանանք մահը վաղեմի գրավաճառ եւ հեղինակ Վահրամ Մարգարեանի:

Գրոց – բրոցներու հին սերունդին վերջին ներկայացուցիչներէն էր, 92 տարեկան, եւ աւանդապաշտ: Աշակերտած է Փարիզի Մուրատեան վարժարանը եւ եղած է ձեռնասունը Նարպէյ արք.ի: Տարիներ առաջ ուզած էր վարդապետ ձեռնադրուիլ, բայց մերժեցին, առողջական պատճառներով: Հակառակ իր յառաջացեալ տարիքին, միշտ ներկայ կ'ըլլար եկեղեցական արարողութեանց եւ կը դուրգուրար հին նշխարներու վրայ :

★ Ուրիշ ծերունազարդ վաստակաւոր մը, Յովնան Գ. Փալագաշեան,— նոյնպէս 90ը անցուշաթափ ինկած է իր բնակարանին մէջ: Դրացիները օգնութեան հասնելով փրկած են: Փալագաշեան տարիներէ ի վեր անխնայ պայքար կը մղէ Գէորգ արք. Արսլանեանի դէմ, անոր հաշիւները եւ պաշտօնանկութիւնը պահանջելով :

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐՈՒ երթեւեկը ամէն օր կ'ընդհատուի զանազան գիծերու վրայ, կէս ժամ, մէկ ժամ կամ աւելի, տեղի տալով բուռն բողոքներու: Թերթերը կը հարցնեն թէ աշխատանքի նախարարութիւնը ինչո՞ւ միջոցներ ձեռք չառներ, դադրեցնելու համար այս անհամութիւնները:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ հանրապետութեան հռչակումը տեղի ունեցաւ յունուար 26ին, Նոր Տէլհիի մէջ, 178 տարուան բրիտանական տիրապետութենէ մը վերջ: Կալկաթայի մէջ երեք հոգի սպաննուեցան, շատեր վիրաւորուեցան, համայնավարական ցոյցի մը հետեւանքով: Պոմպէյի մէջ ալ բոլշեւիկները անկարգութիւններ յարուցին: 28 հոգի վիրաւորուեցան, 60 հոգի ձերբակալուեցան: Հայտարապատի մէջ ռումբ մը նետուեցաւ, սպաննելու համար Նիզամը (վեհապետ) որ աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդը կը համարուի: Հնդկաստանի հանրապետութեան առաջին նախագահը, Ռաժանդրա Պրազատ, օրինական երդումը կատարելով, յորդորեց հետեւիլ «ազգի հայրիկին՝ Կանտիի գաղափարներուն »:

3000 փրանքի նոր պարգեւը յետաձգուեցաւ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԽՈՍՏԱՆԱՅ ԽՆԴԻՐԸ ՔՆՆԵԼ ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ ՍԿԻԶԲԸ

Ազգ. ժողովին Եչ. օրուան նիստին մէջ, 21ի դէմ 540 ձայնով քուէարկուեցաւ ընկերվարական խմբակցութեան բանաձեւը, որ կը հրաւիրէ կառավարութիւնը նորոգել ամսական երեք հազար Ֆրանքի բացառիկ պարգեւը, վճարելի՝ ամսական քսան հազար ֆրանքէն պակաս վաստկող աշխատաւորներու: Համայնավարները պահանջեցին բանաձեւը վերածել օրինագծի, որպէսզի կառավարութիւնը պարտաւորուի գործադրել, բայց ժողովը մերժեց: Ուրեմն բանաձեւը պարզ բաղձանք մըն է:

Վարչապետը պարզելով կառավարութեան տեսակէտները, բացատրեց թէ բացառիկ պարգեւի նորոգումը պիտի ունենայ հետեւեալ հետեւանքները.— 14ուկէս միլիառ ֆրանքի յաւելուածական ծախք անհատական տնտեսութեան համար, երեքուկէս միլիառ հողագործութեան, 420 միլիոն ածխահանքերու, 240 միլիոն ելեկտրականութեան, 900 միլիոն երկաթուղիներու, մէկ միլիառ 200.000.000 հանրային սպասարկութեանց, 600 միլիոն քաղաքապետութեանց, չորս միլիառ ընտանեկան նպաստներու համար: Ընդհ. գումար՝ 26 միլիառ: «Կառավարութիւնը երբեք հակառակ չէ աշխատաւորներու վիճակին բարելաւման, որուն նախապայմանն է արտադրութեան յաւելումը: Ուստի չուզեր վտանգել իր քաղաքականութիւնը, անուանապէս աւելցնելով աշխատավարձքը: Անշուշտ կառավարութիւնը կը զգայ անժառանգ Ֆրանսացիներու անձկութիւնը: Բայց ան դրամին փրկութեան եւ գիներու անկումին մէջ կը տեսնէ լաւագոյն երաշխիքը: Երբ վերջնապէս քուէարկուի հաւաքական պայմանագրութեանց օրինագիծը, կառավարութիւնը պիտի չմերժէ անմիջապէս ամոքել ամէնէն անճար աշխատաւորներուն վիճակը, առանց վտանգելու երկրին տնտեսութիւնը: Կառավարութիւնը այս ոգիով կ'ընդունի ընկերվարական բանաձեւը »:

ԲՈՒՌՆ ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Վիճաբանութեանց ընթացքին, բուռն միջադէպ մը պատահեցաւ համայնավարներուն եւ աջակողմեան երեսփոխաններու միջեւ: Համայնավար երեսփոխան Փաթինօ, որ կը պահանջէր օրինագծի վերածել բանաձեւը, նախ քննադատեց ընկերվարականները, յետոյ աջակողմը: « Դուք Ջերմեռանդ ծառաներն էք մեծ դրամագլուխին», ըսաւ, խօսքն ուղղելով աջերուն: Զօր. տը Կոլի կուսակիցներէն Թէթէն ուզեց պատասխանել:

— Հանդիստ կեցէք, պատասխանեց համայնավար երեսփոխանը: Աւելի լաւ է որ զբաղիք չէքերով (կ'ակնարկէ զօր. Ռըվէռի տեղեկագրին վաճառման):

— Ի՞նչպէս, լաւ պատիւներ ըրի՞ն սեղանին վրայ, հարցուց համայնավարներուն առաջնորդը, Տիւքլօ :

Թէթէն պատասխանեց թէ ինք ոչ մէկ հացկերոյթի մասնակցած է : Ուրիշ աջակողմեան երեսփոխան մը, Փիէռ Մոնթէլ, ոտքի ելլելով պոռաց.

— Իսկ դո՞ւք: Սթալինի անկողինը կը պառկիք դուք ...

Տիւքլօ.— Լռեցէք, չէքա՞ռ (ըսել կ'ուզէ թէ բաժին ստացած է Հնդկաչինի գաղտնի գործակալներու չէքերէն):

Պ. Մոնթէլ դեփ – դեղին կտրած, կը յառաջանայ, պոռալով.— Հոս եկէք ըսէք, եկէք տեսնեմ.. Երկիրը չի խաբուիր օտարէն վարձուած մարդոց խաղերէն: Այս չի խաբուիր անոնցմէ որոնք կ'ուզեն արատաւորել վարչաձեւը, որպէսզի երկիրը մոռնայ իրենց դաւաճանական ձեռնարկը:

Տիւքլօ կրակ կտրած՝ միշտ կը կրկնէր — Չէքառ, չէքա՜ռ...

Ի հարկին զինուոր պիտի գործածեն

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, դահլիճը որոշած է խստիւ պատժել անոնք որ կը փորձեն խափանել զինամթերքի շինութիւնը եւ փոխադրութիւնը:

Թերթերը կը գրեն թէ՝ ի հարկին զինուորներ պիտի գործածուին, պարպելու կամ բեռցնելու համար, եթէ նաւահանգիստներու բանուորները չուզեն աշխատիլ: Համայնավար կազմակերպութիւնները ծրագիրներ մշակած են, խափանելու համար զէնքի եւ զօրքի առաքումը Հնդկաչին: Միեւնոյն ատեն կ'ուզեն արգիլել ամերիկեան զինամթերքի պարպումը եւ փոխադրութիւնը: Մինչեւ հիմա մասնակի յաջողութիւններ միայն ունեցած են: Համայնավար կուսակցութիւնը եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը իրար խառնած են բանուորներու տնտեսական պահանջները եւ իրենց քաղաքական պայքարը: Ամէն տեղ ալ կը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵԾ ՎՏԱՆԳԻՆ ԴԷՄ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քանի որ մեզ շրջապատող պայմանները աննպաստ են եւ մեր հաւաքական նիւթական եւ բարոյական կարելիութիւնները բաւարար չեն որպէսզի մեր զաւակները օտար դպրոցներէն դուրս քաշենք, ձգենք որ անոնք իրենց ճամբան կտրեն: Ի՛նչ կ՚ըսեմ, մենք պէտք է օգնենք որպէսզի անոնք իրենց ապրած երկիրներու բարձր մշակոյթի կատարներուն հասնին: Մեր պարտականութիւնն է չձգել որ մեր կամքին հակառակ տեղի ունենայ այդ վերելքը: Ընդհակառակն, մեր ուզելովը, մեր գիտնալովը եւ մեր բարոյական եւ ի հարկին նիւթական օժանդակութեամբ պէտք է տեղի ունենայ անխուսափելի դարձած այդ «վտանգաւոր» չեղումը՝ ազգային շահերու տեսակէտով:

Գիտնականներ կան որոնք կը պնդեն թէ, մայրական կաթը իր բաղկացուցիչ տարրերուն հետ կը պարունակէ ոգի մը՝ որուն միջոցով եւ շնորհիւ մայրը իր զաւկին կը փոխանցէ, իր նկարագրի գիծերէն մաս մը: Այսինքն նորածինի մը համար իր ծծած կաթը մարմնականի հետ է նաեւ հոգեկան սնունդ մը:

Ճիշդ այս ձեւով ալ, դպրոցի տուած գիտելիքներէն կան նիւթեր՝ որոնք երախային մէջ, երիտասարդին մէջ, ազգային շահերու գիտակցութիւնը կարթնցնեն, կը մշակեն եւ կը զարգացնեն, մարդը անասնականէն վեր կը բարձրացնեն եւ անոր կը ներշնչեն հաւաքական շահերու գիտակցութիւնը, մեծ գաղափարներու համար անհրաժեշտ զոհաբերութեան ոգին:

Եթէ մինչեւ հոս պարզուած մտքերուն, շատ համեստ մտքերուն շուրջ հիմնական տարակարծութիւն չունինք, մեր ընելիքը կը դառնայ շատ յստակ: Այսինքն, մենք կ՚առնենք բոլոր այն նիւթերը՝ որոնք դպրոցական գիտելիքներու մէջէն երիտասարդին մօտ կ՚արթնցնեն ազգային գիտակցութիւնը եւ զայն կը մշակեն, անոնց վրայ կ՚աւելցնենք այն բոլոր ազդակները որոնք կրնան մեր երիտասարդութեան ազգային դիմագծի կազմութեան նպաստել ու կը կազմենք դաստիարակչական մեր ծրագիրը:

Հիմնական այս սկզբունքէն մեկնելով, մենք կը հասնինք հետեւեալ եզրակացութեան.— Քանի որ մեր «դպրոց»ները չեն կրնար ըլլալ այնպէս՝ ինչպէս էին երէկ, ինչպէս են այսօր բնականոն կեանք ապրող ժողովուրդներու մօտ, մենք մեր պայմաններուն ընծայած հնարաւորութիւններու սահմանին մէջ եւ նիւթական կարելիութեանց համապատասխան դաստիարակչական ձեւ մը պիտի ստեղծենք ոչ միայն ձուլումէ փրկելու համար մեր զաւակները, այլեւ տալու համար անոնց մեր ժողովուրդի անցեալ փառքերու պաշտամունքն ու ապագայ յոյսերու հաւատքը:

Այդ ձեւը, անգամ մը եւս գտած է արդէն ինք՝ աստանդական հայ ժողովուրդը՝ որուն երեսէն տասուն կանուխ արթնցողը մեղադրանքներ ունի նետելիք:

Ֆրանսայի մէջ բոլոր հայ համայնքներու մօտ ալ այս ձեւն է որ կ՚աշխատին կիրարկել բայցդժբախտաբար.—

1.— Առանց յստակ ուսումնական ծրագրի:

2.— Առանց մեր պայմաններուն համապատասխան դասագրքի:

3.— Առանց ձեռնհաս ուսուցչի:

4.— Առանց նիւթական մնայուն աղբիւրներու:

Պատահականութեան ձգուած է ամէն ինչ եւ ժողովուրդին բաղձանքներն ու թափած ճիգերը չեն տար ցանկացուած արդիւնքը:

Մինչ անդին, մտաւորականները զբաղած են «մտաւորական» բառին սահմանումը ճշդելու պէս շատ կարեւոր հարցերով...

Կրնա՞նք թափուած ճիգերը իրենց անկազմակերպ վիճակէն, խարխափումի շրջանէն դուրս հանել եւ զայն վերածել կրթական ուսումնասիրուած եւ ամբողջական ծրագրի մը: — Անշուշտ կարելի է եւ աւելի քան անյետաձգելի:

Ինչպէ՞ս: Վերը յիշուած չորս գլխաւոր կէտերու իրականացումը յանձնելով ուսումնական կեդր. Խորհուրդի մը:

Թերեւս ըսէք թէ այս հարցին շուրջ իսկ կարելի չէ համախմբել տրամադրելի ուժերը: Ես այդքան ալ յոռետես չեմ: Բայց եթէ այդպէս իսկ ըլլայ, պէտք չէ ընկրկիլ եւ մէկդի քաշուիլ: Ժամանակ չունինք կորսնցնելիք:

Իրաւունք չունինք ազգի, հայկական մշակոյթի, դրի, դրականութեան անունով խօսիլ օրն ի բուն եւ այդ բոլորը վաղը մոռնալ:

Եթէ կարելի չէ հաւաքական ուժերով դուրս հանել կեդրոնական մարմնի մը կազմութիւնը, թող Կապոյտ Խաչը ստանձնէ նախաձեռնութիւնը: Շրջանները իր կռնակին կեցած են, վստահ եմ:

Ծրագիրը շատ պարզ է:

Ընդհանուր կրթութիւնը մեր զաւակները կը ստանան օտար դպրոցներու մէջ: Մեզի կը մնայ լրացնել պակասը՝ օգտուելով հանգստի ժամերէն կամ օրերէն:

Ո՞րն է այդ պակասը:

Հայերէն չգիտնա՞լը: Հայոց պատմութեան կամ աշխարհագրութեան մասին ծանօթութիւն չունենա՞լը:

Շատ մը օտարներ այս բոլորը ինձմէ եւ քեզմէ աւելի լաւ գիտեն եւ սակայն չեն կրնար մեր ցաւերով տառապիլ կամ մեր ուրախութիւններով ոգեւորուիլ:

Գիտական չէ մեր տագնապը: Հոգեբանական է:

Նուաստութեան, ազգային ստորադասութեան զգացումն է մեր տունը քանդողը: Որովհետեւ նոր սերունդը ծանօթութիւն չունի մեր ազգային արժէքներու մասին:

Հայերէն լեզուի, Հայոց պատմութեան եւ աշխարհագրութեան ուսուցումը, մեր պարերն ու երգերը, արտասանութիւններն ու դասախօսութիւնները, հանդէսներն ու լսարանական հաւաքոյթները՝ որոնք մեր ակնարկած նորատեսակ դպրոցի նիւթերը պիտի ըլլան, պէտք է ձգտին մէկ նպատակի, այն է՝ ազգային արժէքներու ծանօթացումը: Հայ երիտասարդի մէջէն պէտք է քանդել նուաստութեան հոգեբանութիւնը: Պէտք է որ ան հպարտութեամբ, գլուխը բարձր խօսի իրեն հասակակից օտարներուն հետ:

Կապոյտ Խաչը ունի կազմակերպական կարողութիւն: Կրնայ նիւթական մնայուն աղբիւրներ ստեղծել եւ մանաւանդ, իբրեւ կիներու կազմակերպութիւն եւ տարիներու փորձառութեամբ կրնայ աւելի լաւ քան որ եւ է մէկ կազմակերպութիւն, ստանձնել նոր սերունդի տղոց հոգիներն առաջնորդելու փափուկ, բայց այնքան հաճելի պարտականութիւնը:

Այս համեստ ծրագիրը որ յետին համայնքին գոհացում տալու առաւելութիւնն ունի, որեւէ ձեւով չի ժխտեր իրական դպրոցներու անհրաժեշտութիւնը հոն՝ ուր կարելի է այդ:

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Պոլսոյ ազգ. գործերը

ԽՄԲ.— Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.— (Մարմարա, 17 եւ 19 Յունուար).—

Ինչպէս հաղորդած էինք անկէ առաջ, Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ վաղըֆներէն Թօքաթլեան պանդոկի վարձակալութեան պայմանաժամը աւարտած է եւ Արսլանեան արք. կ՚աշխատի հաճեպով նոր պայմանագրութիւն մը կնքել:

Գոհունակութեամբ կը տեղեկանանք թէ Բերայի նորընտիր Թաղ. խորհուրդին կատարած պաշտօնական դիմումներուն հետեւանքով ջուրը ինկած է Արսլանեանի ծրագիրը:

Գաղտնիք չէ թէ անհատ մատակարարներու օրէնքին գործադրութեան շրջանին, Արսլանեան արք. Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ Էվգաֆի նախկին պաշտօնեայ եւ այժմ ընտանիքով արտասահման մեկնած Երուանդ Ինճէեանի հետ զանազան անձերու հետ բանակցութեան մտած էին՝ Թօքաթլեան պանդոկը վարձու տալու համար: Այդ առթիւ հրաշքով անյայտացած էին Թօքաթլեան վարձակալութեան թղթածրարները եւ իրականութեան հակառակ տեղեկութիւններ հաղորդուած էին Էվգաֆի վարչութեան:

Էվգաֆի նոր օրէնքին հրատարակութենէն վերջ կրկին օրակարգի վրայ եկած է Թօքաթլեանի վարձակալութեան հարցը, նկատելով որ վերջ գտած է Էվգաֆին կողմէ կնքուած պայմանագրութեան պայմանաժամը:

Լրացուցիչ տեղեկութեանց համաձայն, Արսլանեան փորձած է ճեպընթաց պայմանագրութիւն մը կնքել. բայց ջուրը ինկած են իր ձեռնարկները:

Արդարեւ, Էվգաֆի վարչութիւնը յայտնած է թէ «վաղըֆ»ներու բարեփոխեալ նոր օրէնքին համաձայն փոքրամասնութեանց պատկանող վաղըֆներուն մատակարարութիւնը յանձնուած է ժողովրդային ազատ քուէներով ընտրելի Մատակարար Մարմիններու, հետեւաբար այլեւս իրաւասու չէ այդ կարգի մատակարարական գործերու միջամտելու կամ վարձակալութեան պայմանագրութիւններ կնքելու:

Աւելի ըլլալով Էվգաֆի տնօրէնութիւնը Անգարա հաղորդած է դէպքը, որպէսզի ապահովուի նոր օրէնքին գործադրութիւնը:

★ Պաշտօնապէս վաւերացուած է Հայ Կաթողիկէ համայնքին պատկանող Ս. Յակոբայ Հիւանդանոցին նորընտիր մատակարար մարմինը, որ ժողովրդային քուէարկութեամբ ընտրուած էր, համաձայն Էվգաֆի բարեփոխեալ նոր օրէնքին:

Կը հաւաստուի թէ վաւերացումը Իսթանպուլ հաղորդուելէ անմիջապէս վերջ տեղի պիտի ունենայ պաշտօնական փոխանցումի գործողութիւնը եւ այդ կերպով գործնապէս վերջ գտած պիտի ըլլայ անհատ մատակարարի հանրաւնաս դրութիւնը:

Ս. Յակոբայ մատակարարութեան վաւերացումէն վերջ, կը սպասուի նաեւ վերջին անգամ Իսթանպուլի զանազան Թաղերուն մէջ ժողովրդային քուէարկութեամբ ընտրուած Թաղ. խորհուրդներու մօտալուտ վաւերացման:

Նկատելով որ տեղական իշխանութիւնները հաստատած են թէ օրինաւոր կերպով կատարուած են բոլոր ընտրութիւնները, վստահաբար անոնք ալ պիտի վաւերացուին շուտով, որպէսզի վերջ գտնէ արդի անորոշ կացութիւնը:

Արդարեւ, 1949ի Յունիսէն ի վեր գործադրութեան դրուած է Էվգաֆի նոր օրէնքը, որ սակայն մինչեւ հիմա կարելի չէ եղած կիրարկել, որովհետեւ դեռ չեն ամբողջացած բոլոր Թաղերու ընտրութիւնները, որպէսզի Էվգաֆը պաշտօնական յանձնում կատարէ:

Օրինական ձեւակերպութեանց այս յապաղումէն օգտուելով կարգ մը նախկին անհատ մատակարարներ կը փորձեն շարունակել օրէնքով ջնջուած նախկին դրութիւնը, որուն հետ պատմութեան փոխանցուած է նաեւ անհատ մատակարարներու հանգամանքը:

Ամէն ինչ առանց թուղթի

ՀԱՅՏԷԼՊԷՐԿ, 23 Յունուար (Յառաջ).— Ի՞նչ հրճուանք է մտնել խանութէ մը ներս եւ գնել ինչ որ սիրտդ ուզէ եւ լսել վաճառորդին ծառայական «ուզէիք, պարոն»...: Եւ այս ամէնը առանց սահմանափակումի, առանց անիծեալ այն գունաւոր կամ, խոնարհ հարցումը՝ «դեռ ուրիշ ինչեր թուղթերուն, որոնց վրայ աղիւսակի քառակուսիներուն մէջ գրուած էին՝ «500 կրամ սեւ հաց», «62·5 կրամ կարագ», «25 կրամ միս», «5 կրամ մարկարին»...

Տասը տարի շարունակ այսպէս թուղթով եւ զրկանքով ապրելէ ետք, մարդ չի հաւատար թէ իրականութիւն է դարձած ազատ վաճառքը սննդեղէնի, պտուղի կամ խմիչքի, արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ:

Ահա մրդեղէնի խանութ մը՝ լեցուն մանտարին, նարինջ, լեմոն, անանաս, հնդկընկոյզ, պանան, չամիչ, միրգ... «մինակ ճնճուղին կաթը կը պակսի», պիտի ըսէին Թէքիրտաղցի հայրենակիցներս: Գերմանացի 8 — 10 տարեկան տղաքներ առաջին անգամ կը տեսնեն պանանը եւ զանազան կէս-հասարակածային պտուղներ եւ նոր կը սորվին անոնց անունները:

Նպարավաճառի խանութին մէջ շարեր են սնտուկ սնտուկի վրայ հաւկիթ... մէկ հաւկիթը տասը մարք կ՚արժէր եւ պէտք էր որ գիւղացիին ոտքը երթայիր, խնդրէիր, սպասէիր եւ բացի դրամէն դեռ նուէր մըն ալ տանէիր... Իսկ հիմա 17 ֆէնիկ մէկ հատը եւ գրեթէ կ՚աղաչեն որ առնես... Սեղանի մը վրայ շարեր են լեռ մը հոլանտական կարագի փոքր ծրարները, քիլոն հինգ մարք, մինչ ժամանակ մը չորս հարիւր մարք...: Իսկ գինին, ոհ այդ գինին... որ մէկը կ՚ուզէք, Հռենոսի սաթի գոյն ջինջ, Թափանցիկ գինինե՞րը, Մոզէլի քաղցրահամ տեսակնե՞րը, Ֆրանսական հարազատ Պորտօ՞ն, իտալական Վէրմո՞ւթը, յունական գլխէչ Սամո՞սը, թէ սպանիական Թարակոնան... Հապա խմիչքները, բացի գերմանականներէն կրնաք գնել իսկական քոնեաքը երեք ոսկի աստղերով, Հէնրսին եւայլ տեսակները...:

Ի տես այս աննախընթաց առատութեան, ժողովուրդը ինկած է ծակաչքի նման անոնց վրայ: Յետոյ մտքէ մըն ալ կը մղէ մարդիկ այսպէս վարուելու՝ — «Տեսնենք որքան պիտի տեւէ այս վիճակը: Լաւ ապրինք, երբ առիթը ներկայացած է»: Եւ հակառակ դրամական նեղութեան, յարաճուն անգործութեան եւ ձմրան բացառիկ ծախքերուն ժողովուրդը կը գնէ, կ՚ուտէ, կը խմէ...:

Դեռ մէկ տարի առաջ ամէն ոք մտահոգ էր որ իր մարմնի ծանրութիւնը բնականէն շատ պակաս էր, իսկ այսօր մտահոգ է որ սովորականէն շա՛տ աւելի ծանր է: Փորերը եւ մարմնին իւղ կապող մասերը մեծցած են: Մանաւանդ իգական սեռը անմխիթարելի մտահոգութիւններու մէջ ինկած է «բարակ գիծը» պահելու համար: Եւ այս նպատակին համար ինչե՛ր չեն փորձեր: Կ՚ըսեն թէ քիմիական այն աշխատանոցները, որոնք նիհարնալու դեղահատներ եւ խոտէ թէյեր կը պատրաստեն, տասնապատիկ վաճառք ունին...:

Բնական եւ հասկնալի չէ՞ այս ժամանակաւոր շուայտութիւնը՝ տասը տարուան զրկումներէն ետք:

ՏԻՐԱՅՐ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԻ ՕՐԸ

ՇԱՎԻԼ.— Սիրելի «Յառաջ», անցեալ կիրակի օրը Շավիլի քաղաքապետարանի սրահը լեցուած էր Հայերով: Մեր դպրոցի տարեկան հանդէսն էր, եւ Շավիլցի Հայը, պատիւ իրեն, իր դպրոցին առջեւ գիտէ պահ մը լռեցնել բոլոր քէներն ու վէճերը: Այսպէս եղած է տարիներէ ի վեր:

Շատ յաջող էր հանդէսը եւ յուզիչ: Մեր փոքրիկներն էին, մեր նորադոյն սերունդը հինգէն 13–14 տարեկան, որոնք իրենց հայերէն գեղգեղանքով, հոգ չէ թէ երբեմն թոթով, պահ մը մեզ մոռցնել տուին այն օտարացման վտանգը որ կը սպառնայ այդ փոքրիկներուն: Մեծերը արդէն բաւական յաջող էին իրենց երգերով, արտասանութիւններով եւ պարերով, շնորհիւ այն յոգնեցուցիչ աշխատանքին զոր թափած էր Տիկին Վարժուհին, շաբաթներով ու ամիսներով:

Եկեղեցական ընկերակցութեան նախագահ Պ. Դաւիթ Տէր Գալուստեան համառօտակի ներկայացուց դպրոցին վիճակը: Խոստովանեցաւ թէ ներկայիս նիւթական անձկութեան մատնուած են եւ ընկերակցութիւնը որոշած է փոխանակ դպրոցի աշակերտներէն ամսաթոշակ գանձելու, Շավիլի բոլոր հայրենակիցներուն տարեկան տօնական երեք հարիւր Ֆրանքի տարեթոշակ սահմանել: Ինքնաբերաբար արձանագրուած հայրենակիցներու առաջին ցանկը ամէն յոյս կու տայ թէ, այս ձեռնարկը պիտի յաջողի: Դպրոցի ուսուցչուհին, Տիկին Փայլուն Սարգիսեան իր քանի մը խօսքին մէջ խնդրեց ծնողներէն որ ուշադիր ըլլան իրենց տղոց, որոնք յաճախ դպրոց գալու տեղ ուրիշ տեղեր կ'երթան խաղալու: Շեշտեց կարեւորութիւնը այն աշխատանքին զոր պարտին կատարել ծնողները, դիւրացնելու համար դպրոցին գործը»:

Մեր պզտիկներու շատ հաճելի բաժինէն վերջ, փարիզահայ դերասաններու խումբ մը ներկայացուց Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկաններէն» պատկեր մը, երկո՞ւ, երե՞ք, ի՞նչ գիտնամ: Եկեղեցական ընկերակցութիւնը ի՞նչ լաւ բրած պիտի ըլլար, եթէ այդ ներկայացումը լսելու հեղութիւնը խնայէր մեզի եւ մեր սիրունիկ պզտիկներուն դարձեալ կրկնել տար իրենց քիչ մը առաջուան բաժները:

Հանդէսը շարունակուեցաւ մինչեւ կէս գիշեր, եւրոպական պարերով եւ մէջ ընդ մէջ հայկական երգերով: Անշուշտ մեր եկեղեցական ընկերակցութեան անդամները իրենց աշխատանքին փոխարէն բաւական կոկիկ հասոյթ մը ապահովեցին դպրոցի սնտուկին: Ոյժ եւ կարողութիւն իրենց: — Շավիլցի

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ ԿՈՉ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիրելի հայրենակիցներ, Պուլվար Օտտօն Մարսիլլիոյ ամէնէն հայաշատ եւ աղքատ արուարձանն է: Մօտ վեց հարիւր ընտանիք, 98 առ հարիւր զուտ սեւ աշխատաւորները իբրեւ 24 տարիէ ի վեր կը պահէր իրենց մատուռը, որ կը ծառայէր նաեւ իբրեւ կրթարան: Բայց աւաղ, այսօր տանտէրը դատ բացած է եւ կ'ուզէ օր առաջ դուրս նետել մեզ:

Դիմեցինք օրինական բոլոր միջոցներուն, բայց ապարդիւն: Ի վերջոյ այս եղաւ մեր փաստաբանին խորհուրդը — ձեր ձեռքն ունեցած պայմանագիրներով չէք կրնար երկար մնալ, ուստի լաւ կ'ըլլայ որ տանտիրոջ հետ համաձայնինք: Իսկ տանտէրը կ'ուզէ որ կամ գնենք շէնքը եւ կամ պարպենք:

Բայց ի՞նչպէս պարպել եւ ո՞ւր երթալ: Կարելի չեղաւ նուաղագոյն յարմարութեամբ տեղ մը գտնել: Միւս կողմէ, նե՞րելի է իրենց բախտին ձգել հարիւրաւոր մանուկներ եւ պատանիներ, այս համայնակուլ պայմաններու մէջ: Ոչ, հազար անգամ ոչ: Այդ անձնասպանութիւն պիտի ըլլար, եւ վատութիւն:

Ուստի, մեր ուժերէն շատ վեր ըլլալով հանդերձ, ստիպուեցանք շէնքը գնել եւ մեր ունեցած 500.000 Ֆրանքը յանձնել իբրեւ կանխավճար: Շէնքը իր յարակից ծախքերով կ'արժէ 1.200.000 Ֆրանք:

Արդ, սիրելի հայրենակիցներ, արդեօք պիտի չգտնուի՞ն ձեր մէջ իր պաշտելի մեռելներու յիշատակը յաւերժացնել ուզողներ, պիտի չգտնուի՞ն մեկենասներ, ապահովելու համար հարիւրաւոր Հայ երախաներու եւ պատանիներու հայեցի դաստիարակութիւնը, դառնալով անոնց փրկիչը: Չկա՞ն այնպիսիներ, որոնք տրամադրելի գումարներ ունենան այսպիսի նպատակներու համար: Լոյս, լոյս, դարձեալ լոյս մեր սեւաչուի մանուկներուն համար:

Վստահ ենք թէ մեր այս սրտագին կոչը «ձայն բարբառոյ յանապատի» պիտի չմնայ: Մեր անձնուէր ժողովուրդը կրնա՞յ հանդուրժել որ փողոց նետուին սիրունիկ աչքերով հայորդիները:

Կը խնդրուի արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէն արտատպել այս կոչը: Կանխայայտ շնորհակալութեամբ Թաղ. Խորհուրդ եւ Հանգանակիչ Յանձնախումբ:

Յ. Գ.— Կարեւոր գումարներով մասնակցողներուն անունները պիտի փորագրուին [illegible] մը վրայ: Հասցէ.— Նշան Տէրտէրեան, 7 Bld. Mouren, Bld. Oddo, St. Louis, Մարսէյլ:

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Վիրոֆլէէն Տէր եւ Տիկին Շմաւոնեան վեցամսեայ Յառաջ կը նուիրեն իրենց քեռայրին՝ Պ. Ա. Քանողեանին, Ռոնի սու Պուա:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 20 Յունուար.— Կիրակի, 15 Յունուար, առտուն, Léonnaise St. Andréին դէմ, իրենց դաշտին վրայ, «Արծիւ»ը խաղաց poule-allerին մէջ, իր կարեւոր մրցումներէն մէկը:

Այդ օրը մեր տղաքը չըրին իրենց գեղեցիկ խաղարկութիւնը: Թէեւ անվերջ հակառակորդի բերդին առջեւն էին, բայց հարուածող երբեք չեղաւ:

Երկրորդ կիսախաղին վերջանալուն քառորդ ժամ մնացած, St. Andréն նշանակեց կէտ մը: Անիկա պատճառ եղաւ սթափեցնելու մեր տղաքը եւ տասը վայրկեանի մէջ նշանակեցին երկու կէտ: Խաղը վերջացաւ «Արծիւ»ին յաղթութեամբ 2–1 եւ Poule Allerին մէջ արձանագրեց առաջին տեղը:

Միեւնոյն օրը «Արծիւ»ը տուաւ իր երեկոյթը Պար Էնթէրնասիոնալ՝ սրահին մէջ: Սրահը ինչպէս միշտ, լեցուն էր:

Մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութիւն պահելէ վերջ, հանդէսը սկսաւ Ա. եւ կրտսեր մարզիկներու կողմէ երգուած՝ «Յառաջ Նահատակ»ով:

Միութեանս նախագահը՝ ընկեր Ա. Սարգիսեան համառօտակի պարզելով վարչութեանս վեցամսեայ գործունէութիւնը եւ մինչեւ հիմա շահուած յաղթանակները, շնորհակալութիւն յայտնեց Թաղեցիներուն, որոնք միշտ քաջալերած են մեր մարզիկները, բարոյապէս թէ նիւթապէս: Այս առթիւ անգամ մը եւս բացատրեց միութեան ուղեգիծը: Երգեցին օրիորդներ.— Զաքարեան եւ Սաղոյեան, արտասանեցին.— Օր. Մարգարեան եւ փոքրիկն Ղարիպեան: Անմիջապէս վերջ, բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, միութեանս հիմնադիր անդամներէն՝ ընկեր Խ. Մխիթարեան, որ ջերմապէս շնորհաւորեց վարչութեան աշխատանքը: Յետոյ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել երկու հանգուցեալ հիմնադիր անդամներուն՝ Զ. Արզումանեանի եւ Ս. Ղազարեանի յիշատակը: «Աշխատինք միշտ վառ պահել այն ջահը զոր այս երկուքը յանձնեցին մեզի, եւ փոխանցել մեր յաջորդներուն»:

Վիճակախաղը (ոչխար մը) շահեցաւ 941 թիւը: Այնուհետեւ թաղիս Նոր Սերունդի նուագախումբը մինչեւ կէս գիշեր նուագեց հայկական եւրոպական պարեր: Վարչութիւնս ուրախութեամբ կ'արձանագրէ իբրեւ պատուոյ անդամներ Պ. Պ. Արսէն Թէճիրեանի եւ Համբ. Քաջեանի անունները: Այս առթիւ ալ նուէրներ ստացանք:

Ա. ԱՐԾԻՒ

★ Կիրակի 22 Յունուար կէսօրէ վերջ «Արծիւ»ը Poule retourի առաջին մրցումը, E. S. St. Louis դէմ շահեցաւ «Փոռֆէ»ով: Ա. Արծիւ

Գաղութէ գաղութ

ՎԷՆԷԶՈՒԷԼԼԱՅ.— Գարաքաս քաղաքին եւ արուարձաններուն մէջ կ'ապրին մօտ երկու հարիւր Հայեր որոնցմէ քսան հոգիի չափ հաստատուած են հինէն ի վեր եւ կարեւոր դիրքերու տիրացած: Վերջին երկու տարիներուն գաղթած են ընտանիքներ Յունաստանէն, Լիբանանէն, Շթութկարտէն, Եգիպտոսէն: Տեղւոյն մէջ հինէն հաստատուած Հայեր օգտակար եղած են նորեկներուն մանաւանդ Ծաղիկեան եղբայրները եւ Պ. Ռուբէն Հիւլեան: Տիարպէքիրլեան որ մայրաքաղաքին մօտ հիւսուածեղէնի գործարան մը պիտի հիմնէ, կը ծրագրէ ընթացք տալ Ծաղիկեան եղբայրներու բաղձանքին, շինելու տուն մը, ուր կարենան պատսպարուիլ նորեկ Հայեր, նոյն ատեն ալ ունենան գործ աշխատանքի համար:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ, 1950 Յունուար, (Գ. տարի թիւ 1): Հասցէ.— Mme. S. Séza, 113 rue Mgr. Chelbi, Beyrouth, (Liban):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Այդտեղ մեր կացութիւնը բաւական լաւ էր. օրը մէկ կով կը մորթէինք եւ լաւագոյն միսերը կուտայինք նաւավարներուն, որպէսզի գոհ մնան եւ կրկին փախչելու փորձ չընեն: Միեւնոյն ժամանակ յարաբերութիւն կը մշակէինք շրջակայ յոյն գիւղերուն հետ, որպէսզի պարենաւորման միջոցներ ապահովենք մեկնումի պարագային: Երեկոյին լուր եկաւ, որ Ս. յոյն գիւղը ժանտարմաներ եկեր են, մարդիկը ծեծեր եւ վիրաւորեր, կիները բռնաբարեր են, այնպէս որ, կիներուն մէկ մասը փախեր եկեր էր մեզ մօտ: Ամէնքս հաւաքուեցանք, տնակ մը շինեցինք, բայց չկրնալով լաւ ծածկել տանիքը, անձրեւը կը թափանցէր, եւ գիշերը մինչեւ լոյս ջուրի մէջ էինք: Իմ հիւանդութիւնս ծանրացաւ, մէկ ոտքս բոլորովին թուլցած էր կը կասկածէի, որ անդամալոյծ պիտի դառնամ: Գիւղը մարդ ղրկեցինք, որ բան մը գտնեն գետինը փռելիք՝ գետնի խոնաւութենէն ազատելու համար. միեւնոյն ատեն Պետրէն ղրկեցի Եղոյի մօտ, որ գոնէ իր տակը ձգուած այծի մորթը տայ, որպէսզի երկու ժամ հանգչիմ, բայց անիկա մերժումով պատասխանեց:

Երկու ժամ ետքը լուր բերին, թէ հեծեալ ու զինեալ ժանտարմըրին մեզ կ'որոնէ: Այդ միջոցին աչքերնիս շարունակ ծովուն վրայ էր, նաւու մը երեւնալուն կը սպասէինք՝ մեր ծրագրին գործադրութիւնը ապահովելու համար: Բ., որ մեզ հետ էր, յայտնեց, թէ ինքը չուզեր արտասահման երթալ, այնպէս որ, մէկ քանի ընկերներու հետ զինքը հոս թողուցինք. պէտք եղած զէնքերը, մթերք եւայլն յանձնելէ ետքը հրաժեշտ առինք ու մենք մեկնեցանք:

Գացինք գիւղ մը, որ ծովէն երկու ժամ հեռու էր. տեսանք, որ ծովեզրը նաւ մը կայ. լրտես մը ղրկեցինք, որը վերադարձին յայտնեց, թէ նաւը գօրքի համար ալիւր կը փոխադրէ: Հարցուցինք նաւին մեծութիւնը, նաւապետի եւ իր մարդոց մասին, բայց լրտեսը որոշ բան մը չկրցաւ ըսել: Ճամբանիս շարունակեցինք, հասանք ուրիշ գիւղ մը, ուր տան մը բակին մէջ խնոցին կախուած էր. վերցուցինք եւ հետերնիս առինք ջուրի համար:

Գիշերը հասանք ծովափը, ալեկոծութիւնը սաստիկ էր. մենք կը ներկայանայինք իբր թուրք պաշտօնեաներ, այնուհանդերձ նաւավարները մերժեցին մեզ հնազանդիլ, ըսելով թէ, անկարելի է բացուիլ: Ստիպուեցանք ետ դառնալ եւ մէկ ժամ հեռանալէ ետքը տեսանք յոյնի երեք տուներ, որոնք բարեկեցիկ երեւոյթ ունէին: Դուները զարկինք, չբացին. անձրեւը սաստիկ կը տեղար, մեր դրութիւնը անտանելի էր, վերջապէս մեզ տունին մարագի բանալին, ուր ապաստանեցանք, փուռը վառեցինք եւ հոն կախուած դդումները առնելով, սկսանք ուտել. կողմնակի պատուհանէ մը կիները մեզ կ'ըսէին. «Կերէք, կերէք, դդումները քո՞ցը են»:

★

Հոն կազմեցինք մեր վերջնական ծրագիրը. այլեւս օր, նոյնիսկ վայրկեան կորսնցնելը վտանգաւոր էր. վճռականութեամբ պէտք էր գործել ու ազատիլ կամ մեռնիլ:

Մեզմէ կէս ժամ հեռու թուրքի մը սրճարան կար. ծրագրեցինք հոնկէ ալիւր վերցնել: Բոլորս մէկ՝ գիւղէն դուրս ելանք, տղաքը ղրկեցինք սրճարան. ես անձամբ համամիտ չէի այդ քայլին, բայց ընդհանուրին տրամադրութեան համակերպեցայ: Տղաքը չալկեցին երկու պարկ ալիւր, անկողին մը, երկու նաւթի թիթեղ եւ բերին նշանակուած տեղը: Անոնք չէին սպաննած սրճարանապետ թուրքը, որ իրենց հեռանալէն անմիջապէս ետքը կը պոռար անդադար.

— Կեավուրները սրճարանը կողոպտեցին, մեզ թալլեցին, կուզան նաւակը գրաւելու, հասէք, ժանտարմաներ, ո՞ւր էք ...

Դաշտը լիքն էր հովիւներով, սայլապաններով, ճամբորդներով: Շշմած ու սարսափած՝ կեցած էին ու կը դիտէին. լուսին չկար, ու անոնք մեր բոլոր շարժումները կը տեսնէին, բայց ոչ ոք ձայն կը հանէր. բարեբախտաբար վայրը անտառուտ էր, եւ այդպիսով մեր թիկունքը ապահով: Մինչեւ այդ ժամանակ երկու ընկերներ թեւերէս բռնած՝ քարշ կուտային զիս. մտածեցի, որ վայրկեանի մը վարանումը կրնայ անյաջողութեան մատնել մեր ամբողջ ձեռնարկը. վախս այն էր, որ նաւակը ջուրը կը մղեն: Զիս բռնողներուն ձեռքէն թռայ, հրացանս առի, վազեցի ու գոչեցի.

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

պատուիրեն թէ յաւելում պահանջել եւ թէ խաղաղութիւնը : Աշխատանքի Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Պընուա Ֆռաշոն, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ նաւաստիները, նաւահանգիստներու, մետաղագործական հաստատութեանց եւ երկաթուղիներու բանուորները մէկ թիզ պիտի չընկրկին, հակառակ եղած սպառնալիքներուն: Մուսոլինի եւ Հիթլէր եւս ամենակոպիտ բռնութիւնները կը բանեցնէին բանուորներուն հանդէպ: Բայց ատիկա արգելք չեղաւ որ մէկը ոտքերէն կախուի, միւսն ալ ջախջախուի իր մենատիրութեան ծրագրին փլատակներուն դէմ» եւն.:

★ Հանրապետութեան նախագահը ճառ մը խօսելով մամուլի գործակալութեանց հացկերոյթին մէջ, յայտարարեց.— «Հնդկաչինի մեր ռազմիկները անհրաժեշտ պարենաւորումը, զէնքերը, դարմանները պիտի ստանան իրենց առողջութեան եւ պաշտպանութեան համար»: Յետոյ ձաղկեց այն պայքարը որ կը մղուի երկրին մէջ, «մտահոգութեան եւ շփոթութեան մթնոլորտ մը ստեղծելու համար»: Եւ յորդորեց որ մամուլը զգուշանայ անհիմն եւ չափազանցեալ տեղեկութիւններէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ արտօնութիւն ստացաւ ընդհ. հիւպատոսութիւններ հաստատելու Փարիզի, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ :— Խորհրդարանի Դչ. օրուան նիստին մէջ երկու երեսփոխաններ միջադէպ մը յարուցին, իրար ապտակելով :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ զաղտնի սպասարկութիւնը տեղեկագիր մը ներկայացուց որով կը պահանջէ բազմապատկել իր ուժերը, «հետապնդելու համար լրտեսները որոնց վտանգը շատ աւելի մեծ է այսօր քան պատերազմը պայթած ատեն»:

ՊԵՐԼԻՆԸ նորէն մասնակի պաշարման ենթարկուած ըլլալով, արեւմտեան երեք հրամանատարները բողոքագիր մը ուղղեցին Խ. Միութեան :

ԻՏԱԼԱՑԻ բանուորներ պիտի ղրկուին ֆրանսական գաղթավայրերը, եթէ Փարիզ հաւանութիւն յայտնէ: Բանակցութիւններ կը կատարուին այս ծրագրին յաջողութեան համար :

ԱՆԱՐԱԿԱՆ երկրներու վերազինումը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Իսրայէլի, որ իր կարգին միջոցներ կը խորհի, վերազինուելու համար :

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՒԳԻՆԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան առթիւ (այսօր, շաբաթ), տանել Ծ.Շ.ի կառախումբը եւ իջնել Engnien les Bains :

ՎԻԷՆԷՆ Մուրատեան ընտանիքը հազար ֆր. կը նուիրէ Փարիզի Աղքատախնամ Հանգստեան Տան, հազար ֆրանք ալ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Հայաստան» թերթին: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՇԱՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Շավիլի Նոր Սերունդի ընկեր - ընկերուհիները իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկերուհի Կերսուհի Մարտիրոսեանին, իր մեծ մայրիկին մահուան առթիւ :

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ՆԿԱՐԻՉ ՄՈՄՃԵԱՆԻ
ԾՈՎԱՆԿԱՐՆԵՐ ԵՒ ԳԻՒՂԱՆԿԱՐՆԵՐ

Յունուար 28էն փետր. 16
Galerie de la Cité, 41 Quai de l'Horloge, Paris
Métro Pont - Neuf Aut. 27, 85, 21, 72

Բացումը (Vernissage) շաբաթ 28 Յունուարին, ժամը 15ին: Կարելի է այցելել ամէն կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիներէն :

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հոգեհանգիստ այս կիրակի առաւօտ, 29 Յունուար, Հայ կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, ժամը 10.30ին, 10bis, rue de Thouin, Փարիզ (5):

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՆՆՋՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ 28 Յունուար, ժամը 20ին:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՀԱՄԱՔՈՒՅԹ, ԱՆԱՆԿԱՆԵՐ, ՔԱՐԵՏՍ, ՊԱՐ եւայլն:

Ճոխ պիտի մատուցի զինեգործ:

Salle Voltaireի մէջ, 22 rue Voltaire Alfortville

Մուտքը ազատ է :

Պառանցիկ նոկոյր

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Այս կիրակի, ժամը 3էն 10, Studio Caumartinի մէջ, 19a rue Caumartin: Կը հրաւիրուին հայկական բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները:

ՆՈՐ ԱՐԱԲԿԻՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոր Արաբկիրի հիմնադրութեան 24րդ տարեդարձը պիտի տօնուի Յունուար 28ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս: 51 rue Grignan, Club Républicainի չքեղ սրահին մէջ: Մասնաճիւղի վարչութիւնը ջանք չէ խնայած, որպէսզի այս տօնակատարութիւնը գերազանցէ նախորդները :

ՄԱՐՍԷՅԼ — ՓՐԱՏՈՅԻ Մայր եկեղեցիի կրօն. ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ կաթող. պատուիրակ Արտ. արք. Սիւրմէեան այս կիրակի օր պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Մայր եկեղեցիի մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր Գէորգ քահանայ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Դաւիթեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի իրենց սիրելի եւ մօր՝ ԵՐԻՑՈՒՀԻ ՄԱՐԻԱՄ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ մահուան քառասունքի առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Փր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը՝ կը տօնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3 — 7, Ցոլնուր, սրահը 5 rue Bonnefoi, Լիոն :

Հայերէնի դասընթացքի հետեւողներուն կողմէ, արտասանութիւն, երգ, եւայլն: Տօնածառ եւ նուէրաբաշխութիւն եւ զանազան անակնկալներ :

ՄԻՍԷՍ ՂԱԶՕ պիտի ներկայացնէ շարժանկար մը: Ճոխ պահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է

★

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՓՈՆ Տ'ՈՒՆԱՅԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի այս կիրակի, Կապոյտ Խաչի սոփերական հանդիսասրահը ժամը 3ին:

Գեղարուեստական բաժին զուարճացուցիչներու կողմէ եւ անակնկալներ :

ԼԻՈՆ ԵՒ ՇՐՋ. ԱԶԳ. Միութեան հոգաբարձութիւնը ցաւով կը յայտնէ թէ իր ատենապետը Պ. Ալեքսանդր Գիւլպէնկեան երկարամեայ իր վեր անկողին գամուած է արդեն մը հետեւանքով: Հոգաբ. վարչութիւնը կը մաղթէ արագ ապաքինում եւ վերադարձ իր պաշտօնին:

Նոյնպէս կմաղթէ առողջութիւն կը մաղթէ եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբի անդամ Պ. Կարապետ Ճելալեանին որ նոյնպէս արկածի մը հանդիպած էր:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, 19 rue Damesmeի սրահին, մետրօ Tolbiac: Օրակարգ.— 1. Նամակներ Ամերիկայէն, 2. Ընտրութիւն նոր վարչութեան :

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»ի ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական նիստը այս երկուշաբթի, ժամը 20.30ին, Café Régent: Զեկուցանող՝ Պ. Ա. Զօպանեան: Նիւթ՝ «Բոլշեւիկեան Տաղաչափը»:

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախմբերգչականին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, իր սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին վրայ, Stade Atlantic, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի Salonի խումբին դէմ :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 29 Յունուար ժամը 13.15ին Stade Municipal d'Antony (rue Velpeau) Antonyի խումբերուն դէմ:

Ա.— ժամը 15ին, Ա. պահեստի ժամը 13.15ին նոյն ժամերուն Բ. պահեստի եւ միսիմներ:

Ժամադրութիւն Stade Olierի մէջ ժամը 12ին եւ Gare Antony ժամը 12.30ին:

Cadetները Stade Olier, ժամը 9ին Le Pecqի դէմ: Մեր հայրենակիցներուն կը մնայ գալ եւ քաջալերել մեր մարզիկները որ արժանի են ատոր:

ԹԱՏՐՈՆ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Մուրատ խումբի, Սանդուխեան թատերախումբը այս կիրակի, ժամը 3.30ին, կը բեմադրէ

« ՔԱՐՇԸԼ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ »ն

Ընկերվարականներուն սրահին մէջ, Cenon :

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ (Սեբաստացի) մահուան 200ամեակին

Փետրուար 5ին ժամը 20.45ին Mutualitéի մէջ, 24 rue St. Victor, métro Maubert Mutualité

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ :

Նախագահութեամբ Հայ կաթոլիկէ համայնքի առաջն. փոխանորդ ՀԱՅՐ ՔԻՒԼԷՍԵՐԵԱՆԻ

Կը խօսին.— ՀԱՅՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, Փ.Փ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ, ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ, եւ ԵՍ. ԿՈՐ ՑԱԿՈԲԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին.— Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, երգ Օր. ԻՐԻՍ ՓԻԼԻՊԻՒՍԵԱՆ եւ Մ. ԿԱՐԻՆԵԱՆ: Արտասանութիւն Օր. Ա. ԳԻՐՈՒԵԱՆ եւ Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԴՄԲԵԹԵԱՆ :

Ջութակ Mr. Robert Stoïtzner (1er prix de Vienne)

Մուտք 150 ֆրանք

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH · Fondé en 1925 R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Dimanche 29 Janvier 1950 Կիրակի 29 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6064–Նոր շրջան թիւ 1475 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏՆԱՔԱՆԴ ԺԽՈՐԸ

Քսանեւհինգ տարի Եւրոպա — եւ Ամերիկա— բնակելէ վերջն ալ, տակաւին չսորվեցանք թէ ինչպէս պէտք է մղել կուսակցական – քաղաքական պայքար մը:

Չսորվեցանք թէ տարրական պարկեշտութիւնը եւ իմաստութիւնը կը պահանջեն բաւարար պաշար ամբարել, թուղթ մրոտելէ առաջ:

Անոնք որ գրիչ կը շարժէին 1895–96ին, թերխաչ գիտելիքներով, նոյն ձեւով ալ կը շարունակեն «Հանրային կարծիք վարել»:

Ներողութիւն: Զգալի «յառաջդիմութիւն» մըն ալ կատարած են,— դոյ կ՚արտասանեն բոլշեւիկեան խոհանոցին սոխ – սխտոր գիտելիքները: Կը ծամծմեն ու կը ծամծմեն, առանց վերլուծելու եւ դատելու: Առանց որոճալու եւ սերտելու:

Ի յառաջագունէ ճշդուած է իրենց պաշտօնը,— լայնօրէն ճոխացնել, ուռեցնել, պատկերազարդել այն ցնդաբանութիւնները որ ուղղուած են Դաշնակցութեան դէմ: Եւ օրօ՜ր կարդալ աչքերը գոց– ինչպէս կ՚ընեն ջերմեռանդ հաւատացեալները — երբ հարցը կը վերաբերի Երեւանցիներուն:

Կ՚ըսեն ու կը գրեն.— Քսանըեւհինգ տարի պայքար մղեցիք Խ. Հայաստանի դէմ: Իրականին մէջ՝ խորհրդային իշխանութեան դէմ: Առանց պրպտելու թէ ի՛նչ ենք ըսեր: Կամ արդեօք խափանե՞ր ենք մեր հայրենիքին տնտեսական – ճարտարագործական վերելքը:

Կ՚ըսեն ու կը գրեն.— «Դժոխք» եւ «Վայաստան» կոչեցիք մեր հայրենիքը: Մոռնալով որ այդ բառերը գործածեցին Հայաստանէն Թաւրիզ փախած դժբախտներ, մահը աչք առնելով, երբ հանճարեղ» Ստալին ինք անգամ իր հաւատարիմ երկրապագուներուն երեսին կը զարնէր «կոլխոզ»ի բռնադատման առթիւ կատարուած «քեյլագէօզութիւնները»:

Կը գրեն ու բերնէ բերան կը փոխանցեն.— Դաշնակցութիւնը կ՚անտեսէ մշակոյթին յարաճուն զարգացումը հայրենիքին մէջ: Մոռնալով որ իրենք անգամ Դաշնակցական մամուլին միջոցաւ սորվեցան այդ բաները:

Եթէ այսօր «մասնաւոր» թղթակցութիւններ կամ ռատիօ – հաղորդումներ կը հրատարակեն, այդ չի նշանակեր թէ բան մը կը հասկնան կամ կը հաւատան:

Եւ տակաւին կը փսփսան ու բերան կ՚առնեն, երբ դիտել կուտանք թէ Հայկական Արտասահմանը ոչ միայն պարտականութիւններ, այլեւ իրաւունքներ ունի: Մանաւանդ նկատի առնելով հայրենիքին պարտադրուած կարգուսարքը:

«Հայրենասիրութեան» դասընթացք մը հաստատուած է մասնաւորապէս վերջին Աշխարհամարտէն ի վեր, նախաձեռնութեամբ ափ մը դըդմագգիներու որոնք Հայաստանի աշխարհագրութիւնն անգամ քարտէսի վրայ սորված են:

Եւ ասոնք այն տարրերն են որոնք երէկ մեծամտօրէն կը ծաղրէին «ափ մը Երեւանը»:

Ու երբ դիտել կուտայ թէ այդ ափ մը Երեւանին մաս մը կը կազմէին Կարսի նահանգը, (Անիով, Սուրմալուի դաշտը (Արարատով) եւ ուրիշ թանկագին ստացուածքներով, փրփուր կը տեղան իրենց բոլորտիքը:

Իսկ երբ կ՚ըսէք ու կը հաստատէք թէ Երեւանը ամէն բան չէ, քաղաքականութեան թէ մշակոյթի տեսակէտով, աչքերուն հետ գլուխներն ալ գլխիվայր կը դառնան:

Տարիներ առաջ, 1913—14ին ալ, այս տնաքանդ ժխորն էր որ անշնչելի կը դարձնէր մթնոլորտը, Պոլսոյ մէջ: Մինչ թշնամին հրէշային դաւեր կը յարէր մութին մէջ, դիւային քրքիջներ արձակելով:

Բայց այն ատեն, ամէնէն մոլեռանդ կուսակցականն ալ կանգ կ՚առնէր որոշ կէտի մը վրայ:

Մինչդեռ այսօր,— սանձակոտոր խուժանավարութիւն: Կատարեալ «ճիհատ» եւ տնաւեր ժխոր:

Եւ այս՝ առաջնորդութեամբ խելացնոր խմբակցութեան մը որ կը կարծէ դատ շահիլ թութակաբար կրկնելով օտարոտի նշանախօսքեր: Իր ուզած մեկնութիւնը տալով դէպքերու ընթացքին: Յաւակնելով դառնալ արտայայտիչը հայրենիքի ժողովուրդին, որ իրենց գոյութենէն անգամ լուր չունի:

Բարեբախտաբար արթուն է Դաշնակցութիւնը:

Շ.

«Մի խառնուիք մեր ներքին գործերուն»

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Օտար Մամուլի Ընկերակցութիւնը ուրբաթ օր ճաշ մը տուաւ Cercle de la France d'Outre Merի մէջ, ի պատիւ Ներքին նախարար Ժիւլ Մոքի եւ իր անմիջական գործակիցներուն, ոստիկանութեան վերատեսուչ Լէօնառի եւ Ազգային Ապահովութեան տնօրէն Պերթոյի: Ներկայ էին բոլոր երկիրներու թղթակիցները բացի անգլեւամերիկեան մամուլէն որ առանձին ընկերակցութիւն ունի, ինչպէս եւ երկու ներկայացուցիչներ «Յառաջ»ի խմբագրութենէն:

Այդ առթիւ շատ երկար ճառ մը խօսեցաւ Պ. Ժիւլ Մոք, անգամ մը եւս յիշեցնելով օտարականներուն իրաւունքները եւ պարտականութիւնները այս երկրին մէջ:

Քանի մը հիմնական կէտեր.

— «Քսաներորդ դարուն սկիզբը արդէն իսկ աւելի քան մէկ միլիոն օտարականներ կ՚ապրէին մեր հողին վրայ: Հակառակ ռազմիկներու խաղաղասիրութեան, հակառակ Ազգերու Դաշնակցութեան սահմանադրութեամբ հռչակուած գլխաւոր սկզբունքներուն, 1919ի հաշտութեան դաշնագիրները եւ աշխարհի վերիվայրումները պատճառ եղան որ հարիւր հազարաւոր մարդիկ հեռանան իրենց երկիրներէն: Ռուսական յեղափոխութիւնը, Հայաստանի ջարդերը, արեւելեան Եւրոպայի բաժան – բաժան վիճակը 1921էն 1.833.000ի բարձրացուցին Ֆրանսա բնակող եկուորներու թիւը:

«Եկան 1929 – 1930 թուականները: Աշխատաւոր բազմութիւններ թափեցան մեր երկիրը, ապրուստի աւելի մեղմ պայմաններ փնտռելով մեր բարեբեր դաշտերուն եւ բանուորի կարօտ քաղաքներուն մէջ: Եւ Ֆրանսայի օտար բնակիչներուն թիւը հասաւ 3.200.000, քսան տարուան ընթացքին, թիւ մը որ աննախընթաց է»:

Ուրիշ պատմական եւ վիճակագրական տեղեկութիւններ եւս հաղորդելէ վերջ, Ներքին Նախարարը եզրակացուց, արտայայտելով «կառավարութեան միաձայն կամքը եւ Ֆրանսացիներու ստուար մեծամասնութեան զգացումը».—

1.— Բոլոր այն քաղաքական ապաստանեալները որոնց ազատութիւնը եւ կեանքը վտանգուած են, մեր երկիր կ՚ընդունուին առանց սահմանափակման կամ խտրութեան:

2.— Տնտեսական պատճառներով դիմող բոլոր տարագիրները կ՚ընդունուին համաձայն աշխատանքի շուկայի կարողութեան եւ իրենց մասնագիտութեան: Անոնց խուժումը պէտք չէ աճեցնէ մեր աշխատաւորներուն գործազրկութիւնը:

3.— Այս երկու կարգի տարագիրներէն ալ կը պահանջենք միանգամայն յարգել մեր օրէնքները եւ չխառնուիլ մեր ներքին գործերուն: Որեւէ թշնամական արարքի, ինչպէս որեւէ ոճիրի կամ յանցանքի հետեւանքը պիտի ըլլայ օտարականը զրկել հիւրընկալութեան իրաւունքէն որ հիմնուած է այս երկու կանոններուն վրայ»:

Պ. Ժիւլ Մոք յատկապէս շեշտեց.

— «Այն պատասխանատու դիրքին մէջ ուր կը գտնուիմ, իրաւունք չունիմ թոյլ տալու որ տարագիրները մեր հողին վրայ փոխադրեն իրենց պայքարները, աւելի պակաս՝ խառնուին մեր պայքարներուն: Չենք կրնար հանդուրժել դաւադրութեանց՝ ոչ օտար կառավարութիւններու, ոչ ալ մեր կառավարութեան դէմ»:

ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ ՍՄԲԱՏ, որ Ֆրանսայէն Հայաստան գացած էր ներգաղթի երկրորդ կարաւանով (1947), մեռած է Երեւանի մէջ, համաձայն Թաւրիզ հասած լուրերու:

ԱՂԱ ԽԱՆԻ կնոջ գոհարեղէններուն մէկ մասը, որ կ՚արժէ 150 միլիոն տոլար, Մարսէյլի ոստիկանութեան շէնքը ձգուած էր ուրբաթ օր, անծանօթի մը կողմէ, մասնաւոր կապոցով մը: Ոստիկանութիւնը կը փնտռէ մնացեալը (համագումար 215 միլիոն ֆրանք), ինչպէս եւ գողութեան իսկական հեղինակները:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ թագաւորը ունկնդրութեան ընդունեցաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարը, որ Գահիրէ հանդիպած էր, կացութիւնը ուսումնասիրելու համար: Բանակցութիւններ ընդհատուած են երկու երկիրներուն միջեւ, 1945էն ի վեր:

Աննախընթաց իրարանցում Ազգ. Ժողովին մէջ

ԹՈՐԷԶԻ ԿԻՆԸ Կ՚ԱՆԱՐԳԷ ՖՐԱՆՍԱՆ.— ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ ԿԸ ՀԵՌԱՆԱՆ.— ԳՐԱՍԵՂԱՆՆԵՐ ԿԸ ՏԱՊԱԼԻՆ ԵՒ ԿԸ ԽՈՐՏԱԿՈՒԻՆ

Ուրբաթ օր աննախընթաց տեսարաններ պարզուեցան Ազգ. Ժողովին մէջ, Հնդկաչինի հարցին քննութեան առթիւ: Տեղական թերթերը սիւնակներով մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն, ծանրապէս մեղադրելով համայնավար կուսակցութիւնը: Ֆիկառօ դիտել կուտայ երէկուան խմբագրականին մէջ, «Դիմակը ինկաւ» խորագրին տակ.

— «Համայնավար կուսակցութեան պատմութեան նախընթաց որեւէ շրջանին մէջ, ոչ այն ատեն երբ կը հրամայէր խանգարել զինագործարաններու աշխատանքը ի հաշիւ Հիթլէրի, որ պատերազմ հռչակած էր Ֆրանսայի դէմ, բայց բարեկամութեամբ կապուած Խ. Միութեան հետ, ոչ ալ այն ատեն երբ կ՚օգնէր Ապտ էլ Քրիմի՝ ընդդէմ Ֆրանսացի զինուորներուն, այնքան բացորոշապէս յայտնուած էր այս կուսակցութեան նահանջական եւ հակազգային դիրքը»:

Առաջին միջադէպը ծագեցաւ երբ ներս կը մտնէր Մատակասքարի նախկին մարզպանը, Պ. Շէվինյէ: Համայնավար երեսփոխան մը, Պ. Արթօ, պոռաց.

— «Ահաւասիկ այն մարդը որուն ձեռքերը արատաւորուած են 80.000 Մալկաշներու արիւնով»:

Բուռն բողոքներու վրայ, նախագահը կարգի հրաւիրեց համայնավար երեսփոխանը, հետեւեալ յայտարարութեամբ.

— Ամբաստանութիւններ կան որոնք զանոնք արտայայտողներուն վրայ կ՚իյնան:

Յետոյ լսուեցաւ պատերազմական նախարարին՝ Պ. Փլեվէնի յայտարարութիւնը, որ կը ձաղկէր կարգ մը թերթերու «ստայօդ լուրերը», մասնաւորապէս ակնարկելով համայնավար մամուլին: Ուրիշներ ալ խօսք առին, եւ յանկարծ փոթորիկ մը պայթեցաւ երբ Տիկին Վերմերշ, Մորիս Թորէզի կինը, պոռթկաց, հեգնական շարժուձեւեր ուղղելով պատերազմական նախարարին.

— «Ֆրանսա ջարդեր կը կատարէ Հնդկաչինի մէջ...

Եւ սկսաւ նկարագրել Ֆրանսայի գաղթային քաղաքականութեան «չարիքները»: Անկախ երեսփոխան մը դիտել տուաւ, խօսքն ուղղելով համայնավարներուն.

— «Եւ ըսել թէ կնոջ մը ըսել կուտաք այս խօսքերը: Քաջութիւն չունիք դուք անձամբ խօսելու»:

Տիկին Վերմերշ կը շարունակէր խօսիլ, երբ նախագահը ազդարարեց.

—«Տիկին, ի՞նչպէս կ՚ըլլար եթէ խօսէիք այն չարչարանքներուն վրայ, զորս կրած են մեր զինուորները Հնդկաչինի մէջ...

Տիկին Վերմերշ.— Դո՛ւք էք որ կրակի կուտաք բնիկներուն գիւղերը:

Այս յայտարարութիւնը բաւական եղաւ որպէսզի ամբողջ ժողովը տակնուվրայ ըլլայ: Բուռն բողոքներ կը լսուէին կեդրոնի եւ աջակողմի նստարաններէն:

Նախագահը Պ. Էռիօ, խորապէս յուզուած այս անարգանքէն, յայտարարեց.

— Տիկին, երբ կ՚ըսէք թէ Ֆրանսացիներ Հնդկաչինի մէջ կատարած են ճիշդ այն արարքները ինչ որ Նացիները Օրատուրի մէջ (պատերազմի ատեն ջարդուած ֆրանսական գիւղը), գարշելի նախատինք մը ըրած կ՚ըլլաք այս ժողովին եւ երկրին:

Տիկին Վերմերշ.— Ճի՞շդ է որ Հայֆոնկի նաւահանգիստը ռմբակոծուած է:

Նախագահը.— Ճի՞շդ է որ Ֆրանսացիներ թաղուած են ողջ ողջ...

Այդ պահուն երեսփոխան մը պոռաց.— Ահաւասիկ թղթածրարը. ահաւասիկ լուսանկարները..

Ժխորը այնքան սաստկացած էր որ կարելի չէր իմանալ արտասանուած խօսքերը: Աջակողմեան երեսփոխան մը բացագանչեց.— Այս տիկինը կինն է մարդու մը որ քաջութիւնը չէ ունեցած հոս գալու:

Ձայներ.— Ո՞ւր է Թորէզը, ո՞ւր է Թորէզը..

Տիկին Թորէզ կը շարունակէր լուտանքներ տեղալ: Այն ատենն որ, Պ. Էռիօ սաստիկ զայրացած, ոտքի ելաւ, ձեռքը ուժգնօրէն զարկաւ գրասեղանին եւ յայտարարեց.

— Տիկին, երբեք չէի կարծեր թէ կին մը կրնայ լեցուած ըլլալ այսքան ատելութեամբ:

Տիկին Վերմերշ.— Նորէն կը կրկնեմ,— կ՚ատեմ ձեզ:

Կառավարութեան անդամները ստիպուեցան դուրս ելլել պատերազմական նախարարին հետ: Երբ հանդարտութիւնը վերահաստատուեցաւ եւ վերադարձան, Պ. Փլեվէն փորձեց շարունակել իր զեկուցումը, միեւնոյն ատեն իր զզուանքը յայտնե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱԳԷՏ ՖՐԱՆՍԱՑԻՆ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ․ — Ֆրանքեւհայկական Միութեան Յունուար 15ի հացկերոյթին մէջ, որ սարքուած էր ի պատիւ Պ․ Fr. Feyditի, մեր հայագէտ բարեկամը հետեւեալ ճառը կարդաց, հայկական պատմութեան, մշակոյթի, և առ հասարակ հայութեան մասին, ջերմ ծափերու մէջ․—

★

Հայոց պատմութիւնը մեզի կը սորվեցնէ որ, թէեւ Հայերը աւելի պակաս էին թիւով քան Պարսիկները, որոնք արդէն կայսրութիւն կազմած էին, անոնք տապալեցին ուրարտական ուժը եւ սկիզբէն իսկ քաջարի պայքար մղեցին Պարսիկներուն դէմ։ Մերթ ենթարկուեցան, մերթ անկախ դարձան, եւ սակայն Հայերը երբեք չկորսնցուցին ազգային միութեան զգացումը։ Իբրեւ մարզ ծառայելով Պարսիկներուն, եւ կամ աւելի ճիշդ, փոխն ի փոխ կամ կռուախնձորի կամ պատուար պետութեան ապերախտ դերը կատարելով Արեւելքի եւ Արեւմուտքի իր դրացիներուն միջեւ, հաստատուած՝ հողամասի մը վրայ որուն բարձրաբերձ լեռներու կատարումները կը նպաստէին հրոսակային կռիւներու։ Հայաստան որ գիտցաւ յաղթել լեռներուն ազգային միութիւն մը կազմելու համար, ճակատագրօրէն հարկադրուած էր միանալ իր դրացիներէն մէկուն հետ՝ ընդդէմ միւսին... միանգամայն երկուքին դէմ դնելու համար։ Անտարակոյս սխալ դէմ էր հաւասարակշռութեան օրէնքներուն, լարախաղացութիւն մը լի վտանգներով։ Քաղաքականութեան սխալ մը չէր այս, այլ «աշխարհագրական հրամայական մը», ինչպէս կ'ըսեն այսօր։ Պատահած է անշուշտ, որ այսպիսի անել կացութեան մը առջեւ, կարգ մը տանուտէրներ պէտք զգային ընտրել, հպատակութիւն մը, «գործակցութիւն մը», երբեմն կրքոտ։ Գիտենք այսօր թէ, ոչ մէկ ժողովուրդ, որքան ալ մեծ ըլլայ, ազատ չէ անհատական տկարութիւններէ։ Եւ սակայն, այդ բացառիկ պարագաներուն դիմաց, մեծութիւններ, ի՛նչ նշանաւոր գործեր, ի՛նչ հերոսութիւն այս ազգին մէջ, որ միշտ տուած է մարդկութեան անթիւ նահատակներ, նահատակներ հաւատքի, կամ հայրենիքի։ Ի՛նչ մեծ յանդգնութիւն, երբ Արքայից Արքայ Տիգրանի առաջնորդութեամբ, Հայերը դիմադրեցին հռովմէական կայսրութեան եւ տարածուեցան մինչեւ Սուրիոյ հարաւը։ Եւ աւելի վերջը, ի՛նչ հոյակապ քաջութեամբ, նոյն Հայերը որոնք առաջին ազգն են պաշտօնապէս քրիստոնէութիւնը ընդունող, կը ջարդուէին Աւարայրի դաշտին վրայ եւ կը յաջողէին, իրենց հերոսական մահով, պարտադրելու մազդէական Իրանը որ ճանչնայ իրենց կրօնական ազատութիւնը։ Եւ այս դէպքը տեղի կ'ունենար Ե․ դարուն։ Յաղթականները կը խոնարհէին պարտեալին դիակներուն առջեւ եւ կը յարգէին իտէալը որուն զոհուեցան անոնք։ Դաժան էր պայքարը, սակայն թշնամին ալ ասպետական ոգի մը ունէր...Եւ դժբախտութեան քովն ի վեր կ'աճի հայկական քաջութիւնը։ Հայաստանի պատմութեան մէջ շատ են հերոսական էջերը։ Հայաստան կրցաւ ինքնուրոյն մնալ այնքան տառապանքներու մէջ։

Հայոց գրականութիւնը զուգընթաց կը քալէ իր պատմութեան հետ․ հեթանոսական շրջանին, չունենալով ազգային գիր, հայ ընտրանին յունարէն լեզուով կը մշակէ հելլենական գրականութիւնը, մինչ ժողովրդական գուսաններ ազգային բարբառով կը կազմեն հայերէն Շահնամէ մը, որ իր ներշնչումով շատ մօտ է Իրանեան դիւցազնական աւանդավէպին։

Քրիստոնէութիւնը ընդունելով, Հայաստան կռնակ կը դարձնէ ամէն բանի որ հեթանոսական է։ Ան կը յարի յոյն-ասորական քրիստոնեայ մշակոյթին։ Շատ չանցած, օժտուելով իր սեփական այբուբենով, կը թարգմանէ, կ'ուսումնասիրէ եւ կը ճոխացնէ հայրենասիրական գրականութիւնը, կ'արտադրէ նուրբ եւ յուզիչ, խորհրդաւոր բանաստեղծութիւն մը, կը գրէ իր պատմութիւնը։ Եւ Ե․— ԺԳ․ դար, հայկական գրականութիւնը կը դառնայ արեւմտեան գրականութիւն մը, նման Միջերկրականեան Միջին Դարու ժողովուրդներու գրականութեան։ Բայց, երբ Արեւմուտքի վրայ Հայաստանի վերջին պատուհանը կը փակուի, Կիլիկիոյ Հայոց թագաւորութեան անկումով, եւ Խաչակիրներու պարտութեամբ, երբ անապահովութիւնը կը խափանէ ուսումը, հայկական գրականութիւնը կը կորսնցնէ իր արեւմտեան ոգին, իր միջնադարեան խստամբերունը եւ իր գիտնական նկարագիրը։ Տաղանդաւոր հայ գուսաններ քաղցր ինքնատպութեամբ կ'երգեն վարդը եւ սոխակը, գաղափարայինը եւ զգացուած սէրը, հետեւողութեամբ Պարսկաստանի։

Հայերը կը մնան նոյնքան ծարաւի արեւմտեան գրականութեան։ ԺԸ․ դարուն Մխիթար կը հիմնէ Վենետիկի մէջ վանք մը որ զարկ կուտայ հայ գրականութեան վերածնունդին։ Շատ մը թարգմանութիւններ կը կատարեն Ս․ Ղազարի մէջ։ Պէտք է հետեւիլ օրուան շարժումին, որովհետեւ արեւմտեան աշխարհը այլեւս չէ այն զոր ճանչցան։ Վերածնունդը ամէն բան փոխեց «Ֆրանքներու քով»։ Շատ չուտ կը յարմարին, կ'ընտելանան նոր կացութեան եւ ԺԹ․ դարուն գաղութներու հայ գրագէտները վերստին արեւմտեան գրագէտներ են։ Մայր հայրենիքին մէջ, շարժումը աւելի ուշ ծնունդ կ'առնէ, բայց մշակութային յարաբերութիւնները Եւրոպայի հետ, մասնաւորապէս Ֆրանսայի հետ, կը վերսկսին անցեալ դարուն։

Եւ լեզուն կը ձեւաւորուի մտածման վրայ։ Միջին դարու հայերէնը, որ պերճ էր, ծանր եւ խստակրօն, իր արտայայտած գաղափարներուն պէս, իր կարգին կ'արդիանայ։ Երկու ճիւղի կը բաժնուի այդ լեզուն — արեւելեան հայերէնը որ կը պահէ տակաւին որոշ վեհութիւն մը եւ որ սքանչելապէս կը ծառայէ բանաստեղծութեան, եւ արեւմտեան հայերէնը, որ պայծառ է, վերին աստիճանի ճշգրիտ եւ այս տեսակէտով կը գերազանցէ շատ մը եւրոպական լեզուներ։

Հայերը արուեստագէտ են։ Դժբախտաբար, գեղարուեստի եւ գրականութեան մէջ նախաքրիստոնէական շրջանի բոլոր ստեղծագործութիւնները բոլորովին անհետացած են, ժողովրդական երաժշտութիւնը անվիճելի կերպով արեւելեան նկարագիր ունի, սակայն երաժշտութիւն մըն է որ, եթէ նկատի առնենք Ասիոյ բոլոր ժողովրդական բանահիւսութիւնները (Ֆոքլոր), աւելի մօտ պիտի գտնենք մեր գեղջկական երաժշտութիւն քան թէ արաբականին կամ թրքականին։ Չի խանգարեր մեզ, ինչպէս ասիական երաժշտութիւնը։ Եկեղեցական երաժշտութիւնը, նմանապէս ինքնատիպ, շատ գեղեցիկ է եւ իրապէս խորունկ։

ԺԹ․ դարէն ի վեր, Հայերը շատ պատուաւոր տեղ մը կը գրաւեն եւրոպական երաժշտութեան մէջ։ Մագաղաթի վրայ գունազարդումը կանուխէն մշակուած է եւ շատ յաջող։ Շատ աւելի մօտ է բիւզանդական արուեստին քան թէ պարսկականին։ Նկարչութեան մէջ, Հայերը հիմա զուտ արեւմտեան արուեստին կը հետեւին։ Եւ հայկ․ ճարտարապետութիւնը, որ երկար ատեն անծանօթ մնացած է, ներկայիս կը ճանչցուի իբրեւ միջերկրականեան աւազանին ամէնէն ինքնատիպներէն մէկը։ Աւելի չեմ կրնար ծանրանալ, այս մասին եւ կը գոհանամ համառօտակի յիշելով ոսկերչութիւնը եւ գորգագործութիւնը։

Իբրեւ մարդ, Հայը սակաւապէտ է, անխոնջ աշխատող։ Անտարակոյս գործի տաղանդ ունի, բայց եթէ իր առեւտուրին մէջ յաջողի, իր չափազանց աշխատութեան շնորհիւ է։ Վաճառականը եւ գործարանատէրը, նոյնիսկ հարուստ ըլլան, կը շարունակեն իրենց գործին երթալ շատ կանուխ եւ գիշերը մինչեւ ուշ ատեն կ'աշխատին տունին մէջ։ Եթէ հայ վաճառականը չահագործէր արտադրութիւնը, փոխանակ անոր ծառայելու Շահ-Աբբաս Ա․ պիտի չքանդէր Ջուղան, պարզապէս, ժողովուրդը Պարսկաստան փոխադրելով իր երկրին տնտեսութիւնը վերահաստատելու համար։ Բանուորը որ շատ հաւատարիմ է, միշտ պատրաստ է գործին գլուխը եւ շատ գնահատուած աշխատաւոր մը։

Հայաստանի մէջ Հայը երկրագործ է, մինչ իր դրացիները խաշնարած են։ Քաղաքին մէջ մեծ մասը արհեստաւոր է։ Վերջապէս մտաւորականութեան համեմատութիւնը շատ է, կան բժիշկներ, ուսուցիչներ, գրագէտներ, արուեստագէտներ։ Հայը շատ անհատապաշտ է իր կարծիքներուն մէջ։ Բայց խորապէս կ'ըմբռնէ համերաշխութեան եւ իրերօգնութեան ոգին։ Ջերմօրէն ընկերասէր է։

Կը վերջացնեմ անով որ ամէնէն փափուկ մասն է Հայաստանի,— Հայ կինը, առհասարակ գեղեցիկ, զգաստ եւ անբասիր իր վարմունքին մէջ, անձնուէր եւ հաւատարիմ ամուսին, հիանալի ընտանիքի մայր եւ ինչ որ գնահատելի է տան խաղաղութեան համար՝ հնազանդ է հարսը եւ հոգածու՝ կեսուրը։

FRÉDERIC FEYDIT

ԵՐԵՒԱՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Քաղաքը պատշգամից

Ա․

ԽՄԲ․— Ծանօթ գրագիտուհի Տիկին Մարիէտտա Շահինեան, որ ռուսերէն կը գրէ, վերջերս Հայաստան այցելած ըլլալով, շարք մը պատրաստած է, «Երեւան» խորագրին տակ։ Ահաւասիկ հատուած մը, «Սովետ․ Հայաստան» ամսագրի թարգմանութեամբ (1949 Նոյեմբեր)․—

Նոյեմբերեան այդ վաղ առաւօտեան, ժամի վեցն անց կէսին, պէտք է որ առանձնապէս մութ լինի՝ թանձր խաւար,— չէ՛ որ մենք մտնում ենք Մեր լայնութեան երկար ձմրան թագաւորութիւնը։ Բայց պատուհանի քառակուսին իմ առաջ տարօրինակ արծաթափայլ լոյս ունի։ Լուսամուտի դէմ յանդիման քաղաքն է փռուած՝ վաղորդեան երկնքից նայող մեծ լուսնի հանդիսաւոր լուսափայլի մշուշում։ Իսկ երկինքն արդէն պարզուել է, վարդագոյն հորիզոնի վերեւ յառնում են Արագածի սպիտակ, ձիւնածածկ լանջերը։

Անասելի գեղեցկութեամբ սքանչելի է Երեւանը գիշերուայ ու առաւօտուայ մրցակցութեան այդ կրկնակի ժամին։ Նրան երկու կողմից եզերում են Արարատի երկկատար լեռնաթամբը եւ քառակատար Արագածը։ Թւում է, թէ բնութեան ստեղծագործութեան անմահութեան մէջ փոքր ու խղճուկ պիտի երեւայ այն, ինչ որ ստեղծել է մարդը, մինչդեռ հէնց հորիզոնում հասնող այդ հսկաները, այդքան վճիտ օդը, րոպէ առ րոպէ ուժեղացող անաղարտ լոյսը օգնած են հասկնալու ճարտարապետական ոճի այն ամբողջութիւնն ու վեհութիւնը, որ ունի Երեւանը՝ մեր Միութեան մէջ ոճի կողմից առաւել օրգանական քաղաքներից մէկը։

Քառորդ դար առաջ այդպիսին ամենեւին չկար։ Նրա տեղը կար մի ուրիշ՝ նահանգական փոշիծածկ քաղաքանման բան՝ փոքրաթիւ խոշոր տներով, որպիսիք այն ժամանակ «արքունի ատեանների» համար կառուցանում էին Ռուսաստանի բոլոր ծայրերում, անկախ տեղանքի բնոյթից, պատմութիւնից եւ աշխարհագրութիւնից։

Միակ գլխաւոր փողոցից սկսւում էին նեղլիկ նրբանցքները, հողածածկ փափուկ տանիքներով, միակերպ տնակների ամբողջ կոյտերը, որ չինւում էին յաճախ չթրծուած հումքից եւ մէկ երկու տասնամեակում փլուելու վտանգի տակ էին, փողոցներում նեղուածք էր եւ կեղտ, ամէն օր ցերեկուայ ժամը չորսից Քանաքեռի բարձունքի լեռնահովտային քամին։ Եւ սկսւում էր այն, լերկ ու աւազուտ լեռնալանջերից բարձրանում էր լեռնահովտային քամին։ Եւ սկսում էր այն ինչը Երեւանցիները անուանում էին փոշէ մրրիկ։ Լեռներից տարափով քաղաքն էր թափւում ծակծկող խճային մանրափոշին, փողոցներից բարձրանում էր արդէն բուն քաղաքի փոշին, աղբ, կեղտ, թղթակտորներ։ Եւ այդ ամէնը պտոյտներ գործելով ու պար բռնելով օդում՝ լցնում էր մարդու աչքերն ու բերանը, կրճկրճում ատամների տակ։

Երբեմն այդ փողոցներում տեղի էր ունենում ամենատարօրինակ շարժում։ Գիշերներն այնտեղ քուն էին առնում ինչ որ կենդանիներ, որոնք նման էին գորշ տոպրակների կոյտի։ Առաւօտները նրանք արթնանում — աշխուժանում էին, մարդկանց մութ ստուերներ նրանց մէջքին ամրացնում էին փայտէ տնակներ, եւ կենդանիները կանգնում էին, թափ տալիս իրենց։ Մի րոպէ յետոյ փողոցով անցնում էր քարաւանը, որը գալիս էր Արարատեան հարթավայրերից եւ քաղաքի միջով անցնում վեր՝ դէպի Քանաքեռ։ Ուղտ-ուղտի ետեւից թմփալի քայլով տափակ հետքեր էին դրոշմում փոշոտ գետնի վրայ։ Տարուբերելով պարանոցը, ուղտը շարժման մէջ էր դնում վզից կախուած զանգակների՝ ստանդակների այդ թախծալի երաժշտութիւնը։ Այդ՝ չուող մեղրաճանճերն էին տարւում «ամառանոց» Յունիս ամսից սկսած, երբ Երեւանի շրջակայ գիւղերում անտանելի տօթ էր լինում, մեղուաբոյծներն իրենց փեթակները բեռնում էին ուղտերի վրայ եւ ուղարկում սարերը։

Բնութիւնը, սակայն, իր բոլոր ներհակութիւններն ի մի է հաւաքել այս քաղաքն ստեղծելիս։ Ամռանն այստեղ շոգը հասնում է 40 աստիճանի, ձմեռը սառնամանիքը՝ 20 աստիճանի։ Ըստ միջին տարեկան ջերմութեան, Երեւանը նման է Բալտեմոր, Պլիմուտ, Լոնտոն, Փարիզ, Տուրին, Սեւաստոփոլ քաղաքներին, ըստ ամառուայ միջին ջերմութեան նման է Ալժեր, Բարսելոն քաղաքներին, իսկ ըստ ձմեռուայ միջին ջերմութեան՝ Լենինգրադին, Նովգորոդին, Հէլսինկիին։ Բայց հին Երեւանում այդ ներհակութիւնները չէին չափաւորւում ոչ գիտութիւն կողմից, ոչ բարեկարգութեամբ, չէին օգտագործւում ոչ բժշկութեան, ոչ էլ արուեստի կողմից։ Դա առողջութեան համար ամենավնասակար քաղաքներից մէկն էր։ Երեւանը գրեթէ չէր աճում։ 50 — 60 տարուան ընթացքում նրա բնակչութիւնը աւելանում էր, հազար մարդուց պակաս թւով։ Մեր դարի սկզբում քաղաքն ունէր երկու տասնեակ հազարից մի քիչ աւելի բնակիչ։

Քաղաքի պարծանքն էր հռչակաւոր, չնաշխարհիկ ջուրը, որ բերուել էր Գետառ գետի ակունքներն կազմող «Քրաք Բուլաղից — Քառասուն աղբիւրից։ Սակայն հին Երեւանում ջուրը չէր երեւում։ Ճիշդ է,, փողոցներն ի վար հոսում էին առուները, բայց դրանք շատ կեղտոտ էին ու աղտակալած։ Տձեւ ու անհրապոյր էին սարքա-

ԵՍ ՁԱՒԱԿՆ ԵՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԽՄԲ. — Նոր լոյս տեսաւ ընկեր Մ. Իշխանի բանաստեղծութեանց չորրորդ գիրքը, *«ԿԵԱՆՔ ՈՒ ԵՐԱԶ»*: Նմոյշ մը, այնքան զգայուն և խրոխտ.

Ես զաւակն եմ Հայաստանի,
Որ դարերու խաւարամոյն սրտին վերեւ
Դարձաւ անուրջ մը լուսաշող
Եւ ուր մարդիկ քայլի փոխան ունեցան թեւ
Լոյսին առջեւ զոհած ամէն արծաթ ու հող:

Ես զաւակն եմ Հայաստանի,
Որ ձիւնափայլ եւ ամպասքող իր սարերով,
Լճակներով հազարաչուի՝
Ապրեցաւ միշտ երկինքներու կապոյտին քով. —
Ամբողջ աշխարհն իր երազանք մը վիթխարի:

Ես զաւակն եմ Հայաստանի,
Ուր աստղաշարն աստուածատուր մեր տառերուն
Խլեց երազ մը երկինքէն,
Ուր սրտերու մատեանին մէջ ալեծփուն
Նարեկացին նետեց տեսիլքն իր լուսեղէն:

Ես զաւակն եմ Հայաստանի,
Որուն հոգին աւետաձայն զանգի ղօղանջ՝
Կը թեւածէ եթերին մէջ,
Որուն հաւատքն աղօթակերպ գմբէթ ու խաչ՝
Կ'ամբառնայ վեր, դէպի սիրոյ արեւն անշէջ:

Ես զաւակն եմ Հայաստանի,
Ուր արշաւեց նիւթին չարիքն ամէն վայրկեան՝
Որպէս մրրիկ աշխարհաւեր,
Բայց ուր բարիքն օճախներու նուիրական,
Մնաց միշտ վառ եւ միշտ ծխաց դարերն ի վեր:

Ես զաւակն եմ Հայաստանի,
Ուրտեղ ծնաւ ազատութեան երազն անմար
Եւ որուն դրօշն արիւնլուայ
Ծածանեցաւ կիրճերու մէջ եւ սարէ սար
Հերոսներու դիւցազնատիպ ուսին վրայ:

Ես զաւակն եմ Հայաստանի,
Որ կը մնայ Աւետեաց նո՛ր աշխարհն անհաս
Ու մեր ներկան տառապակէզ,
Որուն անունն է առասպել ու վառ երազ՝
Սերունդներու կարօտամաշ հոգիէն ներս... փ
Ես զաւակն եմ Հայաստանի...:

Մ. ԻՇԽԱՆ

ՓՈՒՏ'Մ ՏԻՍԱՂ

ՁԱՅՆԵՐ...

ՄԱՐՍԷՅԼ, Յունուար... — Ուղեցի Թղթակցութիւն մը կերտել այս քաղաքէն:

Վայրկեան մը մտայ Թղթակցի հանդամանքին մէջ:

Աստին ինկայ անդին ինկայ, նիւթ ճարելու համար:

Հազիւ նիւթի մը քղանցքը ձեռք կը ձգէի՝ փախուստ կուտար ձեռքէս:

Տեսայ, թէ որքա՛ն դժուար է, թղթակցութիւն հնարել: Մանաւանդ՝ «մասնաւոր թղթակցի» հանդամանքով:

Մտայ եկեղեցի: Աղուո՛ր, փառաւոր տաճար մը: Լեցուն անմարմին հրեշտակներով, բարի հոգիներով եւ Արեւի ճառագայթներով:

Մանչ եւ աղջիկ երգիչները՝ դաշնամուրով եւ գեղաձայն կը փառաբանէին Աստուածորդին:

Այս բոլորը գրաւած ըլլալով Աստուծոյ տունը՝ ժողովուրդին տեղ չէր մնացած... Եւ տէր-տէրը մէկ հատիկ տէրտէր, հինգ մարդու ձայնի հաւասարող իր բամբ ձայնովը, եկամուտ կը հայցէր Հայուն Աստուածէն...

Ուղղուեցայ Առաջնորդարան: Բաւական մը Մազլըճէ զկնի, մտայ խուց մը որ վերի փառաւոր եկեղեցիին, համեստութիւն սորվեցնելու աստիճան պարզ եւ փոքր էր:

— Պ. քարտուղար — ազգային մըն էր բո-ղոքողը — երէկ յուղարկաւորութիւն ունէինք եւ քահանան չներկայացաւ: Առանց տէրտէրի թաղեցինք մեր ննջեցեալը: Աս ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր ազգին վիճակը...

Խե՛ղճ, բարի քարտուղար, ի՞նչ ընէր: Բողոքողին դիտողութիւնները նշագրելով՝ խոստացաւ վարչութեան սեղանին վրայ բերել պարտախոյս երէցին այս ընթացքը:

Ձեմ մեղադրեր այս կրօնագործը:

Աղքատ մեռելները պէտք չունին խունկ ու աղօթքի: Անոնք, հոս այս աշխարհի մէջ, ապաշխարած ըլլալով, ուղղակի, Երկնից Արքայութիւն կը մեկնին:

Հարուստ մահացողները միայն իրենց հարստութեան ծանրութիւնով մեղք չալկած ըլլալով պէտք ունին աղօթք-աղաչանքի, մաս մը թեթեւցնելու համար իրենց մեղքը:

— Ինչպէ՞ս են մեր Փարիզի մտաւորականները: Ի՞նչ կ'ընեն:

— Գաւառի հայութեան ցաւերովը կը տապկուին: Հայը Հայ պահելու մտահոգութիւնով կը ճենճերին... Ի՞նչ լուր ձեր դպրոցներէն: Կարծեմ բաւական լաւ շարժում մը կայ հոս, այդ ուղղութեամբ:

— Կը կարծէ՞ք: Անցածները որոշեցինք նախահաշիւ մը չինել եւ հարիւրական Փրանք ամսական զանձել ազգասէր տուայտող հայրենակիցներէն: Մեր դիմումին պատասխան: «Եղբայր, ես անգործ եմ: Ծխախոտիս դրամն իսկ չեմ կրնար ճարել: Տարեց ալ եմ»:

Եւ ահա այս Իդնատիոս բարեկամը իր անուան տօնակատարութեան առթիւ կերոյթ մը սարքեց: Երեսուն հազար Փրանք ծախսած էր այդ առթիւ:

Միւսը, իր ընկերները հրաւիրեց սրճարան: Կէս ժամուան մէջ 500 Փրանքով ճոխացուց սրճարանատէրին քսակը՝ իր քանի մը զաւակներուն հայերէն դասէն խնայելով հարիւր Փրանքը:

— Դուք, ընկեր, ի՞նչ ջուրի էք: Երկար ատեն է տեսած չենք իրար:

— Անգործութի՛ւն: Ախ, ինչ լաւն էր, սա ներդաշնակը մեր մէջքը չտկած էր: Այսօր հով կը փչէ մեր ներդաշնակագործարանին մէջ եւ մենքվարձու տուած ենք չէնքը:

— Անշուշտ հայկական կազմակերպութիւններու:

— Մենք հառաչդիմական ենք: Ազգ-ազինք գոյութիւն չունի մեզի համար...

Հոս ալ արեւը գործադուլ հռչակած ըլլալով, ամպերն ու ցուրտը պահակ դրած է երկնակամարին վրայ:

Ազգն ու ազգային գործերը վերարկուի տակ են քաշուած՝ ցուրտէն պատսպարուելու համար:

Օրուան կարեւոր եւ ոգեւորիչ լուրն է, կաթող. պատուիրակին Մարսէյլ ժամանումը, որուն համար քահանաները իրենց մօրուքն ու վերարկուն կարգի դնելու վրայ են եւ այս առթիւ, իրենց ձեռքի մարշէի տոպրակը տան պատէն կախած՝ առանց տոպրակի ման պիտի գան ատեն մը, ի պատիւ պատուիրակ սրբազանին...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

սրուած երկաթէ ծորակները, իսկ դրանց չուրջը չէին չորանում լճակները: Դոյլեր, թէյամաններ ձեռներին միշտ ջրի հերթում խռնուած էին լինում կանայք:

Իսկ այժմ չվախենանք վաղորդայն ծակծկող ցուրտից, դուրս գանք բարձր պատշգամը:

Այսպէս, փոշու համար՝ բաց, ճանապարհազրկութեան պատճառով մարդու համար՝ փակ, աննման, բայց քաղաքի անբարեկարգութեան հետեւանքով այլանդակուած ջրով, կլիմայի ու բնութեան ներհակութիւններով՝ տեղանքի եւ հրնութեան գեղեցկութիւններով, որ չէին օգտագործւում փողոցների յատակագծի մէջ, չընող Զանգու գետով, որ բնակիչներէն տեսանելի էր միայն կոնեակի գործարանի պատերի տակ աղբանոցի վերածուած ձորի մէջ. — ահա ինչպիսին էր հին Երեւանը մօտ 30 տարի առաջ:

Ամէնից առաջ՝ սարերը: Դրանք ոչ լերկ են եւ ոչ էլ աւազուտ, այլ ծածկուած են ծառերով: Այնտեղ, երբեմնի ամայի տարածութիւններում տարեցտարիհազարներով արմատաւորուել են տեղական կլիմային յարմարեցուած ամէն տեսակ տունկեր: Նրանք հաստատուն արմատներ են տարածել հողի մէջ, ամրապնդել այն, ծածկել կանանչ գլխարկով, — Քանաքեռի քամին այլեւս ղոտաները: Քանիսն են դրանք ներկայումս քաղաքում էլ նա ոչինչ չունի անելու. Հայելու պէս փայլուն, ինքնաշարժների անիւներու անընդհատ բանելէն մուգ դարձած ասֆալտը ծածկել է Երեւանի նոր, դէպի բոլոր կողմերը տանող լայն պողոտաները: Քանիսն են դրանք ներկայումս քաղաքից տանում դէպի վեր, դէպի լեռների վէտ վէտ կիրճերը, եւ դէպի ցած, դէպի վերջ չունեցող հարթավայրային այգիները: Դրանք, ասֆալտով ողողուելով, փախչում են նոր ծաղկող աւանների կողքով, դէպի ուր անընդհատ գալիս է վերաբնակիչների հոսանքը: Աւանների անունները յիշեցնում են կամ այն վայրի մասին, որտեղից այստեղ են ժամանել նոր բնակիչները՝ Սեբաստիա, Նոր Արաբկիր, Մալաթիա կամ նրա մասին, ով հանդիսանում է այն մարդու մերձաւոր զինակիցը, որ տուեց նրանց նոր Հայրենիք՝ Անաստասաւան, կամ Ժողովրդական Հնադարեան Հերոսի մասին, որին վերածնեց ժամանակակից գրականութիւնը՝ Դաւիթաշէն: Տներն այստեղ չքեղ են, գեղատեսիկ, տանիքները երկթեք, ծածկուած կարմիր կղմինտրով: Տեղ-տեղ բարձրանում են ակումբի, դպրոցի կամ գործարանի լայն պատերը:

ՄԱՐԻԷՏՏԱ ՇԱՀԻՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԻՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

— Տղերք, եկէք ետեւէս:

Հինգ հոգիով հասանք ծովափը: Նաւը մեզմէ 40 քայլ հեռու էր: Մտանք նաւուն ե. պահակատեղիին մէջտեղը, որպէսզի մէկ եւ միւս կողմէն ձայն բարձրացնողը լռեցնենք: Տղաքը հասան հետղհետէ: Նախապէս որոշած էինք չորս մասի բաժնուիլ. Ա. մասը նաւը պիտի պաշարէր, Բ. մասը՝ պահակատեղին, Գ. մասը՝ դուէն եկող թշնամին եւ Դ. մասր պիտի տեղաւորէր պարէնը եւ ջրի պաշարը: Պէտք էր, որ վայրկենական ճշդութեամբ ամէն մասր իր գործը կատարէր. կարգապահութիւնը եւ գործունէութիւնը անոնաւոր եղաւ:

Սրճարանապետ Թուրքին աղմուկէն տակաւին նաւավարները չէին արթնցած, երբ նաւու մարդիկներէն վեց հոգի բռնեցինք, հետղհետէ բոլորն ալ կապեցինք. անոնք մեզ Թուրք չէթաներ կը կարծէին ու սարսափած մնացած էին:

— Դուք փախստականներ կը փոխադրէք, կ'ըսէինք, ձեզ Սամսոն պիտի տանինք:

Կը խնդրէին, կը բողոքէին, կ'պնդէին, թէ իրենք յանցաւոր չեն:

Պահակատեղիին պահակները արթնցած էին, բայց չէին շարժեր. միւս կողմանէ սայլապաններ, ճամբորդները, ընդամէնը 200 հոգի, կայնած կը դիտէին, բայց ոչ ոք ձայն կը հանէր: Կարծես ամէնքը մոգական ազդեցութեան մը ներքեւ քարացած՝ մնացած էին. կամ այն է, որ մեր յանդգնութենէն չփոթած՝ իրաւամբ Թուրք կը կարծէին մեզ:

Մեզ հետ եկող յոյն նաւավարներուն բսինք, որ նաւը դէպի ջուրը քշեն. անոնք հրեցին նաւը, բայց քիթը գնաց խրեցաւ աւազին մէջ. մէկուկէս ժամ աշխատեցանք, հնար չեղաւ նաւը ջուրը քշել: Այդ յետաձգումներէն վհատած՝ Իսթիլ եւ Վասիլ առաջարկեցին, որ կրկին լեռ բարձրանանք. վտանգը ակներեւ էր, բայց ես պինդ մնացի իմ որոշումիս մէջ: Եղօն կը հսկէր ձերբակալուած նաւավարներուն վրայ, բայց ստիպուեցանք իրենց թեւերը քակել եւ ստիպեցինք, որ իրենք նաւը դէպի ջուրը մղեն: Նաւի մէջի բոլոր ալիւրը պարպեցինք, կէս ժամ աշխատելէ ետքը հազիւ յաջողեցանք նաւը դէպի ծով հանել. մեր աղմուկը աշխարհ բռնած էր, ոչ մէկ զգուշութիւն այլեւս չէինք ըներ ու կը գործէինք, կը խօսէինք առանց թնշամին նկատի ունենալու: Նաւը դրինք հինգ պարկ ալիւր թէ սնունդի համար եւ թէ զանոնք ծառայեցնելու իբրեւ պատնէշ ու ետեւը դիրք բռնելու: Ծովը ալեկոծ էր, եւ նաւը դէպի ետ կը մղուէր, իսկ մենք թրջուած էինք մինչեւ մէրկուրծքը: Նաւը մտնելէ առաջ Իսթիլը ինծ մէկ կողմ կանչեց եւ ըսաւ, թէ ինքը չուզեր մեզ ընկերանալ եւ մէկ երկու ընկեր ուզեց: Իրեն ընկեր տուինք Հաճին եւ Կիրակը, հինգ ոսկի դրամ եւ մեր բոլոր աւելորդ հրացանները: Իսթիլը հրաժեշտ առաւ մեզմէ եւ մեկնեցաւ. մենք տակաւին քիչ մը սպասեցինք անոր մեկնումին հսկելու համար եւ յետոյ եկանք, նստանք նաւ: Գիշերուան ժամը 7ն էր, երբ ծովափ հասեր էինք. մեկնեցանք ժամը 9ին:

Նաւուն երկարութիւնն էր 12 արշին, իսկ լայնութիւնը 3 արշին, ունէր մէկ առագաստ:

Այդ նաւուն է որ ապաստանած էինք, յանձնելով այլեւս մեր կեանքը եւ ազատութիւնը դիպուածին քմահաճոյքներուն:

Նաւուն մէջ էինք 13 Հայ, 9 Յոյն եւ 4 Թուրք, որոնք նաւուն մարդիկն էին. երկու Թուրքեր սպաննուեցան ծովափին վրայ, Հայ ընկերներու անունններն էին, բացի ինծմէ՝ Եղօ, Նշան Մուրատեան, Արմենակ Միքայէլեան, Ոսկիան Միքայէլեան, Վարդան Սրապեան, Նշան Փիլաւեան, Մելիք Ասարեան, Արութճան Բէհլիվանեան, Նշան Փանոսեան եւ եղբայրը, Յովնան եւ Թորոս Գարաօղլան:

Մեր նաւավարներն էին Յոյները եւ նաեւ Թուրքերը, այս վերջինները կը կարծէին, թէ իբր փախստական կամ մաքսանենգ բռնուած են չէթաներու կողմէ: Հազիւ թէ երկու հարիւր մեթր հեռացած էինք, Վասիլը ոգեւորուած սկսաւ հրացան արձակել. ես նեղացայ եւ լռեցուցի: Վասիլը եւ տղաքը կը պոռային.

— Ալլա սմարլատըք, Թուրքիա, պիդ կիտիյորդ: (Աստուծոյ կը յանձնարարենք, Թուրքիա, մենք կ'երթանք կոր):

ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

լով եղած նախատինքին համար: Տիկին Վերմերշ նորէն ոտքի ելաւ, դէմքը ծամածռելով — «Կ'ուզեմ որ աւելի լաւ հասկնաք միտքս»:

Հետեւանքը եղաւ գիրկընդխառն կռիւ մը: Համայնավարները կառավարական ամպիոնը բարձրացան, վար նետելու համար Պ. Փլեվէնը: Այնքան երեսփոխաններ խռնուած էին որ շատ մը նստարաններ ճարճատեցան, դրասեղաններ տապալեցան, մինչ Տիկին Վերմերշ կը շարունակէր ճչալ,— Դուք կը ջարդէք Հնդկաչինի ժողովուրդը: Դուք աւելի գէշ էք քան Նացիները...»:

Ի վերջոյ պահակները միջամտեցին, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար:

Վերազինման պայմանագիրները ստորագրուեցան

ՖՐԱՆՍԱ 300 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ ԶԻՆԱՄԹԵՐՔ ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

Յունուար 27ին, Ատլանտեանի զինակիցներէն եօթը պետութիւններ վերջնապէս ստորագրեցին վերազինման պայմանագիրները, առանձին – առանձին: Այս առթիւ նախագահ Թրումըն ալ իր կարգին վաւերացուց վերազինման ծրագիրը, որ գործադրելի է անմիջապէս: Արեւմտեան Եւրոպան պիտի ստանայ մէկ միլիառ տոլարի զինամթերք, զօրացնելու համար իր պաշտպանութիւնը: Ֆրանսայի բաժինը պիտի ըլլայ երեք հարիւր միլիոն տոլար, ինչ որ մեծ գոհունակութիւն պատճառած է: Այս գումարը պիտի գործածուի 1950ի ընթացքին:

Կնքուած համաձայնութեանց գլխաւոր կէտերն են.—

1.— Անհրաժեշտ է Եւրոպայի տնտեսական վերաշինութիւնը միջազգային խաղաղութեան եւ ապահովութեան համար, հետեւաբար պէտք է բացարձակ առաջնութիւն վայելէ:

2.— Ատլանտեանի զինակից ազգերը զինամթերք պիտի ստանան Մ. Նահանգներէն եւ կրնան իրարու ճարել փոխադարձաբար, համաձայն դաշինքի Գ. յօդուածին:

3.— Այս համաձայնութիւններով ընծայուած օգնութիւնը սահմանուած է զօրացնելու հիւսիս. Ատլանտեանի շրջանին հաւաքական պաշտպանութիւնը:

4.— Ամէն պետութիւն որ կ'օգտուի զինուորական օգնութեան ծրագրէն, պարտաւոր է ընծայուած աջակցութեամբ զօրացնել հիւսիսային Ատլանտեանի հաւաքական պաշտպանութիւնը, դիւրացնել պաշտպանութեան հաւաքական ծրագիրներուն մշակումը:

5.— Ատլանտեանի դաշինքն ստորագրող պետութիւններէն ոեւէ մէկը պիտի չկրնայ ուրիշ ազգի մը կողմէ ընծայուած օգնութիւնը յատկացնել տարբեր նպատակներու, առանց օգնող ազգին հաւանութեան:

6.— Ատլանտեանի դաշինքին զինակից ազգերը կը խոստանան ապահովութեան միջոցներ ձեռք առնել, խուսափելու համար իրենց զինուորական գաղտնիքներուն խախտումէն:

7.— Ֆրանսա (ինչպէս միւս պետութիւններ) պիտի դիւրացնեն հում նիւթերու արտադրութիւնը եւ փոխադրութիւնը դէպի Մ. Նահանգներ, եթէ այս վերջինները պէտք ունենան: Այս առթիւ նկատի պիտի առնուին ներքին սպառման եւ արտածման պահանջները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ պատուիրակութիւն մը, որ կը բաղկանայ 30 անդամներէ, Աղեքսանդրիա հասաւ ուրբաթ օր, խնդրելու համար որ իր հայրենիքը վերադառնայ հանրապետութեան նախկին նախագահը, Շիւքրի պէյ Քուաթլի: Ինչպէս կը յիշուի, գնդ. Հիւսնի Զայիմ 1949 մարտին հեռացուցած էր նախագահը, որ Զուիցերիա կ'ապրէր մինչեւ հոկտեմբեր, եւ յետոյ Աղեքսանդրիա հաստատուած էր:

ՊԵՐԼԻՆԻ շոգեկառքի հաղորդակցութիւնները նորէն կրճատուած են, իբրեւ հետեւանք Ռուսերու կողմէ հաստատուած կաշկանդումներու: Ամերիկեան հրամանատարը յայտարարեց թէ պատրաստ են վերսկսելու օդանաւային երթեւեկը, ինչպէս անցեալ տարուան պաշարման ընթացքին:

ՊԱՅԹԻՒՆ ՄԸ տեղի ունեցած է Հրատ մոլորակին մէջ, ինչպէս կը հաւաստեն ճափոնցի գիտնականներ: Քննութիւններ կը կատարուին, բացատրելու համար այս հրաշապատում երեւոյթը:

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին Ֆրանսայի եւ մասնաւորապէս Փարիզի մէջ: Առջի օր հանրակառքի 114 գիծերէն 28ը դադրեցուցին երթեւեկը, մէկ ժամուան համար, տեղի տալով բուռն բողոքներու: Համայնավարները չեն ծածկեր թէ այս խլրտումները միեւնոյն ատեն քաղաքական հանգամանք ունին: Ի պատասխան կառավարութեան ազդարարութեանց, կուսակցութիւնը կը յայտարարէ թէ պիտի շարունակեն քաջալերել եւ վարել գործադուլները, խափանելու համար զինամթերքի առաքումը դէպի

Պատանեկան երեկոյթ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Այս կիրակի, ժամը 3էն 10, Studio Caumartinի մէջ, 19a rue Caumartin: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Նախաձեռնութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ, Ն. Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ հովանաւորութեամբ Փարիզահայ կազմակերպութիւններու:

Salle Gaveau — 45, Rue la Boëtie

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Երգեցիկ եւ սէնֆօնիկ նուագահանդէս, նուիրուած ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ գործերուն

Մասնակցութեամբ, յայտագրի կարգով՝ Օր. Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ, ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ եւ ԻՐԻՍ ՊԻԼԱՊԻԼԵԱՆԻ:

Pasdeloupի սէնֆօնիկ նուագախումբը մասնակցութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի, Ղեկավարութեամբ՝ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Տոմսերը կանխաւ ապահովելու համար, դիմել.— Comité Festival Alemchah, 19a, rue Caumartin Tél. Ope. 54.48: Գրատուն Հ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Dan. 88.65, գրատուն Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, Pro 64.90:

ՃՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլ քաղաքի Ֆ. Կապ. Խաչի կողմէ, Շաբաթ իրիկուն, 4 Փետրուար, «Au Club»ի սրահին մէջ, 53 rue Grignan:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Մարսիլիոյ Օփերային երկու կարեւոր պարուհիները:

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՓՐԱՏՈՅԻ Մայր եկեղեցիի կրօն. ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Կաթող. պատուիրակ Արտ. արք. Սիւրմէեան այս կիրակի օր պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Մայր եկեղեցիի մէջ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը՝ կը տօնէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3 — 7, Յոյներու սրահը 5 rue Bonnefoi, Լիոն:

Հայերէնի դասընթացքի հետեւողներուն կողմէ, արտասանութիւն, երգ, եւայլն: Տօնածառ եւ նուիրաբաշխութիւն եւ զանազան անակնկալներ:

ՍԻՆԷ ՂԱԶՕ պիտի ներկայացնէ շարժանկար մը: Ճշդապահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է

ԾԱԽՈՒ Է

Հիւանդութեան պատճառով
Նպարավաճառի խանութ մը
ALIMENTATION COURS DES HALLES
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՐՈՒՍՏ ՄԷԿ ԹԱՂԱՄԱՍԻՆ ՄԷՋ
Բանուկ առուտուր, (երեք վաճառորդ, 2 կշիռ)
36 rue des Varennes
Métro Rue du Bac **Paris (7)**

Գաւառներէն դիմել դրաւոր

Ունի նաեւ բնակարան մը, երկու սենեակ եւ խոհանոց:

Հնդկաչին եւ ամերիկեան զինամթերքի պարպումը եւ փոխադրութիւնը:

ՊԵԼԺԻՈՅ երեսփ. ժողովին մէջ կատարուած վիճաբանութեան մը ընթացքին, ընկերվարական երեսփոխան մը յայտարարեց թէ Լէոփոլտ Գ. թագաւորը պիտի սպաննուի, եթէ վերադառնայ արքայական գահը: Ժողովը ժխորի մը մատնուեցաւ, այս յայտարարութեան առթիւ: Նախագահը կարգի հրաւիրելով բանախօսը, ըսաւ թէ անոր յայտարարութիւնը «արժանի չէ երեսփոխանի մը»:

ԱՆՅԱՋՈՂ ձեռնարկել ջրածին ռումբերու շինութեան, կը յանձնարարէ Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովի զինուորական յանձնախումբին նախագահը: Ուրիշ մասնագէտ մը ազդարարեց.— «Եթէ Խ. Միութիւնը առաջինը պիտի ըլլան ջրածին ռումբեր շինելու, պիտի կրնան իրագործել իրենց հազարամեայ երազը, տիրապետելու համար աշխարհի, պարզապէս երկու – երեք դեռումբեր նետելով եւ կամ երբեք չնետելով»:

ԹՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, 19 rue Damesmeի սրճարանը, մեթրօ Tolbiac: Օրակարգ.— 1. Նամակներ Ամերիկայէն, 2. Ընտրութիւն նոր վարչութեան:

«ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»Ի ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական նիստը այս երկուշաբթի, ժամը 20.30ին, Café Régent: Զեկուցանող՝ Պ. Ա. Զօպանեան: Նիւթը՝ «Քուչակեան Տաղաչարք»:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի բոլոր անդամուհիներէն կը խնդրուի ժամադրուիլ այս երեքշաբթի օր ժամը 3ին Տիկին Գազազեանի բնակարանը, 6 rue St. Sulpice, Paris (6), մեթրօ Օտէոն, նկարուելու համար: Ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հերթական դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, դպրոցի սրահը, 78 rue Rabelais: Նիւթ՝ «Մեծն Տիգրան»: Կը դասախօսէ ընկեր Բ. ԽՐԻՄԵԱՆ: Կը հրաւիրուին երէց ընկերները եւ սանուհիները:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին վրայ, Stade Atlantic, Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի Salonի խումբին դէմ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 29 Յունուար ժամը 13.15ին Stade Municipal d'Antony (rue Velpeau) Antonyի խումբերուն դէմ:

Ա.— Ժամը 15ին, Ա. պահեստի ժամը 13.15ին նոյն ժամերուն Բ. պահեստի եւ մինիմներ:

Ժամադրութիւն Stade Olier ժամը 12ին եւ Gare Antony ժամը 12.30ին:

Cadetները Stade Olier, ժամը 9ին Le Pecqի դէմ:

Մեր հայրենակիցներուն կը մնայ գալ եւ քաջալերել մեր մարզիկները որ արժանի են ատոր:

Ծախու են երկու վիլլաներ

Aix – En – Provenceի մօտ, առաջինը՝ 8 սենեակ, երկու յարկի վրայ, բաղնիք, հոսուն ջուր, ելեկտրականութիւն եւ լուացքի յատուկ տեղ: Ընդարձակ պարտէզ (մէկ հէքտար) աւազանով, հաւնոց: Մարսէյլի ճամբուն վրայ օթօքարի եւ հանրակառքի կայարաններուն քով, բարձրութեան վրայ:

Շէնքը քարաշէն է, ծառերով շրջապատուած եւ գեղեցիկ տեսարանով:

Երկրորդը՝ Aixէն մէկ քիլոմեթր հեռու Մարսէյլի ճամբուն մօտ, վեց սենեակ, բաղնիք, տաք եւ պաղ ջուր, կեդրոնական ջերմութիւն: Շէնքը հազար քառակուսի մեթրի վրայ շինուած է եւ ունի մեծ կառատուն, աշխատանոց, հաւնոց, աղաւնոց 80 հազար լիտր ջուր պարունակող աւազան, 700 որթատունկ, քարէ պատով շրջապատուած:

ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

Դիմել.— **Maison Robert**, 3 rue de la Couronne, Aix en Provence, (Պուշ տիւ Ռօն):

ՀԱՅ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հրատարակութեան համար պատրաստ է
Երկար ատենէ ի վեր սպասուած
«ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԵԹՈՏ»Ը

Անհրաժեշտ հրատարակութիւնը որ գնահատուած է Արհեստակցական շատ մը մարմիններէ եւ պատրաստուած տարիներու փորձառութեամբ եւ պրպտումներով:

Իւրաքանչիւր հայ դերձակ որ կը փափաքի ունենալ հայերէն լեզուով, արդիական եւ դիւրըմբռնելի ձեւագիտութեան մեթոտ մը, այժմէն պէտք է բաժանորդագրուի, փութացնելու համար անոր հրատարակութիւնը: Գինը 1500 ֆրանք:

Դիմել հեղինակին.— **P. TOURIKIAN**
133 Bld. de la Liberaton, Marseille C.C.P. 74134

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en R. C. S. 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678-63
Mardi 31 Janvier 1950 Երեքշաբթի 31 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6065–Նոր շրջան թիւ 1476
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄ

Բա՛ռն անգամ սարսուռ կը պատճառէ բոլոր անոնց որ անկեղծօրէն կը հաւատան խաղաղութեան եւ կ'աշխատին ապահովել անոր ամրապնդումը :

Այո, կը վերազինուի Եւրոպան, նոյն մտահոգութեամբ, — Ապահովել խաղաղութիւնը :

Եւ ահաւասիկ անախընթաց զինարշաւ մը : Կարելի եղածին չափ շատ օդանաւ, մարտանաւ, թնդանօթ եւ հրասայլ :

Իսկ այս բոլորէն վեր, նոր եւ շատ աւելի ահարկու, մահացու զէնքեր: Հիւլէական ռումբ, ջրածին – ռումբ, մանրէական պատերազմ, մահուան ճառագայթներ եւ ուրիշ ինչ հրէշային գիւտեր որ կրնանք երեւակայել :

Կը թուի թէ երկրորդական գծի վրայ մնացած են բոլոր այն գիտելիքները, գիտական հետազօտութիւնները որ պիտի կրնային բարելաւել մարդկային կեանքը:

Եւ միջազգային մամուլն ալ անդադար իւղ կը լեցնէ կրակին վրայ, ընդարձակ եւ սանձարձակ նկարագրութիւններով: Թերթեր կան որոնք մասնագիտութեան վերածեր են ոճիր – արկածներու եւ այս կարգի «յայտնութեանց» պատկերազարդ նկարագրութիւնը :

Վերջին լուրերու համաձայն, մինչեւ յառաջիկայ մարտ Եւրոպա հասած պիտի ըլլան ամերիկեան զինամթերքի առաջին բեռները, որոնց աւելի բաժինը վերապահուած է Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ :

Մ. Նահանգներու խորհրդարանը մէկ միլիառ տոլարի վարկ մը սահմանած է արեւմտեան Եւրոպայի վերազինման համար. բայց նախագահը 100 միլիոնը վերապահած է ուրիշ երկիրներու (Յունաստան, Թուրքիա, Ծայր. Արեւելք) :

Այս գումարէն Ֆրանսայի բաժինը պիտի ըլլայ 300 միլիոն տոլար: Ուրեմն, նոյն արժէքով զինամթերք պիտի ստանայ այս երկիրը, որ միշտ բացառիկ աջակցութեան կը կարօտի, նկատի առնելով իր աշխարհագրական եւ քաղաք. դիրքը :

Ինչպէս յայտնի է, Ատլանտեանի զինակիցներէն իւրաքանչիւրը առանձին համաձայնութիւններ կնքեց Մ. Նահանգներուն հետ, իր ստանալիք զինամթերքի մասին:

Այս համաձայնութեանց վաւերացումը թեւ տուած է «խաղաղութեան կուսակիցներուն», սաստկացնելու համար պայքարը, առաջնորդութեամբ Մոսկուայի :

Արդարեւ, ամէն տեղ ալ բոլշեւիկեան եւ ուղեկից կազմակերպութիւններն են որ կը վարեն շարժումը, օգտուելով բոլոր պատեհութիւններէն:

Միշտ այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ արեւմտեան պետութիւնները պատերազմ կը պատրաստեն Խ. Միութեան դէմ, անոնք ամէն միջոցի կը դիմեն, վերազինումը խափանելու համար:

Իրենց նշանաբանն է, — Ոչ մէկ պատերազմ Խ. Միութեան դէմ: Ուրեմն բանուորը պիտի չպարպէ Ամերիկայէն հասած նաւերը: Պիտի արգիլէ զինամթերքի շինութիւնը, տեղափոխութիւնը եւայլն:

Տրամաբանօրէն, զինուորն ալ պիտի մերժէ հնազանդիլ, եթէ դէպքերը հարկադրեն ճակատ յարդարել:

Վերջերս այս ուղղութեամբ սարքուած ժողովի մը մէջ, երիտասարդ մը կը հարցնէ.

— «Զինուորցու եմ եւ զօրակոչ ստացած : Երթա՞մ թէ չերթամ ...

Խաղաղութեան ճշմարիտ բարեկամներուն համար ամէնէն եղերական պարագան այն է որ, բոլշեւիկները անձնատուր եղած են դիւային ռազմախաղի մը :

Օգտուելով արեւմտեան Եւրոպայի եւ Ամերիկայի ազատ կարգուսարքէն, անոնք կանգ չեն առներ որեւէ միջոցի առջեւ, իրենց հայրենիքներուն պաշտպանութիւնն անգամ կազմալուծելու, ջլատելու համար :

Միւս կողմէ, սուտ – խենդ կը ձեւանան: Գիտնալով հանդերձ որ շատ աւելի ահարկու զինարշաւ մը տեղի կ'ունենայ կարմիր գիծէն անդին: Կատարեալ գաղտնապահութեամբ եւ «հարուածային» բռնութեամբ :

Անհրաժեշտ չէ մարգարէ կամ ռազմագէտ ըլլալ, լուծելու համար այս քստմնելի ողբերգութեան գաղտնիքը, — ո՞րն է պատճառ, ո՞ր հեռանանք ...

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

Ի՞ՆՉՊԷՍ Կ'ԸԼԼԱՐ, ԵԹԷ

Փափուկ սեռի մասին եղած բոլոր առասպելական քնքոյշ պատմութիւնները ա՛լ քնաբեր հէքեաթներ կարելի է նկատել:

«Ֆեմինիզմ»ի յաղթանակով կիները գացած բազմած են նախարարական թիկնաթոռներու վրայ, դատարաններու մէջ եւ շատ մը երկիրներու երեսփոխանական նստարաններ զարդարուած են գեղեցիկ սեռին նմոյշներով :

Որ եւ է բանով ալ ետ չեն մնար իրենց այր արհեստակիցներէն: Ընդհակառակն:

Ինչե՛ր չկարդացինք իրենց ամուսինը դնդակահարել տուող տեսակներու մասին: Իսկ ամբոխներ առաջնորդող, բռունցք բարձրացնող եւ քաղաքական կիրքեր բոցավառող նազելաշուքներ որքա՜ն կ'ուզէք :

Ահա եւ երեսփոխան Տիկիններ, որոնք տակնուվրայ կ'ընեն ժողովասրահներ, նախարարներ վար կ'առնեն ամպիոններէն եւ ութսունամեայ նախագահներ արմանք զարմանքի կը մատնեն իրենց ատելավառ արտայայտութիւններով, ու բացագանչութիւններով :

Դերերը հրջուած են: Աշխարհն ալ միասին: Ի՞նչ բան իր տեղն է արդէն որ կինն ալ իր տեղը ըլլայ :

Բայց հակառակը պնդողներ ալ կան: «Եթէ կինը իր տեղը ըլլար», կ'ըսեն անոնք, աշխարհ ալ հրջուած չէր ըլլար այսպէս:

Չէ՞ որ կինն է առանցքը երկրագունդին: Կարելի չէ՞ արդեօք այս յեղաշրջուած կարգերը իրենց տեղը բերել. կինը ղրկել իր օճախին առջեւ, որ ապուրին աղը դնէ, երախաներուն չորերը լուայ, իսկ այրը երթայ ճառ խօսի ու ի հարկին գըլուխ պատռէ :

Արդիւնքի տեսակէտով անշուշտ անհամեմատ աւելի լաւ է այս «հակաֆեմինիստ» տեսակէտը : Բայց եկուր հասկցուր մեր սիրելի ամազոններուն որոնք կը նախընտրեն այրած կերակուրներով զարդարել իրենց սեղանները եւ կոփամարտիկի յաղթական շքանշաններով՝ իրենց կուրծքերը :

Եզրակացութիւնը հանեց փորձառու մամիկ մը.

— Որո՞ւնն է մեղքը: Այրերունը անշուշտ... ձանձրոյթէն պիտի քնանային երեսփոխանի աթոռներուն վրայ, եթէ այդ նազենիները հոն չտանէին »:

ՍՕՍԻ

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

Պոլսոյ թուրք թերթերէն «Հիւրիյէթ» կը պատմէ (23 Յունուար).—

Իսթանպուլի մէջ Հայոց Թաղական խորհուրդներու ընտրութենէն վերջ, ընդհ. ժողովի անդամները պատրաստութեանց ձեռնարկած են, Պատրիարքին ընտրութեան համար: Այս ժողովը, որուն հարիւրին ութսունը աշխարհականներէ, եւ հարիւրին քսանն ալ կրօնականներէ կը բաղկանայ, պիտի ընտրէ Հայոց պատրիարքը: Ընտրութիւնը պիտի կատարուի Գումգափու, Աթոռանիստ Մայր եկեղեցին, բայց թուականը ճշդուած չէ տակաւին :

Պատրիարքական թեկնածուն պէտք է արքեպիսկոպոս մը ըլլայ, եւ այս աստիճանը ունեցող չորս հոգի կայ ներկայիս.— Առաջին Արսլանեան, որուն ընտրուելու հաւանականութիւնը շատ տկար է: Իրմէ վերջ կուգան Կիպրոսի, Ամերիկայի եւ Պուլկարիոյ արքեպիսկոպոսները:

Ընդհ. ժողովը պատրիարքի ընտրութեան առթիւ կարգ մը պայմաններ դրած է: Ա.— Թեկնածուն պէտք է պաշտօնավարած ըլլայ Թուրքիոյ բարեկամ կամ դաշնակից երկրի մը մէջ: Բ.— Պատրիարքական թեկնածուն պէտք է ծանօթ ըլլայ իր թրքասիրութեամբ եւ միշտ ապացուցած ըլլայ իր այս զգացումին :

Վերոգրեալ չորս թեկնածուներուն մէջ, Արսլանեան ամէնէն աւելի ծանօթ է իր թրքասիրութեամբ, բայց հայ համայնքը ներքին պատճառներու բերումով՝ դժուար թէ ընտրէ զայն: Հետեւաբար ամէնէն զօրաւոր ընտրելին է Ամերիկայի առաջնորդ Խաչատուրեան Արք., որ իր հայրենիքին՝ Թուրքիոյ հանդէպ միշտ ալ սէր ունեցած է, եւ պաշտօնավարած Թուրքիոյ բարեկամ երկրի մը, Ամերիկայի մէջ :

Ձեռնհաս իշխանութիւնը կը հաղորդէ թէ Թուրք կառավարութիւնն ալ պիտի չընդդիմանայ Խաչատուրեանի պատր. ընտրութեան :

ՅԱՌԱՋ.— Թուրք թերթը կ'ակնարկէ Հարաւ. Ամերիկայի կաթող. պատուիրակին՝ Գարեգին արք. Խաչատրեանի :

Ֆրանսայի Ներքին Կեանքը

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՊԱՀԱՆՋԵՑ ՀԻՆԳ ԱՆԳԱՄ — ՆՈՐԷՆ ՅՈՒԶՈՒՄՆԱԼԻՑ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ — ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԳԵՒԸ ԵՒ ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ

Ազգ. Ժողովին շաբաթ օրուան նիստին մէջ, վարչապետը հինգ անգամ վստահութեան քուէ պահանջեց, ելմտացոյցի վերջնական քուէարկութեան համար: Վիճաբանութեանց ընթացքին, ելմտական նախարարը, Պ. Փեչ, քննադատեց Հանրապետութեան առաջարկած խնայողութիւնները: Դիտել տուաւ որ եթէ ջնջեն ալիւրի համար նշանակուած նպաստը, հացին գինը 1·20 — 1·40 պիտի աճէ: Ուրիշ նպաստներ ալ կարելի չէ ջնջել: Գալով պաշտօնեաներու կրճատման, մինչեւ հիմա արձակուած են 156·000 պետական պաշտօնեաներ եւ ազգ. ընկերութեանց 132·000 գործակալներ : Կառավարութիւնը չի կրնար ընդունիլ 58 միլիառի բացը եւ կը պահանջէ վաւերացնել Ազգ. ժողովին սկզբնական որոշումը :

Նախարարը հաւաստեց թէ գիները սկսած են իջնել, հետեւաբար պէտք է դիմանալ, յաջողելու համար: Ճիշդ այդ պահուն Պ. Փեչ սկսաւ տատանիլ եւ մեծ դժուարութեամբ կրցաւ իջնել բեմէն: Վարչապետը տեղէն ցատքելով բռնեց թեւէն որ պէտքի չիյնայ: Բարապանները եւ երեսփոխաններ օգնութեան հասնելով լուր տուին բժիշկին որ անմիջական դարմանները կատարեց:

Հանդստանալէ վերջը, նախարարը վերադարձաւ եւ վիճաբանութիւնները շարունակուեցան : Վերջնական քուէարկութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի :

★ Ժողովրդական կուսակցութեան (M. R.P.) վարչական ժողովին առջեւ զեկուցում տալով իր յառաջիկայ ծրագիրներու մասին, ըսաւ թէ փետրուարին փոխարինութիւն մը պիտի վճարուի այն աշխատաւորներուն որոնք բաւարար վճարում չեն ստանար: Այս անգամ աւելի շատ աշխատաւորներ պիտի օգտուին: Յետոյ ծրագիրներ պիտի մշակեն, գործադուլի օրէնքը կանոնաւորելու, ինչպէս եւ սահմանադրութիւնը վերաքննելու համար :

★ Ազգ. ժողովը 193ի դէմ 401 ձայնով վաւերացուց Պաօ Տայ կայսեր հետ (Հնդկաչին) կնքուած համաձայնութիւնները: Այս առթիւ ալ յուզումնալից տեսարաններ պարզուեցան: Օրուան նախագահը տիկին մըն էր: Երբ կ'առաջարկէր պատերը փակցնել պատերազմական նախարարին ճառը, համայնավարներն ալ պահանջեցին պատերը փակցնել ցանկը անոնց որ օգտուած են Հնդկաչինի չէքերէն, գաղտնիքներ ծախելու համար :

Առաջարկը քուէարկուեցաւ 572 ձայնով: Այս անգամ երեսփոխան մը առաջարկեց դարձեալ պատի ազդերով յայտարարել այն գումարները զորս համայնավար կուսակցութիւնը ստացած է արտասահմանէն: Ուրիշ մը թելադրեց յայտարարել ցանկը անոնց որ դրամ տուած են փառաւոր ինքնաշարժ մը նուիրելու համար Պ. Թորէզի :

Այս միջադէպը հազիւ փակուած, նոր փոթորիկ մը պայթեցաւ: Համայնավար երեսփոխան մը դասալքութեան հրաւէր մը կ'ուղղէր Հնդկաչին ղրկուած զինուորներուն, երբ ժողովրդական երեսփոխան մը պոռաց.

— Դուք Տորիոյի պէս կը խօսիք եւ անոր պէս ալ պիտի վերջանաք...

Համայնավար երեսփոխանուհի մը, Տիկին Ժինոյէն, նոյնպէս կը խլրտէր, երբ դարձեալ ժողովրդական երեսփոխան մը դիտել տուաւ.

— Այս այն տիկինն է որ Գերմաններէն արտօնութիւն կը խնդրէր վերհրատարակելու «Իւմանիթէ»ն :

★ Հանրակառքերու եւ մեթրոյի գիներուն 40 առ հարիւր յաւելումը սկսաւ երէկ, երկուշաբթի: Ձախակողմեան սէնտիքաները պատուիրած էին մերժել յաւելումները, բայց ժողովուրդը համակերպած էր, ճարահատ: Ոստիկանութիւնը միջոցներ ձեռք առած էր, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար :

★ Կարգ մը նաւահանգիստներու մէջ բանուորները կը մերժեն պարպել Ամերիկայէն հասած զինամթերքը կամ բեռցնել Հնդկաչինի համար զէնք փոխադրող կառախումբերը: Լա Փալլիսի եւ ուրիշ չորս նաւահանգիստներու մէջ զինուորներ կը կատարեն բանուորներուն գործը:

Փարիզի մէջ ձերբակալուեցաւ համայնավար գործիչ մը՝ Ֆաժոնի կինը, երբ դրամ կը հաւաքէր ի նպաստ նաւահանգստի բանթողներուն: Սէն Նազէրի մէջ հազարաւոր համայնավար բանուորներ ցոյց մը կատարեցին ամերիկեան մարտանաւի մը դէմ: Թերթերը կը գրեն թէ համայ–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ՈՒՐՄԻՈՅ ԵՒ ՍԱԼՄԱՍՏԻ ՄԷՋ

1918 Յունուարի վերջը, Ասորիներու կրօնական եւ ազգային ընդհանուր պետ Մար – Շիմօն պատրիարքը Ուրմիա գացեր էր իր հօտին կրօնական եւ տնտեսական հոգերը գոհացնելու համար: Թշնամիի գործակալները որոշած էին սպաննել Մար – Շիմօնը եւ բնաջնջել Ասորիները:

Դաւադրութեան ձախողումին հետեւանքով եւ Ասորիներուն սպառնացող վտանգին դիմադրելու համար, փոխադարձ ընդհարումներ տեղի ունեցան:

Դաւադիր եւ նախայարձակ տարրերու (Թուրք, Թաթար, մաս մըն ալ պարսիկ) ղեկավարներէն շատեր յաջողեցան փախչիլ:

Անոնց մէկը Ամիր – Արշատը կ'ուզէր իր ձախողանքին վրէժը լուծել Սալմաստի քրիստոնեաներէն եւ արշաւանքի կը պատրաստուէր:

Անտէր մնացած Ուրմիոյ բնակիչները կը դիմեն Ամերիկեան Միսիոնարութեան պետ Տօքթ. Շէօտին եւ Մար – Շիմօնին, որպէսզի քաղաքին եւ շրջաններու ապահովութիւնը վերահաստատեն:

Նոր դէպքերէն մտահոգուած, Ուրմիոյ քրիստոնեաները, որոնք մէկէ աւելի անգամ իրենք զիրենք ապահով զգացած էին, իբրեւ չէզոք կառավարութեան հպատակներ, կամ ապաւէններ էին արշաւող Իթթիհատական բանակներու ողորմածութեան: Թէեւ 1914 – 1915ին ականատես եղած էին իրենց հարազատներու խողխողման, բայց դարձեալ երկընտրանքի մը առջեւ կը գտնուէին:

Մնա՞լ թէ գաղթել անմիջապէս:

Մնալ՝ կը նշանակէր դիմել ինքնապաշտպանութեան, որ լայն միջոցներու կը կարօտէր: Գաղթել նոյնպէս դարհուրելի կը թուէր:— Յոյս չկար նաեւ ուրէ տեղէ օգնութիւն ստանալու համար:

Անտեղեակ թէ ի՞նչ կը մտածեն մեր բախտակից Ասորիները, 1918 Փետրուար 13ին Սալմաստի Հաֆթվան գիւղին մէջ, Հ. Յ. Դ. Մինարէթի կոմիտէի նախաձեռնութեամբ, հայաբնակ գիւղերու եւ գաղթական բազմութեանց ներկայացուցիչներու ժողովը գումարուեցաւ, որ փոխուեցաւ տեսակ մը ժողովրդական միթինկի:

Լաւատես չէինք, որովհետեւ տեղացի եւ գաղթական Հայերու, ինչպէս նաեւ տեղացի Ասորիներու եւ գաղթական «Ջիլօներու» մէջ մտածումի, ձգտումներու եւ շահերու աններդաշնակութիւններ կային:

Մեր ներկայացուցիչներու մէջ կային հարուստ կալուածատէր, կղերապահպանողական տարրեր, որոնք դեռ արշաւող Թրքական բանակէն ողորմածութիւն կ'ակնկալէին:

Ընչազուրկ գաղթականները, Ատրպատականի հետ զիրենք ոեւէ բանով կապուած չզգացող մտաւորականներ եւ մաս մը կորովի երիտասարդները կը պահանջէին կամ անմիջապէս պատրաստուիլ ինքնապաշտպանութեան եւ կամ անմիջապէս գաղթել Կովկաս, քանի դեռ ճամբաները գոցուած չէն:

Սամսոն խանի հեռատեսութիւնն ու հնարամտութիւնը կրնար միայն բերք հնձել այդ ժողովէն: Ի վերջոյ, ժողովը հասաւ որոշ եզրակացութեան մը, քուէարկելով հետեւեալ բանաձեւը.

— «Նկատի ունենալով ռուս զօրքերու հեռանալէն ստեղծուած դժնդակ պայմանները եւ արտաքին ու ներքին թշնամիներէն քրիստոնեաներուն սպառնացող բնաջնջման վտանգը, ինչպէս նաեւ տեղացի քրիստոնեաներու տնտեսական կապերով Ուրմիին, Սալմաստին եւ Խոյին կապուած ըլլալու հանգամանքը եւ մանաւանդ գաղթելու մեծ դժուարութիւնները՝ ներկայացուցչական ժողովը կ'որոշէ.—

1.— Զինել զէնքի ընդունակ բոլոր տղամարդիկը, կազմակերպել եւ մարզել ինքնապաշտպանութեան:

2.— Ամէն զոհողութիւն յանձն առնել զինամթերք ձեռք բերելու համար:

3.— Ամէն հնարաւոր միջոցներ փորձել հարեւան ցեղերու միջեւ ծագելիք բոլոր վէճերը խաղաղօրէն կարգադրելու համար, ստանձնելով միջնորդի, հաշտարարի դեր:

4.— Եթէ ոեւէ կողմէ վտանգն անխուսափելի համարուի, Հայերը նախայարձակ պէտք չէ ըլլան, բայց եւ այնպէս պէտք չէ տատանիլ, երբ վտանգ կը սպառնայ մեր պատուին, գոյքին եւ կեանքին, որու կողմէ ալ ըլլայ յարձակումը:

5.— Թրքահայի, Ռուսահայի եւ Պարսկահայի խտրութիւն դնողները խստիւ պէտք է պատժուին: Չկայ նաեւ կուսակցական խտրականութիւն:

6.— Բոլորը անխտիր պէտք է ենթարկուին ընտրուած զինուորական մարմնի հրահանգներուն, անսաստողները անխնայ կը պատժուին»:

Ժողովը գաղտնի քուէարկութեամբ եւ համարեա միաձայնութեամբ ընտրեց 11 անձերէ բաղկացած Զինուորական Մարմինը եւ լիազօրեց զայն օժանդակ յանձնախումբեր կազմելու գիւղերու եւ շրջաններու մէջ:

Նոյն մարմինը պարտադրուեցաւ Ասորիներու հետ բանակցութիւններ վարելու եւ ժամանակի պահանջներու համաձայն ձեռնարկներ կատարելու համար:

Նոյն երեկոյ, նորընտիր Մարմինը ժողով գումարեց, մեր կացութիւնը, մեր ուժերը եւ մօտաւոր ապագային՝ հաւանական համարուած դէպքերը քննելու, յատուկ ուղեգիծ պատրաստելով եւ աշխատանքի բաժանում կատարելով: Մարմնի նախագահ եւ արտաքին յարաբերութեանց ղեկավար ընտրուեցաւ Ստ. Թադէոսեան (Սամսոն խան): Փոխադրութեանց եւ պահեստներու ղեկավար նշանակուեցան Գեղամ Թադէոսեան եւ Ա. Աղաբէկեան. պարենաւորման վարիչներ՝ Յակոբ Բաբլօեան, Առ. Յարութիւնեան եւ Անդր. Տէր Մարտիրոսեան, Բժշկա – սանիտարական բաժնի ղեկավարներ՝ Տօքթ. Վ. Յովհաննէսեան եւ Ալթունեան, իսկ զինուորական յատուկ գործերու համար Մահլամցի Ջիբրայիլ Վարդանեան, Բ. Իզրաշեան եւ տողերս գրողը: Բժիշկ Վ. Յովհաննէսեան կը վարէր միաժամանակ եւ Աղբակ (Պաչղալէի շրջան) գաւառի բոլոր գործերը:

Յաջորդ օրն իսկ հրապարակ հանուեցաւ Զինուորական Մարմնի անդրանիկ խմորատիպ Թռուցիկը:

Այդ օրը հայկական բոլոր գիւղերու մէջ խրախճանք կար: Հայերը կը կազմակերպուէին, համերաշխ էին եւ բոլորանուէր ջանքերով ինքնապաշտպանութեան գործին լծուած: Ամէն մարդ կը ջանար բան մը ընել, բան մը նուիրել, անման չմնալու համար ընդհանուր եւ նուիրական գործէն: Կային նաեւ թոնրատուներու մէջ, գիւղերու պատերուն տակ վնասակար փափուքներով միտքեր պղտորողներ:

Փետրուար 15ի գիշերը ձերբակալուած քիւրտ սուրհանդակի մը քով գտնուած նամակէն պարզուեցաւ որ Սմկօն կը խորհի գործի ձեռնարկել մօտերս:

— «Դուք պատրաստ եղէք, Ճարի – Գալէն Տիլիմանը երեք ժամէն կուգան իմ ձիաւորները: Աւտոյի ձիաւորներուն ժայռերն անգամ չեն դիմանար: Սալմաստի եւ Ուրմիոյ քրիստոնեաներու գլուխները պիտի տրորուին մեր ձիերու սմբակներուն տակ», կը գրէր Սմկօն Տիլիմանի իր գործակիցներուն:

Անմիջապէս դիմեցինք Շարաֆխանէի ռուսական պահեստներու դեռ հոն մնացած պետին, զէնք պահանջելով:

Յուսահատ էինք, բայց «փորձը ձրի է», ըսուեցաւ, կար նաեւ փոխադրութեան դժուարութիւնը, մեզմէ 70 քիլոմեթր հեռու վայրէ մը, թշնամի գիւղերու մէջէն զէնքերը բերելու համար:

ԱԶԳԻՆ

ԵՐԵՒԱՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Քաղաքը պատշգամից

(Բ. Եւ վերջին մաս)

Վերադառնանք քաղաք եւ դիտենք հակառակ կողմը տանող պողոտայի մուտ ժապաւէնը: Այստեղ ասֆալտի ուղղութեամբ կարկաչում է Գետառը: Աջ կողմում գտնւում են քարահանքերը, շինարարական խճի գործարանը, ապա կենդանաբանական հարուստ այգու ստուերոտ ծառուղիները: Քաղաքի պարպումին ատեն հոն տարուած են Մոսկուայի կենդանաբանական այգիին գազանները եւ վայրի թռչունները, Վոլո փիղը, սպիտակափետուր գեղեցիկ Վալիա թութակը: Քիչ անդին, լեռնալանջում մի քանի քիլոմեթր տարածութեան վրայ ստեղծուած Բուսաբանական այգում մենք կը տեսնենք սիրուն Ջրվէժը: Նորից վերադառնանք եւ դիտենք քաղաքից դուրս բերող ճանապարհները՝ թէ եզրերով ծառազարդուած այն հարթ ուղին, որը տանում է դէպի կայարան, թէ այն, որը չհասնելով գետին, բարձրանում է նոր հոյակապ կամրջի վրայ, որը հսկայական բարձրութեամբ Զանգուի երկու ափերը միացնում է քաղաքի մակարդակին, թէ՝ այն, որ թեթեւակի ու աննկատելի կերպով բարձրանում է:

Տասը տարի առաջ ճամբորդել եմ ամէնէն նախնական եղանակով սայլով, որովհետեւ այս ճանապարհով ուրիշ կերպ գնալ չէր կարելի: Գնում էինք երկար, ժամերով, մինչեւ որ անասունների հօտերով կոխկրտուած խոտերի մէջ փայլեցաւ լճակ – ջրաւազանը՝ Թոխմախան – լիճը, որն այստեղ ոչ ոքի պէտք չէր, բարձաթողի էր տրորուած, եւ որի շուրջը ոչ մի շէնք չկար: Իսկ այժմ այստեղ է հասնում հանրակառքը, որն անցնում է տների խիտ շարքերի միջով ձգուած լայն փողոցով: Քաղաքը դեռ շարունակւում է, աճում է դէպի բոլոր կողմերը եւ միակ լիճը գտնւում է արդէն նրա սահմանագծում: Որտե՞ղ է գտնւում այդ լիճը: Երիտասարդութեան համար կառուցուած գեղեցիկ այգու մէջ՝ թաւուտ ծառերի գոտում: Լճափին կայ մակուկակայան, լողացողների համար «տրամպլին», անկարգելի աշտարակ, լողարան:

Այնպէս յաղթահարեցին Երեւանի կառուցանողները քաղաքի երկու գլխաւոր չարիքները ճանապարհազրկութիւնը եւ փոշին: Ասֆալտապատ կապոյտ ճանապարհներով անհետացել են «փոշէ մրրկի» ուղիները: Բայց եկէք նայենք բուն քաղաքին, նրա տեսքը, մանաւանդ աշտարակից, օդից դրեթէ հէքեաթ է թւում: Շէհէրադատէի մէջ, Սողոմոնի կնիքով ամրացած շշից դուրս եկած ոգին հերոսի հրամանով մէկ գիշերուայ ընթացքում ոչնչից կառուցում է կախարդական քաղաքը: Բայց ահա այս առաջացել է առանց կախարդութեան, թէեւ աւելի է չքնաղ ու աւելի հարուստ, քան ամէն տեսակ կախարդութիւն: Այն ստեղծել են հայկական քարից՝ բոլոր գոյների ու երանգների շինարարական տուֆից: Բնական, անարատ քարը հայ ճարտարապետներին թելադրել է ճարտարապետական անարատ ձեւեր, որոնք օրկանապէս կապուած են հարազատ ճարտարապետութիւն դասականին հետ, պալատների, բնակելի տների ամբողջ շարաններ, որոնցից ոչ մէկը նման չէ միւսին, բայց նրանց միջեւ չկայ նաեւ անճաշակ հակասութիւն: Լայն հիմնաքարեր, ճակատի կիսակամարներ եւ կիսասիւնաշարեր, իւրօրինակ աշտարակներ վերեւում, բակերի բարձր, ծածկուած վերնակամարներ, որոնցից անսպասելիօրէն երեւում է քաղաքի համայնապատկերը. Արարատը, պատշգամների գեղեցիկ գծերը: Ահա ճերմակ շէնքի հոյակապ շարասիւները (Գրքի Պալատ), ահա ներքին երկկողմ սանդուղքի մոթիվը՝ վարդագոյն յղկուած մարմարից կառուցուած Պետական դրադարանի նախասրահը, ահա կլորիկ, ներդաշնակ մի հոյակապ շէնք, որն իր շրջանաձեւ շարժման մէջ յիշեցնում է Հռոմի հուշակաւոր Բրամանտէ տաճարիկը (Պետական աստղադիտարան) եւ, վերջապէս, ամբողջ քաղաքին իշխող երկու հրաշակերտ շէնքեր, որոնք, ասես, տալիս են նրա ընդհանուր ոճն ու բնոյթը հասկնալու բանալին: Կառավարական տունը՝ Քոլագերանի վարդագոյն քարից եւ Օփերայի եւ պարախաղի թատրոնը, երկուսն էլ Հայաստանի հանճարեղ ժողովրդական ճարտարապետ՝ հանգուցեալ Ա. Ի. Թամանեանի ստեղծագործութիւններն են: Նա առաջինն էր, որ բարձր խօսեց Հայաստանի հնադարեան հարուստ ճարտարապետութիւնն օգտագործելու անհրաժեշտութեան մասին՝ որպէս սեփական դասական աւանդութիւն: Բայց այն ամէնը, ինչ իսկապէս ազգային է, պետական նշանակութեան, պետական բարձրութեան հասած, հիմնուել է ոչ միայն սեփական,տեղական աւանդութիւնը օգտագործելով այլ նաեւ ազգային ձեւերը արուեստի համաշխարհային զարգացման օրէնքների հետ ստեղծագործօրէն զուգակցելով: Ակադեմիկոս Թամանեանը, այդ բազմակողմանի կրթուած, զարգացած մարդը, վերածնեց ազգային ճարտարապետութիւնը:

Հին, փոքրիկ Երեւանում միշտ նեղուածք էր, եւ թւում էր, թէ քաղաքը բոլորովին զարգանալու տեղ չունի: Բայց հիմա նոր, մեծ մայրաքաղաքում երեւան է եկել հսկայական տարածութիւն, նրա պողոտաները լայն են, ինչպէս աշխարհի լաւագոյն կենտրոններում, նրա հրապարակները ընդարձակ են, իսկ դրա հետ միասին նաեւ նոր հնարաւորութիւններ են բացուել քաղաքի յետագայ զարգացման համար: Մտէք Քաղաքային Սովետի ճարտարապետական արուեստանոցները,— ձեզ ցոյց կըտան ապագայ քաղաքի ամբողջ նոր թաղամասերի նախագծերը՝ գիտութիւնների ակադեմիայի տների համախմբումը, արուեստի ու գրականութեան աշխատողների քաղաքամասի մի յարկանի ամարանոցներու համախմբումը, աւաններու թաղամասի պալատներու խումբը: Երեւանը դարձել է բուսականութեան քաղաք: [illegible], որ աշխարհագրական տեսակէտից այստեղ այսպէս կոչուած «անապատային գօտի» է: Ծառ տնկելը դժուար բան չէ, այստեղ նրան աճեցնելն ու պահպանելն է դժուար: Մի քանի տարուայ ընթացքում Երեւանում տնկել ու պահպանել են ոչ փոքրաթիւ պուրակներ, ծառեր: Բուսականութեան կանանչ խորութեան վրայ յառնում է Լենինի վիթխարի յուշարձանը՝ քանդակագործ Մերկուրովի աշխատանքը, կանաչը բոլոր կողմերից պարուրում է Օփերայի ու պարախաղի թատրոնը. խնամքով պահպանուող դալար բուսականութիւնը ստուերի տակ է պահում կառավարական տան վարդագոյն քարը: Երեւանում իր ամբողջ ձայնով խօսեց նաեւ ջուրը: Փողոցների երկարութեամբ գեղեցիկ քարակերտ աղբիւրներից գիշեր ցերեկ յորդում է խմելու կենարար ջրի վճիտ հոսանքը: Արծաթափայլ հովհարի պէս ջրակաթիլներ են ցայտում Շահումեանի արձանի մօտ

Գաղութէ գաղութ

ԵՒ ԴԵՌ Կ'ԱՇԽԱՏԻ...

Տնտեսագէտ պրոֆ. Վահան Տոտոմեանցի մասին՝ Պերլին Թէմբէլհօֆէն (Գերմանիա) գրութիւն մը ղրկուած է «Հայրենիք»ի, ստորագրուած Լ. Վիլմանի կողմէ: Յօդուածագիրը ըստ երեւոյթին, կ'անդամակցի Գերմանիոյ համագործակցական տնտեսական շարժման, որուն գլխաւոր տեսաբանը եղած է փրոֆ. Վահան Տոտոմեանց: Վ. Վիլման կը յայտնէ թէ յառաջիկայ փետրուար երեքին, փրոֆ. Տոտոմեանց 75 տարեկան պիտի ըլլայ: Այս առթիւ կը յիշէ նաեւ անոր բազմաթիւ տնտեսական աշխատանքները եւ այն մեծ ծառայութիւնը, զոր կատարած է Տոտոմեանց՝ աշխարհի մէջ տարածելու համար համագործակցական տնտեսութեան դրութիւնը:

1932ին Պերլինէն հեռանալով, Տոտոմեանց հաստատուեցաւ Սոֆիա: Վերջին պատերազմին կորսնցուցած է իր թանկարժէք մատենադարանը, իսկ ծանր դժբախտութիւնը ունեցած է բոլորովին կորսնցնելու նաեւ տեսողութիւնը: Հակառակ այս կացութեան, Տոտոմեանց կ'աշխատի այսօր հրատարակել նոր առձեռն բառարան մը որ պիտի կրնայ առաջնակարգ ծառայութիւններ մատուցանել, եթէ համագործական ոգիի նոր առաջնորդները արժանի ուշադրութիւնը ընծայեն անոր:

գտնուող երկու չատրուաններից: Իսկ գեղեցկուհի Զանգուն մտել է բուն քաղաքի մէջ, կամ, աւելի ճիշդ, քաղաքի կենդրոնը հասել է նրան: Ձեր առաջ երգանման կարկաչում է կապուտակ գետը, որն իր ջրերը բերում է Սեւանի լճից: Զանգուի ափերը կորած են փարթամ այգիներ, մէջ: Այժմ աչնան գունագեղութիւնն է իջել այս այգիների վրայ. ուռիների վառ դալկութիւն, տանձենիների ալ – կարմիր գոյն կաղնու դարիճի գոյն ժանգ: Երկար սուլում է մի շչակ, ձորի միջով փախչում է շոգեքարշիկը՝ գործողութեան մէջ է Ս'անկական երկաթուղին, որն այստեղ կառուցել է Երեւանի պիոներների պալատը:

Նոր Հայաստանը կառուցուել է համարեա երեսուն տարուայ ընթացքում: Լենինը պահանջում էր «տնտեսութեան շինարարութեան համար ներգրաւել մտաւորականութիւնը: Եւ հին մտաւորականութիւնը ջերմօրէն արձագանգեց կոչին. յեղափոխութեան առաջին օրերից նա իր մեծամասնութեամբ եկաւ աշխատելու բոլշեւիկների հետ: Պետերբուրգի Արուեստների ակադեմիայի փոխ-նախագահ՝ ծագումով Հայ, ճարտարապետ Ալեքսանդր Իվանի Թամանեանը յեղափոխութեան այդ առաջին օրերին գտնւում էր արտասահմանում, Վարսկաստանի մայրաքաղաքում, համարեա առանց աշխատանքի: Յեղափոխութիւնը նրան բերում էր աւերման տարերք: Բայց անսպասելիօրէն ոկսեցին Սովետական երկրից՝ Սովետական Հայաստանից նրան հասնել զարմանալի լուրեր. Սովետական Հայաստանը կառուցում է. ճարտարապետի կեանքի մէջ հազուագիւտ և ամենաբաղձալի դէպք է մի երկիր գտնելը, որտեղ սկսել է կառուցանել ամբողջ ժողովուրդը:

ՄԱՐԻԷՏՏԱ ՇԱՀԻՆԵԱՆ

Յօդուածագիրը յոյս կը յայտնէ թէ պիտի գտնուին ընթերցողներ, որոնք պիտի ուզեն անուանի գիտնականին բեռը թեթեւցնել, իր այս յառաջացած տարիքին, դժբախտ եւ աչազուրկ վիճակին մէջ:

ՇԷՆ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

Լօս Անճէլըս Քալիֆորնիոյ մեծագոյն քաղաքն է, շքեղ եւ հարուստ: Հայութիւնը հաստատուած է գլխաւորապէս երեք մեծ քաղաքներու մէջ — Ֆրէզնօ, շուրջ 9 — 10 հազար, Սան Ֆրանչիսքօ՝ 3000, Լօս Անճէլըս իր շրջականերով աւելի քան 20.000: Բարեկեցիկ են բոլոր Հայերը, որոնց մէջ պակաս չեն միլիոնատէրները: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ աւելի քան երկու տասնեակ միլիոնատէրներ կան Ֆրէզնոյի մէջ, քանի մը հատ Լօս Անճէլըսի մէջ եւ մեծահարուստներ ամէն տեղ: Բոլորն ալ կը հետաքրքրուին հայկական կեանքով եւ կը մասնակցին ազգային ու հանրային ձեռնարկներու: Լօս Անճէլըս շնորհիւ իր կլիմային ամէն կողմէ գացող Հայերու համար լաւագոյն բնակավայր մը դարձած է: Ուշագրաւ է թիւը Կովկասէն հոն գացած Հայերուն, որոնք նիւթական լաւ վիճակ ունին: Դաշնակցութիւնը, իր դաղափարակից կազմակերպութիւններով Հ. Օ. Միութիւն եւ Հ. Երիտ. Դաշնակցութիւն, հզօրագոյն կազմակերպութիւնն է եւ տէրը հանրային գործունէութեան: Ֆրէզնոյի մէջ ունի «Ասպարէզ»ի ակումբն ու տպարանը: Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ Ռոստոմ ակումբը, որ անցեալ տարի շինուեցաւ 28000 տոլարով եւ Լօս Անճէլըսի մէջ Հայ Կեդրոնը որ նոր կառուցուեցաւ 75 հազար տոլար արժէքով:

★ Հայ կեդրոնի բացումը կատարուած է յունուար 1ին: Թէեւ սեփական, կը գրէ «Ասպարէզ» ամանորի անզուգական նուէրն է Լօս Անճէլըսի ամբողջ հայութեան: Ունի ընդարձակ, գեղազարդ սրահ, բեմ, եւ երկու փոքր սրահներ, ակումբը եւ գրադարանը տրամադրելի են բոլորին անխտիր: Հայ կեդրոնի յանձնախումբին կողմէ հրատարակուած է Յիշատակարան – Մատեան մը, 110 էջ շնորհաւորականներ եւ ծանուցումներ, 30 էջ ընտիր գրուածքներ, Լօս Անճէլըսի քաղաքապետի ճառը, եւայլն: Հայ Կեդրոնի բացման հանդէսին հանգանակուած է 16.000 տոլար: Հանդէսին նախագահած է ընկեր Յ. Քարեան: Խօսած են ընկերներ Ալէք Փիլիպոս, Արփ. Սեդրակեան, Գուրգէն Մխիթարեան եւ Պ. Էջմիածնեցի: Երգած է հռչակաւոր թենոր Արման Թոքաթեան:

ՅՈՒՍԱԲԵՐ ամէն օր չորս ընդարձակ էջերով կը հրատարակուի յունուար 16էն ի վեր, փոխանակ շաբաթը երեք անգամի: Նոր յաջողութիւններ կը մաղթենք մեր պաշտօնակցին:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Տաղանդաւոր դաշնակահարուհին, Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան հրաւիրուած է Ֆրանսական ձայնասփիւռի կողմէ նուագելու այս չորեքշաբթի Փետրուար 1, ժամը 13.15ին Chaîne Nationaleի վրայ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻՈՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը եռանդուն աշխատանքի է լծուած կազմակերպելով Ֆութպօլի մրցումներ, ախոյեանական, բաժակի ու բարեկամական մրցումներ: Առայժմ ունի ֆութպօլի երեք խումբեր, որոնք կը մրցին գրեթէ ամէն կիրակի օտար խումբերու դէմ միշտ առաջնութիւնը շահելով: Եւ միշտ տեղական ուժերէ կ'օգտուին, զգուշանալով, հարիւրաւոր քիլոմեթր հեռաւորութենէ «աննման»ներ որսալով, գործաւորներու միջոցաւ:

Յունուար 22ին առտուն ժամը 9ին մեր կրտսերները կատարեցին 9րդ ախոյեանական մրցումը Սէն Մորիսի կրտսերներու դէմ, դատաւորութեամբ Գարակէօզեանի: Մեր եռանդուն կրտսերները տարին յաղթանակը այս անգամ ալ 3 — 2: Ցարդ մէկ պարտութիւն կրած են, այն ալ դատաւորի մը անիրաւ վճիռին հետեւանքով: Իսկ մեր պահեստին կէսօրէ վերջ առաջնորդութեամբ վարիչ Սողոմոնեանի, կատարեց իր ախոյեանական մրցումը L. O. U.ի Գ. խումբի դէմ, Լուի դաշտին վրայ: Հակառակ մեր տղոց ճիգերուն 1 — 0 պարտուեցան:

Կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին մեր դաշտի վրայ տեղի ունեցաւ մեր 9րդ ախոյեանական մրցումը Feysin Ա.ի դէմ: Մեր Ա. խումբը 16 Հոկտեմբերին դժուարաւ հաւասար եկած էր յաղթանդամ եւ կոպիտ խաղացողներուն դէմ: Անհամար բազմութիւնը լեցուած էր դաշտը հակառակ ցուրտ օդին, ու սրտերը կը տրոփէին: Գրաւ դընողներ նոյնիսկ եղան: Ահա մեր կապոյտ շապիկաւորները դաշտ կը մտնեն ծափերու տարափին տակ, իսկ հակառակորդը կարմիր կակաչի գոյնով: Ֆրանսացիները ինքնավստահ կը շարուին դատաւորի ազդանշանին վրայ, մերոնք անմիջապէս կ'անցնին յարձակողականի եւ կը հասնին մինչեւ հակառակորդի բերդը վրիպեցնելով կէտ մը: Հազիւ 7 վայրկեան անցած մեր յառաջապահներէն Հապէշեան նշանակեց Ա. կէտը, ողջագուրուելով իր ընկերներէն:

Ֆրանսացիները ափ ի բերան մնացին: Եւ այս անգամ սկսան կոպտօրէն խաղալ, հրմշտուք, կից: Յաճախ դատաւորը կը սաստէր, բայց անօգուտ: Մեր տղաքը իրենց փափկածառութեամբ կը զգուշանային ստոյգ վտանգներէ: Քսան վայրկեան վերջ մեր յառաջապահները նշանակեցին Բ. մը եւս: Դաշտը կը թնդար կեցցէներով: Կիսախաղը վերջացաւ մեր յաղթանակով 2–0:

Տասը վայրկեան դադարէ վերջ, խաղը սկսաւ Ֆրանսացիներու աւելի բուռն յարձակողականով, նոյնիսկ կուիւ յարուցանել կը փորձէին, միշտ անաչառ դատաւորը զգաստութեան կը հրաւիրէր:

Խաղը վերջանալու 25 վայրկեան մնացած, դատաւորը փէնալթի մը կը սուլէ: Լէօն Հապէշեանի կը վիճակուի քաշելը, եւ ահա կը նշանակէ երրորդ կէտը: Խաղը վերջանալէ առաջ, դիտամիք կը վիրաւորեն աջ վերջապահին մեր աչնիւ Փօլը աջ աչքէն (բիր): Արագ ապաքինում կը մաղթենք: Աւելի կարեւոր մրցումներ ունինք տակաւին: Խաղը վերջացաւ մեր յաղթանակով 3–0:

ԼԻՏԵՍ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ՄՈՒՐԱՏԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՍԸՎԱԶԷՆ ՊԱԹՈՒՄ

(ԻՐ ԲԵՐՆՈՎ ՊԱՏՄՈՒԱԾ)

Տղաքներուն պատուիրած էի, որ նաւուն յատակը բռնեն, որպէսզի Թուրքերը նաւը չի ծակեն եւ չարունակ ուշադրութիւն դարձնեն բոլոր նաւավարներու վրայ: Նաւուն ղեկավարութիւնը Յոյներուն ձեռքն էր. կէս օրը անցաւ, դեռ Սամսոնի առաջ չէինք հասած. ճիշդ է, որ քամին նպաստաւոր չէր, բայց նաւավարներուն անվարժութիւնն ալ դեր մը ունէր դանդաղութեան մէջ: Ծովին ալեկոծութիւնը աննպաստ էր նաեւ այն պատճառով, որ բացի ինձմէ, Պետրէն ու Սարապետէն, ամէնքն ալ ծովէ բռնուած էին, ինչպէս նաեւ յոյն նաւավարները. վախս այն էր, որ վերջապէս մենք ալ կը բռնուինք ու անկարող կը դառնանք մեր աչալուրջ հսկողութիւնը կատարելու: Այդ միջոցին նաւին տէրը, Ալի Ռէիզը եկաւ, ինծ մօտեցաւ. ասիկա կարճահասակ եւ վտիտ, պեխերը երկար, ունքերը թաւ, որոնց ներքեւէն իր նայուածքը միշտ գետին կը նայէր, 60 տարեկանի մօտ մարդ մըն էր: Զրահաւորի նախկին հարիւրապետ էր եւ 7 տարի վարած էր այդ պաշտօնը:

— Ո՞ւր կ'ուզէք երթալ, ըսաւ ինծ. սիրտս կը նեղանայ, այդ Յոյներու անճարութիւնը տեսնելով: Հրամայեցէք, ուր որ ուզէք երթալ, ձեզ կը տանիմ:

Ալի Ռէիզն պատասխանեցի.

— Մենք չենք ուզեր երթալ, Տրապիզոն պիտի երթանք Խոթայի սահմանի կռիւներուն մասնակցելու համար:

Նա գլուխը հակեց. յայտնի է, որ չէր հաւատար. յետոյ ըսաւ.

— Շատ լաւ:

Քիչ մը յառաջացած էինք, երբ Թրիանտաֆիլ, ծովէ բռնուած եւ ինքզինք կորսնցուցած, «Բանայամու, Բանայամու (*) կը գոչէր: Վերջապէս Թուրքերը հասկցան ու մենք խլամ չենք: Ալի Ռէիզը կրկին դիմեց ինծ.

— Հրաման ըրէք, ըսաւ նաւը ես ձեռք առնեմ. մէկ ժամու ճամբան հինգ ժամէն կ'երթանք. նաւավարները անկարող են: Մենք հասկցանք, աւելցուց գլուխը շարժելով, ձեր ինչ տեսակ մարդ ըլլալը, միայն կը խնդրեմ ձեզմէ, որ մեզ շատ հեռուն չտանիք, մենք ձեզի Կիրասոն ցամաքը կը հանենք:

Ռէիզին առաջարկութիւնը մերժեցի:

— Դուն ծերացած ես, հանգիստ մնացիր, ըսի, թող անոնք աշխատին. հոգ չէ, թող կամաց կամաց երթանք:

Քանի որ ամէն ինչ յայտնուեցաւ, սկսեցինք իրենցմով հետաքրքրուիլ եւ Հայերու մասին հարցնել: Ալի Ռէիզին մեծ տղան, որ ճարպիկ եւ սատանի աչքերով երիտասարդ մըն էր եւ որ մեզ ամէնքս Յոյն կը կարծէր, անխոհեմութեամբ յայտնեց իր բոլոր միտքերը:

— Հայերը ռուսական սահմանագլխին վրայ բռնաբարեցին, թալլեցին, սպաննեցին. տակաւին քիչ է, ինչ որ Թուրքերը ըրած են իրենց:

Իրաւ մութ չէր, ես յոգնած էի, պառկեցայ եւ տղոցը պատուիրեցի, որ հսկեն, որպէսզի նաւը ափին չմօտենայ: Գիշերուան մէջ, երբ Սամսոն հրուանդանին մօտեցեր էինք, Ռէիզին տղան ծովը նետուեր էր, անշուշտ երթալ իմացնելու համար իշխանութեանց: Զիս արթնցուցին. լուսնկայ գիշեր էր եւ ծովուն ալիքներուն մէջ կը տեսնէինք փախստականը, որ շտապով կը լողար դէպի ցամաք: Հրացաններ արձակեցինք իր վրայ ու անիկա անհետացաւ ջուրերուն մէջ: Այն ատեն Ալի Ռէիզին ըսի.

—« Ղեկը ձեռքդ առ, բայց զգուշացիր. ափէն հեռու պէտք է որ նաւարկենք:

Ես իր կողքին նստած՝ կը հսկէի: Անիկա կը դալարուէր սրտի ցաւէն եւ անդադար կ'ողբար.

— Տղաս սպաննուեցաւ... վայ... վայ...

— Կը պատահի, ի՞նչ ընենք, կ'ըսէի իրեն:

Նաւը ճամբան կը շարունակէր, բայց քամին կտրեցաւ. տղոցը հրամայեցի թիավարել. անոնք փոխն ի փոխ երեք զոյգ կը թիավարէին:

Այսպէս շարունակուեցաւ մինչեւ հետեւեալ առաւօտ: Քամին տկար էր, թիավարները անփորձ. այնպէս որ հազիւ թէ լուսաբացին հասանք Կիրասոնի մօտ: Ալի Ռէիզը առաջարկեց երթալ դէպի ցամաք, դուրս գալ Կիրասոնի մօտ գտնուող պզտիկ կղզեակ մը, ուր Յունաց վանք մը կայ, եւ հոնկէ ջուրի եւ հացի պաշար առնել:

ԶԱՊԷԼ ԽՍԱՅԵԱՆ

(*) Յուն. Աստուածամայր:

նավարները փոքրաթիւ խմբակներ կը գործածեն, ցոյցեր սարքելու համար: Ասոնք ցոյցի մասնակցելէ վերջ, այլուր կը փոխադրուին, աւելի մեծ գործողութիւններ սարքելու համար:

Միշտ գաղտնի ծրագիրներ

Ամերիկեան թերթերը կը շարունակեն շոնդալից տեղեկութիւններ հրատարակել Խ. Միութեան եւ կարմիր Չինաստանի միջեւ կատարուած բանակցութեանց մասին: Այդ լուրերուն համաձայն, նոր Չինաստանի նախագահը, Մաօ - Ցէ - Թունկ, որ Մոսկուա կը գտնուի անցեալ Դեկտեմբերէն ի վեր, 2200 միլիոն տոլար փոխառութիւն եւ մեծաքանակ զինամթերք պահանջած է Խ. Միութենէն, որպէսզի կարենայ ամրապէս տեղաւորուիլ Չինաստանի մէջ եւ աւելի տարածուիլ, Թիպէթէն եւ Հնդկաչինէն ալ անդին: Իր պահանջած գլխաւոր զէնքերն են օդանաւեր, հրասայլեր, թնդանօթներ եւ մեծաքանակ ռազմանիւթ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մոսկուան ալ պահանջած է.— 1. կատարեալ իրաւունքներ չինական եօթը նաւահանգիստներու վրայ.— 2. մօտ 500.000 չինացի բանուորներ տրամադրել, աշխատելու համար Խուսիոյ արեւմտեան մասերուն մէջ.— 3. Աւելի մեծ քանակութեամբ ուտեստ ղրկել Չինաստանէն, մասնաւորապէս Մանչուրիոյ արմտիքի շտեմարաններէն եւն.:

★ Ազգայնական Չինացիները ականներ զետեղած են Ֆորմոզայի եւ Հայնանի ջուրերունմէջ, խափանելու համար կարմիրներուն յառաջխաղացութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ, 1300 հոգի ալ վիրաւորուեցան Պարսկաստանի Քանկան քաղաքին մէջ, երբ երկրաշարժ մը կործանեց քսան գիւղեր (Պարսից ծոց, հարիւր մղոն հեռու Պուշիրէն): Կորուստներու ցանկը պակասաւոր է տակաւին: Շարժը տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի օր, խափանելով բոլոր ճամբաները: Պետական պաշտօնեայ մը չորս օրէն հասած էր Պուշիր, լուրը հաղորդելու համար: Պուշիր, որ 17.000 բնակիչ ունի, հիմնուած է աւազուտքի վրայ: Կ'արտածէ բամպակ, վարդի ջուր, գորգ, մարգարիտ, ծխախոտ, աֆիոն եւն.: Պատմական անունն է «Ապուշէհր» — «Հայր քաղաքներու»: Պարսկական ուրիշ քաղաք մը՝ Զահէտանի մէջ ալ ողողումներպատահեցան: 14 ժամ անընդհատ անձրեւ տեղաց: Շատերը խեղդուեցան իրենց անկողիններուն մէջ, բազմաթիւ տուներ փլան: Հազարաւոր անձեր անպատսպար կը մնան:

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ կատարուած վերջին հանրաքուէն հետեւեալ արդիւնքը տուած է, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրին.— 224.747 քուէրկուներէ 215.108ը կը պահանջեն Յունաստանի կցել կղզին: Այս իմաստով յայտարարութիւն մը հրատարակուեցաւ յոյն կղերին կողմէ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ պաշտօնէ արձակուած են շրջանային կոմիտէին Բ. քարտուղարը՝ Զոյնին, եւ օգնականները, Քոզլովա, Թեքաչեւ եւ Սոլովիեւ:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ երկու Պուլկարներ՝ Սկիւպի (Եուկոսլաւիա) զինուորական ատեանին կողմէ, իբրեւ լրտես, վեց հոգի ալ 5 — 13 տարի թիապարտութեան: Ամբաստանեալներէն մէկուն յայտարարութեան համաձայն, Կոմինֆորմը զինեալ հրոսախումբեր պիտի ղրկէ Եուկոսլաւիա, այս գարնան, մարեշալ Թիթօն տապալելու համար: Ընդհ. դատախազը յայտարարեց թէ Պուլկարիա եւ Ալպանիա կը ջանան զինեալ ապստամբութիւն մը սարքել Եուկոսլաւիոյ մէջ, զինուորագրելով «ղանազան թշնամիներ եւ ոճրագործներ»:

ՋՐԱԾԻՆ - ՌՈՒՄԲԻ խնդիրը հրատապ հանգամանք ստացած է Մ. Նահանգներուն մէջ: Վերջին լուրերու համաձայն, նախագահ Թրումըն հաւանութիւն յայտնած է որ ուսումնասիրութիւնները շարունակուին: Ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին նախագահը, զօր. Պրէտլի եւ ուրիշ հեղինակաւոր անձեր կը պահանջեն օր առաջ ձեռնարկել նոր ռումբերուն շինութեան, յանուն ապահովութեան...

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ միջազգային կազմակերպութեան տնօրէնը յայտարարեց թէ տակաւին 598.119 հոգի կը կարօտին իրենց աջակցութեան: Անցեալ Նոյեմբերին Մ. Նահանգները փոխադրուած են 10.551 հոգի, Իսրայէլ՝ 381, Աւստրալիա՝ 9874:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ միջազգայնացման ծրագիրը մշակելու համար, երէկ աշխատանքի ձեռնարկեց Ազգաժողովին խնամակալութեան խորհուրդը: Իսրայէլ եւ Յորդանան միշտ կը մերժեն միջազգայնացումը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնք իրենց նուէրներով նպաստեցին մասնաճիւղին սարքած բարենպատակ վաճառքի յաջողութեան:

ՑՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլ քաղաքի Ֆ. Կապ. Խաչի կողմէ, Շաբաթ իրիկուն, 4 Փետրուար, «Au Club»ի սրահին մէջ, 53 rue Grignan:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Մարսիլիոյ Օփերային երկու առաջնակարգ պարուհիները:

Դիմակաւոր եւ անդիմակ պարահանդէս

ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի, Մարսէյլ, Շաբաթ 25 Փետրուար, ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

Clubի մէջ, **51 rue Grignan:**

Առաջնակարգ orchestre եւ ընտիր պիւֆէ:

Attractions, եւն., խումբը կ'երգէ իր նոր երգացանկի ղուարթ կտորներէն: Մուտք 200 ֆրանք: Փութացէք ապահովել ձեր սեղանները, դիմելով երգչախումբի անդամներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Սամուէլ Բրուտեան եւ ընտանիքը իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն «Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին, եւ բոլոր անոնց որոնք գրաւոր կամ անձամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց նորածին մանկան՝ ԱՆՆԱ ԲՐՈՒՏԵԱՆԻ արկածեալ մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Փըթիթ Արպուայի (Մարսէյլ) բուժարանի հայ հիւանդներս կիրակի օր 15 Յունուար, ընդունեցինք այցելութիւնը քաղաքի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի անդամուհիներուն՝ Տիկիններ Թիւթէլեանի, Գասպարեանի, Փափազեանի, որոնք բոլորիս բաժնեցին առատ ուտելիք եւ պտուղ եւ չորս հարիւրական ալ ֆրանք:

Մեր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնենք այս անձնուրաց քոյրերուն, մաղթելով իրենց առողջ կեանք եւ բեղուն գործունէութիւն: Մեր խորին շնորհակալութիւնը նաեւ Մարսէյլի Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի գթութեան բոլոր քոյրերուն եւ իրենց օժանդակողներուն: Նաեւ շնորհակալութիւն Պ. Աւագ Յարոյեանի որ գթութեան քոյրերը բուժարան բերած է իր անձնական կառքովը:

Ի դիմաց հիւանդներու՝ Մ. Ալաշեան

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները Գթութեան Շաբաթի առթիւ.— Պ. Պ. Սահաթճեան, Վ. Փափազեան, Կ. Աւագեան հազարական, Ա. Հարոնեան 1100, Տ. Մուշեղամպարեան 1000, Տ. Լ. Կարապետեան, Պ. Ջալաքեան, Պ. Յակոբեան, Ց. Տէրտէրեան, Բ. Զիլճեան, Մ. Դաւիթեան, Մ. Թիւթիւնճեան 500ական, Միք. Թիւթիւնճեան 300, Պ. Ն. Նաղաշեան 500, Տ. Ե. Յակոբեան, Տ. Թ. Պապայեան 300ական, Պ. Պ. Գ. Թիւթիւնճեան, Մ. Պօղոսեան, Յ. Սիրվիհիսարեան, 250ական, Յ. Մալաքեան, Տ. Քիւրեան, Տիկին Զ. Ֆրանքեան, Տիկին Մ. Պէզիրճեան 200ական, Տիկին Օ. Պօշնակեան հարիւր, Տիկին Ն. Սէնէպալտի երկու հարիւր:

★ Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Տէր եւ Տիկին Գ. Պաղտասարեանէ փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք, Տիկին Ալթունեանի մահուան առթիւ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հերթական դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, դպրոցի սրահը, 78 rue Rabelais: Նիւթ՝ «Մեծն Տիգրան»: Կը դասախօսէ ընկեր Բ. ԽՐԻՄԵԱՆ: Կը հրաւիրուին երէց ընկերները եւ սանուհիները:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ (Սեբաստացի) ծննդեան 200ամեակին

Փետրուար 5ին ժամը 20.45ին Mutualitéի մէջ, 24 rue St. Victor, métro Maubert Mutualité

Նախաձեռնութեամբ ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ԻՐԱՑ ՖՈՆՏԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ:

Նախագահութեամբ Հայ կաթողիկէ համայնքի առաջն. փոխանորդ ՀԱՅՐ ՔԻՒՐՃԵԱՆԻ

Կը խօսին.— ՀԱՅՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, Պ.Պ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ, ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ, եւ ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին.— Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, երգ Օր. ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ եւ Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ: Արտասանութիւն Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ եւ Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ:

Ջութակ Mr. Robert Stoïtzner (1er prix de Vienne) Մուտք 150 ֆրանք